ವೇದವ್ಯಾಸ ಕೃತ

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮ್

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರು.

ಭಾಗವತರತ್ನ, ಗೀತಾಚತುರಾದಿ ಬಿರುದಾಂಕಿತ

ಶ್ರೀ ಘೂಳಿ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಆಚಾರ್ಯ

ಸಂಪುಟ 1/4 (1, 2, 3 ಸ್ಕಂದಗಳು)

ಶ್ರೀಃ

ವೇದವ್ಯಾಸಪ್ರಣೀತ

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮ್

॥ श्री वेदव्यास मध्व पाहि ॥

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರು

ಭಾಗವತರತ್ನ, ಗೀತಾಚತುರಾದಿ ಬಿರುದಾಂಕಿತ

ಶ್ರೀ ಘೂಳಿ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಆಚಾರ್ಯ

ಪ್ರಕಾಶನ

ವಿಕ್ರಮ ಶ್ರಾವಣ ಬಹುಳ ಅಷ್ಟಮಿ (Aug 2000)

ಸಂಪುಟ 1/4 (1, 2, 3 ಸ್ಕಂದಗಳು)

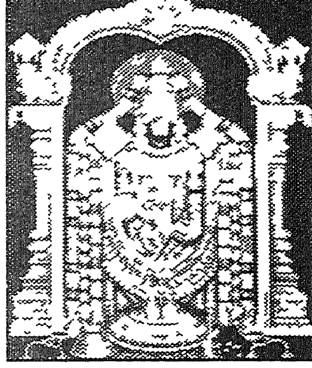
Srimad Bhagavatham in Kannada by Bhagavatharatna, Geethachatura, Vidwan Ghooli Krishnamurthy Acharya

First Print· 1966
Second Print 1973
Third Print 1987-by Sri Raghavendrashrama (Bangalore)
Present Print 2000

Published by
G S Murti, 54B/1, Brindavan,
Thane (W) 400 601 Tel 534 33 32

Printed by
Parijatha Printers, B B Laya
K R Mohalla, Mysore-570 024
Tel 445147

ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀವೆಂಕಟೇಶಾಯ ನಮಃ

ಶ್ರೀ ಘೂಳಿ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಆಚಾರ್ಯ (1906-1993)

ಶ್ರೀಮತಿ ರುಕ್ಮಿಣಿಬಾಯಿ (1910-1979)

ನಮ್ಮ ತಂದೆತಾಯಿಗಳ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳಿಗೆ

ತೃತೀಯ ಮುದ್ರಣದ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮ್

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸಿದೆ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸ ಭಗವಂತನೇ ಅದರ ರಚಯಿತಾ. ಶ್ರೀಶುಕಾಚಾರ್ಯರು ವಕ್ತಾ ಶ್ರೀಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ಶ್ರೋತಾ ದೇಶವು ಗಂಗಾಮಧ್ಯಗತ ಏಕಸ್ತಂಭ ಪ್ರಾಸಾದ ಇಂತಹ ವಕ್ತೃಶ್ರೋತೃ ಪ್ರಸಂಗಾದ್ಯನುಕೂಲಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಶ್ರೀಭಾಗವತಶಾಸ್ತ್ರವು ಪರಮೋಪಾದೇಯವಾಗಿರಲು ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯ ಮಹಿಮೆಯು ಅದರಲ್ಲಿ ಅನುಪದವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೇ ಆಗಿದೆ

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವು ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಿಗೆ ಪ್ರಿಯತಮವಾಗಿದೆ ಅಮೃತದಂತೆ ಮಧುರಾ ಸಾಪ ಮಧುರಗಾದಾಸುರತರಂಗಿಣಿಯು ಪಾವನವಾಗಿದೆ ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿ ವಿರಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಲಭ್ಯವಾಗುವ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವು ಆವಿಷ್ಕೃತವಾಗಿದೆ

ಕಲಿಮಲಸಂಸೃತಿಕಾಲನಸಾದ ಕಮಲಾರಮಣನ ಅಮಲಗುಣಗಳಿಗೆ ಎತ್ತಿಹಿಡಿದ ಕನ್ನಡಿಯಂತಿರುವ ಭಾಗವತಕ್ಕೆ ಸಮವಾದ ಪವಿತ್ರ ಗ್ರಂಥವಿನ್ನೊಂದಿಲ್ಲ ಮೋಕ್ಷಾನಂದ ವನ್ನು ಹೊಂದಲು ತೊಡಕಾಗಿರುವ ಅಹಂಮಮಕಾರಗಳೆಂಬ ರೋಗಕ್ಕೆ ಪರಮೌಷದವೀ ಗ್ರಂದರಾಜವು

ಹನ್ನೆರಡು ಸ್ಕಂಧಗಳಿಂದ 18 ಸಾವಿರ ಗ್ರಂಥರೂಪ ಬಕ್ತಿಸುಮಗಳಿಂದ, ಗೋವಿಂದ ಸುಂದರ ಪಪಾರವಿಂದರತಿ ಮಕರಂದ ರಸದಿಂದ ಶೋಭಿತವಾದ ಶ್ರೀಭಾಗವತಪಾರಿಜಾತ ವೃಕ್ಷದ ದಿವ್ಯಸುಖಕರಚ್ಛಾಯೆಯನ್ನು ಯಾವ ಬಾವುರಸಿಕನು ಸೇವಿಸದಿರುವನು?

ಪೀತಾಂಬರದಾರಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಚರಣಾಂಬರದಲ್ಲಿ ಶುಕ, ಪರೀಕ್ಷಿತ, ಪಾಂಡವ, ಕುಂತೀ, ದ್ರೌಪದೀ, ದೇವಹೂತೀ, ದ್ರುವ, ಪ್ರಾಚೀನಬರ್ಹಿ, ಅಜಾಮಿಲ, ಪ್ರಹ್ಲಾದ, ನಾರದ, ಗಜರಾಜ, ಬಲಿರಾಜ, ಅಂಬರೀಷ, ಯಯಾತಿ, ಯದು, ಅಕ್ರೂರ, ಉದ್ಧವ, ದೇವಕೀ ವಸುದೇವ, ನಂದ ಯಶೋದಾ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯರಂತಹ ಜ್ಞಾನಾನಂದ ತೇಜಸ್ಸಂಪನ್ನರಾದ ನಕ್ಷತ್ರರಾಜರು ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀವೆಂಕಟೇಶನ ದಿವ್ಯಪದಪದ್ಮಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪದ್ಮಾವತೀದೇವಿಯರ ಕರುಣೆಯಿಂದ ನನ್ನಂತಹ ಪಾಮರನಿಗೆ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವನ್ನು ಕರ್ನಾಟಬಾಷಾ ಸಂವಲಿತ ವಾಗಿಸುವಂತೆ ಪ್ರೇರಣೆಯಾದುದು 1966 ಪರಾಭವ ಸಂ|| ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವ ಸುಸಮಯ ದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಘೂಳೀ ಪ್ರಾಣೇಶರು ಭಾರತೀದೇವಿಯರು. ಶ್ರೀ ಗಣೇಶ, ಶ್ರೀ ಮಂತ್ರಾಲಯ ಗುರುರಾಜರು ನನ್ನ ಪರಮಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಸತ್ಯಧ್ಯಾನರು ನನಗೆ ಸರ್ವರೀತಿಯಿಂದ ಅನುಕೂಲಿಸಿ ಆಶೀರ್ವದಿಸುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ನನ್ನ ವಿದ್ಯಾಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀ ವೇ|| ಹುಲಿಗಿ ಪೂಜ್ಯ ಹುಚ್ಚಾಚಾರ್ಯರ ಸೇವಾ ಸಂಪಾದಿತ ವಚನರಚನಾ ಚತುರಿಮೆಯ

ಸುವರ್ಣಾಕರವಾಯಿತು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವು ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಸರಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಲಾದಷ್ಟು ನಡೆದು ಶ್ರೀವಿಜಯಧ್ವಜೀಯಾದಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಉಪಜೀವಿಸಿ ಬರೆದೆನು ಲೇಖಿಣಿಯಂತೆ ಆ ಗ್ರಂಥದ ಎರಡು ಅಂಕನಗಳು ಮುದ್ರಿತವಾಗಿ, ಸುಜನ ಶಿರೋಮಣಿಗಳಿಗೆ ಗ್ರಾಹ್ಯವೆನಿಸಿತು ಅಧ್ಯಾಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಪ್ರಕಾರ ನೋಡಿದ ಸುಹೃದರಿಗೆ-ಪುರೋಭಾಗಿಗಳಿಗಲ್ಲ-ನನ್ನ ಶ್ಲೋಕ ಶ್ಲೋಕದ ಅನುವಾದ ಸರಣಿಯು ಗೋಚರವಾಗಿ ಬಂದೀತು 18 ಸಾವಿರ ಗ್ರಂಥವೂ ಬಿಡಲ್ಪಡದೆ ಅನುಪದಿತವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಖ್ಯಾತಿಯು ಈ ನನ್ನ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಪಂಡಿತರಿಂದ ಬಂದಿದೆ ಇದು ಗರ್ವದ ಮಾತಲ್ಲ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯೂ ಅಲ್ಲ

ಅಮೃತಂ ಕ್ಷೇಮಂ ಅಭಯಂ ಎಂದು ತ್ರಿಗುಣಾತೀತನ, ತ್ರಿನೇತ್ರಾದಿತ್ರಾತನ, ತ್ರಯೀಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನ, ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ಪಾದಗಳು, ಕ್ಷೇಮ ಎಂದರೆ ಶ್ವೇತದ್ವೀಪ, ಅಭಯ ಎಂದರೆ ಅನಂತಾಸನ, ಅಮೃತವೆಂದರೆ ವೈಕುಂಠ

ಎರಡಾಗಿವೆ ಈಗ ಮೂರನೆಯ ಮುದ್ರಣವೂ ಆಗುತ್ತಿರುವುದು, ಯಾವ ಗುರು ಹಿರಿಯರ ಕೃಪಾವಿಶೇಷವೋ, ಯಾವ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವಿದ್ವಿದ್ವಜ್ಜನರ ಉದಾರತೆಯೋ, ಯಾವ ಶ್ರೀಗುರುರಾಜಾಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀ ಪೂಳೀ ಭಾರತೀಶಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀವೇಂಕಟೇಶನ ಪರಮಾನುಗ್ರಹವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಬೇಡಿ ಅದನ್ನು ಪ್ರಾತಃಸ್ಮರಣೀಯ ಪಂಡಿತ ಮಂಡನಾಯಮಾನ ಪೂಜ್ಯ ಶ್ರೀ ಗೌಡಗೆರೆ ಆಚಾರ್ಯ ಕುಲತಿಲಕರೂ, ಬಹು ಪವಿತ್ರ ಗ್ರಂಥ ಮುದ್ರಣ ಬದ್ಧಹಸ್ತರೂ, ನನ್ನ ಸಹೃದಯ ಮಿತ್ರರೂ ಆದ ಶ್ರೀ ಪೂಜ್ಯ ಡಿ ಎಸ್ ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯರನ್ನೂ, ಅವರ ಮುದ್ರಣ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಭದ್ರತಳವಾಗಿ ಆರ್ಥಿಕ ಸಹಾಯವನ್ನು ಅತ್ಯಂತೋದಾರ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಾಶಕ ಶ್ರೀ ಬಿ ಎಸ್ ವಾಸುದೇವರಾಯರನ್ನೂ ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ

ನನ್ನ 80 ವರ್ಷದ ಪಲೀಪಲಿಹಸ್ತವು ಪ್ರಶಸ್ತ ಕಾರ್ಯನ್ಯಸ್ತವಾಗುವಂತೆ ನೆರವಿತ್ತ ಶ್ರೀ ವಾಸುದೇವರಾಯರಿಗೆ ಅವರ ಪರಮೋದಾರ ಕೃತಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಸಂತಸಪಡುವ ಸಜ್ಜನರಿಗೂ ನಾನು ಚಿರಋಣಿಯಾಗಿ ಶಿರಬಾಗಿ ನಮಿಸಿ, ಶ್ರೀಹರಿವಾಯುಗುರುಗಳ ಚರಣಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ ಏತತ್ಕೃತಿರತ್ನವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಶ್ರೀಮತಾಂಪರರ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವೆನು.

|| ಓಂ ತತ್ ಸತ್ ||

ಬಳ್ಳಾರಿ
ಪ್ರಭವ ವೈಶಾಖಶುದ್ಧ ದಶಮೀ

ಭಗವದ್ಭಕ್ತಪರವರ್ತಿ
ಘೂಳೀ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತ್ಯಾಚಾರ್ಯ

ಪ್ರಕಾಶಕರ ನುಡಿ

ಶ್ರೀಃ

ಶ್ರೀ ಗುರುಭ್ಯೋನಮಃ

ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ಮತ್ತು ಪಿತೃಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಘೂಳಿ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಆಚಾರ್ಯರು, ತಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧಾ, ಜ್ಞಾನ, ಬಕ್ತಿ ಮತ್ತು ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಮತ್ತು ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆ ಯತಿಗಳ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರ, ಪಠನ, ಪ್ರವಚನ, ಉಪದೇಶ ಲೇಖಿಸದಲ್ಲಿ ಚತುರರಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪುರುಷರು ತೋರಿದ ಮಾರ್ಗ ದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡ ಬಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ತಿಳಿದು, ಮನಮುಟ್ಟುವಂತೆ ಬರೆದು ತಮ್ಮ ಗುರುವಂತರ್ಯಾಮಿ ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀವೆಂಕಟೇಶನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕ ಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಸ್ವತಃ ಅವರೇ ತಮ್ಮ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇ ಖಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಬರೆದ ಅನೇಕ ಗ್ರಂದಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಜನಪ್ರಿಯವಾದದ್ದು "ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮ್" ಅವರ ಬಾಗವತ ಪ್ರವಚನವು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೇ ಅಲ್ಲದೆ ಮುಂಬೈ, ವಾರಣಾಸಿ, ಹೈದರಾಬಾದ್ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಜನಾಕರ್ಷಿತವಾಗಿತ್ತು ಇವರ ಈ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವನ್ನು ಹೈದರಾಬಾದಿನ ಬಾಗೆಲಿಂಗಂಪಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿ ಬೃಂದಾವನ ಸಮಿತಿ ಪರವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ತೆಲುಗು ಬಾಷೆಯ ತತ್ವವಾದ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆ ಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಮಾಳಿಗಿ ಬೀಮಸೇನಾಚಾರ್ಯರ ತೆಲುಗು ಬಾಷೆಯ ಅನುವಾದ ತುಂಬಾ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಾರವಾಗುತ್ತಿದೆ

ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರು ಬರೆದ ಇತರ ಗ್ರಂಥಗಳ ವಿವರಣೆ ಮುಂದಿನ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವರು ಬರೆದ ಶ್ರೀ ಚಾಮುಂಡಿ ಸುಪ್ರಬಾತ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಸುಪ್ರಬಾತ ಧ್ವನಿಸುರುಳಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪಿ ಬಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ್ ಮತ್ತು ಬಿ ಕೆ ಸುಮಿತ್ರ ಅವರಿಂದ ಧ್ವನಿಮುದ್ರಣಗೊಂಡಿದೆ ಆದರೆ ಇವು ಯಾವುವೂ ಉಪಲಬ್ಧವಿಲ್ಲ

ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರು ಜುಲೈ 1993ರಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥರಾದ ನಂತರ ಅವರು ಬರೆದ 'ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮ್' ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಬೇಡಿಕೆ ಬಂತು ರಾಘವೇಂದ್ರಾಶ್ರಮದವರು ಮುದ್ರಿಸಿದ ಈ ಗ್ರಂದವು ಉಪಲಬ್ಧವಿದ್ದಿಲ್ಲ ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಶ್ರೀ ಹರಿವಾಯುಗುರು ಗಳ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀವೆಂಕಟೇಶನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ತಂದೆತಾಯಿಯರ ಆಶೀರ್ವಾದದಿಂದ ಈ ಮಹಾಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪುನಃ ಮುದ್ರಿಸಲು ಸಾಹಸ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ ಅವರ ಆಶೀರ್ವಾದ ಹಾಗೂ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನನ್ನ ಈ ಅಳಿಲು ಸೇವೆ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಯಾಗುವುದೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರು ಹಾಗೂ ತಂಗಿಯರು ಸಕುಟುಂಬವಾಗಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದ್ದಾರೆ

ಈ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮ್ ಗ್ರಂದವನ್ನು ಪಠನೆ ಮಾಡಲು ಸುಲಭವಾಗುವಂತೆ ನಾಲ್ಕು ಬಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿಸಿದ್ದೇವೆ ವೈಷ್ಣವ ಮಹಾಬಕ್ತರಲ್ಲದೆ, ಇನ್ನಿತರರು ಕೂಡ ಅತಿ ಸರಳವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಅರ್ದವಾಗುವಂತೆ ಬರೆದ ಈ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಚಿತ್ರಚರಿತ್ರೆ, ಅವನ ಭಕ್ತರ ಜೀವನಕಥೆ ಓದಿ ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀವೆಂಕಟೇಶನ ಪ್ರಸಾದಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗುವಿರೆಂದು ಹಾರೈಸಿ ನನ್ನ ಈ ಅಲ್ಪಸೇವೆಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಗುರುಹಿರಿಯರಾದ ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಪೂಜ್ಯರಾದ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ನಮಿಸಿ ಈ ಗ್ರಂದವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಬಕ್ತಾದಿಗಳು ಸುಲಬ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಈ ಗ್ರಂದವನ್ನು ಸದ್ವಿನಿಯಿಗೋಸಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವರೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ

ಈ ಭಾಗವತ ಮಹಾಗ್ರಂಥವನ್ನು ಅತಿಸುಂದರವಾಗಿ, ತಪ್ಪುಗಳಿಲ್ಲದೆ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿದ ನಮ್ಮ ಬಂದುಗಳಾದ ಶ್ರೀ ನರಹರಿರಾವ್, ಪಾರಿಜಾತ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್, ಕೆ ಆರ್. ಮೊಹಲ್ಲಾ, ಮೈಸೂರು ಅವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು ಶ್ರೀ ರುಕ್ಮಿಣೀಸತ್ಯಭಾಮಾ ಸಮೇತ ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣನು ಅವರಿಗೆ ಇತೋಪ್ಯತಿಶಯವಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲೆಂದು ಹಾರೈಸುವೆ

22-8-2000, ಇಂತಿ ನಿಮ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸಿ,

ವಿಕ್ರಮ ಶ್ರಾವಣ ಬಹುಳ ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮಿ ಘೂಳಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ ಆಚಾರ್ಯ

ಶ್ರೀ ಘೂಳಿ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಆಚಾರ್ಯರ ಕೃತಿಗಳು

1 ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮ್

2 ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ಸಾರಾಮೃತಂ

3 ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ಸಾರೋದ್ಧಾರಾಮೃತಂ

4 ಶ್ರೀ ಮಹಾಬಾರತಂ

5 ಶ್ರೀ ಹರಿವಂಶಾಮೃತಂ

6 ಶ್ರೀ ಗೀತಾಮೃತಂ

7 ಶ್ರೀ ದರ್ಮಾಮೃತಂ ಮತ್ತು ಗರುಡಾಮೃತಂ

8 ಶ್ರೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕಲ್ಯಾಣಾಮೃತಂ

9 ಶ್ರೀ ರಾಮನಾಮಾಮೃತಂ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಭಗವತ್ ಸಂದಾನಾಮೃತಂ

10 ಚತುಃಶ್ಲೋಕ ಭಾಗವತ (ಅರ್ಧಸಹಿತ)

11 ಶ್ರೀ ದಶೋಪನಿಷದಮೃತಂ (5 ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ತೆಲುಗು ಬಾಷೆಯಲ್ಲಿ)

12 ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಘಟ್ಟ ಸಮೀರಕುಮಾರ ವಿಜಯ

13 ಶ್ರೀ ಸಂಧ್ಯಾಚಂದ್ರಿಕೆ ಮತ್ತು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತದೇವಪೂಜ (ಅರ್ಧಸಹಿತ)

14 ಶ್ರೀ ಚಾಮುಂಡಿ ಸುಪ್ರಬಾತ

15 ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಸುಪ್ರಬಾತ

16 ಶ್ರೀ ಹರಿಗುರು ಶ್ರವಣಮಾಲಿಕೆ

17 Cassette Tape (ಶ್ರೀ ಚಾಮುಂಡಿಸುಪ್ರಬಾತ
ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಸುಪ್ರಭಾತ)

ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಪ್ರಥಮ ಸ್ಕಂಧ

ದ್ವಿತೀಯ ಸ್ಕಂಧ

ತೃತೀಯ ಸ್ಕಂದ

|| ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀವೆಂಕಟೇಶೋ ವಿಜಯತೇ ||

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮ್

ಪ್ರಥಮಸ್ಕಂಧವು

|| ಹರಿಃ ಓಂ ||

ಜನ್ಮಾದ್ಯಸ್ಯ ಯತೋऽನ್ವಯಾದಿತರತಶ್ಚಾರ್ಥೇಷ್ವಭಿಜ್ಞಃ ಸ್ವರಾಟ್ ।
ತೇನೇ ಬ್ರಹ್ಮ ಹೃದಾ ಯ ಆದಿಕವಯೇ ಮುಹ್ಯಂತಿ ಯಂ ಸೂರಯಃ ||
ತೇಜೋವಾರಿಮೃದಾಂ ಯಥಾ ವಿನಿಮಯೋ ಯತ್ರ ತ್ರಿಸರ್ಗೋ ಮೃಷಾ ।
ಧಾಮ್ನಾ ಸ್ವೇನ ಸದಾ ನಿರಸ್ತಕುಹಕಂ ಸತ್ಯಂ ಪರಂ ಧೀಮಹಿ ||

ಶ್ರೀಮದ್ವೇದವ್ಯಾಸದೇವರು, ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರೇಂದ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿತರಾಗಿ, ಕಲಿಕಾಲ ಬಲದಿಂದ ಕಲುಷಿತಚಿತ್ತರಾಗಿ ನೊಂದ ಸಜ್ಜನರ ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕರುಣೆಯಿಂದ, ಬಹುಕಾಲ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ಪರಿಶುದ್ಧಳಾದ ಸತ್ಯವತಿದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪರಾಶರರಿಂದ ಆವಿರ್ಭೂತರಾಗಿ, ಮೊತ್ತಮೊದಲು ವೇದಗಳ ವಿಬಾಗ ಮಾಡಿ ಪೈಲಾದಿ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು.

ವೇದಾದಿಕಾರವಿಲ್ಲದ ಅಲ್ಪಮತಿಗಳಲ್ಲಿ ದಯದಿಂದ ಪಂಚಮವೇದವಾದ ಭಾರತ ವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು ಸಮಂಚಿತವಾದ ಅಷ್ಟಾದಶ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಗವತವಲ್ಲದ ಇತರ ಪುರಾಣಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದರು ಇಷ್ಟರಿಂದಲೂ ಸರ್ವಸಜ್ಜನರ ಕಷ್ಟನಿವಾರಣೆಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಜ್ಞಾನಕಾರ್ಯವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆಗಲಿಲ್ಲವೆಂದರಿತ ಶ್ರೀಬಾದರಾಯಣರು ನಾರದರಿಂದ ಆದರದಿಂ ಪ್ರಾರ್ದಿತರಾಗಿ ಹನ್ನೆರಡು ಸ್ಕಂದಗಳಲ್ಲಿ ಹದಿನೆಂಟು ಸಾವಿರ ಗ್ರಂದದಿಂ ಕೂಡಿ ರಮ್ಯಮಾದ ಬಾಗವತವನ್ನು ರಚಿಸಿ ತಮ್ಮ ಅವತಾರ ಕಾರ್ಯವಿದರಿಂದ ಪೂರ್ತಿ ಯಾಯಿತೆಂದು ತೃಪ್ತಿಹೊಂದಿದರು

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಯಾವ ವಿಘ್ನಗಳಿಲ್ಲ, ಆದರೂ ಅವನ ಸ್ಮರಣೆಯೇ ಸರ್ವವಿಘ್ನ ನಿವಾರಣವು, ಸರ್ವಶ್ರೇಯಃಕಾರಣವೆಂದು ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಗ್ರಂದಾರಂಬದಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯಾನುಷ್ಠೇಯವಾದ, ಶಿಷ್ಟಾಚಾರಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದ, ನತಿಸ್ಮರಣಾದಿರೂಪವಾದ ಮಂಗಳಾಚರಣೆಯು ಆಯುಷ್ಮತ್‌ಪುರುಷಕವಾಗುವುದೆಂದು ಪ್ರಕಟಿಸಲು, ತಾವೇ ಬಗವತ್ ಸ್ವರೂಪರಾಗಿದ್ದು ಕೂಡ, ನಕಲ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಪೂರ್ಣನೂ, ಸರ್ವದೋಷ ವಿದೂರನೂ ಸರ್ವಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರ ಮುಖ್ಯಾರ್ದನೂ, ಸರ್ವಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತ ಜೀವನಿಯಾ ಮಕನೂ, ಕರುಣಾಸಮುದ್ರನೂ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪ್ತನೂ ಆದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಮಂಗಳವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ

ಯಾವ ನಿರ್ದುಃಖನಿರತಿಶಯಾನಂತ ಜ್ಞಾನಾನಂದಾದಿ ಗುಣಾಕರನಾದ ಶ್ರೀಶನಿಂದ ಈ ಜೀವಜಡಾತ್ಮಕವಾದ ನಕಲ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯ, ನಿಯಮನ, ಜ್ಞಾನಾಜ್ಞಾನ, ಬಂದ-ಮೋಕ್ಷಗಳು ಯಧಾ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಆಗುತ್ತಿವೆಯೋ, ಯಾವ ವೈದೇಕ ವೇದ್ಯನಾದ ರಮೇಶನು ಉಪಕ್ರಮಾದಿ ತಾತ್ಪರ್ಯನಿರ್ಣಾಯಕ ಲಿಂಗಗಳಿಂದಲೂ, ಸತ್ತರ್ಕದಿಂದಲೂ ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರವೆನಿಸುವ ಋಗ್ಯಜುಸ್ಸಾಮಾದರ್ವ, ಬಾರತ, ಮೂಲ ರಾಮಾ ಯಣ, ಪಂಚರಾತ್ರಾಗಮಾದಿ ಗ್ರಂಧಗಳ ಶ್ರವಣಾದಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಲು ತಿಳಿಯಲ್ಪಡು ವನೋ, ಯಾವ ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಕಮಲನಾಬನು ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಆದಿಕವಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ವೇದಾದಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಾಂಗವಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸಿದನೋ, ಯಾವ ಸರ್ವೇಶ್ವರ ನಾದ ಪುರುಷೋತ್ತಮನು ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡ ಲಶಕ್ಯವಾದ ಮಹಿಮೆ ಉಳ್ಳವನೋ, ಯಾವ ಸಮರ್ದನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತನಗೆ ಪ್ರಯೋ ಜನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಸಜ್ಜನರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಲು ಈಶ್ವರ-ಜೀವ-ಜಡ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವನೋ, ಯಾವ ಪಾಪಟ್ಯಾದಿ ಸರ್ವದೋಷ ದೂರನಾದ ಮಾಯಾ ರಮಣನು ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಸಂಸಾರೋಪಕ್ರಮವೇ ಇಲ್ಲದ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತಳಾದ ಮಾಯಾ ದೇವಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಜಗತ್ಸರ್ಜನಾದಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡಿ ಜೀವರಿಗೆ ಸ್ವಯೋಗ್ಯ ಮುಕ್ತಿ ಪ್ರದಾಯಕನಾಗಿರುವನೋ, ಅಂತಹ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಮನಸ್ಕಾರವು! ಶ್ರೀಹರೇ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ನಿನ್ನಲ್ಲೇ ರಮಿಸಲಿ!

ನಕಲವಾಙ್ಮನೋನಿಯಾಮಕಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೂ, ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿ ಪ್ರವರ್ತಕ ನಾದ ಜೀವೋತ್ತಮನಾದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನಿಗೂ, ವಿದ್ಯಾದೇವಿಯೆನಿಸಿದ ಭಾರತೀ ದೇವಿಗೂ, ನಕಲ ತತ್ತ್ವೇಶರಿಗೂ, ಕ್ಷಿಪ್ರಪ್ರಸಾದನಾದ ಶ್ರೀವಿಘ್ನರಾಜನಿಗೂ, ಶ್ರೀ ಟೀಕಾಕೃತ್ಪಾದರಿಗೂ, ಕರುಣಾವರುಣಾಲಯರಾದ ಶ್ರೀರಾಘವೇಂದ್ರತೀರ್ಧ ಗುರು ಸಾರ್ವಭೌಮರಿಗೂ, ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸವರ್ಯರಿಗೂ, ಅಸ್ಮತ್ಪರಮಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಸತ್ಯಧ್ಯಾನಯತಿಪುಂಗವ ರಿಗೂ, ಅಸ್ಮದ್ಗುರುವರರಾದ ಹುಲಿಗೀ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೂ ಶಿರಸಾ ನಮಿಸಿ, ವಚಸಾ ಸ್ತುತಿಸಿ,

ಮನಸಾ ಸ್ಮರಿಸಿ, ಶ್ರೀ ಬಾಗವತ ಪುರಾಣ ವಚನವನ್ನು ರಚಿಸಲುದ್ಯುಕ್ತನಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಕಲ ಬಗವದ್ಬಕ್ತರು ಅನುಗ್ರಹಿಸಲಿ !

ಶ್ರೀಬಾಗವತಮಹಾಪುರಾಣ ಪಾರಿಜಾತ ಪಾದಪಸಮಾಶ್ರಯಣವೆನಗೆ ಶ್ರೀಹರಿ ಕರುಣಾವಿಶೇಷದಿಂದಲೂ, ಶ್ರೀಮೂಳೀಪ್ರಾಣೇಶನ ಪರಮಾನುಗ್ರಹದಿಂದಲೂ, ಶ್ರೀ ಗುರುರಾಜರ ವರಪ್ರಸಾದದಿಂದಲೂ, ಲಬಿಸಿತಲ್ಲದೇ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಮರ್ದನಲ್ಲವೆಂದರಿತಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀಮತ್ಪೂರ್ಣಪ್ರಮತಿ ಗುರುಮುಖ್ಯಸ್ವೋತ್ತಮಜನ ಕಾರುಣ್ಯಸರಣಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುವ ನನ್ನ ಜನ್ಮವೇ ದನ್ಯವಾದೀತೆಂದು ಬಗೆದು ಶ್ರೀ ಭಾಗವತಾಮೃತವೆಂಬೀ ವಚನಕಾವ್ಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವ ನನ್ನ ಸಾಹಸವನ್ನು ಸಜ್ಜನರು ಮನ್ನಿಸದೆ ಇರರೆಂಬ ನಂಬಿಗೆಯೇ ನನ್ನನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತದೆ

ನಂದಗೋಕುಲ ವಿಹಾರಿಯು, ಬಕ್ತದುಃಖಪರಿಹಾರಿಯು, ಗೋಪನಿತಂಬಿನೀ ಮನೋಹಾರಿಯು, ದುಷ್ಟಜನಸಂಹಾರಿಯು, ಹಾರಿಯು ಆದ ಹರೇ! ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನವ ನೆನಿಸು! ಶ್ರೀಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಅರ್ದವಿವರಣರೂಪವು, ಗಾಯತ್ರೀ ಸಮಾರಂಬವು, ವೃತ್ರಾಸುರ ವದ ನಿರೂಪಕವು, ಹಯಗ್ರೀವ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾ ಪರಮಪವಿತ್ರ ವಿಷಯ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಮದ್ಬಾಗವತವು ಸಜ್ಜನೋಪಾದೇಯತಮವಾಗಿದೆ, ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರಿಂದ ರಚಿತವಾದ್ದರಿಂದಲೂ, ಸದ್ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇಳುವವರ ವಿಮಲ ಚಿತ್ತ ಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ನೆಲೆಸಿ ಉದ್ದರಿಸುವವನಾದ್ದರಿಂದಲೂ, ಶ್ರವಣಮಾತ್ರದಿಂದ ಶ್ರುತಿಮನೋಹರವಾದ್ದರಿಂದಲೂ, ಶ್ರೀಮಂತವೆನಿಸಿದೆ ಈ ಮಹಾಪುರಾಣವನ್ನು ಸ್ವೋತ್ತಮಜನರಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮತ್ಸರರಾದ ಸಜ್ಜನರು ಕೇಳಲರ್ಹರೆನಿಸುವರು ಆದ್ಯಾತ್ಮಿಕಾದಿ ಭೌತಿಕಾದಿದೈವಿಕರೂಪ ತಾಪತ್ರಯಂಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿ, ಪರಮಮಂಗಲ ರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷಸುಖವನ್ನಾಪಾದಿಸಿ, ಮಹಾಪಲಪ್ರದವೆನುವ ಶ್ರೀಮದ್ಬಾಗವತದಲ್ಲಿ ದರ್ಮಶಬ್ದ ವಾಚ್ಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಮುಖ್ಯವಿಷಯನಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವನು. ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪರಮ ಪ್ರಸಾದ ಸಾದನವೆನಿಸಿದ ತ್ರಿಂಶದ್ವಿದ ಬಾಗವತ ದರ್ಮಗಳೂ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿರು ವವು ಕಾಪಟ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಶ್ರೀಶಪ್ರೀತಿಯೇ ಸಾಕೆಂದು ಬಯಸಿ ಬಜಿಸುವ ಬಗವದ್ಬಕ್ತ ರಿಗೆ ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ದರ್ಶನವಾಗುವದು ಇತರ ಪುರಾಣಗಳಿಂದೇನು? ಸಾದನ ಸಾಮಗ್ರಿಯು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವ ಏಕಾಂತ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಬಾಗವತವನ್ನು ಕೇಳಲುಪಕ್ರಮಿಸಿ ದಾಕ್ಷಣವೇ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅವರ ಹೃತ್ಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ ಪರಮಾನಂದಪ್ರದನಾಗುವನು ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ

ವೇದಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದ ಪಲರೂಪವಮಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದ್ವೈಪಾಯನರ ಕರುಣೆಯೆಂಬ ದೋಟಿಯಿಂದ—ದೇವಯೋಗ್ಯಮಾದರೂ ಬೂಮಿಗೆ—ಕೆಳಗಿಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶುಕಗುರು ಮುಖಾಂಬುಜನಿಃಸೃತಾಮೃತರಸನಿಷ್ಯಂದಿನಿಯು, ಶ್ರೀಹರಿಕದಾಮಂದಾಕಿನಿಯು ಆದ, ಈ

ಬಾಗವತಾಮೃತರಸವನ್ನು ಬಕ್ತಜನರೇ! ನಾರಾನಾರ ವಿವೇಕಿಗಳಾದ ನಜ್ಜನರೇ! ನೇವಿಸಿರಿ! ಮರಣಪರ್ಯಂತವು ಅಲ್ಲ, ಆಮೇಲೂ ಲಿಂಗಬಂಗಪರ್ಯಂತವೂ ಅಲ್ಲ, ಅದಾದ ಮೇಲೂ, ಮುಕ್ತಿ ನಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೂ ನೇವಿಸಿರಿ!

ವೀತಶೋಕರಾದ ಮುಕ್ತರು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅದ್ಯಾಪಿ ನೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ!

೧ ಸೂತಶೌನಕ ಸಂವಾದವು

ಅನಿಮಿಷಕ್ಷೇತ್ರವೂ, ಪರಮಪವಿತ್ರವೂ, ಮುನಿವಲ್ಲಬಶರಣ್ಯವೂ, ಪರಮ ಪುಣ್ಯವೂ, ಕುನುಮಫಲಬರಿತವೂ ನಂತತಗೇಗೀಯಮಾನ ಹರಿಪಾವನಚರಿತವೂ ಗೋಮತೀತರಂಗಮಂಗಲವೂ, ಸುದರ್ಶನತೀರ್ದ ಮಜ್ಜನ ಕೃತಾದ ನಾರ್ದವಾಹ ನಜ್ಜನವೂ ಆದ ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಶೌನಕಾದಿ ಮುನಿಗಳೊಂದು ನತ್ರಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ವಿಷಯವಿರಕ್ತರಾಗಿ ಸ್ವರೂಪಬೂತ ಸುಖಾಪಾದಕ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಬಯಸಿ, ಆ ಮುನಿವರ್ಯರು ಲೋಕಾನುಕಂಪಾರ್ದವಾಗಿ ಒಂದು ಜ್ಞಾನ ಪ್ರಚುರವಾದ ನತ್ರಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಒಂದು ದಿನ ಕೃತಾಹ್ನಿಕರಾಗಿ, ಹುತವಹನಲ್ಲಿ ಆಹುತಿಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಿ, ಆ ನಮಯದಿ ಬಂದ ನೂತನ ನುತಹರಿ ಗುಣನಂಪೂತನ, ನಿತಾಂತ ಕರುಣೋಪೇತನನ್ನುಗ್ರಶ್ರವನನ್ನು ಕಂಡು ಯದೋಚಿತ ನತ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆದರದಿಂದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಂ ಕೇಳಿದರು

ನೂತ! ಪಾಪರಹಿತ! ಪುರಾಣೇತಿಹಾನ ದರ್ಮಶಾನ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅದ್ಯಯನ ಮಾಡಿ, ನಾರವನ್ನು ತಿಳಿದಿರುವಿ, ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾನನೇ ಮೊದಲಾದ ಮುನಿಮುಖ್ಯರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅವರು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಾನವಿಲ್ಲದೆ ಯದಾರ್ಥ ವಾಗಿ ನರ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದು ತಿಳಿನಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರುವಿ ಪರಮ ರಹನ್ಯಾರ್ದವನ್ನಾದರೂ ಗುರುಗಳು ಪ್ರೇಮಪಾತ್ರರಾದ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವರಲ್ಲವೇ? ಜೀವರಿಗೆ ಸ್ಥಿರಕಲ್ಯಾಣ ನಾದನವಾಗಿ ನೀನು ವಿಚಾರಿಸಿದ ಶಾಸ್ತ್ರ ನಾರ್ದ ನಂಗ್ರಹವನ್ನೆಮಗೆ ನಿರೂಪಿಸು

ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಮರ್ತ್ಯರಲ್ಪಾಯುಷ್ಕರು, ಅಲನರು, ಮಂದಬುದ್ಧಿಗಳು, ಅಲ್ಪಪುಣ್ಯರು, ರಾಗರೋಗಪೀಡಿತರು, ಕಷ್ಟನಾಧ್ಯವಾದ ಕರ್ಮಾಚರಣ ತತ್ಪರರು, ಕೇಳಬೇಕು ಅನಂತಶಾನ್ತ್ರಗಳನ್ನು! ಉಳಿದಿರುವ ಆಯುಃಕಾಲವೋ, ಅನಿಶ್ಚಿತವು, ಅಲ್ಪವು ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧ ಶಾನ್ತ್ರಗಳಿಂದ ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನವು ದುರ್ಲಬವಾಗಿದೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯು ಎಂತು ಅನುಗ್ರಹೋನ್ಮುಖನಾಗುವನೋ, ಎಂತು ಮನಃಶುದ್ಧಿ ಸಿಗುವದೋ ಅಂತಹ ನಾರಬೂತವಾದ ನರ್ವಬೂತಮಂಗಲಪ್ರದವಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ನಿನ್ನ ನಿಶಿತ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಪೇಳು

ಪ್ರಿಯ ಸೂತ! ನಿನಗೆ ಮಂಗಲವಾಗಲಿ! ವಸುದೇವನಿಂದ ದೇವಕಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಪಾರ್ಥಸಖನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನವತರಿಸಿದ್ದೇತಕ್ಕೆ? ಮೂಲರೂಪಿಯಾದ ನಾರಾಯಣನ ಅವತಾರಗಳು ಸಜ್ಜನರ ಕ್ಷೇಮಾಬಿವೃದ್ಧಿಗಳಿಗಲ್ಲವೇ? ಘೋರ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನರಳುವ ನರನು ವಿವಶನಾಗಿ ಅರ್ದಾಸುಸಂದಾನದಿಂದ, ಹರೇ! ಎಂದು ಉಚ್ಚರಿಸುವ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಶೀಘ್ರವೇ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು ಅಹಂಕಾರತತ್ವನಿಯಾಮಕನಾದ್ದರಿಂದ ಬಂಧಕನಾದ ಶಿವನೂ ಕೂಡ ಯಾವ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಕಂಡು ದೂರ ಸರಿಯುವನೋ, ಬಾಗೀರಥಿಯಂತೆ ಬಾಗವತರೂ ಯಾವ ಪರಮಪುಣ್ಯ ಶ್ಲೋಕ ಶಿಖಾಮಣಿಯ ಪಾದವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿರುವುದ ರಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ಸೇವಿಪರ ಪಾಪರಾಶಿಯನ್ನು ನಾಶಗೈದು ದಿವ್ಯ ಜ್ಞಾನಕಾರಣರಾಗುವರೋ, ಅಂತಹ ಸ್ತೋತ್ರ ಪಾತ್ರ ಸಚ್ಚರಿತ್ರನಾದ ಬಗವಂತನ ಕಲಿಕಾಲ ಮಲಾಪಹರಣವಾದ, ಶ್ರವಣಬೂಷಣವಾದ ಹೃತ್ತೋಷಣವಾದ ಶ್ರೀಹರಿ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣೋಪಚಿತ ಬಾಷಣ ಗಳನ್ನು ಯಾವ ಬಕ್ತನು ಕೇಳದಿರುವನು? ಯಾವ ಮನಃಶುದ್ಧಿಕಾಮನು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷ ಪಡದೆ ಇರುವನು?

ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ವಿಬುದಜನ ಪರಿಗೀತವಾದ ಆ ಬಗವಂತನ ಉದಾರಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕೇಳಲು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಉತ್ಸುಕರಾಗಿರುವೆವು ಅವನ ಅವತಾರಗಳಾವುವು? ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಅವತರಿಸಿದ ಅವನ ಶುಬಗಾದೆಗಳನ್ನು ಗಾನ ಮಾಡು ಸೂತಾ! ಪದ ಪದದಲ್ಲಿಯೂ ಮದುರತರವಾದ ಉತ್ತಮ ಶ್ಲೋಕ ಚಕ್ರಪಾಣಿಯ ವಿಕ್ರಮಲೀಲೆಗಳನ್ನೆಷ್ಟು ಕೇಳಿದರೂ ನಮಗೆ ಸಾಕೆನಿಸಿಲ್ಲ 'ರಸೋ ವೈ ಸಃ' ಅಲ್ಲವೇ?

ಬಲರಾಮನಿಂದ ಕೂಡಿ ಬ್ರಹ್ಮೇಶಮುಖಸುರವಲ್ಲಬನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮಾಡಿದ ಲೋಕೋತ್ತರ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಾವು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳಲಿಚ್ಛಿಸಿರುವೆವು ಪರಗೋವಿಂದ ಕಥಾಸುದಾರಸ ಮಹಾವರ್ಷೋೞರುಧಾರಾಪರಂಪರೆಯಿಂದಲ್ಲದೆ, ಸೂರಿಚಂದ್ರ! ಇತರೋ ಪಾಯಗಳಿಂದ ಪ್ರವಿಸ್ತರದುರ್ಧ್ವಾಂತದುರಂತ ದುಸ್ಸಹಜನುಸ್ಸಂಬಾವಿತಾನೇಕದುಸ್ತರ ಗಂಬೀರ ಕಠೋರಕಲ್ಮಷಕಸದ್ಭಾವಾಗ್ನಿಯು ಶಾಂತಿಸುವದೇ? ಮನುಜರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾದವನು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪಾನಂದವನ್ನು ತೋರಗೊಡದೆ ಗೂಢನಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಾನವ ನಂತೆ ವರ್ತಿಸಿದನಂತೆ! ಈ ವೈಷ್ಣವ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಲಿಕಾಲವು ಬರುವದನ್ನರಿತು ದೀರ್ಘಸತ್ರ ವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ವ್ಯಾಪಾರಾಂತರಗಳಂ ಬಿಟ್ಟು ಶ್ರೀಹರಿಕದಾಕಲಾಪವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ ಅದೇ ನಮ್ಮ ಜೀವಾತುವೆಂದರಿತಿರುವೆವು ದೈವಯೋಗದಿಂದ ಜಲರಾಶಿಯನ್ನು ದಾಟ ಲಿರುವ ಜನರಿಗೆ ಕರ್ಣಧಾರನಂತೆ ಕಲಿ ದೋಷಹರಣಪಾಂಟಾಕಲಿತರಾದ ನಾವು ನಿನ್ನನ್ನು ಪೊಂದಿ ದನ್ಯರಾಗರುವೆವು ಯೋಗೇಶನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಮೂಲರೂಪವನ್ನೈದಲು ಬಕ್ತಿಜ್ಞಾನಲಕ್ಷಣ ದರ್ಮವು ಯಾರಲ್ಲಿ ನೆಲೆಮಾಡಿ ನಿಂತಿದೆ? ಸೂತಾ! ಶ್ರೇಯಸ್ಸಾದನ ವಾವುದು? ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರೀತಿಯು ಹೇಗಾಗುವದು? ಕೃಷ್ಣಾವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯ ಚರಿತೆಗಳಾವವು? ಅವನ ಯಶೋವರ್ಣನೆಯ ಮಹಿಮೆ ಏನು? ಅವತಾರಾಂತರಗಳ

ವಿವರಗಳೆಂತು? ದರ್ಮವೆಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದೆ? ಎಂಬುವ ಈ ಆರು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಮಾದಾನವಂ ಹೇಳಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸು" ಎಂದು ಶೌನಕನು ಕೇಳಿದನು

೨. ಸೂತಪ್ರತಿವಚನ–ಬಾಗವತಸಾರ

ನಿಖಿಲಪುರಾಣವ್ಯಾಖ್ಯಾನವೈಖರೀಸಮೇತನಾದ ಸೂತನಾಶೌನಕಾದಿ ಮುನಿಗಳ ವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ, ದೇವತಾಗುರುವಂದನವನ್ನು ಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸಿ ಇಂತೆಂದನು

ಸರ್ವಸ್ವಪರಿತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವದೂತರಾಗಿ ಶ್ರೀಹರೀಚ್ಛೆಯಂತೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುವ, ದೇಹಾದ್ಯಬಿಮಾನರಹಿತರಾದ, ಏಕಾಕಿಗಳಾದ, ಕೃತಕೃತ್ಯರಾದ ಯಾವ ಶ್ರೀಶುಕಾಚಾರ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿ ಪುತ್ರವಿಯೋಗ ಕಾತರರಂತೆ, ಅದೀರರಂತೆ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸ ದೇವರು ಪುತ್ರಾ! ಎಂದು ಕೂಗಲು, ಅಹಂಕಾರಾತ್ಮಕ ರುದ್ರಾವತಾರನಾದ ಶುಕನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿಂದ ವೃಕ್ಷಗಳು ಕೂಡ ಪ್ರತಿದ್ವನಿಸಿದವೋ ಅಂತಹ ಸರ್ವಬೂತಹೃದಯ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀಶುಕಾಚಾರ್ಯನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ ಅವನು ಅಂತರ್ಗುರು ಮಾತ್ರಸಲ್ಲದೇ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶಕನಾಗಿ ಬಹಿರ್ಗುರುವೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಪುನಃ ನಮಸ್ಕಾರವು ಯಾವ ಶುಕನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವೇದಸಾರವಾದ ಬಾ ಗವತವನ್ನು ವೇದವೇದ್ಯನಾದ ಹರಿಯನ್ನೂ ದರಿಸಿ ಅದ್ಯಾತ್ಮತತ್ತ್ವದೀಪವನ್ನು ಸಂಸಾರಮಹಾಂದಕಾರದಲ್ಲಿರುವ ಸಜ್ಜನ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ತೋರಿ ಅವರನ್ನು ತಮಸ್ಸಿನಿಂದ ಪಾರು ಮಾಡಿದನೋ ಅಂತಹ ಕರುಣಾಪೂರ್ಣನಾದ ಬಾಗವತೋಪದೇಶಕನಾದ ಶ್ರೀಶುಕನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು

ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನಿಗೂ, ಶ್ರೀರಮಾದೇವಿಗೂ, ಜೀವೋತ್ತಮರಾದ ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಗಳಿಗೂ, ಬಾರತೀಸರಸ್ವತಿಯರಿಗೂ, ನರರೂಪನಾದ ಶೇಷದೇವರಿಗೂ ಬಾಗವತ ರಚನಾ ಸಮುಲ್ಲಾಸರಾದ ವೇದವ್ಯಾಸರಿಗೂ, ನಮಸ್ಕರಿಸಿ "ಜಯ" ಎಂದು ಖ್ಯಾತವಾದ ಶ್ರೀ ಬಾಗವತವನ್ನು ಅವರ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಹೇಳುವೆನು

ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರೇ! ಮೋಕ್ಷರೂಪವಾದ ಪರಮಮಂಗಲವನ್ನು ಕುರಿತು ನೀವು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಶ್ಲಾಘನೀಯವಾಗಿದೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಕದೆಯು ಮನಶ್ಶುದ್ದಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ ಮನಶ್ಶುದ್ದಿಯಿಂದ ಜೀವನು ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷನಾಗುತ್ತಾನೆ ಅಂತಹನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವನು ನಿರಂತರಾಯವೂ, ನಿಷ್ಕಾರಣವೂ ಆದ ಬಕ್ತಿಯನ್ನು ಪುಟ್ಟಿಸುವುದೇ ಪರಮ ಧರ್ಮವೆನಿಸುವದು ಬಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಬಗವತ್ಪ್ರಸಾದವಾಗುವದು ವಾಸುದೇವನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಬಕ್ತಿಯಿಂದ, ಶುಷ್ಕತರ್ಕದಿಂದ ಪುಟ್ಟಿದ ಅನ್ಯದಾಜ್ಞಾನವು ನಶಿಸಿ, ಯದಾರ್ದ ಜ್ಞಾನವು ಮತ್ತು ವಿಷಯಾಸಂಗರೂಪವಾದ ವೈರಾಗ್ಯವು ಪುಟ್ಟುವುದು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ಸದಾಚಾರ, ದ್ರವ್ಯದೇಶಕಾಲಾದಿಗಳಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಿತವಾದ ಸ್ವದರ್ಮವೂ ಕೂಡ ದೈತ್ಯಾರಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವಾದದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರಾಬ್ಯಾಸರೂಪ ರತಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸದಿದ್ದ

ಅದು ಶ್ರಮವಲಕವೇ ನರಿ ದರ್ಮಕ್ಕೆ ಪಲವು ಮೋಕ್ಷವೇ, ಅರ್ದಕಾಮಗಳಲ್ಲ ಅರ್ದಕಾಮಗಳೂ ಮರಣ ಪರ್ಯಂತ, ಪಾರಲೌಕಿಕಗಳಲ್ಲ ಅದರಲ್ಲಿ ಅರ್ದವು ದರ್ಮಮಾತ್ರ ಪಲಕವಾಗಿದೆ ಆಗಲಿ, ಕಾಮವೇ ಅದರ ಪ್ರಯೋಜನವಲ್ಲ ಕಾಮದ ಲಾಬವು ಇಂದ್ರಿಯ ಪ್ರೀತಿಯಲ್ಲ ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಅರ್ದಾದಿಗಳಿಂದ ಶರೀರಯಾತ್ರೆಯು ನಿರ್ವಹಿಸಲ್ಪಡುವದೋ ಅಷ್ಟೇ ನಂಪಾದನೀಯವು ಎಂದರಿತು ಅರ್ದಕಾಮಗಳಿಂದ ದರ್ಮವನ್ನೂ, ದರ್ಮದಿಂದ ವಿಷ್ಣುಕದಾರತಿಯನ್ನೂ, ಕದಾರತಿಯಿಂದ ಜ್ಞಾನ, ಬಕ್ತಿ, ವೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನೂ ನಂಪಾದಿಸುವುದೇ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ ತತ್ತ್ವಜಿಜ್ಞಾನೆಯನ್ನು ಮಾಡದ ಜೀವಿತದಲ್ಲಿ ಜೀವನಿಗೆ ಕಥಾರತಿಯೇ ಹುಟ್ಟಲಾರದು ಬಗವತ್ತತ್ತ್ವವನ್ನರಿಯದ ಪುರುಷನು ಮಾಡಿದ ವಿವಿದ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಐಹಿಕಾಮುಷ್ಮಿಕ ಪಲಗಳೆರಡೂ ಇಲ್ಲ ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನವನು ಬಗವಂತನಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ ಬಗವಂತನ ಯದಾರ್ದ ಸ್ವರೂಪವು ತತ್ತ್ವವೆನಿಸುವುದು ಅವನು ನಮಾದಿಕ ರಹಿತನೂ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನೂ ಆಗಿರುವನೆಂದು ಕಪಿಲಾದಿ ತತ್ತ್ವವೇದಿಗಳು ಪೇಳುವರು ಗುಣಪೂರ್ಣನು ದೇಶಕಾಲಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತನಾದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂತಲೂ, ನರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂತಲೂ, ಐಶ್ವರ್ಯಾದಿ ಗುಣಗಳುಳ್ಳವನಾದ್ದರಿಂದ ಬಗವಂತನೆಂತಲೂ ಅವನನ್ನು ಕರೆಯುವರು ಕೇವಲಾನಂದಮಯನಾದ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಕಾರ್ಯಕಾರಣರೂಪವಾದ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಬಿನ್ನನಾಗಿರುವನು ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯು ಕಾರ್ಯಕಾರಣಗಳಲ್ಲಿಯು ನಿಯಾಮಕನಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿ ನಂಬಂದವಿಲ್ಲ ಅಂತಹನಲ್ಲಿ ಬಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವದರಿಂದ ಜೀವನು ಬಂದನರಾಹಿತ್ಯವನ್ನೈದುವನು ಆದ್ದರಿಂದ ಮುನಿಗಳೆ! ಹರಿಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಶ್ರವಣದಿಂದ ಪುಟ್ಟಿದ, ಜ್ಞಾನ ವೈರಾಗ್ಯಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾದ ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಮನನಶೀಲರಾದವರು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಪ್ರಬುವನ್ನು ಕಾಣುವರು

ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರೇ! ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ವಿಬಾಗದಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ದರ್ಮಗಳಿಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಪ್ರೀತಿಯೇ ಫಲವಾಗಿದೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಒಂದೇ ಮನದಿಂದ ಬಗವಂತನ ಶ್ರವಣ ಮನನ ದ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಅವನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನಿತ್ಯ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ನಕಲ ಕುಕರ್ಮಪಲವೂ ನಷ್ಟವಾಗುವದು ಇಂತಹನ ಕದೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಜ್ಞಾನಿಯು ಶ್ರದ್ದೆವಹಿನಲಾರನು? ವೇದಾದಿಶ್ರದ್ದೆಯುಳ್ಳವನಿಗೆ ಬಗವತ್ಕದೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ದೆಯು, ಪುಣ್ಯತೀರ್ದಯಾತ್ರೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರೀಚ್ಚೆಯಿಂದ ಲಬಿಸುವ ಮಹಜ್ಜನರ ನೇವೆಯಿಂದಲೂ ಲಬಿಸುವದು ನಜ್ಜನರಿಗೆ ಅನಿಮಿತ್ತ ಬಂದುವಾದ ಗೋವಿಂದನು, ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳುವವರ ಹೃದಯವನ್ನು ಪೊಕ್ಕು ಅವರ ನರ್ವಪಾಪಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವನು ಪಾಪಗಳು ನಶಿಸಲು ಬಾಗವತರ ನೇವೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಲಬಿಸುವದು ಬಾಗವತ ದರ್ಮದ ಮತ್ತು ಬಾಗವತರ ನೇವೆಯಿಂದ ಪುಣ್ಯಶ್ರವಣಕೀರ್ತನನಾದ ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕನಲ್ಲಿ ಅಚಂಚಲವಾದ ಬಕ್ತಿಯು ಪುಟ್ಟುವುದು ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ರಜಸ್ಸು ತಮಸ್ಸುಗಳ ಕಾರ್ಯವಾದ ಕಾಮ-

ಲೋಭಾದಿ ಪ್ರಮಾದಗಳು ದೂರ ಸರಿಯಲು, ಮನಸ್ಸು ಸತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಅಂದರ ಅದರ ಕಾರ್ಯವಾದ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನವಾಗಿ ನಿರಂತರ ಹರಿಸ್ಮರಣಸಮರ್ಥವಾಗುವದು ಅದರಿಂದ ಹರಿಯು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವನು ವಿಷಯಸ್ನೇಹವನ್ನು ದೂರವಾಗಿ ದೂಡಿದ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಹರಿಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಸ್ವಬಿಂಬ ಜ್ಞಾನವಾಗುವದು ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವಾದಾಕ್ಷಣವೇ ಲಿಂಗದೇಹವು ದಗ್ಧೇಂಧನವಹ್ನಿಯಂತೆ ಸ್ವಕಾರ್ಯವಾದ ಜನನಮರಣರೂಪ ಸಂಸಾರ ದಾನದಲ್ಲಿ ಅಸಮರ್ಥವಾಗುವುದು ಈಶ್ವರಾದಿ ತತ್ತ್ವವಿಷಯಕ ಸರ್ವಸಂಶಯವು ನಿವಾರಿತವಾಗಿ ಸ್ವಯೋಗ್ಯಜ್ಞಾನವಾಗುವದು ಅದರಿಂದ ಪ್ರಾರಬ್ಧವೊಂದುಳಿದು ಸಂಚಿತಾ ಗಾಮಿ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳ ಸರ್ವನಾಶವಾಗುವದು ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನರಿತು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತರೂ ಸಹ ಬಗವಂತನಾದ ವಾಸುದೇವನಲ್ಲಿ ಬಹುಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಮನಃ ಪ್ರಸಾದ ಜನಕವೂ ಬಗವದನುಗ್ರಹಸಾದನವೂ ಆದ ಬಕ್ತಿಯಂ ಮಾಡುವರು ಅಮುಕ್ತರು ಮುಕ್ತಿಕಾಂತೆಯನ್ನು ಕೂಡುವರು

ಸತ್ತ್ವ, ರಜಸ್ಸು, ತಮಸ್ಸು ಇವು ಜಡ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಗುಣಗಳು. ಅವುಗಳ ಲೇಪವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವನಾದರೂ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಗೋಸುಗ ರಜಸ್ಸನ್ನು, ಪಾಲನೆಗಾಗಿ ಸತ್ತ್ವವನ್ನು, ಸಂಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ತಮಸ್ಸನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವನು ಆಗ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಒಬ್ಬನೇ ಮೂರು ರೂಪಗಳನ್ನು ತಾಳಿ ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ರುದ್ರ ಎನಿಸುವನು ರಮಾದೇವಿ ಯಾದರೂ ಪ್ರಕೃತಿನಿಯಾಮಕಳಾದ್ದರಿಂದ ಸತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ, ರಜದಲ್ಲಿ ಭೂ, ತಮದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಾ ಎಂಬುವ ರೂಪತ್ರಯದಿಂದ ಕೂಡಿ ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ರಮಿಸಿ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಆ ಮಹಾಪ್ರಬುವಿಗೆ ತಾ ಮಾಡಿದ ಸೇವಾಫಲವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವಳು

ಕಾಷ್ಟದಕಿಂತಲು ಮೇಘರೂಪವಾದ ದೂಮವು ಉತ್ತಮವು ದೂಮದಕಿಂತಲು ವೇದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಾದ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರನು ಶ್ರೇಷ್ಠನು ಹಾಗೆಯೇ ಅದೋಗತಿ ಸಾದನವಾದ ತಮಸ್ಸಿಗಿಂತಲೂ ರಜಸ್ಸು, ಸ್ವರ್ಗಾದಿಲೋಕಸಾದನವಾದ ರಜಸ್ಸಿಗಿಂತಲೂ ಸತ್ತ್ವವು ಉತ್ತಮವೆನಿಸಿದೆ ಏಕೆಂದರೆ ಸತ್ತ್ವವು ಪರಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶಕ ಜ್ಞಾನಸಾದನವಾಗಿದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಸಾತ್ವಿಕರಾದ ಜೀವರೇ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಾದಿಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಶಿಷ್ಟರಾದ ಮುನಿ ಗಳೂ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳೂ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ತ್ವವನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿ, ಅಪ್ರಾಕೃತ ಸತ್ತ್ವ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಲೋಕವನ್ನು ಪೊಂದಿದರು ಸಂಸಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ರಜಸ್ತಮಃ ಪ್ರಕೃತಿ ಯವರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷಾನಂದವಿಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದ ಘೋರರೂಪರಾದ ಪಿತೃಬೂತ ಪ್ರಜೇಶರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಪರಿಪೂರ್ಣಸುಖಾತ್ಮಕವಾದ ನಾರಾಯಣನ ಅವತಾರರೂಪಗಳನ್ನೇ ಬಜಿಸುತ್ತಾ ಸಾತ್ವಿಕ ಜನರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗೂ ಹಾಗೆಯೇ ವಾಸುದೇವನೇ ಬಜನೀಯನೆಂದುಪ ದೇಶಿಸುವರು ಸಂಸಾರ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಾದ ಸುಜನರವರ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಅಸೂಯೆ ಮೊದಲಾದ ದೋಷವಿಲ್ಲದವರಾಗಿ ಅನುಸರಿಸಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೈದುವರು ಪ್ರಜಾಕಾಮರು ಐಶ್ವರ್ಯಕಾಮರು ಆದ ರಾಜಸರು ಮತ್ತು ತಾಮಸರು ಪಿತೃಬೂತ ಪ್ರಜೇಶರನ್ನೇ, ಹರಿಯನ್ನು ಮರೆತು ಬಜಿಸುವರು

ಸಕಲಶಾಸ್ತ್ರ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಲು ಸಕಲರಿಂದ ಅವಶ್ಯ ಸೇವ್ಯ ನಾದವನು ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣನೇ–ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ವೇದಾದಿಮಹಾ ತಾತ್ಪರ್ಯ ವಿಷಯನು ವಾಸುದೇವನು. ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮಾದಿ ಯಜ್ಞಗಳವನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿಯೇ ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗವು, ಸಂಧ್ಯಾದಿ ಕರ್ಮಗಳು, ಕಾಮಕ್ಲೇಶಾದಿ ತಪಸ್ಸು, ಇಷ್ಟಾಪೂರ್ತಾದಿ ಧರ್ಮಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನ ದಾನಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ವಾಸುದೇವನ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನರಿತು ಮಾಡಿದರೇನೇ ಸಮೀಚೀನವೆನಿಸುತ್ತವೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿಷ್ಫಲವಾಗುತ್ತವೆ ಸತ್ಯಲೋಕಾದಿ ಗಳೂ ಕೂಡ ಶ್ರೀಹರಿಯ ವೈಕುಂಠದಂತೆ ಪುನರಾವೃತ್ತಿರಹಿತಗಳಲ್ಲ ಆಗ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಪ್ರಳಯಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಾತ್ಮಕವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಗುಣಗಳಾದ ಸತ್ತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳನ್ನು ಉಪಾದಾನಕಾರಣವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪ್ರಕೃತಿನಿಯಾಮಕಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೂ ತಾನೂ ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣರಾಗಿ ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು ಗುಣತ್ರಯಗಳ ಲೇಪವಿಲ್ಲದ ಸಮರ್ಥನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಗುಣನಿರ್ಮಿತವಾದ ಭೌತಿಕ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಸಕಲ ಪ್ರೇರಕನಾಗಿ ದ್ದರೂ ವಿಜ್ಞಾನಾನಂದಮೂರ್ತಿಯಾಗಿಯೇ ಇರುವನು ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳವನಾದ್ದರಿಂದ ಆ ಪ್ರಭುವನ್ನೂ ಜೀವನೆಂದು ತಿಳಿಯುವರು ಅನೇಕ ವಿಧ ಕಾಷ್ಠಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಹ್ನಿಯು ಒಬ್ಬನೇ ಆಗಿರುವಂತೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ತಾನೊಬ್ಬನೇ (ನಿರ್ವಿಶೇಷನು) ಆಗಿದ್ದರೂ ಅನೇಕ ರೂಪದವನಂತೆ ತೋರುವನು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸ್ವಗತಭೇದವಿಲ್ಲ ಕಾಷ್ಠಗಳಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಭೇದವು ಜೀವರಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರವಾಗಿಯೂ ಸತ್ಯರೂಪ ವಾಗಿಯೂ ಇದೆ ದುರ್ಭಗ ಶರೀರ ಪ್ರವೇಶಾದಿಗಳಿಂದ ಆಗುವ ದುಃಖಾದಿಗಳು ಶ್ರೀಹರಿ ಗಿಲ್ಲ ಪಂಚಭೂತಗಳು ಶಬ್ದಾದಿ ತನ್ಮಾತ್ರಗಳು ದಶೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಮನಸ್ಸು ಇವುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಪ್ರೇರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಆನಂದಾದಿಗಳನ್ನೇ ಸ್ವೀಕರಿಸುವವ ನಾಗಲಿ ದುಃಖಾದಿಗಳನ್ನಲ್ಲ ಇಂತು ಸತ್ವಗುಣವೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾ ಪೂರ್ವಕರ್ಮವಶನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವ ಜೀವನಂತಲ್ಲದೆ ಲೋಕರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ತಿರ್ಯಗ್ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ವರಾಹಾದಿರೂಪದಿಂದಲೂ, ನರರಲ್ಲಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣಾದಿ ರೂಪ ದಿಂದಲೂ, ಸುರರಲ್ಲಿ ಮಹಿದಾಸಾದಿರೂಪದಿಂದಲೂ, ಬೇಕಾದಾಗ ಯೋನಿಯ ಅವಶ್ಯ ಕತೆಯಿಲ್ಲೆಂದು ಭಕ್ತರಿಗೆ ತೋರಿಸಲೋಸುಗ ಸ್ತಂಭಾದಿಗಳಿಂದ ನೃಸಿಂಹರೂಪದಿಂದಲೂ ಪ್ರಾದುರ್ಭವಿಸಿ ಸಜ್ಜನರಂ ಸಲಹುತ್ತಾನೆ

೩ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅವತಾರಗಳು

ಭಗವಂತನು ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಲೋಕಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸಿ ಮಹದಾದಿ ತತ್ತ್ವ ಗಳಿಂದ ಷೋಡಶಕಲಾಸಹಿತವಾದ ಪುರುಷರೂಪವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು ಪ್ರಲಯೋದಕ ದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪರ್ಯಂಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಭುಜಾಂತರ್ಗತನಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಗೂಢನಾಗಿಸುವ ತಮಸ್ಸಿ ನಲ್ಲಿದ್ದ ಪರಮ ಪುರುಷನು ಪುನಃ ಉತ್ಪತ್ತಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವಗೂಹಕತಮಃಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸಿದನು ಯೋಗನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಪರಮ

ಪುರುಷನ ನಾಭಿಸರೋವರಜಾತಕಮಲದಿಂದ ದಕ್ಷಾದಿಪ್ರಜೇಶರ ಒಡೆಯನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಪಾದ್ಮಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದಾಗ ಸ್ವಾಮಿಯು ಪದ್ಮನಾಭನೆನಿಸಿದನು ಅದೇ ಹರಿಯು ಪುರುಷನೆನಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತವಾದ ತನ್ನ ಅವಯವವಿನ್ಯಾಸಗಳಿಂದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದನು

ಮೂಲರೂಪೀ ನಾರಾಯಣ, ಪದ್ಮನಾಭ, ಪುರುಷರೂಪತ್ರಯವು ನಿರ್ದೋಷ ವಾದುದು. ಸಕಲ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣ ಪೂರ್ಣವಾದುದು ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ಅನಂತವಾದಕರೋರುಭುಜಾನನಾದ್ಭುತವಾದ ಅನಂತಶ್ರವಣನೇತ್ರನಾಸಿಕಾ ಸಮೇತವಾದ ಕಿರೀಟ ಕಟಕ ಕುಂಡಲ ಹಾರಾದಿ ಭೂಷಿತವಾದ ಈ ಪುರುಷರೂಪವನ್ನು ಕಂಡು ಸ್ತುತಿಪರು ಈ ಸ್ವಾಮಿಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯೈಕ ದೇಶದಿಂದಲೇ ಸರ್ವ ಚರಾಚರ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಆಗುವುದು ಅನೇಕ ಅವತಾರ ರೂಪಗಳು ಇವನಿಂದ ಹೊರಬರುತ್ತಾ ಮತ್ತೆ ಅವನಲ್ಲೇ ಏಕೀಭಾವ ವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ ಅವನಿಗೂ ಅವನ ಅವತಾರಗಳಿಗೂ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಭೇದವೂ ಇಲ್ಲ.

ಆ ದೇವನು ಪ್ರಥಮದಲ್ಲಿ ತನ್ನಿಂದ ತಾನೇ ಸನತ್ಕುಮಾರನೆಂಬ ರೂಪದಿಂದ ಜನಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೆ ವೇದವನ್ನುಪದೇಶಿಸಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವ್ರತವನ್ನು ವಿಶಿಷ್ಟಜನ ಶಿಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿ ನೋಡಿಸಿದನು ಇವನೇ ಒಂದಂಶದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಮಾನಸ ಪುತ್ರರಾದ ಸನತ್ಕುಮಾರರಲ್ಲಿದ್ದು ಅವರ ಖ್ಯಾತಿಗೆ ಕಾರಣನಾಗಿರುವನು. ದ್ವಿತೀಯಾವತಾರ ದಲ್ಲಿ ರಸಾತಲಗತಳಾದ ಮಹೀಮಂಡಲವನ್ನುದ್ಧರಿಸಲು ಆದಿವರಾಹನಾಗಿ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನಂ ಕೊಂದು ದೇವ ಸುಜನರ ಸಲಹಿದನು ತೃತೀಯಾವತಾರವು ಮಹಿದಾಸರೂಪವಾಗಿದೆ ದೇವರ್ಷಿಯೆನಿಸಿ ಇತರಾದೇವಿಯ ಮಗನಾದ ಮಹಿದಾಸನು ಪಾಂಚರಾತ್ರಾಗಮನವನ್ನು ರಚಿಸಿದನು ಕರ್ಮಗಳಿಗೂ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನತ್ವವು ಹೇಗೆ ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸಿದನು ಧರ್ಮ ಪ್ರಜೇಶನಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತೀದೇವಿಯಿಂದ ನಾಲ್ಕು ರೂಪದಿಂದ ಜನಿಸಿದನು ನರನೆಂಬುವ ಶೇಷನಲ್ಲಿ ನರನೆಂಬ ತನ್ನ ಶುಕ್ಲಕೇಶ ರೂಪದಿಂದಾವೇಶಿಸಿದನು ನಾರಾಯಣ, ಹರಿ, ಕೃಷ್ಣ ಎನ್ನುವ ಮೂರು ರೂಪಗಳು, ತಾನಾಗಿಯೇ ಪೂರ್ಣನಾಗಿಯೇ ಇರುವನು ನರನಾರಾಯಣರೆಂಬ ಈರ್ವರು ಋಷಿರೂಪರಾಗಿ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಭರತಖಂಡದ ಸುಜನಕ್ಷೇಮಾರ್ಥವಾಗಿ ತಪಸ್ಸಾಚರಿಸುತ್ತಿರುವರು ಐದನೇ ಅವತಾರವು ಕಪಿಲಾವತಾರವು. ಕಾಲಬಲದಿಂದ ನಷ್ಟವಾದ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನಜನಕವಾದ ಸಾಂಖ್ಯತತ್ವವನ್ನು ಆಸುರಿ ಎಂಬ ಶಿಷ್ಯನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಪೇಳಿ ಉದ್ಧರಿಸಿದನು ಅತ್ರಿ ಋಷಿಗೆ ಅನಸೂಯೆಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಕೊಟ್ಟನಾದ್ದರಿಂದ ದತ್ತನೆನಿಸಿದ ಆರನೇ ಅವತಾರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಶನು ಅಲರ್ಕನಿಗೂ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಯದುಹೈಹಯಾದಿಗಳಿಗೂ ಪರಾವರ ತತ್ತ್ವವಿದ್ಯೆಯನ್ನುಪದೇಶಿಸಿ ದನು ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ರುಚಿಪ್ರಜೇಶನಿಂದ ಆಕೂತಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಯಜ್ಞನು ಇಂದ್ರನಾಗಿ ಸುರರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳಿದನಲ್ಲದೇ ಮನುರಾಜನನ್ನು ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿದನು ಯಜ್ಞಾವತಾರವು ಏಳನೆಯದಾಗಿದೆ ಎಂಟನೇ ಅವತಾರದಲ್ಲಿ ಮೇರುದೇವಿ

ಯಲ್ಲಿ ನಾಬಿರಾಜನಿಂದ ಋಷಬನೆನಿಸಿ ಜನಿಸಿ ಸರ್ವಾಶ್ರಮ ನಮಸ್ಕೃತವಾದ ಅವದೂತ ಪದ್ದತಿಯನ್ನು ದೀರರಿಗಾಗಿ ನೋಡಿಸಿಕೊಟ್ಟನು ಋಷಿಗಳ ಕೋರಿಕೆಯಂತೆ ಪೃದು ರಾಜನಲ್ಲಿ ಪೃದು ಎಂಬ ತನ್ನ ಒಂಬತ್ತನೇ ರೂಪದಿಂದ ನೆಲಸಿ ಪೃಥಿವಿಯನ್ನು ಗೋವನ್ನಾಗಿಸಿ ಆಕೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಓಷದಿಗಳಂ ಪಡೆದು ಜನರ ಜೀವನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಸತ್ಯಕಾಮರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿದನು ಚಾಕ್ಷುಷ ಮನ್ವಂತರದ ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಚನಾದ ಮತ್ಸ್ಯನಾಗಿ ವೈವಸ್ವತಮನುವನ್ನು ಬೂರೂಪ ನೌಕೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇಮದಿಂದಿರಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸಿದ ಈ ಅವತಾರವು ಹತ್ತನೆಯದು ಏಕಾದಶಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಕೂರ್ಮನಾಗಿ ಮಂದರಾಚಲವನ್ನು ದರಿಸಿದನು ದ್ವಾದಶದಲ್ಲಿ ದನ್ವಂತರಿಯಾಗಿ ಸುದೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟರೆ ತ್ರಯೋದಶ ವಾದ ಮೋಹಿನೀರೂಪದಿಂದ ಅಮೃತವನ್ನು ಸುರರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಹಂಚಿ ಅಸುರರನ್ನು ವಂಚಿಸಿದನು ಬಯಂಕರನಾದ ದೈತ್ಯೇಂದ್ರನನ್ನು ಅತಿಸುಲಬವಾಗಿ, ಚಾಪೆ ಮಾಡುವವನು ಬಿದಿರನ್ನು ಸೀಳುವಂತೆ ಸೀಳಿ ತರಳನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ಸಲಹಿದ ನೃಸಿಂಹನು ಚತುರ್ದಶಾವತಾರವಾಗಿದೆ ಹದಿನೈದನೇ ಅವತಾರದಲ್ಲಿ ವಾಮನ ರೂಪದಿಂದ ಕೂಡಿ ಬಲಿಯಂ ಬೇಡಿ ಪದತ್ರಯನೆಪದಿಂದ ಕಸಿದ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯರಾಜ್ಯವನ್ನು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಬ್ರಹ್ಮದ್ರೋಹಿಗಳಾದ ರಾಜರನ್ನು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಸಲ ದಂಡಯಾತ್ರೆಯಂ ಗೈದು ಸಂಹರಿಸಿ ಶಾಂತನಾದ ಪರಶುರಾಮನು ಹದಿನಾರನೆಯ ಅವತಾರವು ಸತ್ಯವತೀದೇವಿ ಯಲ್ಲಿ ಪರಾಶರರಿಂದ ಪ್ರಾದುರ್ಬವಿಸಿ, ಅಲ್ಪಮತಿಗಳಾದ ಮನುಜರ ಜ್ಞಾನರಕ್ಷಣೆಗೆಂದು ವೇದವಿಬಾಗವಂ ಮಾಡಿ ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದನು ಸುರಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಗೆಂದು ನರದೇವನಾಗಿ, ಸಾಗರನಿಗ್ರಹ ರಾವಣವದ ಮೊದಲಾದ ಲೋಕೋತ್ತರ ಕಾರ್ಯಗಳಂ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀ ರಾಮಾವತಾರವು ಹದಿನೆಂಟನೆಯದು ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಅವತಾರಗಳಾದ ರಾಮ-ಕೃಷ್ಣ ರೂಪಗಳನ್ನು ವೃಷ್ಣಿಕುಲದಲ್ಲಿ ಬೂಭಾರವನ್ನಿಳುಹಲು ಅಸುರಮರ್ದನನು ದರಿಸಿದನು ಬಲರಾಮನು-ಶೇಷನು ಅವನಲ್ಲಿ ರಾಮನೆಂಬ ಶುಕ್ಲಕೇಶಾವೇಶದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ನೆಲಸಿದನು ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುಗದ ಸಂದ್ಯಾಕಾಲ ದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಪುರವಾಸಿ ಅಸುರರನ್ನು ಮೋಹಪಡಿಸಿ ದರ್ಮದೂರರಂ ಮಾಡಲು ಗಯಾ ಪ್ರಾಂತದ ಕೀಕಟ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಜಿನಸುತನೆಂದೆನಿಸಿ ಬುದ್ದನು ಅವತರಿಸಿ ಬೌದ್ದಮತವೆಂಬ ಪಾಷಂಡ ದರ್ಮವನ್ನುಪದೇಶಿಸಿದನು. ಬೌದ್ಧಾವತಾರವು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯದು ಇಪ್ಪತ್ತೆ ರಡನೆಯ ಸಲ ಶ್ರೀ ಕಲ್ಕಿಯೆನಿಸಿ ಜಗತ್ಪತಿಯಾದ ಪದ್ಮನಾಬಮೂರ್ತಿಯು ಕಲಿಯುಗದ ಅಂತ್ಯ ಸಂದ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲಕರೆನಿಪರು ದಸ್ಯುಪ್ರಾಯರಾಗಿ ಪ್ರಜೆಗಳ ಪ್ರಾಣ ಮಾನ ವಿತ್ತಾಪಹಾರಕರಾಗಿ ಲೋಕಕಂಟಕರಾಗುತ್ತಿರಲು ಅವತರಿಸಿ ಬೂಬಾರವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ದರ್ಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವನು

ಬಲಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅವತಾರಗಳನಂತಗಳು ಹೇ ವಿಪ್ರೋ ತ್ತಮರೇ! ಅವುಗಳನ್ನು ಸಾಕಲ್ಯೇನ ವರ್ಣಿಸಲು ಸಾದ್ಯವೇ ಅಲ್ಲ ಜಲಪಾತದಲ್ಲಿ ಜಲದ ಶೀಕರಗಳನ್ನೆಣಿಸಲಹುದಾಗಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಗುಣಾವತಾರಂಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ ಮುಗಿಸಲು

ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಋಷಿಗಳು ಮನುಗಳು ದೇವತೆಗಳು ಮನುಪುತ್ರರು ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಹರಿಯ ಬಿನ್ನಾಂಶರು, ತದದೀನರು, ತತ್ಸದೃಶರು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಅವತಾರ ರೂಪಗಳು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಕೃಷ್ಣನೇ ಸರಿ. ಇವುಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಬೇದವಾಗಲಿ ಬೇದಾಭೇದವಾಗಲಿ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಮೂಲರೂಪೀ ನಾರಾಯಣನೇ ಇಂದ್ರಶತ್ರುಪೀಡಿತವಾದ ಲೋಕವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಯುಗಯುಗದಲ್ಲಿ ತನ್ನಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ಅವತರಿಸುವನು. ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಯಾವ ನರನು ರಹಸ್ಯವಾದ ಈ ಅವತಾರ ಚರಿತವನ್ನು ಉಬಯಸಂಧ್ಯಾಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಠಿಸುವನೋ ಅವನು ಸಾಂಸಾರಿಕ ದುಃಖಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಸಕಲ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣ ನಿದಾನನಾದ ಮಾದವನ ಸ್ಥೂಲ ರೂಪವೇ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವು. ಪ್ರತಿಮೆಯಂತೆ ಅವನಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿ ನಡೆಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಮಹದಾದಿ ತತ್ತ್ವರಚಿತವಾದ ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು ಪ್ರತಿಮೆಯಂ ಕಂಡು ದೇವರೆಂಬುವ ಅಜ್ಞರಂತೆಯೇ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿರುವನೆಂದು ವಾದಿಸುವರು. ಸರ್ವಜ್ಞನನ್ನು ಜಡವೆನ್ನುವ ಈ ಜಡರನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಮೇಘಮಾಲೆಯಂ ಕಂಡು ಆಕಾಶವೆನ್ನುವ ಅದವಾ ಪಾರ್ಥಿವಧೂಳಿಯಂ ಕಂಡು ವಾಯುವೆನ್ನುವ ಬಾಲಬುದ್ಧಿಗಳ ನೆನಪಾಗುವುದಲ್ಲವೇ?

ಈಗ ಶೌನಕಾ! ಜೀವಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳು.

ಜೀವನು ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದ ಸಾತ್ತ್ವಿಕನೋ ರಾಜಸನೋ ಅದವಾ ತಾಮಸನೋ ಆಗಿರುವನು. ಈ ಸ್ವಬಾವವು ಎಂದಿಗೂ ನಾಶವಾಗದು, ಬದಲಾಗದು. ಮೇಲ್ಕಂಡ ಜಡ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದಲೂ ಈಶನಿಂದಲೂ ಜೀವನು ಬಿನ್ನನಾಗಿರುವನು. ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಶ್ರವಣ ಮನನಾದಿಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯದೆ, ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡದೆಯಿರುವುದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ, ತಾನು ಯಾರು, ತನ್ನ ಗುಣಗಳೇನೆನ್ನುವ ಸ್ವಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನವೂ ಇಲ್ಲದೇ ಇರುವನು. ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಜನನ ಮರಣಂಗಳನ್ನು ಅನುಬವಿಸುತ್ತಿರುವನು, ಸದಾ ಉಪಾಧೀಶನು.

ಶ್ರೀಹರಿಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಬಂದಕಶಕ್ತಿನಿರ್ಮಿತವಾದ ಅಜ್ಞಾನವು ನಶಿಸುವದು. ಆ ಪ್ರಬುವಿನ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಅಜ್ಞಾನನಾಶಕವಾದ ಇಚ್ಛೆಯು ಪ್ರಾದುರ್ಬೂತವಾಗುತ್ತಲೇ ತದನುಗ್ರಹಪಾತ್ರನಾದ ಜೀವನು ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಶ್ರೀಹರೀಚ್ಛೆ ಹೊರತು ಮುಕ್ತಿದಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಾರಣವಿನ್ನೊಂದಿಲ್ಲ. ಮುಕ್ತಜೀವನು ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನಾನಂದಾದಿಗಳನ್ನು ಸ್ವಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರವಾಗಿ ಪಡೆದು ವೈಕುಂಠಾದಿ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಪರರಿಂದ ಪೂಜಿತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಇಂತು ಪ್ರಕೃತಿನಿರ್ಮಿತ ಸ್ಥೂಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರಗಳು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಅವನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಈ ಬಂದವು ಅಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಜೀವನಿಗೆ ಬಂದಿದೆ. ಅವನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಬಂದ ನಿವೃತ್ತಿಯೂ ಆಗುವುದೆಂಬ ತಿಳುವಳಿಕೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವೆನ್ನುವರು. ಇಂತಹ ಜ್ಞಾನವೇ ಸಂಸಾರನಿವರ್ತಕವಾಗಿದೆ.

ಜನ್ಮರಹಿತನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯ ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಕರ್ಮವಲ ಬದ್ದನಾಗದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಪಾವನ ಚರಿತೆಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಕವಿಜನರು ಅರಿತು ವರ್ಣಿಸುವರು ಈ ಮನಃಪ್ರೇರಕನ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಬ್ರಾಂತರೆಂತು ಬಲ್ಲರು?

ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನು, ಕ್ರೀಡಾರತನು ಆದ ರಮಾರಮಣನೀಲೋಕವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಜೀವ-ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಕನಾಗಿದ್ದು ಅನನ್ಯಾದೀನನಾದ್ದರಿಂದ ಜೀವರ ಬೋಗಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆನಂದವನ್ನೇ ಸ್ವೀಕರಿಸುವನು, ದುಃಖಗಳನ್ನಲ್ಲ. ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ತಿತಿ ಸಂಹಾರಗಳಿಂದವನಿಗೇನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕರುಣಾಕರನಾದ್ದರಿಂದ ಜೀವರಿಗಾಗುವ ಮುಕ್ತಿಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ತನ್ನದಂತೆ ಅರಿತು ವಿಷಯಸಾರಪಂಗೊಳ್ಳುವ ಹೃಷೀಕೇಶನಿಗೆ ಪಲಾಸಕ್ತಿಯೂ ಇಲ್ಲ, ಕರ್ಮಬಂದವೂ ಇಲ್ಲ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನಟಿಸುವ ನಟನ ಸ್ವರೂಪಾದಿಗಳನ್ನು ಅಜ್ಞನು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಲಾರನೋ ಅಂತೆಯೇ ಕೃಮಿಸದೃಶನಾದ ಈ ಪಾಮರ ಮನುಜನು ಆ ವನಜಾಕ್ಷನ ಅನಂತ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅರಿಯಲಾರನು ಅವನ ನಾಮ ರೂಪಗಳನ್ನೂ ಎಣಿಸಿ ಮುಗಿಸಲಾರನು ದುರಂತ ವೀರ್ಯನಾದ ರದಾಂಗಪಾಣಿಯನ್ನು ಹೃತ್ಕಮಲ ಮದ್ಯದಿ ನಿರಂತರ ಧ್ಯಾನವಂ ಮಾಡಿ ಕಾಪಟ್ಯಾದಿ ದೋಷಗಳಂ ಬಿಟ್ಟು ಸಂತತ ಸರಸಿಜಾಕ್ಷಪಾದಸರೋಜ ಗಂದವನ್ನು ಸೇವಿಪ ಸಜ್ಜನನು ಮಾತ್ರ ಅವನ ಮಹಿಮೆಯಂ ಯದಾಯೋಗ್ಯಮಾಗಿ ಯಥಾರ್ದಮಾಗಿ ತಿಳಿದಾನು!

ಅಹೋ! ಋಷಿವರ್ಯರೇ! ನೀವೇ ದನ್ಯರು, ಏಕೆಂದರೆ ನಿರಪೇಕ್ಷರಾಗಿ ಅಖಿಲ ಲೋಕನಾದನು ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯು ಆದ ವಾಸುದೇವನಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷವಾದ ಬಕ್ತಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿರುವಿರಿ ಹರಿಯೇ ಸ್ವಾಮಿಯೆಂದು ಬಾವಿಸಿರುವಿರಿ ಇಂತಹ ಬಕ್ತರಿಗೆ ಜನನ ಮರಣ ರೂಪ ಸಂಸಾರದಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿಯು ನಿಶ್ಚಯವು ವೇದಸಾರವಾದ ಬಾಗವತ ವೆಂದು ಖ್ಯಾತವಾದ ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕನ ಪಾವನ ಚರಿತೆಯನ್ನು ಬಗವಂತನಾದ ಬಾದ ರಾಯಣನು ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳ ಜ್ಞಾನ ರೂಪ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೂ ಪುಷ್ಟಿಗೂ ಮಂಗಳಕ್ಕಾಗಿಯೂ ರಚಿಸಿದನು ಈ ಪುರಾಣರಾಜವು ಶಬ್ದದಿಂದ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ ಅರ್ದದಿಂದಲೂ ದೊಡ್ಡ ದಾಗಿದೆ ಇದನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಶುಕಾಚಾರ್ಯರೆಂಬ ತಮ್ಮ ಮಗನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದನು ಆ ಶುಕರು ಗಂಗಾತೀರದಿ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ತಾಳಿ ಪ್ರಾಯೋಪವಿಷ್ಟನಾದ ಮಹಾರಾಜ ಪರೀಕ್ಷಿತನಿಗೆ ಋಷಿಸಬೆಯಲ್ಲಿ ಪೇಳಿದರು. ಆಗ ನಾನಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಅವರ ಪರಮಾಗ್ರಹದಿಂದ ಬೂರಿತೇಜನಾದ ರಾಜನಿಗೆ ಆ ಗುರುಗಳು ಪೇಳಿದ ಭಾಗವತವನ್ನಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿರುವೆನು ಈಗ ನಾನದನ್ನು ಯಧಾಶ್ರುತವಾಗಿ ನನ್ನ (ಪ್ರಜ್ಞೆಯ) ಯೋಗ್ಯತೆಯಂತೆ ನಿಮಗೆ ಪೇಳುವೆನು ದರ್ಮ ಜ್ಞಾನಾದಿ ಗುಣಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಮೂಲರೂಪವನ್ನೈದುತ್ತಿರಲು ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ದರ್ಮ ಪ್ರದರ್ಶನೆಗಾಗಿ ಬಾಗವತವನ್ನು ಶ್ರೀವ್ಯಾಸನೇ ರಚಿಸಿದನು

೪ ಭಾಗವತ ರಚನೆ

ಎಂದು ಸೂತನು ಹೇಳಲು ದೀರ್ಘ ಸತ್ರಯಾಗರತರಾದ ಮುನಿಗಳಲ್ಲಿ ಋಷಿ ಕುಲಾಚಾರ ರಕ್ಷಕನೂ ಜ್ಞಾನವಯೋವೃದ್ಧನೂ ಋಗ್ವೇದನಿಷ್ಣಾತನೂ ಆದ ಶೌನಕನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಇಂತೆಂದನು—

ಸೂತ! ಸೂತ! ಪೂಜ್ಯನಾದ ಶುಕನು ರಾಜನಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಪುಣ್ಯಮಾದ ಭಾಗವತ ವನ್ನು ನಮಗೆ ಹೇಳು ಯಾವ ಯುಗದಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲಿ, ಅವರೀರ್ವರ ಸಂವಾದವು ನಡೆಯಿತು? ಶುಕನೇಕೆ ಅದನ್ನು ಹೇಳಿದನು? ಶ್ರೀವ್ಯಾಸನಾದರೂ ಈ ಪುರಾಣಸಂಹಿತೆಯನ್ನೇಕೆ ರಚಿಸಿದನು?

ಶ್ರೀಶುಕನು ಮಹಾಯೋಗಿಯು, ಸರ್ವದೇಶಕಾಲವ್ಯಾಪ್ತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನಪ ರೋಕ್ಷದಿಂ ನೋಡಿದವನು ಸರ್ವವೀಶ್ವರಾಧೀನವೆಂದರಿತು ನನ್ನದು ಪರರದೆಂಬುವ ಭೇದಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ತೊರೆದವನು ಹರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ರತವಾದ ಮತಿಯಿಂದ ಅಜ್ಞಾನಾದಿ ದೋಷಗಳನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸಿದವನು ಜ್ಞಾನೈಶ್ವರ್ಯಾದಿ ಗುಣಗಳನ್ನು ತೋರದೇ ಮೂಢ ರಂತಿರುವವನು ಮೂಕ ಬಧಿರ ಮತ್ತರಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಾ ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯಲ್ಲಿ ಯದೃಚ್ಛೆಯಿಂದ ಬಂದ ಆ ಯೋಗಿವರನನ್ನು ಕುರುಜಾಂಗಲದ ಜಾನಪದರಾಗಲಿ ಪೌರರಾಗಲಿ ಶುಕರೇ ಇವರೆಂದು ತಿಳಿದರೆಂತು? ಹರಿಯ ಪರಮ ಶುಭಚಾರಿತಾತ್ಯಂತಮಂಗಲವಾದ ರಾಜರ್ಷಿ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರಸಂಗವು ನಡೆದುದೆಂತು?

ಶುಕನಾದರೂ ಪಂಚಯಜ್ಞರತರಾದ ಗೃಹಪತಿಗಳ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಭಿಕ್ಷಾಚರಣೆಗಾಗಿ ಬಂದು ಒಂದು ಗೋದೋಹನಕಾಲ ಮಾತ್ರ ಅವಾಙ್ಮುಖನಾಗಿ ನಿಂತು, ಅವರು ನೀಡಲಿ ಬಿಡಲಿ ಅವರ ಮನೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಪಾದಕ್ರಮಣಗಲಿತ ಧೂಳಿಯಿಂದ ಪವಿತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪೋಗುವನಂತೆ ಅವನ ದರ್ಶನ, ಸಂಭಾಷಣೆಗಳಷ್ಟು ದುರ್ಲಭವಾಗಿರಲು ಉಪದೇಶ ವಂತೂ ದುರ್ಲಭತರವಾಗಿದೆಯಲ್ಲವೇ?

ಅಭಿಮನ್ಯುಸುತನಾದ ಪರೀಕ್ಷಿತನನ್ನು ಭಾಗವತೋತ್ತಮನೆನ್ನುವರು ಕೃಷ್ಣರಕ್ಷಿತ ನಾದ ಆ ರಾಜರ್ಷಿಯ ಜನನವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ನಮಗೆ ಹೇಳು ಆ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಸಕಲ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಸಂಪತ್ತಿಯನ್ನು ಗಣನೆ ಮಾಡದೆ ಗಂಗಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯೋಪವಿಷ್ಟ ನಾಗಲು ಕಾರಣವೇನು? ಮಂಡಲಪತಿಗಳಾದ ಶತ್ರುರಾಜರೂ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕೆಂದು ತಂದ ಕಪ್ಪಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಯಾವ ಮಹಾರಾಜನ ಪಾದಪೀಠದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ನಮಿಸು ವರೋ ಅಂತಹ ವೀರನಾದ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ದುಸ್ತ್ಯಜವಾದ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕೂಡ ಬಿಡಲಿಚ್ಛಿಸಿದ್ದೇತಕ್ಕೆ? ಉತ್ತಮ ಶ್ಲೋಕ ಪರಾಯಣರಾದ ಭಾಗವ ತೋತ್ತಮರು ಸುಜನ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕ್ಷೇಮವಾಗಲಿ, ಐಶ್ವರ್ಯವಾಗಲಿ ಎಂದು ತದರ್ಥ ವಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತ ಜೀವಿಪರು ಇಂತಹ ಪರಾರ್ಥೈಕಜೀವನನಾದ ಪರೀಕ್ಷಿತನು ಅಖಂಡ ಭೂಮಂಡಲಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿ ದೇಹವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟನಲ್ಲವೆ?

ಅದೇತಕ್ಕೆ? ಪುರಾಣಾದಿ ನಿರೂಪಣ ನಿಪುಣನಾದ ನೀನಾವಿಷಯವನ್ನೆಲ್ಲ ನಮಗೆ ಪೇಳು ಎಂದು ಶೌನಕನು ಕೇಳಿದನು—

ಆಗ ಸೂತನು ಪೇಳಿದನು—ದ್ವಾಪರಯುಗದ ಪರ್ಯವಸಾನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪರಾಶರರಿಂದ ಉಪರಿಚರನ ಸುಪುತ್ರಿಯಾದ ಸತ್ಯವತೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ವೇದವ್ಯಾಸನಾಗಿ ಪುಟ್ಟಿದನು ಒಂದು ದಿನ ಸರಸ್ವತೀ ತೀರದಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು ಶುದ್ದನಾಗಿ ಸ್ನಾನ ಸಂಧ್ಯಾದಿ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಏಕಾಂತ ದಲ್ಲಿ ಆಸೀನನಾಗಿದ್ದನು. ಸೂರ್ಯನು ಉದಯವಾಗುತ್ತಿರಲು ಆ ಹೊಂಬಿಸಿಲಾ ಋಷಿಯ ನೀಲ ದೇಹಕಾಂತಿಗೆ ಸುವರ್ಣಚ್ಛವಿಯಂ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಿತು.

ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಬಗವಂತನು ಮಹಾವೇಗದಿಂದೋಡುವ ಕಾಲಮಹಿಮೆ ಯಿಂದ ಆಗುವ ಯುಗದರ್ಮಗಳ ಸಾಂಕರ್ಯವನ್ನು ಮನುಜಶರೀರಾದಿ ಪದಾರ್ದಗಳ ಶಕ್ತಿಹ್ರಾಸವನ್ನು ಶ್ರದ್ದೆಯಿಲ್ಲದ, ಸಾದುಗಳಲ್ಲದ, ದಾರಣಾಬುದ್ಧಿರಹಿತರಾದ, ನಿರ್ಭಾಗ್ಯರೂ, ಅಲ್ಪಾಯುಷ್ಯರಾದ ಮನುಜರನ್ನು ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮೊದಲೇ ಕಂಡನು ಸರ್ವದರ್ಮಾಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ಹಿತವು ಹೇಗಾದೀತೆಂದು ಚಿರಕಾಲ ಆಲೋಚಿಸಿ ನಿತ್ಯಜ್ಞಾನ ಮಹಾನಿದಿಯಾದ ವ್ಯಾಸನು ಹೋತಾ, ಅದ್ವರ್ಯು, ಉದ್ಗಾತಾ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂಬುವ ಯಜ್ಞಕರ್ತೃಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಯಜ್ಞಾದಿಗಳಿಂದ ಕ್ಷೇಮವಾದೀತೆಂದು ಯಜ್ಞಪರಂಪರಾ ಪ್ರವರ್ತನೆಗಾಗಿ ವೇದವನ್ನು ಅವಿಬಕ್ತವಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ನಾಲ್ಕು ವಿದವಾಗಿ ಭಾಗ ಮಾಡಿದನು ಇತಿಹಾಸವೆನಿಸಿದ ಬಾರತವನ್ನು ರಚಿಸಿದನು ಅದು ಪಂಚಮವೇದವೆಂದು ಖ್ಯಾತವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ವೇದಾರ್ದ ವಿವರಣೆಗಾಗಿ ರಚಿಸಿದನು

ಋಗ್ವೇದವನ್ನು ಪೈಲನಿಗೂ, ಸಾಮವೇದವನ್ನು ಜೈಮಿನಿಗೂ, ಯಜುರ್ವೇದವನ್ನು ವೈಶಂಪಾಯನ ಸೂರ್ಯಾದಿಗಳಿಗೂ, ಅಥರ್ವಣವೇದವನ್ನು ಪರುಣಪುತ್ರ ಸುಮಂತನಿಗೂ ಉಪದೇಶಿಸಿದನು ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ತಂದೆಯಿಂದ ರೋಮಹರ್ಷಣನಿಗೆ ದಯಪಾಲಿಸಿದನು ಆ ಋಷಿವರ್ಯರು ಶಿಷ್ಯ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಆ ವೇದ ಭಾಗಗಳು ಶಾಖೋಪಶಾಖಾ ಭೇದೇನ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿವೆ. ಅಲ್ಪಜ್ಞರಾದ ಮನುಜರೀವೇದಗಳ ನಿಜಾರ್ದವಂ ತಿಳಿಯಲಾರರೆಂದರಿತು ಕೃಪಣವತ್ಸಲನಾದ ವ್ಯಾಸನು ಕರ್ಮಗಳೇ ಹಿತವೆಂದು ಪ್ರವೃತ್ತ ಕರ್ಮರತರಾದವರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವಾಗಲೆಂದು ಕರುಣೆಯಿಂದ ಸ್ತ್ರೀ ಶೂದ್ರ ದ್ವಿಜಾಭಾಸರಿಗೂ ಸುಜನರಿಗೆಲ್ಲಾ ಜ್ಞಾನವಾಗಲಿ ಎಂದು ಬಾರತವನ್ನು ರಚಿಸಿದನು.

ಶೌನಕಾದಿಗಳೇ! ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಸದಾ ಬೂತಗಳ ಮುಕ್ತಸಾಧನ ನಿರೂಪಣದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರೂ ವ್ಯಾಸನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ ಸರಸ್ವತೀ ನದೀತೀರದ ಏಕಾಂತ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಕೂತು ಅವನಿಂತು ಚಿಂತಿಸಿದನು. 'ದೃತವ್ರತನಾದೆ, ವೇದಗಳನ್ನೋದಿದೆ ಗುರುಗಳನ್ನೂ ಸೇವಿಸಿದೆ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರನಿಗಾಹುತಿಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಿದೆ. ನಿಷ್ಕಾಪಟ್ಯದಿಂದ ಗುರು ಗಳ ಅನುಶಾಸನಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದೆ ಬಾರತದ ನೆಪದಿಂದ ವೇದಾರ್ದಗಳನ್ನರುಹಿದೆ

ಸ್ತ್ರೀಶೂದ್ರಾದಿಗಳೂ ಉದ್ಧಾರವಾಗಲು ಸಾಕಾದ ದರ್ಮಗಳನಾಪಂಚಮವೇದದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದೆ. ಆದರೂ ಈ ನನ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತವಾದ ಸಮರ್ದವಾದ ಮನಸ್ಸಿಗೇಕೋ ತೃಪ್ತಿಯಾಗಿಲ್ಲ. ಅವತಾರಕಾರ್ಯವಿನ್ನೂ ಅಸಂಪೂರ್ಣವಾದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಪರಮ ಹಂಸರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ್ದರಿಂದ ಅಚ್ಯುತನಿಗೂ ಪ್ರಿಯಕರವಾದ ಬಾಗವತ ದರ್ಮಗಳನ್ನು ನಾಕಷ್ಟು ನಿರೂಪಿಸಿಲ್ಲವೋ ಏನು?" ಎಂದು ಖಿನ್ನನಾದಂತೆ ಭಕ್ತೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಚಿಂತಿಸುವ ಕೃಷ್ಣದ್ವೈಪಾಯನರ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ನಾರದನು ಬಂದನು. ತತ್‌ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸನು ನಾರದ ನನ್ನೆದುರುಗೊಂಡು ಕರೆತಂದು ಯದಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಗೌರವಿಸಿದನು

೫ ನಾರದ–ಬಾದರಾಯಣ ಸಂವಾದವು

ಆಗ ಸುಖಾಸೀನನಾದ ವೀಣಾಪಾಣಿ ದೇವರ್ಷಿಯು ತನ್ನನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿ ವ್ಯಾಸನನ್ನು ಕಂಡು ಮಂದಹಾಸವಂ ಮಾಡುತ್ತಲಿಂತು ಕೇಳಿದನು.

"ಪಾರಾಶರ್ಯ! ಐಶ್ವರ್ಯಾದ್ಯನಂತಬಾಗ್ಯನಿಧೇ! ಸ್ವತ ಏವ ಕೃತಾವತಾರ ಕಾರ್ಯ ನಾಗಿ ಶರೀರಮಾನಸಗಳಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷದಿಂದಿರುವೆಯಲ್ಲವೇ? ವೇದವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿರುವಿ, ವೇದವೇದ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಅರಿತಿರುವಿ, ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥ ಪರಿಬೃಂಹಿತವಾದ ಪುರುಷಾರ್ದಪ್ರದವಾದ ಬಾರತವನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದರಿಂದಲೇ ನಿನ್ನ ಅವತಾರ ಪ್ರಯೋಜನವು ಸಂಪೂರ್ಣವೇ ಸರಿ ಆದರೂ ಅಕೃತಾರ್ದನಂತೆ ತೋರು ತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು, ಪ್ರಬೋ!"

ಎನ್ನಲು ವ್ಯಾಸನು ಪೇಳಿದನು "ನಿಜ, ನಾರದಾ! ನೀ ಪೇಳಿದ್ದೆಲ್ಲ ಸತ್ಕಾರ್ಯ ಗಳೆನ್ನಿಂದಾದವು. ಆದರೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು ನೀನೇ ಪೇಳು. ಹರಿನಾಬಿ ಸಂಬೂತನ ಸುತನಲ್ಲವೇ ನೀನಾದ್ದರಿಂದ ಪುರಾಣ ಪುರುಷನನ್ನುಪಾಸಿಸಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದಿರುವಿ. ಪ್ರಕೃತಿ ಗುಣಗಳ ಲೇಪವಿಲ್ಲದೆ ಅದೇ ಗುಣಗಳಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರ ಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತ ಜಗನ್ನಿಯಾಮಕನಾದ ಹರಿಯ ರಹಸ್ಯವ ನೀನರಿತಂತೆ ಯಾರು ತಿಳಿದಾರು? ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಅವ್ಯಾಹತ ಗತಿಯಿಂದ ತ್ರಿಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ, ವಾಯುವಿನಂತೆ ಅಂತಸ್ಸಾಕ್ಷಿಯು ಆಗಿರುವ ನೀನು ಪರಬ್ರಹ್ಮ-ಶಬ್ದಬ್ರಹ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಣಾತ ನಾದ ನನ್ನ ಕೃತಕೃತ್ಯತೆಯು ಎಂತಾದೀತೆಂದು ಆಲೋಚಿಸಿ ಪೇಳು "

ನಾರದನು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು, "ಮುನಿವರ್ಯ! ಮಂದಾದಿಕಾರಿಜನರಿಗೂ ಸುಗಮ ವೆನಿಸುವಂತೆ ಬಗವನ್ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನೀನು ವರ್ಣಿಸಿಲ್ಲವೋ ಏನೋ! ಅದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಲಂಬುದ್ಧಿ ಉಂಟಾಗಿಲ್ಲ ಭಾರತವು ದುರ್ಗಮಾರ್ಥವಾಗಿದೆ ಅದೊಂದ ರಿಂದಲೇ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಜ್ಜನೋದ್ಧಾರವಾಗದೆಂದು ನೀ ಬಾವಿಸಿರುವುದು ಸರಿಯಾಗಿದೆ ಧರ್ಮಾದಿಗಳನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ಪೇಳಿದ್ದರೂ ವಾಸುದೇವನ ಮಹಿಮಾವರ್ಣನೆಯು ಇನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ."

"ಯಾವ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರ ಪದಬಂಧಗರ್ಭಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಜಗತ್ಪವಿತ್ರವಾದ ಹರಿಚರಿತ್ರೆಯಂ ಕೀರ್ತಿಸದಿದ್ದರೆ ಅದು ವಾಯಸತೀರ್ಥವೆನಿಸುವದು ಆಗಲಿ ಹಂಸಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಲು ಬರಲಾರವು ಜೀವನಮಾತ್ರೋಪಯೋಗಿಯಾದೀತಾಶಾಸ್ತ್ರವಾಗಲಿ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನಮೆನಿಸಲಾರದು ಮತ್ತು ಸಜ್ಜನರದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸರು

"ಯಾವ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಅಚಿತ್ರಪದವಾದರೂ ಅಲಂಕಾರ ರಹಿತವಾದರೂ ಅನಂತನ ಯಶೋಗಾನ ಮಾಡುವುದೋ ಅದೇ ಮೋಕ್ಷಸಾದನವಾದ್ದರಿಂದ ಶುಕಾದಿಗಳು ಸನಕಾದಿ ಗಳೂ ಕೂಡ ಅದನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಕೇಳುವರು. ಗಾನ ಮಾಡುವರು ಶಿರಸಾ ಅನು ಮೋದಿಸಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವರು ಅದೇ ಜನತಾ ಪಾಪವಿನಾಶ ಹೇತುವಾಗಿದೆ

"ಸ್ವತಃ ಮುಕ್ತಿಸಾಧನವೂ ವಿಷಯಮಲರಹಿತವೂ ಅತ್ಯಂತ ವಿರಕ್ತಿಸಹಿತವೂ ಆದ ಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವು ಕೂಡ ಅಚ್ಯುತ ಬಕ್ತಿ ಬಂದುರವಾಗದಿದ್ದರೆ ಮೋಕ್ಷದವಾಗಲಾರದು. ಅಂದಮೇಲೆ ಬಂದಕವೂ ಅಮಂಗಲವೂ ಹರಿಗನರ್ಪಿತವೂ ಆದ ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮವು ವ್ಯರ್ದವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೇ? ಕರ್ಮವಾಗಲಿ ಜ್ಞಾನವಾಗಲಿ ಹರಿಬಕ್ತಿ ರಹಿತವಾದೊಡೆ ನಿಷ್ಫಲವೇ ಸರಿ ಆದ್ದರಿಂದ ಅಪರಿಮಿತೈಶ್ವರ್ಯಾದಿಸಂಪನ್ನ! ಶುಚಿಶ್ರವ! ಸತ್ಯರತ! ದೃತವ್ರತ! ಹೇ ವ್ಯಾಸ ಭಗವನ್! ಸಕಲಸಜ್ಜನ ಸಂಸಾರಬಂದವಿದ್ವಂಸನವಾದ ಉರು ಕ್ರಮನ ಪರಾಕ್ರಮ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಸಮಾದಿಬಾಷೆಯಿಂದ ರಚಿಸು ಕೇವಲ ದರ್ಮಾದಿ ವಿಷಯಕವಾದ ಹರಿಕಥಾಬಾಹಿರವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರರಚನೆಯಿಂದ ಅನರ್ದವೇ ಆದೀತು! ಹೇಗೆಂದರೆ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಗತಲಾವಣ್ಯಾದಿರೂಪ, ಮದನ ಕಲಿಕಾ ರತಿಮತೀತ್ಯಾದಿ ನಾಮಗಳಂ ಕೇಳಿ ತತ್ಪದಾರ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವೇ ಸುಖ ಹೇತುಗಳೆಂಬ ಬ್ರಮೆಯಿಂದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಕರ್ಮವಂ ಮಾಡಿದ ಮನುಜರು ಸ್ವರ್ಗ ನರಕಗಳನ್ನು ಕರ್ಮಫಲವಾಗಿ ಪೊಂದುತ್ತಾ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಸಮುದ್ರಮದ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾತಾಹತವಾದ ಪೋತದಂತೆ ದಡವನ್ನು ಸೇರಲಾರರು ಅವರಿಗೆ ಜ್ಞಾನದಾರ್ಢ್ಯತೆ ಉಂಟಾಗಲಾರದು. ಸ್ವಾಮೀ! ಪ್ರವೃತ್ತಿದರ್ಮದ ಉಪದೇಶವು ನಿಂದಿತವಲ್ಲವೇ? ಮತ್ತು ಅದು ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಮಾಡುವುದನ್ಯಾಯವೇ ಸರಿ ಗಿಡದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದವನನ್ನು ಕರೆದು ಕೋಲಿನಿಂದ ಹೊಡೆದಂತೆ ಮೊದಲೇ ಪ್ರಾಕೃತನಾಗಿ ಕಾಮ್ಯ ಕರ್ಮರಕ್ತವಾದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವಶನಾಗಿ ಸಾಂಸಾರಿಕ ತಾಪವನ್ನುಣ್ಣುತ್ತಿರುವ ಮನುಜ ನಿಗೆ ಕಾಮ್ಯ ಕರ್ಮ ನಿರೂಪಕ ಶಾಸ್ತ್ರ ರಚನೆಯಿಂದ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಅನರ್ದವೇ ಆಗು ವುದು. ಅದನ್ನೇ ಅವನು ದರ್ಮವೆಂದರಿತು ಬಿಡದೆ ಸೇವಿಸಿ ಸಂಸಾರಬಂದದಿಂದ ಎಂದಿಗೂ ಮುಕ್ತನಾಗದಿರುವನು.

"ಪ್ರಬುವಾದ ವಾಸುದೇವನು ನಿವೃತ್ತಿ ಕರ್ಮದಿಂದ ಪ್ರೀತನಾಗಿ ಕೊಡುವ ಸುಖ ವನಂತವಾಗಿದೆ ಅನಂತ ಮಹಿಮನಾದ ರಮಾಕಾಂತನಲ್ಲಿ ಬಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸುವ ಬಾಗವತಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೇ ನೀನು ರಚಿಸು ಸುತರಾಂ ಅದರ್ಮವೇ ಆದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಕರ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹರಿಚರಣ ಸರೋಜವನ್ನು ಸೇವಿಪ ಬಕ್ತನೊಂದು

ವೇಳೆ ಅಪರೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದದೆ ಹೋದರೂ ಫಲಪರಿಪಾಕವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಡುವ ನಿವೃತ್ತಿ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನವು ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವು ಕೂಡ ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಾದರೂ ಲಭಿಸು ವದು ನಿಶ್ಚಯವು ಆದರೆ ಕೇವಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮಭಜಕನಾದವನಿಗೆ ಹರಿಪ್ರೀತಿಯೂ ಇಲ್ಲ, ಹರಿಕರುಣಾ ಸಾಧ್ಯಗಳೇ ಆದ ಐಹಿಕಸುಖಗಳೂ ಆಗಲಾರವು ಪ್ರವೃತ್ತಿಧರ್ಮಾನು ಷ್ಠಾನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯಿಂದ ದುಃಖವು ಬಂದಂತೆಯೇ ಅವನಿಂದಲೇ ಆಯಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸುಖವು ಕೂಡ ಬಂದೇ ಬರುವುದೆಂದರಿತು ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿ ನಿವೃತ್ತಧರ್ಮ ಸೇವನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವದೇ ಬುದ್ಧಿವಂತನ ಲಕ್ಷಣವು. ಅದರಿಂದಲೇ ಮೋಕ್ಷವು ಸಿಗು ವುದಲ್ಲವೇ?

ಅಭಕ್ತನಂತೆ ಮುಕುಂದ ಚರಣಾರವಿಂದ ಸೇವಕನು ಎಂದಿಗೂ ಯಾವವಿಧವಾದ ದುರ್ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ ಅರವಿಂದನಾಭ ಚರಣಾರವಿಂದ ಸ್ಮರಣ ಸುಖ ವನ್ನೊಮ್ಮೆ ನೋಡಿದ ಸಾರಾಸಾರ ವಿವೇಕಿಯು ಪುನಃ ಶ್ರೀಹರಿಚರಣ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನೆಂದಿಗೂ ಬಿಡಲಾರನು. ಆ ಮುಕುಂದನೋ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ನಿಂತಿರುವನು ಜಗದ್ವಿಲಕ್ಷಣನಾಗಿರುವನು. ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸಂಭವ ಸಂರಕ್ಷಾ ಸಂಹಾರ ಗಳಿವನಿಂದಲೇ ಆಗುವುವು. ಇಂತಹ ಸರ್ವಜ್ಞನು ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರನು ಸರ್ವಶಕ್ತನು ಸರ್ವ ಸ್ವಾಮಿಯು ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯು ನಿನಗೆ ತಿಳಿದೇ ಇದೆ ನಾಹೇಳುವುದೆನ್ನ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರತು ಅನ್ಯದಾ ಇಲ್ಲ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ಮುಂದೆ ಬಾಲಕರು ಪಾಠ ವನ್ನೊಪ್ಪಿಸುವಂತೆ ಅವ್ಯಾಕೃತಾಕಾಶದಂತೆ ಅನಂತ ಜ್ಞಾನವಂತನು ಸಾಕ್ಷಾದ್ಭಗವಂತನಾದ ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ನನ್ನ ಪರಿಮಿತ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ತೋಡಿಸಿ ಅಜನಾದ ಅಮೋಘಜ್ಞಾನನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಲಾಸಂಭೂತನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಜಗನ್ಮಂಗಲಕರವಾದ ಭಾಗವತವನ್ನು ರಚಿ ಸೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆನು ಪ್ರಭೂ! ತಪಸ್ಸು, ವೇದಾಭ್ಯಾಸ, ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಕರ್ಮ, ವೇದಜ್ಞಾನ, ದಾನ, ಯಾತ್ರೆ, ಸಚ್ಚರಿತ್ರೆ ಇವುಗಳಿಗೆ ವ್ಯರ್ಥವಾಗದ ಫಲವೆಂದರೆ ಉತ್ತಮ ಶ್ಲೋಕನ ಗುಣಾನುವರ್ಣನವೇ ಎಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುವರು "

ಜ್ಞಾನಿ ಜನರ ಸೇವೆಯಿಂದ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯು ಪುಟ್ಟುವುದು ಜ್ಞಾನಿನಿಂದೆಯಿಂದ ಅನರ್ಥವಾಗುವುದು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನೇ ಸಾಕ್ಷೀಭೂತನಾಗಿರುವೆನೆಂದು ನಾರದನು ತನ್ನ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ವ್ಯಾಸನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು

ಪೂರ್ವಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ನಾನು ದಾಸೀಪುತ್ರನಾಗಿದ್ದೆನು. ನನ್ನ ತಾಯಿಯು ಅದೃಷ್ಟದಿಂದ ವೇದವೇತ್ತೃಗಳಾದ ಪವಿತ್ರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮನೆಕೆಲಸ ಮಾಡುವಳು ನಾನು ಬಾಲಕ ನಾಗಿದ್ದರೂ ಆಟಪಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಲೋಲನಾಗದೆ ಇದ್ದೆನು ಒಂದು ಸಲ ಆಷಾಢದಲ್ಲಿ ಕೆಲ ಯೋಗಿಪುಂಗವರು ಆ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲೇ ತಂಗಿದರು ಆ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಚಾಪಲ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಕ್ರೀಡಾರತನಾಗದೆ ಇಂದ್ರಿಯಜಯವುಳ್ಳ ಅರ್ಭಕನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ಕೃಪೆ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಸೇವಾಸೌಲಭ್ಯವನ್ನೊದಗಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರು. ನಾನಾದರೂ ಹೆಚ್ಚುಮಾತನಾಡದೆ ಅವರ ಉಚ್ಛಿಷ್ಟಲೇಪನ, ಭಕ್ಷಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ದಿನಕ್ಕೊಂದೇ

ನಲ ಬುಜಿಸುತ್ತಾ, ಹರಿಯ ಚರಣವಂ ಬಜಿಸುತ್ತಾ ಪಾಪಗಳಿಂದ ದೂರನಾದೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸರೋವರವು ಹರಿಚರಣಸ್ಮರಣಗಂಗಾಸಂಗದಿಂದ ನಿರ್ಮಲವಾಯಿತು. ವೈರಾಗ್ಯ ಬಕ್ತಿಭರಿತನಾಗಿ ಶ್ರವಣಾಸಕ್ತನಾದೆ ಶ್ರುತಿಮನೋಹರವಾದ ಹರಿಚರಿತೆಗಳನ್ನವರು ಪಾಡುತ್ತಿರಲು ಅವರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲ್ಲಿ ಕೂತು ತ್ರಿಷವಣಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳಿದೆ. ಕ್ರಮೇಣ ಪರಮಮಂಗಲಕೀರ್ತಿಯಾದ ಹರಿಚರಣಂಗಳ ಮಂಗಳಧ್ಯಾನವೆನಗೊದಗಿ ಬಂತು. ರಾಗಾದಿ ದೋಷರಹಿತವಾದೆನ್ನ ಮನವು ಅಖಂಡೋಪಾಸನಾಸಕ್ತವಾಯಿತು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯಂ ಕೂಡಿ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಾತ್ಮಕ ಜಗತ್ತನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಶನೇ ಎನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯು ಬಿಂಬರೂಪನು ಎಂದು ಕಂಡೆ, ಆನಂದಗೊಂಡೆ ನನ್ನಿಂದ ರಾಗಾದಿಗಳಂತೆ ನಿದ್ರಾದಿಗಳೂ ದೂರ ಸರಿದವು. ಬಕ್ತಿಗಂಗೆಯು ಎನ್ನ ಮನದಂಗಣದಿ ಹರಿದಳು ಇದೆಲ್ಲವೂ ಆ ಮಹಾತ್ಮರ ಅನುಗ್ರಹವೇ ಸರಿ!

ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯಕಾಲವು ಮುಗಿಯುವಾಗ ಆ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಪೊರಮಟ್ಟರು ಆಗ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ 'ಇವನು ಅನುರಕ್ತನಾದ ಭಕ್ತನು ವಿನೀತನು ಪಾಪರಹಿತನು. ಶ್ರದ್ಧಾಳು ವೆಂದು ಕೃಪಾಳುಗಳಾದ ಆ ಪರಮಪೂಜ್ಯರು ಸಂಪ್ರದಾಯಾಗತವಾದ ರಹಸ್ಯ ಜ್ಞಾನತತ್ತ್ವ ವನ್ನು ಪೇಳಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು ಅವರ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಪರಮಪದವನ್ನೈದಿಸುವ ಶ್ರೀ ವಾಸುದೇವನ ಇಚ್ಛಾಸಾಮರ್ಥ್ಯವಂ ತಿಳಿದು ಅವನ ಬಕ್ತನೆನಿಸಿದೆ. ಕರ್ಮ ರಹಸ್ಯ ವನ್ನಾದರೂ ಅವರೇ ಎನಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಸಕಲ ಶುಭ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನಾ ಗುಣಗಣಪೂರ್ಣ ನಾದ ನಾರಾಯಣನಿಗರ್ಪಿಸುವುದೇ ಸಕಲ ತಾಪತ್ರಯ ನಿವರ್ತಕವು. ಯಾವ ಪದಾರ್ಥವು ರೋಗಜನಕವೋ ಅದೇ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ರಸಾದಿಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ಔಷಧವಂ ಮಾಡಿ ಅದೇ ರೋಗವಂ ಕಳೆಯುವಂತೆ ಮನುಜರು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಂಸಾರಕಾರಣ ಗಳೇ ಆದರೂ ನಿರ್ದೋಷ ಗುಣಪೂರ್ಣನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿತವಾದೊಡನೆ ಅನೇಕ ಜನ್ಮಸಂಚಿತ ದುಷ್ಕರ್ಮಸ್ವರೂಪನಾಶಕವಾಗುವವು. ಭಗವತ್ಪರಿತೋಷಕವಾದದ್ದೇ ಕರ್ಮವು. ಅದರಿಂದ ಜ್ಞಾನವು, ಆ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಭಕ್ತಿ, ಅದರಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಋತ್ವಿಜರೂ ಕೂಡ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಪುನಃ ಪುನಃ ಅವನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪವಿತ್ರನಾಮಗಳನ್ನುಚ್ಚರಿಸುತ್ತಿರುವರು ಸದಾ ಅವನನ್ನೇ ಸ್ಮರಿಸುವರು. "ಬಲಜ್ಞಾನಾನಂದರೂಪನು ದೈತ್ಯಪ್ರತೀಪನು ಕ್ರೀಡಾದಿಗುಣವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ವಾಸುದೇವನೇ! ಹಿರಣ್ಮಯಾತಿಶಯಕಾಂತಿಯುಕ್ತನು ಹಿರಣ್ಯಕೇಶಾದಿ ಅಪ್ರಾಕೃತ ಸರ್ವಾವಯವನಾದ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನೇ! ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣವಲ್ಲಬನು ಅನನ್ಯಾಧೀನನಾದ ಅನಿರುದ್ಧನೇ! ಪಾಪಕರ್ಷಣ ಶೀಲನು ಸಮಿಚೀನ ಕರ್ಮಫಲಪ್ರದನಾದ ಸಂಕರ್ಷಣನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು" ಎಂದು ಚತುರ್ಮೂರ್ತಿಯಾದ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಪ್ರಾಕೃತವಿಗ್ರಹ ವಿಧುರನೆಂದರಿತು ಯಜ್ಞಪುರುಷ ನಾದ ಹರಿಪ್ರೀತಿಗಾಗಿಯೇ ಯಜ್ಞಾದಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಜ್ಜನನು ಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನ ವನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಹೊಂದುವನು.

ಇಂತು ಸ್ವದರ್ಮದಲ್ಲಿದ್ದು ಸ್ವಯೋಗ್ಯನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕನಿಕರಿಸಿ ಸ್ವವಿಷಯಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬಕ್ತಿಯನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದನು

ಮಹಾನುಬಾವನಾದ ವ್ಯಾಸದೇವನೇ! ನೀನಾದರೂ ಈಶ್ವರನಾದ ಕಾರಣ ಸಾಂಸಾರಿಕ ದುಃಖಪೀಡಿತರಾದ ಸಜ್ಜನರ ಕ್ಲೇಶನಿವಾರಣವಾದ, ಕೇಶವಯಶೋವಿಶಾಲವಾದ, ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸು ಅದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಅತೃಪ್ತಿಯು ದೂರವಾಗುವದು.

೬ ನಾರದಕೃತ ಭಗವದ್ದರ್ಶನ

ದೇವರ್ಷಿಯ ಜನ್ಮಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಭಗವಾನ್ ವ್ಯಾಸನು ಪುನಃ ನಾರದನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು

"ನಾರದಾ! ನಿನಗೆ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶಕರಾದ ಬಿಕ್ಷುವರ್ಯರು ಹೊರಟನಂತರ ಬಾಲಕನಾದ ನೀನೇನು ಮಾಡಿದೆ? ಜ್ಞಾನಾನಂತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಜೀವನವಂ ಕಳೆದೆ? ಕಾಲವು ಒದಗಿಬಂದಾಗ ಆ ಕಳೇಬರವನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಿಟ್ಟೆ? ಹಿಂದಿನ ಕಲ್ಪದ ಈ ವಿಷಯಂಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸರ್ವಜ್ಞಾನ ನಿರಾಕರಣ ಸಮರ್ಥವಾದ ಕಾಲಬಲದಿಂದ ಅಳಿಸಿಹೋಗದೇ ನಿನ್ನ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ?" ಎನ್ನಲು ನಾರದನು ಪೇಳಿದನು

"ಬಿಕ್ಷುಗಳು ಪೊರಡುವಾಗ ನನಗಿನ್ನೂ ಬಾಲ್ಯವು. ನನ್ನ ತಾಯಿ ಬೇರೆಯಿದ್ದಳು. ಅವಳಿಗೆ ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಮಗನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಏನೋ ಸ್ನೇಹ! ತಾನು ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಮನೆಯ ದಾಸಿ! ನಾನೋ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಗತಿಯೆಂದರಿತು ಈ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಬಂದಗಳಂ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಆದರೂ ಮೋಹದಿಂದ ತನ್ನ ಕೈಲಾಗುವುದೇನೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಂಗಳನ್ನು ತಾನು ವಹಿಸಿರುವೆನೆಂದು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಪ್ರಬೋ! ಈಶನಾಡಿಸುವ ಕೈಗೊಂಬೆಗಳಾಗಿದ್ದೂ ಅದೆಷ್ಟು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಬ್ರಾಂತಿಯೋ ಈ ಜೀವರಿಗೆ! ಆಕೆಗೋಸುಗವೇ ನಾನು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲವಿದ್ದೆ. ನನಗೈದು ವರ್ಷಗಳು ತುಂಬಿದವು. ದಿಕ್ಕುಯಾವುದು ದೇಶವಾವುದು ಎಂಬುವ ಜ್ಞಾನವೇ ಆ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಗಲಾರದಲ್ಲವೇ?

"ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ನನ್ನ ತಾಯಿಯು ಆಕಳು ಕರಿಯಲು ಪೋಗುತ್ತಾ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹಾವನ್ನು ತುಳಿದಳು ಕಾಲಚೋದಿತವಾದ ಸರ್ಪವು ಆಕೆಯನ್ನು ಕಚ್ಚಿತು. ಅಚ್ಯುತನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಇದ್ದೊಂದು ಬಂದವು ನಿವೃತ್ತವಾಗಲು ಆದದ್ದೆಲ್ಲಾ ಒಳಿತೆಂದು ಮಾಡತಕ್ಕ ಕರ್ಮಕಾಂಡವ ಮುಗಿಸಿ ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದೆನು ಪುರಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ವನೋಪವನಗಳನ್ನು ದಾಟುತ್ತಾ ಒಂದರಣ್ಯವಂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೆನು. ವಿಚಿತ್ರದಾತುಗಳ ಚಿತ್ರವರ್ಣಗಳ ಪರ್ವತಗಳನ್ನು ಗಜಬುಗ್ರ ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ಸ್ವಾದು ಜಲಪೂರ್ಣ ಸರೋವರಗಳನ್ನು ಕಮಲ ಮನೋಹರ ನದಿಗಳನ್ನು ಕಲಕಲ ನಾದ ಮಾಡುವ ಪಕ್ಷಿಸಮೂಹವನ್ನು ಪುಷ್ಪಮಕರಂದ ಲುಬ್ದಬ್ರಮರ ಪಂಕ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಬಹುದೂರ ಪೋದೆ.

ಪರಿಶ್ರಾಂತನಾಗಿದ್ದೆ. ಹಸಿವು ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಹಿಂಗಿಸಲು ಒಂದು ಸುಂದರ ಸರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಾದಿ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿ ಜಲಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಆ ನಿರ್ಮನುಜಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷವಂ ಕಂಡು ಅದರ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಕೂತೆ. ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನನ್ನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಚಿಂತನವನ್ನು ನಾದುಗಳು ಪೇಳಿದಂತೆ ಮಾಡಿದೆ

"ಶ್ರೀಹರಿಯು ಜೀವನಿಗೆ ಸ್ವಪ್ನವನ್ನು ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ನೋಡಿಸುವನು. ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನವನೇ ಕೊಡುವನು. ಗಾಡನಿದ್ರೆಯು ಅವನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೇ ಬರುವದು ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಆಗುವ ನಾಮಗಳು ರೂಪಗಳು ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಎಲ್ಲದರ ಜ್ಞಾನವು ಅವನಿಂದಲೇ ಇಂತಹ ಜಗದ್ವಿಲಕ್ಷಣನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸರ್ವಜ್ಞನು, ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯು, ಪರಮಪ್ರಾಪ್ಯನೂ ಆಗಿರುವನು ಸರ್ವಾವಸ್ಥಾಪ್ರೇರಕನಾದ ಪ್ರಬುವಿಗೆ ಸ್ವಪ್ನವಿಲ್ಲ, ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲ, ನಿದ್ರೆಯಿಂದೇಳುವುದೆಂಬುದೂ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪವು ಅಪ್ರಮೇಯವೂ ಅದ್ಭುತವೂ ಆಗಿದೆ ಜನನ ಮರಣಾದಿ ಸರ್ವದೋಷ ದೂರನಾದ ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣನು ಪ್ರಳಯಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಾಲೋಲನಾಗಿ ಜೀವಜಡಾತ್ಮಕ ಜಗತ್ತನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ, ಸಂರಕ್ಷಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಅದನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೆಲ್ಲ ಪೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಉದಾಸೀನನಂತೆ ಯೋಗನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಇಂತು ರಮಾಕಾಂತನ ಚರಣಾಂಬುರುಹಧ್ಯಾನದಿಂದ ಬಕ್ತಿಪೂರವುಕ್ಕೇರಿ ಬರಲು ಔತ್ಕಂರ್ಠ್ಯದಿಂದ ಬಾಷ್ಪಪೂರಿತ ನೇತ್ರನು, ಪುಲಕಾಂಕುರಿತ ಗಾತ್ರನೂ ಆದ ನನ್ನ ಹೃದಯ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ರಮಾಮನೋಹರನ ದಿವ್ಯಸುಂದರರೂಪವಂ ಕಂಡೆ. ಪ್ರೇಮಾತಿಬರದಿಂದ ಆನಂದ ಸಮುದ್ರಮಗ್ನನಾಗಿ ಮೈಮರೆತೆ. ಲೋಕವನ್ನೂ ಮರೆತೆ. ಕರುಣಾಪೂರ್ಣ! ಬಾದರಾಯಣ! ಏನು ಪೇಳಲಿ! ನಿರ್ಬಾಗ್ಯನಾದ ನನ್ನ ಮನೋನೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಆ ಸುಂದರಸುಖಾವಹವಾದ ಬಗವಂತನ ಆನಂದಮೂರ್ತಿಯು ಕಾಣದೇ ಹೋಗಲು ಸಹಸಾ ಎದ್ದುನಿಂತೆ ಮೋಕ್ಷಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಂ ಪರಿತ್ಯಜಿಸಬಂದ ನಿಂದನೀಯನಂತೆ ದುಃಖದಿಂದ ಗೋವಿಂದಾ! ಮುಕುಂದಾ! ಇಂದಿರೇಶಾ! ಎಂದೆ ಮತ್ತೆ ನೋಡಬೇಕೆಂದೆ. ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ತೃಪ್ತನಾಗದೆ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಂಗಳಂ ಬಿಟ್ಟು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಆ ಪರಮಮಂಗಳ ರೂಪವು ನನಗೆ ಮತ್ತೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ

ಆಗ ವಿಜನಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಕಾಶವಾಣಿಯು ನನ್ನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಇಂತೆಂದಿತು. ಆ ಗಂಭೀರ ಮದುರ ವಾಣಿಯಿಂದ ನನ್ನ ಮನಃಕ್ಲೇಶವಡಗಿದಂತಾಗಲು ಕಿವಿಗೊಟ್ಟಾಲಿಸಿದೆ.

"ಬಾಲಕಾ! ಈ ಜನ್ಮದಿ ನನ್ನನ್ನು ನೀ ಮತ್ತೆ ಕಾಣಲಾಗದು. ಪಾಪಕಷಾಯವು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಇಂಗಿಹೋಗದ ಕುಯೋಗಿಗಳು ನನ್ನನ್ನೆಂತು ಕಂಡಾರು` ನನ್ನ ರೂಪ ದರ್ಶನವಿಷಯಕಾಬಿಲಾಷೆ ಪುಟ್ಟಿಸಲು ಈಗ ಕಾಣಿಸಿದೆ. ವತ್ಸಾ! ನನ್ನ ಬಕ್ತನಾದ ನೀನಿನ್ನು ದನ್ಯನಾದೆ ಪ್ರಾಕೃತಕಾಮಗಳಿನ್ನು ನಿನ್ನನ್ನು ಪೀಡಿಸಲಾರವು ಪೋಗು, ಬಹುಕಾಲೀನವಾದ ಸಜ್ಜನಸೇವೆಯಿಂದ ನಿನಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಮನನದಿಂದ ದೃಡಬಕ್ತಿಯು ಉಂಟಾಗಿದೆ ಈ

ಶೂದ್ರಶರೀರವನ್ನು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತ್ಯಜಿಸು ಬಾಗವತೋತ್ತಮನಾಗುವಿ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿಬದ್ಧವಾದ ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯು ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಪ್ರಳಯಕಾಲಾನಂತರವು ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹ ದಿಂದ ಜಾತಿಸ್ಮರಣೆಯು ಇರಲಿ!" ಎಂದು ಪೇಳಿ ಜಡಶರೀರರಹಿತನು ಸರ್ವತ್ರ ಆಕಾಶ ದಂತೆ ವ್ಯಾಪ್ತನಾದ ಪ್ರಭುವು ಸುಮ್ಮನಾಗಲು ನಾನು ಆ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಿಗೆ ಶಿರಸಾ ಬಾಗಿ ನಮಿಸಿದೆ. ಅವನ ದಯೆಗೆ ಪಾತ್ರನೆನಿಸಿದೆ. ಅಜ್ಞಾನಗಳಂ ತ್ಯಜಿಸಿದೆ ಮಂಗಳಕರ ನಾಮ ಗಳಂ ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ನುಡಿಸಿದೆ. ಅವನ ಲೀಲಾವೈಬವವಂ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ಆಶೆಗಳಂ ಬಿಟ್ಟೆ ಮನಸಾ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟೆ ಮಾತ್ಸರ್ಯಾದಿ ಮನೋಮಲಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟೆ. ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟೆ. ಇಂತು ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲೇ ರತವಾದ ಮತಿಯಿಂದ ಪಾಪರಹಿತನಾದೆನಗೆ ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಸಹಸಾ ಮರಣಕಾಲವು ಬಂತು ಹರಿಸ್ಮರಣ ಶುದ್ಧನಾದ ನನ್ನ ಪ್ರಾರಬ್ಧಾವಸಾನವಾಗಲು ಪಾಂಚಭೌತಿಕ ದೇಹವು ಬಿದ್ದುಹೋಯಿತು ಆಗ ಪ್ರಳಯಕಾಲವಾಯಿತು ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ವನ್ನುಪಸಂಹರಿಸಿ ತನ್ನುದರದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಶೇಷಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಳಯೋದಧಿಯಲ್ಲಿ ನಿದ್ರಿಸಿದ ಹರಿಯ ಉದರದಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸಿದ ವಿರಿಂಚನನಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಕೂಡಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೆ ಪ್ರಳಯದ ಸಾವಿರಮಹಾಯುಗಗಳಾದವು ಹರಿಯ ದೆಶೆಯಿಂದೆದ್ದು ವಿರಿಂಚನು ಈ ಜಗವನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸಿದಾಗ ಆತನ ಅಂಗಗಳಿಂದ ಮರೀಚ ಮುಖ್ಯಮುನಿಗಳು ಪುಟ್ಟಿದರು. ನಾನೂ ಉತ್ಸಂಗದಿಂದ ಜನಿಸಿದೆ. ಅಖಂಡಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯನಾಗಿ ನಾನು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೊರಗೂ ಶ್ರೀಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಆತಂಕವಿಲ್ಲದೆ ಸಂಚರಿಸುವೆನು. ದೇವದತ್ತವಾದೀವೀಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಪ್ತಸ್ವರಗಳು ತಾವಾಗಿಯೇ ಮೊಳಗು ವವು. ಈ ವೀಣಾಲಾಪನವಂ ಮಾಡುತ್ತಾ ಹರಿಕದೆಯಂ ಗಾನಮಾಡುತ್ತಾ ಮೈಮರೆತಾಗ ತೀರ್ದಪಾದನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನನ್ನ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟವನಂತೆ ಬಂದು ನಿಂದು ಆನಂದಪ್ರದನಾಗುವನು

ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಕೆಟ್ಟು ದುಃಖಪಡುತ್ತಿರುವವರು ಘೋರಸಂಸಾರವಾರ್ದಿ ಯನ್ನು ದಾಟಲು ಹರಿಚರ್ಯಾನುವರ್ಣನವೇ ನಾವೆಯಾಗಿದೆ ಯಮನಿಯಮಗಳಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಾದೀನವಾಗುವುದು ನಿಜ ಆದರೆ ಕಾಮಲೋಭಾದಿಗಳಿಂದ ಅದು ಪುನಃ ವಕ್ರಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಹಿಡಿಯುವದು ಮುಕುಂದ ಸುಂದರ ಕದಾಶ್ರವಣಾದಿಗಳಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಶಾಂತಿ ಸಿಕ್ಕಂತೆ, ಮತ್ತಿನ್ನಾವುದರಿಂದಲೂ ಸಿಗಲಾರದು. ನನ್ನ ಜನ್ಮಕರ್ಮ ರಹಸ್ಯಂಗಳನ್ನು ನೀನು ಕೇಳಲು ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ನೀ ಪ್ರೀತನಾದರೆ ಸಾಕೆಂದು ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಮುನಿವರ್ಯಾ! ಹರಿಚರ್ಯೆಯನ್ನು ಸಮಾಧಿಭಾಷೆಯಿಂದ ವಿಸ್ತಾರಮಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿ ಸುಜನರನ್ನೆಲ್ಲ ಸಲಹು" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಪೂಜ್ಯನಾದ ನಾರದನು ವ್ಯಾಸನನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟು ವೀಣೆಯಂ ನುಡಿಸುತ್ತಾ ಹರೀಚ್ಛೆಯಂತೆ ಬೇಕಾದೆಡೆಗೆ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಹೇ ಶೌನಕ! ಆ ನಾರದನೆಂತಹ ದನ್ಯನು! ವೀಣೆಯನ್ನು ಮೀಟುತ್ತಾ, ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಗಾನದಿಂ ಪೊಗಳುತ್ತಾ, ಮಧುರಾತಿಮದುರವಾದ ಸ್ವಾಮಿಯ ಕೀರ್ತಿಚಂದ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಲೋಕವೆಲ್ಲ

ಹರಡುತ್ತಾ ಸಂಸಾರಕ್ಲಿಶ್ಯಮಾನ ಜನರನ್ನು ಸುಖಪಡಿಸುವನು! ದೇವರ್ಷಿವರ್ಯಾ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು

೭ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನ ಸ್ವಪ್ನ

ಶೌನಕನಾಗ ಸೂತನಂ ಕಂಡು "ನಾರದನ ವಿಜ್ಞಪ್ತಿಯನ್ನು ಲಾಲಿಸಿ ಬಗವಂತನಾದ ಬಾದರಾಯಣನೇನು ಮಾಡಿದನು?" ಎನ್ನಲು ಸೂತನು ವೇಳಿದನು

ಶೌನಕಾದಿಗಳೇ! ಬ್ರಹ್ಮದೈವತ್ಯವಾದ ಸರಸ್ವತೀ ನದಿಯ ವಶ್ಚಿಮತೀರದಲ್ಲಿ ಋಷಿಗಳ ಸತ್ರಯಾಗ ವಲಾತಿಶಯತ್ವಕಾರಣವಾದ ಬದರೀಷಂಡಮಂಡಿತವಾದ ಶಮ್ಯಾ ವ್ರಾಸವೆಂಬುವ ವ್ರಸಿದ್ಧ ತವೋವನವಿದೆ. ಅದು ವ್ಯಾಸರ ಆಶ್ರಮವು. ನಾರದನು ವೋದ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸನಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯಸಂದ್ಯಾದಿಗಳಂ ಮಾಡಿ ಕೂತು ದೀರ್ಘಕಾಲವಾಲೋಚಿಸಿ ಇಂತು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು.

"ಸಜ್ಜನರು ರಾಗಾದಿ ದೋಷಗಳಂ ಬಿಟ್ಟು ಶುದ್ಧಾಂತಃಕರಣರಾಗಿ ದ್ಯಾನಿಸುವ ದೇಶ ಕಾಲಗುಣಗಳಿಂದ ವೂರ್ಣನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನೂ, ಜೀವಸಂಸಾರಕಾರಿಣಿಯಾದ ಅವನ ಮಾಯೆಯಂದು ಖ್ಯಾತವಾದ ಬಂದಕಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಕಂಡೆನು. ಈ ಮಾಯೆ ಯಿಂದಲೇ ಜೀವನು ತಾನು ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕನಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ದೇಹಾಬಿಮಾನದಿಂದ ಗುಣಬದ್ಧ ನಾಗಿ, ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳಿಗೆ ವಶನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅದರಿಂದ ಜನನ ಮರಣಾದಿರೂಪ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನರಳುತ್ತಿರುವನು. ಅದೋಕ್ಷಜನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಬಕ್ತಿಯೊಂದರಿಂದಲ್ಲದೆ ಈ ಅನರ್ಥವು ನಶಿಸದು. ಬಂದಕಶಕ್ತಿಯಿಂದಲಾದ ಸಂಸಾರವು ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ವ್ರಸಾದ ದಿಂದಲೇ ನಿವೃತ್ತವಾಗುವದು ಇದು ಲೋಕದ ಜನರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ"ವೆಂದು ಚಿಂತಿಸಿ ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ವ್ಯಾಸನು ಕರುಣೆಯಿಂದ ಯಾವ ಸಂಹಿತೆಯಂ ಕೇಳುವದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣಬಕ್ತಿ ವುಟ್ಟುವದೋ ಯಾವ ಸಂಹಿತೆಯ ಶ್ರವಣಾದಿ ವಲವು ಶೋಕ ಮೋಹ ಬಯಾದಿ ನಾಶರಹಿತ ವಿರಕ್ತಿಯೋ ಅಂತಹ ಕ್ಷೇಮಂಕರವಾದ ಬಾಗವತವನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಶೋದಿಸಿ, ವುತ್ರನಾದ, ವಿಷಯವಿದೂರನಾದ, ಶುಕನಿಗೆ ಕಲಿಸಿದನು ಎಂದು ಸೂತನು ವೇಳಲು ಶೌನಕನು ವ್ರಶ್ನಿಸಿದನು—

"ಸೂತಾ! ಧನಶಿಷ್ಯಾದಿ ಸಂಗ್ರಹಣಾವೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದ ನಿವೃತ್ತಿನಿರತನಾದ ಶುಕನು ಈ ದೊಡ್ಡ ಗ್ರಂಧವನ್ನೋದಿದನು ಎಂದೆ. ಅಂತಹವನಿಗದರಿಂದ ಏನು ವ್ರಯೋಜನ? ಅವನೇತಕ್ಕೆ ಓದಿದನು?" ಎನ್ನಲು ಸೂತನುತ್ತರಿಸಿದನು

ನಿಜ ಶುಕನಾತ್ಮಾರಾಮನು, ಬಾಹ್ಯವಿಷಯಾವೇಕ್ಷೆ ಅವನಿಗಿಲ್ಲ ನಿರವೇಕ್ಷರಾದ ಮುಕ್ತಜನ ಮನೋವಶೀಕರಣಕ್ಷಮನಲ್ಲವೇ ಶ್ರೀಹರಿಯು! ಇನ್ನು ಅಮುಕ್ತರ ವಿಷಯ ವೇಳಬೇಕೇ? ಸ್ವರೂಪಾನಂದಕ್ಕೆಂದೇ ಗೋವಿಂದ ಸುಂದರ ಕದಾ ಸುದಾಪಾನವನ್ನವರು ಮಾಡುವರು-ಮಾಡಿಸುವರು. ಇದವರ ಸ್ವಬಾವವು. ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಅಂತಹನು! ಹರಿಯ

ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಸೌಂದರ್ಯೌದಾರ್ಯಾದಿ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಿಂದಾಕರ್ಷಿತಚಿತ್ತನಾಗಿ ಶುಕನು ನಿತ್ಯವೂ ವಿಷ್ಣುಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಈ ದೊಡ್ಡಗ್ರಂದವನ್ನು ಅದ್ಯಯನ ಮಾಡಿದನು ಸಾವಿರ ನಿಗಮಗಳ್ಳೋದಲು ಸುಲಬವಾಗದ ಮುಕ್ತಿಸುಬಗತ್ವವು ಬಾಗವತ ನಿಗಮದಿಂದ ಕಡುಬೇಗ ಕೈಸೇರುವದು

ಇನ್ನು ರಾಜರ್ಷಿಯಾದ ಪರೀಕ್ಷಿತನ ಜನ್ಮಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಮರಣವನ್ನೂ ಹಾಗೂ ಪಾಂಡವರ ಸ್ವರ್ಗಾರೋಹಣಾದಿ ಪವಿತ್ರ ಚರಿತ್ರವನ್ನೂ ಹೇಳುವೆನು ಕೃಷ್ಣಕದೆಯಂ ಬಿಟ್ಟು ಬಕ್ತರ ಕದೆಯುಂಟೇ?

ಕೌರವ ಪಾಂಡವರ ಯುದ್ದವು ಮುಗಿಯಿತು ಬಹುವೀರರು ವೀರಸ್ವರ್ಗವನ್ನೈದಿದರು ಬೀಮಸೇನ ಗದಾದಂಡದಿಂದ ತುಂಡರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಊರುದಂಡದಿಂದ ಮರಣೋನ್ಮುಖನಾದ ಕೌರವರಾಜನು ಪ್ರೀತನಾಗಲೆಂದು ಗುರುಪುತ್ರನಾದ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನು ದ್ರೌಪದೀ ಪುತ್ರರು ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವಾಗ ಅವರ ಶಿರಸ್ಸುಗಳ ಕತ್ತರಿಸಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪಿಡಿದುತಂದು ಕೌರವನಿಗೆ ನೋಡಿಸಲು ಆ ಪಾಪಿಯು ಸಂತಸಿದನು. ಮತ್ತು 'ಬೂಮಂಡಲವು ನಿಷ್ಪಾಂಡವ ಹಾಗಬೇಕು ತನ್ನ ಪತ್ನಿ ಬಾನುಮತಿಯಲ್ಲಿ ಪುತ್ರಾದಾನ ಮಾಡಿ ಕೌರವವಂಶವನ್ನು ಪುನಃ ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕೆಂದು' ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾಣಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದನು ಮೊದಲನೆಯ ವರದಾನವಂ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಶಿಶುಹತ್ಯಾಬಿಲಾಷಿಯಾದ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾದಾನದಿಂದ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಲು ಮಲಗಿದನು ಆತನು ಆಗ ಕಂಡ ಸ್ವಪ್ನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಪೇಳುವೆನು ಕೇಳು

ಶಿಶುಮಾತೆ ದ್ರೌಪದಿ ತನ್ನ ಸುತರ ಘೋರಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಕಂಡು ರೋದಿಸುತ್ತಿರಲು ಅರ್ಜುನನಾತರುಣಿಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತಿಂತೆಂದನು "ಮಾನಿನಿ! ಅಳಬೇಡ ಅಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಮನನ್ನು ಗಾಂಡೀವಯುಕ್ತ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಕೊಂದು ಅವನ ತಲೆಯನ್ನು ತರುವೆನು ಪಾದದಿಂದದನು ಒದೆದು ಆಮೇಲೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವಿಯಂತೆ!" ಎಂದು ಪ್ರಿಯಳನ್ನು ಮನೋಹರವಚನಗಳಿಂದ ಸಾಂತ್ವನಗೊಳಿಸಿ, ಕೃಷ್ಣನಾರಥಿಯಾಗಿ ಕಪಿಧ್ವಜವಾದ ರಥವನ್ನೇರಿ ಗಾಂಡೀವ ಟಂಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಗುರುಪುತ್ರನನ್ನು ಪಿಡಿದು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬಂದನು ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಶಿಶುಹಂತನಾದ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನು ಭೀತಿಯಿಂದ ಸಂಭ್ರಾಂತನಾಗಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನುಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಿಂದೆ ರುದ್ರನ ತೃತೀಯನೇತ್ರಾಗ್ನಿಯ ಭಯದಿಂದ ಓಡಿದ ಶನೈಶ್ಚರನಂತೆ ರದದಲ್ಲಿ ಕೂತು ಓಡಿದನು ಅವನ ವಾಹನಗಳು ಶ್ರಾಂತವಾಗಿ ಓಡದಾದವು. ಗುರುಸುತನಾಗ ದಿಕ್ಕುತೋಚದೆ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣೆಗೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮಶಿರೋನಾಮಕಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು ಅದರ ಉಪಸಂಹಾರವವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಪ್ರಾಣಸಂಕಟದಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವಂ ಬಿಡಲಾದುಷ್ಕರತೇಜವೆಲ್ಲ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಸುಡುತ್ತಾ ಬಂತು ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಗಾಂಡೀವಿಯು ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನನ್ನು ಕೇಳಿದನು.

ಕೃಷ್ಣ ಕೃಷ್ಣಾ! ಬಕ್ತರಕ್ಷಕನೆ! ಸಂಸಾರದ ದುಃಖರಾಶಿಯನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿ ತಾಪವನ್ನು ದೂರಮಾಡಲು ನೀನೇ ಹೊರತು ಅನ್ಯರಿಲ್ಲ. ಪಾಪವನ್ನು ಕಳೆದು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೊಡುವವನು ನೀನೇ! ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ನೀನು ಅನನ್ಯಾಶ್ರಿತನಾಗಿರುವೆ. ಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣ! ಜೀವರನ್ನು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸೆಳೆವ ಬಂದಕಶಕ್ತಿಯು ನಿನ್ನನ್ನೇನೂ ಮಾಡಲಾರದು ನಿನ್ನದೀನವಾದ ಈ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಬಂದನದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೊಂದ ಜೀವರಿಗೆ ನಿನ್ನ ಜ್ಞಾನರೂಪ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಾಗಲೆಂದು ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಅವತರಿಸಿದೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರಾ! ಭೂಬಾರಹರಣದಂತೆ ಸ್ವಜನರಕ್ಷಣವೂ ನಿನ್ನದೇ ಆಗಿದೆ. ಸ್ವಾಮೀ! ಏನಿದೀ ಬಯಂಕರ ವಾದ ತೇಜವು? ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು? ಸರ್ವತೋಮುಖವಾಗಿ ಸುಡುತ್ತಾ ಬರುವ ಪರಮ ದಾರುಣವಾದ ಇದೇನು?

ಎನ್ನಲು ಕೃಷ್ಣನು "ಅರ್ಜುನಾ! ಇದು ದ್ರೋಣಪುತ್ರನ ಬ್ರಹ್ಮಶಿರವೆಂಬ ಅಸ್ತ್ರದ ತೇಜವು. ಉಪಸಂಹಾರ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆಯು ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣೆಗೋಸುಗ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನಿದನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವನು. ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವಂ ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಪ್ರತೀಕಾರವಿಲ್ಲ. ನೀನೂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನೇ ಬಿಡು ಆ ತೇಜವನ್ನು ಸುಡು" ಎಂದನು.

ಪರವೀರ ವೈರಿಯಾದ ಅರ್ಜುನನು ಹರಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿ ಭಗವಂತನ ಮಾತಿನಂತೆ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದ ಶಾಂತಿಗೆಂದು ತನ್ನ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋ ಗಿಸಿದನು.

ಅವೆರಡು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರಗಳಾಗ ಸೂರ್ಯಪಾವಕರಂತೆ ಸುಡುತ್ತಾ ಆಕಾಶಾದಿ ತುಂಬಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ತಾಪಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಜರು ಪ್ರಳಯವೆ ಆಗುವದೇನೋ ಎಂದು ಶಂಕಿಸಿದರು ಪ್ರಜೋಪದ್ರವವನ್ನೂ ಲೋಕನಾಶವನ್ನೂ ಕಂಡು ಕೃಷ್ಣನಾಜ್ಞಾಪಿಸಲು ಅರ್ಜುನನು ಆ ಅಸ್ತ್ರಗಳೆರಡನ್ನೂ ಉಪಸಂಹಾರ ಮಾಡಿ ಶಾಂತಿಗೊಳಿಸಿದನು

ಅರ್ಜುನನಾಗ ವೇಗವಾಗಿ ಓಡಿ ದಾರುಣನಾದ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನನ್ನು ಪಿಡಿದು ಪಶುವಿನನ್ನು ಹಗ್ಗದಿಂದ ಕಟ್ಟಿದಂತೆ ಕಟ್ಟಿ ರದದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ ಕೃಷ್ಣನು ಕುಪಿತನಾಗಿ "ಅರ್ಜುನಾ! ಇವನನ್ನು ಬಿಡಬೇಡ. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ನಿರಪರಾದಿ ಗಳಾದ ಬಾಲರನ್ನು ಕೊಂದ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಮನು ವದಾರ್ಹನೇ ಸರಿ! ಮದ್ಯಪಾನದಿಂದ ಮತ್ತನಾದವನಂ, ಮರೆತು ನಿಂತವನಂ, ಪಿಶಾಚಪೀಡಿತನಂ, ಮಲಗಿದನಂ, ಬಾಲನಂ, ತರುಣಿಯಂ, ಶರಣಾಗತನಂ, ವಿರದನಂ, ಬೀತನಾದ ಶತ್ರುವಿನಂ ದರ್ಮಜ್ಞನೆಂದಿಗೂ ಕೊಲ್ಲಲಾರನು ದಯೆಯಿಲ್ಲದೆ ಇಂದ್ರಿಯಾರಾಮನಾಗಿ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನುಳಿಸಿಕೊಳ್ಳ ಲೋಸುಗ ಪರಪ್ರಾಣಗಳ ತೆಗೆಯುವವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದೇ ಅವನಿಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸೆನಿಸುವದು ರಾಜದಂಡದಿಂದ ಪಾಪಿಗಳು ತಮ್ಮ ಪಾಪಗಳನ್ನಿಲ್ಲೇ ನೀಗಿ ಮುಂದೆ ನರಕಾದ್ಯನರ್ದಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗದಿರುವರೆಂದು ಮನುಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ ಕೊಲ್ಲಿವನನ್ನು! ದ್ರೌಪದೀದೇವಿಗೆ ಇವನ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ತರುವೆನೆಂದು ನೀ ಕೊಟ್ಟ ಮಾತನ್ನು ಸತ್ಯ ಮಾಡು ಆತತಾಯಿಯು ಪುತ್ರಹಂತಕನಾದ ಈ ಕುಲಪಾಂಸನನನ್ನು, ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದೆ ಹೋದದ್ದರಿಂದ

ದುರ್ಯೋಧನನಿಗೂ ಅನಿಷ್ಟಕರವಾದ ಶಿಶುಹತ್ಯೆಯ ಮಾಡಿದ ಈ ಪಾಪಿಯನ್ನು ಸಂಹರಿಸು" ಎಂದನು. ಇಂತು ದರ್ಮಪರೀಕ್ಷೆಗೆಂದು ನುಡಿದ ಗೋವಿಂದನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಪಾರ್ದನು ಗುರುಸುತನನ್ನು ಕೊಲ್ಲದೆ ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದು ದ್ರೌಪದಿಯ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು ಪಶುವಿನಂತೆ ಬದ್ದನಾಗಿ, ತಲೆಬಾಗಿ ನಿಂತು ತಾ ಮಾಡಿದ ಅಮಾನುಷಕೃತ್ಯ ದಿಂದ ಲಜ್ಜಿತನಾದ ಗುರುಸುತನನ್ನು ಕಂಡು ಕೃಷ್ಣೆ ಕೃಪಾನ್ವಿತಳಾಗಿ ಕೃಪೀಪುತ್ರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಇಂತೆಂದಳು "ಬಿಡಿ ಬಿಡಿ ಇವನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು, ನಮಗೆಲ್ಲಾ ಗುರುತುಲ್ಯನು ಉಪಕ್ರಮೋಪಸಂಹಾರಸಹಿತವಾಗಿ ದನುರ್ವೇದವನ್ನು ಯಾರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಕಲಿತಿರೋ ಆ ಪೂಜ್ಯರಾದ ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯರೇ ಇಲ್ಲಿ ಪುತ್ರರೂಪದಿಂದ ನಿಂತಿರುವರು. ಸಹಗಮನ ಮಾಡದೆ ಇವನ ತಾಯಿಯಾದ ಕೃಪಿಯು ಇರುವಳವಳಿಗೋಸ್ಕರಮಾದರೂ ಇವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಿ. ಗುರುವಂಶವೇ ಪೂಜ್ಯವು, ವಂದ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ದರ್ಮಜ್ಞರಾದ ನಾಪದಕ್ಕಪ ಚಾರಗೈಯಲಾಗದು. ಅಶ್ರುಮುಖಿಯಾಗಿ ಶಿಶುಗಳಂ ನೆನೆನೆನೆದು ಕರುಪಂ ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಆಕಳಂತೆ ನಾನಳುತ್ತಿರಪೆನಿಂತಹ ಪುತ್ರಶೋಕಪಾಪತಿದೇಪತೆಯಾದ ಆಚಾರ್ಯಾಣಿ ಕೃಪೀದೇವಿಗಾಗದಿರಲಿ! ರಾಜನ್ಯರು ದುಷ್ಟಮನಸ್ಕರಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದ್ರೋಹಪಂ ಬಗೆದೊಡೆ ಸಮೂಲವಾಗಿ ಅಂತಹರ ಕುಲವೇ ನಾಶವಾಗುವದು" ಎಂದಳು.

ಧರ್ಮಸಂಮತವು, ನ್ಯಾಯವು, ಕರುಣಾರಸಾಕ್ತವು, ಶಾಸ್ತ್ರಯುಕ್ತವು, ನಿಷ್ಪಕ್ಷ ಪಾತವು, ಪ್ರಶಂಸಾಪಾತ್ರವೂ ಆದ ಪಾಂಚಾಲಿಯ ವಚನಗಳ ಕೇಳಿ ದರ್ಮರಾಜನು ಅಬಿ ನಂದಿಸಿದನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ! ನಕುಲ ಸಹದೇವ ಸಾತ್ಯಕಿ ಧನಂಜಯರೂ ಬಗವಂತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೂ ಸಮ್ಮತಿಸಿದರು ಆದರೆ ಬೀಮಸೇನನೊಪ್ಪದೆ ಕುಪಿತನಾಗಿ ಇಂತೆಂದನು, "ಶಿಶುಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಈ ಪಾಪಿಯ ಕುಕೃತ್ಯದಿಂದ ಯಾರಿಗೇನು ಪ್ರಯೋಜನ ವಾಯಿತು? ಇವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದರಿಂದ ಇವನಿಗೆ ಮುಂದೆ ನರಕಬಾದೆ ತಪ್ಪುವುದು ನಮಗೂ ಪಾಪವಿಲ್ಲ, ಕೊಲ್ಲಿ" ಎನಲಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮಂದಹಾಸಪಂ ಮಾಡಿ ಅರ್ಜುನನಂ ನೋಡಿ, "ಅರ್ಜುನಾ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಂ ಕೊಲ್ಲಲಾಗದು, ಆತತಾಯಿಯಂ ಬಿಡಬಾರದು, ಈ ಧರ್ಮಗಳೆರಡೂ ಎನಗೆ ಸಮ್ಮತವೇ ಆಗಿವೆ ನೀನಾದರೋ ಪಾಂಚಾಲಿಗೆ ಕೊಲ್ಲುವೆನೆಂದು ಮಾತು ಕೊಟ್ಟಿರುವೆ ಅವಳಿಗೂ, ನನಗೂ, ಬೀಮಸೇನ ನಿಗೂ ಸಮ್ಮತವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡು" ಎಂದನು ಹರಿಯ ಹಾರ್ದವನ್ನರಿತು ಪಾರ್ದನು ತಕ್ಷಣವೇ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಕರವಾಲದಿಂದ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನ ಸಹಜವಾದ ಶಿರೋಮಣಿಯಂ ಶಿರೋಜಗಳಿಂದ ಸಹಿತಮಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿ ತೆಗೆದು, ಅವನಂ ಬಿಚ್ಚಿ ಶಿಬಿರದಿಂದ ಹೊರ ಹಾಕಿದನು. ಬಾಲಹತ್ಯಾ ಹತಪ್ರಬನಾದ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನು ಮಣಿಯನ್ನೂ ತೇಜಸ್ಸನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಖಿನ್ನವಾಗಿ ಹೊರಟುಹೋದನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಬಂಧನ, ದ್ರವ್ಯಾಪಹಾರ, ಸ್ಥಾನಚ್ಯುತಿ ಇವುಗಳೇ ಮರಣದಂಡಗಳೆನಿಸಿವೆ ಏಕೆಂದರೆ 'ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೋ ನ ಹಂತವ್ಯಃ' ಎಂದು ವೇದವಿದೆ ಇಂತು ಸ್ವಪ್ನವನ್ನು ಕಂಡ ಗುರುಸುತನು ಕಂದರಂ ಕೊಂದು ಭೀಮನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕು ಮಣಿಯಂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋದನು.

೮. ಪರೀಕ್ಷಿತನ ರಕ್ಷಣೆ

ಅನಂತರ ಪಾಂಡವರು ಪಾಂಚಾಲೀಸಹಿತರಾಗಿ ಪುತ್ರರನ್ನು ನೆನೆದು ದುಃಖಿಸಿ ಮೃತರಾದವರಿಗೆಲ್ಲ ದಹನಾದಿ ಪಾರಲೌಕಿಕ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹಿಂದೆ ವನವಾಸ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪಾದಪಂಕಜವಂ ಪಿಡಿದು ರೋದಿಸಿದ ದ್ರೌಪದಿಗೆ ತಾ ಕೊಟ್ಟ ವಚನವಂ ಸತ್ಯವಾಗಿಸಲು ರಣಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಕೇಶಬಂದರಾಗಿ ಪಾಂಚಾಲೀ ಕಬರೀವಿಕರ್ಷಣ ಮಹಾಪಾಪ ಕ್ಷತಾಯುಷ್ಕರಾದ ಬೀಮಗದಾದಂಡಬಗ್ನೋರುವಕ್ಷಸ್ಕ ರಾದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪತಿಶವಂಗಳನ್ನಾಲಿಂಗಿಸಿ ರೋದಿಸುವ ಕೌರವ ವನಿತೆಯರನ್ನು ನೋಡಿಸಿ ಸಂತೈಸಿದನು

ಪಾಂಡವರು ಹರಿಪಾದಾರವಿಂದರಜಃಪೂತವಾದ ಬಾಗೀರದಿಗೆ ಪೋಗಿ ಮೃತರಿಗೆ ತಿಲೋದಕ ದಾನವಂ ಕೊಟ್ಟು, ಪುನಃ ಶೋಕಬರ ಖಿನ್ನರಾಗಲು ಅವರನ್ನು ಕೃಷ್ಣನು ಸಮಾದಾನಪಡಿಸಿದನು ಪುತ್ರಶೋಕಾರ್ತ್ತರಾದ ಗಾಂದಾರೀ ದೃತರಾಷ್ಟ್ರರನ್ನು, ದ್ರೌಪದಿ ಯನ್ನು, ಕುಂತಿಯನ್ನು ಸಂತೈಸಿದನು ಮುನಿಗಳಾದರೂ "ಬೂತಗಳಿಗೆ ಕಾಲದಿಂದ ಆಗುವ ಮರಣಾದಿಗಳು ಹರೀಚ್ಚೆಯಂತೆ ಆಗುವವು ಅವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರತೀಕಾರವಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಬೋದಿಸಿದರು

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅಜಾತಶತ್ರುವಿಗೆ ರಾಜ್ಯಸಂಪದವನ್ನು ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಕಸಿದುಕೊಟ್ಟು ತ್ರಿಗುಣಪಲಕವಾದ ಐದಶ್ವಮೇದಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ಧರ್ಮರಾಜನ ಪಾವನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಇಂದ್ರಯಶೋವಿಭವವನ್ನು ವಾಮನನಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿದಂತೆ ಸಕಲದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಿದನು ಪಾಂಡವಾದಿಗಳ ಅಪ್ಪಣೆಯ ಪಡೆದು ದ್ವೈಪಾಯನಾದಿಗಳಂ ಪೂಜಿಸಿ ಅವರ ಸತ್ಕಾರವಂ ಪೊಂದಿ ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಹೋಗಲು ಉದ್ದವ ಸಾತ್ಯಕಿಗಳೊಡನೆ ರದವನ್ನಾರೋ ಹಿಸಿದನು

ಆ ತರುಣದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಾದೇವಿಯು ಬಯಕಾತುರಳಾಗಿ ಓಡಿಬಂದು ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ವಂದಿಸಿ ಇಂತೆಂದಳು

"ದೇವೇಶ! ಪಾಹಿ ಪಾಹಿ! ಮೃತ್ಯುಗ್ರಸ್ತವಾದೀ ಲೋಕದಿ ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಭಯರಹಿತ ನಾಗಿರುವಿ. ನನ್ನ ಭಯವಂ ಪರಿಹರಿಸು! ಹರೇ! ಬಯಂಕರವಾದ ಬಾಣಾಗ್ನಿಯು ದುಸ್ಸಹವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಶಾ! ನನ್ನ ಚಿಂತೆಯೆನಗಿಲ್ಲ, ಗರ್ಭಗತನಾದೀ ಆರ್ಭಕನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು. ಪಾಂಡವವಂಶಾಂಕುರವನ್ನುಳಿಸು!" ಎಂದು ಶರಣಾಗತಳಾದ ಅವಳ ಮಾತನ್ನಾಲಿಸಿ ಬಕ್ತವತ್ಸಲನು ಸುಬದ್ರೆಯ ಸೊಸೆಯ ಗರ್ಬಗತಾರ್ಬಕನ ಸಂಹರಿಸಿ ಬೂಮಂಡಲವನ್ನು ಅಪಾಂಡವವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವುದನ್ನರಿ ತನು ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದ್ರೋಣನಂದನನಿಂದ ಪ್ರಯುಕ್ತವಾದ ನಿಶಿತ ಮಾರ್ಗಣಂಗಳು ಪಾಂಡವರಿಗಭಿಮುಖವಾಗಿ ಉರಿಯುತ್ತಾ ಬರಲು ಅವರು ಪ್ರತ್ಯಸ್ತ್ರಂಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಸೆಣಸಿದರು.

ಅನನ್ಯಭಕ್ತರಾದ ತನ್ನವರಾದ ಪಾಂಡವರ ವ್ಯಸನವಂ ಕಂಡು ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನು ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರದಿಂದ ಅವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದನು. ಸರ್ವಭೂತಾಂತರ್ಯಾಮಿಯು ಅಣಿಮಾದಿ ಯೋಗಾಧಿಪತಿಯು ಭಕ್ತದುಃಖಹರಣಶೀಲನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕುರುಸಂತಾನವು ನಶಿಸದಿರಲು ತಾನೇ ಗರ್ಭವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಗರ್ಭಸ್ಥ ಶಿಶುವನ್ನು ಯೋಗಸಾಮರ್ಥ್ಯ ದಿಂದಾವರಿಸಿ, ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಹಾನಿಯಾಗದಂತೆ ರಕ್ಷಿಸಿದನು. ಶೌನಕಾ! ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರ ವೆಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆದುರಿಲ್ಲ, ಆದರೂ ಚಕ್ರತೇಜದಿಂದ ಅದು ಶಾಂತವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರಯಾಣವಂ ಕಂಡು ಉದ್ಧತವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪುನಃ ಚಕ್ರವು ಅಡಗಿಸಿತು. ಸರ್ವಾಶ್ಚರ್ಯಮಯನಾದ ಅಚ್ಯುತನು ತನ್ನವಳಾದ ರಮಾ ದೇವಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಈ ಜಗವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಪನು ಸಂರಕ್ಷಿಪನು ಸಂಹರಿಸುವನಿಂತಹ ಅಮೋಘವೀರ್ಯನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿದೇನಚ್ಚರಿ! ಹೀಗೆ ದರಣೀಸುರ ಬಾಣನಿವಾರಣವಂ ಮಾಡಿ, ಪ್ರಯಾಣಾಭಿಮುಖನಾದ ಕೃಷ್ಣನಂ ಕಂಡು ಕುಂತಿಯು ಸಂತಸದಿಂದಿಂತು ಸ್ತುತಿಸಿದಳು

"ಕೃಷ್ಣಾ! ಆದಿಪುರುಷನು, ಅವ್ಯಯನು, ಪ್ರಕೃತಿವಿಲಕ್ಷಣನು, ಅಪ್ರಮೇಯ ಮಹಿಮನು, ಸರ್ವಗತನೂ, ನಿತ್ಯನೂ ಆದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಜವನಿಕಾಚ್ಛನ್ನನಾದ ನಟವರನಂತೆ ಇರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನ ಬಂದಕಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಮೂಢಳಾಗಿ ನಾನು ತಿಳಿಯ ದಿರುವೆ. ನಮ್ಮ ಕೃಷ್ಣನೆಂಬೆನಾಗಲಿ ಸರ್ವಭೂತಾವಾಸನೆಂದು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ ಅವಿದ್ಯಾಕಾಮ ಕರ್ಮಾದಿ ಮಲರಹಿತ ಮನಸ್ಕರಾದ ಸನಕಾದಿಯೋಗಿವರರ ಹಾಗೂ ಮುನಿವರರ ಬಕ್ತಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾವು—ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು—ಸುದೃಢಸ್ನೇಹಪೂರ್ವಕ ವಾಗಿ ಅವರಂತೆ ಬಜಿಸುವದೆಂತು? ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ! ಲಕ್ಷ್ಮೀಸುಖವರ್ದನ ನಂದಗೋಪಾನಿಷ್ಟ ಮರ್ದನ! ವೇದವೇದ್ಯಗೋವಿಂದ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ! ದೇವಕೀಕುಮಾರ! ಪಂಕಜನಾಭ! ಪಂಕಜಹಾರ! ಪಂಕಜನೇತ್ರ! ಪರಮಪವಿತ್ರ! ಪಂಕಜಪಾದ! ನಿನಗೆ ವಂದನವು! ಸರ್ವೇಂ ದ್ರಿಯಪ್ರೇರಕ! ಹಿಂಸಾಶೀಲನಾದ ಕಂಸನಿಂದ ಪೀಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ತಾಯಿಯಾದ ದೇವಕಿಯ ಚಿರಕಾಲೀನತಾಪವನ್ನು ನೀ ನಿವಾರಿಸಿದುದೇನು ಆಶ್ಚರ್ಯವು! ಪುತ್ರರಿಂದ ಕೂಡಿದ ನನ್ನನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಬಂದ ವಿಪದ್ಗಣದಿಂದ ಪಾರು ಮಾಡಿದ ನಿನ್ನ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮರೆಯಲಾರೆ ಹರೀ! ಎಷ್ಟೆಂದು ಪೇಳಲಿ! ಅನ್ನದಲ್ಲಿ ವಿಷವನ್ನಿಟ್ಟರು! ಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸುಟ್ಟರು! ದುಷ್ಟಸಬೆಯಲ್ಲುಟ್ಟ ಸೀರೆಯಂ ಸೆಳೆಯಲು ಮುಟ್ಟಿದರು, ಕಪಟದ್ಯೂತದಲ್ಲಿ ಪಣಕಟ್ಟಿ ದರು, ಬಕಕಿಮ್ಮೀರಾದಿರಾಕ್ಷಸರು ಬಕ್ಷಿಸಲು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿದರು. ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ರಥರೆಲ್ಲಾ ಕಲೆತು ಅಸ್ತ್ರಗಳಂ ಬಿಟ್ಟರು, ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನೋ ಏನ ಪೇಳಲಿ ಗರ್ಭಸ್ಥ ಶಿಶುವಿನ ಅಸುವಿಗೆ ಹಗೆಯಿಟ್ಟ, ಇಷ್ಟು ವಿಪತ್ತಿನಿಂದ ಪಾರಾದುದು ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲ್ಲವೇ? ಕೃಷ್ಣಾ! ನಾನು, ನನ್ನ ಪುತ್ರರೆನ್ನಸೊಸೆ, ಅವಳ ಸೊಸೆ, ಅವಳ ಮಗನಿಂತು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ರಕ್ಷಿಸಿ ಸಲಹಿದ ಸ್ವಾಮಿ! ನಿನ್ನನ್ನು ಇದೊಂದೇ ಕೊಡೆಂದು ಬೇಡುವೆನು ಆಗಾಗ ನಮಗೆ ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯದರ್ಶನಕಾರಣವಾದ ವಿಪತ್ತುಗಳನ್ನೇ ಕೊಡು ನಿನ್ನ ಮರೆಸುವ ಸಂಪತ್ತು

ಬೇಡ ಕುಲ, ಧನ, ವಿದ್ಯಾ, ರೂಪ ವೈಬವಗಳಿಂದ ಮದಮತ್ತನಾದವನು ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಲಾರನು. ಏಕಾಂತಬಕ್ತಚಿಂತಾಮಣೀ! ಜಾಗ್ರದಾದಿ ತ್ರಿಗುಣಕೃತವಿಕಾರರಹಿತನಾದ, ಸ್ವರಮಣನಾದ, ಆನಂದಪೂರ್ಣನಾದ ಅಪ್ರಾಕೃತನಾದ ಮುಕುಂದ! ನಮೋನಮಃ ಬೂತಗಳ ಯೋಗ್ಯತೆಯಂತೆ ಪಲಕೊಡುವ ಸ್ವಾಮೀ! ನೀನೇ ಕಾಲನಾಗಿ ಸುಜನಾಬೀಷ್ಟವಂ ಪೂರೈಸುವಿ. ಈಶಾನಾದಿವಂದ್ಯ! ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನೂ ನಿನ್ನಿಂದ ಜನನ ಲಯಗಳನ್ನು ಪೊಂದು ವನೆಂದ ಮೇಲೆ ಇತರರ ಪಾಡೇನು? ಕುರುಪಾಂಡವಕಲಹವ್ಯಾಜದಿಂದ ಸಂಹಾರಕಾರಣನು ನೀನೇ! ಯೋಗ್ಯತಾತಿರೇಕದಿ ನಿನಗೆ ಯಾರೂ ಶತ್ರುಗಳಲ್ಲ, ಯಾರೂ ಮಿತ್ರರಲ್ಲ ಆದರೂ ತಾಮಸರು ನೀನು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷ ಮಾಡುವಿ ಎಂದು ತಪ್ಪಾಗಿ ತಿಳಿದು ನಿನ್ನನ್ನು ನಿಂದಿಪರು ಬಗವನ್! ಮನುಜರಲ್ಲಿ ಮನುಜನಂತೆ ಮಾಡುವ ನಿನ್ನ ಈ ವಿಡಂಬನವನ್ನು ಯಾರೂ ತಿಳಿಯಲಾರರು. ಅಜನಾದ ನಿನ್ನ ಜನ್ಮವು ಅಕರ್ತನಾದ ನಿನ್ನ ಕರ್ಮವು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಲ್ಲವೇ? ತಿರ್ಯಗಾದಿಯಲ್ಲಿ ವರಾಹನಾಗಿ, ನರರಲ್ಲಿ ರಾಮನಾಗಿ, ಋಷಿ ಗಳಲ್ಲಿ ಬಾರ್ಗವನಾಗಿ, ಜಲಚರಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ಸ್ಯನಾಗಿ ನೀ ಮಾಡಿದ ವಿಡಂಬನೆಯಿಂದ ನೀನು ಜನನಾದಿಗಳುಳ್ಳ ಕರ್ಮಪಲಬದ್ದನಾದ ಜೀವನಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುವದು. ಕೋಪದಿ ಗೋಪಿಕೆಯು ದಧಿಬಾಂಡವನ್ನೊಡೆದ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಹಗ್ಗವನ್ನು ತಂದಾಗ ಕಾಡಿಗೆ ಕಣ್ಣಿಂದ ಬಾಷ್ಪಗಳನ್ನುದುರಿಸಿ ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಕಪ್ಪಾದ ನಿನ್ನ ಮುದ್ದುಮುಖವನ್ನು ಕೈಗಳಿಂದ ತಿಕ್ಕುತ್ತಾ, ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುತ್ತಾ ಬಯಪಟ್ಟವನಂತೆ ಕಂಪಿಸುತ್ತಾ ನಿಂತ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಎಂತಹ ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ನೀನು ಮನುಜಬಾಲಕನೇ ಎಂಬ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪೊಂದುವರು. ದುರ್ಗಾರಮಣ! ಕಿಂಕರಶಂಕರ! ನಿನಗೇತರ ಬಯವು?

ಕೃಷ್ಣಾ! ಮಲಯಪರ್ವತದಿ ಚಂದನದಂತೆ ಯದುಕುಲದಿ ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕನಾದ ಯದುರಾಜನ ಕೀರ್ತಿಯಂ ಬೆಳಗಲು ಜನ್ಮರಹಿತನಾದರೂ ಪುಟ್ಟಿದೆಯೆಂದು ಕೆಲವರೆಂದರೆ ಬೇರೆ ಕೆಲವಿದ್ವಾಂಸರು ದೇವಕೀ ವಸುದೇವರು ಮಾಡಿದ ತಪಃಪಲವಾಗಿ ಸಜ್ಜನ ರಕ್ಷೆಯನ್ನು ದುರ್ಜನ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಪುತ್ರನಾಗಿ ಬಂದೆ, ಎಂಬರು. ಕೆಲವರು ಸಮುದ್ರ ಮದ್ಯದಿ ಬಾರದಿಂದ ಮುಣುಗುತ್ತಿರುವ ನೌಕೆಯಂತೆ ಬೂರಿಸುರವೈರಿಬಾರಕರ್ಷಿತಳಾದ ಬೂದೇವಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ದಿತನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಬಿನ್ನಹವಂ ಲಾಲಿಸಿ ಬೂಬಾರಬೂತ ದುಷ್ಟ ಜನ ಸಂಹಾರವನ್ನು ಮಾಡಲು ಅವತರಿಸಿದೆ, ಎಂಬರು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಅವಿದ್ಯಾಕಾಮ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ತೊಳಲಿ ಕಷ್ಟಪಡುವ ಸುಜನರ ಕ್ಲೇಶನಾಶಕವಾದ ಲೀಲಾವಿಲಾಸವನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಜನಿಸಿದೆ ಎಂದು ಕೆಲವರನ್ನುವರು ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯಕದೆಯಂ ಕೇಳುವ, ನಿನ್ನನ್ನೇ ಪಾಡಿ ಪೊಗಳುವ, ನಿನ್ನ ಪುಣ್ಯಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುವವರೇ ಘನದುರ್ಜನ್ಮಪರಂಪರಾಹರಣ ದಕ್ಷವೂ ಮಹಾಮುನಿರಕ್ಷಕವೂ ಆದ ನಿನ್ನ ಪದಾಂಬುಜವನ್ನು ಕಾಣುವರು ಇಂದು ನೀನೆಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟಗಲುವ ಮನಸ್ಸೇಕೆ ಮಾಡಿದೆ? ಪ್ರಬೋ! ನೀನುಂಡ ಪವಿತ್ರವಾದ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನುಂಡು ಬದುಕುವ, ನಿನ್ನ ಪಾದಾಂಬುಜವಂಬಿಟ್ಟನ್ಯಗತಿಯನ್ನು ಕಾಣದಿರುವ ನಮ್ಮನ್ನೇಕೆ ಬಿಡುವೆ? ನೀನಿಲ್ಲದಿರಲು ನಮಗೂ ಯಾದವರಿಗೂ ನಾಮರೂಪಗಳುಂಟೇ?

ನೀ ಕೊಟ್ಟ ಖ್ಯಾತಿ ನಿನ್ನದು ಸಮೃದ್ಧಿ! ನಿನ್ನ ದರ್ಶನವೆಮಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ ದರ್ಶನದಂತೆ ಜೀವನವೆನಿಸಿದೆ. ನಿನ್ನ ವಿರಹವೆಮಗೆ ಮರಣವೇ ಸರಿ! ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯು ನಿನ್ನ ಪದಶುಬ ಲಕ್ಷಣಾಂಕಿತವಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ನೀನು ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಪೋಗಲು ಶೋಭಿಸಲಾರದು. ನಿನ್ನ ಕಾರುಣ್ಯಾಮೃತದೃಷ್ಟಿ ವೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಈ ಜನಪದಗಳೀಮರಬಳ್ಳಿ ಗಳು ಈ ವನಾದ್ರಿ ನದೀ ಸಮುದ್ರಗಳು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿವೆ ಪೋಗು ಎನ್ನಲಾ ನಮಗೆ ಅನಿಷ್ಟ, ಇರು ಎನ್ನಲಾ ಯಾದವರಿಗನಿಷ್ಟ! ಉಬಯವ್ಯಾಕುಲಳಾದ ನನ್ನ ಈ ಪಾಂಡವ ಯಾದವರಲ್ಲಿರುವ ಬಂಧು ಸ್ನೇಹಪಾಶವನ್ನು ಕಡಿದು ನಿನ್ನ ಬಕ್ತರೆಂಬುವ ಸ್ನೇಹಮಾತ್ರವನ್ನು ಉಳಿಸು ಗಂಗೆ ಸಮುದ್ರರತಳಾದಂತೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅನನ್ಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ರಮಿಸಲಿ! ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ! ಪಾರ್ಥಸಖ! ಯಾದವ ಪಾಂಡವರ ದ್ರೋಹಿಗಳ ನಾಶಮಾಡಿದ ಅಮರ ವಂದ್ಯ! ಗೋವಿಂದ! ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣ ದೇವಸುಜನಾರ್ತಿಹರಣ! ನಾರಾಯಣ! ಸರ್ವಸಮರ್ಥ! ಬಗವನ್! ಕೃಷ್ಣ! ನಿನಗಿದೋ ನಮಸ್ಕಾರವು."

ಎಂದು ನುತಿಸಿದ ಕುಂತಿಯ ಮದುರಾಲಾಪವನ್ನು ಕೇಳಿ ನಸುನಕ್ಕು ಅವಳನ್ನು ಮೋಹಪಡಿಸುತ್ತಾ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಆಕೆಯನ್ನು ಇತರರನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟು ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯಂ ಬಿಟ್ಟು ಪೊರಡುವನಾಗಿಯೂ ಧರ್ಮಜಾದಿಪ್ರಾರ್ಥಿತನಾಗಿ ಕೆಲಕಾಲವಲ್ಲೆ ನೆಲಸಿದನು.

೯. ಭೀಷ್ಮ ನಿರ್ಯಾಣ

ಬಂದುವಧಜನಿತಶೋಕಾತುರನಾದ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನು ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತನಾದ ಹರಿಯಿಂದಲು, ಬೂಬಾರಹರಣಾದಿಕಾರ್ಯಗತನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನಾದ ಕೃಷ್ಣನ ಮರ್ಮವನ್ನರಿತ ವೇದವ್ಯಾಸಾದಿ ಮುನಿಗಳಿಂದಲೂ 'ವಿಷ್ಣುದ್ವಿಟ್ ತದನುಬಂದಿ ನಿಗ್ರಹವು ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೆ ಪರಮದರ್ಮವೆಂದು' ಬೋಧಿತನಾದರೂ ದುಃಖಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ ಇಂತು ಚಿಂತಿಸಿದನು

ಆಹಾ! ಏನು ನನ್ನ ಅಜ್ಞಾನವು! ಪರಕೀಯವೇ ಆದ ಈ ದೇಹದ ಸುಖಕ್ಕೆಂದು ಎಷ್ಟು ಅಕ್ಷೌಹಿಣೀ ಜನರ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆ! ಛೇ! ನನ್ನಷ್ಟು ದುರಾತ್ಮರಿನ್ನಾರು? ಅಬಿಮನ್ಯು ಮೊದಲಾದ ಬಾಲಕರು, ದ್ರೋಣಾದಿ ವಿಪ್ರರು, ದ್ರುಪದಾದಿ ಬಂದುಜನರು, ಅಶ್ವತ್ಥಾಮಾದಿ ಮಿತ್ರರು, ಭೂರಿಶ್ರವ ಬಾಹ್ಲಿಕಾದಿ ಹಿರಿಯರು ದುರ್ಯೋದನಾದಿ ಸೋದರರು, ಕೃಪಬೀಷ್ಮಾದಿ ಗುರುಜನರು—ಇವರಿಗೆಲ್ಲಾ ದ್ರೋಹವನ್ನೆಸಗಿದ ನನಗೆ ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ನರಕವಾಗುವದು! ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜನಿಗೆ ದರ್ಮಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುವದೆಯು ಪಾಪವಲ್ಲವೆಂದು ಇದೆ! ಆದರೂ ನನಗೇಕೋ ಪಾಪಭಯವು ಕಾಡುತ್ತಿದೆ! ನನ್ನ ಬಂದುಗಳ ತರುಣಿಯರು ವೈದವ್ಯವಂ ಪೊಂದಿದರು, ಅವರ ಮಕ್ಕಳು ಪರದೇಶಿ ಗಳಾದರು! ನಾನೆಷ್ಟು ಅಶ್ವಮೇದಾದಿ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳ ಮಾಡಿದೊಡೇನು? ಕೆಸರು ಮೆತ್ತಿದ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಕೆಸರು ನೀರಿನಿಂದ ತೊಳೆದರೆ ನಿರ್ಮಲವಾಗುವದೇ? ಹೆಂಡದ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು

ಹೆಂಡದಿಂದ ತೊಳೆದರೆ ಸುಗಂದಿತವಾಗುವದೇ? ಅಂತೆಯೇ ನಾನು ಮಾಡಿದ ಬೂತಹತ್ಯಾ ಪಾಪರಾಶಿಯನ್ನು ಪಶುಹಿಂಸಾಯುತವಾದೀ ಯಾಗಗಳು ಹೇಗೆ ಕಳೆಯುವವು?"

ಹೀಗೆ ಪ್ರಜಾದ್ರೋಹ ಬೀತನಾಗಿ ಸರ್ವದರ್ಮರಹಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಕಾತರನಾದ ದರ್ಮರಾಜನು ಬೀಷ್ಮನು ಶರಪಂಜರದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವ ರಣಬೂಮಿಗೆ ತೆರಳಿದನು. ಆಗ ಭೀಮಾದಿ ಸೋದರರೂ ಸ್ವರ್ಣಬೂಷಿತವಾದ ಕುದುರೆಗಳಂ ಕಟ್ಟಿದ ದಿವ್ಯರಧಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮರಾಜನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು ವ್ಯಾಸದೌಮ್ಯಾದಿ ವಿಪ್ರರು ಐತಂದರು ದನಂಜಯನ ರಧದಲ್ಲಿ ಪಾರ್ದಸಾರಧಿಯೂ ದಯಮಾಡಿದನು ಗುಹ್ಯಕರಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕುಬೇರನಂತೆ ಶೋಬಿಸುವ ದರ್ಮರಾಜನು ಸ್ವರ್ಗದಿಂದಿಳಿದುಬಂದ ದೇವತೆಯಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಬೀಷ್ಮನನ್ನು ನೋಡಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದನು ಅಂತೆಯೇ ಭೀಮಾದಿಗಳು ಪರಿವಾರದವರು ಕೃಷ್ಣನೂ ಕೂಡ ನಮಿಸಿದರು ಯೋಗಸಾಮರ್ದ್ಯದಿಂದ ಇದನ್ನರಿತ ದೇವರ್ಷಿ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿ ರಾಜರ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿಗೆ ತಂಡೋಪತಂಡವಾಗಿ ಶಿಷ್ಯಜನರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಪರ್ವತ, ನಾರದ, ಧೌಮ್ಯ, ಬಗವಾನ್ ವೇದವ್ಯಾಸ, ಬೃಹದಶ್ವ, ಬರದ್ವಾಜ, ಶ್ರೀಪರಶು ರಾಮ, ವಸಿಷ್ಠ, ಇಂದ್ರಪ್ರಮದ, ಗೃತ್ಸಮದ, ತ್ರಿತ, ಅಸಿತ, ಕಕ್ಷೀವಾನ್, ಗೌತಮ, ಚಿತ್ರಕೌಶಿಕ, ಸುದರ್ಶನ, ಶುಕಾಚಾರ್ಯ, ಕಶ್ಯಪ, ಅಂಗಿರಸ, ಮುಂತಾದ ಮಹನೀಯರನ್ನು ಕಂಡು, ಬೀಷ್ಮನು ದೇಶಕಾಲಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಮನಸಾ ಪೂಜಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಮುಂದೆ ಆಸೀನನಾದ ಸ್ವೇಚ್ಚಾಕೃತಾವತಾರನಾದ ವಾಸುದೇವನನ್ನು ನೋಡಿ ಸ್ವಾಂತ ರ್ಯಾಮಿಯೇ ಇವನೆಂದಾ ಜಗದೀಶನನ್ನು ನಮಿಸಿ ವಿನಯಾಬಿಮಾನಸಮನ್ವಿತರಾದ ಪಾಂಡುಸುತರನ್ನು ನೋಡಿ ಬಾಷ್ಪಾಕುಲಿತನೇತ್ರನಾಗಿಂತೆಂದನು.

"ಆಹಾ! ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟ! ಏನನ್ಯಾಯ? ದರ್ಮರಾಜ! ವಿಪ್ರರನ್ನು ದರ್ಮವನ್ನು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಬಿಡದೆ ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ನಿಮಗೂ ಇಷ್ಟು ವ್ಯಸನಗಳು ಬರಬೇಕೆ? ಪಾಂಡುರಾಜನು ಮೃತನಾಗಲು ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳಾದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕುಂತಿಯು ನಿಮಗಾಗಿ ಪಟ್ಟ ಕ್ಲೇಶಗಳೆಷ್ಟು! ನಿಮ್ಮ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಎಲ್ಲವೂ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾರಬ್ಧಪ್ರೇರಕ ಹರೀಚ್ಛೆ ಯಂತೆ ನಡೆಯುವದೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವೆನು ಕಾಲರೂಪಿಯ ವಶದಲ್ಲಿ ಲೋಕವು, ಮೇಘ ವೃಂದವು ವಾಯುವಶನಾಗಿರುವಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ, ನೋಡು! ಪ್ರಜಾರಂಜಕನಾದ ಧರ್ಮ ರಾಜನೇ ರಾಜನು, ಕ್ಷಿತಿಬಾರಭೂತ ದಿತಿಸುತ ಶೋಣಿತ ದಿಗ್ಧಗದಾಪಾಣಿಯು ಹೃದಯ ಪೀರ ಸಮರ್ಚಿತ ಚಕ್ರಪಾಣಿಯು ಆದ ಭೀಮಸೇನನೇ ನಾಯಕನು, ದ್ರೋಣಾನುಗ್ರಹ ಸಂಪಾದಿತಾಸ್ತ್ರಗ್ರಾಮನು, ಸಂತೋಷಿತ ಶಿವಸಂಗ್ರಾಮನು ಚಂಡಗಾಂಡೀವ ದನುರ್ದಾರಿ ಯಾದ ಅರ್ಜುನನೇ ಯುದ್ಧಚಾಲಕನು, ಸರ್ವಸುಪರ್ವಾಧಿರಾಜನು, ಬಲವೀರ್ಯಾದ್ಯ ನಂತ ಗುಣಸಿಂಧುರಾಜನು ಸಾಕ್ಷಾದ್ಭಗವಂತನಾದ ಕೃಷ್ಣನೇ ಅನಿಮಿತ್ತ ಬಂದುವಾಗಿರು ವಲ್ಲಿಯೂ ಇಷ್ಟು ವಿಪತ್ತುಗಳು ಬರಬೇಕೇ? ರಾಜನ್! ಇವನ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡ ತೊಡಗಿ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಗಳೂ ಮೋಹಿತರಾಗಿರುವರು! ಇವನ ಲೀಲೆಯನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯಲಾಗದು! ಹರಿಯೇ ಸ್ವತಂತ್ರನು! ಅವನ ವಶದಲ್ಲಿರುವ ಅವನ ಆಟದ ಗೊಂಬೆ

ಗಳು ನಾವು ಅವನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ನಡೆ! ಅನಾದರಾಗಿ, ದುರ್ಯೋಧನ-ದುಶ್ಶಾಸನಪೀಡಿತ ರಾದ ಪ್ರಜರನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸು ಈ ಕೃಷ್ಣನಾರೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವೆ? ಪೂರ್ಣನಾದ ಸಾಕ್ಷಾನ್ನಾರಾಯಣನೇ ಧರ್ಮರಾಜಾ! ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಬಂದಕ ಶಕ್ತಿಯಂ ಬೀರಿ ಲೋಕದ ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಗೂಡನಾಗಿ ಯಾದವರಲ್ಲಿ ಚರಿಸುವ ಹರಿಯೇ ಕಾಲರೂಪಿಯಾಗಿ ತತ್ತದ್ಯೋಗ್ಯಫಲ ಪ್ರದಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿರುವನು ಸರ್ವವೇದ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಾದ ಇವನ ಅಗಾದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಶಿವನೊಬ್ಬ ಬಲ್ಲ, ಬ್ರಹ್ಮ ಬಲ್ಲ. ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಾನೆ ಕಪಿಲನಾಗಿ ಬಲ್ಲ ನಾರದನೂ ಬಲ್ಲ ವತ್ಸಾ! ಏನೆಂದು ವೇಳಲಿ? ಈ ಗೋವಿಂದ ನನ್ನು ಮಿತ್ರನೆಂದೆ ಮಾತುಲಪುತ್ರನೆಂದೆ ಬಂಧುವೆಂದೆ ಸಾರದಿಯಂ ಮಾಡಿದೆ. ದೂತ ನಾಗಿಸಿದೆ ಮಂತ್ರಿಯಂತೆ ಬಳಸಿದೆ ನೀ ಮಾಡಿದ ಈ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿಯು ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯು, ಸಮಾದಿಕರಹಿತನು, ಪಕ್ಷಪಾತದುರಬಿಮಾನಾದಿ ಸರ್ವದೋಷ ವರ್ಜಿತನೂ ಆದ ಕೃಷ್ಣನಿಗೇನು ಕುಂದು? ಹಿಗ್ಗು ಕುಗ್ಗುಗಳಿಲ್ಲದ ನಮ್ಮಯ ಪ್ರಬುವು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ನೋಡು! ನಾನು ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಡುವ ಸುಸಮಯದಿ ತನ್ನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತಿಪ್ಪ ನಮ್ಮಪ್ಪನ ಕರುಣೆಗೇನೆಂಬೆ! ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವನಲ್ಲಿ ಮನವನ್ನಿಟ್ಟು ವಚಸಾ ಅವನನ್ನು ಪಾಡಿ ಪೊಗಳುತ್ತಾ ಕಳೇವರವನ್ನು ಬಿಡುವ ಯೋಗಿಜನರು ಕಾಮಕರ್ಮರೂಪ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೈದುವರಂತೆ! ಇನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಆ ಬಗವಂತನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಡುವ ಭಾಗ್ಯವೆನಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಮುಂದೆ ನಿಂತ ಗೋವಿಂದನು ನನ್ನ ಕೈಬಿಡುವನೇ? ಇಲ್ಲ. ದೇವದೇವಾ! ಕೃಷ್ಣಾ! ಸ್ವಚ್ಛಂದ ಮರಣವನ್ನೆನಗೆ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯು ಕೊಟ್ಟದ್ದೆಂತಹ ಚಂದವಾಯಿತು! ಪ್ರಸನ್ನ ಮಂದಹಾಸ ವದನಾರವಿಂದಸುಂದರನಾಗಿ ಕಮಲಾರುಣಲೋಚನನಿರ್ಮುಕ್ತ ಕರುಣಾಕಟಾಕ್ಷಬಂದುರ ನಾಗಿ, ಓ ಚತುರ್ಬುಜನೇ ನನ್ನ ದ್ಯಾನವಿಷಯನಾಗು!

ಎಂದು ಶರಪಂಜರಶಯಿತನಾದ ಕುರ ಕುಂಜರನ ವಚನವನ್ನಾಲಿಸಿ ದರ್ಮರಾಜನು ಮುನಿ ಸುಜನಸಬಾಮದ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಂದಾಕಿ ಿನಂದನನಿಂದ ವಿವಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದನು. ತ್ರಿವಿದ ಪುರುಷಸ್ವಬಾವ, ನರಜಾತಿ ಸಾದಾರಣದರ್ಮ ವರ್ಣಾಶ್ರಮದರ್ಮ, ರಾಗವಿರಾಗ ಸಹಕೃತವಾದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿದರ್ಮಗಳು, ದಾನಧರ್ಮ, ರಾಜದರ್ಮ, ಸ್ತ್ರೀದರ್ಮ, ಶಮದಮಾದಿ ಮೋಕ್ಷಸಾದಸ, ಸ್ರಷ್ಟೃತ್ವಾದಿ ಹರಿಲಕ್ಷಣಗಳು, ಹರಿತೋಷ ಕರವಾದ ಏಕಾದಶ್ಯಾದಿ ಶುಬವ್ರತಗಳು, ಸಾದನ ಸಹಿತವಾದ ದರ್ಮಾರ್ದಕಾಮ ಮೋಕ್ಷ ಗಳು ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ನಾನಾಖ್ಯಾನೇತಿಹಾಸಗಳಿಂದ ವರ್ಣಿಸಿ ತತ್ವವಿದಗ್ರಣಿಯಾದ ಬೀಷ್ಮನು ವಿಶೇಷಪುಣ್ಯಕಾಲವಾದ ಉತ್ತರಾಯಣವು ಬಂದಿರುವುದನ್ನರಿತು ತನ್ನ ಶರೀರ ತ್ಯಾಗ ಸಮಯವಿದೇ ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು

ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ವಿಷಯಪರವಾಗಿಂದ್ರಿಯವನ್ನುಪಸಂಹರಿಸಿದನು. ಸಕಲೇತರಸಂಗ ರಹಿತವಾದ ಮನವ ್ನು ಪೀತಾಂಬರದಾರಿಯು, ಬಕ್ತಮನೋಹಾರಿಯು ಚತುರ್ಬುಜಾ ಕಲಿತನು ಜನ್ಮಾದಿಷ ೋಷರಹಿತನು ಆದ ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು

ಬಿಟ್ಟು, ಸ್ತುತಿಸಲುಪಕ್ರಮಿಸಿದನು ಪಲರಾಗಮುಖದೋಷರಹಿತವಾದ ನಿರಂತರ ಮನೋದಾರಣಾ ಬಲದಿಂದ ನಿರಸ್ತಪಾಪನಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಕಟಾಕ್ಷಪಾತದಿಂದ ಆಯುದ ವ್ಯದೆಯನ್ನೂ ಅಂತೆಯೇ ಮಮಕಾರಾದಿ ಬ್ರಮೆಯನ್ನೂ ಕಾಣದೆ ಶುದ್ಧನಾಗಿ ಜನನ ಮರಣ ಪರಂಪರಾನಾಶಕನಾದ ವಾಸುದೇವನನ್ನಿಂತು ಪೊಗಳಿದನು ಬಾಲ್ಯದಿಂದ ತೃಷ್ಣಾದೂರವಾಗಿಸಿ ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಮುಖಿಸುಮುಖನಾದ ಪಾರ್ದಸಖನಲ್ಲಿಟ್ಟನು ಸಂಸಾರ ಪ್ರವಾಹಕಾರಣನಾದ ನಾರಾಯಣನು ರಮಾದೇವಿಯಿಂದ ಕ್ರೀಡಿಸಿ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಜಗವ ನಿರ್ಮಿಸಿರುವನು ಸ್ವಮಹಿಮಾಮಹಿತನು. ಅವ್ಯಾಹತ ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯಸಹಿತನು ಅವನೇ ಇಂದು ಯಾದವ ಕುಲದಿ ಜನಿಸಿರುವನವನೇ ಎನಗೆ ಗತಿ" ಎಂದನು

"ತ್ರಿಜಗನ್ಮೋಹನ ನೀಲಮೇಪಸುಂದರ ಶರೀರಿಯೂ ಪ್ರಾಬಾತ ನೀರಜ ಬಂದು ಕಿರಣಾಬಪೀತಾಂಬರಧಾರಿಯೂ ನೀಲಾಲಕಕುಲಕಲಿತಕಮನೀಯಮುಖಾರವಿಂದನೂ ಆದ ಗೋವಿಂದನಲ್ಲಿ ಎನಗೆ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷಬಕ್ತಿಯು ಇರಲಿ! ನಮ್ಮ ವಿಜಯ ಸಖನ ಅಪರಾದ ಸಹಿಷ್ಣುತೆಯನ್ನೆಷ್ಟು ಬಣ್ಣಿಸಲಿ! ಹಯರಿಂಖಾಮುಖದೂಳಿದೂಸರ ಕುಂತಲವೃಂದದಿಂದಲೂ, ರಯಜಾತಶ್ರಮವಾರಿ ಬಿಂದುಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕೃತಮಾದ ಆನನದಿಂದ ಸುಂದರನಾಗಿ ನನ್ನ ನಿಶಿತಶರಗಳಿಂದಲೂ ಬಿದ್ಯಮಾನವಾಗದೆ ಶೋಬಿಸುವ ಕೃಷ್ಣನನ್ನ ಶ್ರಾಂತವೂ ಚಿಂತಿಸುವೆ ನರನ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೇನಾದ್ವಯ ಮದ್ಯದಲ್ಲಿ ರದವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ನಿಂತು ನೋಟದಿಂದಲೇ ಪರಸೈನಿಕಾಯುಶ್ಯೇಷವನ್ನು ನಿಶ್ಯೇಷವಾಗಿ ಹರಿಸಿ ಅನಾಯಾಸದಿಂದ ಬೂಬಾರಹರಣವನ್ನಾಚರಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲೆನ್ನ ಮತಿಯು ನಿಲ್ಲಲಿ! ಸ್ವಜನ ವಧೆಯು ದೋಷಮೆಂದು ರಣದಿಂದ ವಿಮುಖನಾದ ಸಖನ ಕುಮತಿಯನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಲು ಗೀತೆ ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನುಪದೇಶಿಸಿದ ಸರ್ವೋತ್ತಮನ ಚರಣದಲ್ಲೆನ್ನ ಮನವು ನಿರಂತರವಾಗಿ ರಮಿಸಲಿ! ತಾನು ಆಯುದವನ್ನು ಪಿಡಿಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂದನು. ನಾನವನಿಂದ ಆಯುದವನ್ನು ಪಿಡಿಸುವೆನೆಂದನು. ಬಕ್ತವತ್ಸಲನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದಂ ಬಿಟ್ಟು ಈ ದಾಸನ ನುಡಿಯ ಸತ್ಯವಾಗಿಸಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದುದೆಷ್ಟು ಮನೋಹರವು! ಯುದ್ಧಬೂಮಿಯಲ್ಲಿ ರದದಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದು ರದಾಂಗವಂ ಕೈಲಿ ಪಿಡಿದು ಭರದಿಂ ಬರುವಾಗ ಜಾರಿದ ಉತ್ತರೀಯದಿಂದಲೂ ಬಾಣಕ್ಷತರಕ್ತಪರಿಪ್ಲುತಗಾತ್ರದಿಂದಲೂ ಅಪರಾಧಿಯಾದೆನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವೆನೆಂದು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಪೇಳುತ್ತಾ, ಅವನಿಂದ ವಾರಿತನಾದರೂ ಬಿಡದೆ ಆನೆಯ ಮೇಲೇರಿ ಬರುವ ಸಿಂಹದಂತೆ ಬಂದ ಗೋವಿಂದನೇ ನನಗೆ ದಿಕ್ಕಾಗಲಿ! 'ವಿಜಯರದವೆನ್ನ ಕುಟುಂಬವದನ್ನು ರಕ್ಷಿಪುದೆನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ'ವೆಂಬುವಂತೆ, ತೋತ್ರವನ್ನು ಹಯರಶ್ಮಿಗಳನ್ನು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ದರಿಸಿ, ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ರಕ್ಷಣೆಯಂ ಗೈದ ಬಗವಂತನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಚಿತ್ತವು ಹತ್ತಲಿ! ಮುಮೂರ್ಷನಾದ ಎನಗಿನ್ನಾರು ದಿಕ್ಕು? ಪ್ರಯಾಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿವನಂ ನೋಡಿದವರಿಗೆ ವೈಕುಂಠಾದಿ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಯೋಗ್ಯ ಸುಖವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದಲ್ಲವೇ? ಇವನ ಲಲಿತಗತಿವಿಲಾಸ, ಮಂದಹಾಸ, ಪ್ರೇಮವೀಕ್ಷಣ ದುಷ್ಟಶಿಕ್ಷಣಾದಿ ಲೀಲೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಕೊಂಡಾಡಿ, ಇವನಲ್ಲೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ಗೋಪ

ಕಾಂತೆಯರು ಕೂಡ ಜಡಶರೀರಾದಿಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸ್ವಬಾವಾವಿರ್ಬಾವಲಕ್ಷಣ ಮೋಕ್ಷ ವನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲವೇ? ಅಂತಹ ಈ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಸ್ವಾಮಿಯು ಶರೀರದಾರಿಗಳಾದ ಜೀವರ ಹೃದಯಕುಹರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕನಾಗಿದ್ದೂ ಸೂರ್ಯನೊಬ್ಬನೇ ಉಪಾದಿಬೂತನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯಬೇದದಿಂದ ಅನೇಕನಾಗಿ ತೋರುವಂತೆ ಅನೇಕ ಬಿಂಬ ರೂಪನಾಗಿದ್ದೂ ಸ್ವಗತಬೇದವಿವರ್ಜಿತನಾಗಿರುವನು ಈ ಸರ್ವೇಶನ ಗುಣರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಬೇದಬ್ರಮವೆನಗೆ ದೂರವಾಯಿತು. ಯಥಾಸ್ಥಿತಿವಸ್ತುವಿಜ್ಞಾನವೆನಗೆ ಹರಿಕರುಣೆಯಿಂದಾ ಯಿತು. ದ್ಯೂತದ ನೆಪದಿಂದ ಕುರುವಂಶವನ್ನಳಿಸಿ ಬೂಬಾರವನ್ನಿಳಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಕ್ತಜನ ಶೋಕನಾಶಕವಾದ ಪಾದಾರವಿಂದವನ್ನು ಹೃದಯದಿ ದರಿಸಿ ಈ ಶರೀರವನ್ನು, ಗೂಡನ್ನು ಬಿಡುವ ಹಕ್ಕಿಯಂತೆ ಬಿಡುವೆ"ನೆಂದು ಮನೋವಾಙ್ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಶುದ್ದನಾದ ತನ್ನನ್ನೇ ತಾನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಅಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತ ಸಮಾದಿಯನ್ನು ಪಹಿಸಿ ತನ್ನ ಮೂಲರೂಪವನ್ನೈದಿದನು

ಇಂತು ಗುಣಪೂರ್ಣನಾದ ಅಪ್ರಾಕೃತನಾದ ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನಿಟ್ಟು ಉಪರತ ನಾದ ಬೀಷ್ಮನನ್ನು ಕಂಡು ಪಾಂಡವಾದಿ ಸರ್ವರೂ ಸಾಯಂಕಾಲದಿ ಪಕ್ಷಿಗಳಂತೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತು, ಚಿಂತಿಸಿದರು

ಆಗ ದೇವದುಂದುಭಿಗಳು ಮೊಳಗಿದವು. ಗಂದರ್ವರು ಪಾಡಿದರು. ಅಪ್ಸರೆಯರಾಡಿ ದರು. ಸಾದುಗಳು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದರು. ಪೂಮಳೆಗರೆಯಿತು ತಾತನನ್ನು ನೆನೆದು ದುಃಖಿಸಿ ಸಾಧುದರ್ಮಜನು ಬೀಷ್ಮನಿಗೆ ಮಾಡುವ ಉತ್ತರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ತಾನೂ ಮಾಡಿ ಬೀಮಾದಿ ಗಳಿಂದಲೂ ಮಾಡಿಸಿದನು. ಮುನಿಗಳು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಪುಲಕಾಂಕುರಿತ ಗಾತ್ರರಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನ ಪವಿತ್ರನಾಮ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ತೆರಳಿದರು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಂದ ಕೂಡಿ ಧರ್ಮರಾಜನು ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯನ್ನು ಸೇರಿದನು ಗಾಂದಾರೀ ದೃತರಾಷ್ಟ್ರರನ್ನು ಕುಂತಿಯನ್ನು ಸಂತೈಸಿದನು ದೃತರಾಷ್ಟ್ರನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರಕ್ಷಿತನಾಗಿ ದರ್ಮರಾಜನು ಪಿತೃಪೈತಾಮಹವಾದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಜಾರಂಜಕನಾಗಿ ಆಳಿದನು ಎಂದು ಸೂತನು ಪೇಳಿದನು.

೧೦. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದ್ವಾರಕಾಗಮನವು

ಆಗ ಶೌನಕನು ಇಂತೆಂದನು

ತನ್ನ ಸಂಪತ್ತನ್ನಪಹರಿಸಿ ಕಲಹಪ್ರಿಯರಾದ ದುಷ್ಟಬಂಧುಗಳನ್ನು ವಧಿಸಿ ಧರ್ಮ ರಾಜನು ವ್ಯಾಸಾದಿ ದರ್ಮಜ್ಞವಚನವಿಧೇಯನಾಗಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನೆಂತು ಪಾಲಿಸಿದನು? ಅನುಜ ರಿಂದ ಕೂಡಿ ಬೋಗಾಸಕ್ತನಾಗದೆ ಜೀವನವಂ ಕಳೆದನಂತೆ! ಅದು ಹೇಗೆ?" ಎಂದು ಕೇಳಲು ಸೂತನು ಹೇಳಿದನು

"ಕುರುಸಂತತಿವೃದ್ದಿಗಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿತನನ್ನು ವಂಶಾಂಕುರವಂ ಮಾಡಿ ರಕ್ಷಿಸಿ

ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿ ಕಾರಣನಾದ ನಾರಾಯಣನು ದರ್ಮರಾಜನನ್ನವನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ನಿತ್ಯಪ್ರಮುದಿತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟನು ಉತ್ತಮಕಲ್ಪದಿಂದಾಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಶ್ವಮೇದ ಯಾಗಗಳನ್ನು ಧರ್ಮರಾಜನಿಂದ ಮಾಡಿಸಿ ಇಂದ್ರನ ಕೀರ್ತಿಯಂತೆ ಅವನ ಕೀರ್ತಿಚಂದ್ರಿಕೆಯನ್ನು ದಿಗಂತಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಿಸಿದನು ದರ್ಮಜನಾದರೂ ಬೀಷ್ಮನ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಅಚ್ಯುತನ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಕೇಳಿ ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಹರಿಯ ಅದೀನವೀ ಜಗವೆಂದರಿತನು. ದುರ್ಯೋದನಾದಿ ದುಷ್ಟವದೆಯು ಪಾಪವಲ್ಲವೆಂದೂ ತಿಳಿದನು ಅಜಿತನಾದ ಕೃಷ್ಣನಾಶ್ರಯದಿ ಇಂದ್ರನಂತೆ ಬೂಮಿಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾ ಸಪ್ತಪ್ರಣಿದಿ ಸಂಪಾದಿತ ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯನಾಗಿ ಅನುಜಸೇವಿತನಾಗಿದ್ದನು. ಬೇಕಾದಾಗ ಮಳೆ, ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಬೆಳೆ, ಹಾಲುಹೈನ ಅನೂನ, ವಿವಿದ ಋತುಸಮಯ ಸಮೃದ್ದ ದಾನ್ಯರಾಶಿಗಳು, ನದೀ ಸಮುದ್ರ ಪರ್ವತ ವನಸ್ಪತಿಗಳು ನೀಡುವ ಐಶ್ವರ್ಯಪಪಾರವಾಗಿದ್ದವು ಅನಾವೃಷ್ಟಿ ಮುಂತಾದ ಅದಿದೈವಿಕ ಕ್ಲೇಶ, ಉನ್ಮಾದಪ್ರಮುಖಾದಿಬೌತಿಕ ದುಃಖ, ಕುಷ್ಠಾದಿ ಅದ್ಯಾತ್ಮಿಕ ರೋಗ ಇವುಗಳಿಲ್ಲದೇ ಜನರು ಸುಖಿಗಳಾಗಿದ್ದರು

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹಸ್ತಿನಾಪತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲವಿದ್ದು ಸುಬದ್ರೆಗೂ ಬಂದುಗಳಿಗೂ ಪ್ರಿಯಪಂ ಮಾಡಿ, ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟು ದರ್ಮರಾಜನಿಗೆ ಲೋಕಾಚಾರದಂತೆ ವಂದಿಸಿ, ಬೀಮಾದಿಗಳನ್ನಾಲಿಂಗಿಸಿ, ಅರ್ಜುನಾದಿಗಳನ್ನಾಶೀರ್ವದಿಸಿದನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ರದಾರೋಹಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಸುಬದ್ರಾ-ದ್ರೌಪದಿಯರು, ಉತ್ತರಾ-ಕುಂತಿಯರು, ಗಾಂದಾರೀ-ದೃತರಾಷ್ಟ್ರರು, ವಿದುರ-ದರ್ಮಜರು, ಯುಯುತ್ಸು-ಕೃಪಾಚಾರ್ಯರು, ನಕುಲ-ಸಹದೇವರು, ವೃಕೋದರನು, ಧೌಮ್ಯನು, ಶಾರ್ಙ್ಗಪಾಣಿಯ ವಿರಹವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಸಂಭ್ರಮಕಾತರರಾದರು ಇದೇನಾಶ್ಚರ್ಯವು! ಶೌನಕಾ! ಯಾವ ಪ್ರಬುವಿನ ಸಂಗದಿಂದ ಮನುಜನು ದುಸ್ಸಂಗದೂರನಾಗಿ, ಒಂದು ಸಲ ಕೇಳುತ್ತಲೇ ರುಚಿಯಂ ಪುಟ್ಟಿಸುವ ಅವನ ಯಶೋಗಾನವನ್ನಾಕರ್ಣಿಸಿ ಬಿಡಲಾರನೋ ಅಂತಹ ಹರಿಯ ವಿರಹವನ್ನೆಂತು ಸಹಿಸಲು ಶಕ್ತರಾಗುವರು? ದರ್ಶನಸ್ಪರ್ಶನಾಲಾಪಶಯನಾಸನ ಬೋಜನಾದಿ ಸರ್ವಕಾಲ ಸರ್ವಾವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲೂ ಇಂದಿರಾರಮಣನಲ್ಲಿ ಅಬ್ಯಸ್ತವಾಗಿ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಪಾಂಡವಾದಿಗಳವನಂ ಬಿಡಲಾಗದೆ, ಎವೆ ಇಕ್ಕದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲವೂ ಅವನ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿಪೋದಿತೆಂಬಂತೆ ಕರ್ತವ್ಯಮೂಡರಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಂದಿರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಗೋವಿಂದನು ಪೊರಡುವಾಗ ಬಂದುಜನರು ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಕವಿದ ಬಾಷ್ಪಗಳನ್ನು ಶುಬವಲ್ಲವೆಂದು ತಡೆದರು.

ಆಗ ಶಂಖಗಳನೂದಿದರು ಬೇರಿಮೃದಂಗವೀಣಾಪಣವಗೋಮುಖಾದಿವಾದ್ಯಗಳು ಬೋರ್ಗರೆದವು! ಕುರುನಾರಿಯರು ಸುರವೈರಿಯನ್ನು ನೋಡಲುತ್ಸುಕರಾಗಿ, ಪ್ರಾಸಾದ ಶಿಖರಗಳನ್ನೇರಿ ಹರಿಶಿರದಿ ಕುಸುಮವೃಷ್ಟಿಯಂಗರೆದರು, ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಪಾಡಿದರು, ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದರು ಕಮಲನೇತ್ರೆಯರು ಕಮಲೇಶನ ಕಂಡಾನಂದ ಪೊಂದಿದರಾಗ ಮುಕ್ತಾದಾಮಚಿತ್ರಿತದವಳಚ್ಛತ್ರವನ್ನು ದನಂಜಯನು ಪ್ರಿಯತಮನ ಮೇಲೆ ಪಿಡಿದು

ನಡೆದನು. ಉದ್ಧವ-ಸಾತ್ಯಕಿಯರು ವ್ಯಜನಗಳ ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದರು ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತ ನಿಯಾಮಕನಾದ ರಮೇಶನ ಗುಣವರ್ಣನರೂಪವಾದ ಆಶೀರ್ವಾದಗಳ ಮಾಡಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣ ರಹಿತನಾದರೂ ಆನಂದಾದಿ ಸಕಲ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಕರನಾಗಿರುವ ಅಪ್ರಮೇಯನೆಂದು ಸ್ತುತಿಸಿದರು

ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕನಾದ ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಭರಿತರಾದ ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯ ಉತ್ತಮ ಸತಿಯರು ವೇದಸಾರ ಮನೋಹರವಾದ ವಚನತತಿಯಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದರು

"ತರುಣೀ! ಯಾದವಪತಿಯೇ ಈ ಕೃಷ್ಣ? ಪುರಾತನಪುರುಷನು ಆದ್ಯನು ಮಹಾಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೀವಜಡಾತ್ಮಕ ಜಗವನ್ನು ಪೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು, ತಮೋರೂಪ ದುರ್ಗಾಸತಿಯಿಂದ ಗೂಹಿತನಾಗಿ, ಅವಳ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ, ರಮೆಯಿಂದ ರಮಿಸುತ್ತಾ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನುಪರಮಿಸಿ, ಯೋಗನಿದ್ರಾಮುದ್ರಿತನೇತ್ರನಾದ ಪರಮ ಪವಿತ್ರನು ಸರ್ವತಂತ್ರಸ್ವತಂತ್ರನು ಇವನೇ ತನ್ನವಳಾದ ರಮೆಯನ್ನು ಶ್ರೀಭೂದುರ್ಗಾ ರೂಪತ್ರಯದಿಂದ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಿಸುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿ ಪ್ರಾಕೃತನಾಮರೂಪರಹಿತನಾದ ತಾನೇ ಆದಾರನಾಗಿ ಪ್ರಾಕೃತನಾಮರೂಪಸಹಿತ ಜೀವಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಅವಳಿಂದ ಕ್ರೀಡಿಸಿ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಾದಿಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾಗಿ ವಾಯುಜಯವನ್ನು ಪಡೆದ ಭಕ್ತಸತ್ತಮರು ಇವನ ಪಾದಾರವಿಂದ ದರ್ಶನವನ್ನು ಪೊಂದುವರು ಅಂತಹ ಈ ಶ್ರೀಶನೆಮ್ಮ ಚಿತ್ತಗಳನ್ನು ಶುದ್ಧವನ್ನಾಗಿಸಲಿ! ಈ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯಕಾರಣನಾದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ವೇದಗಳಿಂದ ಉಪನಿಷದಾದಿ ರಹಸ್ಯಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ವೇದವಾದಿಗಳು ಪೊಗಳುವರು ಆಪ್ತಕಾಮನಾದ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಸ್ಪೃಹಾದಿಗಳುಂಟೇ? ಅದರ್ಮದಿಂದ ರಾಜರಾಳುವಾಗ ದರ್ಮ, ಸತ್ಯ, ಋತ, ದಯ, ಯಶ, ಶರಣಜನಕ್ಷೇಮ, ಇವುಗಳಿಗೆ ಬಂಗವು ಬರಲು, ಆಯಾ ಕಾಲದಲ್ಲವತರಿಸಿ ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಸಲಹುವನು ಇವನು ಪುಟ್ಟಿದ ಯದುಕುಲವೇ ಪಾವನ ಪಾಯಿತು ಈ ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ಪಾದಪಂಕಜಪರಾಗಪವಿತ್ರವಾಯಿತಾ ಮದುರಾಪುರಿ ಅಹೋ! ಕುಶಸ್ಥಲಿಯು ಇವನ ಸಾನ್ನಿದ್ಯದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೇ ದಿಕ್ಕರಿಸಿತು ಇವನ ಪ್ರಜರೀ ಗೋವಿಂದನ ಕರುಣಾಪೂರ್ಣಕಟಾಕ್ಷಪಾತಸುಖವನ್ನನುಬವಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೂ ಕಡೆ ಮಾಡಿರುವರು. ಇವನಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾಶೆಗಳಂ ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಇವನಿಗಾಗಿ ಜೀವಿಸಿ, ಇವನ ಅದರಾಮೃತಪಾನ ಮಾಡಲು ಆ ಕೃಷ್ಣಕಾಂತೆಯರು ನಿಯತಿಯಿಂದ ನಿರ್ಮಲಮನದಿಂದ ನೊಂತ ವ್ರತಗಳೆಷ್ಟೋ? ಮಿಂದತೀರ್ದಗಳಾವುವೋ? ಗೈದಪೂಜೆಗಳಿನ್ನೆಷ್ಟೋ? ಚೈದ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು ಸ್ವಯಂವರಾಂಗಣದಿಂದ ತಂದ ಸುಂದರಿಯರು, ನರಕನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಕಾರಾಗಾರದಿಂದ ತಂದ ರಾಜಕುಮಾರಿಯರು ಕೃಷ್ಣನ ಕೈಪಿಡಿಯಲು ಮಾಡಿದ ತಪಸ್ಸಿನ್ನೆಂತಹುದೋ? ಅಹಾ! ಅಗ್ನಿಪುತ್ರರಾದ ಮಹಾತ್ಮರಿವನ ಅಂಗಸಂಗಕ್ಕಾಗಿ ಅಂಗನೆಯರಾಗಲು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದರಂತೆ! ಇದೇನಾಶ್ಚರ್ಯವು! ಆ ತಪಃಫಲವೆಂದೇ ನಂದನಂದನನು ಅವರ ಮಂದಿರ ಪನ್ನರಗಳಿಗೆಯೂ ಬಿಡದೆ ತನ್ನ ಲೀಲಾವಿಲಾಸಗಳಿಂದ ಅವರ ಮನಮೋಹಕನಾಗಿರುವನು"—ಎಂದೀರೀತಿಯಿಂದಾ ಪುಣ್ಯಸತಿಯರಾಡುವ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದಲೇ

ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಬಹುಮಾನಿಸಿ ಕೃಷ್ಣನು ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದನು. ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಶಂಕಿತನಾಗಿ ದರ್ಮಜನು, ಹರಿಗೆ ರಕ್ಷೆಯೆಂದು ಚತುರಂಗಬಲಂಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಶೌರಿಯು ಬಹುದೂರ ತನ್ನ ಹಿಂದೆ ಬಂದ ಬಂದುಜನರನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿ ಉದ್ಧವಾದಿಗಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ದ್ವಾರಕಾಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪಿಡಿದು ನಡೆದನು. ಕುರುಜಾಂಗಲದಿಂದ ಪಾಂಚಾಲ, ಅನಂತರ ಶೂರಸೇನ ಯಾಮುನದೇಶಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಬ್ರಹ್ಮಾವರ್ತ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನತಿಕ್ರಮಿಸಿ, ಮರುದನ್ವಸೌವೀರ ಆಬೀರಸಿಂದುವಿಷಯಗಳಿಂದ ಸರಿದು ತನ್ನದಾದ ಆನರ್ತವನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿದನು ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಆಯಾದೇಶದ ಜನರು ತನಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದನು ಸಾಯಂಕಾಲವಾಗುತ್ತಿರಲು ಕೃಷ್ಣನು ದ್ವಾರಕೆಯನ್ನು, ಸೂರ್ಯನು ಪಶ್ಚಿಮಾಂಬುದಿಯನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಆಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನವರ ವಿರಹವಿಷಾದ ಶಮನವನ್ನು ಮಾಡಲು ಪಾಂಚಜನ್ಯವನ್ನೆತ್ತಿ ಊದಿದನು ದವಲವಾದಾ ಶಂಖವು ಕೃಷ್ಣನ ಕರಕಮಲದ ಅರುಣಕಾಂತಿಯಿಂದ ರಂಜಿತಮಾಗಿ ದ್ವನಿಸುತ್ತಿರಲು ಅರವಿಂದದಲ್ಲಿರುವ ಕಲಹಂಸಪಕ್ಷಿಯಂತೆ ರಾರಾಜಿಸಿತು ನಿಜಧ್ಯಾನಧ್ವಸ್ತಪಾತಕಸಂಚಯವಾದಾ ಪಾಂಚಜನ್ಯರವವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರು ಬಗವದ್ದರ್ಶನಲಾಲಸರಾಗಿ ಬಂದರು ನಿರಪೇಕ್ಷನು ಪೂರ್ಣಕಾಮನು ಸ್ವಲಾಬ ಪರಿತುಷ್ಟನಾದ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ರವಿಗೆ ದೀಪವನ್ನು ಪಿಡಿದಂತೆ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಿ ನಮಿಸಿದರು ತಂದೆಯನ್ನು ಕಂಡ ಕಂದರಂತೆ ಅಮಂದಾನಂದಕಂದಳಿತ ಮುಖಾರವಿಂದರಾಗಿ ಗದ್ಗದಿತಕಂಠದಿಂದ ಅನಿಮಿತ್ತಬಂದುವೂ ರಕ್ಷಕನೂ ಆದ ಅದೋಕ್ಷಜನನ್ನಿಂತು ನುತಿಸಿದರು

ನಾದ! ರಮಾನಾದ! ವಿರಿಂಚಶಂಕರಪುರಂದರಾದಿ ವೃಂದಾರಕ ವಂದ್ಯವಾದ ನಿಮ್ಮ ಪಾದಾರವಿಂದಕ್ಕೆ ಸದಾ ವಂದಿಸುವೆವು. ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಬಯಸುವ ಬಕ್ತರಿಗೆ ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದವೇ ಗತಿಯು ಜರಾಜನ್ಮರೋಗರಾಗಾದಿಗಳ ಉಪಟಳವನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸುವದು. ಪ್ರಬೂ! ನಮಗೆ ಜ್ಞಾನ, ವೈರಾಗ್ಯ, ಬಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೊಡು! ನೀನೆಮ್ಮ ತಾಯಿ ತಂದೆ ನೀನೇ ಗುರು. ಪ್ರಬು ಮಿತ್ರಾದಿಸರ್ವವೂ ನೀನೇ! ಇಷ್ಟದೈವವಾದ ನಿನ್ನ ಸೇವೆಯಿಂದ ನಾವು ಕೃತಾರ್ದರಾಗುವೆವು ಏನು ನಮ್ಮ ಬಾಗ್ಯವು! ಸ್ವರ್ಗವಾಸಿಗಳಿಗೂ ದೂರದರ್ಶನವು ಸಕಲ ಕ್ಲೇಶಕರ್ಶನವಾದೀ ನಿನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣತಮರೂಪ ಸೌಬಾಗ್ಯವೆಮ್ಮದಾಗಿಹುದು. ಮಾದವ! ನೀನು ಹಸ್ತಿನಾಪುರಕ್ಕೋ ಮದುರೆಗೋ ಪೋದಾಗ ಒಂದು ಕ್ಷಣವೂ ಕೋಟಿವರ್ಷಗಳಂತೆ ದುಃಸಹವಾಗುವದು ಸೂರ್ಯನಿಲ್ಲದಾಗ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕತ್ತಲು ಕವಿದಂತೆ ಚಿಂತಿಸುವ ನಿನ್ನವರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪೋಗುವದಾದರೂ ಏತಕ್ಕೆ?" ಎಂದಾಡಿದ ಪ್ರಚುರಮದುರಾಲಾಪಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಹರಿಯು ನಸುನಗುತ್ತಾ ಪುರವನ್ನು ಪೊಕ್ಕನು ಬಲಶಾಲಿಗಳಾದ ಮಧುಬೋಜದಶಾರ್ಹಕುಕುರಾಂದಕವೃಷ್ಣಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ನಾಗರಾಜರಿಂದೊಪ್ಪುವ ಬೋಗವತಿಯಂತೆ ದ್ವಾರಾವತಿಯು ಶೋಬಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯು ಪುಷ್ಪಫಲಬರಿತಮಾದ ವೃಕ್ಷಲತಾಗುಲ್ಮಗಳಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಪ ಉದ್ಯಾನೋಪವನಗಳಿಂದಲೂ ವಿಕಸಿತ ಪದ್ಮಾದಿಗಂದಗಂಧಿತ ಸ್ವಚ್ಛ ಜಲಗಳಾದ ಸರಸಿಗಳಿಂದಲೂ ಗೋಪುರ

ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಬಹುಮಾನಿಸಿ ಕೃಷ್ಣನು ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದನು. ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಶಂಕಿತನಾಗಿ ದರ್ಮಜನು, ಹರಿಗೆ ರಕ್ಷೆಯೆಂದು ಚತುರಂಗಬಲಂಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಶೌರಿಯು ಬಹುದೂರ ತನ್ನ ಹಿಂದೆ ಬಂದ ಬಂದುಜನರನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿ ಉದ್ದವಾದಿಗಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ದ್ವಾರಕಾಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪಿಡಿದು ನಡೆದನು ಕುರುಜಾಂಗಲದಿಂದ ಪಾಂಜಾಲ, ಅನಂತರ ಶೂರಸೇನ ಯಾಮುನದೇಶಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಬ್ರಹ್ಮಾವರ್ತ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನತಿಕ್ರಮಿಸಿ, ಮರುದನ್ವಸೌವೀರ ಆಬೀರಸಿಂದುವಿಷಯಗಳಿಂದ ಸರಿದು ತನ್ನದಾದ ಆನರ್ತವನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿದನು. ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಆಯಾದೇಶದ ಜನರು ತನಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದನು ಸಾಯಂಕಾಲವಾಗುತ್ತಿರಲು ಕೃಷ್ಣನು ದ್ವಾರಕೆಯನ್ನು, ಸೂರ್ಯನು ಪಶ್ಚಿಮಾಂಬುದಿಯನ್ನು ಸೇರಿದರು ಆಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನವರ ವಿರಹವಿಷಾದ ಶಮನವನ್ನು ಮಾಡಲು ಪಾಂಚಜನ್ಯವನ್ನೆತ್ತಿ ಊದಿದನು ದವಲವಾದಾ ಶಂಖವು ಕೃಷ್ಣನ ಕರಕಮಲದ ಅರುಣಕಾಂತಿಯಿಂದ ರಂಜಿತಮಾಗಿ ದ್ವನಿಸುತ್ತಿರಲು ಅರವಿಂದದಲ್ಲಿರುವ ಕಲಹಂಸಪಕ್ಷಿಯಂತೆ ರಾರಾಜಿಸಿತು. ನಿಜಧ್ಯಾನದ್ವಸ್ತಪಾತಕಸಂಚಯವಾದಾ ಪಾಂಚಜನ್ಯರವವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರು ಬಗವದ್ದರ್ಶನಲಾಲಸರಾಗಿ ಬಂದರು ನಿರಪೇಕ್ಷನು ಪೂರ್ಣಕಾಮನು ಸ್ವಲಾಬ ಪರಿತುಷ್ಟನಾದ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ರವಿಗೆ ದೀಪವನ್ನು ಪಿಡಿದಂತೆ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಿ ನಮಿಸಿದರು ತಂದೆಯನ್ನು ಕಂಡ ಕಂದರಂತೆ ಅಮಂದಾನಂದಕಂದಳಿತ ಮುಖಾರವಿಂದರಾಗಿ ಗದ್ಗದಿತಕಂಠದಿಂದ ಅನಿಮಿತ್ತಬಂದುವೂ ರಕ್ಷಕನೂ ಆದ ಅದೋಕ್ಷಜನನ್ನಿಂತು ನುತಿಸಿದರು.

ನಾಥ! ರಮಾನಾದ! ವಿರಿಂಚಶಂಕರಪುರಂದರಾದಿ ವೃಂದಾರಕ ವಂದ್ಯವಾದ ನಿಮ್ಮ ಪಾದಾರವಿಂದಕ್ಕೆ ಸದಾ ವಂದಿಸುವೆವು ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಬಯಸುವ ಬಕ್ತರಿಗೆ ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದವೇ ಗತಿಯು ಜರಾಜನ್ಮರೋಗರಾಗಾದಿಗಳ ಉಪಟಳವನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸುವದು ಪ್ರಬೂ! ನಮಗೆ ಜ್ಞಾನ, ವೈರಾಗ್ಯ, ಬಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೊಡು! ನೀನೆಮ್ಮ ತಾಯಿ ತಂದೆ ನೀನೇ ಗುರು. ಪ್ರಬು ಮಿತ್ರಾದಿಸರ್ವವೂ ನೀನೇ! ಇಷ್ಟದೈವವಾದ ನಿನ್ನ ಸೇವೆಯಿಂದ ನಾವು ಕೃತಾರ್ದರಾಗುವೆವು ಏನು ನಮ್ಮ ಬಾಗ್ಯವು! ಸ್ವರ್ಗವಾಸಿಗಳಿಗೂ ದೂರದರ್ಶನವು ಸಕಲ ಕ್ಲೇಶಕರ್ಶನವಾದೀ ನಿನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣತಮರೂಪ ಸೌಭಾಗ್ಯವೆಮ್ಮದಾಗಿಹುದು ಮಾದವ! ನೀನು ಹಸ್ತಿನಾಪುರಕ್ಕೋ ಮದುರೆಗೋ ಪೋದಾಗ ಒಂದು ಕ್ಷಣವೂ ಕೋಟಿವರ್ಷಗಳಂತೆ ದುಃಸಹವಾಗುವದು ಸೂರ್ಯನಿಲ್ಲದಾಗ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕತ್ತಲು ಕವಿದಂತೆ ಚಿಂತಿಸುವ ನಿನ್ನವರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪೋಗುವದಾದರೂ ಏತಕ್ಕೆ?" ಎಂದಾಡಿದ ಪ್ರಚುರಮದುರಾಲಾಪಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಹರಿಯು ನಸುನಗುತ್ತಾ ಪುರವನ್ನು ಪೊಕ್ಕನು ಬಲಶಾಲಿಗಳಾದ ಮಧುಬೋಜದಶಾರ್ಹಕುಕುರಾಂದಕವೃಷ್ಣಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ನಾಗರಾಜರಿಂದೊಪ್ಪುವ ಬೋಗವತಿಯಂತೆ ದ್ವಾರಾವತಿಯು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು ಸರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯು ಪುಷ್ಪಫಲಬರಿತಮಾದ ವೃಕ್ಷಲತಾಗುಲ್ಮಗಳಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಪ ಉದ್ಯಾನೋಪವನಗಳಿಂದಲೂ ವಿಕಸಿತ ಪದ್ಮಾದಿಗಂದಗಂದಿತ ಸ್ವಚ್ಛ ಜಲಗಳಾದ ಸರಸಿಗಳಿಂದಲೂ ಗೋಪುರ

ದ್ವಾರಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ಕೌತುಕ ತೋರಣಗಳಿಂದಲೂ, ಬಿಸಿಲನ್ನಿವಾರಿಸುವಂತೆ ಎತ್ತಿ ಕಟ್ಟಿದ ಚಿತ್ರಧ್ವಜ ಪತಾಕೆಗಳಿಂದಲೂ, ತಳಿಲ ಪನ್ನೀರು ಚೆಲ್ಲಿದ ರಾಜಮಾರ್ಗ ಚತ್ವರ ಶೃಂಗಾಟಕಗಳಿಂದಲೂ, ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿಟ್ಟ ಫಲಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತಾಂಕುರಗಳಿಂದಲೂ, ಪೂರ್ಣ ಕುಂಬ ದೀಪಾದಿ ಪೂಜಾಸಾದನಗಳಿಂದ ಇಂಪಾದ ದ್ವಾರದೇಶಗಳಿಂದಲೂ ಶೋಬಿಸುವ ದ್ವಾರಕೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ದಾರುಕ ಸಾರಥಿಯು ಪ್ರಯಾಣಿಸುತ್ತಿರಲು ವಸುದೇವೋಗ್ರಸೇನ ರಾಮಾಕ್ರೂರಪ್ರಮುಖ ಹಿರಿಯರು ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಸಾಂಬಚಾರುದೇಷ್ಣಾದಿ ಕಿರಿಯರು ಪ್ರಹರ್ಷ ವೇಗದಿಂದ ತಾವು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಶಯನಾಸನ ಬೋಜನಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ ಎದುರುಗೊಳ್ಳಲು ಬಂದರು ಆನೆಯನ್ನು ಅಂಬಾರಿಯಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿ ತಂದರು ದ್ವಿಜರು ಸುಮಂಗಳ ವೇದಘೋಷವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೈತಂದರು ಶಂಖ ತೂರ್ಯಾದಿ ಮಂಗಳ ವಾದ್ಯಗಳು ಬೋರ್ಗರೆದವು ಆಲಸ್ಯದಿಂದ ಅಪರಾಧವಾದೀತೆಂದು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಸುಂದರಿಯರು ಕುಂಡಲಶೋಬಿತ ಗಂಡಸ್ಥಲಕಾಂತಿಯುತರಾಗಿ ಮಂದಹಾಸವನ್ನು ಬೀರುತ್ತ ಬಂದರು. ನಟರಾಡಿದರು. ಗಂದರ್ವರು ಪಾಡಿದರು ಸೂತಮಾಗದವಂದಿಗಳು ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕನ ಅದ್ಭುತ ಚರಿತೆಗಳನ್ನು ಪೊಗಳಿ ಕೀರ್ತಿಸಿದರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಬಂದು ಪೌರ ಬೃತ್ಯವರ್ಗದವರನ್ನು ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ವಿನಯದಿಂದ ಕೆಲವರನ್ನು ನಮಿಸಿ ಹಿರಿಯರನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿ ಸಮರನ್ನು ಕೈಕುಲುಕಿಸಿ ಮಿತ್ರರನ್ನು ನಗುತ್ತ ನೋಡಿ ಮಿಕ್ಕ ಜನರನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿದನು ಆಚಂಡಾಲಾಂತವಾದೆಲ್ಲ ಜನತೆಗೂ ಅಬಯವನ್ನು ನೀಡಿದನು ಗುರುವಿಪ್ರವೃದ್ಧರ ಆಶೀರ್ವಚನವನ್ನು ಪಡೆದನು ರಾಜಮಾರ್ಗದಿಂದ ಪುರಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದನು ದ್ವಾರಕೆಯ ಕುಲಕಾಮಿನಿಯರಾ ಗೋವಿಂದನ ಸಂದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಲು ಮಂದಿರಾಗ್ರ ಬಾಗಗಳನ್ನೇರಿ ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡು ಆನಂದಿಸಿದರು ನಿತ್ಯವೂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ದ್ವಾರಕಾವಾಸಿಗಳು ಆ ರಮಾವಾಸನಾದ ವಾಸುದೇವನನ್ನೆಷ್ಟು ನೋಡಿದರೂ ತೃಪ್ತರಾಗದೇ ಇಂತೆಂದುಕೊಂಡರು 'ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯಪ್ರದಾತ್ರಿಯೂ ಜಗದ್ಧಾತ್ರಿಯೂ ಆದ ಇಂದಿರೆಯು ಇವನ ವಕ್ಷವನ್ನು ಸೇರಿದಳು ಲಾವಣ್ಯ ಸುಧಾಪಾತ್ರ ವಾದೀ ಸುಂದರನ ಮುಖವನ್ನು ಜನನೇತ್ರ ಚಕೋರಗಳಾದುಕೊಂಡವು. ಬಯಹರ ಬಾಹು ದಂಡಗಳನ್ನು ಲೋಕಪಾಲರು ನಂಬಿ ನಿಂತರು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ಇವನ ಪಾದಾಂಬುಜವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದರು ನಮ ಗಾದರೂ ಅದೇ ಗತಿ' ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡಿ ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಯನ್ನಾವೃಷ್ಣಿ ವರನ ಶಿರದಿ ಕರೆದರು. ಆಗ ಜಲಜಾತಾಕ್ಷನು ಧವಳಚ್ಛತ್ರದಿಂದ, ಚಾಮರಗಳಿಂದ, ಪುಷ್ಪವರ್ಷದಿಂದ, ತಾನುಟ್ಟ ಪೀತಾಂಬರದಿಂದ, ಧರಿಸಿದ ವನಮಾಲೆಯಿಂದಲೂ, ಕ್ರಮವಾಗಿ, ಸೂರ್ಯನಿಂದ, ಚಂದ್ರದ್ವಯದಿಂದ, ನಕ್ಷತ್ರರಾಜಿಯಿಂದ, ಮಿಂಚಿನಿಂದ, ಇಂದ್ರಚಾಪದಿಂದಲೆಸಗುವ ನೀಲಮೇಘದಂತೆ ವಿರಾಜಿಸಿದನು

ಆಗ ದೇವಕೀವಸುದೇವರ ಮನೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಅವರಿಗೆ ನಮಿಸಿ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅವಳನ್ನಾಲಿಂಗಿಸಿ ಸಂತೈಸಿದನು ಸಪ್ತಸಪತ್ನೀ ಮಾತೆಯರಿಗೂ ನಮಿಸಿದನು ಅವರು ಹರಿಯನ್ನಂಕದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸ್ನೇಹದಿಂದ ಹರಿದುಬಂದ ಸ್ತನ್ಯದಿಂದಲೂ ಹರ್ಷೋದ್ರೇಕದಿಂದ

ಹರಿದುಬಂದ ಬಾಷ್ಪಜಲದಿಂದಲೂ ತೊಯಿಸಿ ಸಮ್ಮಾನಿಸಿದರು

ಅನಂತರ ರಮಾಕಾಂತನು ಅಷ್ಟೋತ್ತರಶತಸಹಿತ ಷೋಡಶಸಹಸ್ರ ಕಾಂತೆಯರ ಶುದ್ಧಾಂತಬವನವನ್ನೊಂದೇಸಲ ತಾವದ್ರೂಪವಾಗಿ ಪೊಕ್ಕನು. ಪ್ರವಾಸದಿಂದ ಬಂದ ಗೋವಿಂದನ ಸಂದರ್ಶನವು ಅವರಿಗೆ ಮಹೋತ್ಸವವಾಯಿತು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಎದುರ್ಗೊಂಡು ಲಜ್ಜಾಚಕಿತರಾಗಿಯೂ ಎವೆಯಿಕ್ಕದೇ ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಂತರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿ ಚುಂಬಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಮನಸಾ ಆಲಿಂಗಿಸಿ ಚುಂಬಿಸಿದರು. ತಡೆದರೂ ಬಿಡದೆ ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ಬಾಷ್ಪಬಿಂದುಗಳು ತಾವಾಗಿ ಉರುಳಿ ಕಪೋಲಶೋಬೆಯನ್ನು ತುಂಬು ತ್ತಿರಲು ಒರೆಸದೆ ತಮ್ಮರಸನನ್ನು ಕಂಡು ನಿತ್ಯನೂತನವಾದ ಅವನ ಪಾದಾಂಬುಜಧ್ಯಾನ ದಿಂದ ಆನಂದಪುಲಕಿತರಾದರು. ಅನ್ಯತ್ರ ಚಂಚಲಳಾದರೂ ಇಂದಿರೆಯು ಅವನ ಸುಂದರ ಪಾದಾರವಿಂದವನ್ನು ಅರೆಕ್ಷಣವೂ ಬಿಟ್ಟಿರಲಾರಳೆಂತಹ ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ದರ್ಶನವು ಯಾರಿಗೆ ತಾನೇ ಸಾಕೆನಿಸುವದು? ಇಂತು ಭೂಬಾರಬೂತದುಷ್ಟ ರಾಜನ್ಯರೂಪರಾದ ಅಸುರರ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಬಲವನ್ನು ತಾನು ನಿರಾಯುಧನಾದರೂ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಘರ್ಷಣದಿಂದ ವೇಣುವೃಂದದಿ ವಹ್ನಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿ ವನಂಗಳ ಸುಡುವ ವಾಯುವಿನಂತೆ ನಾಶಗೊಳಿಸಿ ವಾಸುದೇವನು ಶಾಂತನಾದನು. ಅಂತಹ ಪ್ರಬುವರನು ಕಾಂತಾಜನಮದ್ಯದಿ ಪ್ರಾಕೃತ ಮನುಜನಂತೆ ಸಂಚರಿಸಿದನು. ಅವನ ಮಾಯೆಯನ್ನಾರು ತಿಳಿಯಲಾದೀತು?

ಯಾರ ಸುಂದರ ಮಂದಹಾಸ, ಹಾವಬಾವ ವಿಲಾಸ, ದರ್ಪದ ಕುಡಿಗಣ್ಣ ನೋಟ, ವಕ್ಷಃಕೂಟಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಮದನನೇ ವಿವಶನಾಗಿ ಕರಗತಪುಷ್ಪಚಾಪವನ್ನು 'ಪಂಚಬಾಣ ಗಳಿದ್ದೂ ಪಂಚಮುಖನ ಗೆಲ್ಲಲಾಗದೆ ಬೂದಿಯಾದನಾನಿಂದು ಈ ಸುಂದರಿಯರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಚಾಪಾದಿ ಸಾದನಗಳಂ ಬಿಟ್ಟು ತ್ರಿಲೋಕವನ್ನೂ ಜಯಿಸಿ, ವಶೀಕರಿಸಿ ಕೊಂಬುವೆ'ನೆಂದು ಬಗೆದನೆಂಬಂತೆ ದೂರ ಜಾರಿ ಬಿಸುಟನೋ, ಅಂತಹ ವಿಲಾಸವತಿಯರಾ ಸ್ವರತನಾದ ಹರಿಯ ಮನೋವಿಕಾರವಂ ಪುಟ್ಟಿಸಲಾಗದೆ ಪೋದರು ಇಂತಹ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ನನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಜಿತನೆಂದು ತಿಳಿದವರ ಮೂರ್ಖತೆಗೇನೆನ್ನಬೇಕು? ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಜನೇ ಸಾತ್ವತಪುಂಗವನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ? ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಕನಾಗಿದ್ದೂ ಅದರ ಲೇಪ- ಲೋಪಗಳಿಲ್ಲದ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು! ಶೌನಕಾ! ನೋಡು ಹರಿಪದರತರಾದ ಸುಜನರ ಬುದ್ಧಿಯು ಮನಃಕೃತಮಾಲಿನ್ಯದಿಂದ ದೂರವಾಗಿ ಪ್ರಕೃತಿಬಂಧಮೋಚಕ ವಾಗುವುದೆಂದ ಮೇಲೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪರಮೋತ್ಕರ್ಷವಿನ್ನೆಷ್ಟು? ಅಂತಹ ದೇವದೇವನಾದ ದೇವಕೀನಂದನನು ಸ್ತ್ರೈಣನೆಂದೂ, ತಮ್ಮಂತೆ ಮನುಜನೆಂದೂ ತಿಳಿದವರಿ ಗಿಂತ ಮೂಡರುಂಟೇ? ತಾಮಸ-ರಾಜಸರೇ ಅವನನ್ನಿಂತು ತಿಳಿದು ಕೆಡುವರು ಸಾತ್ವಿಕರು ಯದಾಮತಿ ಅವನ ಅನಂತಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳನ್ನು ಭಜಿಸಿ ಮೋಕ್ಷಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಸೌಖ್ಯವಂ ಬುಜಿಸುವರು.

೧೧ ಪರೀಕ್ಷಿಜ್ಜನ್ಮ

ಶೌನಕನು ಪುನಃ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು

ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದ ಬಯಂಕರ ತೇಜದಿಂದ ಉತ್ತರೆಯ ಗರ್ಬಗತನಾದ ಅರ್ಬಕನು ಮೃತಕಲ್ಪನಾಗಲು ಶ್ರೀಶನು ಪುನಃ ಅವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದನೆಂದು ಕೇಳಿದೆವು ಆ ಮಹಾನುಬಾವನಾದ ಪರೀಕ್ಷಿತನ ಜನ್ಮವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಮರಣಕಾರಣವನ್ನು ಅವನು ಪೊಂದಿದ ಪುಣ್ಯಲೋಕದ ವಿವರವನ್ನೆಮಗೆ ಪೇಳು ಸೂತಾ! ಶ್ರೀಶುಕನವನಿಗೆ ಉಪದೇಶ ವನ್ನಿತ್ತನಂತೆ ಅವನ ಕದೆಯನ್ನು ಶ್ರದ್ದೆಯಿಂದ ಕೇಳುವೆವೆನ್ನಲು ಸೂತನು ಹೇಳಲು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದನು.

ದರ್ಮರಾಜನು ಪ್ರಜರನ್ನು ತಂದೆಯಂತೆ ರಂಜಿಸುತ್ತಾ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳಿದನು ಕೃಷ್ಣ ಪಾದಸೇವೆಯ ಮಾದುರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡ ಆತನಿಗೆ ಇತರ ಸರ್ವಕಾಮಗಳು ಕಹಿಯಾಗಿ ತೋರಿದವು ಶೌನಕಾದಿ ದ್ವಿಜರೇ! ಸಂಪತ್ತು, ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳು, ವೀರಸೋದರರು, ಮಹೀಮಂಡಲ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು, ಮಹಿಷಿಯರು, ನಾಕವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಮೆರೆದ ಕೀರ್ತಿಯು ಎಲ್ಲವೂ ಇದ್ದೂ ಮುಕುಂದ ಪಾದಾರವಿಂದಾಸಕ್ತನಾದ ದರ್ಮರಾಜನಿಗೆ, ಹಸಿವಾದವನಿಗೆ ವೀಣಾಸ್ರಕ್ಚಂದನಗಳಂತೆ ಸಂತೋಷಕರವಾಗಲಿಲ್ಲ

ಹಿಂದೆ ನಾ ಪೇಳಿದಂತೆ ಮಾತೃಗರ್ಬಗತನಾದ ಬಾಲಕನು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗುತ್ತಾ ತನ್ನನ್ನಾ ಅಸ್ತ್ರತೇಜದಿಂದ ರಕ್ಷಿಪ ಲೋಕವಿಲಕ್ಷಣನಾದೊಬ್ಬ ಪುರುಷ ನನ್ನು ಕಂಡು ವಿಸ್ಮಿತನಾದನು ಅಂಗುಷ್ಟಮಾತ್ರದೇಹನು, ನಿರ್ಮಲನು, ಹೇಮಕಿರೀಟ ವನಮಾಲಾ ಬೂಷಿತನು, ಷೋಡಶವರ್ಷಪ್ರಾಯನು, ಶ್ಯಾಮನು, ಮಂದಹಾಸನು ಆದ ಅಚ್ಯುತನವನಿಗೆ ತನ್ನ ದಿವ್ಯದರ್ಶನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಶ್ರೀಮದ್ವೀರ್ಯ ಚತುರ್ಬಾಹುವಿಲಸಿತಮಾದ, ಕಾಂಚನಕುಂಡಲವಿಭ್ರಾಜಿತಮಾದ, ಕಮಲಾರುಣಕಟಾಕ್ಷ ಮಾದ ಆ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿ ಯಾರಿವನೆಂದು ಚಿಂತಿಸಿದನು ಗದಾದಂಡವನ್ನು ಗಿರ ಗಿರನೇ ತಿರುಪುತ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವನ್ನಡಗಿಸಿ, ತನ್ನ ಸುತ್ತು ತಿರುಗುತ್ತಿರುವಸಿವನು ಅದೋಕ್ಷಜನೇ ಅಹುದೆಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ, ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಆ ಬಾಲಕನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿತನೆಂಬರು

ದರ್ಮರಕ್ಷಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಹತ್ತುತಿಂಗಳಾಗರ್ಬವನ್ನು ಪರಿರಕ್ಷಿಸಿ ಅಲ್ಲೇ ಅಂತರ್ಹಿತನಾದನು ಆಗ ಗ್ರಹಗಳು ಲಗ್ನಾದಿ ಶುಬಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರಲು ಶುಬಮುಹೂರ್ತ ದಲ್ಲಿ ಎರಡನೇ ಪಾಂಡುರಾಜನಂತೆ ಪಾಂಡವ ವಂಶಾಂಕುರನಾದ ಆ ಬಾಲಕನು ಜನಿಸಿದನು. ದರ್ಮರಾಜನು ಪ್ರೀತನಾಗಿ ದೌಮ್ಯಾದಿ ಪುರೋಹಿತರಿಂದ ಕೂಡಿ ಸ್ವಸ್ತಿಯ ಮಾಡಿಸಿ ಜಾತಕರ್ಮವನ್ನು ನಡೆಸಿದನು ಕನಕ-ರಜತರಾಶಿಯನ್ನು ಕರಿತುರಗಾದಿಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಮಾ ರಾಮಗಳನ್ನು ಸುವಿಪ್ರರಿಗೆ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನವನ್ನುಣಿಸಿ ದಾನ ಮಾಡಿದನು ಪಾತ್ರವನ್ನರಿತು ದಾನದಾರೆಯಂ ಬಿಟ್ಟ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಕಂಡು ಸಂತುಷ್ಟರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು "ಮಹಾ ರಾಜಾ! ಈ ನಿನ್ನ ಪೌತ್ರನು ದೈವಕರುಣೆಯಿಂದ ಬದುಕಿರುವನು ನಿನ್ನ ವಂಶವು ನಿಲ್ಲುವಂತೆ

ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಂದ ರಕ್ಷಿತನಾದ್ದರಿಂದ ಇವನಿಗೆ ಪರೀಕ್ಷಿತ ನೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನಿಡುವೆವು ಇವನು ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಯು ಬಗವದ್ಬಜನಶಾಲಿಯು ಆಗುವ"ನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿ ವಿನಯಾನತ ಕಂದರನಾದ ದರ್ಮಜನು ಪುನಃ ಕೇಳಿಕೊಂಡನು

"ಸ್ವಾಮಿ! ಈ ನನ್ನ ಪೌತ್ರನು ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರಾದ ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕರು ನಡೆದ ಮಾರ್ಗ ದಲ್ಲಿ ಅವರಂತೆ ನಡೆಯುವನೇ? ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಗಳಿಸುವನೇ? ಒಳ್ಳೆಯವನೆನಿಸುವನೇ?"

ಎನ್ನಲು ಪುನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹೇಳಿದರು

"ಪಾರ್ದ! ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಿನಂತೆ ಪ್ರಜಾರಕ್ಷಕನಾಗುವನೀ ನಿನ್ನ ಮೊಮ್ಮಗನು ದಶರದ ರಾಜನಂತೆ ಸತ್ಯಸಂದನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪ್ರಿಯನು ಆಗುವನು ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನೋ ಅರ್ಜುನನೋ ಎನಿಸುವನು ದನುರ್ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ. ದುಷ್ಯಂತಪುತ್ರ ಬರತನಂತೆ ಯಶೋ ವಿಶಾಲನು, ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ದುರ್ದರ್ಷನು, ಸಮುದ್ರನಂತೆ ದುಸ್ತರನು, ಸಿಂಹದಂತೆ ಪರಾ ಕ್ರಮಿಯು, ಹಿಮವಂತನಂತೆ ಸೇವ್ಯನು, ಬೂದೇವಿಯಂತೆ ಕ್ಷಮಾಶಾಲಿಯು, ಮಾತಾಪಿತೃ ಗಳಂತೆ ಅಪರಾದ ಸಹನಶೀಲನು, ಬ್ರಹ್ಮನಂತೆ ಸಮಂಜಸನು, ಶಿವನಂತೆ ಅನುಗ್ರಹ ಕರ್ತನೂ, ರಮಾಶ್ರಯನಾದ ದೇವನಂತೆ ಸರ್ವಬೂತಾಶ್ರಯನಾಗುವನು. ಸಜ್ಜನಬೂಷಣ ವೆನಿಸಿದ ಸದ್ಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಇವನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಹೋಲುವನು ರಂತಿದೇವನಂತೆ ಉದಾರನು ಯಯಾತಿಯಂತೆ ದಾರ್ಮಿಕನು ಆಗಿ ಈ ವಂಶತಿಲಕನು ಬಲಿಯ ದೈರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಬಕ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಕರಿಸುವನು ಅಶ್ವಮೇದ ಯಜ್ಞ ಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನು ಗುರುಹಿರಿಯರನ್ನು ಸೇವಿಸುವನು. ರಾಜರ್ಷಿಗಳನ್ನು ಕುಮಾರ ರನ್ನಾಗಿ ಪಡೆಯುವನು ದುರ್ಮಾರ್ಗರ ಕುಕೃತ್ಯಂಗಳ ತಡೆವನು ಭಗವಂತನಾದ ದರ್ಮ ನಿಗೆ ದ್ರೋಹವನ್ನು ಬಗೆವ ಕಲಿಯನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವನು ಕೊನೆಗೊಂದು ಮಾತು ಕೇಳು ಧರ್ಮರಾಜಾ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಬಾಲಕನ ಶಾಪದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ಬಂದ ತಕ್ಷಕನಿಂದ ಮೃತ್ಯು ವೆಂದರಿತು ಸಕಲ ದುಸ್ಸಂಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹರಿಪದವನ್ನು ಪೊಂದುವನು ಹರಿಪದಜಾತ ಯಾದ ಬಾಗೀರದೀತೀರದಲ್ಲಿ ಋಷಿಸಬಾ ಸದನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಶುಕನಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನಾಲಿಸಿ ಪರಾಪರ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದಿಂದ ಕಳೇವರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು" ಎಂದು ಜಾತಕ ಕೋವಿದರಾದ ದ್ವಿಜರು ರಾಜನಿಗೆ ಹೇಳಿ, ಸತ್ಕೃತರಾಗಿ ಹೊರಟುಹೋದರು ಸರ್ವದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದರಿಂದ ಪರೀಕ್ಷಿತನೆಂದಾಬಾಲಕನು ಕೀರ್ತಿತನಾದನು

ಆ ರಾಜಪುತ್ರನು ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ದಿಗ್ದೇಪ ಸರಸ್ವತೀ ಪ್ರಮುಖರಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವ ಚಂದ್ರನಂತೆ ತನ್ನ ತಾತಂದಿರ ಪೋಷಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ದಿನ ದಿನ ಪ್ರವರ್ದ ಮಾನನಾದನು

ಅಶ್ವಮೇದವನ್ನು ಮಾಡಲೆಣಿಸಿದ ಧರ್ಮರಾಜನು ಕಪ್ಪಕಾಣಿಕೆಗಳು ದಂಡಲಬ್ದ ದನವು ಸಾಲದೇ ಜ್ಞಾತಿದ್ರೋಹಪಾಪವೆಂದು ಕಳೆಯುವುದೆಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರಲು ವ್ಯಾಸರು ಹೇಳಿದಂತೆ ಬೀಮಾದಿಗಳು ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜನಾದ ಮರುದ್ರಾಜನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಅಪಾರದನ ವನ್ನು ತೆಗೆದು ತಂದರು ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ರಾಜರಿಂದ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಬಹುದನವು

ಬರಲು ದರ್ಮರಾಜನು ಸಂತೋಷವಟ್ಟು, ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಸಂಬಾರಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದನು. ತ್ರಿಗುಣವಲಕವಾದ ಪಂಚವಾಜಿಮೇದಗಳಂ ಮಾಡಿ ಹರಿಗರ್ಪಿಸಿದನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಬಂದು ದ್ವಿಜರಿಂದ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ನಾಂಗಗೊಳಿಸಿ, ರಾಜನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂ ಪಡೆದು ಯಾದವರನ್ನೂ ಅರ್ಜುನನನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ದ್ವಾರಾವತಿಗೆ ಹೊರಟನು

೧೨ ವಿದುರಬೋಧೆ

ವಿಷಯರಾಗವು ಸಂಸಾರಕಾರಣವು ವಿರಾಗವೇ ಮುಕ್ತಿಕಾರಣವು ಶುದ್ಧಾಂತಃ ಕರಣನಾದವನಿಗೆ ವಿರಾಗವು ದೃಡವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವಂತಹ ಬುದ್ಧಿಯು ಸತ್ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನ ದಿಂದಲೂ ತೀರ್ದಯಾತ್ರೆಯಿಂದಲೂ ಲಬಿಸುವದು ವಿದುರನು ತೀರ್ದಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಹಸ್ತಿನಾವತಿಗೆ ಬಂದನು ಮೈತ್ರೇಯರ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಪೂತನಾಗಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಪೂರ್ಣನಾಗಿ ಅಲಂಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿ ಶಾಂತನಾಗಿದ್ದನು.

ಬಂದ ಬಂಧುವನ್ನು ಕಂಡು ದರ್ಮರಾಜನು ಅನುಜರಿಂದ ಕೂಡಿ ಎದುರ್ಗೊಂಡು ಕರೆತಂದನು. ದೃತರಾಷ್ಟ್ರ ಸಂಜಯ ಕೃಪ ಕುಂತೀ ಗಾಂದಾರೀ ದ್ರೌಪದೀ ಸುಬದ್ರಾದಿ ಪಾಂಡುರಾಜನ ಬಳಗವವನಿಗೆ ಸ್ವಾಗತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸತ್ಕರಿಸಿತು. ದರ್ಮರಾಜನು ಪ್ರೇಮಬಾಷ್ಪಪೂರಿತನಯನನಾಗಿ, ಆಸನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಬೋಜನಾದಿಗಳಿಂದ ಸಂತೈಸಿ, ಸುಖಾಸೀನನಾದ ವಿದುರನನ್ನು ವಿನಯದಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಂಡನು

"ಪೂಜ್ಯನೇ! ನಿನ್ನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅನೇಕ ಕಷ್ಟಗಳಿಂದಲೂ ವಿಷಾಗ್ನಿಗಳಿಂದಲೂ ನಾವೂ ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯೂ ಪಾರಾಗಿ ಬದುಕಿದೆವು ಏಕಾಂತಬಕ್ತನಾದ ನೀನೀ ಕ್ಷಿತಿಮಂಡಲ ವನ್ನು ಯಾತ್ರೆಗೆಂದು ಸಂಚರಿಸುವಾಗ ಹೇಗೆ ಜೀವಿಸಿದೆ? ನೀನು ನೋಡಿದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಆವುವು? ಮಿಂದ ತೀರ್ದಗಳಾವುವು? ನಿಮ್ಮಂತಹ ಭಾಗವತರು ಸ್ವಯಂ ಪವಿತ್ರರೇ ಆಗಿಹರು. ಆದರೂ ತೀರ್ದಗಳು ಕೂಡ ನೀವು ಬಂದು ಮಿಂದು ಪೋಗುವುದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಗದಾದರನಿಂದ ನಾವೇ ಪವಿತ್ರವಾದೇವೆಂದು ಕಾದಿರುವವು! ಕೃಷ್ಣಪಾದಾಶ್ರಯರಾದ ನಮ್ಮ ಬಂದುಜನರನ್ನು ಕಂಡೆಯಾ? ಅವರ ವಾರ್ತೆಯೇನು? ದ್ವಾರಾವತಿಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸುಖದಿಂದಿರುವರೇ?" ಎಂದು ಕೇಳಲು ವಿದುರನು ತನ್ನ ಅನುಬವ ಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿದನಾದರೆ, ಯದುಕುಲಕ್ಷಯವಾಗುವುದೆಂದು ಪೇಳಿದರೆ, ಇವರು ದುಃಖ ಪಡುವರು. ಅದನ್ನು ನೋಡಲಾರೆನೆಂದುಕೊಂಡು ದುರ್ವಿಷಹವಾದ ಆ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಪೇಳಲಿಲ್ಲ. ಮರಣವೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅನಿವಾರ್ಯವೇ ಆದರೂ ಪ್ರಿಯಜನರ ಬವಿಷ್ಯಸ್ಮರಣ ಕಥೆಯು ಕದನೀಯವಲ್ಲವೆಂದು ಕರುಣೆಯಿಂದ ಮಿಕ್ಕ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಪೇಳಿಕಳುಹಿದನು ಪಾಂಡವರ ಸತ್ಕಾರ ಸೌಖ್ಯವನ್ನನುಬವಿಸುತ್ತಾ ಕೆಲಕಾಲವಿದ್ದನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಅಣ್ಣನಾದ ದೃತರಾಷ್ಟ್ರನಿಗೆ ಶ್ರೇಯವಾಗಲು ಚಿಂತಿಸಿ ವಿದುರನು ಹಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು

ಮಾಂಡವ್ಯರ ಶಾಪದಿಂದ ಶೂದ್ರಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಸಾಕ್ಷಾದ್ಯಮದರ್ಮ ನಲ್ಲವೇ ವಿದುರನು! ಒಂದು ನೂರು ವರ್ಷ ವಿದುರನಾಗಿದ್ದು ಅನಂತರ ದರ್ಮರಾಜನಲ್ಲಿ

ಲಯವನ್ನು ಪೊಂದಿದನು ಲಬ್ದರಾಜ್ಯನಾಗಿ ದರ್ಮಜನು ಲೋಕಪಾಲರಂತಿರುವ ತಮ್ಮಂದಿರು ಸೇವಿಸುತ್ತಿರಲು ಕುಲಂದರನಾದ ಮೊಮ್ಮಗನಂ ಕಂಡು ಆನಂದತುಂದಿಲನಾಗಿದ್ದನು ಆಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅವರೆಲ್ಲರ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಅರ್ಜುನೋದ್ದವ ಸಾತ್ಯಕಿಯರಿಂದ ಕೂಡಿ ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಹೊರಟುಹೋದನು

ಇಂತು ಗೃಹಕೃತ್ಯಾಸಕ್ತರಾಗಿ ಪೈಪುರೆತು ಜೀವಿಸುತ್ತಿರಲು ಪರಮದುಸ್ತರವಾದ ಕಾಲವು ತಿಳಿಯದಂತೆಯೇ ಕಳೆದುಹೋಯಿತು ವಿದುರನಿದನ್ನರಿತನು ಅಣ್ಣನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಇಂತೆಂದನು

"ರಾಜನ್! ಹೊರಡು ಇಲ್ಲಿರಬೇಡ ಮರಣಬಯಪೆಮ್ಮ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬರುವುದು ಕಾಣಲಿಲ್ಲವೇ? ಎಲ್ಲಿಂದಲಾದರೂ ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಮರಣಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಉಂಟೇ? ಇಲ್ಲ ಇಂತಹ ಬಗವಂತನ ಅತ್ಯಂತ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಕಾಲಶಕ್ತಿಯನ್ನೇಕೆ ನೋಡದಿರುವೆ? ಮರಣವು ಒದಗಲು ಪ್ರಿಯತಮ ಪ್ರಾಣಗಳಿಗೆರವಾಗುವನೆಂದಮೇಲೆ ದನಾದಿಗಳುಳಿಯುವವೇ? ಹುಟ್ಟುಕುರುಡನಿರುವೆ ಶರೀರವು ಜರಾಗ್ರಸ್ತಮಾಯಿತು ಪುತ್ರಬ್ರಾತೃಸುಹೃಜ್ಜನರೆಲ್ಲರು ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ಸತ್ತರು ಆದರೂ ಪರರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿರುವೆ! ಆಹಾ! ಜಂತುವಿಗೆ ಜೀವದಾಶೆಯು ಎಷ್ಟು ಉತ್ಕಟವಾಗಿರುವುದು! ನಿನಗೆ ರೋಷವಾದರೂ ಇರಬೇಡವೇ! ನಿನ್ನ ಪುತ್ರಹಂತಕನಾದ ಬೀಮಸೇನನು ಅನಾದರದಿಂದ ನಿನಗೆ ಕೊಡುವ ಎಡಗೈ ಪಿಂಡವನ್ನು ತಿಂದು ಬದುಕಬೇಕೆಂದಿರುವೆ! ಆದರೂ ಈ ನಿನ್ನ ದೇಹವು ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬಿದ್ದುಹೋಗುವದು ಹರಿದ ಚಿಂದಿಯಂತೆ ಉರಿದು ಬೀಳುವ ಈ ಶರೀರದಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನವಂ ಕಂಡೆ? ಬಿಡು ದೇಹಾಬಿಮಾನವನ್ನು, ಕಡಿ ಬಂದುಸ್ನೇಹವನ್ನು ನಡೆ, ಹೊರಡುವ, ಹಿಮಾಲಯದ ಆಶ್ರಮ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ! ಏಕಾಂತ ಬಕ್ತನಾಗು, ಹರಿಯನ್ನು ನಂಬು ಇನ್ನಾದರೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಹಾದಿ ಹಿಡಿದಾಗಲೇ ದೀರನೆನಿಸುವೆ ಬಾಲಾಜನ ಶಾಲಾದನ ಲೀಲಾಪಸ, ಮೊದಲಾದ ವಿಬವದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ಮನುಜನನ್ನು ಕಾಲವು ನುಂಗುವುದೆಂದರಿತು ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಡು-ಹೊರಡು"

ಎಂದು ವಿದುರನು ಹೇಳಲು ದೃತರಾಷ್ಟ್ರನು "ಅಹುದು ನಿಜ, ವಿದುರಾ ತಾನಾಗಿ ವೈರಾಗ್ಯವಂ ತಾಳಿದರೂ ಸರಿ! ಅದವಾ ನಿನ್ನಂತಹವರ ಆಪ್ತವಾಕ್ಯದಿಂದಲಾದರೂ ಸರಿ! ಹರಿಯನ್ನು ಹೃದಯದಿ ದರಿಸಿ ಮನೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವೆನು ವಿವಿಕ್ತ ಸ್ಥಲವನ್ನು ಸೇರಿ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುವದೀಗ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ ನಡೆ, ಇನ್ನು ಮುಂದಿನ ಕಾಲ ಕೆಟ್ಟದು. ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶಕರೂ ಸಿಗಲಾರರು" ಎಂದು ಪ್ರಜ್ಞಾನೇತ್ರನಾಗಿ ತನ್ನವರಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಪಾಶವನ್ನು ಕಡಿದು ವಿದುರೋಪದಿಷ್ಟಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋದನು ಸುಬಲಪುತ್ರಿಯು ಪತಿವ್ರತೆಯು ಆದ ಗಾಂದಾರಿಯೂ ವಿರಾಗಿಣಿಯಾದ ಕುಂತಿಯೂ ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಪೋದರು ದರ್ಮರಾಜನು ಬೇಡವೆಂದು ಕಾಲುಕಟ್ಟಿ ಅಂಗಲಾಚಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡರೂ ಮೂರು ದಿನ ಹರೋಪವಾಸ ಮಾಡಿ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಪಾಂಡವರ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದೇ ಪೋದರು. ಮುಂದೆ ಮೂರು ವರ್ಷಕಾಲ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ

ವಾಸವಾಗಿದ್ದರು. ಒಂದು ಸಲ ಧರ್ಮರಾಜನವರನ್ನು ನೋಡಲು ಪೋದಾಗ ವಿದುರನು ಧರ್ಮರಾಜನಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವಂ ಪೊಂದಿದನು. ಅನಂತರ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ-ಕುಂತೀ-ಗಾಂಧಾರಿಯರು ದಾವಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ದಗ್ಧರಾದರು.

ಧರ್ಮರಾಜನಾದರೂ ಪ್ರತಿದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ ದಂಪತಿಗಳು ಕೂಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಿಂಹಾಸನಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಮನಸಾ ಸ್ಮರಿಸಿ, ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಂದು ದಿನ ವಂದನೆಯಂ ಗೈದು ಸ್ಮರಿಸಿ ಪಿತೃಗಳು ತನ್ನ ಮನೋನೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಕಾಣದಿರಲು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಸಂಜಯನನ್ನು ಕಂಡು ಇಂತರುಹಿದನು.

"ಸಂಜಯಾ! ಯಾವಾಗ ಬಂದೆ? ನಮ್ಮಪ್ಪನೆಲ್ಲಿ? ಕಣ್ಣಿಲ್ಲದ ತಂದೆ, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ದುಃಖಿಸುತ್ತಿದ್ದ ತಾಯಿ, ಏನಾದರು? ಅವಿವೇಕದಿಂದ ನಾನು ಮಾಡಿದ ಪುತ್ರವಧೆ ಪಾಪವಂ ಸ್ಮರಿಸಿ ರೋದಿಸುತ್ತಾ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದರೋ ಏನು? ಸೂತಾ! ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಪಾಂಡುರಾಜನು ಮೃತನಾಗಲು ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದ ನಮ್ಮನ್ನು ಬಾಲ್ಯದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿದರಲ್ಲವೇ? ಇಹಲೋಕವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟಿರುವರೇ? ಹೇಳು" ಎಂದು ಕೇಳಲು ಸಂಜಯನು ಸ್ನೇಹದಿಂದ ರೋದನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ನೆನೆದು ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು. ಅನಂತರ ಕಣ್ಣೀರನ್ನೊರೆಸಿಕೊಂಡು ಮನವನ್ನು ಗಟ್ಟಿಮಾಡಿ ತನ್ನ ಪ್ರಭುವಾದ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನ ಪಾದವನ್ನು ನೆನೆದು ಇಂತೆಂದನು.

"ರಾಜನ್! ನಿಮ್ಮ ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ನನ್ನನ್ನೂ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಪೋದರು. ಏನಾದರೆಂದು ಹೇಳಲಿ!" ಎನ್ನುವಾಗ ತುಂಬುರುನಿಂದ ಕೂಡಿ ನಾರದನು ತ್ರಿತಂತ್ರೀ ಮಧುರವಾದ ಮಹತಿ ವೀಣೆಯನ್ನು ಮೀಟುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ರಾಜನರ್ಪಿಸಿದ ಅರ್ಘ್ಯಪಾದ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕೂತನು. ಆಗ ಧರ್ಮರಾಜನವನಿಗೆ ನಮಿಸಿ "ಬದರಿಕಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದ ತಂದೆತಾಯಂದಿರ ಗತಿಯೇನು? ಪೂಜ್ಯರೇ! ಅವರೇನಾದರು? ಸಂಸಾರ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಕಷ್ಟಪಡುವ ಜನರಿಗೆ ತಾವು ಕರ್ಣಧಾರನಂತೆ ರಕ್ಷಕರಾಗಿರುವಿರಿ" ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು.

ನಾರದನಿಂತು ಪೇಳಿದನು. "ರಾಜನ್! ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲ ಹರ್ಯಧೀನವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆತೆಯಾ? ಯಾರಿಗಾಗಿ ಶೋಕಪಡುವೆ? ನೀನಾರವರಿಗೆ? ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಭೂತಗಳನ್ನೊಂದೆಡೆ ಋಣಾನುಬಂಧದಿಂದ ಕಲೆಸುವನು. ಅವನೇ ಅಗಲಿಸುವನು. ತಮ್ಮ ಮುಗುದಾಣಿಯಿಂದಲೂ ಸಾಮೂಹಿಕ ಬಂಧಕ ರಜ್ಜುವಿನಿಂದಲೂ ಕಟ್ಟಿಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟು ಕರ್ಷಕನ ಭಾರವಹನಾದಿ ಕಾರ್ಯರತವಾದ ಪಶುಗಳಂತೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ವಿವಿಧವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಗಳಿಂದಲೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಧರ್ಮಗಳಿಂದಲೂ ಬದ್ಧರಾಗಿ ಭಗವಂತನ ಸೇವಾನಿರತರಾಗಿರುವೆವು. ಬಾಲಕನಾಡಿಸುವ ಬೊಂಬೆಗಳಂತೆ ಅಸ್ವತಂತ್ರರಾದೆಮಗೆ ಸಂಯೋಗ ವಿಯೋಗಗಳಾ ಸರ್ವೋತ್ತಮನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಒದಗುವವು. ಜೀವನು ನಿತ್ಯನಾದ್ದರಿಂದ ಜೀವನಿಗಾಗಿ ಶೋಕಪಡಬಾರದು. ದೇಹವು ಅನಿತ್ಯವೇ ಸರಿ ಎಂದ ಮೇಲೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ

ದುಃಖಪಡುವುದುಚಿತವಲ್ಲ. ದೇಹವೇ ಜೀವನೆನ್ನುವರು ಮಿಧ್ಯಾಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಆ ಮಾತನ್ನು ಬಿಡು. ಇನ್ನಾವುದಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ದುಃಖ? ಅಬಿಮಾನ, ಅಜ್ಞಾನ, ಇವೆರಡೇ ಶೋಕ ಕಾರಣಗಳಾಗಿವೆ. ಆದ ಕಾರಣ ದರ್ಮರಾಜಾ! ಈ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ತಡೆ, ಅಬಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಡು! ನಾನಿಲ್ಲದಿರೆ ಮುದುಕರ ಪಾಡೇನು, ಎಂಬುವ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸು. ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೂಡು. ಈ ದೇಹವು ಪಂಚಬೂತ ರಚಿತವು. ಪ್ರಾಕೃತವು. ಕಾಲದಿಂದ ಕರ್ಮಾದೀನವಾಗಿ ಬರುವದು, ಹೋಗುವದು. ಇಂತಹ ಅನಿತ್ಯದೇಹದಲ್ಲಿದ್ದ ನೀನನ್ಯರನ್ನು ಸಲಹುವೆನೆಂಬುವದು ಹಾವಿನ ಬಾಯಿಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಕಪ್ಪೆಯು ತನ್ನ ಮರಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವೆನೆಂದು ತಿಳಿದಂತೆಯೇ ಸರಿ! ನೋಡು ದೈವಚಿತ್ತವನ್ನು! ಜೀವನಿಗಿನ್ನೊಬ್ಬ ಜೀವನನ್ನಾಹಾರವಾಗಿರಿಸಿ ಸ್ಥಿತಿಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುವ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಲೀಲೆಯು ಅಮೋಘವಾಗಿದೆ. ಕೈಯಿಲ್ಲದ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಕೈಯುಳ್ಳ ನರರಿಗೆ, ಪಾದಗಳಿಲ್ಲದ ತೃಣಾದಿಗಳನ್ನು ಚತುಷ್ಪದ ಜಂತುಗಳಿಗೆ, ಚಿಕ್ಕವರಾದವರನ್ನು ದೊಡ್ಡವರಿಗೆ, ನರರನ್ನು ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಆಹಾರವನ್ನಾಗಿ ವಿದಿಸಿರುವನು! ಇದಕ್ಕೇಕೆ ಚಿಂತಿಸುವೆ? ಜೀವರ ಸರ್ವಸ್ವಗಳಿಗೆ ಆದಾನಾದಿಕರ್ತನಾದ ಬಗವಂತನು ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾಗಿರುವನು. ಒಳಹೊರಗೆ ತುಂಬಿರುವನು. ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ತಾನೇ ಹಿಗ್ಗಿ ಸಮಾದಿಕ ರಹಿತನಾಗಿರುವನು. ಆ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ಇಂದು ಸುಜನ ರಕ್ಷಕನೂ ದುಷ್ಟಶಿಕ್ಷಕನೂ ಆಗಿ ಅವತರಿಸಿ ಯದುಕುಲವನ್ನಲಂಕರಿಸಿರುವನು. ಆಯಿತಿನ್ನವನ ದೇವಕಾರ್ಯವು! ಆನಂದನಂದನನೀ ಮಹೀಮಂಡಲವನ್ನೆಂದು ಬಿಡುವನೋ ಪಾಂಡವರೇ! ಎಚ್ಚರದಿಂದಿರಿ! ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ ದೃತರಾಷ್ಟ್ರನು ಕುಂತೀ ಗಾಂದಾರಿಯರಿಂದ ಕೂಡಿ ಹಿಮವತ್ಪರ್ವತದ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿರುವ ಸಪ್ತಸ್ರೋತವೆಂಬುವ ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸೇರಿ ತಪವನ್ನು ಗೈಯುತ್ತಿರುವನು. ಅಲ್ಲಿ ಮಂದಾಕಿನಿಯು ಏಳು ಸರಳಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವಳು. ಸಪ್ತಋಷಿಗಳ ಆಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿರುವವು. ಅಂತಹ ಸಪ್ತಸ್ರೋತದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸಂಧ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿಯು ಮಿಂದು ಹೋಮಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿರಾಹಾರನೂ ಉಪಶಾಂತಚಿತ್ತನೂ ಆಗಿರುವನು. ನಷ್ಟಮಾಂಸದೃಷ್ಟಿಯಾದಾ ನೃಪನ ಬುದ್ಧಿಯು ನಿರಂತರ ಹರಿಚಿಂತನ ಸಮರ್ದವಾಯಿತು. ಅವನು ಆಸನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಶ್ವಾಸವನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳನ್ನು ವಿಷಯ ವಿಮುಖಂಗಳ ಮಾಡಿ ಮನದಾ ಹರಿಯ ನೆನೆದು ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕವಾದ ಪ್ರಾಕೃತ ಮಲಗಳಂ ತೊಡೆದುಹಾಕಿದನು. "ಸರ್ವಜಗವು ವಿರಿಂಚಾದೀನವು. ವಿಜ್ಞಾನ ಪ್ರಬುವಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನೆನಿಸುವ ಹರ್ಯದೀನನು. ಆ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನು ಪುರುಷನೆನಿಸುವನು. ಹೊರಗಿರುವ ಕಾಲನಾಮಕ ಹರಿಯು ಸರ್ವಾದಾರನಾಗಿರುವನು. ಪುರುಷ ಕಾಲರಿಗೆ ಬೇದವಿಲ್ಲ" ಎಂದೀ ರೀತಿ ಲಯ ಚಿಂತನವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಇಂದ್ರಿಯ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಬಂದಿಸಿ ಆಹಾರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸ್ಥಾಣುವಿನಂತೆ ಇರುವನು. ಸಕಲಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಗವದರ್ಪಿತವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಆ ನಿನ್ನ ದೊಡ್ಡಪ್ಪನಿಗೆ ವ್ಯಾಸರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಯಾವ ವಿಘ್ನವೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದಿನಿಂದ ಐದನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಕಳೇಬರವಂ ಬಿಟ್ಟು ಆ ರಾಜನ ಶರೀರವು ಭಸ್ಮವಾಗುವದು. ಕುಟೀರದಲ್ಲಿದ್ದ ದೃತರಾಷ್ಟ್ರನ

ಶರೀರವು ನಷ್ಟವಾದುದನ್ನು ಕಂಡು ಹೊರಗಿದ್ದ ಕುಂತೀ ಗಾಂಧಾರಿಯರು ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ಕುಟೀರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ತಾವೂ ದಗ್ಧರಾಗುವರು

ಹೀಗೆ ನಾರದನು ಕಾಲವ್ಯತ್ಯಾನದಿಂದ ಐದು ದಿನದ ಹಿಂದೆ ಮೃತರಾದ ಧೃತ ರಾಷ್ಟ್ರಾದಿಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ಮುಂದೆ ನಡೆಯುವದೆಂದು ಹೇಳಿದುದು ದರ್ಮರಾಜಾದಿಗಳ ವ್ಯನನವನ್ನು ನೋಡಲಾಗದೆ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಹೊರತು ಅನ್ಯದಾ ಅಲ್ಲ. ವಿದುರನಾದರೂ ಯುದ್ಧಾನಂತರದಲ್ಲಿ ತೀರ್ದಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಬಂದು ಅಣ್ಣನಿಂದ ನಪ್ತನ್ರೋತದಲ್ಲಿ ತಪವಂ ಗೈಯುತ್ತಾ ಒಂದು ನಲ ಬಂದ ದರ್ಮರಾಜನೊಡನೆ ಐಕ್ಯವನ್ನು ಪೊಂದಿದ ನೆಂಬುದು ನರ್ವವಿದಿತವೇ" ಎಂದು ನುಡಿದು ನಾರದನು ತುಂಬುರುನೊಡಗೂಡಿ ಹೊರಟು ಹೋದನು ದರ್ಮರಾಜನಾದರೂ ಅವರ ಹಿತವಚನವನ್ನಾಲಿಸಿ ಶೋಕವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದನು

೧೩. ಅಪಶಕುನಗಳ ದರ್ಶನ—ಧರ್ಮರಾಜನ ಪ್ರಶ್ನೆ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಪೋದ ಮೇಲೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಾದವು. ಅರ್ಜುನನು ಕೂಡ ಆ ಗೋವಿಂದ ಹಿಂದೆ ಹೋಗಿದ್ದನು. ದರ್ಮರಾಜನು ಹಸ್ತಿನಾಪುರದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನೆ ಗೈಯುತ್ತಾ ದುಶ್ಶಕುನಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಚಕಿತನಾದನು. ಕಾಲಗತಿಯು ಬಯಂಕರವಾಯಿತು. ಋತುದರ್ಮಗಳು ವ್ಯನ್ತವಾದವು ನರರು ಪಾಪದಿಂದ ಜೀವಿಸಿದರು ಕ್ರೋದ, ಲೋಬ, ಅನತ್ಯಗಳು ಹೆಚ್ಚಾದವು ವ್ಯವಹಾರವೆಲ್ಲವೂ ಕಾಪಟ್ಯದಿಂದ ತುಂಬಿತ್ತು. ಸ್ನೇಹವು ಪ್ರಯೋಜನವು ತೀರಲು ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು. ತಂದೆಮಕ್ಕಳು, ಗಂಡಹೆಂಡತಿಯರು, ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರು, ಸ್ನೇಹಿತರು ಜಗಳವಾಡಲು ಉತ್ಸುಕರಾದರು. ಕಲಿಕಾಲದ ನಂಬಂದದಿಂದ ಜನರಿಗಾದ ಲೋಬಾದಿ ಪಾಪವರ್ತನೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಚಿಂತೆಗೊಂಡು ದರ್ಮಜನು ಒಂದು ದಿನ ಬೀಮನೇನನನ್ನು ನೋಡಿ ಇಂತು ನುಡಿದನು

"ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಪೋದ ಅರ್ಜುನನೇಕೆ ಹಿಂದಿ ರುಗಿ ಬರಲಿಲ್ಲ? ಬೀಮನೇನಾ! ಇಂದಿಗೆ ಏಳುಮಾನಗಳಾದುವಲ್ಲಾ! ಏನು ಅನರ್ದವು ನಂಬವಿಸಿತೋ? ದೇವರ್ಷಿಯಾದ ನಾರದನು ಪೇಳಿದ ಆ ಕೃಷ್ಣನಿರ್ಯಾಣಕಾಲವೀಗ ಬಂತೋ ಏನು? ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯ, ನಂಪತ್ತು, ಪತ್ನೀಪುತ್ರರು, ಪ್ರಾಣಗಳು ಕೂಡ ಯಾರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಉಳಿದಿವೆಯೋ, ಯಾರ ದಯೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ನಾವು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದೆವೋ, ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಪುಣ್ಯಲೋಕ ನದೃಶ ಸೌಖ್ಯವನ್ನನುಬವಿಸಿದೆವೋ, ಅಂತಹ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೆಮ್ಮನ್ನಗಲಿ ತನ್ನ ಕ್ರೀಡಾಂಗಣವೆನಿಸಿದ ಭೂಲೋಕವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದನೇ? ನೋಡೀ ಉತ್ಪಾತಂಗಳನ್ನು ವೃಕೋದರಾ! ಬೂಕಂಪ, ಉಲ್ಕಾಪಾತ, ನೇತ್ರಸ್ಪಂದನಾದಿ ಆದಿಬೌತಿಕ, ಆದಿದೈವಿಕ, ಆದ್ಯಾತ್ಮಿಕ ನಿಮಿತ್ತಗಳು ಯಾವ ಘೋರ ವಿಪತ್ತನ್ನು ನೂಚಿನುತ್ತಿವೆ? ನನಗೆ ಬಯವಾಗುತ್ತಿದೆ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದಂತಾಗಿರುವೆನು. ನನ್ನ ಎಡಗಣ್ಣು ಎಡಬುಜ ತೊಡೆಗಳು ಅದುರುತ್ತಿವೆ ಗುಂಡಿಗೆಯು ದಡದಡ ಹೊಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ ಈ ನರಿಯನ್ನು ನೋಡು ನೂರ್ಯಾಬಿಮುಖವಾಗಿ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಕಿಡಿಯನ್ನು ಕಾರುತ್ತ, ಓ ಎಂದು ರೋದಿನುತ್ತಿದೆ.

ನಾಯಿಯು ನನ್ನ ಕಡೆ ನೋಡಿ, ಅಳುಕಿಲ್ಲದೆ ಅಳುತ್ತಿದೆ ಬರದ್ವಾಜಾದಿ ಶುಬಪಕ್ಷಿಗಳೆನ್ನ ಎಡದಿಂದ ಬಲಕ್ಕೆ ಹಾರುತ್ತಿವೆ. ನನ್ನ ರದದ ಕುದುರೆಗಳು ಕಣ್ಣಾಲ್ಲಿ ನೀರಿಡುತ್ತಿವೆ ಜಗತ್ತನ್ನೇ ಶೂನ್ಯಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸುವಂತೆ ಗೂಬೆಗಳೆನ್ನ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಂದು ಬಯಬೀತನಾಗುವಂತೆ ಕೂಗುತ್ತಿವೆ ಬೂಮಿಯು ನಡುಗುತ್ತಿದೆ. ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ದೂಳಿಯು ಕವಿದಿದೆ ನಿರ್ಮೇಗಗರ್ಜನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಕಾಲ ಮೇಗದ ಮಿಂಚನ್ನು ಕಂಡು ನನಗೆ ಬಯವಾಗುತ್ತಿದೆ ವಾಯುವು ಬಿರುಸಾಗಿ ಬೀಸುತ್ತಿದೆ. ಮೇಗಗಳಿಂದ ರಕ್ತವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಪ್ರಜರು ಬೆಂಡಾಗಿರುವರು ಸೂರ್ಯನ ತೇಜವೇ ನಪೆದಂತಿದೆ ಗ್ರಹಯುದ್ದದಿಂದ ಉರಿಯುವ, ನಬೋಮಂಡಲವನ್ನು ನೋಡು, ನದೀನದಗಳು ಉಕ್ಕೇರಿ ಹರಿಯುತ್ತಿವೆ ಆಜ್ಯವನ್ನು ಹಾಕಿದರೂ ಅಗ್ನಿಯು ಜ್ವಲಿಸುವದಿಲ್ಲ! ಏನು ಕಾಲ ಬಂತು? ಮಕ್ಕಳು ಸ್ತನ್ಯವನ್ನೊಲ್ಲರು ತಾಯಂದಿರು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮೊಲೆಕೊಡಲೊಲ್ಲರು! ಆಹಾ! ಆಕಳುಗಳು ಕರೆಯುವದಿಲ್ಲ! ವೃಷಬಗಳಿಗೆ ಗೋಷ್ಠಗಳಲ್ಲಿ ಹರ್ಷವಿಲ್ಲ! ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಗಳೆನಗೆ ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಎದ್ದು ಓಡಿಪೋಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿವೆ ಪುರಗಳು, ವನಗಳು, ಆಶ್ರಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿಸ್ತೇಜಸ್ಕವಾಗಿವೆ ನಿರಾನಂದವಾಗಿವೆ ಏನು ಪಾಪ ಮಾಡಿದ್ದೇವಾದೀತು? ಭೀಮಾ! ಈ ಅನರ್ದಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನೀ ಬೂಖಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪೋಗುವನೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತಿರುವೆನು ಬಗವದೇಕಶರಣರಾದ ಸುಜನರಿಗಿನ್ನೇನು ಗತಿ?" ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುವ ಧರ್ಮರಾಜನಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಯದುಪುರಿಯಿಂದ ಅರ್ಜುನನು ಬಂದನು ಅಣ್ಣಂದಿರಿಗೆ ವಂದಿಸಿ, ರೋಗಾರ್ತನಂತೆ ನಿಸ್ತೇಜಸ್ಕನಾಗಿ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿ, ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ್ತಾ ಮುಂದೆ ನಿಂತ ನರನನ್ನು ಕಂಡು, ಬಯಚಕಿತನಾದ ದರ್ಮಜನು ನಾರದನ ವಾಕ್ಯಂಗಳನ್ನು ನೆನೆದು ಮಿತ್ರಜನರು ಕೇಳುತ್ತಿರಲು ಇಂತು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು

"ಅರ್ಜುನಾ! ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮವರೆಲ್ಲ ಸುಖಿಗಳೇ? ಮಾತಾಮಹನಾದ ಶೂರಸೇನನು, ಮಾತುಲನಾದ ವಸುದೇವನು, ಅವನ ದೇವಕೀಪ್ರಮುಖ ಸಪ್ತಪತ್ನಿಯರು, ಅವರ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವೇ? ಆ ಉಗ್ರಸೇನನಿನ್ನೂ ಜೀವಿಸಿರುವನೇ? ಶತ್ರುಜಿದಾದಿ ಕೃಷ್ಣಸೋದರರರು, ಅಕ್ರೂರೋದ್ದವಾದಿ ಮಿತ್ರರು, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಸಾಂಬಾದಿ ಪುತ್ರರು, ಅನಿರುದ್ಧಾದಿ ಪೌತ್ರರು, ಚೆನ್ನಾಗಿರುವರೇ? ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅವರ ಪ್ರೇಮಾಭಿಮಾನಗಳೊಂದೇ ರೀತಿಯಿಂದಿರುವವೇ?

"ಅರ್ಜುನಾ! ಏಕೆ ಸುಮ್ಮನಿರುವಿ? ಸುಧರ್ಮಸಬೆಯಲ್ಲಿ ಪೇದಗಮ್ಯನು ಬಕ್ತವತ್ಸಲನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸುಹೃದ್ಬಂದುಯುತನಾದಿ ಸುಖದಿಂದಿರುವನೇ? ಪೇಳು. ಲೋಕಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಮಾಡಲು ಯದುಕುಲಾಂಬೋದಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಶೇಷಶಾಯಿ ಪರಮಪುರುಷನಾದ ಆ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವೇ? ಅವನ ಬಾಹುದಂಡ ಪರಿರಕ್ಷಿತರಾಗಿ ಯಾದವರು ಸ್ವಪುರಿಯಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ನಲಿವ ಮುಕ್ತರಂತೆ ಸುಖಿಸುವರು ಅವನ ಪಾದಾರವಿಂದ ಸೇವೆಯೇ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದರಿತು ಸತ್ಯಬಾಮಾದಿ ಕಾಂತೆಯರು ಶ್ರೀಶನು

ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು ತಂದ ಪಾರಿಜಾತಾದಿ ದೇವರಮಣೀ ಭೋಗ್ಯವಸ್ತುಜಾತಗಳನ್ನು ಪಡೆದರು ಅವನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಯದುವೀರರು ಭಯವಿಲ್ಲದೆ ಸುರರಾಜ ಸಮುಚಿತವಾದ ಸುಧರ್ಮಸಭೆಯಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಿಸಿದರು.

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ನೀನು ತಿರುಗಿಬಂದಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಈಗೇಕೆ ಬೇಗ ಬಂದೆ? ಹೇಳು ಅರ್ಜುನಾ! ಏಕೆ ಮಾತೇ ಇಲ್ಲ? ದೇಹದಲ್ಲಿ ರೋಗಪೀಡಿತನಾದಂತೆ ಕಳೆಗುಂದಿರುವೆ! ಬಂಧುಗಳು ಹೀಯಾಳಿಸಿದರೇ? ಅಮಂಗಳ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನೊಂದೆಯಾ? ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೆಟ್ಟ ಭಾವನೆಗಳೇನಾದರೂ ಹುಟ್ಟಿದವೇ? ಕೊಡುವೆನೆಂದು ವಚನವಂ ಕೊಟ್ಟು ತಪ್ಪಿದೆಯಾ? ಶರಣಜನರಕ್ಷಕನಾದ ನೀನು ನಂಬಿ ಬಂದ ದ್ವಿಜರನ್ನು ಬಾಲಕರನ್ನು ವೃದ್ಧರನ್ನು ರೋಗಿಗಳನ್ನು ಮಾನಿನಿಯರನ್ನಾಗಲಿ ಕಾಪಾಡಲಾರದೇ ಬಂದೆಯಾ? ಯೋಗ್ಯರಿಗೆ ವೃದ್ಧಬಾಲರಿಗೆ ಕೊಡದೆ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿದೆಯಾ? ಏನು ಪಾಪಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದೆ? ಹೇಳು ವತ್ಸಾ! ಇಷ್ಟು ಮಾತೇಕೆ? ನನಗೆ ನೋಡಲು ನೀನು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನು, ಆತ್ಮಬಂಧುವು ಆದ ಗೋವಿಂದನನ್ನಗಲಿ ಬಂದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ, ಅನ್ಯದಾ ನಿನ್ನ ತೇಜವಿಷ್ಟು ಕೆಡಲಾರದು!" ಎಂದು ಧರ್ಮಜನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು.

೧೪ ಅರ್ಜುನನ ಪ್ರತಿವಚನವು

ಅರ್ಜುನನಾಗ ಧರ್ಮಜನನ್ನು ಕಂಡು ಶೋಕಾಗ್ನಿದಂದಹ್ಯಮಾನಮಾನಸನಾಗಿ ಕಳೆಗುಂದಿ, ಆ ಗೋವಿಂದನ ಪಾದಾರವಿಂದವನ್ನು ನೆನೆದು ಬದಲಾಡಲು ಬಾರದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತನು ಉಕ್ಕಿಬರುವ ದುಃಖವನ್ನು ಕಷ್ಟದಿಂದ ನುಂಗಿಕೊಂಡು ಕಣ್ಣೀರೊರೆಸಿಕೊಂಡು ವಿರಹದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾದ ಪ್ರೇಮಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಕಾತರನಾದ ಅರ್ಜುನನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನಗೆ ಸಾರಥ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸ್ನೇಹವನ್ನು, ಅಭಿಮಾನವನ್ನು, ಹಂಬಲವನ್ನು ನೆನೆದು ಬಾಷ್ಪಗದ್ಗದಕಂಠದಿಂದ ಅಣ್ಣನನ್ನು ನೋಡಿ ಮಾತನಾಡಿದನು

"ಅಣ್ಣಾ! ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನಮ್ಮ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಹೋದನು. ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಭಯಪ್ರದವಾದ ನನ್ನ ತೇಜವನ್ನೂ ಒಯ್ದನು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನಿಲ್ಲದ ದೇಹದಂತೆ ಈ ಭೂಲೋಕ ಅವನ ವಿಯೋಗದಿಂದ ಅಮಂಗಲವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವದು ಏನು ಹೇಳಲಿ!"

"ಯಾವ ಪ್ರಭುವಿನ ಸೇವಾಬಲದಿಂದ ದ್ರೌಪದೀಸ್ವಯಂವರದಿ ನೆರೆದ ಸ್ಮರ ದುರ್ಮದರಾದ ಜರಾಸಂಧಾದಿಗಳ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ನುಚ್ಚುನೂರಾಗಿ ಮಾಡಿ ಮತ್ಸ್ಯ ಯಂತ್ರವನ್ನು ದೂಡಿ ಪಾಂಚಾಲಿಯನ್ನು ವೇದಾಧ್ಯಯನವನ್ನಂತೆ ಹೊಂದಿದೆವೋ, ಯಾವ ಸರ್ವೇಶನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಅವನ ಖಾಂಡವವನವನ್ನು ಬೇಡಿದ ಅಗ್ನಿದೇವನಿಗಾಹುತಿಯಾಗಿತ್ತೆನೋ, ಅದ್ಭುತ ಶಿಲ್ಪಮಯವಾದಾ ಮಯಸಭೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆವೋ, ರಾಜಸೂಯವನ್ನು ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಮಾಡಿ ರಾಜರು ತಂದ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದೆವೋ, ಯಾವ ಕೃಪಾಸಮುದ್ರನ ಕೃಪೆಯಿಂದಲೂ ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನೆನಿಸಿದ ಪೂಜ್ಯ ಭೀಮಸೇನನು ಗದಾಪಾಣಿಯಾಗಿದ್ದೂ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯದಿಂದ ನಿರಾಯುಧನಾಗಿ ಜರಾಸಂಧನಂ ಸೀಳಿ ಆ ಪಾಪಿಯಿಂದ ಬಂಧಿತರಾದ ಭೂಪರನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದನೋ-ಯಾವ

ಸರ್ವಾಪದುದ್ಧಾರಕನು ರಾಜಸೂಯಾವಭೃಥಸ್ನಾನ ಪಾವಿತ ಕೇಶಪಾಶಗಳನ್ನು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ತಂದು ಸೀರೆಯಂ ಸೆಳೆಯುವಾಗ 'ಕೃಷ್ಣಾ' ಎಂದೊರಲಿದ ಪಾಂಚಾಲಿಯ ಮೊರೆಯನ್ನಾಲಿಸಿ ಅಭಯವನನವಿತ್ತು ಪಾಲಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ ರಣರಂಗದಿ ಪತಿಗಳನ್ನಾಲಿಂಗಿಸಿ ರೋದಿಸುವ ಶತ್ರುಪತ್ನಿಯರ ಕಣ್ಣೀರನ್ನೂ ಮುಕ್ತಕಬರೀಭಾರವನ್ನೂ ನೋಡಿ ಸಂತೈಸಿದನೋ, ಯಾವ ಭಕ್ತವತ್ಸಲನ ದಯೆಯಿಂದ ಇಂದುಮೌಳಿಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿ ಪಾಶುಪತಾಸ್ತ್ರವಂ ಪಡೆದೆನೋ, ದೇವೇಂದ್ರಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ದಿವ್ಯಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಇದೇ ದೇಹದಿಂದ ಮಹೇಂದ್ರಭವನ ದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಲೋಕೇಶನ ಅರ್ಧಾಸನವನ್ನಲಂಕರಿಸಿದೆನೋ—ನನ್ನ ಭುಜದಂಡ ಮಂಡನವಾದ ಗಾಂಡೀವ ನಿರ್ಮುಕ್ತ ಚಂಡಕಾಂಡಗಳನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಬಂದ ನಿವಾತಕವಚರ ಪೀಡೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿದೆನೋ, ಅಂತಹ ಪುರುಷೋತ್ತಮನಿಂದ ವಿಯೋಗ ಹೊಂದಿ ನೊಂದಿರುವೆನು

"ಅಣ್ಣಾ! ಉತ್ತರ ಗೋಗ್ರಹಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನಂತ ಕುರುಬಲವನ್ನೊಬ್ಬನೇ ಸಹಸಾ ಗೆದ್ದು ಗೋಗಣವನ್ನು ಕೌರವಗೌರವಚೂಡಾಮಣಿಗಳನ್ನು ತಂದೆ ಭೀಷ್ಮ-ದ್ರೋಣ-ಕರ್ಣ-ಶಲ್ಯಮುಖ ಮಹಾರಥರನ್ನು ನನಗೆ ನೋಡಿಸುವ ನೆಪದಿಂದ ಅವರವರ ಆಯುಶ್ಶೇಷವನ್ನು ಹರಿಸಿ ಆ ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮುಕ್ತವಾದ ದಿವ್ಯಾಸ್ತ್ರಗಳೆನಗೆ ತಾಕದಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ತನ್ನ ಬಾಹುಬಲಯದಲ್ಲಿಟ್ಟು ರಕ್ಷಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣನ ದಯೆಯಿಂದ ಅಸುರರ ಹಿಂಸಾ ಕೃತ್ಯಗಳಿಗೆ ನೋಯದ ಹರಿದಾಸ ಪ್ರಹ್ಲಾದನಂತೆ ಅಕ್ಷತನಾಗಿ ಉಳಿದೆ ನೃಪೇಂದ್ರ! ರಣಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಪರಮಮಾಂಗಲಿಕವಾದ ಗೀತಾಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೆನ್ನ ಅಜ್ಞಾನಾಂಧಕಾರವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಲು ಉಪದೇಶಿಸಿ ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾದಿ ಪರಮಜ್ಞಾನಿಗಳೇ ಸಾಕಲ್ಯೇನ ತಿಳಿಯಲಾರರೆಂದ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಪಾಡೇನು? ಇಂತಹ ಸ್ವಾಮಿಯಲ್ಲಿ ನಾ ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧಗಳೆಷ್ಟು? ಸೂತನನ್ನಾಗಿಸಿದೆ ಮುಕ್ತಾಶ್ರಯನನ್ನು ಅವನ ಮೋಹನರೂಪವನ್ನು ಮುಗ್ಧನೇತ್ರಗಳಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ ಕರ್ಣಪ್ರಮುಖವೀರವರರು ವರುಣಾಸ್ತ್ರಬಲದಿಂದ ಕುದುರೆಗಳಿಗೆ ನೀರು ಕುಡಿಸುತ್ತಾ ನಿಂತ ನನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆಯುವ ದನ್ನೂ ಮರೆತು ನಿಂತುಬಿಟ್ಟರು ಆಹಾ! ಪಾರ್ಥ ಸಖ! ಕುಂತಿನಂದನನೆನ್ನುವ ಶರ್ಮದ ವಾದ ನರ್ಮಾಲಾಪಂಗಳನ್ನು, ಆ ಮಂದಸ್ಮಿತ ಸುಂದರವದನಾರವಿಂದವನ್ನು ನೆನೆದೆನ್ನ ಮನವಾ ಹರಿಪದಮಗ್ನವಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಾರದೆ ವಿವಶನನ್ನು ಮಾಡಿದೆ ಒಂದೆಡೆ ತಿರುಗಿ, ಮಲಗಿ, ಉಂಡು, ಕೂತು ನನ್ನನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸುವ ಕೃಷ್ಣನ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯಂ ಕಾಣದೆ ತಿರಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದೆನ್ನ ಮಹಾಪರಾಧವೆಣಿಸಿದನೇ ಕರುಣಾಳು! ಮಿತ್ರನಂತೆ, ತಂದೆಯಂತೆ ಎಲ್ಲವಂ ಕ್ಷಮಿಸಿ ಸಲಹಿದನಲ್ಲವೇ! ರಾಜನ್! ಅಂತಹ ಪುರುಷೋತ್ತಮನು ಅನಿಮಿತ್ತ ಬಂಧುವು ಪ್ರಿಯತಮನು ಆದ ಕೃಷ್ಣನ ವಿಯೋಗವನ್ನು ಪೊಂದಿ ನನ್ನ ಹೃದಯವು ಶೂನ್ಯ ವಾಗಿದೆ ದ್ವಾರಕೆಯಿಂದ ಬರುವಾಗ ತಂದ ಕೃಷ್ಣಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಗೋಪಕಿರಾತಾದಿ ಗಳೆಳೆದು ಸೆಳೆವಾಗ ಹೆಣ್ಣಿನಂತೆ ನಿರ್ಬಲನಾಗಿ ಅವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಾರದೆ ಸೋತು ಬಂದಿರು ವೆನು! ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣವಿಯೋಗವೇ ಎನ್ನ ಪರಾಭವ ಕಾರಣವನ್ಯವಲ್ಲ, ನೋಡು! ಅದೇ

ದನುಸ್ಸು! ಅಂತಹವೇ ಬಾಣಗಳು! ಅಂತಹದೇ ರದ! ಕುದುರೆಗಳಂತಹುವೇ ಇದ್ದುವಾದ ರೇನು? ಶತ್ರುಭಯಂಕರನಾದ ನಾನೂ ಇದ್ದೆ! ಆದರೆ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ವ್ಯರ್ದವಾದವು ಬಸ್ಮಹೋಮದಂತೆ-ಮಾಯಾವಿಯ ಇಂದ್ರಜಾಲದಂತೆ, ಊಷರಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನಟ್ಟಿದ ಬೀಜದಂತೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ವ್ಯರ್ದವೇ ಆಗಿಹೋಗಲು ನಾನೊಬ್ಬ ನೀಗ ನಿನಗಾ ವಿಷಾದಗಾದೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಬಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಬಂದಿರುವೆನು ಅಣ್ಣಾ! ನೀ ಕೇಳಿದ ಸುಹೃದ್ಬಂದುಗಳೆಲ್ಲರೂ ವಿಪ್ರಶಾಪಮೂಢರಾಗಿ ಪರಸ್ಪರ ಕಾದಾಡಿ ಪ್ರಬಾಸ ದಲ್ಲಿ ಮಡಿದರು. ವಾರುಣೀ ಮದಿರೆಯನ್ನು ಕುಡಿದು ದುರ್ಮದರಾಗಿ ಕಣ್ಣುಕಾಣದೆ ಬಡೆದಾಡಿದವರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕಾರು ಜನರು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿರುವರು ಪ್ರಾಯಃ ಇದೂ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಕಾಲರೂಪಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಲೀಲೆಯೇ ಇರಬೇಕು! ತಾನು ನಿರ್ಲಿಪ್ತನಾಗಿ, ಜೀವರನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ಕಾರಣರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಪುಟ್ಟಿಸುಪನು-ಸಂಹರಿಸುವನು. ನೀರಿನಲ್ಲಿರುವ ಸಣ್ಣ ಜಲಚರಂಗಳನ್ನು ನುಂಗುವ ಮಹಾಮೀನಗಳಂತೆ ಬಲವಂತರು ದುರ್ಬಲರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವಂತೆ ಮಾಡುವನು ಬಲವಂತರು ದೊಡ್ಡವರು ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಕಡಿದಾಡಿ ಸಾಯು ವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸುವನು ಇಂತು ಯಾದವರನ್ನನ್ಯೋನ್ಯ ಕಲಹದಿಂದ ಅಳಿಸಿ, ಮುಳ್ಳಿನನ್ನು ಮುಳ್ಳಿನಿಂದ ತೆಗೆದಂತೆ ಅನಾಸಕ್ತನಾಗಿ, ಬೂಬಾರವನ್ನಳಿಸಿ ತಾನೂ ಪರಂದಾಮವನ್ನೈದಿ ದನು ದೇಶಕಾಲಸಮುಚಿತವೂ ಹೃತ್ತಾಪಶೋಷಕವೂ ಆದ ಆ ಗೋವಿಂದನ ಮದುರ ಬಾಷಣಗಳನ್ನು ನೆನೆದು ಮೈಮರೆತು ಮಾತಾಡಲು ಕೈಲಾಗದಿರುವೆ"ನೆಂದು ಹೇಳಿ ಅರ್ಜುನನು ಕೃಷ್ಣಪಾದಾರವಿಂದವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟನು ಅವನ ಮನಸ್ಸಾರಮಾ ರಮಣನ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ವಿಮಲವಾಗಿ, ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿತು

೧೫. ಪಾಂಡವರ ಸ್ವರ್ಗಾರೋಹಣವು

ಪುನಃ ಸೂತನಿಂತು ಹೇಳಿದನು

ವಾಸುದೇವ ಪಾದಾರವಿಂದ ದ್ಯಾನ ಪಾವಕನಿಂದ ಪಾಪಕಷಾಯವು ಶೋಷಿಸಿ ಪೋಗಲು ಅರ್ಜುನನು ಶುದ್ದದಿಷಣನಾದನು ಸಂಗ್ರಾಮರಂಗದಲ್ಲಿ ಬಗವಂತನು ಹೇಳಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಜ್ಞಾನವು ಕಾಲಕರ್ಮಕಾರಣದಿಂದ ನಶಿಸಿದಂತಾಗುವಾಗ ಪುನಃ ಬಗವದ್ಗೀತೆ ಯನ್ನು ಆವರ್ತಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ ವಿಶೋಕನಾದನು ಅವನ ಅನ್ಯದಾ ಜ್ಞಾನವು ನಷ್ಟವಾಯಿತು ಸಂಶಯಗಳು ದೂರಾದವು. ಪ್ರಾರಬ್ದವು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದ ತತ್ತ್ವ ದೇವನಲ್ಲವೇ ಆ ಇಂದ್ರಾಂಶನು! ಗುಣಕಾರ್ಯಗಳು ನಿಂತು ಅಹಂಕಾರವು ದೂರವಾಗಿ ಪುನರಾವೃತ್ತಿರಹಿತಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪೊಂದುವ ಸಾದಕನಾದ ಅರ್ಜುನನು ಶಾಂತನಾದನು

ಯದುಕುಲ ಕ್ಷಯವನ್ನೂ ಬಗವನ್ನಿರ್ಯಾಣವನ್ನೂ ಕೇಳಿ ದರ್ಮರಾಜನಾದರೂ ಸಂಸಾರವಿಮುಖನಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗಾರೋಹಣಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಇಚ್ಛಿಸಿದನು

ಪುಣ್ಯಶ್ರವಣೀಯ ಚರಿತ್ರನಾದ ಮುಕುಂದನು ತನ್ನ ಶರೀರದಂತೆ ಪ್ರತಿಮಾನ್ಸ್ಥಾನಾ ಪನ್ನವಾದ ಬೂಮಂಡಲವನ್ನು ಯಾವ ದಿನ ಬಿಟ್ಟನೋ ಅಂದೇ ತದ್ಭಕ್ತಿರಹಿತರಿಗೆ ಪಾಪರಾಶಿಯಂ ಹೊರಿಸುವ ಅಮಂಗಲನಾದ ಕಲಿಯು ತನ್ನ ಯುಗವನ್ನಾರಂಬಿಸಿದನು

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಪುರದಲ್ಲಿ, ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ, ಸ್ವಜನರಲ್ಲಿ, ಕೊನೆಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಪೊಕ್ಕು ಲೋಬ, ಅನೃತ, ಕಪಟ, ಹಿಂಸಾದಿ ಅದರ್ಮಚಕ್ರವಂ ಪಿಡಿದು ನಡೆಸುವ ಕಲಿಯ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಕಂಡು ಭೀತಿಗೊಂಡು ದರ್ಮರಾಜನು ತನ್ನ ಮೊಮ್ಮಗನು ವಿನೀತನು ಕುಲಂದರನಾದ ಪರೀಕ್ಷಿತನಿಗೆ ಪಟ್ಟಗಟ್ಟಿ ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು, ವಜ್ರನಿಗೆ ಮದುರಾ ರಾಜ್ಯಾಬಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪೊರಮಟ್ಟನು. ಸರ್ವಸ್ವ ದಕ್ಷಿಣಾಕವಾದ ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯೇಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅಗ್ನಿಗಳನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲೇ ಆರೋಪಿಸಿ ಸರ್ವರನ್ನು ಸರ್ವವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ನಿರಹಂಕಾರಿಯಾಗಿ ಮಮತೆಯ ನೀಗಿ ಸರ್ವಬಂದಗಳನ್ನು ಕಡಿದುಕೊಂಡು ದರ್ಮರಾಜನು ನಿಷ್ಪಾಪನಾದನು. ವೈರಾಗ್ಯಬಾಗ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಹಿಮಾಲಯವನ್ನು ಸೇರಿದನು 'ವಾಗಾತ್ಮಿಕಳಾದ ಉಮೆಯು ಮನೋನಿಯಾಮಕ ರುದ್ರಾದೀನಳು ರುದ್ರನು ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಾಣಾದೀನನು ಆ ಜೀವೋತ್ತಮನು ಹರ್ಯದೀನನೆಂದು ಲಯಚಿಂತನವಂ ಗೈದನು. ಪಂಚಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ನಿರೋದಿಸಿ ಮನನಶೀಲನಾಗಿ ಹೃದ್ಗತನಾದ ಬಿಂಬನಲ್ಲಿ ಸರ್ವವನ್ನೂ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಗುಣಪೂರ್ಣನು ಲಯರಹಿತನಾದ ಹರಿಯನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತಾ ಚೀರವಸನನು ನಿರಾಹಾರನು, ಮೌನಿಯು, ಮುಕ್ತಮೂರ್ಧಜನು ಆಗಿ ಮೂಕಬಧಿರರಂತೆ ಸಂಚರಿಸಿದನು ಉನ್ಮತ್ತನಂತೆ ತ್ಯಜಿಸಿದನು ಯಾರು ಕರೆದರೂ ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟು ಸರ್ವಾಪೇಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದನು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮರು ನೇರಿದ ಹಿಮಾಲಯದ ಆಶ್ರಮದಿ ತಪವಂ ಗೈದು ದರ್ಮರಾಜಪದವನ್ನೈದಿದನು

ಅವನ ತಮ್ಮಂದಿರೆಲ್ಲರೂ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಗಟ್ಟಿಮಾಡಿ ಕಲಿಯಿಂದ ಕೆಟ್ಟ ಪ್ರಜರನ್ನು ಕಂಡು ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ವಿಷಯಂಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದರು. ಆ ಸಮಯದ ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮನಗಂಡರು ವೈಕುಂಠಚರಣಾಂಬುಜವನ್ನು ಮನಸಾ ಧರಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪ ಗಳನ್ನರಿತು ಬಕ್ತ್ಯುದ್ರೇಕದಿಂದ ವಿಶುದ್ಧಬುದ್ಧಿಗಳಾದರು ಆ ನಾರಾಯಣಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬೌತಿಕ ಶರೀರಂಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದರು. ವಿಷಯಾತ್ಮಕರಾದ ಅಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಸಿಗಲಾರದ ಜರಾಮರಣರಹಿತವಾದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮೂಲರೂಪಂಗಳಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವನ್ನು ಪೊಂದಿದರು ಪತಿಗಳು ನಿರಪೇಕ್ಷರಾಗಿದ್ದುದನ್ನುಪಲಕ್ಷಿಸಿ, ಪಾಂಚಾಲೀದೇವಿಯು ಮೊದಲೇ ಬಗವಂತನಾದ ವಾಸುದೇವನನ್ನು ನೆನೆದು, ಶರೀರತ್ಯಾಗವನ್ನು ಗೈದಿದ್ದಳು.

ಇಂತು ಭಗವಂತನ ಪರಂಧಾಮಗಮನವನ್ನು ಪಾಂಡವರ ನಿರ್ಯಾಣವನ್ನು ತ್ರಿಕರಣ ಶುದ್ಧರಾಗಿ ಕೇಳುವವರು ಪೇಳುವವರು ಪರಿಶುದ್ಧರಾಗುವರು. ಸರ್ವಮಂಗಳಗಳನ್ನು ಪೊಂದುವರು, ಹರಿಭಕ್ತಿಭಾಗ್ಯವಂ ಪಡೆದು ಮುಕ್ತರಾಗುವರು.

೧೬. ಗೋ-ಧರ್ಮ-ಸಂವಾದವು

ಮಹಾಬಕ್ತನಾದ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರ ಸದುಪದೇಶಾನುಸಾರ ವಾಗಿ ಪ್ರಜಾರಂಜಕನಾಗಿ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಜಾತಕ ಕೋವಿದರಾದ ವಿಪ್ರರು ವರ್ಣಿಸಿ ದಂತೆ ಮಹದ್ಗುಣಗಳವನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಮಾಡಿ ನಿಂತಿದ್ದವು. ಆ ಮಹಾರಾಜನು ಉತ್ತರನ

ಮಗಳಾದ ಇರಾವತಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಜನಮೇಜಯಾದಿಗಳನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಜನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದನು. ಕೃಪರ ಆಧ್ವರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂರಶ್ವಮೇದಯಾಗಂಗಳನ್ನು ಗಂಗಾ ತೀರದಲ್ಲಿ ಭೂರಿದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮಾಡಿದನು. ಆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ರಾಜನು ಕೊಟ್ಟ ಹವಿರ್ಭಾಗಗಳನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಬಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು ಸ್ವಾಬಾವಿಕ ಸಾಮರ್ಧ್ಯದಿಂದ ದೀರನಾದ ಪರೀಕ್ಷಿತನು ದಿಗ್ವಿಜಯಮಾಡಿ ಬರುತ್ತಾ ಗೋಮಿಥುನವನ್ನು ಪಾದದಿಂದೊದೆದು ಪೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶೂದ್ರಕರ್ಮದಿಂದ ನಿಂದ್ಯನಾದ ರಾಜವೇಷವನ್ನು ದರಿಸಿದ ಕಲಿಯನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿದನು

ಎಂದು ಸೂತನು ಪೇಳಲು, ಶೌನಕನು ಕೇಳಿದನು

ಸೂತಾ! ಪರೀಕ್ಷಿತನು ದಿಗ್ವಿಜಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಲಿಯನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಲು ಕಾರಣ ವೇನು? ರಾಜವೇಷದಾರಿಯಾದ ಆ ಶೂದ್ರನು ಗೋವನ್ನು ಪದದಿಂದ ಒದೆದು ಎಂತಹ ಕುಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದನು? ಆ ಕದೆಯು ವಿಷ್ಣುಕದಾಶ್ರಯವಾದರೆ ಪೇಳು ಅದವಾ ಆ ಸ್ವಾಮಿಯ ಪಾದಾರವಿಂದ ಮಕರಂದ ರಸಪಾನರತರಾದ ಬಾಗವತರ ಕದೆಯಾದರೂ ಕೇಳತಕ್ಕದ್ದೇ? ಮರ್ತ್ಯರಾಗಿದ್ದಾಗ ಮರಣವು ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ. ಅಲ್ಪಾಯುಷ್ಕರಾದ ಮನುಜರಿಗೆ ಅಸದಾಲಾಪದಿಂದ ಅದೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವುದಲ್ಲವೇ? ಆದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಾರ್ಥಿ ಗಳಾಗಿರುವ ನಾವು ಶ್ರೀನೃಸಿಂಹದೇವನನ್ನು ಶಾಮಿತ್ರಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಪ್ರಸನ್ನೀಕರಿಸಿ ಕೊಂಡು ನಿಲ್ಲಿಸಿರುವೆವು ಆ ಮೃತ್ಯೋರ್ಮೃತ್ಯುವಾದ ನರಹರಿದೇವನಿಲ್ಲಿರುವಾಗ ಆರೂ ನಾಯುವುದಿಲ್ಲ ಅಂತೆಯೇ ಮೃತ್ಯುಬಯವಿದೂರರಾಗಿ ನೃಲೋಕವಾಸಿ ಸುಜನರು ಹರಿಲೀಲಾಮೃತ ವಚನವನ್ನಾಲಿಸಿ ದನ್ಯರಾಗಲಿ!

ಮೊದಲೇ ಮಂದಾಯುಷ್ಕರು ಪ್ರಜ್ಞಾವಿಶೇಷವಾದರೂ ಇಲ್ಲ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಾಗ್ಯರೂ ಆದ ಮನುಜರಿಗೆ ಅಸತ್ ಪ್ರಸಂಗದಿಂದಲ್ಲದೆ, ರಾತ್ರಿ ನಿದ್ರೆಯಿಂದಲೂ ಹಗಲು ಅರ್ದಸಂಪಾದನೆಯಿಂದಲೂ ವ್ಯರ್ದವಾಗಿ ಕಳೆದುಹೋಗುವದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಚರಿತೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ ನಮ್ಮನ್ನು ದನ್ಯರನ್ನು ಮಾಡು" ಎಂದನು

ಸೂತನು ಪೇಳಿದನು—"ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ಒಂದು ಸಲ ತನ್ನ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕುರು ಜಾಂಗಲ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಲಿಯು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದನು ತತ್ಕಾರ್ಯವಾದ ರಾಷ್ಟ್ರವಿಘ್ನವವನ್ನಡಗಿಸಲು ಧನುಃಪಾಣಿಯಾಗಿ ನಿಂತನು. ಕಪ್ಪು ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ರದದಲ್ಲಿ ಕೂತು, ಸಿಂಹಪತಾಕೆಯನ್ನೆತ್ತಿ, ರದ ಗಜ ತುರಗ ಪದಾತಿ ಬಲವನ್ನು ಕರೆದು ಕೊಂಡು ದಿಗ್ವಿಜಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಹೊರಟನು.

ಭದ್ರಾಶ್ವ, ಕೇತುಮಾಲ, ಕುರು, ಕಿಂಪುರುಷ, ಬಾರತಾದಿ ನವವರ್ಷಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು, ಆಯಾ ರಾಜರಿಂದ ಕಪ್ಪವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮೀಸಮೇತನಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು

ತಮ್ಮ ಪೂಜ್ಯರಾದ ಮಹಾತ್ಮರ ಯಶೋಗಾನವನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದ ಕರುಣಕದೆಯನ್ನು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದ್ವಿಜರ ಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟನು ಪಾಂಡವರ ಬಕ್ತಿಯನ್ನು ಅವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅನುರಕ್ತಿಯನ್ನು

ಸ್ಮರಿಸಿ, ಪ್ರೇಮವಿಕಸಿತ ನೇತ್ರನಾಗಿ, ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ, ಮಹಾಧನಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ, ಸತ್ಕರಿಸಿದನು. ಸಾರದಿಯಾದ, ಸಬಾಪತಿಯಾದ, ಸೇವೆಯಂ ಮಾಡಿದ, ಸ್ನೇಹವಂ ತೋರಿದ, ದೂತನಾಗಿ ಪೋದ, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ರಣಾಂಗಣವಂ ಬಿಡದೆ ವೀರಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕಾದ, ಅನುಸರಿಸಿದ, ವಂದಿಸಿ, ಪೊಗಳಿದ. ಇಂತು ಬಕ್ತವತ್ಸಲನಾಗಿ, ಬಹುಪರಿ ಸಲುಹಿದ ಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣನ ಚರಣಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ ಅನವರತ ಬಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ದನ್ಯ ನಾದನು

ತನ್ನ ಪೂರ್ವಜರನ್ನನುವರ್ತಿಸಿ ನಡೆಯುವ ಆ ರಾಜನು ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯ ಸಮೀಪ ದಲ್ಲೇ ನಡೆದ ಒಂದಾಶ್ಚರ್ಯಕರ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕಂಡನು. ಕೇಳು ಶೌನಕಾ! ದರ್ಮನು ವೃಷಬನಾಗಿದ್ದನು. ಬೂದೇವಿಯು ಗೋರೂಪ ತಾಳಿದ್ದಳು ಕರುವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಂತೆ ನೊಂದು ಕಣ್ಣೀರಿಡುವ ಗೋವನ್ನು ನೋಡಿ ಒಂದೇ ಪಾದದಿ ಸಂಚರಿಪ ದರ್ಮ ನಿಂತೆಂದನು.

"ಬದ್ರೇ! ಏಕೆ ನಿನ್ನ ಮುಖವು ಬಾಡಿದೆ? ಕಳೆಗುಂದಿ ರೋದಿಸುತ್ತಿರುವಿ, ನಿನಗೆ ಆರೋಗ್ಯವೇ? ಮನೋವ್ಯಾದಿಯಿಂದ ಪೀಡಿತಳಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿರುವಿ ಆಪ್ತಬಂಧುವೊಬ್ಬ ದೂರಾದನೆಂದು ದುಃಖಿಸುವಿಯಾ? ನನ್ನ ಒಂದು ಪಾದವನ್ನು ಕಂಡು ಚಿಂತಿಸುವಿಯಾ? ಅಥವಾ ನಿನ್ನನ್ನು ವೃಷಲರಾಜರು ಅನುಬವಿಸುತ್ತಿರುವರೆಂದೋ? ಯಜ್ಞಬಾಗಗಳನ್ನಸುರರು ಕಸಿಯಲು ಕಸಿವಿಸಿ ಪಡುವ ಸುರರನ್ನೂ ಯಜ್ಞಾಭಾವದಿಂದ ಮಹೇಂದ್ರಪರ್ಜನ್ಯರು ಮಳೆಗರೆಯದಿರಲು ಸನ್ಯಾದಿ ಜೀವನ ಸೌಕರ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಕಷ್ಟಪಡುವ ಮನುಜರನ್ನೂ ನೋಡಿ ಕನಿಕರದಿಂದೋ? ಹೇ ದರೇ! ರಕ್ಷಕರಿಲ್ಲದೆ ರಾಕ್ಷಸರಂತಹ ದುಷ್ಟಜನರಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬಾಲರು ಪೀಡಿತರಾಗಿರುವರು ವೇದವಾಣಿಯನ್ನು ದ್ವಿಜರು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರು. ಶೂದ್ರರು ಓದಿ ಕೆಟ್ಟರು ಕುಲಾಚಾರರಹಿತರು ಅಲ್ಪಶ್ರುತರು ವೇದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೆಡಿಸಿದರು. ರಾಜರೆನಿಸಿಕೊಂಡವರು ಕಲಿಬ್ರಂಶಿತಮತಿಗಳಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳನ್ನಳಿಸುತ್ತಿರಲು ಉದ್ವಾಸಿತರಾದ ಪ್ರಜರು ಗೋಳಿಡುತ್ತಾ ಅಶನವಸನಗಳಿಗೆ ದಿಕ್ಕೆಟ್ಟು, ವಾಸವಿದೆಂಬು ದಿಲ್ಲದೆ ಸ್ನಾನವ್ಯವಾಯಗಳನ್ನು ಕಾಣದೆ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವರು. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನು ಕಂಡು ಚಿಂತಿಸುವೆಯಾ? ಅದವಾ ವಸುಂದರೆ! ನನಗೆ ಪೇಳು ನಿನ್ನ ಭೂರಿಬಾರವನ್ನಿಳುಹಲವ ತರಿಸಿದ ಹರಿಯು ಅಂತರ್ಹಿತನಾದನಲ್ಲಾ ಎಂದು ಮೋಕ್ಷಕಾರಣವಾದ ಅವನ ಮನೋ ಹರ ಚರಿತೆಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಶೋಕಿಸುವಿಯಲ್ಲವೇ? ನಿನ್ನ ಮನೋವ್ಯಾಧಿಯ ಮೂಲ ವೇನು? ಎಷ್ಟು ಬಾಡಿಬತ್ತಿರುವೆ! ಕಾಲಬಲದಿಂದ ನಿನ್ನ ಸೌಭಾಗ್ಯವೆಷ್ಟು ಮಾಸಿಹೋಗಿದೆ?"

ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ ದರ್ಮನನ್ನು ನೋಡಿ ದರೆಯು ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇಂತೆಂದಳು

"ದರ್ಮ! ನಿನಗೆಲ್ಲವೂ ಗೊತ್ತಿದೆ ನನ್ನನ್ನೇಕೆ ಕೇಳುವೆ? ನೋಡು, ಲೋಕಸುಖಕರ ವಾದ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಿಗೆಂತಹ ಹಾನಿ ಬಂದಿದೆ! ಸತ್ಯ, ಶೌಚ, ದಯಾ, ದಾನ, ಮಿದ್ಯಾಬಿ ಮಾನವರ್ಜನ, ಸಂತುಷ್ಟಿ, ಆರ್ಜವ, ಶಮ, ದಮ, ತಪಸ್ಸು ಪ್ರಿಯಾಪ್ರಿಯ ಬುದ್ಧಿರಾಹಿತ್ಯ, ದುಃಖಿಸಂಮರ್ಷ, ಹರಿಬಕ್ತಕೃತಾಪರಾದ ಸಹನೆ, ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಭಕ್ತಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಾಧ್ಯಯನ,

ಸರ್ವಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ, ವೈರಾಗ್ಯ, ಈಶಿತ್ವ, ಪರಾಕ್ರಮ, ವರ್ಚಸ್ಸು, ದಾರಣೆ, ಬಕ್ತಾನುಗ್ರಹೋನ್ಮುಖತೆ, ಅಪರಾದೀನತೆ, ನಿಪುಣತೆ, ಕಾಂತಿ, ಶುಬಬಾಗಿತ್ವ, ಬಕ್ತರಲ್ಲಿದ್ದ ಮಾರ್ದವ, ಕ್ರೋದಾದಿ ದುರ್ಗುಣರಾಹಿತ್ಯ, ಧಾರ್ಷ್ಟ್ಯ, ವಿನಯ, ಶೀಲ, ಪರಾಬಿಬವನ ಶಕ್ತಿ, ಬಲ, ಸಹನಶಕ್ತಿ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ವೀರ್ಯ, ಯಶಃಶ್ರೀಜ್ಞಾನವಿಜ್ಞಾನ ನಾಮಕಬಗ, ಗಾಂಬೀರ್ಯ, ಸ್ಥೈರ್ಯ, ಆಸ್ತಿಕ್ಯ, ಕೀರ್ತಿ, ಪರಸತ್ಕಾರ, ಅನಹಂಕಾರ ಮುಂತಾದ ಸ್ವರೂಪಭೂತ ಮಹಾ ಗುಣಗಳೆಡೆಬಿಡದೆ ನಿತ್ಯವೂ ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವ ರಮಾನಾಥನು ತನ್ನ ನಂಬಿದ ಜನರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯೋಗ್ಯಗುಣಾವಿರ್ಭೂತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವನು ಜೀವರಿಗೆ ಹರಿಗುಣಪ್ರತಿಬಿಂಬಗಳಾದ ಸ್ವಗುಣಾವಿರ್ಭೂತಿಯಿಂದ ಆನಂದವಾಗುವದು. ಅಂತಹ ಸುಜನೋದ್ಧಾರಕನು, ಅನಂತಕಲ್ಯಾಣಗುಣ ಪಾತ್ರನೂ ಆದ ಶ್ರೀರಮಾಪಾನನ ಆವಾಸವೆನಿಸಿ ಸುಖಿಸಿದನಾನಿಂದು ಅವನಿಂದ ರಹಿತಳಾದೆನೆಂದೇ ಎನ್ನ ಕುಂದು ಹರಿದೂರನಾದ ಕಲಿ ಪಾಪಿ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟ. ನಾನೂ-ನೀನೂ, ದೇವ-ಪಿತೃ-ಋಷಿ-ಸಾಧುಗಳು ಅವನ ಚರ್ಯೆಯಿಂದ ನೊಂದಿರುವೆವು. ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳು ತದ್ಧರ್ಮಗಳು ಕೆಟ್ಟುಹೋದವು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ವೇದವಿಧಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಆವ ಭಗವಂತನ ಕಟಾಕ್ಷವೀಕ್ಷಣಕಾಮರಾಗಿ ಚಿರತಪವನ್ನು ಗೈಯುವರೋ ಆವ ಸುಂದರನ ಪಾದಾರವಿಂದ ಸೌಭಾಗ್ಯವ ಕಂಡು ತದನುರಕ್ತಳಾಗಿ ಶ್ರೀದೇವಿಯು ತನ್ನ ಮನೆಯಾದ ಅರವಿಂದವದನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಬಜಿಸುವಳೋ ಅಂತಹ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಬ್ಜಕುಲಿಶಯವಾಂಕುಶ ಕೇತುಮುಖ ಶುಭಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷಿತವಾದ ಪಾದಾರವಿಂದ ಶೋಬಿತಳಾಗಿ ತ್ರಿಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ನಾನೇ ಹೆಚ್ಚೆಂದು ಗರ್ವಿತಳಾದೆನೆಂದೋ ಏನೋ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ನನ್ನನ್ನು ಪುಣ್ಯಾಂತವಾಯಿತೆಂಬಂತೆ ವಿಯೋಗದಿ ಸಿಲುಕಿಸಿ ಅಂತರ್ಹಿತನಾದನು. ನನಗೆ ಸಹಿಸಲಶಕ್ಯವಾಗಿರುವಷ್ಟು ಭಾರಬೂತರಾದ ರಾಕ್ಷಸರಾಜರ ಅಕ್ಷೌಹಿಣೀಲಕ್ಷವನ್ನೂ ಲಕ್ಷಿಸದೆ, ವೀಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಿಂದ ಕೊಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಿಂದ ಸರ್ವಾಂಗ ಸುಂದರನನ್ನು ಮಾಡಿ, ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಆ ಯಾದವ ಕುಲಾಲಂಕಾರನ ವಿರಹವನ್ನೆಂತು ಸಹಿಸಲಿ? ಅವನ ಪ್ರೇಮಾವಲೋಕನ ಮಂದಹಾಸಮಧುರಾಲಾಪಗಳು ಮಧುಮಾನಿನಿಯರ ಸೌಂದರ್ಯಾಬಿಮಾನಮದವನ್ನಿಳಿಸಿತು ಆ ವನಜಾಕ್ಷನ ಪಾದಾರವಿಂದ ಚಿಹ್ನಿತಳಾದ ನಾನು ಪುಲಕಿತಳಾಗುತ್ತಿದ್ದೆ ಅಂತಹ ಗೋವಿಂದನನ್ನು ಇನ್ನೆಂದು ಕಾಣುವೆವು?" ಎಂದು ಮಾತಾಡುವ ಗೋಮಿಧುನವಿದ್ದ ಸರಸ್ವತೀ ನದಿಯು ಹರಿಯುವ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ಬಂದು ಅವರೀರ್ವರ ದೀನಾಲಾಪಗಳನ್ನಾಲಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿ, ಪ್ರಶ್ನಿಸಲುದ್ಯುಕ್ತನಾದನು.

೧೭. ಕಲಿನಿಗ್ರಹವು

ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನಾಗ ಅನಾಥರಂತೆ ಪೀಡಿಸಲ್ಪಡುವ ಗೋಮಿದುನವನ್ನೂ ರಾಜ ವೇಷದಾರಿಯಾದ ವೃಷಲನನ್ನೂ ಕಂಡನು ಆ ವೃಷಬವು ಒಂದೇ ಕಾಲಿಂದ ಕುಂಟುತ್ತಾ ಕಂಪಿಸುತ್ತಾ ಶಕೃನ್ಮೂತ್ರನೆ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು ಮೃಣಾಲಧವಲವಾದಾ ವೃಷವನ್ನು ವೃಷಲನು

ಕಾಲಿನಿಂದ ಒದೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಗೋವು ಕೂಡ ಒದೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿತ್ತು, ದೀನವಾಗಿ ಕರುವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಂತೆ ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ್ತಿತ್ತು. ಕನಕ ರದದಲ್ಲಿ ಕೂತು ಬಂದ ರಾಜನಾ ಗೋಮಿದುನ ವನ್ನು ಕಂಡು ಮೇಘಗಂಬೀರವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು.

"ಎಲೌ ವೃಷಲನೇ! ವೇಷದಿಂದ ನರದೇವನಂತಿರುವಿ. ಕರ್ಮದಿಂದ ಶೂದ್ರನಿರುವಿ. ನನ್ನಿಂದ ರಕ್ಷಿತನಾಗಿರುವ ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ, ಬಲವಂತನಾದ ನೀನು ಬಲಹೀನರನ್ನು ಪೀಡಿಸು ವದನ್ನು ನಾನು ಸಹಿಸಲಾರೆನು. ಅರ್ಜುನನಿಂದ ಕೂಡಿ ಕೃಷ್ಣನು ದೂರಾದನೆಂದು ನಿರ್ಭಯ ನಾಗಿ ನಿರವರಾದಿಗಳನ್ನು ಪೀಡಿಸುವ ನೀನು ವದಾರ್ಹನೇ ಸರಿ! ನೀನಾರು? ಏಕೀ ಕುಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ?

"ಎಲೌ ವೃಷಭನೇ! ಒಂದೇ ವಾದದಿಂದ ಚರಿಸುವದೇಕೆ? ವೃಷಭರೂವದಿಂದ ನಿಂತ ಯಾವ ದೇವನಿರುವೆ ವೇಳು? ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಎನ್ನ ಮನವು ಮರುಗುತ್ತಿದೆ, ಕೌರವ ಕುಲತಿಲಕರ ದೋರ್ದಂಡರಕ್ಷಿತವಾದ ಬೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಹೊರತು ಅಳು ವವರ ನಾನೆಂದೂ ನೋಡಿಲ್ಲ ಅಳಬೇಡ. ವೃಷಲನಿಂದ ಭಯವೀಗ ವರಿಹರಿಸುವೆನು

"ಅಮ್ಮಾ ಗೋಮಾತೆ! ನಿನಗೆ ಕ್ಷೇಮವಾಗಲಿ! ದುಷ್ಟನಾಶಕನಾಗಿ ನಾನಿನ್ನೂ ವಾಲಿಸುತ್ತಿರುವೆನು ನಿನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಯು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವೇ ಸೈ ನೋಡು ಯಾರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಸಾದುಗಳಿಂದ ಸಾದುಗಳಿಗೆ ಪೀಡೆಯುಂಟಾಗುವದೋ ಅಂತಹ ಮದಮತ್ತ ರಾಜರ ಕೀರ್ತಿ, ಸಂವತ್ತು, ಆಯುಸ್ಸು, ವುಣ್ಯಲೋಕಗಳೇ ಮೊದಲಾದುದೆಲ್ಲವೂ ನಶಿಸಿ ಹೋಗುವದು. ರಾಜನಿಗೆ ಆರ್ತರ ದುಃಖ ನಿವಾರಣೆಯಂ ಬಿಟ್ಟನ್ಯದರ್ಮವಾವುದು? ಆದ್ದರಿಂದ ಬೂತದ್ರೋಹಿಯಾದ ಈ ದುರ್ಮಾರ್ಗನವನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವೆನು.

"ಹೇ ವೃಷಬ! ಯಾರು ನಿನ್ನ ಮೂರು ವಾದಗಳನ್ನು ಕಡಿದು ಕೆಡಿಸಿದ ಕಟುಕ ಚಂಡಾಲರು? ಹೇಳು. ಕೃಷ್ಣಾನುವರ್ತಿಯಾದ ರಾಜನ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲೂ ನಿಮ್ಮಂತಹ ಸಾದು ಗಳಿಗೆ ಇಂತಹ ವರಾಭವವೇ? ನಿರವರಾದಿಗಳಾದ ನಿಮಗೆ ಕ್ಷೇಮವಾಗಲು ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ! ವಾರ್ದರ ಕೀರ್ತಿ ದೂಷಿತವಾಗಬಾರದು. ನಿರವರಾಧಿಗಳಿಗೆ ನಿರಂಕುಶನಾಗಿ ಪೀಡೆಯನ್ನು ಕೊಡುವವನು ಅಮರನಾದರೂ ಬಿಡದೆ ಸಾಂಗದವಾದ ಅವನ ಬುಜವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಬಿಡುವೆನು. ಸ್ವಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಡದವರ ರಕ್ಷಣೆಯೇ ರಾಜನ ವರಮಧರ್ಮವು. ಆವತ್ಕಾಲವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನಿಷಿದ್ಧವನ್ನಾಚರಿಸುವವರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವದೂ ಧರ್ಮವೇ ಸರಿ."

ಎಂದು ನುಡಿದ ರಾಜನ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ಧರ್ಮನು ಇಂತೆಂದನು "ಯಾರ ಗುಣಗಣಗಳಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಅಚ್ಯುತನು ದೌತ್ಯಾದಿ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನೋ ಅಂತಹ ವಾಂಡವರ ವಂಶಜಾತನಾದ ನಿನಗೀ ಮಾತುಗಳು ಶೋಬಾಕರವಾಗಿವೆ. ಕ್ಲೇಶಕಾರಣ ರಾರೆಂದೆ. ನಮಗಂತೂ ನಾನಾಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ವರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಇವನೇ ಶೋಕಕಾರಣನೆಂದು ವೇಳಲು ಬಾರದಂತಾಗಿದೆ. ಸಾಂಖ್ಯರು ಮನವೆಂದರೆ, ಚಾರ್ವಾಕರು ನಾವೇ ನಮ್ಮ ಸುಖದುಃಖಕರ್ತೃಗಳೆನ್ನುವರು. ಮೀಮಾಂಸಕರು ಕರ್ಮವೆನ್ನುವರು. ಕೆಲವರು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಸರ್ವಕಾರಣನೆನ್ನುವರು. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾದಿಸಿದ್ದ ಜಗತ್ಸತ್ಯ

ವನ್ನಪಲಾಪಿಸುವ ಮಿಧ್ಯಾವಾದಿಗಳು ಕಾರಣವು ಅನಿರ್ವಚನೀಯವು ಅನೂಹ್ಯವು ಎಂದು ಹೇಳುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಜರ್ಷಿಯಾದ ನೀನೇ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡು. ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತ್ಯನುಕೂಲವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿ ನಡೆ" ಎಂಬ ಧರ್ಮನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿಶಿತವಾದ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವ ಕರ್ಮಾದಿ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾಗಿ ತತ್ತಚ್ಛಕ್ತಿಪ್ರದನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರ ಕಾರಣನೆಂದರಿತು ರಾಜನು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರಿಸಿದನು.

"ನೀನು ವೃಷಭರೂಪದಿಂದಿರುವ ಧರ್ಮನೇ! ತಿಳಿಯಿತು. ನೀನು ಹೇಳಿದುದೂ ಧರ್ಮವೇ ಆಗಿದೆ ಅಧರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದವನ ಪಾಪವು ಸೂಚಕನಿಗೂ ತಾಗುವುದಂತೆ! ನಿಜ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತನ್ನ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಿ ಜೀವರಿಗೆ ಸುಖದುಃಖಪ್ರದನಾಗಿರುವನು ಅನ್ಯೇಚ್ಛೆಯಿಂದಲ್ಲ ಅಂದ ಮೇಲೆ ಅವನ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನಾರು ತಿಳಿದಾರು? ಅವನು ಅಪ್ರಮೇಯನು, ಸಾಕಲ್ಯೇನ ಅನಿರ್ವಾಚ್ಯನೂ ಅಹುದು. ಇರಲಿ! ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳು ತಪಸ್ಸು, ಶೌಚ, ದಯಾಸತ್ಯಗಳಲ್ಲವೇ? ಅಧರ್ಮ ಪಾದಗಳಾದ ಸ್ಮಯ, ಸಂಗ, ಮದಗಳಿಂದ ಮೊದಲಿನ ಮೂರು ಪಾದಗಳ ಮೂರಂಶಗಳು ಕೆಡಲು ಸತ್ಯವೆಂಬೀ ಒಂದೇ ಪಾದಾಂಶದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವೆ ಈ ಪಾದವನ್ನೂ ಕೂಡ ಅಸತ್ಯವೆಂಬ ಅಧರ್ಮ ಪಾದದಿಂದ ಕಡಿಯಬೇಕೆಂದೀ ಕಲಿಯು ಪ್ರವೃತ್ತನಾಗಿರುವನು

"ಈ ಭೂದೇವಿಯು ಭಗವಂತನೇ ಅವತರಿಸಿ ಭೂಭಾರವನ್ನಿಳಿಸಿ ತನ್ನ ಪದನ್ಯಾಸದಿಂದಲಂಕರಿಸಿದುದರಿಂದ ಸರ್ವತಃ ಸಮಲಂಕೃತಳಾಗಿ ಸಂತಸದಿಂದಿದ್ದಳು ಈಗಲೂ ಆ ಧರ್ಮರಕ್ಷಕನು ಬಿಟ್ಟುಪೋಗಲು ಅಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯರಾದ ವೃಷಲರು ರಾಜವ್ಯಾಜರಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಆಳುತ್ತಿರುವರೆಂದು ನೊಂದು ಅಳುತ್ತಿರುವಳು "

ಎಂದು ಧರ್ಮನನ್ನು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ರಾಜಪುಂಗವನು ಅಧರ್ಮಹೇತುಭೂತನಾದ ಕಲಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ನಿಶಿತಖಡ್ಗವನ್ನೆತ್ತಿ ಬಂದನು ಅಂತಹ ರಾಜನನ್ನು ಕಂಡು ಕಲಿಯು ಬೀತಿಗೊಂಡು ರಾಜವೇಷವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಪಾದಮೂಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಶರಣಾಗತನಾದನು. ದೀನವತ್ಸಲನಾದ ರಾಜನಿಗೆ ಆ ಪಾಪಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಮನವು ಬಾರದೆ ಶರಣಾಗತರಕ್ಷಕನಾದ ಕಾರಣ ಕಿರುನಗೆಯಿಂದ ಅವನನ್ನುಪಹಸಿಸಿ ಇಂತೆಂದನು

"ಎಲೋ ಕಲಿಯೇ! ಅರ್ಜುನಯಶೋದಾರಿಗಳಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದು ಅಂಗಲಾಚುವ ನಿನ್ನಂತಹ ತುಚ್ಛರಿಗೂ ಭಯವಿಲ್ಲ ಶರಣಾಗತನಾದೆ, ಬದುಕಿದೆ ಆದರೂ ನೀನು ನನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ದಾಸನಂತಾದರೂ ನನ್ನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರಲಾಗದು. ನೀನು ಅಧರ್ಮಪ್ರಿಯನು ನಿನ್ನ ಹಿಂದೆ ಬರುವವರು ನಿನ್ನ ಬಂಧುಜನರು ಅನಾರ್ಯ! ನೀನು ಮೊದಲು ರಾಜರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಅಧರ್ಮಿಷ್ಠರನ್ನು ಮಾಡುವೆ ಲೋಭ, ಅಸತ್ಯ, ದೌರ್ಜನ್ಯ, ಚೌರ್ಯ, ಪಾಪ, ದಂಭ ಮತ್ತು ಕಾಪಟ್ಯವೆಂಬ ದುರ್ಗುಣ ಸಮೂಹವನ್ನು ಜನರಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿಸುವ ನೀನು ಸತ್ಯಧರ್ಮಯುತವಾಗಿರಲರ್ಹ

ವಾದ ನನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರಬೇಡ. ಈ ನನ್ನ ಬ್ರಹ್ಮಾವರ್ತವು ಯಜ್ಞೇಶನಾದ ಹರಿಯ ಯಾಗಗಳಿಂದ ಪವಿತ್ರವಾಗಿದೆ. ಇಚ್ಛಾಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವರಿಗೆ ಹರಿಯು ವರದರಾಜನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅಮೋಘ ಕಾಮಪೂರಕನೂ ಅನಿಷ್ಟನಿವಾರಕನೂ ಆಗಿರುವ ಹರಿಯು ವಾಯುವಿನಂತೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಕಾಟವೇಕೆ? ಹೊರಡು" ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು

ಆಗ ಕಲಿಯು ಗಡಗಡನೆ ನಡುಗುತ್ತಾ ಮೇಲೇರಿ ಬರುವ ದಂಡಪಾಣಿ ಯಮನಂತಿರುವ ಉದ್ಯತ ಖಡ್ಗನಾದ ರಾಜನನ್ನು ನೋಡಿ "ಮಹಾರಾಜಾ ನಿನ್ನಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ನಾನೆಲ್ಲಿ ವಸಿಸಿದರಲ್ಲೇ ದನುರ್ಬಾಣ ಪಾಣಿಯಾದ ನೀನು ಕಾಣುತ್ತಿರುವೆ. ಧರ್ಮಚರಣ ಸಮರ್ಥನಾದ ನೀನು ಇಲ್ಲಿ ವಸಿಸೆಂದಾಜ್ಞಾಪಿಸಿ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಕೊಡದಿರೆ ಕಲಿಯುಗವನ್ನೆಂತು ನಡೆಸುವೆನು" ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು.

ಆಗ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ಕಲಿಪುರುಷನಿಗೆ ದ್ಯೂತ, ಪಾನ, ದುಷ್ಟಸ್ತ್ರೀಯರು, ಸೂನಾ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು ಆ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅನೃತ, ಮದ, ಸಂಗ, ಸ್ಮಯವೆಂಬ ಅಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಪಸರಿಸಿ ನೀನಿರೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಲು ಅತೃಪ್ತನಾಗಿ ಕಲಿಯು ಪುನಃ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಕೊಡೆಂದನು. ಆಗ ರಾಜನು ಜಾತರೂಪವನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟನು. ಅದರಿಂದ ಸರ್ವಪಾಪಗಳು ಪ್ರವೃತ್ತವಾಗುವುದೆಂದು ನಂಬಿ ಕಲಿಯು ಆ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ವಸಿಸಿ ಅದರ್ಮವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ನಡೆಸಲು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದನು.

ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಪುರುಷಾರ್ಥಕಾಮರು ಈ ಸ್ಥಾನವಿಶೇಷಗಳಲ್ಲಿ ಆಸ್ಥೆಯನ್ನು ವಹಿಸದೆ ಜಾಗೃತರಾಗಿರುವರು. ಇನ್ನು ದರ್ಮಶೀಲನು ಲೋಕದ ಜನರಿಗೆ ಧರ್ಮಶಿಕ್ಷಕನು ಎನಿಸಿದ ರಾಜನು ಈ ದುಷ್ಟವಿಷಯಂಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸಬಾರದೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೆ? ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕಲಿಯನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ವೃಷಭರೂಪೀ ದರ್ಮನ ಶೌಚತಪಸ್ಸತ್ಯದಯಾರೂಪ ಪಾದ ಚತುಷ್ಟಯವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಜೋಡಿಸಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಿಂದ ನಡೆಸಿದನು. ಭೂದೇವಿಯನ್ನೂ ಅಮೃತವಾಣಿಯಿಂದ ಸಂತೈಸಿದನು. ಅಂತಹ ಪರೀಕ್ಷಿತನು ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯಲ್ಲಿ ಪಿತೃಪೈತಾಮಹವಾದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಪುಣ್ಯಕೀರ್ತಿಯಾದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಕೌರವೇಂದ್ರಸಂಪದ್ಭಿರಾಜಮಾನನಾಗಿದ್ದನ್ನು ನಾ ನೋಡಿದ್ದೆನು ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ಅಭಿಮನ್ಯು ಸುತನ ಜನನಕಾಲದಲ್ಲೇ ತಾವೆಲ್ಲರೂ ಈ ಸತ್ರಯಾಗವನ್ನು ದೀಕ್ಷೆ ವಹಿಸಿ ನಡೆಸಲುಪಕ್ರಮಿಸಿದಿರಿ. ಆ ಭಾಗವತೋತ್ತಮನ ಮರಣಾನಂತರವೇ ನಾನಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಈ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಬಾಗವಹಿಸುವೆನು. ಎಂದು ಸೂತನು ನಿರೂಪಿಸಿದನು.

೧೮. ಶಮೀಕಸುತ ಶಾಪವು

ಸೂತನು ಹೇಳಿದನು.

ಶೌನಕಾ! ಅದ್ಭುಕತರ್ಮನಾದ ಕೃಷ್ಣನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅರ್ಭಕನಾದ ಪರೀಕ್ಷಿತನು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟರೂ ಮೃತನಾಗಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಶಾಪಪ್ರೇರಿತನಾದ ತಕ್ಷಕನಿಂದ ಪ್ರಾಣವಿಯೋಗವನ್ನು ಪೊಂದಿದನು! ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ

ಸಮರ್ಪಿತವಾದ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಸಾವಿಗಂಜದೆ, ಸರ್ವಸಂಗವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಶಿವಾವತಾರನಾದ ಶುಕನ ಪಾದವನ್ನು ಬಜಿಸಿ ಜ್ಞಾನವಿಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಪೊಂದಿದನು. ಗಂಗಾತೀರದ ಪ್ರಾಸಾದದಲ್ಲಿ ರಾಜನ ಮೃತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ 'ಉತ್ತಮ ಶ್ಲೋಕನಾದ ಹರಿಯ ಪಾದಾರವಿಂದ ಭಜಕರಿಗೆ ಅವನ ಕದಾಮೃತಪಾನರತರಿಗೆ ಮರಣಕಾಲದಲ್ಲೂ ಸಂಭ್ರಮವಾಗುವುದಿಲ್ಲ'ವೆಂಬುದು ನಿಜವಾಯಿತು ಅಬಿಮನ್ಯುಸುತನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೇನ ಪೇಳಲಿ! ಆ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಆಳಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುಗವಾಗಿದ್ದೂ ಕಲಿಯ ಆಟವು ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅದರ್ಮವು ಹೆಚ್ಚಲಿಲ್ಲ! ಅದರ್ಮಪ್ರಬವನಾದ ಕಲಿಯು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪ್ರಬುವಿನ ನಿರ್ಯಾಣಾನಂತರವೇ ತನ್ನ ಯುಗವನ್ನಾರಂಭಿಸಿದ್ದನಾದರೂ ಪರೀಕ್ಷಿನ್ನಿರ್ಯಾಣಾನಂತರವೇ ಅವನ ಅಧರ್ಮ ಪರಾಕ್ರಮವು ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು 'ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯಗಳು ಸಂಕಲ್ಪಮಾತ್ರದಿಂದ ಫಲವಂತವಾಗುವವು, ಪಾಪಗಳು ಮಾಡಿದರೇನೇ ಫಲವೀವವೆ'ಂಬ ಕಲಿಕಾಲದ ಮರ್ಮವನ್ನರಿತ ರಾಜನು ಸಾರವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ ಅಸಾರವನ್ನು ಬಿಡುವ ಬೃಂಗದಂತೆ ಕಲಿಯನ್ನು ಸಂಹರಿಸಲಿಲ್ಲ. 'ಈ ಕಲಿಯು ಇಂದ್ರಿಯಾರಾಮರನ್ನು ಶೂರನಾಗಿ ಆಕ್ರಮಿಸಿ ಅವರನ್ನಾಡಿಸುವನು ಶೂರರಾದ ಬಕ್ತರನ್ನು ಕಂಡು ಹೆದರುವನು. ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟವರನ್ನೆಚ್ಚರವಿದ್ದು ಕೆಡಿಸುವನು. ಎಚ್ಚರದಿಂದಿದ್ದವರನ್ನು ಕಾಡೆನೆಂದು ದೂರ ಸರಿಯುವನು' ಎಂದರಿತು ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲದೆ ಬೇಡಿದ ಸ್ಥಾನಂಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿದನು ಇಂತಹ ವಾಸುದೇವ ಕದಾರಂಜಿತವಾದ ಪಾರೀಕ್ಷಿದಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಶ್ನಾನುಸಾರವಾಗಿ ನಾನು ಯದಾಮತಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವೆನು. ಕಥನೀಯ ಪುಣ್ಯ ಕರ್ಮನಾದ ಹರಿಯ ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಅವನ ಪವಿತ್ರ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನೂ ಪುರುಷಾರ್ಥಕಾಮರು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಕೇಳಬೇಕಲ್ಲವೇ?" ಎನ್ನಲಾಗಿ ಋಷಿಗಳು ಪುನಃ ಕೇಳಿದರು

ಸುಮಾಪುತ್ರ! ಸೂತ! ಚಿರಕಾಲ ಬಾಳು ಮರ್ತ್ಯರಾದೆ‍ಮಗೆ ಅಮೃತವನ್ನುಣಿಸುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯು ಬೆಳಗಲಿ! 'ಕರ್ಮಣಾ ಜ್ಞಾನಮಾತನೋತಿ' ಎನ್ನುವ ವೇದ ವಚನವೆಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿದೆ ನೋಡು. ಹೋಮಶೇಷವನ್ನುಂಡು ಹೋಮಧೂಮ ಪವಿತ್ರದೇಹರಾಗಿ ಯಜ್ಞಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಿಡುವಿಲ್ಲದಾಗ ನೀನು ಬಂದು ಗೋವಿಂದಪಾದಾರವಿಂದ ಮದುಪಾನವನ್ನು ಮಾಡುವ ಬಿಡುವೆಮಗೆ ದೊರಕಿಸಿದೆ ನಮ್ಮ ಸತ್ರಯಾಗವಿಂದು ಸಫಲವಾಯಿತು ನಮಗೆ ಸ್ವರ್ಗವೂ ಬೇಡ ಮೋಕ್ಷವೂ ಬೇಡ. ಅಲ್ಲಿರುವ ಆನಂದವು ಅನಂತ ಗುಣಿತವಾಗಿ ಸಿಗುವ ನಿನ್ನಂತಹ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರ ಸಂಗವು ಎಮಗಾಗಲಿ. ಇನ್ನಾವ ಐಶ್ವರ್ಯಾದಿಗಳಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನವು? ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಮುಖ ಮುಖ್ಯಾಶ್ರಯನಾದ ನಾರಾಯಣನ ಮಂಗಳ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲಿರುವ ಸಾರಾಸಾರವಿವೇಕವಂತನಾದ ಬಕ್ತನಿಗೆ ಅದು ಸಾಕೆನಿಸುವದೇ? ಅದಕ್ಕೆ ಕೊನೆಯೆಂಬುದೊಂದುಂಟೇ? ಸರ್ವೇಶನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಎಣಿಸಿ ಮುಗಿಸಲು ಸ್ವಯಂಬೂ-ಶಂಬುಪ್ರಬೃತಿ ಸುರರಿಗಳವಲ್ಲವೆನ್ನುವಾಗ ಅಸ್ಮದಾದಿ ಪಾಮರರ ಪಾಡೇನು? ಆದ್ದರಿಂದ ಬಗವದ್ಭಕ್ತಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ನೀನು ಆದರದಿಂದ ಕೇಳಲು ಕುಳಿತಿರುವ ನಮಗೆ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ವೃಂದಾರಕ

ಪಂದಿತನ ಸುಂದರೋದಾರ ಚರಿತೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಪೇಳು. ಅದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯು ಪುಣ್ಯವೃದ್ಧಿಯು ಆಗುವುದು ಲೋಕೋತ್ತರಜ್ಞಾನೋಪಾಯಬೂತ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪುಟ್ಟಿಸುವ ಆ ರಮಾಕಾಂತನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೂ ತದಬಿರಾಮವಾದ ಪರೀಕ್ಷಿಚ್ಚರಿತೆಯನ್ನೂ ಪುನಃ ಹೇಳು. ಆ ಮಹಾಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾದ ರಾಜನು ಶುಕಮುಖದಿಂದ ಬಾಗವತವನ್ನು ಕೇಳಿ ಗರುಡದ್ವಜನ ಪಾದಮೂಲವನ್ನೈದಿದನು ಅಂತಹ ಬಕ್ತನ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಲಿಚ್ಛಿಸುವೆವು ಎಂದರು

ಆಗ ಸೂತನಿಂತೆಂದನು–ಓಹೋ! ಏನು ಬಾಗ್ಯವಿದು! ವಿಲೋಮ ಜಾತ್ಯುದ್ಭವನೆಂಬ ಮನಶ್ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಹರಿಸಿಬಿಡುವದಲ್ಲವೇ ನಿಮ್ಮಂತಹ ಮಹನೀಯರಿಗೆ ಹರಿಚರಿತೆಯಂ ಪೇಳುವ ಈ ಯೋಗ! ನನ್ನ ಜನ್ಮವೇ ಸಫಲವಾಯಿತು! ಬ್ರಹ್ಮಾದಿವಂದ್ಯನಲ್ಲವೇ ಆ ಗೋವಿಂದ! ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತನಿಯಾಮಕನಲ್ಲವೇ ಆ ನೃಹರಿ! 'ಸತ್ಯಂ ಜ್ಞಾನಮನಂತಂ ಬ್ರಹ್ಮ' ಎಂದೊರಲುವ ವೇದವಚನ ಅಪ್ರಮೇಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾ ಗುಣಗಳ ಕೊನೆಯನ್ನು ಕಾಣದೆ ಉಪರಮಿಸಿದೆ! ಅಂತಹ ಹರಿಯೇ ಸರ್ವಕರ್ತನು, ಸರ್ವೋತ್ತಮನು, ಸರ್ವನಿಯಾಮಕನು! ಶೌನಕಾ! ಒಂದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವನೇ ಸಮಾನಾಧಿಕರಹಿತನು, ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆನ್ನಬಹುದಾಗಿದೆ. ಸಾಕ್ಷಾಲ್ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ತನ್ನ ಕಟಾಕ್ಷಮಾತ್ರವನ್ನು ಬಯಸಿ ಬೇಡುವ ಅನ್ಯರನ್ನವಗಣಿಸಿ ಅವನ ಪಾದಾರವಿಂದರಜೋ ಧಾರಿಣಿಯಾಗಲು ಸ್ಪರತನೆಂದರಿತೂ ಅವನನ್ನೇ ವರಿಸಿದಳೆಂಬುದೊಂದೇ ಸಾಕು ಮತ್ತಿನ್ನೇನು? ಅವನ ಪಾದಾರವಿಂದದಿಂದ ಹರಿದು ಬಂದ ಮಂದಾಕಿನಿಯನ್ನು ನಿಜ ಕಮಂಡಲುವಿನಲ್ಲಿ ಪಿಡಿದು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪಾದವನ್ನು ತೊಳೆದು ಆ ಪಾದೋದಕವನ್ನು ತಾನು ದರಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೇ ಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಶಿವನೇ ಮುಂತಾದ ಜಗಜ್ಜನರ ಶಿರದಿ ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಪವಿತ್ರೀಕರಿಸಿದನೆನ್ನುವದೂ ಮುಕುಂದನೇ ಬಗವಂತನೆಂದು ಸಾರುವುದಲ್ಲವೇ? ಅವನ ಬಕ್ತರು ಅನುರಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಜಿಸಿ, ದೇಹಾದಿ ದುರಬಿಮಾನಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಪರಮಹಂಸಪ್ರಾಪ್ಯನಾದ ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಅಹಿಂಸಾದಿ ಧರ್ಮಸುಂದರವಾದ ವೈಕುಂಠಾದಿ ಲೋಕವನ್ನು ಪೊಂದುವರು. ಇಂತಹ ಮುಕ್ತಪ್ರದನು ಅವನಲ್ಲದೆ ಇನ್ನಾರು? ಆ ಗುಣಗಣವಿರಾಜಿತನ ಕದೆಯನ್ನು ಪೇಳೆಂದು ಮಹಾತ್ಮರಾದ ನೀವು ಕೇಳುತ್ತಿರುವಿರಿ ನಾನೂ ಅತ್ಯಂತ ಪಾಮರನಾದರೂ ನನ್ನ ಜ್ಞಾನವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಗುರ್ವನುಗ್ರಹದಿಂದ ವರ್ಣಿಸಿ ಪೇಳುವೆನು. ವಿವಿಧ ಪಕ್ಷಿಗಳು ತಂತಮ್ಮ ಶಕ್ತ್ಯನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ಅನಂತಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಾರುವಂತೆ ವಿಷ್ಣುಬಕ್ತರಾದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಯದಾಶಕ್ತಿಯೇ ಅವನನ್ನು ತಿಳಿದು ಪೇಳುವರಲ್ಲವೇ! ಕೇಳು.

ಒಂದು ಸಲ ಆ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ಧನುಷ್ಪಾಣಿಯಾಗಿ ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತಾ ವನವನ್ನು ಪೊಕ್ಕು ಬೇಟೆಯಾಡಿ ಶ್ರಾಂತನಾದನು. ಹಸಿವೆ ನೀರಡಿಕೆಗಳವನನ್ನು ಕಾಡಿದವು. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಜಲಾಶಯವನ್ನೊಂದನ್ನೂ ಕಾಣದೆ ಒಂದಾಶ್ರಮವನ್ನು ಕಂಡು ಅದನ್ನು ಪೊಕ್ಕನು ನಿಮೀಲಿತಲೋಚನನಾಗಿದ್ದ ಮುನಿಯನ್ನು ಕಂಡನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ಪ್ರಾಣ ಮನೋಬುದ್ಧಿಗಳ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನಂತರ್ಮುಖವನ್ನಾಗಿಸಿ, ಜಾಗ್ರದಾದ್ಯವಸ್ಥಾತ್ರಯವನ್ನು

ಧ್ಯಾಟಿ, ವಿಕಾರಗಳಿಲ್ಲದೆ, ನಿವಾತಸ್ಥದೀಪದಂತೆ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟನಾಗಿ, ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ತುರೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟಿ ಸುಖಿಪ ಶಮೀಕನೆಂಬಾಮಹನೀಯನನ್ನು ಜಲಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು ಜಟೆಗಳಿಂದಲೂ ರೌರವಕೃಷ್ಣಾಜಿನದಿಂದಲೂ ಆವೃತನಾದಾ ಮುನಿಯು ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ ರಾಜನಿಗೆ ಗಂಟಲು ಒಣಗಿತ್ತು 'ಕೂಡಲಾಸನವನ್ನು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ ಕುಡಿಯಲು ನೀರನ್ನೀಯಲಿಲ್ಲ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತನ್ನಾದರೂ ಆಡಬಾರದೆ' ಎಂದು ನೊಂದ ರಾಜನು ತನಗೆ ಅವಮಾನವಾಯಿತೆಂದು ಬಗೆದನು. ಕ್ಷುತ್ಪಿಪಾಸಾಪೀಡಿತನಾದ ಅವನಿಗೆ ಎಂದಿಲ್ಲದ ಕೋಪವು ಬಂತು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ನನಗೆ ಅವಿಧೇಯನಾದನೆಂಬುವ ಮತ್ಸರವೂ ಮೂಡಿತು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಮೃತಸರ್ಪವನ್ನು ಧನುಷ್ಕೋಟಿಯಿಂದೆತ್ತಿ ಆ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಯ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಹಾರದಂತೆ ಹಾಕಿ, ಸ್ವಪುರವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊರಟನು. 'ಏನೀ ಋಷಿಯ ಕಾಪಟ್ಯ! ಎಷ್ಟು ದಂಭ ಇವನು ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ, ಸುಳ್ಳು ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ! ನಮ್ಮಂತಹ ರಾಜರಿಂದೇನಾಗಬೇಕೆಂಬ ದುರಹಂ ಕಾರವೇ ಸರಿ' ಎಂದು ಊಹಿಸುತ್ತಾ ಪುರಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪಿಡಿದನು ಶಮೀಕನಂತೂ ಒಂದನ್ನೂ ಕಾಣದೇ ಅಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತಸಮಾದಿಯಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ನಿರ್ವಿಕಾರನಾಗಿದ್ದನು.

ಅವನ ಮಗನಾದ ಶೃಂಗಿಯು ಬಾಲಕನಾದರೂ ಅತ್ಯಂತ ತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರಿಂದ ಕೂಡಿ ಆಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಆರೋ ಪೇಳಲಾಗಿ ಅರಸನು ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧವನ್ನು ತಿಳಿದು ಕಂಪಿತನಾಗಿಂತೆಂದನು "ಅಹೋ! ಏನನ್ಯಾಯವು! ಬೂಪರು ಕಾಗೆಗಳಂತೆ ನಾಯಿಗಳಂತೆ ಅನ್ನವನ್ನಿಟ್ಟ ಪ್ರಭುವಿನ ಕಣ್ಣನ್ನು ಕುಕ್ಕಿ ಕಾಲನ್ನು ಕಚ್ಚುವ ಕಾಲವು ಬಂತೇ? ದುರ್ಮಾರ್ಗರನ್ನು ಶಾಸಿಸುವ ಕೃಷ್ಣ ಪ್ರಭುವಿಲ್ಲವೆಂದೇನು ಈ ಕೊಬ್ಬು? ಆಗಲಿ ಅಂತಹ ದರ್ಮಬಂಜಕರನ್ನು ನಾನೇ ಶಿಕ್ಷಿಸುವೆನು ನೋಡಿ! ನನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು!" ಎಂದು ತನ್ನ ಸಮವಯಸ್ಕ ಋಷಿಬಾಲಕರು ನೋಡುತ್ತಿರಲು ಕುಶಪಾಣಿಯಾಗಿ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಕರ್ಣಾಚಮನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ವಾಗ್ವಜ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋ ಗಿಸಿದನು ಏನು ಪೇಳಲಿ! ಶೌನಕಾ! "ಇಂದಿನಿಂದ ಏಳನೆಯ ದಿನ ಕಳೆಯದೆ ಸಕಲ ದರ್ಮಸೇತುವನ್ನು ಮುರಿದು ಎನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಅಪರಾದವನ್ನು ಮಾಡಿದ ರಾಜಾದಮನು ತಕ್ಷಕನಿಂದ ಕಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟು ಸಾಯಲಿ!" ಎಂದು ಶಾಪವನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟನು

ಅಲ್ಲಿಂದ ಶೃಂಗಿಯು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು, ತಂದೆಯ ಕಂಠದಲ್ಲಿದ್ದ ಸರ್ಪಕಲೇವರ ವನ್ನು ಕಂಡು, ದುಃಖಾತನಾಗಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ರೋದನವನ್ನು ಮಾಡಿದನು ಎಷ್ಟಾದರೂ ಬಾಲಕನಲ್ಲವೇ? ರೋದನದಿಂದ ಸಮಾಧಿ ಕೆಡಲು ಎಚ್ಚೆತ್ತ ಶಮೀಕನು ಮೆಲ್ಲನೆ ಕಣ್ಣರಳಿಸಿ ಹಾರದಂತಿದ್ದ ಸರ್ಪವನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆದು, ಪುತ್ರಾ! ಏಕೆ ಅಳುವೆ? ಏನಾಯಿತೆಂದು ಕೇಳಿದನು. ಶೃಂಗಿಯು ಪೇಳಲಾಗಿ ಶಾಪವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿದು ಬಂದ ರಾಜನು ಸಾಮಾನ್ಯನಲ್ಲದೆ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನೆಂದೂ ಮನಗಂಡು, ಮಗನನ್ನಿಂತು ನಿಂದಿಸಿದನು. "ಮೂಢ! ತಿಳಿಯದೇ ನೀನು ಮಾಡಿದ ಪಾಪವು ಬಹು ದೊಡ್ಡದಾಗಿದೆ ಅಲ್ಪಾಪರಾಧ ಕ್ಕಿಂತಹ ದೊಡ್ಡ ಶಿಕ್ಷೆಯೇ? ಮನುಜರು ಮಾನವೇಶನಿಗೆ ಯಾವ ದ್ರೋಹವನ್ನೂ

ಬಗೆಯಲಾಗದು. ಅಪಕ್ವಬುದ್ಧಿಯಾದ ನೀನು ರಾಜನನ್ನು ಶಪಿಸಿದೆ ರಾಜತೇಜದಿಂದ ರಕ್ಷಿತರಾಗಿ ಪ್ರಜರು ನಿರ್ಬಯರಾಗಿ ನಿದ್ರಿಪರು. ಅಯ್ಯೋ! ಎಷ್ಟನರ್ದವಂ ಮಾಡಿದೆ ನೋಡು. ರಾಜನೆಂಬ ನಾಮಸಾಮರ್ದ್ಯಗಳಿಂದ ರದಾಂಗಪಾಣಿಯು ರಾಜರಲ್ಲಿದ್ದು ರಕ್ಷಿಸದಿರೆ ಸೇನಾಪತಿರಹಿತ ಸೈನ್ಯದಂತೆ ಒಂದೇ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಈ ಲೋಕವೆಲ್ಲಾ ಹಾಳಾದೀತು! ರಾಜನಿಲ್ಲದ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ದುಷ್ಟರು ದೋಚುವರು ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಜನರು ಕಾದಿ, ಬೈದು, ಕೊಂದುಕೊಳ್ಳುವರು. ಪಶು-ದನಗಳನ್ನೂ ತರುಣಿಯರನ್ನೂ ಕಳ್ಳಕಾಕರು ಅಪಹರಿಸುವರು ಇದರಿಂದ ಆರ್ಯದರ್ಮವೇ ಕೆಟ್ಟುಪೋಗುವದು. ವರ್ಣಾಶ್ರಮದರ್ಮಗಳ ನಾಶದಿಂದ ವೇದಮಾರ್ಗ ಪರಿಬ್ರಷ್ಟರಾದ ಜನರು ಅರ್ದಕಾಮಮಾತ್ರಲಂಪಟರಾಗುವರು ನಾಯಿಗಳಂತೆ ಮಂಗಗಳಂತೆ ಹೀನೋತ್ತಮ ಜಾತಿವಿಚಕ್ಷಣತಾರಹಿತರಾಗಿ ವರ್ಣಸಂಕರವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವರು. ರಾಜನೆಂದರೆ ಶಾಪಾನರ್ಹನಿರುವನು. ಬಂದವನು ಬಹುಕೀರ್ತಿಯಾದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು. ನಿಜವಾದ ದೊಡ್ಡ ಬಗವದ್ಭಕ್ತನು. ಅಶ್ವಮೇದಯಾಜಿಯಾದ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ಹಸಿವೆ, ನೀರಡಿಕೆಗಳಿಂದ ಬಂದು ಬೇಡಿದರೆ ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸ ಬಹುದೇ? ಖಂಡಿತವಾಗಿ ನಮಗೆ ಇಂದು ಮಹಾಪಾಪವೇ ಪಟಿಸಿತು ಸ್ವಾಮೀ! ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮೀ! ನಾರಾಯಣಾ! ಈ ನನ್ನ ಬಾಲಕನು ನಿನ್ನ ಬಕ್ತನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಅವಿವೇಕ ಪೂರ್ವಕವಾದ ದ್ರೋಹವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು! ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನಾದರೂ ಸಮರ್ದನೇ ಸರಿ. ಆದರೂ ನಾವು ಮಾಡಿದ ದ್ರೋಹಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತೀಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ನಾರಾಯಣ ಬಕ್ತರು ತಮ್ಮನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದವರನ್ನಾಗಲಿ ವಂಚಿಸಿದವರನ್ನಾಗಲಿ ಬೈದವರನ್ನಾಗಲಿ ಕೊನೆಗೆ ಬಡಿದವರನ್ನಾಗಲಿ ತಿರಸ್ಕಾರಾದಿಗಳಿಂದ ಪ್ರತೀಕಾರ ಮಾಡಿ ಕೆಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಇದು ಅವರ ಸ್ವಬಾವವು" ಎಂದು ಪೇಳಿ ಆ ಮಹಾಮುನಿಯು ಸುತಾಪರಾದವನ್ನು ನೆನೆದು ನೊಂದು ತನಗೆ ರಾಜನು ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪನ್ನೇ ಮರೆತುಬಿಟ್ಟನು ಸಾದುಗಳು ಪ್ರಾಯಃ ಸುಖದುಃಖ ಪೊಂದಿಪ ಪರರನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಗ್ಗುವುದಿಲ್ಲ-ಕುಗ್ಗುವುದೂ ಇಲ್ಲ ಏಕೆಂದರೆ 'ಸುಖದುಃಖಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನು ಜೀವನು ತಾನೇ ಆಗಿ ಪ್ರಾಕ್ತನ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಹರೀಚ್ಛೆಯಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಪೊಂದುವನು' ಎಂಬ ಜ್ಞಾನದಿಂದ (ಸಾದುಗಳು) ನಿಶ್ಚಿಂತ ರಾಗಿರುವರು.

೧೯. ರಾಜ ವಿರಾಗವು

ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಜಾತಕಕೋವಿದ ವಿಪ್ರರು ಪೇಳಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮೃತ್ಯುಪರೀಕ್ಷಣ ವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಪರೀಕ್ಷಿತನೆಂದು ಜನರಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜನು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಗರ್ಬದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಪರಿತಃ ಈಕ್ಷಿತನಾದ್ದರಿಂದ ಪರೀಕ್ಷಿತನೆಂತಲೂ ವಿಷ್ಣುರಾತ ನೆಂತಲೂ ಖ್ಯಾತನಾಗಿದ್ದನು. ಜಂಬೂದ್ವೀಪಾದಿಪತಿಯು ಪರಮಬಾಗವತನಾದ ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನಿಗೆ ದೈವದಿಂದ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮಾನುರೂಪವಾಗಿ ವಿಪ್ರವಿಪ್ರಕೃತಿನಿಮಿತ್ತಕ ಶಾಪ ಬಂದೊದಗಿತು. ಈಶ್ವರೇಚ್ಛೆಯು ಬಲೀಯವಲ್ಲವೇ? ರಾಜನು ಹಸ್ತಿನಾಪುರವನ್ನು ಸೇರ ಪೋಗುತ್ತಾ ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯದಲ್ಲೇ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ಇಂತು ಚಿಂತಿಸಿದನು

"ಅಹೋ! ಎಂತಹ ಕೆಟ್ಟ ಕಾರ್ಯವೆನ್ನಿಂದಾಯಿತು! ನಿರಪರಾಧಿಯು ಗೂಢತೇಜನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಲ್ಲಿ ಅನಾರ್ಯನಂತೆ ವರ್ತಿಸಿದೆ. ಈ ಅತ್ಯುತ್ಕಟ ಪಾಪದ ಫಲವೆನಗೆ ಬೇಗ ಸಿಗಲಿ! ಮತ್ತೆ ಮತ್ತನಾಗಿ ಸರ್ವದೇವತಾದಿಷ್ಠಾನವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವರ್ತಿಸದಂತೆ ನನ್ನ ಪಾಪವು ತೊಳೆದುಹೋಗುವಂತೆ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ, ಇಂದೇ ನನ್ನ ರಾಜ್ಯವು ಸಮೃದ್ಧಕೋಶ ಮೊದಲಾದ ಅಬಿಮತ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಪ್ರಕೋಪಿತರಾದ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಕೋಪಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂದು ಬೂದಿಯಾಗಬಾರದೇ! ನನಗೆ ದ್ವಿಜದೇವತಾದಿಗಳಿಗೆ ಅಪರಾದವೆಸಗುವ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಮಂಗಲಬುದ್ದಿಯನ್ನೇಕೆ ಕೊಟ್ಟೆ? ಹರೆ!" ಎಂದು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವನ್ನು ಪಡುತ್ತಾ ನಗರವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಆಗ ಶಮೀಕನು ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಗೌರಮುಖನೆಂಬ ಅವನ ಶಿಷ್ಯನು ಬಂದು ಶಾಪವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಪೋದನು. ತಕ್ಷಕನಿಂದ ಸಪ್ತಮದಿನದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದೇಹತ್ಯಾಗವಾಗುವದೆಂದು ತಿಳಿದು ರಾಜನು ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯದೇ ಆಯಿತೆಂದು ಸಮಾದಾನಪಟ್ಟನು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅತೀವ ಪ್ರಸಕ್ತನಾದ ನನಗೆ ಈ ಶಾಪವು ವಿರಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಎಚ್ಚರಿಸಿತೆಂದು ಬಗೆದು ಆಲಸ್ಯವನ್ನು ಮಾಡದೇ ರಾಜ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪೊರಮಟ್ಟನು ಬಾಲ್ಯದಿಂದ ವೈರಾಗ್ಯಬಕ್ತಿಬರಿತನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಈ ಲೋಕದಂತೆ ಸ್ವರ್ಗವೂ ಅನಿತ್ಯವು ಹೇಯವು ಎಂದು ತಿಳಿದು ಅವುಗಳನ್ನು ಬಯಸದೆ, ದುಃಖಾಮಿಶ್ರ ಸುಖಪ್ರದವಾದ ಕೃಷ್ಣಚರಣಾರವಿಂದ ಸೇವೆಯೇ ಶ್ರೇಯವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ದೇವನದೀ ತೀರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸಾದವನ್ನು ಸೇರಿ ಪ್ರಾಯೋಪವೇಶವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡನು

ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಬಕ್ತರು ಸಮರ್ಪಿಸಿದ ಲಸತ್ತುಲಸೀದಲಪರಾಗಮಿಶ್ರಿತ ಕೃಷ್ಣಚರಣಾರವಿಂದರೇಣುಮರಂದಮಿಳಿಂದಳಾದ ಮಂದಾಕಿನಿಯು 'ಇಹಪರಲೋಕಸಾದಕಳಾಗಿ ಒಳ-ಹೊರ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುವೆನು ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಪಾದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವೆ'ನೆಂದು ತರಂಗಗಳಿಂದ ಮಂಗಳಘೋಷ ಮಾಡುತ್ತ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಯಾವ ಮುಮೂರ್ಷು-ದಶಾಪನ್ನನಾದ ರಸಿಕನು ಆ ದೇವನದಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸದೇ ಇರುವನು? ಶೌನಕಾದಿಗಳಿರಾ! ಅನಂತಚರಣಾಂಭೋಜಪ್ರಸೂತಳಾದ ಬಾಗೀರಥಿಯು ಬವಚ್ಛೇದ ಮಾಡುವುದೇನು ಆಶ್ಚರ್ಯವು?

ಇಂತು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಆ ಪಾಂಡವೇಯನು ಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯೋಪವಿಷ್ಟನಾಗಿ ಗಂಗಾಜನಕನ ಪಾದಾರವಿಂದವನ್ನೂ ಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಇತರ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಮೌನವನ್ನು ತೊಟ್ಟು, ದುಸ್ಸಂಗವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿ, ಕೂತನು. ಕಬ್ಬಿಗೆ ಜೇನಿಟ್ಟಂತೆ ಮಹಾನುಭಾವರಾದ ಋಷಿಗಳಲ್ಲಿಗೆ ವಿಜಯಂಗೈದರು. ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡುವೆವೆಂದು ಪೇಳುತ್ತಾ, ತಾವು ಸ್ನಾನಪಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವದರಿಂದ ತೀರ್ಥಗಳನ್ನೇ ಪವಿತ್ರೀಕರಿಸುವ ಸಜ್ಜನಾಗ್ರಣಿಗಳು ಸಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ಬಂದರು ಅತ್ರಿ, ವಶಿಷ್ಠ, ಚ್ಯವನ, ಕೃಪನ ತಂದೆ ಶರದ್ವಾನ್, ಅರಿಷ್ಟನೇಮಿ, ಬೃಗು, ಅಂಗಿರಸ, ಪರಾಶರ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ, ಭಗವಾನ್ ಪರಶುರಾಮ, ಉತಧ್ಯ, ಇಂದ್ರಪ್ರಮತಿ, ಇಧ್ಮವಾಹ, ಮೇದಾತಿಥಿ, ದೇವಲ, ಆರ್ಷಿಷೇಣ, ಬಾರದ್ವಾಜ, ಗೌತಮ, ಅಗಸ್ತ್ಯ, ಪಿಪ್ಪಲಾದ, ಮೈತ್ರೇಯ, ಔರ್ವ, ಕವಷ,

ಬಗವಾನ್ ವೇದವ್ಯಾಸ, ನಾರದ ಮುಂತಾದ ದೇವರ್ಷಿ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿ ರಾಜರ್ಷಿವರ್ಯರು, ಅರುಣಾದಿ ಋಷಿಗಳು ಬರಲು ಧಾಜನು ಶಿರಸಾ ನಮಿಸಿ ಅವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಯದಾರ್ಹವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿದನು. ಆಸನಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖೋಪವಿಷ್ಟರಾದ ಮುನಿವರರಿಗೆ ಪುನಃ ವಂದಿಸಿ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಕೇಳಬೇಕೆಂಬ ವಿವೇಕದಿಂದ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ಪೂಜಾ ಪದಾರ್ದಗಳನ್ನು ಕೈಲಿ ಪಿಡಿದು ಪೂಜಿಸಿ ವಿನಯದಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಂಡನು

"ಅಹಾ! ಎಂತಹ ದನ್ಯನಾದೆ! ಮಹಜ್ಜನರ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದೆ. ತಮ್ಮಂತಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಪಾದೋದಕವನ್ನು ದರಿಸಿ ರಾಜಕುಲವೇ ಪಾಪದಿಂದ ಪಾವಿತವಾಗುವದು ನಾನಂತೂ ನಿಂದ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದೆ ಪಾಪಿಯಾದೆ ಗೃಹಕೃತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸದಾ ರತನಾದೆ ಇಂತಹ ನನಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶಾಪವು ವೈರಾಗ್ಯ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಅದರಿಂದಲೇ ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತ ನಿಯಾಮಕನಲ್ಲಿ ಎನಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿತು. ಇನ್ನು ಹರಿಚರಣವೆನಗೆ ಅಭಯವಂ ಕೊಡುವದು ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಹೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರೇ! ನಿಮ್ಮ ಸನ್ನಿದಾನವೆನಗಿರಲು, ಪಾವನ ಗಂಗೆಯೇ ಹತ್ತಿರ ಹರಿಯುತ್ತಿರಲು, ನನ್ನ ಚಿತ್ತವು ಶ್ರೀಶಾಸಕ್ತವಾಗೇ ಆಗುವದು ಇಂತಹ ನನ್ನನ್ನು ತಕ್ಷಕ ಕಚ್ಚಲಿ! ನನಗಿನ್ನೇನು ಬಯವು? ಬ್ರಾಹ್ಮಣವಾಕ್ಯವು ಸತ್ಯವಾಗಲಿ! ನನ್ನ ದೇಹಪಾತ ಪರ್ಯಂತವು ಪುನಃ ಪುನಃ ಹರಿಗಾಧೆಯನ್ನು ಹಾಡಿ ಕೇಳಿ ಧನ್ಯನಾಗುವೆನು ನನಗೆ ಯಾವ ಜನ್ಮದಲ್ಲಾಗಲಿ ಪುಟ್ಟ ಬೇಕಿದ್ದರೆ ಪುಟ್ಟುವೆನು. ಆಗ ಇದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಡಿಸಿರೆಂದು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬೇಡುವೆನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ವಂದಿಸುವುದಿರಲಿ! ಸಕಲ ಸಜ್ಜನರಲ್ಲಿ ಎನಗೆ ಮೈತ್ರಿ ಸಿಗಲಿ! ಬಗವದ್ಭಕ್ತರ ಸಂಘವು ದೊರೆಯಲಿ! ಬಗವಂತನಾದ ಅನಂತನಲ್ಲಿ ನಿರೂಡಬಕ್ತಿಯು ಬೆಳೆಯಲಿ!" ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿ ಗಂಗಾನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣದ ದಡದಲ್ಲಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರಾನಾದದಲ್ಲಿ ಉದಙ್ಮುಖನಾಗಿ ಪ್ರಾಯೋಪವೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಸುತನಾದ ಜನಮೇಜಯನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಆ ಧೀರನು ರಾಜವೇಷವೆಲ್ಲವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಕೇಯೂರ ಕಟಕಹಾರಾದಿ ಬೂಷಣರಾಜಿಯನ್ನು ವರ್ಜಿಸಿ ವಿಮಲ ರತ್ನದುಂಗುರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದರ್ಭಪವಿತ್ರವನ್ನು ತೊಟ್ಟು ಮುನಿವೇಷದಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸಿದನು ಆಗ ದೇವತೆಗಳವನನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿ ಪೂಮಳೆಗರೆದರು ಸಂತಸದಿಂದ ದೇವದುಂದುಬಿಗಳು ಮೊಳಗಿದವು.

ಬಂದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು 'ಸಾದು' ಎಂದು ರಾಜನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದರು. ಅವನ ಸುಕಾರ್ಯವನ್ನನುಮೋದಿಸಿದರು. ಉತ್ತಮ ಶ್ಲೋಕನಾದ ಹರಿಯ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣ ಪ್ರಕಟನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಮಾತನಾಡಿದರು. ಪ್ರಜಾನುಗ್ರಹ ತತ್ಪರರಲ್ಲವೇ ಸಾಧು ಪುಂಗವರು?

"ರಾಜರ್ಷಿವರ್ಯ! ಕೃಷ್ಣಬಕ್ತರಾದ ನಿಮ್ಮಂತಹವರಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯವು ಬಕ್ತಿಯು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ. ನೋಡು ಮಂಡಲಾಧೀಶರಿಂದ ವಂದಿತನಾದ ನೀನು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಕೃಷ್ಣಪಾದಭಜನೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ, ತೃಣದಂತೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದಿರುವೆ, ಆದ್ದರಿಂದ

ಇನ್ನೇಳು ದಿನವೂ ನಾವಿಲ್ಲೇ ಇರುವೆವು" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆ ಬಾಗವತ ಶ್ರೇಷ್ಠನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದರು "ಈ ಹರಿಬಕ್ತನಾದ ರಾಜನು ನಿಷ್ಪಾಪನು, ವಿಶೋಕನು, ಜನ್ಮಾದಿದೋಷರಹಿತನಾದ ನಾರಾಯಣ ಪಾದಕಮಲ ಸನ್ನಿದಿಯನ್ನು ಸೇರಿ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು ನಿಜ " ಎಂದು ಮಾತಾಡಿದ ಮಹರ್ಷಿಗಣ ವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಜನು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟನು. ಯೋಗ್ಯವೂ, ಅಮೃತಸ್ರಾವಿಯೂ, ವಿಪ್ರಶಾಪಪ್ರೇರಿತ ತಕ್ಷಕ ದಂಶನ ರೂಪ ದುರ್ಮರಣದೋಷ ಪರಿಹಾರಿಯೂ ಆದ ವಚನಶ್ರವಣದಿಂದ ಆನಂದಿಸಿ, ವಂದಿಸಿ, ವಿಷ್ಣುಕದಾಶ್ರವಣಾಬಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಅವರನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು.

"ಸತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿಮಂತರಾಗಿರುವ ದೇವತೆಗಳಂತೆ ರಾಜಿಸುವ ಋಷಿಗಳಿರಾ! ನಿಮಗೆ ಸುಸ್ವಾಗತವು! ಈ ಲೋಕದ ದನಾದಿಗಳನ್ನು ವೈರಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳಾದ ನೀವು ಬಯಸಿ ಬರುವರಲ್ಲ—ಇನ್ನು ಭಕ್ತರಾದ್ದರಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಸುಖಗಳು ನಿಮಗೆ ಬೇಡವೆನಿಸಿವೆ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಕೇವಲ ವರಾನುಗ್ರಹವೇ ನೀವಿಲ್ಲಿ ಬರಲು ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಂಬಿರುವೆನು. ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವೇನು? ಎಂತು? ಎಂದು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಮರಣೋನ್ಮುಖನಾಗಿರುವ ನಾನು ಮೋಕ್ಷವಲವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಕೃತ್ಯಗಳಾವುವು? ಆಲೋಚಿಸಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದುದನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳಿ" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು

೨೦ ಶುಕಾಗಮನವು

ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ-ವೈರಾಗ್ಯಬರಿತನಾದ ಶುಕನ ಆಗಮನವಾಸಬೆಯಲ್ಲಾಯಿತು ಯದೃಚ್ಛೆಯಿಂದ ಬಾಹ್ಯವಿಷಯಾಪೇಕ್ಷೆಯು ಇಲ್ಲದೆ ಶುಕಾಚಾರ್ಯನು ಹರೀಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು ಅನಪಾಯಿನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಟಾಕ್ಷಪಾತ್ರನಾದರೂ ಪಾಯುಪಾನಕುಶಲನಾಗಿ, ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿದ್ದನು ಇಂತಹ ಆಶ್ರಮವೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗದ ಅವದೂತಚರ್ಯೆಯನ್ನವಲಂಬಿಸಿ, ಬಿಂಬಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಸುಖಿಸುತ್ತಾ ಬರುವ ಶುಕನನ್ನು ಹುಚ್ಚನೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಾಲಕರು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು

ಸದಾ ಹದಿನಾರು ವರ್ಷದ ಪ್ರಾಯವಿದ್ದಂತೆ ತೋರುವ ಅವನ ಶರೀರವು ಅತಿ ಸುಂದರವೂ, ದ್ಯಾನಯೋಗ್ಯವೂ ಆಗಿತ್ತು ಕೈಕಾಲು, ಬುಜ, ಕಪೋಲ, ಮೊದಲಾದುವು ಅತಿ ಕೋಮಲವಾಗಿದ್ದವು ಕೆಂಪಾದ ಕೊನೆಗಳಿಂದ ಮನೋಹರವಾದ ನೇತ್ರಗಳೇನು! ಉನ್ನತವಾದ ನಾಸಿಕೆ ಏನು? ಸಮಾನವಾದ ಕರ್ಣಗಳು, ಶುಭ್ರವಾದ ಮುಖ, ಶಂಖದಂತೆ ತ್ರಿರೇಖಾಂಚಿತ ಕಂಠ, ಪೂರಿತಜತ್ರುಬಾಗ, ಎತ್ತರವಾದ ವಕ್ಷಸ್ಥಲ, ಸುಳಿಯಂತಿರುವ ಗಂಬೀರನಾಬಿ, ಬಾಳೆಯ ಸುಳಿಯಂದದಿ ಬಳುಕುವ ಹೊಟ್ಟೆ, ಮೊದಲಾದ ಅಂಗ-ಪ್ರತ್ಯಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಸೌಷ್ಟವ, ಲಾವಣ್ಯ ಉಕ್ಕಿಬರುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅವನು ದಿಗಂಬರನಾಗಿದ್ದನು ಕುಟಿಲ ಕೇಶಗಳವನ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ದೀರ್ಘವಾದ ಆಜಾನುಬಾಹು-ಲಂಬಿಬಾಹುದಂಡಗಳಿಂದ ದೇವೋತ್ತಮನಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದನು

ಕೈಶೋರವನ್ನು ದಾಟಿ ಯೌವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಶ್ರೀಶುಕನ ಅಂಗಸೌಂದರ್ಯ ಮಂದ ಹಾಸಗಳು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿದ್ದವು

ಇಂತಹ ಶುಕನು ಸಬೆಯನ್ನು ಪ್ರೊಕ್ಕಾಕ್ಷಣವೇ, ವೇದವ್ಯಾಸ ಪರಶುರಾಮರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅನ್ಯರೆಲ್ಲ ಎದ್ದುನಿಂತರು. ಗೂಡತೇಜಸ್ಕನಾದರೂ ಶುಕನ ಲಕ್ಷಣವನ್ನರಿತವರು ಅವನನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಸಮ್ಮಾನಗೈದರು.

ಆ ವಿಷ್ಣುರಾತನು ಅತಿದಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮರಾತನಿಗೆ, ಸತ್ಕರಿಸಲು ಪೂಜಾದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ ತಂದನು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬಾಲಕರು ಹೊರಟುಹೋದರು. ಶುಕನು ಪೂಜಾಸ್ವೀಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಹಾಸನದಿ ಕುಳಿತನು ಆ ರಾಜರ್ಷಿ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿ ದೇವರ್ಷಿ ಸಂಘಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಶುಕನು ಗ್ರಹ ತಾರಾನಕ್ಷತ್ರಯುತನಾದ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಶೋಬಿಸಿದನು. ಅವನನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿ ವಿನಯದಿಂದ ವಂದಿಸಿ ನಿಂತು ಮಹಾರಾಜನು ಕೈಜೋಡಿಸಿ ಮದುರವಾಗಿಂತು ನುಡಿದನು

"ಜ್ಞಾನಿಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ನಾನಿಂದು ಧನ್ಯನಾದೆ. ಕೇವಲ ಕೃಪೆಯಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಅತಿದಿ ಯಾಗಿ ಬಂದು ಉದ್ಧರಿಸಿದೆ. ಪವಿತ್ರನಾದೆ. ಯಾರ ಸ್ಮರಣೆಯೇ ಸಾಕು ಮನೆಯ ಜನರು ಪವಿತ್ರರಾಗಲು, ಅಂತಹವರ ದರ್ಶನ, ಸ್ಪರ್ಶನ, ಆಸನ, ಪಾದ ಜಲಪ್ರೋಕ್ಷಣಾದಿಗಳು ಸಿಕ್ಕಮೇಲೆ ಏನು ಹೇಳಲಿ! ಅಹೋ! ತಮ್ಮ ಸನ್ನಿದಾನದಲ್ಲಿ ಮನುಜರಿಗೆ ಮಹಾಪಾಪಗಳು ಕೂಡ ವಿಷ್ಣುವಿನನ್ನೆದುರಿಸಿದ ಸುರವೈರಿಗಳಂತೆ, ನಾಶವಾಗುತ್ತಿವೆ ಪಾಂಡುಸುತ ಪ್ರಿಯನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತನಾಗಿರುವನು ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ ಸೋದರತ್ತೆಯಾದ ಕುಂತಿಯ ಮಕ್ಕಳ ಕಡೆ ನೋಡಿ ನನಗಿಂದು ಅವರ ಕುಲಜನೆಂದೇನೋ ಆಪ್ತನಾದ, ಬಂಧುವಾದ! ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸ್ವಾಮಿ! ನಿನ್ನಂತಹ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯ ದರ್ಶನ ವೆಂತಾಗಬೇಕು? ನೀನು ಬರುವುದನ್ನಾರೂ ಅರಿಯರು. ಯೋಗಿಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ನೀನು ಬಂದಾಗಲೇ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆನು. ಗುರುವರ! ಮರಣೋನ್ಮುಖನಾದ ಪುರುಷನ ಕರ್ತವ್ಯವೇನು? ಏನನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು? ಯಾವುದನ್ನು ಜಪಿಸುವುದು ಲೇಸು? ಕರ್ತವ್ಯ ವಾವುದು? ಸ್ಮರಣೀಯನಾರು? ಯಾರನ್ನು ಬಜಿಸುವದೊಳಿತು? ನಾನಿಂತು ಕೇಳಿರುವೆನು ನೀನು ಭಿಕ್ಷೆಗೆಂದು ಗೃಹಮೇಧಿಗಳ ಮನೆಗೆ ಬಂದರೂ ತಲೆಬಾಗಿ ನಿಂತು ಒಂದೇ ಗೋದೋಹ ಮಾತ್ರಕಾಲವಿದ್ದು ಪೊರಟುಪೋಗುವಿಯಂತೆ! ಅಂತಹ ನಿನ್ನ ಪಾದಧೂಳಿ ಯಿಂದ ಆ ಮನೆಯೇ ಪಾವನವಾಗುವುದೆಂಬುದೇನಾಶ್ಚರ್ಯವು?"

ಎಂದು ಕೇಳಲು ಅವನ ಮದುರ ಭಾಷಣವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪೂಜ್ಯನು ಧರ್ಮಕೋವಿದ ನಾದ ಶುಕಾಚಾರ್ಯನು ಆನಂದದಿಂದ ಅಮೃತದಂತೆ ಮದುರವಾದ ಮಾತಿನಿಂದ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡಲುದ್ಯುಕ್ತನಾದನು.

ಪ್ರದಮಸ್ಕಂದವು ಪೂರ್ಣವಾಯಿತು

|| ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ||

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮ್

ದ್ವಿತೀಯಸ್ಕಂಧವು

|| ಹರಿಃ ಓಂ ||

೧. ಶುಕಪ್ರತಿವಚನವು ಧಾರಣಾನಿರೂಪಣವು

ಶ್ರೀ ಶುಕನು ರಾಜನನ್ನು ನೋಡಿ ಇಂತೆಂದನು

ರಾಜನ್! ಎಂತಹ ಉತ್ತಮ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದೆ? ಇದು ಸರ್ವ ಸುಜನರಿಗೆ ಹಿತಕರವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೋತವ್ಯವಾವುದು? ಕರ್ತವ್ಯವೇನು? ಎಂದೆ! ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಈ ನಿನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಸಂಬಾವಿಸಲರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರೋತವ್ಯ ವಿಷಯಗಳು ಸಾವಿರಗಟ್ಟಲೆಯಾಗಿವೆ, ಪರಾವರ ತತ್ವವನ್ನರಿಯದ ಸಂಸಾರರತರಾದವರಿಗೆ! ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನುಣ್ಣಲು ಜನಿಸಿ ಸಾಯುವ ನರರಿಗೆ ಅವರ ಆಯುಸ್ಸೆಲ್ಲಾ ವ್ಯರ್ಥವೇ ಸರಿ! ನೋಡು! ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ರಾತ್ರಿಯು, ಸಂಭೋಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಯೌವನವು, ಅರ್ಥ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಹಗಲು ಇಂತು ಕುಟುಂಬ ಪೋಷಣೆಗಾಗಿ ಆಯುಸ್ಸೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವುದು ಜ್ಞಾನಿ ಎಂದೆನಿಸಿದವನೂ ದೇಹ, ಮಕ್ಕಳು, ಹೆಂಡತಿ ಮೊದಲಾದುವು ತನ್ನನ್ನು ದೀನನನ್ನಾಗಿ ಬೇಡಿಸುತ್ತಿರಲು ಬಿಡದೆ ಅಮಂಗಳಕರ ವಾದ ಆ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲೇ ಮಗ್ನನಾಗಿ ತನ್ನ ತಂದೆ ತಾತಂದಿರಂತೆ ತಾನೂ ಸಾಯುವೆನೆಂಬ ಅನುಸಂದಾನವನ್ನು ಪೊಂದುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಇದನ್ನರಿತು ಬಾರತ! ಪ್ರಬುವಾದ, ಆದಾನಾದಿ ಕರ್ತನಾದ ಪಾಪಹರ್ತನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಬರ್ತನ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳು. ಹರಿಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಗಾನಮಾಡು. ಅವನ ಮಂಗಳರೂಪ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡು. ಹೀಗೆಯೇ ಮಾಡಿ ಬುದ್ಧಿವಂತರಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪೊಂದಿರುವರು ಸತ್ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದಿಂದಲೂ ಬಗವತ್ಪೂಜೆಯಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಸ್ವಧರ್ಮನಿಷ್ಠನಾದವನಿಗೆ ಮರಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣ ಸ್ಮರಣೆಯು ಬರುವುದದೇ ಅವನ ಜನ್ಮಸಾಫಲ್ಯಕಾರಣವಾಗಿರುವುದು ಮುಕ್ತಜನರು ಕೂಡ ವಿಧಿನಿಷೇಧ ನಿವೃತ್ತರಾಗಿದ್ದೂ ಹರಿಗುಣಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ಅವನ ಕಥೆಯಂ ಕೇಳುವರು, ಪೇಳುವರು. ಅಂದಮೇಲೆ ಇತರರು ಸದಾ ಶ್ರವಣಮಾಡುವುದವಶ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೇ? ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಾನು ವೇದಸಮಾನಾರ್ಥಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ ಬಾಗವತಪುರಾಣವನ್ನು ಕಲಿತು ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡೆ. ಸರ್ವಜ್ಞರೂ ಅನಾಗತಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಆದ ನಮ್ಮ ತಂದೆ ವೇದವ್ಯಾಸರದನ್ನು ಕೃಷ್ಣಾವತಾರವಾಗುವ ಮೊದಲೇ ರಚಿಸಿ ನನಗುಪದೇಶಿಸಿದರು. ರುದ್ರನಾದ ನಾನು ನಿಶ್ಚಿತ ಮುಕ್ತನಾದರೂ ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕನ ಲೀಲೆಗಳಿಂದ ಆಕರ್ಷಿತನಾಗಿ ಅದನ್ನಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದೆನು ನೀನಾದರೂ ಭಗವದ್ಭಕ್ತನಾದ್ದರಿಂದ ನಿನಗದನ್ನು ಪೇಳುವೆನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಭಾಗವತವನ್ನು ಕೇಳುವವರಿಗೆ ಮುಕುಂದಚರಣಾರವಿಂದದಲ್ಲಿ

ದೃಢಬಕ್ತಿ ಪುಟ್ಟುವದು ಸಾಂಸಾರಿಕ ಕ್ಲೇಶಗಳಿಂದ ನೊಂದು ಮೋಕ್ಷೇಚ್ಚುಗಳಾದವರಿಗೆ ಶಮದಮಾದಿಸಾದನ ಸಾಮಗ್ರೀಯುಕ್ತರಿಗೆ ಬಾಗವತಕೀರ್ತನವು ಪಲಕಾರಿಯಾಗುವುದು. ಅದೇ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣಸ್ಮರಣ ಕಾರಣವಾಗುವುದು ಪ್ರಮತ್ತನಾದವನಿಗೆ ಎಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳಾಯುವಿದ್ದರೇನು ಪ್ರಯೋಜನ? ಶ್ರೇಯಃಸಾದನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲನುಕೂಲಿಸಿದ ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತವೇ ಸಾಕು! ಖಟ್ವಾಂಗನೆಂಬ ರಾಜನಿದ್ದನು. ಅವನು ದೇವತೆಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಆಯುಶ್ಶೇಷವು ಎರಡೇ ಮುಹೂರ್ತವೆಂದರಿತು ಸಕಲ ಸಂಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಒಂದೇ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಬಾಲ್ಯಾದಬ್ಯಸ್ತ ದ್ಯಾನಬಲದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಚರಣಾರವಿಂದವನ್ನು ಸೇರಿ ಭಯರಹಿತನಾದನು ಕೌರವೇಂದ್ರ! ನಿನಗಾದರೂ ಏಳುದಿನದ ಆಯುಶ್ಶೇಷವಿದೆ. ಈ ಅವದಿಯಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷೋಪಯೋಗಿಯಾದುದನ್ನು ಮಾಡಿಕೋ! ಹರಿಚರಣಸ್ಮರಣೆಯು ಮರಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬರುವಂತೆ ಸದಾ ಅವನನ್ನೇ ಸ್ಮರಿಸು ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ವೈರಾಗ್ಯವೇ ಸಾದನಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸಿದೆ ಸ್ವತಃ ಅದವಾ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ಅಂತ್ಯಕಾಲವನ್ನರಿತ ಸುಜನನು ಮೊದಲು ಬ್ರಮವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ವಿವೇಕಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಖಡ್ಗದಿಂದ ಸ್ತ್ರೀ ಪುತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಆಶಾಪಾಶವನ್ನು ಕಡಿದು ಅನಂತರ ಗೃಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಡಲು ಬೇಕು. ಪುಣ್ಯತೀರ್ಧ ಜಲಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ, ತತ್ರತ್ಯ ಸಜ್ಜನಮುಖ ನಿಃಸೃತ ಹರಿಗಾದಾ ಶ್ರವಣಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ದುಸ್ಸಂಗದಿಂದ ದೂರನಾಗಿ ಶುಚಿಯಾದ ಏಕಾಂತಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕುಶ, ಅಜಿನ, ಚೇಲಾಸನಾಸೀನನಾಗಬೇಕು ಗುಣಪೂರ್ಣನಾದ ಹರಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ 'ಓಂ' ಎಂಬ ಸರ್ವಮಂತ್ರರಾಜವಾದ 'ಅ, ಉ, ಮ' ಎಂಬ ಮೂರಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಶನ ನಿರ್ದೋಷಜ್ಞಾನಾನಂದಸ್ವರೂಪನಿರೂಪಕವಾದ ಪ್ರಣವವನ್ನು ಜಪಿಸಿ ಜಪಿಸಿ ಮನಃಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕು ಜಿತಶ್ವಾಸನಾಗಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ವಶೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಜಗದಾದಿಕಾರಣನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು. ವಿಷಯಂಗಳಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ರಜ್ಜು (ಕಡಿವಾಣ) ವನ್ನು ಬುದ್ಧಿಸಾರದಿಯ ವಶದಲ್ಲಿಡಬೇಕು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೊರಗೆ ಹೋಗದಂತೆ ಮಂಗಳಮೂರ್ತಿಯಾದ ಹರಿಯಲ್ಲೇ ಬುದ್ಧಿಸಹಾಯದಿಂದಿಡಬೇಕು ಸರ್ವಾವಯವ ದ್ಯಾನವು ಮೊದಲೇ ಸಾದ್ಯವಾಗಲಾರದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಒಂದೊಂದೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಅಂಗವನ್ನು ಖಂಡಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ಚಿಂತಿಸಬೇಕು ಇತರ ವಿಷಯಂಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹರಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟ ಮನಸ್ಸು ಕ್ರಮೇಣ ಸಮಗ್ರಹರಿರೂಪಚಿಂತನ ಸಮರ್ದವು ಆಗುವದು ಆಗ ಸಿಗುವ ಸುಖವು ನಿರತಿಶಯವಾಗುವುದು ರಜೋಗುಣದಿಂದ ಮನಸ್ಸು ವಿಷಯ ವಿಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗುವದು ತಮೋಗುಣದಿಂದ ಕರ್ತವ್ಯಜ್ಞಾನ ಶೂನ್ಯವಾಗುವದು ಆದ್ದರಿಂದ ಧೀರನು ಅಖಂಡದಾರಣಾಬಲದಿಂದ ಆ ಮನಸ್ಸಿನ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಅವಿದ್ಯಾಮಲವನ್ನು ತೊಳೆಯಲು, ಯೋಗಿ ಎನಿಸುವನು ಜಗದಾಶ್ರಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿ ಚಿಂತನೆಯಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಮನೋಜಯಸಹಿತ ಬಕ್ತಿಯೋಗವು ಲಬಿಸುವುದು" ಎಂದು ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದ ಶುಕನಂ ಕಂಡು ರಾಜನಿಂತೆಂದನು

"ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯೇ! ದಾರಣೆ ಹೇಗೆ ಕೂಡಿಬರುವದು? ಎಲ್ಲಿ ಧಾರಣೆಯನ್ನು

ಮಾಡಲು ಸರಿ? ಎಂತಹ ದಾರಣೆಯು ಪುರುಷನ ಮನೋಮಲವನ್ನು ತೊಡೆದುಹಾಕಲು ಸಮರ್ದವಾಗಿದೆ? ಇದನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳು "

ಆಗ ಶುಕನು ಪೇಳಿದನು "ರಾಜನ್! ಆಸನಜಯ ಹೊಂದುವುದಗತ್ಯವು. ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಾಣಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಶ್ವಾಸಜಯವು, ರುದ್ರಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಮನೋಜಯವು ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯ ಜಯವು ಲಬಿಸುವುದು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯಾದಿ ಗಳನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿಡಲು ಸಮರ್ಥನಾಗಿ ಮೊದಲು ಬಗವಂತನ ಸ್ಥೂಲರೂಪವನ್ನು ಚಿಂತಿಸಬೇಕು, ಕೇಳೀ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೇ ಅವನ ಪ್ರತಿಮೆ ಅನಂತನಾದ ಹರಿಯು ದೊಡ್ಡ ದಾದುದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ದೊಡ್ಡವನು ಅವನ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಜಡಾಜಡ ಸಹಿತವಾದ ಅನಂತ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗಳಿವೆ ಈ ಅಂಡಕೋಶವು ಜೀರ್ಣವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಪಂಚಬೂತಗಳು ಮಹದಹಂಕಾರಗಳಿದರ ಸಪ್ತಾವರಣಗಳಾಗಿವೆ. ವಿಶೇಷಪ್ರಕಾಶಕನಾದ್ದರಿಂದ ವೈರಾಜ ನೆಂತಲೂ, ಸರ್ವತಃ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ್ದರಿಂದ ವಿರಾಟ್ ಎಂತಲೂ, ಬಹುಕರ್ಮ ಫಲಪ್ರದ ನಾದ್ದರಿಂದ ಪುರುಷನೆಂತಲೂ, ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಬಗವಂತನು ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ನಿಂತಿರುವನು ಅವನೇ ದಾರಣಾವಿಷಯನು.

ರಾಜನ್! ಅವನ ಸ್ಥೂಲರೂಪವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವೆನು ಕೇಳು!

ಪಾತಾಲವು ಪಾತಾಲವೆಂಬ ಬಗವಂತನ ಪಾದಮೂಲದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿ ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡು ತದದೀನವಾಗಿದೆ ಇಂತೆಯೇ ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳು ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳು ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತುಜಾತವು ಅವನಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ನಾಮರೂಪ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಪೊಂದಿ ಅವನ ಅದೀನದಲ್ಲಿರುವವು, ಅವನಿಂದ ಬಿನ್ನವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದೆಂದೂ ತಿಳಿ. ಹಿಂಬುಡವು ಪಾದದ ಮೇಲ್ಭಾಗವದರಿಂದ ರಸಾತಲವು ಹುಟ್ಟಿದೆ. ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನ ಗುಲ್ಪಗಳಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗುಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಮಹಾತಲವು, ಜಂಪುಗಳಿಂದ ತಲಾತಲವು, ಜಾನುಗಳಿಂದ ಸುತಲವು, ತೊಡೆಗಳಿಂದ ಅತಲವಿತಲಗಳು, ಜಘನದಲ್ಲಿ ಬೂಮಿಯು, ನಾಬಿಯಿಂದ ಬುವರ್ಲೋಕವು, ಎದೆಯಿಂದ ಸ್ವರ್ಗವು, ಕಂಠದಿಂದ ಮಹರ್ಲೋಕವು, ವದನದಿ ಜನೋಲೋಕವು, ಲಲಾಟದಿಂದ ತಪೋಲೋಕವು, ಆದಿಪುರುಷನ ಶಿರಸ್ಸಿನಿಂದ ಸತ್ಯ ಲೋಕವು ಹುಟ್ಟಿದವು ಇಂದ್ರಾದಿಗಳು ಬಾಹುಗಳಿಂದಲೂ, ದಿಗ್ದೇವತೆಗಳು ಕಿವಿ ಗಳಿಂದಲೂ, ನಾಸಿಕೆಯಿಂದ ಅಶ್ವಿನೀದೇವದ್ವಯರು, ಗಂದ, ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯಗಳೂ, ಮುಖದಿಂದ ಅಗ್ನಿಯು, ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ದ್ಯುಲೋಕವು ಸೂರ್ಯನು ಚಕ್ಷುರಿಂದ್ರಿಯವು ಪುಟ್ಟಿದವು. ಕಣ್ಣಿನ ರೆಪ್ಪೆಗಳಲ್ಲಿ ದಿವಾರಾತ್ರಗಳು, ಅವನ ಬ್ರೂವಿಜೃಂಬದಿಂದ ಸತ್ಯ ಲೋಕವೂ, ಜಿಹ್ವೆಯಿಂದ ರಸನೇಂದ್ರಿಯ, ಷಡ್ರಸಗಳು, ತಾಲುವಿನಿಂದ ನೀರೂ ಹುಟ್ಟಿ ದವು ಅನಂತನ ವಾಕ್ಯಗಳೇ ವೇದಗಳು. ಕೋರೆಗಳಿಂದ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರೂ, ಇತರ ದಂತಗಳಿಂದ ನಕ್ಷತ್ರಗಳೂ ಜನಿಸಿದವು. ಅವನ ಮಂದಹಾಸದಿಂದ ಜನರನ್ನು ಬಂದಿಸುವ ಮೋಹಕ ಶಕ್ತಿಯು ಮತ್ತು ಅನಂತ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಕಡೆಗಣ್ಣನೋಟದಿಂದಲೇ ಆದವು ಮೇಲ್ತುಟಿಯಿಂದ ಲಜ್ಜೆಯು, ಕೆಳತುಟಿಯಿಂದ ಲೋಬವು ಪುಟ್ಟಿದವು ಧರ್ಮನು ಸ್ತನದಿಂದ ಜನಿಸಿದನು. ಬೆನ್ನಿನಿಂದ ಅದರ್ಮನು ಬಂದನು ಮೇಢ್ರದಿಂದ ಪ್ರಜಾಪತಿಯು

ವರುಣನು ಬಂದರು ಕುಕ್ಷಿಯಿಂದ ಸಮುದ್ರಗಳೂ, ಗಿರಿಗಳು ಅಸ್ಥಿಸಂಪದಿಂದಲೂ, ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ನದಿಗಳೂ, ರೋಮಗಳಲ್ಲಿ ವೃಕ್ಷಲತಾದಿಗಳು ಇಂತು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಪೊಕ್ಕ ಶ್ರೀಹರಿಯಿಂದ ಜನಿಸಿ ಬಂದವು ಅವನ ವೀರ್ಯದಿಂದ ಅನ್ನವೂ, ಉಸಿರಿನಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನೂ ಬಂದರು ಅವನ ಗಮನವೇ ವಯಃಕಾರಣವು ಗುಣಗಳ ಪ್ರವಾಹ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಅವನ ಕರ್ಮದ ಕಾರ್ಯವಾಗಿದೆ ಈಶನ ಕೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಘಗಳು, ವಸನದಲ್ಲಿ ಸಂಧ್ಯಗಳು, ಅವನ ಹೃದಯದಿ ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿಯು, ಮನದಿಂದ ಚಂದ್ರನು, ಕಾಮವಿಕಾರಗಳೂ, ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ವಿರಿಂಚನು, ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಶಿವನು, ನಖಗಳಿಂದ ಕತ್ತೆ, ಕುದುರೆ, ಆನೆ, ಒಂಟೆಗಳೂ, ಶ್ರೋಣಿದೇಶದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಮೃಗಪಶುಗಳೂ ಜನಿಸಿದವು. ಅವನ ಶಬ್ದದಿಂದ ವೈದಿಕ ಲೌಕಿಕ ಬಾಷೆಗಳು, ಮನೀಷೆಯಿಂದ ವಾಯುದೇವನೂ, ನಿವಸನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಿಯವ್ರತಾದಿಗಳೂ, ಸ್ವರಸ್ಮೃತಿಗಳಿಂದ ಗಂದರ್ವ ವಿದ್ಯಾದರಚಾರಣರೂ, ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಅಸುರರೂ, ಜನಿಸಿಬಂದರು. ಮುಖದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರ್ಣವು, ಬುಜದಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯವರ್ಣವು, ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ ವೈಶ್ಯವರ್ಣವು, ಪಾದದಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರವರ್ಣವೂ ಜನಿಸಿ ಬಂದವು. ಅವನ ರೇತಸ್ಸಿನಿಂದ ಸ್ವಾಹಾ ಎಂದು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗ ಪಡುವ ಮಂತ್ರಗಳೂ ದ್ರವ್ಯಗಳೂ, ಮದ್ಯದೇಹದಿಂದ ಹವ್ಯವೂ, ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮಾದಿ ಕರ್ಮವಿತಾನಗಳೂ ಪುಟ್ಟಿ ಆಶ್ರಯಿಸಿ ನಿಂದವು

ಇಂತು ನಿನಗೆ ಪರಮೇಶನ ವೈರಾಜವೆಂಬ ವಿಗ್ರಹದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿರುವೆನು. ಇದನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿ ಮನೋನ್ನೈರ್ಮಲ್ಯವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಸುಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಶುದ್ಧನಾಗು. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೊಂದುತ್ತಮ ಸಾದನವಿಲ್ಲ.

೨. ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪ ಚಿಂತನವು ಮಾರ್ಗದ್ವಯವು

ರಾಜನ್! ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಆದಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ದಾರಣಾಬಲದಿಂದಲೇ ಕಾಲದಿಂದ ತಿರೋಹಿತವಾಗಿದ್ದ ಪ್ರಾಕ್ಕಲ್ಪವಿಷಯಕವಾದ ಸ್ಮೃತಿಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪೊಂದಿ ಅಮೋಘಜ್ಞಾನಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಳಯಪೂರ್ವದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆಯೇ ಈ ಜಗತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ಹರ್ಯನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು ಆದ್ದರಿಂದ ನಾ ಹೇಳಿದುದನ್ನು ನಂಬಿ ದಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗು ಇದರಂತೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬಗವದ್ವಾಚಕಗಳಾಗಿರುವ ಇಂದ್ರಾಗ್ನ್ಯಾದಿ ನಾಮ ಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಇತರಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸದೇ, ಬಗವಂತನೇ ಸರ್ವಶಬ್ದವಾಚ್ಯನೆಂದು ಉಪಾಸಿಸುವುದೂ ಇನ್ನೊಂದು ಮೋಕ್ಷಸಾದನವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಹರಿಯೇ ಸರ್ವ ವೇದಾರ್ದನು, ಮುಖ್ಯವಾಚ್ಯನು ಆಗಿರುವನು ಹೀಗಿರಲು ಪುರಂದರಾದಿ ನಾಮಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮನುಜರ ಬುದ್ಧಿಯು ಹರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶಬ್ದಪ್ರವೃತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಕಾರಣರಲ್ಲದ ಅನ್ಯರನ್ನು ತಿಳಿದು ಅವರನ್ನೇ ಉಪಾಸಿಸುವುದರಿಂದ ಅವರು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕಾಣದೆ ನಾನಾ ಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಸಾಯುತ್ತಿರುವರು ಇಂದ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಪಹತೈಶ್ವರ್ಯ ವತ್ವಾದಿ ಗುಣಗಳನ್ನು ಕಾಣದೆ ವ್ಯರ್ದೋಪಾಸನೆಯನ್ನು ಗೈದು ಕೆಡುವರು. ಈಶ್ವರೇಚ್ಛಾ ನಿರ್ಮಿತ ತದಧೀನ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಹೊರಳಾಡುತ್ತ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿಯೇ ಉಳಿವರು.

ಆದ್ದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ವ್ಯರ್ಥ ಶಬ್ದಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸದೇ ಪಟಾದಿ ನಾಮಗಳನ್ನೂ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲೇ ಸಮನ್ವಯಿಸಿ ತಿಳಿದು ಇತರ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಪ್ರಾಯಃ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವರು. ಮರವಿಲ್ಲದೆ ಜಾಗರೂಕರಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಬುದ್ಧಿಯಿಂದ, ಶಬ್ದಮಾತ್ರಶ್ರವಣದಿಂದ ಮೊದಲು ಗೋವಿಂದನನ್ನೇ ಸ್ಮರಿಸಿ ಧನ್ಯರಾಗುವರು. ಪಟಾದಿ ಲೋಕವ್ಯವಹಾರವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನವು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಿರಲು ಸ್ವಯಂಸಂಪನ್ನರಾಗುವರಾದ್ದರಿಂದ ಪಟಾದಿ ಪದಾರ್ಥ ಸಂಪಾದನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಅರ್ಥಪೂರ್ತಿಯು ಆಗದು. ಮತ್ತು ಕ್ಲೇಶವೇ ಉಳಿಯುವದು ಎಂದು ತಿಳಿದು ತನ್ನ ಯತ್ನವಿಲ್ಲದೆ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಹರೀಚ್ಛಾದಿಂದ ಬರುವವು. ಹರೀಚ್ಛಾ ಇಲ್ಲದೇ ಪದಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿಯು ಆಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದೇನೆಂದು ತಿಳಿದು ಜ್ಞಾನಿಯು ಯದೃಚ್ಛಾಲಾಬಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿರುವನು. ಪಕ್ವಜ್ಞಾನಿಗೆ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಸ್ವತಃ ಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ನೋಡು! ಕಮನೀಯ ಬೂಮಿಬಾಗವಿರಲು ಲೇಪು ಹಾಸಿಗೆಗಳೇಕೆ? ಕೈತೋಳುಗಳಿರಲು ತಲೆದಿಂಬುಗಳೇಕೆ? ಕರಾಂಜಲಿಯು ಇರಲು ಪರ್ಣಭಾಜನಪುಂಜವೇಕೆ? ಇನ್ನು ದಿಕ್ಕಿರಲು ಮೌಲ್ಯದಿಂದ ದೊರೆಯುವ ದುಕೂಲಗಳೇಕೆ? ಅಪರಿಪಕ್ವಯೋಗಿಗಳಿಗಾದರೂ ಸಕಲವೂ ದೇವದತ್ತವಾಗಿದೆ. ಮಾರ್ಗತೋರಣದಿ ಬಿಟ್ಟ ವಸ್ತ್ರಗಳು, ಪರಾರ್ಥೈಕ ಜೀವನವಾದ ವೃಕ್ಷಗಳು ಕೊಡುವ ಹಣ್ಣಿನ ಬಿಕ್ಷೆ, ನದಿಗಳು ನೀಡುವ ನೀರು, ಶಯನಸ್ಥಲವನ್ನೊದಗಿಸುವ ಗುಹೆಗಳಿರುವಾಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಇಂತಹ ಅವದೂತ ಜನರಿಗೆ ಸಖನಾಗಿರುವಾಗ ರಾಜನ್! ದನದುರ್ಮದಾಂದರನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಗಳೇಕೆ ಸೇವಿಸುವರು?

ಇಂತು ಸಾಧನದ್ವಯದಿಂದ ಚಿತ್ತವು ಸ್ವಾಧೀನವಾಗಿ ಶಾಂತವಾಗುತ್ತಿರಲು ಸ್ವಾಮಿಯೂ ಪ್ರೀತಿವಿಷಯನೂ ಆದ ಅನಂತನನ್ನು ಬಜಿಸುವ ಬಕ್ತನು ಅವಿದ್ಯಾಕಾಮಕರ್ಮಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾಗುವನು. ಜೀವನಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನೇ ಪೊಂದುವೆನೆಂಬ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ, ರೋಮಾಂಚನದಿಂದ ಆನಂದಬಾಷ್ಪದಿಂದ ಹರಿಯನ್ನು ಬಜಿಸುವನು.

"ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸರ್ವಜ್ಞನು. ಪೂರ್ಣನು, ಆನಂದಮಯನು. ಅವನ ಭಕ್ತೋತ್ತಮನಾದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನು ಸುಪ್ತಜನರಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರದಿಂದಿದ್ದು ನೋಡಿ ಕಾಪಾಡುತ್ತಿರುವನು, ಹಾಗೆಯೇ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಸ್ವಾಮಿಯು ಸರ್ವಸಾಕ್ಷಿಯು. ನಿತ್ಯನಿರ್ದುಃಖ ನಿರತಿಶಯಾನಂದ ಜ್ಞಾನನಿದಿಯು ಎಂದು ಆದಿವ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಿಡದೆ ನೆನೆದು ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಗೈಯುವದು ಮೋಕ್ಷಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ನೆನೆಯದಿರಲು ಜೀವನು ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ನರಕಾದ್ಯನರ್ಥಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯನ್ನಾಗಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಜನರು ಹರಿವಿಮುಖರಾಗಿ ವೈತರಣಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಗಳ ಪಲರೂಪವಾದ ನರಕತಾಪವನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಸತ್, ಚಿತ್, ಆನಂದ ಆತ್ಮನೆಂದುಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡದೆ ಇತರ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟವನು ಪಶುವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು? ಅಶುಬವಿಷಯಂಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟವನಲ್ಲವೇ ವಿವೇಕಿಯು? ಈಗ ಸಾಮಾನ್ಯಾದಿಕಾರಿಗಳ ಉಪಾಸನಾಪ್ರಕಾರವನ್ನು ಕೇಳು.

ಆತ್ಮೋಪಾಸನಾಯೋಗ್ಯರು ತಮ್ಮ ಹೃದಯದ ದಹರಾಕಾಶದಲ್ಲೇ ಪ್ರಾದೇಶ ಮಾತ್ರನಾಗಿ ವಸಿಸುವ ಪೂರ್ಣಷಡ್ಗುಣನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಬಜಿಸುವರು ತೈಲದ ಅಖಂಡದಾರೆಯಂತಿರುವ ಮನೋವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಉಪಾಸಿಸುವರು

ಚತುರ್ಬುಜನು, ಶಂಖ ಚಕ್ರ ಪದ್ಮ ಗದಾಧರನು, ಪ್ರಸನ್ನವದನನು, ನಲಿನಾಯ ತೇಕ್ಷಣನು, ಪೀತಾಂಬರಧಾರಿಯು, ರತ್ನಖಚಿತ ಸ್ವರ್ಣಾಂಗದ ಕವಚ ಕಿರೀಟ ಕುಂಡಲನು, ವಿಕಸಿತ ಹೃದಯಾರವಿಂದ ಕರ್ಣಿಕಾ ಮದ್ಯಗತ ಪಾದಪಲ್ಲವನು, ಶ್ರೀವತ್ಸವನ ಮಾಲಾಂಚಿತನು, ಕೌಸ್ತುಬಕಂಠನು, ಮೇಖಲಾಂಗುಲೀಯ ನೂಪುರಕಂಕಣಾಲಂಕಾರನು, ಸ್ನಿಗ್ದಕುಂಚಿತ ನೀಲಕುಂತಲ ಶೋಬಿತನು, ಮಂದಹಾಸ ಸುಂದರನು, ಮಂದಹಾಸಯುಕ್ತ ಕಟಾಕ್ಷ ಸೂಚಿತಬೂರಿದಯಾರಸನು ಆದ ಶ್ರೀಶನನ್ನು ಸಮಗ್ರಾಂಗದ್ಯಾನಸಾಮರ್ದ್ಯವು ಬರುವವರೆವಿಗೂ ಚಿಂತಿಸಲು ಅದು ಧಾರಣೆಯೆನಿಸುವದು ದಾರಣೆಯು ಸಮಗ್ರವಾದರೆ ದ್ಯಾನವೆನಿಸುವದು ಪಾದದಿಂದ ಮುಖದ ಪರ್ಯಂತವು ಒಂದೊಂದು ಅವಯವವನ್ನು ದಾರಣೆಯಿಂದ ಚಿಂತಿಸಿ ಅನಾಯಾಸ ದ್ಯಾನಗೋಚರವಾಗುವವರೆವಿಗೂ ದ್ಯಾನಿಸಿ ಬುದ್ದಿಯು ಸರ್ವಾಂಗದ್ಯಾನಸಮರ್ದವಾಗುವಂತೆ ಬಿಡದೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ನಿತ್ಯ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಟಾನಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಬುವಾದ ಸರ್ವಸಾಕ್ಷಿಯಾದ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನೆ ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯು, ಸರ್ವೋತ್ತಮನು, ಮಹೋಪಕಾರಕನು, ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯತಮನೆಂದು ಬಕ್ತಿ ಯಿಂದ ಬಾವಿಸಿ ಅವನ ಸ್ಥೂಲರೂಪವನ್ನು ಚಿಂತಿಸಬೇಕು ಸ್ಥಿರವಾದ ಸುಖಾಸನದಲ್ಲಿ ಕೂತು, ಜ್ಞಾನಿಯು ಈ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಡಲಿಚ್ಚಿಸುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಕಾಲದೇಶಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನೆನೆಯದೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಮನೋವಶವನ್ನಾಗಿರಿಸಿ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ದಿಂದ ಜಿತಶ್ವಾಸನಾಗಿ ಲಯಚಿಂತನವನ್ನು ಗೈದು ದೇಹವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ಇಂದ್ರರುದ್ರರು ಮನೋನಿಯಾಮಕರವರು ಬುದ್ಧಿನಿಯಾಮಕರಾದ ಉಮಾಬಾರತಿಯರ ಅದೀನರು. ಅವರು ಮಹತ್ತತ್ತ್ವಮಾನಿಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನರು. ಬ್ರಹ್ಮನು ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಾದೀನನು ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನೇ ಹೃದಯಸ್ಥ ಹರಿಯು, ಆವನನ್ನು ಸರ್ವತ್ರವ್ಯಾಪ್ತನಾದ ಕಾಲನಾಮಕ ಹರಿ ಯಿಂದ ಅಬಿನ್ನನೆಂದು ತಿಳಿದು ಉತ್ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಹರಿಯನ್ನು ಸೇರಿ ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಅದಿಕಾರಿಯು ಮುಕ್ತನೆನಿಸಿ ವಿದಿನಿಷೇದ ಲೇಪರಹಿತನಾಗುವನು.

ಅಂತಹ ಮುಕ್ತನು ಹೊಂದುವ ಲೋಕವು ಇತರ ಲೋಕವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಸರ್ವದೇವಪ್ರಭುವಾದ ವಾಯುವು ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನಡೆಸುವುದಿಲ್ಲ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವ-ಸ್ವಕಾರ್ಯದಿಂದ ಪರಿಪಾಲಿಸಿದ ರುದ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಸತ್ತ್ವಾದಿ ಗುಣಗಳು ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಅಹಂಕಾರದಿಂದಾಗುವ ಭೂತೇಂದ್ರಿಯ ವಿಕಾರಗಳಿಲ್ಲ. ಮಹತ್ತತ್ತ್ವದಿಂದಾಗುವ ಪ್ರಾಕೃತಬುದ್ಧಿವಿಕಾರಗಳು, ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದಾಗುವ ಜರಾದಿಗಳೂ ಇಲ್ಲ. ಕಾಲಾದಿ ಕೃತೋಪದ್ರವವು ಹರಿಗಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ಅವನ ವೈಕುಂಠಾದಿ ಲೋಕಗಳಿಗಿಲ್ಲ ಅದೇ ಹೊಂದಲು ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಲೋಕವೆನಿಸಿದೆ ಇತರ ಲೋಕಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅಲ್ಲಿರುವ ದುಃಖಾದಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು

ಅವುಗಳನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾಧಿಕಾರಿಗಳು ವೃಧಿವ್ಯಾದಿ ವಿಕಾರಿಗಳಂತೆ ಅಲ್ಲ, ಸ್ವರ್ಗದಂತೆ ಅಲ್ಲ, ಮಹತ್ತಲ್ಲ, ತದಬಿಮಾನಿದೇವತೆಯೇ ಅಲ್ಲವೆಂದು ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸರ್ವದೇವ ಬಿನ್ನನೆಂದು ತಿಳಿಯುವರು. ಐಕ್ಯವೆಂಬ ದುಷ್ಟಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಳೆಯುವರು ಅನನ್ಯಬಕ್ತಿಯನ್ನು ತಳೆದು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿತ್ಯವೂ ಬಜಿಸಿ ಅವನ ಲೋಕವನ್ನು ಪೊಂದುವರು

ಈಗ ಜ್ಞಾನಿಯ ಉತ್ಕ್ರಮಣವನ್ನು ಕೇಳು ನಿಶ್ಚಿತಬುದ್ಧಿಯಾದ ಜ್ಞಾನಿಯು ತನ್ನ ಬಿಂಬಾಪರೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆದು, ಪ್ರಾಕೃತ ಮನವನ್ನು ಸುಟ್ಟು, ನಿರ್ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವನು ತನ್ನ ಹಿಂಬುಟದಿಂದ ಮೂಲಾದಾರವನ್ನು ಪೀಡಿಸಿ, ಉದಾನವಾಯು ವನ್ನೆಬ್ಬಿಸಿ, ಕ್ರಮವಾಗಿ ಷಟ್ಚಕ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು ಮೂಲಾದಾರವು ಗುದದಲ್ಲಿರುವದು ನಾಲ್ಕು ದಲಗಳಲ್ಲಿ ವ, ಶ, ಷ, ಸ, ಎಂಬ ನಾಲ್ಕಕ್ಷರವಾಚ್ಯನಿರುವನು ನಾಬಿಯಲ್ಲಿ ಆರು ದಳದ ಸ್ವಾದಿಷ್ಠಾನ ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಬ, ಬ, ಮ, ಯ, ರ, ಲ ಎಂಬ ಆರು ಬಗವದ್ರೂಪಗಳಿವೆ ಹೃದಯದಿ ಮಣಿಪೂರ ಚಕ್ರದ ಹತ್ತು ದಳಗಳಲ್ಲಿ ಡ, ಢ, ಣ, ತ, ದ, ದ, ದ, ನ, ಪ, ಪ ಎಂಬ ರೂಪಗಳು ಉರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಅನಾಹತಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಕ, ಖ, ಗ, ಘ, ಙ, ಚ, ಛ, ಜ, ಝ, ಞ, ಟ, ಠ ಎಂಬುವ ಹನ್ನೆರಡು ರೂಪಗಳಿವೆ ತಾಲುಮೂಲದಲ್ಲಿ ವಿಶುದ್ಧಚಕ್ರವು ಅದರ ಹದಿನಾರು ದಳಗಳಲ್ಲಿ ಅಜ್ವಾಚ್ಯ (ಅಕಾರಾದಿ ಸ್ವರ) ಬಗವದ್ರೂಪಗಳಿವೆ ಹೀಗೆ ಅಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ನಾಡ್ಯಂತರ ಪ್ರವೇಶಮಾಡದೇ ಈ ಐದು ಚಕ್ರಗಳನ್ನು ದಾಟಿ, ಆರನೆಯ ಚಕ್ರವಾದ ಆಜ್ಞಾಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಮೆಲ್ಲನೇ ನಿಲ್ಲಬೇಕು ಆಜ್ಞಾಚಕ್ರದ ಎರಡು ದಳಗಳಲ್ಲಿ ಹಂ, ಸ ಎಂಬ ಬಗವದ್ರೂಪಗಳಿವೆ ಅಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಾಕ್ಷ ನಾನಾಮುಖಿಗಳನ್ನು ನಿರೋದಿಸಿ, ಅಕುಂಠಜ್ಞಾನದಿಂದ ಇತರ ಲೋಕಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಜ್ಞಾನಿಯು ಮೂರ್ದವನ್ನು ಬೇದಿಸಿ ಮೇಲಿರುವ ಸಹಸ್ರಾರದಿಂದ ಹೊರಬೀಳಬೇಕು ಇಂತು ಉತ್ಕ್ರಾಂತನಾದವನು ಸಮ್ಯಕ್‌ಪಕ್ವಬಕ್ತ್ಯಾದಿನಾದನವಂತನಾಗಿದ್ದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕ ವನ್ನೂ, ಇನ್ನು ಅಪಕ್ವಬಕ್ತನಾದರೆ ಮಹರ್ಲೋಕವನ್ನೂ ಹೊಂದುವನು ಅಣಿಮಾದಿ ಅಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಪೊಂದಿದ್ದು ಅನಂತರ ಮುಕ್ತನಾದಾಗ ಕೇವಲ ಚಿನ್ಮಾತ್ರೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವನು. ಪಕ್ವರಲ್ಲಿ ಅಪ್ರತೀಕಾಲಂಬನನೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ಅಮುಕ್ತಸ್ಥಾನ ದಲ್ಲಿ ಪವನಾಂತರಾತ್ಮನಾದ ಸರ್ವದೇವವಂದ್ಯನಾದ ಹರಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿರುವನು ಪ್ರತೀಕಾಲಂಬನನು ಪವನವಿರಿಂಚರಿರುವ ಸತ್ಯಲೋಕವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಅನಂತರ ಉಬಯರೂ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಕಲಿತು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪೊಂದುವರು ತಪೋಯೋಗ ನಿತ್ಯ ದ್ಯಾನಗಳಿಂದ ಹೊಂದಲರ್ಹವಾದ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಆ ಗತಿಯು ಸಿಗುವದು. ಕರ್ಮದಿಂದಲ್ಲ

ಹೃದಯಾಕಾಶವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪೊರಮಟ್ಟ ಜೀವನು ಜ್ಞಾನಕಾಂತಿಯಿಂದ ಸುಷುಮ್ನಾ ಮದ್ಯದ ಬ್ರಹ್ಮನಾಡಿಯಿಂದ ಉತ್ಕ್ರಾಂತನಾಗಿ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ವೈಶ್ವಾನರನನ್ನು ನೇರುವನು ಆಗ ನಿಷ್ಪಾಪನಾದ ಆ ಅದಿಕಾರಿ ಜೀವನು ಶಿಂಶುಮಾರ ಚಕ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ

ದ್ರುವಲೋಕವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವನು

ಬೂತಗಳಲ್ಲಿರುವ ಕೋಷ್ಠಗಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಅವರುಂಡ ನಾಲ್ಕು ವಿದಾನ್ನವನ್ನು ಪಚನ ಮಾಡುವವನೂ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಮದ್ಯದ ಅಗ್ನಿಲೋಕದಲ್ಲಿರುವವನೂ ಆದ ಪ್ರದಾನವಹ್ನಿಯೇ ವೈಶ್ವಾನರನೆನಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮ-ದೇವ-ಪಿತೃಲೋಕಗಳಿಗೆ ಪೋಗುವ ಯೋಗಿಗಳಿಗೂ ಕರ್ಮಿಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಮಾರ್ಗನೆನಿಸುವನು ಬಲದ ಪಿಂಗಳಾನಾಡಿಯಿಂದ ಉತ್ಕ್ರಾಂತರು ದೇವಮಾರ್ಗವನ್ನೂ ಎಡದ ಇಡಾನಾಡಿಯಲ್ಲುತ್ಕ್ರಾಂತರು ಪಿತೃಮಾರ್ಗವನ್ನೂ ಮದ್ಯದ ಸುಷುಮ್ನಾನಾಡಿಯಿಂದುತ್ಕ್ರಾಂತರು ವಿಶೇಷ ಸುಖವಂತವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಯಾನವನ್ನೂ ಹೊಂದಿ ಪೋಗುಪರು ದೇವಯಾನ-ಬ್ರಹ್ಮಯಾನಗಳು ಅವಾಂತರ ಬೇದವಷ್ಟೇ, ಬೇರಲ್ಲ.

ವಿಶ್ವಾದಾರ ಶಿಂಶುಮಾರನಿಂಡ ಅವನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ರಾಗಾದಿ ದೋಷ ವರ್ಜಿತರಾದ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ತಂತಮ್ಮ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪದಿಂದ ಮನ್ವಂತರಾಯುಷ್ಕರಾದ ದೇವತೆಗಳ ಲೋಕವನ್ನೂ ಅಥರ್ವ ಸ್ವಯೋಗ್ಯವಾದ ಮಹದಾದಿ ಲೋಕವನ್ನೂ ಹೊಂದುವರು. ಅಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಪರ್ಯಂತ ಜ್ಞಾನಾದಿ ಪರಿಪಾಕತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿರುವರು

ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಳಯವು ಬಂದಾಗ ಶೇಷಾಂತರ್ಗತ ಸಂಕರ್ಷಣನ ಮುಖದ ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಯಿಂದ ವಿಶ್ವವು ಸುಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತಿರಲು ಮಹಾಪ್ರಳಯವು ಬಂದಿತೆಂದು ತಿಳಿದು ಜ್ಞಾನಿಸಂಘವು ಸತ್ಯಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವುದು. ಸನಕಾದಿ ಸೇವಿತವಾದಾಲೋಕವು ಎರಡು ಪರಾರ್ದಗಳ ಕಾಲವಿರುವುದು ಅಲ್ಲಿ ಶೋಕಜರಾಮೃತ್ಯುಗಳಿಲ್ಲ ಆಧಿವ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲ ಉದ್ವೇಗವು ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಇಲ್ಲ ಕಾಮ್ಯನಿಷಿದ್ಧಾದಿ ಕರ್ಮದಿಂದ ಮನಃಪೀಡೆಯು ಇಲ್ಲ. ಜನನಾದಿ ಲಕ್ಷಣ ದುರಂತ ದುಃಖವನ್ನು ಕಾಣುವರು ಅಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳು ಜ್ಞಾನಿಜನರಿಗೆ ನರಕವು ಸರ್ವದಾ ಇಲ್ಲ

ಮಹಾಪ್ರಳಯದ ಲಯಪ್ರಕಾರವಂ ಕೇಳು —

ಮುಕ್ತರಾಗುವ ಜೀವಸಂಪವು ಪೃದಿವಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹರಿಯನ್ನು ಸೇರುವದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ವಾರಿ, ಅಗ್ನಿ, ವಾಯು, ಆಕಾಶಗಳನ್ನು ಸೇರುವದು ಅಲ್ಲಿರುವ ಹರಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಮನಸ್ತತ್ವ, ಬುದ್ದಿ, ಅಹಂಕಾರ, ಮಹತ್ತತ್ವ, ಅವ್ಯಕ್ತ ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಶನನ್ನು ಸೇರಿ ನಿರಾಮಯರಾಗಿ ಆನಂದವನ್ನು ಪೊಂದುವರು ಭೂಮಿ ಜಲಾಬಿಮಾನಿಗಳು ಪ್ರಾಣಮಯನನ್ನು, ಅಗ್ನಿವಾಯು ಗಗನಾಭಿಮಾನಿಗಳು ಮನೋಮಯನನ್ನು ಮನಸ್ಸು ವಿಜ್ಞಾನಮಯನನ್ನು ಹೊಂದಿದ ನಂತರ ವಿಜ್ಞಾನಾಬಿಮಾನಿ ವಿರಿಂಚನದ್ವಾರಾ ಆನಂದಮಯನನ್ನು ಪೊಂದುವರು ಘ್ರಾಣಾದಿ ಇಂದ್ರಿಯಸ್ಥಿತ ವಿರಿಂಚ ನಿಯಾಮಕ ಹರಿಯಿಂದ ಗಂಧಾದಿತ್ಮನಾತ್ರಾಸ್ಥಿತ ವಿರಿಂಚಿ ನಿಯಾಮಕ ಹರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಶ್ವೇತದ್ವೀಪಾದಿಗಳಲ್ಲಿರುತ್ತಾ ಅವರು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ

ಇಂತು ಪಂಚಬೂತಗಳು ಪಂಚತನ್ಮಾತ್ರಾಗಳು, ಹತ್ತಿಂದ್ರಿಯಗಳು ಇವುಗಳ ಅಬಿಮಾನಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಆಯಾ ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿರುವ ತನ್ನ ರೂಪದಿಂದ ಮನೋಮಯನೆನಿಸಿದ

ವಿರಿಂಚನನ್ನೂ ದೇವಪ್ರದಾನನಾದ ವಿವಿದ ಕಾರ್ಯಕಾರಣನಾದ ಅಹಂಕಾರನ್ನ ವಿರಿಂಚ ನನ್ನೂ, ಬುದ್ಧಿಸ್ಥನಾದ ವಿರಿಂಚನನ್ನೂ ಆಯಾ ರೂಪದಿಂದ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಶ್ರೀಶನು ತನ್ನಲ್ಲೇ ತಾನು ಲಯವನ್ನು ಹೊಂದುವನು ವಿರಿಂಚನು ನತ್ತ್ವಾದಿಗುಣರಹಿತನಾದ ತನ್ನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಚಿತ್ತಸ್ಥನಾದ ಆನಂದಮಯನನ್ನು ಹೊಂದಿ ನರ್ವಸ್ವಾಮಿ ಯಾದ ವಾಸುದೇವನಲ್ಲಿ ನಾಯುಜ್ಯವನ್ನೈದುವನು ಇಂತು ಬಗವಂತನನ್ನು ಪೊಂದಿದ ವಿರಿಂಚಾದೀನರಾದ ಮುಕ್ತರು ಯಾರೂ ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟುನಾವುಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಡುವ ನಂಸಾರವನ್ನು ಪೊಂದುವುದಿಲ್ಲ ರಾಜನ್! ಈ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ನೀನು ಕೇಳಲು ಪೇಳಿರು ವೆನು. ಇವು ವೇದಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇಪನು ಆರಾದಿಸಿ ಬೇಡಲು ಶ್ರೀ ವಾಸುದೇವ ನವನಿಗೆ ಪೇಳಿದ ಈ ಮಾರ್ಗದ್ವಯವನ್ನು ನಜ್ಜನಕರುಣೆಯಿಂದ ಬಗವಂತನಿಂದಲೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದರಿಂದ, ಭಾಗವತವಂ ಬಿಟ್ಟಿನ್ನೊಂದು ಮಂಗಳಕರವಾದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಾಧನ ವಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ವಾಸುದೇವನಲ್ಲಿ ಬಕ್ತಿಯೋಗವು ಲಬಿಸುವುದು ವೇದವ್ಯಾನರೂಪೀ ವಾಸುದೇವನು ವೇದಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ನಿರ್ವಿಕಾರನಾದ ಹರಿಯಲ್ಲಿ ರತಿಯು ಪುಟ್ಟಲು ಬಾಗವತವೇ ಸಾದನವೆಂದು ತಿಳಿದು ಅದನ್ನು ರಚಿಸಿದನು ಶ್ರವಣಾದಿಗಳಿಂದ ಅದನ್ನೇ ಅಭ್ಯಸಿಸುವದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷವು ಸಿಗುವದು ಭಗವಂತನು ಸರ್ವಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವಭಿನ್ನನಾಗಿ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿರುವನೆಂದು ಈ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರ ನಾದ ಹರಿಯು ಅಸ್ವತಂತ್ರರಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಜೀವಬಿನ್ನನೆಂಬುದು ಬುದ್ಧಿಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯಬಹುದು ಆ ಹರಿಯಿಂದಲೇ ರಚಿತವಾದ್ದರಿಂದಲೂ ವೇದಮೂಲವು ಆಪ್ತಿ ಮೂಲವು ಆದ್ದರಿಂದಲೂ ಬಾಗವತವು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಅಬ್ಯಸನೀಯವೆನಿಸಿದೆ ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಜನ! ಹರಿಯೇ ಸರ್ವಾತ್ಮನು, ಸರ್ವದೇಶಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೋತವ್ಯನು, ಕೀರ್ತಿ ತವ್ಯನು, ಸ್ಮರ್ತವ್ಯನಾಗಿರುವನು ನಜ್ಜನರ ಮುಖದಿಂದ ಬಗವಂತನ ಮತ್ತು ಆ ಸ್ವಾಮಿಯ ಬಕ್ತರ ಕದಾಮೃತವನ್ನು ಶ್ರವಣದ್ರೋಣಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಯಾರು ಪಾನಗೈಯುವರೋ ಅಂತಹ ನುಜನರು ವಿಷಯಕಲುಷಿತವಾದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಶುದ್ಧೀ ಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಹರಿಯ ಚರಣಾರವಿಂದ ನನ್ನಿದಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿ ನುಖಿಪರು.

೩. ಅನ್ಯದೇವೋಪಾಸನೆ—ಶೌನಕನ ಪ್ರಶ್ನೆ

ಶುಕನು ಮತ್ತೆ ಪೇಳಿದನು ಮ್ರಿಯಮಾಣ ಮನುಜನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ನೀನು ಕೇಳಿದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಹರಿಶ್ರವಣಾದಿಕವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದೆನು ಈಗ ಇತರ ದೇವತೆಗಳು ಕೊಡುವ ಪಲವೂ ಹರೀಚ್ಛಾದೀನವಾದ್ದರಿಂದ ಹರ್ಯುಪಾಸನವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂಬುದನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವೆನು, ಕೇಳು ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸ್ಸನ್ನು ಶೀಲಾದ್ಯಯನಗಳನ್ನು ಬಯಸಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಯನ್ನು, ಇಂದ್ರಿಯಪಾಟವಕ್ಕಾಗಿ ಇಂದ್ರನನ್ನು, ಪ್ರಜೆಗಾಗಿ ಕಶ್ಯಪಾದಿ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳನ್ನು, ಸಂಪತ್ಕಾಮನು ಶ್ರೀದೇವಿಯನ್ನು, ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಬಯಸಿ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು, ವಸುವನ್ನು ಬೇಡಿ ವಸುಗಳನ್ನು, ವೀರ್ಯಕಾಮನು ದಕ್ಷಾದಿಗಳನ್ನು, ಅನ್ನಾದಿಗಳಿಗಾಗಿ ಅದಿತಿಯನ್ನು, ಸ್ವರ್ಗ

ಕೇಳದ ದಿನವು ವ್ಯರ್ಥವೇ ಸರಿ! ಹರಿಚರಿತಶ್ರವಣವಿಲ್ಲದ ಚೇತನತ್ವವು ಕೂಡ ಅಪ್ರಯೋಜಕವೇ ಆಗಿದೆ. ನೋಡು! ಗಿಡಗಳೂ ಬದುಕುತ್ತಿವೆ ಕಮ್ಮಾರ ತಿತ್ತಿಗಳೂ ಉಸಿರಾಡುತ್ತಿವೆ. ಹಂದಿ, ನರಿ, ನಾಯಿಗಳೂ ಉಣ್ಣುತ್ತಿವೆ, ಮಲವಂ ವಿಸರ್ಜಿಸುತ್ತಿವೆ, ಅಂತೆಯೇ ನರರು ಬದುಕಲು ಏನು ಪ್ರಯೋಜನವು? ಒಂದು ಜನ್ಮದಲ್ಲೊಂದು ದಿನವಾದರೂ ಗೋವಿಂದನ ಕದೆಯನ್ನು ಕೇಳದವನು ಪಶುವೇ ಸೈ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ನಾಯಿಯಂತೆ ಕೊಳೆಯನ್ನುಂಡು ಬಾಗಿಲು ಕಾಯುವನು ಹಂದಿಯಂತೆ ನಿವೇದಿತವಲ್ಲದ ಇತರ ಬುಕ್ತಶೇಷವನ್ನುಂಡು ಅಸಹ್ಯದಿಂದ ಜೀವಿಸುವನು ಒಂಟೆಯಂತೆ ಕಾಲಕಾಲದಿ ಅನ್ನಪಾನೀಯ ಸೌಕರ್ಯ ವಿಲ್ಲದೇ ತಿರುಗುವನು. ಕತ್ತೆಯಂತೆ ಬಾರವನ್ನು ಹೊರುವನು ಇಂತಹ ವಿವೇಕಹೀನ ನಿನ್ನಾರು? ಹರಿಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳದ ಕಿವಿಗಳು ಬಚ್ಚಲಗುಣಿಗಳೇ ಸರಿ! ಉರುಗಾಯ ನನ್ನು ಪೊಗಳದ ನಾಲಿಗೆ, ಅಪತಿವ್ರತೆಯಂತೆ ಅಮಂಗಳವೂ ಅಹುದು ಕಿರೀಟವಿಟ್ಟರೇನು, ಮುಕುಂದನಿಗೆ ವಂದಿಸದ ತಲೆಯು ವ್ಯರ್ಥಬಾರವೇ ಎನಿಸುವದು ಕಾಂಚನಕಂಕಣ ಗಳಿದ್ದರೂ ಹರಿಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡದ ಕೈಗಳು ಶವದ ಕೈಗಳಂತೆಯೇ ಸರಿ ಹರಿಮೂರ್ತಿ ಯನ್ನು ನೋಡದ ಕಣ್ಣು ನವಿಲಿನ ಗರೆಗಣ್ಣುಗಳಂತೆ ನಿಷ್ಫಲವು ವಿಷ್ಣುಕ್ಷೇತ್ರ ಸಂಚಾರ ವನ್ನು, ಹರಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಮಾಡದ ಕಾಲು ಶುನಕನ ಹಿಂಗಾಲಿನಂತೆ ನಿಂದ್ಯವು. ಗಿಡವಾಗಿ ಕದಲದಿರುವುದೇ ಅಂತಹ ಕಾಲುಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಲೇಸು ಭಾಗವತರ ಪಾದರಜ ವನ್ನು ದರಿಸಿದ ಮನುಜನು ಜೀವಚ್ಛವವೇ ಸರಿ! ಶ್ರೀಹರಿಪಾದಸಮರ್ಪಿತ ತುಲಸಿಯನ್ನು ಮೂಸಿ ನೋಡದಿರುವವನು ಹೆಣವೇ ಸೈ ಹರಿನಾಮದೇಯಂಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕರಗದ ಹೃದಯವದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಕಲ್ಲು ಮುಖದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯು ಇಲ್ಲ ನೇತ್ರಗಳಲ್ಲಾನಂದ ಬಾಷ್ಪವಿಲ್ಲ; ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ರೋಮಾಂಚವಿಲ್ಲ. ಇಂತಹನು ಮಾನವನೇ? ಆದ್ದರಿಂದ ಬಗವದ್ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವೆವು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಿಡಿಸುವಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವಿ ಆತ್ಮವಿದ್ಯಾವಿಶಾರದನಾದ ಶುಕನು ರಾಜನ ಸಾದುವಚನಗಳಿಗೆ ಏನೆಂದು ತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು? ಅದನ್ನು ನಮಗೆ ಹೇಳು.

೪ ರಾಜಪ್ರಶ್ನೆ–ಶುಕರ ಮಂಗಲಾಚರಣೆಯು

ಸೂತನು ಪೇಳಿದನು —

"ಗುಣಪೂರ್ಣನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ತತ್ವವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಿ ನಿರೂಪಿಸುವ ಶ್ರೀಶುಕನ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲೇ ಮನವನ್ನು ತಾಳಿ, ಉತ್ತರಾಪುತ್ರನು ಬಕ್ತಿಪರಿಪ್ಲುತನಾದನು. ದೇಹ, ಪತ್ನಿ, ಪುತ್ರರು, ಮನೆ, ಪಶುಗಳು, ಸಪ್ತಪ್ರಕೃತಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಶತ್ರುಪೀಡೆಯೇ ಇಲ್ಲದ ರಾಜ್ಯವೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಡವಾಗಿದ್ದ ಸ್ವಲ್ಪವಾದ ಅಬಿಮಾನ ವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದನು. ನೀನು ಕೇಳಿದಂತೆ ಶುಕನನ್ನೂ ಕೇಳಿಕೊಂಡನು ಕೃಷ್ಣನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳುವ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ದರ್ಮಾರ್ದಕಾಮಪಲಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು ಮಹಾಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಯಾದ ಆ ರಾಜನು ಭಗವಂತನಾದ ವಾಸುದೇವನಲ್ಲಿ ದೃಡಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿದನು ಆತ್ಮಪ್ರಬು

ವೆಂದು ತಿಳಿದು ಗೋವಿಂದನಿಗೆ ವಂದಿಸಿ ಶುಕನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು

"ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯೇ! ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ನಿನ್ನ ವಚನವು ಅಮೋಘವಾಗಿದೆ. ನನ್ನ ಅಜ್ಞಾನವೇ ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿದೆ ಹರಿಜ್ಞಾನಪ್ರದವಾದ ಕದೆಯನ್ನು ಹೇಳು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಲೋಕೇಶರಿಂದ ಮಾಡಲಸದಳವಾದ ಈ ವಿಶ್ವಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಲೀಲಾಜಾಲ ವಾಗಿ ಮಾಡುವನಂತೆ ಅದೆಂತು? ಆ ರಮಾರಮಣನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳು ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸಂಸಾರ ರಚನೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡುವನು? ಪೂರ್ಣಾನಂತಶಕ್ತಿವಂತನಾದ ಪ್ರಬುವು ಯಾವ ಯಾವ ರಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಯಾವ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡು ವನು? ಜೀವನಿಗೆ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ತಾನು ಮಾತ್ರ ಅವತರಿಸಿ ಶುದ್ಧನಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಾ ಏನು ವಿಶೇಷ ಕಾರ್ಯವನ್ನಾಚರಿಸುವನು? ಅದ್ಭುತಕರ್ಮನಾದ ಹರಿಯ ಚೇಷ್ಟೆಯು ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೂ ತಿಳಿಯಲಸದಳವೆಂದಮೇಲೆ ಇನ್ನು ಪಾಮರರ ಪಾಡೇನು, ಪ್ರಕೃತಿಯ ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧಗುಣವನ್ನು ಹರಿಯು ಸ್ವೀಕರಿಸುವದೊಂದೇ ಕಾಲದಲ್ಲೋ? ಅದವಾ ಕ್ರಮವಾಗಿಯೋ? ಅವತರಿಸಿ ಮಾಡುವ ಕರ್ಮಗಳೇನು? ಗುಣಗಳನ್ನೆಂತು ದರಿಸು ವನು? ನೀನು ವೇದದಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತನು, ವೇದವೇದ್ಯನನ್ನರಿತವನು ಈ ನನ್ನ ಸಂಶಯವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಬಿಡಿಸಿ ನನ್ನನ್ನುದ್ಧರಿಸು."

ಎಂದು ರಾಜನಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಗುಣಕದನವನ್ನು ಮಾಡೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶ್ರೀಶುಕನು ವಾಗಾದೀಂದ್ರಿಯಗಳ ಒಡೆಯನಾದ ಹೃಷೀಕೇಶನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಹೇಳಲುಪಕ್ರಮಿಸಿದನು

ಶುಕಕೃತ ಬಾಗವತ ಮಂಗಲಾಚರಣೆಯು

ಸತ್ಯವಾದ ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಲೀಲೆಯಿಂದ ಇಚ್ಛಾಜ್ಞಾನ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಜೀವರಿಗೆ ಹೃದಯದಲ್ಲೇ ಇದ್ದರೂ ಚಕ್ಷುರಾದಿಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡದೆ ಜೀವಬಿನ್ನನಾಗಿ ವಾಸಿಸುವ ವೇದೈಕವೇದ್ಯನಾದ ಪರಮಪುರುಷನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು ಸಜ್ಜನರ ಅನಿಷ್ಟವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ಅಸಜ್ಜನರಿಗೆ ತಾಪಕರನಾದ ಎಲ್ಲ ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಾದುಗುಣಪೂರ್ಣನಾದ, ಪರಮಹಂಸರಿಗೆ ತಾನಾಗಿ ನಿಜಾನು ಭಾವಾನಂದಲಕ್ಷಣ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವ ಪಾಪವೈರಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು ಅನುತ್ಪನ್ನಜ್ಞಾನರಿಗೆ ಜ್ಞಾನಬಾಸಕನಾದ, ಐಕ್ಯಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆಂದಿಗೂ ಸಿಗದೆ ದೂರನಾದ, ಸಮರು ಅದಿಕರಿಲ್ಲದ, ವೈಬವದಿಂದ ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ರಮಿಸುವ ಚಿದಾನಂದೈಕರಸನಾದ, ರಮಾಪತಿಗೆ ನಮೋ ನಮಃ. ಯಾರ ವಂದನೆ, ಕೀರ್ತನೆ, ಶ್ರವಣ, ದರ್ಶನ, ಸ್ಮರಣೆ, ಪೂಜೆಗಳು, ಬಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿದ್ದರೆ ತತ್‍ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತಪಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುವವೋ ಅಂತಹ ಪರಮ ಮಂಗಲ ಕೀರ್ತಿಗೆ ನಮಃ ವಿವೇಕಿಗಳು ಯಾರ ಚರಣಾರವಿಂದವನ್ನಾ ಶ್ರಯಿಸಿ ಇಹಪರ ವಿಷಯಸಂಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಸುಖಿಪರೋ ಅಂತಹ ಮಂಗಲಯಶೋಧಾಮನಿಗೆ ವಂದನವು ತಪೋವಂತರು ದಾನವಂತರು ಕೀರ್ತಿವಂತರು ಮಾಂಗಲಿಕ ಕಾರ್ಯರತರು ಯಾರ ಚರಣದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಫಲವನ್ನರ್ಪಿಸಿದರೆ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಪೊಂದಲಾರರೋ ಅಂತಹ ಪುಣ್ಯಶ್ರವಣನಿಗೆ

ನಮಃ! ಕಿರಾತಹೂಣಾಂಧ್ರಪುಲಿಂದಪುಲ್ಕಸರಾಗಲಿ, ಆಬೀರಕಂಕರಾಗಲಿ, ಯವನಶಕಾದಿಗಳಾಗಲಿ, ಪಾಪಕಾರಣದಿಂದ ಬಂದ ಪಾಪಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಯಾರೇ ಆಗಲಿ, ಅವನ ಪಾದವನ್ನು ನಂಬಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿಗಳನ್ನಾಶ್ರಯಿಸುವದರಿಂದ ಶುದ್ಧರಾಗುವರೋ ಅಂತಹ ಪ್ರಬುವಿಗೆ ಮಹಾಮಹಿಮನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೂ ಮುಕ್ತರಿಗೂ ಒಡೆಯನಾದ, ವೇದಮಾರ್ಗಾನುವರ್ತಿಗಳ ರಕ್ಷಕನಾದ, ಧರ್ಮಪಾಲಕನಾದ, ತಪಃಪಲನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಅನ್ಯತಕಾಪಟ್ಯಗಳನ್ನರಿಯದೆ ತನ್ನನ್ನು ಬಜಿಸುವ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಪ್ರಮುಖಜಿಜ್ಞಾಸ್ಯನಾದ ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿಕಾರಣನು ನಮಗೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ. ಶ್ರೀಪತಿಯು ಯಜ್ಞಪಲದನು, ಪ್ರಜಾಜೀವನದಾತನು, ಜ್ಞಾನದಾಯಿಯು, ಸರ್ವಲೋಕ ಪಾಲಕನು, ಕ್ಷಮಾಸಮುದ್ರನು, ಅಂಧಕವೃಷ್ಣಿಸಾತ್ವತರ ಪತಿಯು, ಬಕ್ತವತ್ಸಲನೂ ಆದ ಭಗವಂತನೆಮಗೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ! ವಿಷಯೋಪರಕ್ತವಾಗದ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಶುದ್ಧಬುದ್ಧಿಗಳಾದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ತಮಗೆ ತೋಚಿದಂತೆ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಯಾರ ಚರಣಾರವಿಂದವನ್ನು ವರ್ಣಿಪರೋ ಅಂತಹ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದನೂ ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿಯೂ ಮಮಸ್ವಾಮಿಯೂ ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ! ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸರ್ಗಾದಿಯಲ್ಲಿ ಮಗನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ವೇದವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರಮಾಡಿ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ನಾರಾಯಣಋಷಿಗೂ, ವೇದವಿಬಾಗ ಮಾಡಿ ವಿಸ್ತಾರಗೊಳಿಸಿ ಪರಾಶರಾದಿಗಳ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸ್ತಿಮಿತಗೊಳಿಸಿದ, ಮತ್ತು ಹತ್ತು ಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳ ಸರ್ವವೇದಸಂವಾದವಾದ ಶ್ರೀ ಭಾಗವತವನ್ನು ರಚಿಸಿ ನನಗೆ ಪೇಳಿದ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸ ಋಷಿವರನಿಗೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಅವರು ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಲಿ ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಬುವೆನು ವ್ಯಾಪ್ತವಾದ ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿಭೂತಗಳಿಂದ ಈ ಶರೀರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿದ್ದು ನಡೆಸುವದಲ್ಲದೆ ಹನ್ನೊಂದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಐದು ಬೂತಗಳಿಂದ ಅನುಬವಿಸುವ ಬೋಗಗಳ ಸುಖಸಾರವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಶ್ರೀಹರಿಯು ನನ್ನ ಈ ಮಾತುಗಳು ತನಗೆ ಪ್ರೀತಿಜನಕವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಲಿ! ವಾಸುದೇವನಿಗೆ ನಮಃ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೆ ನಮಃ, ಭಕ್ತಿಸೋಮಾರ್ಹರಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು, ನಾರದಾದಿಗಳು, ವೈಶಂಪಾಯನಾದಿಗಳು, ಉದ್ಧವಾದಿಗಳು ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ತನ್ನ ಮುಖಾರವಿಂದ ನಿಃಸೃತಬಾಗವತಾಮೃತವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸ ಬಗವಂತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ರಾಜನ್! ಅದೇ ಬಾಗವತವನ್ನೇ ನಾರದನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ವೇದಗರ್ಬನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ತನಗೆ ನಾರಾಯಣನು ಪೇಳಿದಂತೆಯೇ ಅರ್ದವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಪೇಳಿದನು

೫ ನಾರದ-ಬ್ರಹ್ಮ ಸಂವಾದವು

ನಾರದನು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕೇಳಿದನು—

ದೇವದೇವ! ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು! ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿಕಾರಣನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡು! ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಸ್ವರೂಪವೆಂತಹುದು? ಯಾರ

ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿದೆ? ಯಾರೀ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಯಾವುದರಿಂದ ಮಾಡಿದರು? ಯಾರಲ್ಲಿದೆ? ಪಾಲಕನಾರು? ಲಯವೆಂತು? ಇದೆಲ್ಲವೂ ನಿನಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ ಹಿಂದಾದ, ಮುಂದಾಗುವ, ಈಗಿರುವ ಜಗತ್ತನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದ ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿಯನ್ನಂತೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವೆ! ಇಂತಹ ನಿನಗೆ ವಿಜ್ಞಾನವು ಯಾರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ? ಯಾರು ನಿನಗೆ ಆಶ್ರಯರು? ನಿನ್ನಕಿಂತ ಉತ್ತಮರಾರು? ಯಾರು ನಿನ್ನ ಸ್ವಾಮಿ? ಸನಗೆ ಪೇಳು! ನೀನೇ ಪಂಚಭೂತಗಳಿಂದ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಜೀವರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವಿಯಲ್ಲವೇ? ನಿನ್ನಲ್ಲೇ ಅವರನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ಪಾಲಿಸುವೆ. ನಿನ್ನ ಹೊರತನ್ಯರನ್ನು ನಾ ಕಾಣೆ ಈ ಜಗವನ್ನು ಸ್ವಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಜಾಡರ ಹುಳವು ಗೂಡನ್ನು ಕಟ್ಟಿದಂತೆ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಸೃಜಿಸುವನು ನೀನೇ! ನಿನಗೆ ಸಮರಾಗಲಿ ಚಿಕ್ಕವರಾಗಲಿ ಜಗತ್ಕಾರಣರು ಮತ್ತಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದೇ ತಿಳಿದಿರುವೆನು ದೇವದತ್ತಾದಿ ನಾಮಗಳನ್ನು, ಶುಕ್ಲಾದಿ ರೂಪಗಳನ್ನು ಸತ್ವಾದಿ ಗುಣಗಳ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಯಾವುದೇ ವಸ್ತುವನ್ನು ನಿನ್ನ ಹೊರತನ್ಯರಿಂದ ಸೃಷ್ಟವಾದದ್ದನ್ನು ನಾ ಕಾಣೆ ಆದರೆ ಅಂತಹ ನೀನೂ ಕೂಡ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಘೋರತರವಾದ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ ಯಾರನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ನಿನ್ನ ಈ ತಪಸ್ಸು? ಆದುದರಿಂದ ನನಗೆ ಸಂಶಯವು ಒದಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ವಿಷಯವಿನ್ನೂ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ ವೆಂಬ ಖೇದವಾಗುತ್ತಿದೆ ಸರ್ವಜ್ಞ! ಸರ್ವೇಶ! ನನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ದಯಮಾಡಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪೇಳು

ಎನ್ನಲಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳಿದನು.

ನಾರದಾ! ನಿನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ಲೋಕದ ಜನರಿಗೆ ನಿಜವಾದ ಜ್ಞಾನವು ತಿಳಿಯಲಿ ಎಂದು ಕರುಣೆಯಿಂದ ಕೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೇ? ನಾನಾದರೂ ಶ್ರೀ ಬಗವಂತನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಂತೆ ಆಯಿತು ಅಲ್ಲ ಹೇಳು! ನೀನು ಅಂದ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಲ್ಲವೆ! ವತ್ಸಾ! ಆ ಮಾತು—ನಾನು ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆನ್ನುವ ಮಾತು—ಕೇಳಿ ಖಿನ್ನನಾಗಿರು ವೆನು. ಈ ನನ್ನ ಮಹಿಮೆ ಶಕ್ತಿ ಎಲ್ಲವೂ ಯಾರಿಂದ ಬಂದಿರುವುದೋ ಅಂತಹ ಪ್ರಬುವನ್ನು ಮರೆತು ಎಂತಹ ಗರ್ಹಣೀಯವಾದ ಮಾತಾಡಿದೇ! ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಚಂದ್ರನಂತೆ, ಗ್ರಹ ನಕ್ಷತ್ರಗಣದಂತೆ, ಸ್ವಪ್ರಕಾಶನಾದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಬೆಳಗಿದ ವಿಶ್ವವನ್ನು ನಾನವನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವೆನಷ್ಟೆ! ನಾನವನ ದಾಸನು! ಆ ಬಗವಂತನಾದ ವಾಸುದೇವನಿಗೆ ವಂದಿಸಿ ಧ್ಯಾನಿಸುವೆನು ಕೇಳು ಅವನ ಬಂದಕಶಕ್ತಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಕೆಲವರಜ್ಞಾನಿಗಳು ನನ್ನನ್ನೇ ಜಗದ್ಗುರುವೆಂಬುವರು ಚಿತ್ಪ್ರಕೃತ್ಯಬಿಮಾನಿನಿಯಾದ ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಕೂಡ ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಲಜ್ಜಾ ಬಯಗಳಿಂದ ನಿಲ್ಲುವದಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ! ಹೀಗಿರಲು ಹರೀಚ್ಛೆ, ಪ್ರಕೃತಿ, ಬಂದಕಶಕ್ತಿಗಳೆಂದು ಮೂರು ರೂಪವಾದ ಮಾಯಾಶಕ್ತಿಯಿಂದ ವಂಚಿತರಾದ ಮೂಢರು ನಾನು-ನನ್ನದೆಂದು ಬೊಗಳು ವರು. ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ದ್ರವ್ಯಗಳು, ಪುಣ್ಯ ಪಾಪ ಕರ್ಮಗಳು, ತ್ರುಟಿಲವಾದಿ ಕಾಲವು, ಸಾತ್ವಿಕಾದಿ ಸ್ವಬಾವವುಳ್ಳ ಸುಖದುಃಖಾಶ್ರಯರಾದ ಜೀವರು ಎಲ್ಲವು ಅವನ ಅಧೀನ ವಾಗಿದೆ. ವಾಸುದೇವನಿಗದಿಕರಿಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಸಮರೂ ಇಲ್ಲ ವೇದಗಳು ಹರಿಯೇ

ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು ಸಾರುತ್ತಿವ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಹರಿಯ ಅಂಗಾಶ್ರಿತರು ನಾರಾಯಣ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಮಿಗಿಲಾದ ಲೋಕವಿಲ್ಲ ಅವನೇ ಸರ್ವ ಯಜ್ಞ ಫಲಬೋಕ್ತನಾಗಿರುವನು ಯೋಗಾಬ್ಯಾಸ, ಕೃಚ್ಛ್ರಚಾಂದ್ರಾಯಣಾದಿ ತಪಸ್ಸು ಅವನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಅವನೇ ಪರಮ ಜ್ಞೇಯನು ಮುಖ್ಯಾಶ್ರಯನು ಅಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯು ನಿರ್ವಿಕಾರನಿರುವನು ಸರ್ವ ಪ್ರಬುವಾದ ಶ್ರೀಪಾದನ ಕರುಣಾಪೂರ್ಣಾವಲೋಕನಮಾತ್ರದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ನಾನವನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದುದನ್ನೇ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡುವೆನು ನಿತ್ಯವೂ ಸತ್ತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳನ್ನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆ ಯಿಂದ ಉಪಾದಾನ ಕಾರಣವಂ ಮಾಡಿ ಆ ಗುಣಗಳ ಲೇಪವೇನೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸರ್ವ ಸಮರ್ದನಾದ ರಮೇಶನು ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಲಯಗಳನ್ನು ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು ಸತ್ತ್ವದಿಂದ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು, ರಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು, ತಮಸ್ಸಿನಿಂದ ಶರೀರ ಗಳನ್ನೂ ಜೋಡಿಸಿ, ಸ್ವತಃ ಜ್ಞಾನಿಯಾದರೂ ಪ್ರಕೃತಿಬಂದದಿಂದ ಅಬಿಮಾನವನ್ನು ಹತ್ತಿಸಿ ಕೊಂಡು ತತ್ತರಿಸಿ ತಾಪತ್ರಯವನ್ನು ಪಡುವ ಜೀವನನ್ನು ಸೃಜಿಸುವನು ಇಂತು ಜ್ಞಾನೋ ಪಾಯ ಲಕ್ಷಣಕವಾದ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಮನಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜೀವನಿಗೆ ಯಮ ನಿಯಮಾದಿ ಸಾದನಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಸಲಹುವ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ನನಗೂ ಒಡೆಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಕಾಲಕರ್ಮ ಸ್ವಬಾವಗಳನ್ನು, ತ್ರಿಗುಣಗಳನ್ನು ಅನಾದಿಯಿಂದ ತನ್ನದೀನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಹರಿಯು ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಒಳಹೊಕ್ಕು ವಿಕಾರಗೊಳಿಸಿ ಸೃಷ್ಟಿಗನುವಾಗಿ ಮಾಡಿದನು ಆಗ ವಿಕಾರಸ್ವಬಾವ ವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಕರ್ಮಪ್ರೇರಕ ಬಗವಂತನ ಪ್ರವೇಶ ಪ್ರೇರಣೆಗಳಂತೆ ಮಹತ್ತತ್ತ್ವವು ಉದಿಸಿತು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸ್ವಬಾವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮಹತ್ತಿನಲ್ಲಿ ರಜಸ್ಸತ್ತ್ವ ಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಿ ವಿಕಾರಗೊಳಿಸಲು ತಮಃಪ್ರದಾನವಾದ ಅಹಂಕಾರತತ್ತ್ವವು ಜನಿಸಿತು ಅದು ವಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮೂರಾಯಿತು ವೈಕಾರಿಕ, ತೈಜಸ, ತಾಮಸವೆಂಬುವ ಆ ಮೂರು ವಿದ ಅಹಂಕಾರತತ್ತ್ವದಿಂದ ಮನಸ್ಸು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಬೂತಗಳು ಜನಿಸಿ ವೃದ್ಧಿಹೊಂದಿ ದವು. ದ್ರವ್ಯಜ್ಞಾನಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಎಲ್ಲವೂ ಸೃಷ್ಟವಾಗಿದೆ ತಾಮಸಾ ಹಂಕಾರದಿಂದ ಆಕಾಶವು, ಶಬ್ದವೆಂಬುವ ಅದರ ಗುಣ, ತದಬಿಮಾನಿ ದೇವತೆ, ತದಂತರ್ಗತ ಹರಿಯು ಜನಿಸಿದರು. ಇಲ್ಲಿ ಹರಿಯು ತನ್ನ ರೂಪದಿಂದಲೇ ಇನ್ನೊಂದು ರೂಪವಾಗಿ ಪ್ರಾದುರ್ಬವಿಸಿ ಪ್ರೇರಕನೆನಿಸುವನು. ಆಕಾಶದಿಂದ ಸ್ಪರ್ಶಗುಣದಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಾಯುವು ಜನಿಸಿ ಆಕಾಶದಿಂದ ಪಡೆದ ಶಬ್ದವನ್ನೂ ಪೊಂದಿದನು ಪ್ರಾಣ, ಓಜ, ಸಹಸ, ಬಲ, ಇವು ವಾಯುಗುಣಗಳಾಗಿವೆ. ಆದರಿಂದ ರೂಪ ಸ್ಪರ್ಶ ಶಬ್ದಗಳನ್ನುಳ್ಳ ತೇಜಸ್ತತ್ತ್ವವು ಉದ್ಭವಿಸಿತು ತೇಜೋವಿಕಾರದಿಂದ ರಸಗುಣಕವಾದ ಅಪ್-ತತ್ತ್ವವು ರೂಪ-ಸ್ಪರ್ಶ- ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ ಪೊಂದಿ ಹುಟ್ಟಿತು. ನೀರಿನಿಂದ ಗಂದಗುಣವುಳ್ಳ ಪೃಥಿವೀತತ್ತ್ವವು ಜನಿಸಿ ಗಂಧ, ರಸ, ರೂಪ, ಸ್ಪರ್ಶ, ಶಬ್ದಗಳೆಂಬುವ ಐದು ಮಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿತು

ವೈಕಾರಿಕಾಹಂಕಾರದಿಂದ ಮನಸ್ತತ್ತ್ವವು ಇಂದ್ರಿಯಕಾರ್ಯಶಕ್ತರಾದ ಅಬಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳು ಪುಟ್ಟಿದರು. ದಿಗ್ದೇವತೆಯಾದ ಸೋಮಾದಿಗಳು ಶ್ರವಣದಲ್ಲಿ, ವಾಯುವು

ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ, ಸೂರ್ಯನು ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ, ವರುಣನು ಜಿಹ್ವೆಯಲ್ಲಿ, ಅಶ್ವಿನೀದೇವರು ನಾಸಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ವಾಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರ, ಕಾಲಲ್ಲಿ ಜಯಂತ, ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರ, ಉಪಸ್ಥದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷನೆಂದು ನಿಯಾಮಕರಾಗಿರುವರು. ಜಯಂತನಿಗೆ ಯಜ್ಞನೆಂದೂ ಹೆಸರು ಅವನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಇದ್ದು ಯಜ್ಞನೆನಿಸಿ ಪಾದಾಂಗುಷ್ಠದಲ್ಲಿದ್ದು ಶರೀರವನ್ನು ಧರಿಸಿರುತ್ತಾನೆ

ತೈಜಸಾಹಂಕಾರದಿಂದ ಹತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಜನಿಸಿದವು. ಅವು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯವೆಂದೆರಡು ವಿದ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಯು ಬುದ್ಧಿಮಾನಿನಿ ಉಮೆಯಿಂದಲೂ, ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯು ಆಹಂಕಾರಿಕ ಪ್ರಾಣನಿಂದಲೂ ನಡೆಯುವವು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ನಾಮಗಳು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದೆನು. ಇಂತು ಸೃಷ್ಟವಾದ ಪಂಚಭೂತಗಳು, ದಶೇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಮನಸ್ಸು ಎಂಬುವ ಹದಿನಾರು ಪದಾರ್ಥಗಳು ಅಸಂಶ್ಲಿಷ್ಟವಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಸಮರ್ಥವಾಗದೇ ಇದ್ದವು ಆಗ ಅವು ಅನ್ಯೋನ್ಯವಾಗಿ ಕಲೆತು ಬಗವಂತನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿ ನಮಗೆ ಘರಣಾದಿ ಬಯಪ್ರದವಾದ ಸದಸದಾತ್ಮಕವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದವು. ಸತ್ ಎಂದರೆ ಪ್ರಥಿವ್ಯಪ್ತೇಜಗಳು! ಅಸತ್ ಎಂದರೆ ವಾಯ್ವಾಕಾಶಗಳು

ಈಗ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಒಳಗಿನ ಸೃಷ್ಟಿಯಂ ಕೇಳು. ನಾರದಾ! ಒಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷ ಪರ್ಯಂತವೂ ಆವರಣಜಲಮದ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತತ್ವದೇವತೆ ಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಕಾಲಕರ್ಮಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ಜೀವಬಿನ್ನನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯು ಜೀವನನ್ನು ಶರೀರಯೋಗದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಈ ಹರಿಯೂ ಜೀವಮುಖ್ಯನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನೂ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಪುರುಷರೂಪದಿಂದ ತುಂಬಿ ನಿಂತರು ಆ ನನ್ನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳು.

ಅವನಿಗೆ ಅನಂತಬಾಹುಗಳು, ಅನಂತಪಾದಗಳು, ಅನಂತಮುಖಗಳು, ಅನಂತಶಿರ ಗಳು ಅವನ ಅವಯವಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಅವನನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ನಿಂತಿವೆ. ಇದು ಜ್ಞಾನಿಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿದೆ ನಡುವಿನಿಂದ ಕೆಳಗೇಳು ಲೋಕಗಳು ಮೇಲೇಳು ಲೋಕಗಳು ತದ್ಬಿನ್ನವಾಗಿ ತದಧೀನವಾಗಿ ತದಾದಾರಕವಾಗಿ ತನ್ನಾಮಕವೂ ಆಗಿವೆ. ಅವನ ಮುಖದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರ್ಣವೂ, ಬಾಹುಗಳಿಂದ ಕ್ಷತ್ರಿಯವರ್ಣವೂ, ತೊಡೆಯಿಂದ ವೈಶ್ಯವರ್ಣವೂ, ಪಾದದಿಂದ ಶೂದ್ರವರ್ಣವೂ ಜನಿಸಿದವು ಬೂಲೋಕವು ನಡುವಿನಲ್ಲಿ, ಬುವರ್ಲೋಕವು ನಾಬಿಯಿಂದ, ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವು ಹೃದಯದಿಂದ, ಮಹರ್ಲೋಕವು ಎದೆಯಲ್ಲಿ, ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಜನೋಲೋಕವು, ನೇತ್ರಮಧ್ಯದಿಂದ ತಪೋಲೋಕವು, ಲಲಾಟಾದಿ ಸತ್ಯಲೋಕವೆಂಬುವ ಊರ್ಧ್ವಲೋಕಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾದವು. ಕಟಿಯಲ್ಲಿ ಅತಲ, ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ ವಿತಲ, ಜಾನುವಿನಲ್ಲಿ ಸುತಲ, ಜಂಘೆಯಲ್ಲಿ ತಲಾತಲ, ಗುಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ತಲ, ಹಿಂಬುಡದಲ್ಲಿ ರಸಾತಲ, ಪಾದತಲದಿಂದ ಪಾತಾಲವೆಂಬುವ ಏಳು ಅದೋಲೋಕ ಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾದವು. ಈ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಆದಾರನಾಗಿದ್ದು, ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿ, ಪ್ರಬುವಾಗಿರುವುದ

ರಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಲೋಕಮಯನೆಂದು ಪೆಸರಾಗಿದೆ ಅದವಾ ತ್ರಿಲೋಕ ವಿವಕ್ಷೆಯಿಂದ ಪಾದದಿಂದ ಬೂಲೋಕ, ನಾಬಿಯಿಂದ ಬುವರ್ಲೋಕ, ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕ ವೆಂತಲೂ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ತಿಳಿದು ಪೂಜಿಸುವರು.

೬. ಪುರುಷರೂಪ ವರ್ಣನೆಯು

ಆದ್ಯಾತ್ಮಿಕಾದಿದೈವಿಕಾದಿಬೌತಿಕರೂಪವಾದ ಜಗತ್ತು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮುಖಾದ್ಯಂಗ ಗಳಿಂದ ಉದಯಿಸಿ ತದಾದಾರಕವಾಗಿ ನಿಂತಿದೆ ಜಗದ್ಬಿನ್ನನಾದ ಬಗವಂತನು ತದುತ್ತಮ ನಾಗಿರುವನು ಜಗತ್ತವನಿಗೆ ಪ್ರತಿಮೆಯಂತಿದೆ. ನಾರದಾ! ವಾಗಿಂದ್ರಿಯ, ತದ್ವ್ಯಾಪಾರ, ಅವುಗಳ ಅಬಿಮಾನವುಳ್ಳ ಅಗ್ನಿಯು ಮುಖದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸಪ್ತದಾತು ಗಳಿಂದ ಗಾಯತ್ರಿ, ಉಷ್ಣಿಕ್, ಅನುಷ್ಟುಪ್, ಬೃಹತೀ ಪಙ್ಕ್ತಿ, ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್, ಜಗತೀ ಎಂಬ ಏಳು ಛಂದಗಳು ಹುಟ್ಟಿವೆ ಹರಿಜಿಹ್ವೆಯು ಹವ್ಯಕವ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಧುರಾದಿ ಷಡ್ರಸಗಳಿಗೆ ಜನ್ಮ ಕೊಟ್ಟಿದೆ ಎಲ್ಲ ವಾಯುಗಳಿಗೂ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನಿಗೂ ಅವನ ನಾಸಿಕೆಯೇ ಆದಾರ ವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಗಂದ, ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯ, ಔಷದಿಗಳು, ತದಬಿಮಾನಿ ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆ ಗಳೂ ಇಬ್ಬರೂ ಪುಟ್ಟಿರುವರು ರೂಪ, ತೇಜ, ದ್ಯುಲೋಕ, ತದಬಿಮಾನಿ ಸೂರ್ಯನು ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಕೂಡಿ ಹರಿಯ ನೇತ್ರವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿರುವನು ಕರ್ಣಗಳಿಂದ ಶಬ್ದ, ಆಕಾಶ, ತದಬಿಮಾನಿ ಪ್ರಾಣಗಣೇಶರು ಕ್ಷೇತ್ರದೇವತೆಗಳು, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು, ದಿಕ್ಕುಗಳು, ಶ್ರವಣೇಂದ್ರಿಯ, ತದಬಿಮಾನಿ ಸೋಮಾದಿ ದಿಕ್ಪಾಲಕರು ಪುಟ್ಟಿದರು ಅವನ ಶರೀರವು ಶ್ರೇಷ್ಠಬಲರಾದ ವಾಯ್ವಾದಿಗಳಿಗೂ ಸೌಬಾಗ್ಯಕ್ಕೂ ಆದಾರವು. ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಕೂಡಿ ಸ್ಪರ್ಶತನ್ಮಾತ್ರವೂ ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಪ್ರಾಣನೂ ಹುಟ್ಟಿದರು. ರೋಮಗಳಿಂದ ಯಜ್ಞ ಸಂಪಾದಕ ಪಲಾಶ ಪಿಪ್ಪಲಾದಿ ಉದ್ಬಿಜ್ಜರು ಹುಟ್ಟಿದರು ಕೇಶಗಳಿಂದ ಮೇಘಗಳು, ಮೀಸೆಗಳಿಂದ ಮಿಂಚು, ನಖಗಳಿಂದ ಶಿಲಾಲೋಹಗಳು ಜನಿಸಿದವು ಲೋಕಪಾಲರು ಬಾಹುಗಳಿಂದುದಿಸಿದರು ಅವರು ಪ್ರಾಯಃ ಕ್ಷೇಮಂಕರರು ಪಾದವಿಕ್ಷೇಪದಿಂದ ಬೂ ಲೋಕ ಬುವರ್ಲೋಕಗಳು, ಸ್ವರ್ಗವೂ, ಕ್ಷೇಮ ಮೋಕ್ಷಗಳು ಜನಿಸಿದವು ಶ್ರೀಹರಿ ಚರಣವು ಎಲ್ಲಾ ಕಾಮಿತ ವರಗಳನ್ನು ಕೊಡುವದು ಅವನ ಶಿಶ್ನವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಶಿಶ್ನೇಂ ದ್ರಿಯವು, ಪರ್ಜನ್ಯನು, ಜಲ, ವೀರ್ಯ, ದಕ್ಷರು ಉದಿಸಿ ನಿಂತಿರುವರು ಮತ್ತು ಅವನ ಉಪಸ್ಥದಲ್ಲಿ ಮೈಥುನಕ್ರಿಯೆ, ತದಾನಂದ, ಪ್ರಜನನ ಸುಖಗಳು ಪುಟ್ಟಿದವು. ಗುಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಾಯ್ವಿಂದ್ರಿಯ ಮಿತ್ರರು, ಪರಿಮೋಕ್ಷ ವ್ಯಾಪಾರವು, ಯಮನು ಜನಿಸಿದರು ಗುದದಲ್ಲಿ ಹಿಂಸೆ, ನಿರ್ಋತಿ, ಮೃತ್ಯು, ನರಕಗಳು ಪುಟ್ಟಿದವು ಅವನ ಬೆನ್ನಿನಿಂದ ಕಲಿ, ಅದರ್ಮ, ಅಲಕ್ಷ್ಮೀ, ತಮಸ್ಸುಗಳು ಪುಟ್ಟಿದವು. ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ನದನದಿಗಳು, ಅಸ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟಗಳು, ಉದರದಿಂದ ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿ, ಮದುರಾದಿರಸಗಳು, ಸಮುದ್ರಗಳು, ಜೀವರು, ಸಂಹಾರ ಕ್ರಿಯೆ ಹುಟ್ಟಿದವು ಹೃದಯದಿಂದ ಮನಸ್ಸು, ರುದ್ರ, ಪುಣ್ಯದೇವನಾದ ದರ್ಮ, ಸನಕಾದಿ ಗಳು, ನೀನು, ನಾನು ಪುಟ್ಟಿದೆವು ನಾನವನ ದಾಸನು ನಾರದಾ! ಅವನ ಮದ್ಯದೇಹದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿ, ವಿಜ್ಞಾನತತ್ತ್ವವು ಪುಟ್ಟಿದವು. ಇಂತು ನಾನು- ನೀನು, ರುದ್ರ, ಮುನಿಗಳು,

ಸನಕಾದಿ ಪೂರ್ವಜರು, ಸುರಾಸುರರು, ನರನಾಗರು, ಖಗಮೃಗ ಸರೀಸೃಪಗಳು, ಗಂದರ್ವಾಪ್ಸರೆಯರು, ಯಕ್ಷರಕ್ಷರು, ಬೂತೋರಗರು, ಪಶುಗಳು, ಪಿತೃಗಳು, ಸಿದ್ಧವಿದ್ಯಾದರ ಚಾರಣರು, ವೃಕ್ಷಗಳು, ಇಷ್ಟೇಕೆ ಎಲ್ಲಾ ವಿವಿದ ಜೀವರು, ಭೂಮಿಗತರು, ಆಕಾಶಗತರು, ಜಲಚರರೆಲ್ಲರು ಮತ್ತು ಗ್ರಹ, ನಕ್ಷತ್ರ, ಕೇತು, ತಾರೆಗಳು, ಮಿಂಚು, ಸಿಡಿಲುಗಳು ಸಮಸ್ತವೂ ಪುರುಷನದೀನವಾಗಿದೆ ಹಿಂದೆ ನಡೆದ, ಮುಂಬರುವ, ಈಗಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗಳೂ ಅಷ್ಟೇ ಅವನಿಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿ ಪಾಲಿಸುವುದಲ್ಲದೇ ಜೀವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ ಅಲ್ಲಿ ವಿಷಯಬೋಗಗಳನ್ನುಣಿಸುವವನೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ವಿರಾಟ್ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಒಳಹೊರಗೂ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಅವನು ಅನಾದ್ಯನಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇಹವುಳ್ಳ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಜೀವರನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಅವರ ಸರ್ವಾಬೀಷ್ಟ ಪೂರಕನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತ ಪ್ರಬುವೆನಿಸಿರುವನು. ಇವನ ಮಹಿಮೆ ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ದುರತ್ಯಯ ಮಹಿಮನಾದ ಶ್ರೀಪುರುಷನ ಬಿನ್ನಾಂಗಕ ರಾಗಿರುವರೀ ಸರ್ವಭೂತರು. ಇದು ಯಥಾರ್ದಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುವ ಮಾತು ವತ್ಸಾ! ಇನ್ನು ಸ್ವರೂಪಾಂಶಗಳನ್ನು ಕೇಳು ಅಮೃತವೆಂಬುವ ಅನಂತಾಸನ, ಕ್ಷೇಮವೆಂಬುವ ವೈಕುಂಠ, ಅಭಯವೆಂಬುವ ಶ್ವೇತದ್ವೀಪ ಇವು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪಾಂತರ ಗಳಿಂದ ನಾರಾಯಣನು ಅನಂತ, ವೈಕುಂಠ, ವಾಸುದೇವನೆನಿಸಿ ವಿರಾಜಿಸುವನು. ಈ ಲೋಕಗಳು ಮೇಲೆ ಮೂರು ಲೋಕದ ಹೊರಗಿರುವವು. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗವು ಆಶ್ರಯವು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಅಪುತ್ರರು. ಮದ ಮೊದಲಾದ ಮಕ್ಕಳವರಿಗಿಲ್ಲ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಗೃಹಸ್ಥರಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವ ಯಜ್ಞರೂಪಿಯಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವನು ದೇವ-ಮನುಷ್ಯ ಮಾರ್ಗಗಳೆಂಬುವ ಎರಡು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ರಚಿಸಿ, 'ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ದೇವಮಾರ್ಗವು, ಅವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯಮಾರ್ಗವು ಸಿಗುವುದು' ಎಂಬುದಾಗಿ ನಿರ್ಣಯಿಸಿ, ಜೀವರನ್ನು ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರವಾಗಿ ಆಯಾ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿಲಿಸುವನು. ಪುರುಷನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾರ್ಪಣಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಅನಶನ ಮಾರ್ಗವು ಅಂದರೆ, ಬ್ರಹ್ಮಯಾನವು, ಫಲಾಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಅಶನಮಾರ್ಗವೆಂದರೆ ಪಿತೃಯಾನವೂ ಲಭಿಸುವದು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಮತ್ಸ್ಯಾದ್ಯವತಾರ ರೂಪಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಸರ್ವದಾ ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿರುವನು. ಸ್ವಗತಭೇದವಿವರ್ಜಿತ ನಾದ ಪುರುಷನಾಮಕ ಹರಿಯಿಂದ ನಾನು ಜನಿಸಿದೆನು. ವಿರಾಟ್ ಎಂಬುವ ಹೆಸರಿನಿಂದ ನಾನು ಜೀವರಿಗೂ ಪಂಚಬೂತಗಳಿಗೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ ಶಬ್ದಾದಿಗುಣಗಳಿಗೂ ಆಶ್ರಯನಾಗಿರುವೆನು ಬಕ್ತಿಜ್ಞಾನಗಳು ಉದ್ರಿಕ್ತವಾದಾಗ ನಾನು ಎರಡನೇ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಪುರುಷನಾಭಿಕಮಲದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನಾಗಿ ಜನಿಸಿದೆನು ನನ್ನನ್ನೇ ಚತುರ್ಮುಖನೆನ್ನು ವರು ನಾರದಾ! ಇಂತಹ ಮಹಿಮೆಯು ನಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ ನಾರಾಯಣನಿಗಿದೆ, ಅನ್ಯರಿ ಗಿಲ್ಲ. ಆಗ ನಾನು ಪುರುಷಾವಯವಗಳಿಂದಲ್ಲದೇ ಬೇರೆ ಕಡೆಯಿಂದ ಯಜ್ಞ ಮಾಡುವ ಸಂಬಾರಗಳನ್ನು ಕಾಣದೇ ಅವ್ಯಾಪ್ತನಾದ ಸರ್ವಪದಾರ್ದೋತ್ಪಾದಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ

ಅಂಗಗಳಿಂದಲೇ ಪಶುಗಳನ್ನು, ಅಶ್ವತ್ಥಾದಿವನಸ್ಪತಿ ಸಮಿಧೆಗಳನ್ನು, ಕುಶಗಳನ್ನು, ಯಾಗಭೂಮಿಯನ್ನು, ದರ್ಮಯೋಗ್ಯ ಕಾಲವನ್ನು, ಕಾಂಚನಾದಿ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು, ವ್ರೀಹ್ಯಾದಿ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು, ಕ್ಷೀರಘೃತಾದಿ ಗೋರಸವನ್ನು, ಲೋಹಮೃತ್ತಿಕೆಗಳನ್ನು, ಗಂಗಾದಿ ಜಲವನ್ನು ಪಡೆದು ಅವನು ಕೊಟ್ಟ ಪದಾರ್ದಗಳಿಂದಲೇ ಅವನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದೆನು ಋಗಾದಿ ವೇದಗಳು, ಚಾತುರ್ಹೋತ್ರಕ ಕರ್ಮವು, ಇಂದ್ರಾದಿ ನಾಮಗಳು, ಬೀಜಾತ್ಮಕ ಮಾಲಾತ್ಮಕ ಮಂತ್ರಗಳು, ದಕ್ಷಿಣೆ, ವ್ರತಗಳು, ದೇವತಾ ತಾರತಮ್ಯವು, ವಿದಿಸಂಕಲ್ಪಗಳು, ಕರ್ಮಬ್ರಹ್ಮನಿರೂಪಕ ಮೀಮಾಂಸಾಶಾಸ್ತ್ರವು, ದೈವಮೀಮಾಂಸೆ, ಯಜ್ಞಫಲಗಳು, ಜ್ಞಾನ, ಶ್ರದ್ದೆ, ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ, ಬ್ರಹ್ಮಸಮರ್ಪಣೆ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲಾ ಸಂಬಾರಗಳು ನನಗೆ ಪುರುಷನಾಮಕ ಹರಿಯ ಅಂಗಗಳಿಂದಲೇ ದೊರೆತವು ಆಗ ಅವನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ನಾನು ಅವನನ್ನೇ ಕುರಿತು ಆ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದಲೇ ಯಜ್ಞ ಮಾಡಿ ಅವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದೆನು. ಅದೇ ಆದಿಯಜ್ಞವು. ಆಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಅಣ್ಣಂದಿ ರಾದ ಈ ಮರೀಚ್ಯಾದಿ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳು ಒಂಬತ್ತು ಜನರು ಗಮ್ಯಾನಗಮ್ಯರೂಪದ್ವಯ ನಾದ ಪುರುಷನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಅವರಂತೆ ವಸಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮನುಗಳು, ಇತರ ಋಷಿಗಳು, ಯಜಿಸಿದರು. ಅರ್ಯಮಾದಿ ಪಿತೃಗಳು, ಇಂದ್ರಾದಿ ವಿಬುದರು, ಪ್ರಹ್ಲಾದಾದಿ ದೈತ್ಯರು, ಪ್ರಿಯವ್ರತಾದಿ ಮನುಜರು ಕೂಡಾ ಯಾಗ ಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಹರಿಗರ್ಪಿಸಿದರು

ಶ್ರೀಮತ್ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷಕಟಾಕ್ಷ ಪ್ರೇಕ್ಷಣ ಪ್ರಾಪ್ತಪ್ರಬಾವನಾದ ನಾನು ನಾರಾಯಣ ನನ್ನೇ ಯಜ್ಞಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದೆನು. ಇದೆಲ್ಲ ವಿಶ್ವವು ಅವನದೀನವಾಗಿದೆ. ಅವನೇ ಇದಕ್ಕಾದಾರನಾಗಿರುವನು ಇದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಡುವವನವನೇ! ಇಂತಹ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಗುಣತ್ರಯಸಂಬಂದಲೇಶವೂ ಇಲ್ಲ. ಜಡವು ಗುಣಮಯವು. ತದ್ರಚಿತ ದೇಹಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಬಿಮಾನದಿಂದ ಜೀವನಿಗೆ ಗುಣ ಸಂಬಂದವಾಗುವುದಷ್ಟೇ ಆಗಲಿ ಸ್ವತಃ ಜೀವನು ಗುಣರಹಿತನೇ ಸರಿ!

ನಾರದಾ! ಈಗ ತಿಳಿಯಿತೇ? ಆ ಹರಿಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಅವನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ನಾನು ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು, ರುದ್ರನು ಸಂಹಾರವನ್ನು ಮಾಡುವೆವು ಪುರುಷರೂಪದಿಂದ ವಿಶ್ವವನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸುವ ಹರಿಯು ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಉಳ್ಳವನು ನಮ್ಮ ಶಕ್ತಿ ಅವನ ಅಧೀನವು ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನು.

ವತ್ಸಾ! ನಿನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವೆನು. ಕೇಳು! ವ್ಯಕ್ತಾವ್ಯಕ್ತವಾದ ಜಗದಲ್ಲಿ ಹರಿಯಂ ಬಿಟ್ಟು ಸ್ವತಂತ್ರರಾರೂ ಇಲ್ಲ ಬಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಪ್ರೇಮದಿಂದಲೂ ನಾನು ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಹರಿಯನ್ನು ಸದಾ ಸನ್ನಿಧೀಕರಿಸಿರುವೆನು ಅವನ ದಯೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಮಾತೆಂದೂ ಸುಳ್ಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸೆಂದೂ ಅಬದ್ದಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪೋಗುವು ದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೂ ದುರ್ವಿಷಯಾಸಕ್ತವಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ ಇಂತು ವೇದ ಪ್ರತಿ ಪಾದ್ಯಮಾನನಾದ ನಾನು ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳಿಂದ ವಂದಿತನು, ಸರ್ವಜ್ಞನು, ಪ್ರಬುವು ಆಗಿದ್ದೂ,

ಯಾರಿಂದ ಜನಿಸಿ ಬಂದೆನೋ ಅಂತಹ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ನಿಪುಣತರವಾದ ದ್ಯಾನದಿಂದಲೂ ಕಾಣಲಾರದೆ ಇದ್ದೆನು ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯ, ಶರಣಾಗತ ಜನರ ಸಂಸಾರನಿವಾರಕವಾದ, ಮೋಕ್ಷದವಾದ, ಮಂಗಲ ಮಂಗಲವಾದ ಚರಣಕ್ಕೆ ನಾನು ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆನು ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ತಾನೇ ಅರಿತಿಹನಲ್ಲದೆ ನನಗೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ ನಿಗೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದ ಮೇಲೆ ಇತರರ ಪಾಡೇನು? ನನಗೆ ನಿನಗೆ ಮತ್ತೆ ರುದ್ರನಿಗೂ ಸಾಕಲ್ಯೇನ ಅವನ ಜ್ಞಾನವಾಗಲಾರದು ಅಂದಮೇಲಿತರ ಸುರರೇನು ತಿಳಿದಾರು? ಅವನ ಬಂದಕಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಮೋಹಿತರಾಗಿ ಅವನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತಾನು ಸಾರವಾಗಿ ಜಗವನ್ನು ತಿಳಿದಿರುವೆವು ಯಾರ ಅವತಾರಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಪಾಡುತ್ತಾ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಅವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಾಕಲ್ಯೇನ ಪೇಳಲಾರೆವೋ ತಿಳಿಯಲಾರೆವೋ ಅಂತಹ ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಪ್ರತಿಕಲ್ಪದಲ್ಲಿಯೂ ಜನ್ಮಾದಿದೋಷರಹಿತನಾದ ಶ್ರೀಶನು ತಾನೇ ತನ್ನಲ್ಲಿ ತನ್ನಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಲಯವನ್ನೂ ಹೊಂದುವನು ಮತ್ಸ್ಯಾದಿ ರೂಪದಿಂದ ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಸಲಹುವನು ಅವನು ನಿರ್ದೋಷನು, ಅದ್ವಿತೀಯನು, ಜ್ಞಾನರೂಪನು, ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯು, ದುಷ್ಟಾಂಶರಹಿತನು, ದೇಶಕಾಲ ಗುಣಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣನು, ಅನಾದ್ಯನಂತನು, ಪ್ರಕೃತಿಗುಣಲೇಪರಹಿತನು, ಸ್ವಗತ ಭೇದವಿವರ್ಜಿತನು, ಶಶ್ವದೇಕಪ್ರಕಾರನಾಗಿರುವ ನಿತ್ಯನಿರ್ದುಃಖ ನಿರತಿಶಯಾನಂದಾನು ಬವರೂಪನು ಮುನಿಗಳು ಇಂದ್ರಿಯಮನಂಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಪರೋಕ್ಷೀ ಕರಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಅವರ ಮನವು ದುಷ್ಟತರ್ಕದಿಂದ ದೂರವಾಗಿ ಶುದ್ಧವೆನಿಸುವದು. ಸರ್ವಾದಾರನಾದ ನಾರಾಯಣನ ಪ್ರದಮಾವತಾರವು ಪುರುಷನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ದವಾಗಿದೆ. ಅವನಿಂದ ಸ್ಥಾವರ ಜಂಗಮ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲಾ ತುಂಬಿದೆ ಪರಮಾಣು, ಮಹತ್ತು, ಕಾಲ, ಸ್ವಬಾವ, ಪ್ರಾಣ, ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿ, ಪಂಚಭೂತಗಳು, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ, ತ್ರಿಗುಣಗಳು, ದಶೇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಗರುಡ, ಇಂದ್ರ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿ ತತ್ತಚ್ಛಕ್ತಿ ಪ್ರದನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ನಾನು ರುದ್ರ, ಇಂದ್ರ, ದಕ್ಷಾದಿ ಪ್ರಜೇಶರು, ನೀನೇ ಮೊದಲಾದ ಪರಮ ಹಂಸರು, ಸ್ವರ್ಗ ಖಗ ಮನುಜ ಪಾತಾಲಾದಿ ಲೋಕಪಾಲಕರು, ವಿಶ್ವಾವಸು ಮುಂತಾದ ಗಂದರ್ವರು, ಚಿತ್ರಕೇತುಪ್ರಮುಖ ವಿದ್ಯಾದರರು, ಪುಷ್ಪವಂತ ಮುಂತಾದ ಚಾರಣರು, ಯಕ್ಷೇಶನಾದ ಕುಬೇರ, ರಕ್ಷೋಗಣದೊಡೆಯ ನಿರ್ಋತಿ, ಉರಗಾಧಿಪ ವಾಸುಕಿ, ನಾಗಾಧೀಶ ಅನಂತ, ಪಿತೃಧಿಪ ಯಮ, ದೈತ್ಯೇಂದ್ರ ಪ್ರಹ್ಲಾದ, ಸಿದ್ಧೇಶರಾದ ಸನಕಾದಿ ಗಳು, ದಾನವೇಂದ್ರರಾದ ವೃಷಪರ್ವಾದಿಗಳು, ಪ್ರೇತಪತಿ ಯಮ, ಪಿಶಾಚರಾಜ ಘಂಟಾಕರ್ಣ, ಬೂತಪತಿ ಬೈರವ, ಕೂಷ್ಮಾಂಡನಾದ ಬೃಂಗಿ, ಜಲಜಂತುಶ್ರೇಷ್ಠ ತಿಮಿಂಗಿಲ, ಮೃಗನಾದ ಸಿಂಹ, ಪಶುಪಾಲಕ ನಂದಿ, ಎಷ್ಟೆಂದು ಹೇಳಲಿ ನಾರದಾ! ಜ್ಞಾನ, ಬಲ, ಸಹನೆ, ಅವಷ್ಟಂಭನಶಕ್ತಿ, ಅಕ್ರೋದ, ನಿಷಿದ್ಧಕರ್ಮಕರಣಲಜ್ಜೆ, ಕಾಂತಿ, ಸೌಂದರ್ಯ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ಶೌರ್ಯ, ಧೃತಿ ಮೊದಲಾದ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಗುಣಂಗಳುಳ್ಳ ವರೆಲ್ಲರೂ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಬಿನ್ನಾಂಶರು. ಅವನಿಂದ ಬಂದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಶೋಬಿಸುವರು. ಹರಿಗುಣಗಳಿಗೆ ಇತರರ ಸುಗುಣಗಳು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗಳಾಗಿವೆ. ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುವ ಮತ್ತು

ಉಪಾಸಿಸುವ ಆ ಪೂರ್ಣಷಡ್ಗುಣನ ಲೀಲಾವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಿನಗೆ ನಾ ಪೇಳುವೆನು ಮನೋಜ್ಞಮಧುರವಾದ ಆ ಕದೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವವರಿಗೆ ದೇಹಾರಂಭಕಾರಣವಾದ ಪಾಪಕರ್ಮವೆಲ್ಲವೂ ನಷ್ಟವಾಗಿಪೋಗುವದು

೭. ಪದ್ಮನಾಭನ ಅವತಾರಗಳು

ಯಜ್ಞವರಾಹನಾಗಿ ಭೂಮ್ಯುದ್ಧರಣವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಬಂದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ಕೊಂದನು. ಆಕೂತಿಯಲ್ಲಿ ರುಚಿಪ್ರಜೇಶನಿಗೆ ಪುಟ್ಟಿ ಯಜ್ಞನೆನಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನಿಂದ್ರನಾಗಿ ಪಾಲಿಸಿದನು. ದಕ್ಷಿಣಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ತುಷಿತರೆಂಬುವ ದೇವರನ್ನು ಪಡೆದನು ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನುವನ್ನು ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿ ಈಶಾವಾಸ್ಯೋಪನಿಷತ್ತಿನಿಂದ ಸ್ತುತನಾದನು ಕರ್ದಮ ನಿಗೆ ದೇವಹೂತಿಯಲ್ಲಿ ನವ ಭಗಿನಿಯರ ತಮ್ಮನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ ಕಪಿಲನು ಮೋಕ್ಷ ಕಾರಣ ಸಾಂಖ್ಯಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ತಾಯಿಗೆ ಪೇಳಿ ಉದ್ಧರಿಸಿದನು ಅತ್ರಿಗೆ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಮಗನಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ದತ್ತನೆನಿಸಿದನು. ಅವನ ಪಾದಪಂಕಜಪರಾಗಪವಿತ್ರದೇಹರಾಗಿ ಯದು ಹೈಹಯಾದಿಗಳು ಅಣಿಮಾದಿ ಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಹರಿಬಕ್ತಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿದರು ಲೋಕವನ್ನು ಸೃಜಿಸಲು ನಾನು ತಪವನ್ನು ಗೈಯಲು ಸನತ್ಕುಮಾರನೆನಿಸಿ ಬಂದು ಹಿಂದಿನ ಕಲ್ಪಜ್ಞಾನ ವಿಶೇಷವನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಲೋಕವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿ ಮುನಿಗಳಿಗೂ ಜ್ಞಾನಪ್ರದನಾದನು ಇವನ ಆವೇಶದಿಂದ ಯುಕ್ತನೇ ನನ್ನ ಮಗನಾದ ಸನತ್ಕುಮಾರನು ದರ್ಮನಿಗೆ ಮೂರ್ತಿ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿ, ಕೃಷ್ಣ, ನರ, ನಾರಾಯಣ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ರೂಪದಿಂದ ಅವತರಿಸಿದನು ಹರಿ ಕೃಷ್ಣ ನಾರಾಯಣರು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ. ನರನು ಅನಂತನು ಅವನಲ್ಲಿ ನರನೆಂಬ ರೂಪದಿ ಶುಕ್ಲಕೇಶಾವೇಶದಿಂದ ಹರಿಯು ವಸಿಸುವನು ನರನಾರಾಯಣರು ಲೋಕ ಕ್ಷೇಮಾರ್ಥವಾಗಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು ಅವರ ತಪವನ್ನು ಕೆಡಿಸಲು ಬಂದ ಅಪ್ಸರೆಯರು ಹಾಗೂ ಅನಂಗನ ಪರಿವಾರವೂ ವಿಫಲಯತ್ನರಾಗಿ ಪೋದರು ನಾರದಾ! ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಶಂಕರಾದಿಗಳು ಕಾಮವನ್ನು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಸುಟ್ಟರು, ನಿಜ ಆದರೆ ಅವರು ಅಸಹ್ಯವು ಕಾಮಬೀಜವು ಆದ ರೋಷವನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲಾರದೇ ಹೋದರು ರೋಷವೇ ಅವರೀರ್ವರ ಮಲಿನರಹಿತ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪೊಗಲಾರದೆ ಹೋಯಿತೆಂದಮೇಲೆ ಕಾಮವೆಂತು ಪೊಕ್ಕು ಕೆಡಿಸಲರ್ಹವಾದೀತು? ಧ್ರುವನು ಮಲತಾಯಿಯ ವಾಗ್ಬಾಣವಿದ್ಧನಾಗಿ ವನವನ್ನು ಸೇರಿ ತಪವನ್ನು ಗೈಯಲು ವಾಸುದೇವನೆನಿಸಿ ಅವನಿಗೆ ಧ್ರುವಪದವಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮುನಿಜನನುತನಾದನು ಐಕ್ಯವಾದಿಯಾದ ವೇನನನ್ನು ಭೂಸುರರು ಶಪಿಸಿ ಸುಡಲು ಅವನ ಭುಜವನ್ನು ಮಥಿಸಿದ ಋಷಿಗಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಪೃಥುರಾಜನಲ್ಲಿ ಪೃಥು ಎಂಬ ತನ್ನ ರೂಪದಿಂದಾವೇಶಿಸಿ ಪುಟ್ಟಿದನು. ಬೂಮಿಯನ್ನೇ ಗೋವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಕಲ ಜೀವನ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕರೆದು ಪ್ರಜರಿಗಿತ್ತನು ನಾಬಿರಾಜನಿಂದ ಮೇರುದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಋಷಬನೆಂದವತರಿಸಿ ಸಕಲ ಬಾಹ್ಯಸಂಗವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಪ್ರಶಾಂತನಾಗಿ, ಸರ್ವಾದಾರನಾಗಿ, ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಲೋಕಶಿಕ್ಷೆಗೋಸುಗವಾಗಿ ಯೋಗಚರ್ಯೆಯನ್ನು ನಡಿಸಿ

ನೋಡಿಸಿದನು ನಾನು ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಹಯಗ್ರೀವನಾಗಿ ಬಂದು ನನಗುಪ ದೇಶಗೈದ ಸ್ವಾಮಿಯು ಹಿರಣ್ಯವರ್ಣನು ವೇದಮುಖ್ಯಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನು, ಯಜ್ಞಫಲಪ್ರದನು ಮತ್ತು ಸಕಲ ದೇವೋತ್ತಮನು ಆಗಿರುವನು. ಅವನ ಮೂಗಿನ ಉಸಿರೇ ವೇದಗಳು. ಅವನ ಮುಖದಿಂದೆಲ್ಲ ವಿದ್ಯೆಗಳು ಪೊರಮಟ್ಟವು ಆ ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಸ್ವರೂಪನಿಗೆ ವಂದನೆಗಳು

ಮತ್ಸ್ಯನಾಗಿ ಮನ್ವಂತರ ಪ್ರಳಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮನುವಿನಿಂದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಕೊಂಡನು ಭೂಮಿಯು ನೌಕಾರೂಪದಿಂದಿದ್ದಾಗ ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಸರ್ವ ಜೀವರಿಗೆ ಆದಾರ ವಾಗಿದ್ದನು ಹಯಗ್ರೀವ ದೈತ್ಯನಿಂದ ಅಪಹೃತವಾದ ವೇದಗಳನ್ನು ನನಗೆ ಪುನಃ ತಂದು ಕೊಟ್ಟನು ಅಮರಾಸುರರು ಕ್ಷೀರಶರಧಿಯನ್ನು ಅಮೃತಕ್ಕೆಂದು ಮಥಿಸುವಾಗ ಮಂದರ ವನ್ನು ಮುಣಗದಂತೆ ಬೆನ್ನಮೇಲೆ ಕಚ್ಛಪನಾಗಿ ದರಿಸಿದನು. ಆ ಮಂದರಪರ್ವತ ಪರಿ ಬ್ರಮಣದಿಂದ ಸುಖವೆನಿಸಿ ನಿದ್ರೆಬಂದಂತೆ ಆನಂದಮಯನಾಗಿದ್ದನು ದೇವಬಯವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಬ್ರುಕುಟಿದಂಷ್ಟ್ರಾಕರಾಳವದನ ಬಯಂಕರನಾದ ನೃಸಿಂಹನಾಗಿ, ಗದೆಯನ್ನು ಪಿಡಿದು ಮೇಲೇರಿ ಬರುವ ಹಿರಣ್ಯಕಶ್ಯಪನನ್ನು ತೊಡೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ನಖಗಳಿಂದ ಸೀಳಿ ಕೊಂದನು ಸರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲನ್ನು ಪಿಡಿದು ಪೀಡಿಸುವ ಮಕರಿಯಿಂದ ಬಿಡಿಸೆಂದಾರ್ತನಾಗಿ ಕರದಿ ಕಮಲವನ್ನೆತ್ತಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿ 'ಆದಿಪುರುಷ! ಅಖಿಲಲೋಕನಾದ! ಪವಿತ್ರಕೀರ್ತೇ! ಶ್ರವಣಮಂಗಳನಾಮದೇಯ!" ಎಂದು ಕೂಗಲು ಶರಣಾಗತರಂ ಪೊರೆವ ಹರಿಯು ಗರುಡಾರೂಡನಾಗಿ ಬಂದು ಚಕ್ರದಿಂದ ನಕ್ರನನ್ನು ಕೊಂದು ಗಜರಾಜನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದನು ಆ ಹರಿಯೇ ಪಾವನಮನುವೆನಿಸಿದನು. ಅದಿತಿಯ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ವಯಸಾ ಚಿಕ್ಕವನಾದರೂ ಗುಣದಿಂದ ದೊಡ್ಡವನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯು ಬಲಿಯನ್ನು ಬೇಡಿ ಮೂರು ಪಾದದ ನೆಪದಿಂದ ಸುರರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಸಿದು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ವಾಮನಮೂರ್ತಿಯೇ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನಾಗಿ ಸಕಲ ಲೋಕಗಳನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿದನು ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿರುವವರನ್ನು ಕೆಡಿಸಲು ಪ್ರಬುಗಳು ಸಮರ್ದ ರಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿಸಿದನು. ಆ ಉರುಕ್ರಮನ ಪಾದೋದಕವನ್ನು ಶಿವನು ದರಿಸಿಹನು ಅಂತಹ ಪಾದೋದಕವನ್ನು ದರಿಸಿ, ಕ[illegible] ಮಾತನ್ನು ಸತ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು, ತಲೆಬಾಗಿ ತನ್ನನ್ನೇ ಶ್ರೀ ವಾಮನನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡ ಆ ಬಲಿರಾಜನ ಸರ್ವಸ್ವ ದಾನ ಪುಣ್ಯಫಲವು ಇಂದ್ರಲೋಕಾದಿಪತ್ಯವಲ್ಲ ಹರಿತೋಷಣವೇ ನಿಜವಾದ ಫಲವು. ಅದರಿಂದ ಆ ಬಲಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆನಂದೋದ್ರೇಕವಾ[illegible]ಮು ನಾರದಾ! ನಮ್ಮ ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಮೆಚ್ಚಿಗ ಭಗವಂತನು ಇತರಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಿದಾಸನೆಂದವತರಿಸಿ, ಜ್ಞಾನಕರ್ಮನಿರೂಪಕವಾದ ಪಾಂಚರಾತ್ರಾಗಮವನ್ನು ಬೋದಿಸಿದನು ಅವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ ಆ ಆಗಮದ ರಹಸ್ಯ ವನ್ನೂ ವಾಸುದೇವ ಶರಣರು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲರು. ಆಯಾ ಮನ್ವಂತರಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ ರಾಜೇಶ್ವರನೆಂಬ ರೂಪದಿಂದಿದ್ದು ಅಪ್ರತಿಹತವಾದ ತೇಜದಿಂದ ಪರಿಪಾಲಿಸುವನು ದುಷ್ಟ ರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವನು ಕಮನೀಯ ಚರಿತೆಯನ್ನಾಚರಿಸಿ ತನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವನು ದನ್ವಂತರಿಯಾಗಿ ಅಮೃತವನ್ನು ತಂದನು ಆಯುರ್ವೇದವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದನು ನಿತ್ಯಮುಕ್ತ

ನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯು 'ದನ್ವಂತರಯೇ ಸ್ವಾಹಾ' ಎಂದು ತನ್ನ ಯಜ್ಞಬಾಗವನ್ನು ಕೊಡುವವರನ್ನೂ, ಕೇವಲ 'ದನ್ವಂತರಯೇ ನಮಃ' ಎಂದು ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವವರನ್ನೂ ಆರೋಗ್ಯದಿಂದಿರಿಸಿ ಕಾಪಾಡುವನು. ದೈವದಿಂದ ನಾಶವಾಗಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮದ್ರೋಹಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಲವನ್ನು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಸಲ ಪರಶುವಿನಿಂದ ಕಡಿದು ನಾಶಪಡಿಸಿದ ಬಾರ್ಗವ ರಾಮನ ಪರಾಕ್ರಮವು ಸಾಕ್ಷಾದ್ರುದ್ರನನ್ನು ಕೂಡ ನುಂಗಿಬಿಡುವಷ್ಟು ಬಯಂಕರವಾಗಿದೆ ಪ್ರಾಣಾದಿಗಳೊಡೆಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ರಾಮನೆನಿಸಿ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಂಶದಿ ಜನಿಸಿದನು ತಂದೆಯ ಮಾತನ್ನು ಸತ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಕಾಡನ್ನು ಸೇರಿದನು ಪತ್ನಿಯಿಂದ ತಮ್ಮನಿಂದ ಕೂಡಿ ವಾಸಿಸುವ ಆ ರಾಮನಿಗೆ ದ್ರೋಹವನ್ನೆಸಗಿ ರಾವಣನು ಮರಣವನ್ನು ಪೊಂದಿದನು ತ್ರಿಪುರವನ್ನು ಸುಡುವ ರುದ್ರನಂತೆ ಕುಪಿತನಾದ ರಾಮನಿಗೆ ಸಮುದ್ರರಾಜನು ಗಡಗಡ ನಡುಗಿ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಿದನು. ಸೀತಾವಿಯೋಗಾಗ್ನಿಸಖವಾದ ರಾಮನ ರೋಷದೃಷ್ಟಿಯು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಕರ ಮೀನೋರಗ ಜಂತುಜಾಲವನ್ನು ಬಲು ತಾಪಗೊಳಿಸಿತು ತನ್ನ ವಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತಾಗಿದ ಐರಾವತದ ದಂತಗಳು ಮುರಿಯಲು ದಿಗ್ಜಯವನ್ನು ಗೈದು ಅಟ್ಟಹಾಸದಿಂದ ಗೆದ್ದ ರಾವಣನು ರಾಮದಾರಚೌರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೆಟ್ಟನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಧನುರ್ವಿಸ್ಫೂರ್ಜಿತಗಳಿಂದಲೇ ನಶಿಸಿ ಪುನಃ ಸಸೈನ್ಯನಾಗಿ ರಾಮಶರಗಳಿಂದ ಸತ್ತನು. ಅಸುರಬಾಧಪೀಡಿತಳಾಗಿ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟ ಬೂದೇವಿಯನ್ನು ಸಲಹಲು ಸಿತಕೃಷ್ಣಕೇಶವೆಂಬ ಕಲೆಯಿಂದ ಅವತರಿಸುವನು ಅವನ ಚರಿತೆಯು ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಗೋಚರಿಸಬಾರದೆಂದು ಮನುಜನಂತೆ ನಟಿಸುವನು ಆದರೂ ಆ ಕೃಷ್ಣನ ಅದ್ಭುತ ಮಹಿಮೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಲೋಕೋತ್ತರವಾಗಿವೆ ನೋಡು! ಶಿಶುವಾಗಿದ್ದಾಗ ಪೂತನಿಯನ್ನು ಪಾತಿಸಿದನು. ಮೂರು ತಿಂಗಳ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪಾದದಿಂದೊದೆದು ಶಕಟಾಸುರನನ್ನು ಕೊಂದನು ಅಂಬೆಗಾಲಿಕ್ಕಿ ತನ್ನನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ಒರಳಿಗೆ ಸಿಲುಕಿಸಿ ಅರ್ಜುನವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ಕೆಡಹುವದು ವಿಷ್ಣುವಲ್ಲದವನಿಗೆ ಸಾದ್ಯವೇ? ವಿಷಜಲಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮೂರ್ಛೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಗೋಪಾಲಕರನ್ನು ತನ್ನ ಅನುಗ್ರಹಪೂರ್ಣ ದೃಷ್ಟಿಸುಧಾವರ್ಷದಿಂದ ಬದುಕಿಸಿದನು ಕಾಳಿಂದಿಯ ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸಿ ಕಾಳಿಯನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡಿಸಿ ಆ ಜಲವನ್ನು ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿದನು ಅವನ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ದಿವ್ಯವೇ! ರಾತ್ರಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಿಪಿನದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವಾಗ ಉರಿಯುತ್ತಾ ಬಂದ ದಾವಾಗ್ನಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ತೆಗೆಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಪಾನಮಾಡಿ ನಂದಾದಿಗಳನ್ನು ಮರಣದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿ ಸುಖವಾಗಿ ಗೋಕುಲವನ್ನು ಸೇರಿಸಿದನು. ಇವನನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಯಶೋದೆ ತಂದ ಹಗ್ಗಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಾಲದೇ ಹೋದವು. ಇವನು ಆಕಳಿಸಿದರೆ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಯಶೋದೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೇ ಕಾಣಿಸಿತು. ನಂದನನ್ನು ವರುಣಪಾಶದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದನು. ಯಮಪುತ್ರನಾದ ವ್ಯೋಮಾಸುರನಿಂದ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಗೋಪಬಾಲರನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಕೊಂದನು ತನ್ನನ್ನು ಬೇಡಿದ ನಂದಾದಿಗಳ ಅನ್ಯದಾಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕಳೆಯಲು ಅವರಿಗೆ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ತಂದನು. ತನ್ನ ಯಾಗವು ಕೆಡಲು ಸಿಡಿದೆದ್ದ ಸುರರೊಡೆಯನು ವ್ರಜವನ್ನು ನಾಶಗೈಸುವೆನೆಂದು ಸಿಡಿಲು ಗುಡುಗಿನಿಂದ

ಕೂಡಿದ ಮಳೆಯನ್ನು ಕರೆಯಲು, ಪಶುಗಳನ್ನು ಗೋಪರನ್ನು ನಾಶವಾಗದಂತೆ ಏಳು ವರ್ಷದವನಿದ್ದಾಗ ಗೋವರ್ದನಗಿರಿಯನ್ನು ಸಣ್ಣ ಶಿಲೀಂದ್ರ (ನಾಯಿಟತ್ರಿ) ದಂತೆ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸಿದನು ಶರಚ್ಚಂದ್ರಚಂದ್ರಿಕಾ ಧವಳವಾದ ಕಾನನದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರವದನೆಯರನ್ನು ಮನೋಹರ ವೇಣುಗಾನದಿಂದ ಆಕರ್ಷಿಸಿ ರಾಸಕ್ರೀಡೆಯನ್ನಾಡು ವಾಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಆ ವನಿತೆಯರನ್ನಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಪೋಗುತ್ತಿರುವ ಶಂಖಚೂಡನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಅವನ ಶಿರೋಮಣಿಯನ್ನು ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು ಪ್ರಲಂಭ, ಖರ, ದರ್ದುರ, ಕೇಶಿ, ಅರಿಷ್ಟ, ಚಾಣೂರ, ಮುಷ್ಟಿಕ, ಕುವಲಯಾಪೀಡ, ಕಂಸ, ಕಾಲಯವನ, ನರಕಾಸುರ, ಪೌಂಡ್ರಕ, ಶಾಲ್ವ, ದ್ವಿವಿದ, ಬಲ್ವಲ, ದಂತವಕ್ತ್ರ, ಸಪ್ತವೃಷಬಾಸುರರು, ಶಂಬರ, ವಿದೂರಥ, ರುಕ್ಮಿ ಮತ್ತು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ದನುಷ್ಪಾಣಿಗಳಾಗಿ ಎದುರಿಸಿದ ಕಾಂಬೋಜ, ಮತ್ಸ್ಯ, ಕುರು, ಸೃಂಜಯ, ಕೈಕಯಾದಿ ಜೀವರನ್ನು ಅವರವರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ತಮಸ್ಸನ್ನೋ, ನರಕವನ್ನೋ, ಅಥವಾ ಹರಿಲೋಕವನ್ನೋ ಹೊಂದುವಂತೆ ಬೀಮಬಲರಾಮಾರ್ಜುನರಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಕೊಲ್ಲಿಸಿದನು, ತಾನೂ ಕೊಂದನು ಕಾಲಬಲದಿಂದ ಜ್ಞಾನಹ್ರಾಸವಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಅಲ್ಪಾಯುಷ್ಕರು ಮಂದಮತಿಗಳಾದ ಮನುಜರಲ್ಲಿ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಪರಾಶರ ಸತ್ಯವತಿಯರಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದನು. ವೇದ ವಿಬಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪುರಾಣಾದಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ಮೂರು, ಏಳು, ಹದಿನಾರು, ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಮತ್ತು ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ದ್ವಾಪರಗಳಲ್ಲಿ ವೇದವಿಬಾಗವು ನಡೆಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಯುಗಗಳಲ್ಲಿ ಇತರ ದ್ರೌಣಿವ್ಯಾಸಾದಿಗಳಿಂದ ವೇದವಿಬಾಗ ಮಾಡಿಸಿ ಸ್ವಯಂ ತಾನೇ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ದ್ವಾಪರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ವೇದವಿಭಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ದೇವದ್ವೇಷಿಗಳಾದ ತ್ರಿಪುರಾಸುರರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವಾಗ ಅವರು ವೇದಮಾರ್ಗದಿಂದ ಬ್ರಷ್ಟರಾಗಿ ಕೆಡುವಂತೆ ಬುದ್ಧಿಮೋಹಕ ಬಾಲವೇಷದಿಂದ ಪೋಗಿ ಅವರಿಗೆ ಪಾಷಂಡದರ್ಮವನ್ನು ಬುದ್ಧನಾಗಿ ಪೇಳಿದನು ಯಾವಾಗ ಕಲಿಯುಗದ ಕೊನೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಜ್ಜನರ ಮನೆಗಳಲ್ಲೂ ಬಗವತ್ಕಥೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಪಾಷಂಡಿಗಳಾಗುವರೋ, ವೃಷಲರು ರಾಜರಾಗುವರೋ, ಸ್ವಾಹಾಸ್ವಧಾವಷಟ್‌ಕಾರಗಳೇ ಕೇಳಿಸುವದಿಲ್ಲವೋ ಆಗ ಭಗವಂತನು ಕಲ್ಕಿಯಾಗಿ ಅವತರಿಸಿ ದುಷ್ಟರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಿ ದರ್ಮವನ್ನು ಪುನಃ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾನು, ಕರ್ದಮಾದಿ ಋಷಿಗಳು, ನವಪ್ರಜೇಶರು, ಪಾಲನಸಮಯದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ, ಯಜ್ಞ, ಚತುರ್ದಶ ಮನುಗಳು, ಚತುರ್ದಶೇಂದ್ರರು, ಪ್ರಿಯವ್ರತಾದಿ ರಾಜರು, ಸಂಹಾರವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಅದರ್ಮ, ರುದ್ರ, ಕ್ರೋದವಶರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಅವನ ವಿವಿದ ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದು ಅವನು ಮಾಡಿಸಿದಂತೆ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಸಂಹಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆವು. ಅವನ ಪರಾಕ್ರಮವು ಅನಂತವಾದುದು. ನಾನೊಂದು ವೇಳೆ ಪೃಥಿವಿಯ ರಜಃಕಣಗಳನ್ನು ಗಣನೆ ಮಾಡಬಲ್ಲೆನಾದರೂ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ವೀರ್ಯವನ್ನು ಸಾಕಲ್ಯೇನ ತಿಳಿಯಲಾರದೆ ಇರುವೆನು. ಇನ್ನಿತರರ ಪಾಡೇನು? ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನಾಗಿ ಪಾದಕ್ಷೇಪವನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ ಸತ್ಯಲೋಕವು ಕಂಪಿಸಲು ತದಧಿಪತಿಯಾದ ನಾನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು ಸ್ತಂಭಿಸಿ

ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಆ ಮಹಾಪ್ರಭುವಿಗೆ ನಮಿಸುತ್ತಿರುವೆನು ಸ್ವೇಚ್ಛಾಮಹಿಮನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ನಾನು ತಿಳಿದಿಲ್ಲ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳು ಮುನಿಗಳರಿಯರು. ಆ ಶೇಷನು ಕೂಡ ಸಾವಿರ ಮುಖದಿಂದ ಪಾಡುತ್ತಾ ಹರಿಯ ಗುಣವಾರಿಧಿಯ ಪಾರವನ್ನು ಕಂಡಿಲ್ಲ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಕಪಟಂಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅವನ ಪಾದಪದ್ಮವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಅವನ ದಯೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿರುವವರೇ ಅವನನ್ನು ಸ್ವಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರ ತಿಳಿಯುವರು. ಮತ್ತು ಸಂಸಾರದಿಂದ ಪಾರಾಗಬಲ್ಲರಾಗಲಿ ಈ ಹಾಳು ನಾಯಿನರಿಗಳು ತಿಂದು ಪೋಗಲರ್ಹವಾದ ಭೌತಿಕದೇಹದಲ್ಲಿ ನಾನು ನನ್ನದೆಂಬ ದುರ್ಮತಿಗಳವನನ್ನೆಂದಿಗೂ ತಿಳಿಯಲಾರರು. ಆ ಹರಿಯ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ನಾನು ಆ ಬಗವಂತನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಯದಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವೆನು ರುದ್ರನು ತಿಳಿದಿರುವನು ನೀನು, ಪ್ರಹ್ಲಾದನು, ಮನುರಾಜ, ಶತರೂಪೆ, ಪ್ರಿಯವ್ರತೋತ್ತಾನಪಾದರು, ಪ್ರಾಚೀನಬರ್ಹಿ, ಋಬು, ಅಂಗರಾಜ, ಧ್ರುವ, ಇಕ್ಷ್ವಾಕು, ಪುರೂರವ, ಮುಚುಕುಂದ, ಜನಕ, ಗಾದಿ, ರಘು, ಅಂಬರೀಷ, ಸಗರ, ಗಯ, ಯಯಾತಿ, ಮಾಂಧಾತ, ಅಲರ್ಕ, ಶತದನ್ವ, ರಂತಿದೇವ, ಬೀಷ್ಮ, ಬಲಿ, ಅಮೂರ್ತರಯ, ದಿಲೀಪ, ಸೌಬರಿ, ಉದಂಕ, ಶಿಬಿ, ದೇವಲ, ಪಿಪ್ಪಲಾದ, ನಾರಸ್ವತ, ಉದ್ದವ, ಪರಾಶರ, ಭೂರಿಷೇಣ, ವಿಬೀಷಣ, ಹನುಮಂತ, ಪಾರ್ದ, ಆರ್ಷ್ಟಿಷೇಣ, ವಿದುರ, ಶ್ರುತದೇವ ಮೊದಲಾದವರೂ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಸ್ತ್ರೀಶೂದ್ರಹೂಣಶಬರಾದಿಗಳು ಹಿಂದಿನ ಪಾಪದಿಂದ ಆ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀಶನ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವರು ವೃಂದಾವನದಲ್ಲಿದ್ದ ಪಶುಪಕ್ಷ್ಯಾದಿಗಳು ಕೂಡ ಅವನ ಮಾಯೆಯನ್ನು ದಾಟಿ ಮುಕ್ತ ರಾದರೆಂದ ಮೇಲೆ ಆ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನನ್ನೇ ನಂಬಿದ ಬಕ್ತರು ಉದ್ಧೃತರಾಗುವರೆಂದು ಹೇಳ ಬೇಕೇ? ಶ್ರವಣಧ್ಯಾನಗಳಿಂದ ಪರಿಪೂತರಾದ ಜ್ಞಾನಿಗಳವನ ಮಾಯಾಬಂದವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನ ದಯೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು

ಆ ಹರಿಯು ಶಶ್ವದೇಕಪ್ರಕಾರನು, ಆನಂದಪೂರ್ಣನು, ಅದ್ವಿತೀಯನು ಮತ್ತು ಭಯರಹಿತನು, ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಶರೀರನು, ಅಪ್ರಾಕೃತನು, ರಾಗಾದಿ ದೋಷರಹಿತನು, ವೈಷಮ್ಯಾದಿ ದೋಷರಹಿತನು, ವ್ಯಕ್ತಾವ್ಯಕ್ತ ಜಗದ್ವಿಲಕ್ಷಣನು, ಅಹಂಬಾವರಹಿತನಾದ ಪ್ರಭುವು ಆಗಿರುವನು ಮಾಯೆ ಎನಿಸಿದ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಅವನೆದುರು ನಿಲ್ಲಲಾರಳು ಮಾಯೆ ಯಿಂದ ಬರುವ ಸಂಸಾರವು ಅವನ ಉಪಾಸಕರಿಂದ ದೂರವಾಗುವದು ಇಂತಹ ಸ್ವಾಮಿ ಯನ್ನು ಕ್ರಿಯಾಕಾರಕಾದಿ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದರೂ ಸಾಕಲ್ಯೇನ ವರ್ಣಿಸಲು ವೇದವು ಸಮರ್ದ ವಲ್ಲ. ಗುಣಪೂರ್ಣನಾದ್ದರಿಂದ ಅವನನ್ನೇ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂದು ನಿತ್ಯಸುಖನೆಂದು ವಿಶೋಕ ನೆಂದು ತಿಳಿದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶ್ರವಣಾದಿ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಇಂದ್ರನು ಅಮೃತ ಸಿಗುತ್ತಲೇ ಭಾವಿಯಂ ತೋಡುವ ಕುದ್ದಾಲವನ್ನು ಬಿಸುಡುವಂತೆ, ಯಮರಾಜನ ನರಕಲೋಕಕಾರಣ ವಾದ ಸಂಸಾರತಾಪವನ್ನು ಬಿಡುವರು ಸರ್ವಶ್ರೇಯಃಪ್ರಬುವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಫಲ ರೂಪಮೋಕ್ಷಸುಖವನ್ನರಿತು ಅನಾದಿಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಪುಟ್ಟಿದ ಬಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಸುಜನರು ಸುಖಿಸುವರು ತನ್ನ ಕಾರಣವಾದ ದಾತುಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣದಿಂದ ದೇಹವು ನಾಶವಾಗುವಾಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಜೀವನು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಆಕಾಶದಂತೆಯೇ ನಷ್ಟವಾಗದೆ ಬೇರೆ

ಶರೀರಗಳನ್ನು ಪೊಂದಿ ಹರೀಚ್ಛೆಯಿಂದ ಸಂಚರಿಸುವನು. ಅಬಿಮಾನದಿಂದ ಶರೀರವೇ ನಾನೆಂದು ತಿಳಿವನು ಇಂತು, ವತ್ಸಾ! ಬಗವಂತನ ಮಂಗಲ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನಿನಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗರುಹಿದೆನು. ಹರಿಯೇ ಸ್ವತಂತ್ರನು ಕಾರ್ಯಕಾರಣವಾದ ಜಗವೆಲ್ಲ ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ಅವನದೀನವಾಗಿಯೇ ಅಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿದೆ

ಬಗವದ್ವಿಬೂತಿಸಂಗ್ರಹರೂಪವಾದೀ ಬಾಗವತವನ್ನು ನೀನು ನರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವಂತೆ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರಿಗೆ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸು ಇದನ್ನವನೇ ನಾರಾಯಣರೂಪದಿಂದ ನನಗುಪದೇಶಿಸಿದನು ನಾನು ನಿನಗೆ ಪೇಳಿದೆನು. ಬಗವಂತನಲ್ಲಿ ಸುಜನರಿಗೆ ಬಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ವರ್ಣಿಸೆಂದು ಆ ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೋ! ಯಮರಾಜನ ಕರೆಯಿಂದ ಕೊನೆಗಾಣುವ ನರಜನ್ಮವು ಬಂದಮಾತ್ರ ಸಾಲದು. ಮುಕ್ತಿವಲ್ಲಬನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ಎಡೆಬಿಡದ ಬಕ್ತಿಯು ಪುಟ್ಟಿದರೆ ಆಗ ನರಜನ್ಮವು ಸಾರ್ದಕವೆನಿಸುವುದು. ಸರ್ವಪಾಪ ನಾಶಕನಾದ ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕನಲ್ಲಿ ಬಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವರು ಮಾಡಿದ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾಚಾರ, ದಾನ, ತಪಸ್ಸು, ವೇದಾಧ್ಯಯನಗಳಿಂದೇನು ಫಲ? ನಾರದಾ! ನಾನು ನಿನಗೆ ಪೇಳಿದ ಬಗವನ್ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪೇಳುವ, ನಿತ್ಯವೂ ಶ್ರದ್ದೆಯಿಂದ ಕೇಳುವ ಅಥವಾ ಅನುಮೋದಿಸು ವವರು ಕೂಡ ಸಂಸಾರಮೋಹದಿಂದ ದೂರವಾಗಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗುವರು" ಎಂದು ಶುಕನು ಬ್ರಹ್ಮ-ನಾರದ ಸಂವಾದವನ್ನು ಪೇಳಿದನು.

೮. ರಾಜನು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು

ರಾಜನು ಕೇಳಿದನು —

ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯೇ! ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ಹರಿಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಾರದನು ಯಾರಿಗೆ ಅದನ್ನು ಪೇಳಿದನು? ಬಾಗವತತತ್ತ್ವ ವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಿಚ್ಛಿಸುವೆನು ಅದ್ಬುತವೀರ್ಯನಾದ ಹರಿಯ ಕದೆಗಳು ಲೋಕಮಂಗಳಕರ ಗಳು. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹರಿಚರಣಾಂಕಿತವಾಗಿ ನಾನು ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ಹೇಗೆ ಈ ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಡಲನುವಾಗುವದೋ ಹಾಗೆ ಹೇಳು ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪಾಡುವ ಹಾಗೂ ನಿತ್ಯವೂ ಕೇಳುವ ಶ್ರದ್ಧಾವಂತರ ಹೃದಯವನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೇ ಕರ್ಣರಂದ್ರಗಳಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಶುದ್ದವನ್ನಾಗಿಸಿ, ಪಾಪಂ ಗಳನ್ನು ಕಳೆದು ಉದ್ದರಿಸುವನು ಶರದೃತುವಿನಲ್ಲಿ ಸರೋವರದಂತೆ ಶುದ್ದವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನು ಕೃಷ್ಣಪಾದಾಶ್ರಯವನ್ನು ಬಿಡದೆ, ಹಾದಿಕಾರನು ತಿರುಗಿ ಸಾಕಾಗಿ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿ ಸುಖಿಪಂತೆ, ಬಜಿಸಿ ಸುಖಿಸುತ್ತಾನೆ ಸರ್ವಕ್ಲೇಶಗಳಿಂದ ದೂರನಾಗು ತ್ತಾನೆ ಜೀವನು ದಾತುಯುಕ್ತನಲ್ಲವಲ್ಲಾ? ಅವನಿಗೆ ಧಾತುಗಳಿಂದಾದ ದೇಹವು ಬಂದ ರೀತಿ ಹೇಗೆ? ಅದೇನು ಹರೀಚ್ಛೆಯಿಂದೋ? ಅದವಾ ಕರ್ಮಾದಿ ಇತರ ಕಾರಣಗಳೂ ಉಂಟೋ? ಅದನ್ನು ಹೇಳು

ಪುರುಷನಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾದ ಅಂಡಕೋಶದ ಪರಿಮಾಣ, ಅದರ ಅವಯವ ಭಾಗ ಗಳು, ನಾಬಿಯಿಂದ ಪದ್ಮದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಲೋಕಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳು, ಇವೆಲ್ಲ

ವಿವರಿಸು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಜೀವರಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿದ್ದು ಹೇಗಿರುವನು? ಬ್ರಹ್ಮನು ಹರಿದಯೆಯಿಂದ ನಾಬಿವದ್ಮದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಬಂದು ನೋಡಿದ ರೂಪವೆಂತಹದು? ಆತನು ಹೇಗೆ ಯಾವ ಯಾವ ಜೀವರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು? ಜಗದುತ್ಪತ್ತಿ ಸ್ಥಿತಿಸಂಹೃತಿಕಾರಣನಾದ ವದ್ಮನಾಬರೂಪೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನು ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಗೆ ಮೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಸರ್ವಜೀವಾಶ್ರಯ ನಾಗಿದ್ದುದು ಎಲ್ಲಿ? ತನ್ನ ಬಂದಕಶಕ್ತಿಯ ವ್ಯಾವಾರವನ್ನು ವಿರಮಿಸಿ ಹೇಗೆ ಮಲಗಿದ್ದನು? ವುರುಷಾಂಗಗಳಿಂದ ಮೊದಲು ಲೋಕಗಳು ತತ್ಪಾಲಕರು ನಿರ್ಮಿತರಾದರಲ್ಲವೇ? ಆ ಲೋಕಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆಂಬ ಪ್ರತಿಮೆಯ ಅವಯವದಿಂದ ವುಟ್ಟಿ ಆಶ್ರಯಿಸಿ ನಿಂತಿವೆ ಎಂದು ವೇಳಿದೆ ಬ್ರಹ್ಮದಿನವೆಂದರೇನು? ಮನ್ವಂತರವೆಷ್ಟು ಕಾಲ? ಕಾಲದ ಅಳತೆ ಹೇಗೆ? ಆಯುರ್ಮಾನವೆಂತು ನಿರ್ಮಿತವಾಯಿತು? ಅಣು ಮಹತ್ತು ಎಂಬ ಕಾಲದ ಕೊನೆಗಳಾವುವು? ಕರ್ಮವಲವು ಎಂತಹದು? ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಕರ್ಮವಲದ ಅನುಭವ ವಾಗುವದು? ಕರ್ಮಗಳ ಸಂಬಂಧ ಯಾವ ಜೀವರಿಗೆಂತು? ಸತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳು, ಮಹದಾದಿ ತತ್ಕಾರ್ಯಗಳು, ಜೀವರು, ಅವರ ನಾಮರ್ದ್ಯ,ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳು ಬೂಮಿ, ವಾತಾಳ, ದಿಕ್ಕು, ಆಕಾಶ, ಗ್ರಹ, ನಕ್ಷತ್ರ, ವರ್ವತ, ನದನದಿಗಳು, ಸಮುದ್ರ, ದ್ವೀಪ ಇವುಗಳ ವರಿಮಾಣವನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವಸಿಸುವ ಜನರ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸು! ಅಂಡಕೋಶದ ಪ್ರಮಾಣವೆಷ್ಟು? ಅದರ ಒಳಹೊರಗೆ ಹರಿ ಎಂತಿರುವನು? ದೊಡ್ಡವರ ಚರಿತೆಗಳನ್ನೂ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಲಕ್ಷಣವನ್ನೂ ವೇಳು. ಹರಿಯ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಅವತಾರ ಚರಿತೆಗಳಾವುವು? ಯುಗವೆಂದರೇನು? ಪ್ರಮಾಣವೆಷ್ಟು? ಯುಗದರ್ಮಗಳಾವುವು? ಸಾಮಾನ್ಯ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ದರ್ಮವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸು. ಪ್ರಜರ ಮತ್ತು ರಾಜರ್ಷಿಗಳ ಧರ್ಮವೇನು? ಆವದ್ಧರ್ಮವಾವುದು? ತತ್ತ್ವಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಎಷ್ಟು? ಲಕ್ಷಣವೇನು? ತತ್ತ್ವೇಶನ ಲಕ್ಷಣಗಳಾವುವು? ಹರಿವೂಜಾವಿಧಿಯನ್ನು, ಯಮಾದಿ ಯೋಗಗಳನ್ನು, ಭಕ್ತಿವಿದಾನವನ್ನು ವಿವರಿಸು. ಅಣಿಮಾದಿ ಸಿದ್ಧಿಗಳಾವುವು? ಯೋಗಿಗಳೆಷ್ಟು ವಿದ? ಅವರಿಗೆ ಲಿಂಗಬಂಗವಾಗುವುದೆಂದು? ಹೇಗೆ? ವೇದ ಉವವೇದ ವುರಾಣ ಇತಿಹಾಸ ಇವುಗಳ ವಿವರವೇನು? ಜೀವರ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಸಂಹಾರಗಳು ಹೇಗಾಗುವವು? ಇಷ್ಟಾವೂರ್ತಗಳೆಂದ ರಾವುವು? ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳ ವಲವೇನು? ದರ್ಮಾರ್ಥ ಕಾಮುಗಳೆಂಬ ತ್ರಿವರ್ಗದ ಸಂವಾದನೆ ಹೇಗೆ? ಸಂಸಾರಿಗಳಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಬ್ರಷ್ಟರಾದ ಮೇಲಾಗುವ ಗತಿಯನ್ನೂ ವಾಖಂಡಮತದ ರೀತಿಯನ್ನೂ ಹೇಳು ಜೀವನಿಗೆ ಬಂಧಮೋಕ್ಷಗಳು ಹೇಗಾಗುವವು? ಮುಕ್ತರು ಸ್ವರೂಪದಿಂದಿರುವುದೆಂತು? ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳು ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಕ್ರೀಡಿಸುವುದೆಂತು? ಬಂಧಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನುವಸಂಹರಿಸಿ ಉದಾಸೀನನಾಗಿರುವುದು ಹೇಗೆ? ಅವನ ಇಚ್ಛೆ, ಪ್ರಕೃತಿ ಎರಡೂ ಅವನ ಮಾಯೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಇಚ್ಛೆ, ಅವನ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಜೀವಮೋಚಕ, ಆದರೆ ಅವನ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದು ಬಿನ್ನವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಬಂಧಕವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ನಿನಗೆ ಶರಣಾಗತನಾದ ನನಗೆ ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತತ್ಸಂಬದ್ಧ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕೂಡ ದಯೆಯಿಂದ ತಿಳಿಸಿಕೊಡ

ಬೇಕೆಂದು ಬೇಡುತ್ತೇನೆ ನೀನು ವ್ಯಾಸಪುತ್ರನು! ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಂತೆ ನೀನೂ ಪರಮಾಪ್ತನು. ನಿನ್ನ ವಾಕ್ಯವು ಪರಮ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನಂತಹವರು ನಡೆದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಿತರಾಗಿ ನಡೆಯುವದು ಕಿರಿಯರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ ಸರ್ವಮುನಿಗಳಿಗೆ ಗುರುಸ್ಥಾನಾಪನ್ನನಾದ ನೀನು ಹೇಳುವಾಗ ಆ ಅಚ್ಯುತಕಥಾಮೃತಪಾನವನ್ನು ಪಾಡುವ ನನಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳು ನಾನುಪ ವಾಸದಿಂದಿದ್ದರೂ ಕೆಟ್ಟಿಲ್ಲ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಚನ್ನಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತೇನೆ, ಹೇಳು—ಎಂದು ರಾಜನು ಕೇಳಿದನು ಶೌನಕಾ! ಸಜ್ಜನರೊಡೆಯನಾದ ಕೃಷ್ಣನ ಕಥೆಯನ್ನು ಪೇಳುವ ಕುತುಕದಿಂದ ಪ್ರೀತನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮರಾತನಾದ ಶುಕನು ವಿಷ್ಣುರಾತನಿಗೆ ಬಗವಂತನು ಪ್ರಳಯಾವಸಾನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಪೇಳಿದ ವೇದಸಮಾನವಾದ ಬಾಗವತ ಪುರಾಣವನ್ನು ಪಾಂಡು ವಂಶತಿಲಕನಾದ ಪರೀಕ್ಷಿತನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗುತ್ತರರೂಪವಾಗಿ ಪೇಳಲಾರಂಬಿಸಿದನು ಎಂದು ಸೂತನು ಶೌನಕಾದಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಪುನಃ ಇಂತು ನುಡಿದನು

೯. ಚತುಃಶ್ಲೋಕೀ ಭಾಗವತೋಪದೇಶ

ಶುಕಾಚಾರ್ಯನಿಂತೆಂದನು—ರಾಜನ್! ಜೀವನಿಗೆ ಧಾತುಮಯ ದೇಹಾದ್ಯರ್ಥ ಸಂಬಂಧವು ಬರಲು ಎರಡು ಕಾರಣಗಳಿವೆ. ಒಂದು ಹರೀಚ್ಛೆ, ಎರಡನೆಯದು ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕ ಪ್ರಕೃತಿ. ಜೀವನು ಸ್ವತಃ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮಕನೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕರಿತುರಗಾದಿಗಳ ಕಂಡಂತೆ ಅಬಿಮಾನದಿಂದ ದೇಹಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳನ್ನು ಪೊಂದಿ ಸಂಸಾರ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಕೊಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವನು ದೇವಾಸುರಮನುಷ್ಯಾದಿ ದೇಹಗಳಲ್ಲಿ ಪೊಕ್ಕು ಬಹುರೂಪನಂತೆ ತೋರುವನು. ಸ್ವಮಹಿಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ರತನಾಗಿರುವನೋ ಯಾವಾಗ ಪ್ರಕೃತಿಕೃತಾಬಿಮಾನವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವನೋ ಆಗ ಕಾಲಮಾಯಂಗಳ ಒಡೆಯನಾದ ಭಗವಂತನ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಪಡೆದು ಜನನ ಮರಣಗಳ ಪ್ರವಾಹರೂಪವಾದ ಸಂಸಾರವನ್ನು ದಾಟಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟನಾಗಿ ಸುಖಿಸುವನು ಇಂತು ಜೀವನ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಭಾಗವತವನ್ನು ಶ್ರೀಶನೇ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಪೇಳಿದನು. ಅವನ ಕಾಪಟ್ಯರಹಿತವಾದ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ತನ್ನ ದಿವ್ಯರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಚತುಃಶ್ಲೋಕೀ ಬಾಗವತವನ್ನು ಪೇಳಿದ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳು! ಸನಕಾದಿಬಜಕರ ಗುರುವಾದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮನು ನಾಬಿಕರ್ಣಿಕಾಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕೂತು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಆಲೋಚಿಸಿದರೂ ಸೃಷ್ಟಿ ವಿಷಯಕಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಪಂಚ ನಿರ್ಮಾಣ ವಿಧಿಯು ಹೇಗಾಗುವುದೆಂದು ವಿಧಿಯು ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡುವಾಗ ಪ್ರಳಯೋದಕದಿಂದ ಎರಡು ಸಲ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ 'ತಪ ತಪ' ಎಂಬುವ ವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ತಪವೇ ಅಲ್ಲವೇ ಪರಮಹಂಸರ ನಿಧಿಯು! ಶಬ್ದವೆಲ್ಲಿಂದ ಬಂತೆಂದು ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿಗೆ ನೋಡಿದರೂ ಏನೂ ಕಾಣದೆ ಕಮಲದಲ್ಲಿ ಕೂತು, 'ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡು' ಎಂಬ ಆಜ್ಞೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು, ಒಂದು ಸಾವಿರ ದೇವ ವರ್ಷಂಗಳು ತಪವಂ ಗೈದನು. ವಾಯುಜಯದಿಂದ ಮನವನ್ನು ಗೆದ್ದು ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಆ ಅಮೋಘ ಜ್ಞಾನಿಯು ಸರ್ವಲೋಕ ಪ್ರಕಾಶನ ಸಮರ್ಥವಾದ ಜ್ಞಾನರೂಪ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಲು, ಬಗವಂತನಾದ ಹರಿಯು ಪ್ರೀತನಾಗಿ ತನ್ನ ಅತ್ಯುತ್ತಮ

ವಾದ ಲೋಕವನ್ನು ನೋಡಿನದನು

ಆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕ್ಲೇಶವಿಲ್ಲ, ಅಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲ, ವ್ಯಾಕುಲತೆ ಇಲ್ಲ. ಸಮ್ಯಗವರೋಕ್ಷಿಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರಪಾತ್ರವಾದ ಆ ಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪತ್ತಿನಾಶ ವೃದ್ಧಿಕ್ಷಯಗಳಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ ತ್ರಿಗುಣಗಳ ಪರಾಕ್ರಮವಿಲ್ಲ ಅದು ಚಿತ್ಪ್ರಕೃತಿಮಯವಾದುದು ಜಡಪ್ರಕೃತಿಯ ಗೊಡವೆಯೇ ಇಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿನ ಹರಿಪರಿವಾರದವರನ್ನು ಸುರಾಸುರರೂ ಪೂಜಿಪರು. ಸಾರೂಪ್ಯ ಮುಕ್ತರಲ್ಲಿ ನೀಲಮಣಿಯಂತೆ ನಿರ್ಮಲ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಮನೋಹರರು, ಕಮಲನೇತ್ರರು, ಪೀತವಸ್ತ್ರರು, ಕೋಮಲಗಾತ್ರರು, ಚತುರ್ಬಾಹು ಶೋಬಿತರು, ಮಣಿಖಚಿತ ಬೂಷಣಾಲಂಕೃತರು, ಪ್ರವಾಲದಂತೆ, ವೈಡೂರ್ಯದಂತೆ, ಮೃಣಾಳನಾಳದಂತೆ ಎಸಗುವ ಮೈಬಣ್ಣದಿಂದಲೂ ಪ್ರಕಾಶಯುತ ಕುಂಡಲ ಕಿರೀಟ ಹಾರಗಳಿಂದಲೂ ವಿರಾಜಿಸುವ ಮಹಾತ್ಮರು ವಿಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಸ್ತ್ರೀರತ್ನರಿಂದ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಿಂಚುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಮೇಘಗಳಂತೆ ಅವರು ಶೋಬಿಪರು

ಸಾಕ್ಷಾಲ್ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು, ತನ್ನ ವಿಬೂತಿ ರೂಪಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರವಾದ ಬಗವಂತನ ಚರಣಾರವಿಂದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಳು ಪಸಂತದಲ್ಲಿ ಗಾನ ಮಾಡುವ ಬೃಂಗಕೋಗಿಲೆಗಳಂತೆ ಗಾನಮಾಡುವ ತನ್ನ ಆ ವಿಬೂತಿರೂಪಗಳು ರತ್ನದೋಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೂತು ಪಾಡುತ್ತಿರಲು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಗೇಯಮಹಿಮಳಾದ ರಮಾದೇವಿಯು ಶ್ರೀಹರಿಮಹಿಮೆಯಂ ಪಾಡಿ ಪೊಗಳುತ್ತಿರುವಳು. ಆ ಶ್ವೇತದ್ವೀಪದ ಸಭಾಮದ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಪತಿಯು ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯು ಆದ ಜಗನ್ನಾದನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನು ಕಂಡನು.

ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನರೂಪನಾದ ಆ ನಾರಾಯಣನು ಸುನಂದನಂದಾದಿ ದ್ವಾರಪಾಲಕರಿಂದ ಸೇವಿತನಾಗಿದ್ದನು ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹಸೂಚಕವಾದ ಅಮೃತಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನ ಮಂದಹಾಸದಿಂದ, ಕಿರೀಟ ಕುಂಡಲಗಳಿಂದ, ಶ್ರೀವತ್ಸವನಮಾಲೆಗಳಿಂದ ಬಭ್ರಾಜಮಾನನಾದ ಆ ಪ್ರಭುವು ರತ್ನಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ವಿಜಯಂಗೈದು ಆತ್ಮಾಂತರಾತ್ಮ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂಬುವ ಚತುಶ್ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದಲೂ, ವಾಸುದೇವಾದಿ ದಾಮೋದರಾಂತ ಷೋಡಶ ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದಲೂ, ಕೃದ್ಧೋಲ್ಕ, ಮಹೋಲ್ಕ, ವೀರೋಲ್ಕ, ದ್ಯುಲ್ಕ, ಸಹಸ್ರೋಲ್ಕರೆಂಬ ಪಂಚಶಕ್ತಿಗಳಿಂದಲೂ ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದನು ಇತರರಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿಲ್ಲದಿರುವ ಐಶ್ವರ್ಯ ವೀರ್ಯಯಶಃಶ್ರೀಜ್ಞಾನವಿಜ್ಞಾನಗಳೆಂಬ ಸ್ವರೂಪಶಕ್ತಿಗಳು ಮೂರ್ತಿಮತ್ತಾಗಿ ಸೇವಿಸುತ್ತಿರಲು ಸ್ವಾತ್ಮಾನಂದರಮಣನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನು ಕಂಡು ಆ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದ ಅಮಂದಾನಂದಕಂದಳಿತ ಹೃದಯಾರವಿಂದನಾದನು. ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮಬಾಷ್ಪಗಳುದುರಿದವು. ಮೈಯೆಲ್ಲ ಪುಲಕಿತವಾಯಿತು ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಲಬ್ಯವಾದ ಆ ಹರಿಯ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳಿಗೆರಗಿ, ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತುಕೊಂಡನು ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರನು, ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗಲರ್ಹನು ಆದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ನೋಡಿ ನಾರಾಯಣನು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಕೈಲಿ ಮುಟ್ಟುತ್ತಾ ಗಂಭೀರವಾಗಿಂತು ನುಡಿದನು–

ಎಲೌ ವೇದಗರ್ಭನೇ! ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡುವದಕ್ಕೆಂದು ಬಹುಕಾಲ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದೆ.

ನಾನು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟಿರುವೆನು. ನನ್ನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಲು ಅನದಿಕಾರಿಗಳಾದ ಕಪಟಿಗಳಿಗೆ ಸಾದ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಸರ್ವ ಶ್ರೇಯಃಫಲವೆನ್ನ ದರ್ಶನವಾಗಿದೆ ನಾನೂ ವರದೇಶನಾಗಿರುವೆನು. ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ! ಬೇಕಾದ ವರವನ್ನು ಬೇಡು ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಮರೆಯಾಗಿ ಪೇಳಿದು ದನ್ನು ಪಾಲಿಸಿ ನನ್ನ ಗುಣಾಲೋಚನರೂಪ ತಪವನ್ನು ಮಾಡಿ ದನ್ಯನಾದೆ ಅಂತೆಯೇ ನನ್ನಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ಈ ನನ್ನ ಲೋಕವನ್ನು ಕಂಡೆ ನಾನೇ ತಪವನ್ನಾಚರಿಸುವಂತೆ ಕರ್ಮವಿಮೋ ಹಿತನಾದ ನಿನಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದೆನು ನಾನು ಜ್ಞಾನಾತ್ಮನಲ್ಲವೇ? ಆದ್ದರಿಂದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುವವರನ್ನು ಕಂಡರೆ ನನಗೆ ಬಲು ಪ್ರೀತಿಯೆನಿಸುವದು ನಾನು ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಸೃಷ್ಟಿಸುವೆನು, ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಪಾಲಿಸುವೆನು ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಪುನಃ ಸಂಹರಿಸುವೆನು. ಜ್ಞಾನರೂಪ ತಪವೇ ಎನ್ನ ಮಹಿಮೆ—ಎನ್ನಲು ಬ್ರಹ್ಮನು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಬಗವನ್! ಎಲ್ಲ ಭೂತಗಳ ಅದ್ಯಕ್ಷನು ನೀನು. ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಹೃದಯ ದಲ್ಲಿರುವ ನಿನಗೆ ಎಲ್ಲರ ಇಚ್ಛೆಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುವದು ಆದರೂ ನಾದ! ನಾ ಬೇಡಿದ್ದನ್ನು ಕೊಡಲು ನೀನೇ ಸಮರ್ದನು ಪ್ರಾಕೃತರೂಪರಹಿತನಾದ ನಿನ್ನ ಚಿದಾನಂದಾ ದ್ಯಾತ್ಮಕ ವೈರಾಜರೂಪವನ್ನೂ ಸಪಾವರಣಾಂಡವೆಂಬ ಪುರುಷರೂಪವನ್ನೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಡು! ನಿನ್ನಿಚ್ಛೆಯಂತೆ ಶ್ರೀದೇವಿಯನ್ನು ಕೂಡಿ ಜಗತ್ಸರ್ಜನರೂಪಸ್ವಭಾವಕ್ಕನು ಸರಿಸಿ ಅವತಾರಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿ, ಪಾಲನ ಸಂಹಾರಗಳನ್ನೆಂತು ಮಾಡುವಿ? ಊರ್ಣನಾಬಿ ಯಂತೆ ಅಲ್ಲವೇ ನಿನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಆಟ ಶ್ರೀಹರೀ! ಆ ಸೃಷ್ಟಿಜ್ಞಾನವೆನಗೆ ಕೊಡು. ನೀ ಪೇಳಿದ್ದನ್ನೇ ಆಲಸ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡುವೆನು, ಮತ್ತು ನಿನ್ನನುಗ್ರಹದಿಂದ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಬದ್ಧನಾಗದೆ ಇರುವಂತೆ ಮಾಡು ಈಶ! ಸಖನಾದ ರಾಜನು ತನ್ನ ವಚನ ವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದವನಿಗೆ ಮಂಡಲಾದಿಕಾರವನ್ನು ಕೊಡುವಂತೆ ನಿನ್ನಿಂತ ಅಧಿಕೃತನಾದ ನಾನು ರುದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ದೇವಾಸುರನರತಿರ್ಯಗಾದಿ ಉತ್ಪಾದನಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪದವಿಗಳನ್ನು ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿಕೊಡುವೆನು ಹೀಗೆ ನನ್ನ ನೂರು ವರ್ಷದ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ನಾನು ನಿನ್ನ ಮಗ (ಅಜ) ಮತ್ತು ಜಗತ್‌ಕರ್ತಾ ಎಂಬ ದುರಬಿಮಾನವಂ ಪೊಂದದಂತೆ ಮಾಡು ದೈನ್ಯ ಹೀನನನ್ನಾಗಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೋ! ಮಾಧವಾ!—ಬ್ರಹ್ಮನಿಂತು ನುಡಿಯಲು ಶ್ರೀ ಬಗವಂತನು ಪೇಳಿದನು—

ನನ್ನ ವಿಷಯಕ ಜ್ಞಾನ, ರಹಸ್ಯವಾದ ಬಿಂಬಜ್ಞಾನ, ಎಂಬ ಉಪನಿಷತ್ಸಂವಾದ ರೂಪವಾದ ಪ್ರಮೇಯವನ್ನು ಕೇಳು! ನಾನಂತೂ ಅನಂತ ಪರಿಣಾಮೋಪೇತನು. ನನ್ನದು ನಿರುಪಾಧಿಕಸತ್ತಾ ಇತರಾದೀನ ಅಲ್ಲ ನನ್ನ ಅವತಾರ ಗುಣಕರ್ಮಗಳು ಅನಂತ ಎಂಬ ಈ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವು ನನ್ನ ಪರಮಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಿನಗೆ ಅಚ್ಚಳಿಯದೆ ಉಳಿದಿರಲಿ!

ಚತುಃಶ್ಲೋಕೀ ಭಾಗವತವು

ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಹಿಂದೆ ನಾನೇ ನಾನಾಗಿದ್ದೆ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿದ್ದೆ, ಇನ್ನಾವ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದದ್ದು ಎಂಬುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಕಾಲಕರ್ಮ ಸ್ವಬಾವಾದಿಗಳು ಎಲ್ಲವೂ ನನ್ನದೀನ ಜೀವರೂ

ನನ್ನಧೀನರೇ! ಸೃಷ್ಟ್ಯನಂತರದಲ್ಲಿ ನೀನಾದೆ, ಈ ಜಗವು ಉದ್ಭವಿಸಿತು. ಆದರೆ ಪುನಃ ಪ್ರಳಯವಾಗುವುದಾಗ ನಾನೇ ಇರುವೆನು. ನೀವೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನದೀನರಾಗಿಯೇ ಇರುವಿರಿ. ಇಂತು ಸ್ಥಿತಿಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಬ್ರಾಂತಿ, ಅದನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ನನ್ನನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಈಶ್ವರನಾದೆನಗೆ ಜೀವಪ್ರಕೃತಿಗಳಿಂದೇನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ ಬಾದೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಜೀವನನ್ನು ನನ್ನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬನೆಂದು ತಿಳಿ. ಅಂದರೆ ಅವನು ನನ್ನದೀನನು ಮತ್ತು ನನಗೆ ಸದೃಶನು ಜಡವು ಜ್ಞಾನರಹಿತವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿಯೇ ಸಂಸಾರಗ್ಲಾನಿಹೇತುವಾಗಿದೆ ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಜೀವನಿಗೆ ಜೀವನವಿಲ್ಲ. ಪ್ರಕೃತಿ ಆಗ ಬಂದಕವಲ್ಲ ಕರ್ಮವು ಫಲ ಕೊಡುತ್ತಾ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪರಿಣಾಮ ವಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಜೀವ ಪ್ರಕೃತಿ ಕರ್ಮಕಾಲಗಳು ಇದ್ದರೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಹರ್ಯದೀನವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಮಹಾಬೂತಗಳೈದು ಸ್ವಕಾರ್ಯ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ್ದು ಹೊರಗೆ ಕೂಡ ಇರುವಂತೆ ನಾನು ಸರ್ವಬೂತಗಳಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ಹೊರಗೂ ಇರುವೆನು. ಆದರೂ ನಾನು ಬೂತರ ಅಧೀನನಲ್ಲ, ಅವರೇ ನನ್ನದೀನರು ನಾನು ಸರ್ವೋತ್ತಮನು, ಜೀವಜಡ ವಿಲಕ್ಷಣನು ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದ್ಯಷ್ಟಸ್ವತಂತ್ರಕರ್ತನು, ಶಶ್ವದೇಕ ಪ್ರಕಾರನು, ರಮಾವಲ್ಲಬನು, ನಾನಿದ್ದೆಡೆ ಜೀವಕರ್ಮಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯಾಪಾರವಂತವಾಗಿವೆ. ನಾನಿಲ್ಲದೆಡೆ ಯಾವದೂ ಏನೂ ಆಗಲಾರದು ನಡೆಯಲಾರದು ಮಾಡಲಾರದೆಂದು ತತ್ತ್ವವಿಚಾರಶೀಲರು ತಿಳಿದು ನನ್ನನ್ನು ಅಂತೆಯೇ ಸರ್ವಪ್ರಬುವೆಂದು ಉಪಾಸಿಸಬೇಕು. ಕೇಳು ಬ್ರಹ್ಮನೇ! ಈ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಪಾಲಿಸು. ನೀನು ಕಲ್ಪ ವಿಕಲ್ಪಗಳಾಗಿ ಹೋದರೂ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ಶುಬವಾಗಲಿ!—

ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಜನ್ಮಾದಿ ದೋಷರಹಿತನಾದ ಹರಿಯು, ಜೀವೋತ್ತಮನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ನೋಡುತ್ತಿರಲು ಅಂತರ್ದಾನವನ್ನು ಪೊಂದಿದನು.

ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದೆ ಪೋದ ಹರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಈ ಭೂತಮಯವಾದ ವಿಶ್ವವನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದನು. ಒಂದು ಸಲ ದರ್ಮಪಾಲಕನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಪ್ರಜರಿಗೆ ಕ್ಷೇಮ ವನ್ನು ಬಯಸಿ, ತನ್ನ ಮೋಕ್ಷದ ಸುಖೋದ್ರೇಕ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಯೋಜನಕವಾದ ಯಮ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾ ಹರಿಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ಅವನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಿಯತಮನಾದ ನಾರದನು ಶೀಲದಿಂದ, ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹದಿಂದ, ವಿನಯ ದಿಂದ ಕೂಡಿ ಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ಗೈದನು ಅನ್ಯಸರ್ವಮಹಿಮೆಗಳ ಪತಿಯಾದ ವಾಸು ದೇವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಲಿಚ್ಛಿಸಿ ತಂದೆಯನ್ನು ಸೇವಿಸಿ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಲು ಆ ಪ್ರಪಿತಾಮಹನು ಪ್ರೀತನಾದನು. ಆಗ ನಾರದನು, ನೀನು ಏನನ್ನು ಕೇಳಿದೆ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ವನ್ನೂ ತಿಳಿಸೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು ಮಹಾಭಾಗವತನಾದ ನಾರದನಿಗೆ ದಶಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳ ಈ ಬಾಗವತ ಪುರಾಣವನ್ನು ಜಗನ್ನಿರ್ಮಾಣಸಮರ್ದನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು, ತನಗೆ ಬಗವಂತನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಹೇಳಿದನು. ರಾಜನ್! ಸರಸ್ವತೀನದೀತೀರದಲ್ಲಿದ್ದ ವೇದವ್ಯಾಸನಿಗೆ, ನಾರದ ನದನ್ನು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿ ವಿಸ್ತರಿಸುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ದಿಸಿದನು. ಆ ಅಮಿತ ತೇಜನಾದ ನನ್ನ ತಂದೆಯು

ನನಗೆ ಹೇಳಿದನು. ಮೊದಲು ನಿನಗೆ ವೈರಾಜನಿಂದ ಜನಿಸಿದ ವಿಶ್ವಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಇತರ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು.

೧೦. ಭಾಗವತ ದಶಲಕ್ಷಣ ವೈರಾಜಸೃಷ್ಟಿ

ರಾಜನ್! ಈ ಪುರಾಣವು ಸರ್ಗ, ವಿಸರ್ಗ, ಸ್ಥಾನ, ಪೋಷಣ, ಊತಿಗಳು, ಮನ್ವಂತರ, ಈಶಾನುಕದಾ, ನಿರೋಧ, ಮುಕ್ತಿ, ಆಶ್ರಯವೆಂಬ ಹತ್ತು ಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯನು ಶ್ರೀಹರಿಯೇ. ಅವನ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಾದಿ ಗುಣಗಳಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಿಕ್ಕವುಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವರು ಅನಂತ ವೇದಾರ್ದ ಸಂವಾದವಾಗುವಂತೆ ಮಹಾತ್ಮರು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳು!

ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಹೊರಗೆ ಭೂತಗಳು, ಮಾತ್ರಗಳು, ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳು, ಬುದ್ಧಿ ಮೊದಲಾದ ತತ್ತ್ವಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಸರ್ಗವೆನ್ನುವರು. ಅಂಡಾಂತರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸತ್ವಾದಿ ಗುಣಂಗಳ ಮಿಶ್ರಣದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಸೃಷ್ಟಿಯೇ ವಿಸರ್ಗ. ವೈಕುಂಠನು ಮಾಡುವ ದುಷ್ಟ ಶಿಕ್ಷೆ, ಶಿಷ್ಟರಕ್ಷೆಯೇ ಸ್ಥಿತಿ. ಅವನ ಪ್ರಸಾದವೇ ಪೋಷಣ ಸಜ್ಜನರು ಮಾಡುವ ದರ್ಮಗಳುಳ್ಳವೇ ಮನ್ವಂತರಗಳು. ಊತಿ ಎಂದರೆ ಅನೇಕ ಜೀವರ ಅನೇಕಾನಾದಿ ಕರ್ಮವಾಸನೆಗಳು. ಹರಿಯ ಅವತಾರ, ಅವನು ಪೊರೆದ ಬಕ್ತರ ಕದೆ ಇವು ಈಶಕದೆ ಎನಿಸುವದು. ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಲಯವೇ ನಿರೋದವು. ಆಗ ಸ್ವರೂಪೇಚ್ಛಾದಿಗಳನ್ನು ಉಪರಮಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಜೀವಸಮುದಾಯವನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವನು ಮುಕ್ತಿ ಎಂದರೆ ತಾನಲ್ಲದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪ್ರಾಕೃತ ಜಡ ಸಂಬಂಧವನ್ನೂ ತೊರೆದು ಜೀವನು ಕೇವಲ ಚಿದಾನಂದನಾಗಿರುವುದು ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯಗಳು ಯಾರ ಆಧಾರದಿಂದ ನಡೆಯುವವೋ ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೇ ಆಶ್ರಯನು. ಅವನೇ ಮುಕ್ತರೊಡೆಯನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು. ಚಕ್ಷುರಾದಿ ಪ್ರೇರಕನಾದ ಪುರುಷನು ಆದ್ಯಾತ್ಮಿಕನೆನಿಸುವನು. ಅದೇ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸೂರ್ಯಾದಿ ಪ್ರೇರಕನಾಗಿ ಆಧಿದೈವಿಕನೆಂದೂ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವನು. ಚಕ್ಷುಪ್ರಕಾಶಗಳ ಸಮ್ಯಕ್ ನಿಶ್ಚಾಯಕವಾದ ಆದಿಬೌತಿಕ ನಿರೂಪದಿಂದ ಹರಿಯು ಘಟಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿರುವನು ಈ ಮೂವರಲ್ಲಿಯೂ ಹರಿಪ್ರೇರಣೆಯು ಇಲ್ಲದಿರಲು ನಮಗೆ ರೂಪಾದಿ ಜ್ಞಾನವೇ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಸ್ವಾಮಿಯು ರಮಾಪ್ರಾಣಾದಿ ಮುಕ್ತರಿಗೂ ಪ್ರೇರಕನಾಗಿರುವರು.

ಪುರುಷನು ತನ್ನ ತತ್ತ್ವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಅಂಡವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದುರ್ಬೂತನಾದಾಗ ತನಗೆ ಇರಲು ಆಶ್ರಯವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಸ್ವಪೂಜಾನಾದನಯೋಗ್ಯವಾದ ನೀರನ್ನು ನಿತ್ಯಪಾವನನಾದ ಶೇಷಶಯನನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸಾವಿರ ವರ್ಷ ಕಾಲ ವಾಸಿಸಿದನು ಅವನ ಅದೀನದಲ್ಲಿದ್ದು ದ್ರವ್ಯ, ಕಾಲ, ಕರ್ಮ, ಸ್ವಬಾವ ಜೀವರು ಸ್ವತಂತ್ರ ಕರ್ತನಾದ ಪ್ರಬುವಿಗೆ ಅಸ್ವತಂತ್ರ ನಾದನಾಂತರಗಳಾದರು ನಾರಾ ಎಂದರೆ ನೀರು, ಅದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಇದ್ದ ಕಾರಣದಿಂದ ನಾರಾಯಣನೆಂದು ಬಗವಂತನು ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟನು. ದ್ರವ್ಯಾದಿಗಳ ಶಕ್ತಿ ಸತ್ವಾಗಳು ಅವನ ಅದೀನವಾಗಿವೆ

ಯೋಗತಲ್ಪದಿಂದೆದ್ದು ತನ್ನನ್ನು ನಾನಾರೂಪನನ್ನಾಗಿಸಿ ಅವತರಿಸಲಿಚ್ಛಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಹಿರಣ್ಮಯ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಮೂರು ವಿದವಾಗಿ ವಿಸರ್ಜಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಪುರುಷ ರೂಪವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು ಆ ಮೂರು ರೂಪಗಳೇ ಅಧಿದೈವಾದ್ಯಾತ್ಮಿಕಾದಿ ಭೌತಿಕಗಳು ಪುನಃ ಆ ಪುರುಷನು ವಿರಾಜನೆನಿಸಿ ಮೂರು ಬಾಗಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಭಜಿಸಿದನು ಬ್ರಹ್ಮಶರೀರದಲ್ಲಿ ಓಜಸಹೋಬಲಾತ್ಮಕನಾಗಿ ತ್ರಿರೂಪದಿಂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು ಅವನ ಸಹೋಬಲೋಜಗಳಿಂದ ಪುಟ್ಟಿದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನು ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯ ನಾಯಕನಾದನು ನಾರಾಯಣ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಣರಿಂದ ಆದ್ಯಾತ್ಮಿಕಾದಿ ತ್ರಿವಿದ ಸೃಷ್ಟಿಯು ನಡೆಯಿತು ಇಡಾದಿಂದ ಪ್ರಾಣನು ಪಿಂಗಲಾ ನಾಡಿಯಿಂದ ಅಪಾನನು ಮೇಲಕ್ಕೂ ಕೆಳಕ್ಕೂ ಚೇಷ್ಟೆ ಮಾಡುವಾಗ ಜೀವರ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಪರಿಚರರು ರಾಜರನ್ನನು ಸರಿಸಿದಂತ ವಿದೇಯರಾಗಿ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವರು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಸೃಷ್ಟವಾದ ಚತುರ್ಮುಖದೇಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಾಪಾನಗಳ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಮೊದಲು ಮುಖವು ಮೂಡಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಜೊತೆಯಾಗಿಯೇ ಹಸಿವೆ ನೀರಡಿಕೆಯು ಹುಟ್ಟಿದವು ಮುಖದಲ್ಲಿ ತಾಲು ಜಿಹ್ವೇಂದ್ರಿಯ, ಅದರಿಂದ ಪೊಂದಲರ್ಹವಾದ ರಸಗಳು, ವ್ಯಕ್ತವಾದವು ಮಾತಾಡ ಲುಪಕ್ರಮಿಸಿದಾಗ ಆ ವಿರಿಂಚಿಯ ಮುಖದಿಂದ ವಹ್ನಿ, ವಾಗಿಂದ್ರಿಯ, ಮಾತುಗಳು ಪುಟ್ಟಿದವು. ಅಂಡೋದಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವಾಯುನಿರ್ಗಮದ್ವಾರವಿರದ್ದ ರಿಂದ ಒಳಗಿನ ವಾಯುವು ಕಂಪಿತವಾಗಲು ಕ್ಲೇಶವಾಯಿತು ಆಗ ನಾಸಿಕೆಯು ಪುಟ್ಟಿತು ಅದರಲ್ಲಿ ನಾಸಿಕ್ಯವಾಯು, ಗಂದ, ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯಂಗಳು ಪುಟ್ಟಿದವು. ಬೆಳಕಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನನ್ನೂ ಇತರವನ್ನೂ ಕಾಣಲಾರದಾಗ ಕಣ್ಣುಗಳು, ಸೂರ್ಯ, ಚಕ್ಷುರಿಂದ್ರಿಯ, ರೂಪಗಳು ಪುಟ್ಟಿದವು ವೇದಾದ್ಯುಪದೇಶ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಕೋರಿದಾಗ ಕರ್ಣಗಳು, ದಿಗ್ದೇವರು, ಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯ, ಶಬ್ದಗುಣಗಳು ಪುಟ್ಟಿದವು ವಸ್ತುಗಳ ಮೃದುತ್ವ, ಕಾಠಿಣ್ಯ ಶೀತೋಷ್ಣಗಳನ್ನು, ಭಾರವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯ, ಸ್ಪರ್ಶಗುಣ, ಅಂತರ್ಬಹಿ ರ್ವ್ಯಾಪ್ತಸ್ಪರ್ಶವಾಯುವು, ಅನೇಕ ಕರ್ಮಗಳ ಮಾಡಲು ಕೈಗಳು ಪುಟ್ಟಲು ಅಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರ, ಆದಾನದಾನಕರ್ಮ, ಪುಟ್ಟಿದರು. ನಡೆಯಲು ಪಾದವು ಪುಟ್ಟಲು, ಅದರಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಾದಿ ಗಳಲ್ಲಿ ಹವ್ಯವನ್ನು ಯಾರ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಕೊಡುವೆವೋ ಆ ಯಜ್ಞನೆಂಬುವ ಇಂದ್ರ ಪುತ್ರನು, ಗಮನಕ್ರಿಯೆಯು ಪುಟ್ಟಿದವು ಇಂದ್ರಪುತ್ರ ಯಜ್ಞನಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾದಾರನಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಆವೇಶದಿಂದಾವಿರ್ಭವಿಸಿ ಯಜ್ಞನಾಮಕನಾಗಿಯೇ ಅಂಗುಟಮದ್ಯದಲ್ಲಿರು ವನು. ಪ್ರಜಾಸಂತತಿಗೋಸುಗ ರತಿಯನ್ನು ತದಾನಂದ ಸುದೆಯನ್ನು ಬೇಡಿದಾಗ ಶಿಶ್ನವು ಜನಿಸಿತು ಅದರಲ್ಲಿ ಪರಪ್ರಾಪ್ಯಸುಖಸಾದನವೆನಿಸಿದ ಉಪಸ್ಥೇಂದ್ರಿಯವು ರತಿಕ್ರಿಯೆಯು ಪುಟ್ಟಿದವು ದಾತುಮಲವನ್ನು ಬಿಡಲೋಸುಗ ಗುದೇಂದ್ರಿಯವು, ವಾಯುವ್ಯಾಪಾರವು, ಮಿತ್ರನು ಜನಿಸಿದರು. ತಾನಿರುವ ದೇಹದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಕೋರಿದಾಗ ನಾಬಿದ್ವಾರವು ಜನಿಸಿತು ಅಲ್ಲಿ ಅಪಾನ, ಮೃತ್ಯು, ಜೀವರ ದೇಹಾಂತರ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಪುಟ್ಟಿದವು. ಅನ್ನಪಾನ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಕುಕ್ಷಿನಾಡಿಗಳು ಪುಟ್ಟಿದವು. ಕುಕ್ಷಿಯಲ್ಲಿ ರುದಿರ, ಸಮುದ್ರ,

ತೃಪ್ತಿಗಳು, ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡು ವಿದ ನರಗಳು, ನದಿಗಳು, ಪುಷ್ಟಿಗಳು ಜನಿಸಿದವು. ಶ್ರೀಶನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ದ್ಯಾನಿಸುವಾಗ ಹೃದಯಸ್ಥಾನ, ಅಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು, ಚಂದ್ರ, ಸಂಕಲ್ಪ, ಕಾಮಗಳು ಪುಟ್ಟಿದವು ಶರೀರವಿರಲು ಕಾರಣವಾದ ತ್ವಕ್, ಚರ್ಮ, ಮಾಂಸ, ರಕ್ತ, ಮೇದಸ್ಸು, ಮಜ್ಜೆ, ಅಸ್ಥಿ ಎಂಬ ಸಪ್ತದಾತುಗಳು ಬೂಮಿ ನೀರು ಬೆಂಕಿ ಈ ಮೂರರಿಂದಾದವು ಜಡಪ್ರಾಣನು ಆಕಾಶ, ವಾಯು, ಜಲಗಳಿಂದ ಪುಟ್ಟಿದವನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಸತ್ವಾದಿ ಗುಣಗಳಿಂದ ಮೂಡಿದವು ಅಹಂಕಾರದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಗುಣಗಳಡಗಿವೆ. ಮನಸ್ಸು ಸರ್ವವಿಕಾರಕೋಶವಾಗಿದೆ ಬುದ್ಧಿಯು ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನರೂಪವು. ಈ ಬಗವಂತನ ಸ್ಥೂಲ ರೂಪವನ್ನು ವೇಳಿದೆನಲ್ಲದೇ ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರಗೆ ಪೃಥಿವೀ, ಅಪ್, ತೇಜ, ವಾಯು, ಆಕಾಶ, ಅಹಂಕಾರ, ಮಹತ್ ಪ್ರಕೃತಿಗಳೆಂಬ ಎಂಟಾವರಣಗಳಿವೆ.

ಈಗ ರಾಜನೇ! ಸ್ವಪ್ರಸಾದವಿಲ್ಲದಿರೆ ದುರ್ಜ್ಞೇಯನಾದ ಹರಿಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮತಮ ರೂಪವನ್ನು ಕೇಳು ಅದಕ್ಕೆ ಮೀರಿದ್ದಿಲ್ಲ ಅದು ಅನಾದಿಮದ್ಯನಿದನವು. ನಿತ್ಯವು. ವಾಕ್ ಮನಸ್ಸು ಇವೆರಡೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಸಾಕಲ್ಯೇನ ಪೊಗಳಲಾರದು ಹಾಗೂ ತಿಳಿಯಲಾರದು

ಈ ಎರಡು ರೂಪಗಳನ್ನು ನಾನು ನಿನಗೆ ವೇಳಿರುವೆನು. ಬಗವದಿಚ್ಛೆಯಿಂದಲೂ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದಲೂ ರಚಿತವಾದ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನದುರ್ಬಲರು ಸ್ಥೂಲಪ್ರತಿಮಾರೂಪವನ್ನಾಗಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅಂತರ್ಯಾಮಿರೂಪವನ್ನಾಗಲಿ ತಿಳಿಯಲಾರರು. ನಾಮರೂಪ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ನಿಯಮಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸರ್ವಶಬ್ದ ವಾಚ್ಯನು, ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರ ಕರ್ತನು, ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿಯು ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಸರ್ವಕರ್ತನಾದ್ದರಿಂದ ಸಕರ್ಮನೆನಿಸಿದರೂ, ಕರ್ಮಪಲ ಸಂಗರಹಿತನಾದ್ದರಿಂದ ಅಕರ್ಮನೆನಿಸಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ

ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳು, ಮನುಗಳು, ದೇವರು, ಋಷಿಗಳು, ಪಿತೃಗಳು, ಸಿದ್ಧರು, ಚಾರಣರು, ಗಂದರ್ವರು, ವಿದ್ಯಾದರರು, ಗುಹ್ಯಕರು, ಕಿನ್ನರರು, ಅಪ್ಸರಸೆಯರು, ನಾಗರು, ಸರ್ಪರು, ಕಿಂಪುರುಷರು, ಮಾತೃರಕ್ಷಃ ಪಿಶಾಚರು, ಪ್ರೇತಭೂತವಿನಾಯಕರು, ಕೂಷ್ಮಾಂಡ ವೇತಾಳರು, ಉನ್ಮಾದರು, ಯಾತುದಾನರು, ಗ್ರಹಗಳು, ಖಗಮೃಗಪಶುಗಳು, ವೃಕ್ಷಗಿರಿಗಳು, ಸರೀಸೃಪಗಳು, ಎಣಿಸಲು ಸಾದ್ಯವಿಲ್ಲದ ಇತರ ಎಲ್ಲಾ ಚರಾಚರ ಜಗವು ಜಲ ಭೂಮ್ಯಾಕಾಶಗತ ಜೀವರು ಎಲ್ಲರೂ ಶ್ರೀಹರಿಯಿಂದ ನಾಮರೂಪಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ.

ರಾಜನ್! ಈ ಜೀವರು ಎರಡು ವಿದ, ಚರರು ಅಚರರೆಂದು. ಮತ್ತು ಸಾತ್ತ್ವಿಕ ರಾಜಸತಾಮಸರೆಂದು ಅವರೇ ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿದ್ದು ತಾವು ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಊರ್ಧ್ವಲೋಕಗಳನ್ನು, ಪಾಪದಿಂದ ಅಧೋಲೋಕವನ್ನು, ಮಿಶ್ರಕರ್ಮದಿಂದ ಬೂಲೋಕವನ್ನು ಪೊಂದುತ್ತಿರುವರು

ರಾಜಸತಾಮಸರಿಂದ ಸಾತ್ತ್ವಿಕರಿಗೆ ಬಾದೆಯು ಉಂಟಾದಾಗ ಪೋಷಣಾದಿ ಕರ್ತನು, ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ದರ್ಮಪ್ರವರ್ತಕನಾದ ಬಗವಂತನು ಮತ್ಸ್ಯಕೂರ್ಮಾದಿ ತಿರ್ಯಗ್ರೂಪ

ದಿಂದಲೂ, ರಾಮಕೃಷ್ಣಾದಿ ನರರೂಪದಿಂದಲೂ, ಮಹಿದಾಸಾದಿ ದೇವರೂಪದಿಂದಲೂ ಅವತರಿಸಿ ಈ ಜಗವನ್ನು ಸತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಸಾತ್ತ್ವಿಕರನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವನು

ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿಗಳಂತೆಯೇ ಸಂಹಾರಕಾರ್ಯವೂ ಕೂಡ ಹರ್ಯಧೀನವಾಗಿದೆ ಸ್ಥಿತಿಕಾಲ ವಾಗಿ ಪ್ರಳಯವು ಬರಲು ಕಾಲ, ಅಗ್ನಿ, ರುದ್ರರಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಬ್ರಹ್ಮಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ತಾನೇ ಸೃಜಿಸಿದ ಜಗವನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಹರಿಸುವನು ಮೇಘ ಪಟಲ ವನ್ನು ಬಿರುಗಾಳಿಯಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀನೃಸಿಂಹನು ನಾಶಮಾಡಿ ಲಯವನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವನು.

ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ಭಗವಚ್ಛಬ್ದವಾಚ್ಯರೆನಿಸಿದರೆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಭಗವತ್ತಮನೆನಿಸು ವನು. ಐಶ್ವರ್ಯಾದಿ ಗುಣಗಳಿಂದ ಸರ್ವಜಗತ್ಪಾಲಕನು ಅವನು ವೇದಾದಿ ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರಕರ್ತನು, ಜೀವಜಡಾತ್ಮಕ ಸರ್ವಜಗದಾದಿ ಭಿನ್ನನು, ಸರ್ವದೋಷ ವಿವರ್ಜಿತನು ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವನು. ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಕೂಡ ಅಂತೆಯೇ ಅವನನ್ನು ಉಪಾಸಿಸಿ ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಕರ್ತೃತ್ವ ಜನ್ಮಕರ್ಮಗಳು ಜೀವರಿಗೆ ಬಂಧನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಹಾಗಲ್ಲ, ಕರ್ತೃತ್ವ ಜನ್ಮಕರ್ಮಗಳು ಇದ್ದರೂ ಸ್ವಾಮಿಯು ಅಪ್ರಾಕೃತನಾದ ಕಾರಣ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅವು ತಾನಾಗಿ ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಬಂದವುಗಳು. ಜೀವರ ಜನ್ಮಕರ್ಮಾದಿಗಳವರ ಅಧೀನವಲ್ಲ. ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಅವರಿಗೆ ಬಂಧನಿವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಜನ್ಮಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಉದ್ಧರಿಸುವನು

ಇಂತು ನಿನಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನ ಪ್ರಥಮ ಕಲ್ಪವನ್ನು ಮನ್ವಂತರಾದಿ ವಿವಿಧ ಕಲ್ಪಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದೆನು. ಅನ್ಯಬ್ರಹ್ಮಕಲ್ಪಗಳೂ ಕೂಡ ಇದರಂತೆ ಪ್ರಾಕೃತ ವೈಕೃತ ಸರ್ಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿಯೇ ಇರುವವು.

ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಕಾಲದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಕಲ್ಪವಿಕಲ್ಪಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು. ಈಗ ಮೊದಲು ಪಾದ್ಮಕಲ್ಪವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳು ಎಂದು ಶ್ರೀಶುಕನು ಹೇಳಿದನು.

ಆಗ ಶೌನಕನು ಸೂತನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು

ಸೂತ! ವಿದುರನು ಸುದುಸ್ತ್ಯಜರಾದ ಬಂಧು ಜನರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದನೆಂದು ನೀನು ಹೇಳಿದೆ ಆ ಭಾಗವತೋತ್ತಮನಿಗೆ ಮೈತ್ರೇಯನ ಸಂಗವೆಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು? ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮವಿಚಾರ ಮನೋಹರವಾದ ಅವರೀರ್ವರ ಸಂವಾದವನ್ನೆಮಗೆ ಹೇಳು ಪೂಜ್ಯನಾದ ಮೈತ್ರೇಯನು ವಿದುರನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿದ ತತ್ತ್ವ ವನ್ನು ವಿದುರಬಂಧುತ್ಯಾಗಕಾರಣವನ್ನೂ ಪುನರಾಗಮನವನ್ನೂ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳು.

ಸೂತನು ಹೇಳಿದನು—"ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಶ್ರೀ ಶುಕನೇನು ಹೇಳಿದನೋ ಅದೇ ಕ್ರಮದಿಂದ ವಿದುರ ಮೈತ್ರೇಯ ಸಂವಾದವನ್ನೂ ನಿಮಗೆ ಹೇಳುವೆನು "

ದ್ವಿತೀಯಸ್ಕಂದವು ಪೂರ್ಣವಾಯಿತು

॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮ್

ತೃತೀಯಸ್ಕಂಧವು

|| ಹರಿಃ ಓಂ ||

೧ ವಿದುರ-ಉದ್ಧವ ಸಮಾಗಮ, ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನೆ

ಶ್ರೀ ಶುಕರು ಹೇಳಿದರು

ರಾಜನ್! ನೀನೆನ್ನ ಕೇಳಿದಂತೆಯೇ ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞನಾದ ಮೈತ್ರೇಯನನ್ನು ವಿದುರನು ಕೇಳಿದನು ಸಮೃದ್ಧವಾದ ಗೃಹಾದಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವೈರಾಗ್ಯವಂ ತೊಟ್ಟು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ವಿದುರನು ಹೊರಟನು. ಸಂಧಿಕಾರ್ಯ ಕೆಡಿಸಿ ತನ್ನನ್ನು ಬಂಧಿಸಲು ಹೊರಟ ಕೌರವೇಂದ್ರನಲ್ಲಿ ಕುಪಿತನಾಗಿ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಉಪಪ್ಲಾವ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿದ ಕೂಡಲೇ ವಿದುರನಾದರೂ ವನಪ್ರವೇಶವಂ ಗೈದನು

ಎನಲು ರಾಜನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು—

ಪ್ರಭೋ! ವಿದುರಮೈತ್ರೇಯ ಸಂಗಮವೆಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು? ಯಾವಾಗ? ಅವರ ಸಂವಾದವನ್ನು ನಮಗೆ ವರ್ಣಿಸಿರಿ ನಿರ್ಮಲ ಚರಿತನಾದ ವಿದುರನು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಶ್ನ ವಿಷಯವು ಮಹನೀಯವಾದದ್ದೇ ಇರಬೇಕು! ನಾದುಗಳ ವರ್ಣನೆ, ಪರಮನಿರ್ದೋಷನಾದ ಹರಿಯ ವರ್ಣನೆಗಳಂ ಬಿಟ್ಟು ಆ ಸಜ್ಜನರಿನ್ನೇನುಚ್ಚರಿಸುವರು? ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ಸೂತನು ಶೌನಕನನ್ನು ನೋಡಿ "ಇಂತು ರಾಜನಿಂದ ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಶುಕನು ಪ್ರೀತನಾಗಿ, ಕೇಳು! ಎಂದು ನುಡಿಯಲಾರಂಬಿಸಿದನು " ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಶುಕನು "ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನು ಕೇವಲ ಕುರುಡನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅದರ್ಮಾಬಿರುಚಿಯಿಂದ ಅಂತರ್ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಕೆಟ್ಟ ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಪಕ್ಷಪಾತವನ್ನು ವಹಿಸಿ ತಮ್ಮನಾದ ಪಾಂಡುರಾಜನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು, ವಿಷ್ಣುವಿನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅನ್ಯಬಂದುಗಳ ಕಾಣದವರನ್ನು ಅರಗಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸುಟ್ಟನು.

ಕುರುದೇವದೇವಿಯಾದ ದ್ರೌಪದಿಯು ಕಣ್ಣೀರಿನಿಂದ ಕುಚಕುಂಕುಮಪಂಕವು ಕರಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರಲು ದೀನಳಾಗಿ ಕೇಶಾಬಿಮರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡುವ ದುಃಶಾಸನಾದಿ ದುಷ್ಟರ ಕೈಗಿ ಸಿಕ್ಕು ಸಬಾಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೊರೆ ಇಡುವಾಗ ಆ ದುರ್ಮಾರ್ಗರ ಕುಕರ್ಮವನ್ನು ನಿವಾರಿಸದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು

ಅದರ್ಮದಿಂದ ದ್ಯೂತವಂ ಗೆದ್ದು ಅರಣ್ಯವಾಸಕ್ಕೆಂದು ಅಟ್ಟಲು ಸತ್ಯಾವಲಂಬನನಾಗಿ ಧರ್ಮರಾಜನು ಅರಣ್ಯಾಜ್ಞಾತವಾಸಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ತನ್ನ ದಾಯವನ್ನು ಕೊಡೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡರೂ ಕೊಡದೆ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ, ಕಲಿಪ್ರಬಾವದಿಂದ, ಅಜಾತಶತ್ರುವಿಗೆ ದ್ರೋಹವನ್ನೆಸಗಿದನು.

ಪಾರ್ದರಿಂದ ಕಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಬಂದು ನಿಂತು ಜಗದ್ಗುರುವಾದ ಕೃಷ್ಣನಾಡಿದ ಅಮೃತ ವಚನವನ್ನು ಮನ್ನಿಸದೇ ಇದ್ದ ಪುಣ್ಯಲೇಶವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡನು

ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನು ನಿದ್ದೆ ಬರದೇ ರಾಜಕಾರ್ಯಾಲೋಚನೆಗೆಂದು ತಮ್ಮ ನಾದ ವಿದುರನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿದನು. ಆಗ ವಿದುರನು "ವಿದುರನೀತಿ" ಎಂದು ಲೋಕ ದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಖ್ಯಾತವಾದ ಮದುರ ಹಿತನುಡಿಗಳಿಂದ ಇಂತೆಂದನು—"ಅಜಾತಶತ್ರುವಾದ ಧರ್ಮಜನು ನಿನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅಪರಾದಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿ, ಕ್ಷಮಿಸಿರುವನು ಅವನ ತಮ್ಮ ವೃಕೋ ದರನೇ ನಿನ್ನ ಪುತ್ರಹಂತಕನೆಂಬ ಬಯವು ನಿನಗಿದ್ದೇ ಇದೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ರಾದಿತನಾಗಿ, ರಾಜನ್ಯರನ್ನೆಲ್ಲ ಕಲೆಸಿ, ಉಪಪ್ಲಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ದರ್ಮಜನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಗೆದ್ದು ಕೊಡಿಸುವೆನೆಂದು ಪಣತೊಟ್ಟು ನಿಂತಿರುವನು. ಮೋಕ್ಷವನ್ನೇ ಕೊಡುವ ಆ ಮಹಾಪ್ರಬು ವಿಗೆ ಈ ರಾಜ್ಯವಂ ಕೊಡುವುದೇನು ಲೆಕ್ಕ? ವಿಷ್ಣುವೈಷ್ಣವದ್ವೇಷಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಪುತ್ರ ನೊಬ್ಬನನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸು ಕುಲಕ್ಕೆ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಚಿಂತಿಸು ಮಗನೆಂದು ನೀ ತಿಳಿದ ದುರ್ಯೋಧನನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಕಲಿಯೇ ಆಗಿರುವನು. ಕೃಷ್ಣವಿಮುಖರಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ವಿಮುಖಳೇ ಸರಿ ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಒಬ್ಬನನ್ನು ತ್ಯಜಿಸು. ದರ್ಮರಾಜನಿಗೆ ಅವನ ದಾಯ ವನ್ನು ಕೊಡು."

ಎಂದು ಹೇಳುವಾಗ ಕೇಳಿದ ದುರ್ಯೋಧನನು ಕೋಪಾಚ್ಛಲಿತಗಾತ್ರನಾಗಿ ಪರಮ ಪವಿತ್ರನಾದ ವಿದುರನನ್ನು ಕರ್ಣ ದುಃಶಾಸನ ಶಕುನಿಯರಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಅಪಹಸಿಸಿ, ನಿಂದಿಸಿದನು.

"ಯಾರು ಕರೆದರೋ ನಿನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ದಾಸ್ಯಾಃಪುತ್ರ? ಉಂಡಮನೆಗೆರಡನ್ನು ಬಗೆವ ನಿನ್ನಂತಹ ಕಪಟಿಯು ಉಂಟೇ! ಎಷ್ಟು ಶತ್ರುಪ್ರೀತಿ ಇವನಿಗೆ! ಯಾರೋ ಅಲ್ಲಿ, ಇವನನ್ನು ಊರಹೊರಗೆ ಹಾಕಿ!" ಎಂದು ದುರ್ಯೋದನನಾಡಿದ ಪರುಷವಚನಗಳನ್ನಾಲಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿನ್ನು ನಿಲ್ಲಬಾರದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ವಿದುರನು ಸುಮ್ಮನೇ ಕೂತಿದ್ದ ಅಣ್ಣನನ್ನೂ ಅವನ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿ ನಕ್ಕನು. ಹರಿಯ ಬಂಧಕ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಾದ ಅಣ್ಣನ ಪುತ್ರರೆಂಬ ಸ್ನೇಹಪಾಶವನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆದನು ತನ್ನ ಬೀಷಣದನುವನ್ನು ದ್ವಾರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮುರಿದು ಬಿಸುಟಿ, ವ್ಯಧೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ದೂರ ಸರಿಸಿ, ಹರಿಮಹಿಮೆಯೇ ಎಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಮರಿಸಿ, ಹಸ್ತಿನಾ ವತಿಯಿಂದ ಪೊರಮಟ್ಟು ಪೋಗುವಾಗ ಆ ಕೌರವ ಹತಕರ ಪುಣ್ಯಶೇಷಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಟ್ಟಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೇ ಹೊರಟನು ಅನಂತರೂಪ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಹರಿಯು ನೆಲಸಿದ ತೀರ್ದಕ್ಷೇತ್ರ ಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಭಾರತ ವರ್ಷದಲ್ಲೇ ಸಂಚರಿಸಿದನು. ವೃಂದಾವನಾದಿವನಗಳು, ಬದರ್ಯಾದ್ಯಾಶ್ರಮಗಳು, ಶ್ರೀಗಿರ್ಯಾದ್ಯದ್ರಿಗಳು, ಸಿಂಹಗಿರ್ಯಾದಿಕುಂಜಗಳು, ನಿರ್ಮಲಜಲಪೂರ್ಣವಾದ ಗಂಗಾ ಗೋದಾದಿ ನದಿಗಳು, ಪುಷ್ಕರಾದಿ ಸರೋವರಗಳು, ಮೊದಲಾದ ಅನಂತ ಸುಕಲ್ಯಾಣಲಕ್ಷಣಪೂರ್ಣನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯ ಸನ್ನಿದಾನದಿಂದ ಅವನ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಂತಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತಸಿಸಿದನು. ತ್ರಿಷವಣಸ್ನಾನವು, ಅದಃಶಯನ, ಪತ್ರಫಲಭೋಜನ, ಅನಲಂಕರಣಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾ ಶ್ರೀಹರಿಪ್ರೀತಿ

ಸಾದನವೆನಿಸಿದ ಏಕಾದಶ್ಯಾದಿ ವ್ರತಗಳ ಮಾಡಿದನು. ತಾ ಮಾಡಿದುದೆಲ್ಲವೂ ಹರಿಗರ್ಪಿಸಿದನು.

ಕೆಲಕಾಲವಾಗಲು ವಿದುರನು ಪ್ರಭಾಸವನ್ನು ಸೇರಿ, ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಧರ್ಮರಾಜನು ಏಕಛತ್ರಾದಿಪತಿಯಾಗಿ ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವನೆಂದು ವಾರ್ತೆ ಕೇಳಿದನು. ಮುಂದೆ ಭೂಭಾರಹರಣದೀಕ್ಷಾದಕ್ಷನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಯಾದವ ಕುಲವನ್ನು ಕೂಡ ಸಂಹರಿಸಿ, ಪರಂಧಾಮವನ್ನೈದುವನೆಂಬ ವಿಷಾದವಾರ್ತೆಯನ್ನೂ ಕೇಳಿ, ವಿಪ್ರಶಾಪದ ನೆವದಿಂದ ತಮ್ಮಲ್ಲೇ ತಾವು ತಿಕ್ಕಾಡಿ ನಶಿಸುವ ಬಿದಿರಿನ ಪೊಳೆಯಂತೆ ನಷ್ಟವಾಗಲಿರುವ ಸುಹೃಜ್ಜನರ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ಮನದಿ ನೊಂದು ಯಾರ ಕೂಡ ಮಾತಾಡದೆ ಪಶ್ಚಿಮ ವಾಹಿನಿಯಾದ ಸರಸ್ವತೀ ನದಿಯನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಸಂಸಾರವು ಕ್ಷಣಭಂಗುರವೆಂದರಿತನು. ಅಲ್ಲಿ ಶುಕ್ರ, ಮನು, ಪೃದು, ಅಗ್ನಿ, ಅಸಿತ, ವಾಯು, ಸುದಾಸ, ಗೋ, ಗುಹ, ಶ್ರಾದ್ಧದೇವ ಮುಂತಾದ ಪವಿತ್ರತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನಿಯಾದ ವಿದುರನು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಶುದ್ಧಾಂತಃ ಕರಣನಾದನು ಲಕ್ಷಣವಾನ್ಮುಖ್ಯನಾದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನಲ್ಲಿ ಸದಾ ನೆಲಿಸಿರುವ ಹರಿಯ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮರೆಯದಂತೆ ಮಾಡುವ ಅನ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಾ ಸುರಾಷ್ಟ್ರ, ಮತ್ಸ್ಯ, ಸೌವೀರ, ಕುರು-ಜಾಂಗಲ ದೇಶಗಳನ್ನತಿಕ್ರಮಿಸಿ, ಯಮುನೆಯನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಭಕ್ತನಾದ ಉದ್ಧವನನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಬೃಹಸ್ಪತ್ಯಂಶಜನು ತಚ್ಛಿಷ್ಯನು ಭಕ್ತೋತ್ತಮನು, ವಾಸುದೇವನ ಅನುಚರನು ಆದ ಆ ಮಹಾನುಭಾವನನ್ನಾ ಲಿಂಗಿಸಿ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ನೋಡಿ ಭಗವಂತನ ಜನರ ಕ್ಷೇಮವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಕೌತುಕ ದಿಂದ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು—

ಉದ್ಧವಾ! ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿತನಾಗಿ ಭುವಿಗಿಳಿದ ನಾರಾಯಣನೇ ಆದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು, ಶೇಷಾವತಾರನಾದ ಬಲರಾಮನು ಶೂರಸೇನನ ಮನೆಯಾದ ಯದುಪುರದಲ್ಲಿ ಲೋಕ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಸುಖದಿಂದಿರುವರೇ? ನಮಗೆ ಪೂಜ್ಯ ವಸುದೇವನು ಬಾವನಲ್ಲವೇ? ತಂಗಿಯರಲ್ಲಿ ಬಹುಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಬೇಕಾದ್ದನ್ನು ಕೊಡುವ ಆ ಶೌರಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವೇ?

ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಿ ಸ್ಮರನಾಗಿದ್ದು ಈಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಆಶೀರ್ಬಲದಿಂದ ತನ್ನ ಮಗನಾಗಿ ಜನಿಸಿದ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನನ್ನು ಪಡೆದ ವೀರಮಾತೆ ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ಕುಶಲಳೇ? ದಾಶಾರ್ಣಭೋಜ ವೃಷ್ಣಿಗಳೊಡೆಯ ಉಗ್ರಸೇನನು ರಾಜ್ಯವ್ಯಸನವಂ ತೊರೆದು ತನಗೆ ಪಟ್ಟಗಟ್ಟಿದ ಕೃಷ್ಣನ ದಯೆಯಿಂದ ಕ್ಷೇಮಿಯೇ? ಕೃಷ್ಣಸಮಾನ ವೀರನೆನಿಸಿದ ವೀರ, ಜಾಂಬವತೀ ದೇವಿಯು ವ್ರತಗಳಂ ಮಾಡಿ ಪಡೆದ ಪುತ್ರ, ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಿ ಪಾರ್ವತೀತನಯ ಕುಮಾರನಾದ ಸಾಂಬನಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವೇ? ನಮ್ಮ ಪಲ್ಗುಣನ ಪ್ರಿಯಶಿಷ್ಯನು, ಕೃಷ್ಣನಿಗತ್ಯಂತ ನಮ್ರಭಕ್ತನೂ ಆದ ಸಾತ್ಯಕಿ ಚನ್ನಾಗಿರುವನೇ? ನಿಷ್ಪಾಪನು, ಶ್ವಪಲ್ಕಪುತ್ರನು, ಭಗವತ್ಪ್ರಪನ್ನನು ಆದ ಅಕ್ರೂರ—ಆಗ ಕೃಷ್ಣಪಾದಾರವಿಂದ ರಜಃಕಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರಳಾಡಿ ದನ್ಯನಾದ ಆ ಅಕ್ರೂರ ಸುಖಿಯೇ? ದೇವಮಾತೆ ಅದಿತಿಯಂತೆ ಪೂಜ್ಯಳು, ಅರ್ದದಾರಣ ಮಾಡಿದ ವೇದಗಳಂತೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿ ದನ್ಯಳಾದ ದೇವಕಿಯು ಸುಖದಿಂದಿರುವಳೇ? ಸಾತ್ವತರ

ಅಬೀಷ್ಟಗಳನ್ನು ಕಾಮದೇನುವಿನಂತೆ ಕೊಡುವ ಪೂಜ್ಯ ಅನಿರುದ್ಧನು ಸುಖವಾಗಿರುವ ನಲ್ಲವೇ? ವೇದವೇದ್ಯನು, ಚತುರ್ಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ತುರೀಯನು, ಸಕಲಮನೋನಿಯಾ ಮಕನು ಆದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ನಾಲ್ಕನೇ ರೂಪವೇ ಅವನಲ್ಲಿರುವುದು. ಅಂತಹ ಅನಿರುದ್ಧನು ಎಂತಿರುವನು? ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ಕುಲದೈವ, ಇಷ್ಟದೈವ, ಆತ್ಮದೈವವೆಂದರಿತು ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಅವನನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆವ ಹಾರ್ದಿಕ್ಯ, ಚಾರುದೇಷ್ಣ ಗದ ಮೊದಲಾದ ವರು ಸೌಖ್ಯವಾಗಿಪ್ಪರೇ? ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸೇವೆಯಿಂದ ಲಬಿಸಿದ ಮಯನಸಬೆಯಲ್ಲಿ ವಿರಾಜ ಮಾನನಾದ ದರ್ಮಜನ ವೈಬವವನ್ನು ಕಂಡು ಅಸೂಯೆಯಿಂದ ದುರ್ಯೋದನನು ದುಃಖಿ ಸಿದ್ದನು, ಆ ಸಬೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನ-ಬೀಮಬುಜದಂಡಮಂಡಿತನಾಗಿ ದರ್ಮರಾಜನು ಧರ್ಮಸೇತುವನ್ನು ಕೃಷ್ಣಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವನೇ? ಬೀಮಸೇನನು ರಣಾಂಗಣ ದಲ್ಲಿ ಚರಿಸುವಾಗ ಭೂಮಿಯೇ ನಡುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮತ್ತು ಪರಸೇನೆಯು ಅವನ ಗದಾಯುದ್ಧ ವಿಚಿತ್ರತೆಯಂ ಕಂಡು ಬೀತಿಗೊಂಡು ಪ್ರಾಣದಾಶೆಯಿಂದೋಡಿತು. ಆ ವೃಕೋದರನು ಪಾಪಿಗಳಾದ ಕೌರವರಲ್ಲಿಯ ರೋಷಾಗ್ನಿಯನ್ನು ಶಾಂತಗೊಳಿಸಿದನೇ? ಗಾಂಡೀವದನು ರ್ಧಾರಿಯಾಗಿ ಹೋರಾಡಿದ ಅರ್ಜುನನ ಶರಕೂಟದಲ್ಲಡಗಿ ಮಾಯಾ ಕಿರಾತನಾದ ಶಿವನು ಮೆಚ್ಚಿ ಪಾಶುಪತಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕರುಣಿಸಿದನು ಅಂತಹ ಪಾರ್ದನ ಬಿಲ್ಲು ಬಾಣಂಗಳು ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಹೊಂದಿರುವವೇ? ಮಾದ್ರೀ ಸುತರಾದರೂ ಪಾರ್ದನ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಗಳು ರೆಪ್ಪೆಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿತವಾಗುವಂತೆ ಸುಖದಿಂದಿದ್ದರು ಇಂದ್ರಬಾಹುಗಳಿಂದ ಅಮೃತವನ್ನು ಕಸಿದು ತಂದ ಗರುಡನಂತೆ ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ದಾಯವಾದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಆ ನಕುಲ ಸಹದೇವರು ಸುಖದಿಂದಿರುವರೇ? ಪಾಪ! ನಮ್ಮ ಪೃದಾದೇವಿಯು ಗಂಡನಾದ ರಾಜರ್ಷಿಯೊಡನೆ ಸಹಗಮನ ಮಾಡದೇ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಉಳಿದಳು. ದನುರ್ಮಾತ್ರ ಸಹಾಯನಾಗಿ ನಾಲ್ಕೂ ದಿಕ್ಕುಗಳ ರಾಜರನ್ನು ಗೆದ್ದುಬಂದ ಅತಿರದನಾಗಿ ಪಾಂಡುರಾಜ ನನ್ನು ನೆನಿಸಿದಾಗ ಮಕ್ಕಳ ವೃದ್ಧಿಯಂ ಕಾಣದೇ ಪೋದನೆಂದು ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ. ಉದ್ಧವಾ! ಏನು ಪೇಳಲಿ! ಅಂತೂ ಮೃತನಾದ ತಮ್ಮನ ಕಡೆ ನೋಡದೇ ಅವನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ದ್ರೋಹವನ್ನೆಸಗಿದ ಆ ದೃತರಾಷ್ಟ್ರನು ಹೇಗಿರುವನು? ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲಿನ ದುರಭಿಮಾನ ದಿಂದ ತಮ್ಮನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಊರ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿಸಿದ ಅವನ ಅಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಏನೆಂಬೆ, ಎಲ್ಲವೂ ಆ ಹರಿಲೀಲೆ! ಮನುಜರ ಮದ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿ ಮಾದವನು ಮಾಡಿದ ವಿಡಂ ಬನೆಯಂ ಕಂಡು ಕಣ್ಣೆರೆದಿಪ್ಪೆನೆ. ಸಂಸಾರಿಗಳ ಕ್ಲೇಶ ಕಂಡು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಅವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಕೃಷ್ಣ ಪಾದಾರವಿಂದವನ್ನೇ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಜೀವಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ವಿದ್ಯಾ, ದನ, ವಂಶಮದಗಳಿಂದ ಕಣ್ಣುಕಾಣದೇ ಅದರ್ಮಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುವ ನೃಪವೇಷದ ಸುರವೈರಿಗಳೀ ಬೂಮಿಗೆ ಬಾರವಾಗಲು ಅವರನ್ನು ಕೆಲಕಾಲ ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿದನು ಕಂಸನನ್ನು ಕೊಂದಂತೆ ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ಕೊಲ್ಲದಿರಲು ಆ ಹರಿಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಬಕ್ತಾ ಬೀಷ್ಟಾನುಸಾರಿಣಿ ಬಕ್ತಯಶಃ ಪ್ರಕಾಶಕಾರಿಣಿ ಎಂಬುದೇ ಕಾರಣವಲ್ಲದೇ ಮತ್ತೇನು? ಅಂತು ಬೀಮಾರ್ಜುನರಲ್ಲಿದ್ದು ಬೂಬಾರವನ್ನಿಳಿಸಿ ದರ್ಮವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಆ ಜನ್ಮರಹಿತನ

ಅವತಾರ, ಕರ್ಮಲೇಪವಿಲ್ಲದ ಸ್ವಾಮಿಯ ಕರ್ಮಗಳು, ಕಂಸಾದಿಗಳ ಸಂಹಾರಕ್ಕೂ, ಸತ್ಪುರುಷರ ಅನುಸರಣೆಗೋಸುಗವೇ ಸರಿ! ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸತ್ತ್ವರಜಸ್ತಮೋಗುಣ ರಹಿತನಾದ ಅಪ್ರಾಕೃತನಾದವನಿಗೆ ದೇಹಯೋಗವೆಂತು? ಸರ್ವತಂತ್ರಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾದನಿಗೆ ಕರ್ಮಬಂದವೆಂತು? ಅಂತಹ ಶರಣಾಗತಜನರ ರಕ್ಷಕನಾದ, ತನ್ನಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸುವ, ಬಕ್ತರಾದ ಇಂದ್ರಾದಿ ಲೋಕಪಾಲಕರ ಕ್ಷೇಮಪಾಲನೆಗೆಂದು, ಮಹೀಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಯದುಗಳಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಬಂದ, ಪರಮಪವಿತ್ರಕೀರ್ತಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಪೇಳು. ಅವಹಿತನಾಗಿರುವೆನೆಂದು ವಿದುರನು ಉದ್ದವನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ದಿಸಿದನು.

೨. ಉದ್ದವ ಪ್ರತಿವಚನವು

ಆಗ ಉದ್ದವನು ಪ್ರಿಯಕೃಷ್ಣವಿಷಯಕ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಕ್ತ್ಯುದ್ರೇಕದಿಂದ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನುನೆನೆನೆನೆದು ಒದಲು ಮಾತಾಡಲು ಬಾರದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂತಿದ್ದನು ಅವನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಬಾಷ್ಪಪೂರ್ಣವಾದವು ಮೈಯೆಲ್ಲ ಪುಲಕಿತವಾಯಿತು ಐದೇ ವರ್ಷದವನಿದ್ದಾಗೊಂದು ದಿನ ರಾಜನ್! ಕೇಳು, ತನ್ನ ಮಾತೆಯು ಬಂದು ಪ್ರಾತರಶನಕ್ಕೆಂದು ಕೂಗಲು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಸಪರ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದ ಆ ಬಾಗವತೋತ್ತಮನು ಊಟವನ್ನೊಲ್ಲದೆ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹರಿಸೇವೆಯಂ ಗೈಯುತ್ತ ಬೆಳೆದು ಹಾಗೆಯೇ ಮುದುಕನಾದನು. ಒಂದು ದಿನವಾದರೂ ಕೃಷ್ಣಸಪರ್ಯೆಯನ್ನು ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ ಅಂತಹ ಉದ್ದವನು ಸ್ವಾಮಿಯ ಪಾದಪದ್ಮವನ್ನು ನೆನೆದು ಬದುಲಾಡಲು ಬಾರದಾದನು ಇಂತು ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತಕಾಲ ಸುಮ್ಮನೇ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪಾದಪದ್ಮಾನಪಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ತೀವ್ರವಾದ ಬಕ್ತಿಯು ಹೃದಯದಿ ತುಂಬಿಬರಲು ಪರಮಾನಂದಬರಿತನಾದನು. ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗಿ ಸ್ನೇಹಪ್ರವಾಹ ವೇಗದಲ್ಲಿ ತೇಲಿಹೋದನು ಅಖಂಡದ್ಯಾನದಿಂದ ಮೈಮರೆತಿದ್ದ ಉದ್ಧವನು ನಿದಾನವಾಗಿ ಎಚ್ಚರವನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡು, ಕಣ್ಣೀರನ್ನೊರೆಸಿಕೊಂಡು, ಮೆಲ್ಲನೇ ನಗುತ್ತಾ ವಿದುರನನ್ನು ಕಂಡು ಇಂತೆಂದನು—

ವಿದುರಾ! ಏನೆಂದು ಹೇಳಲಿ ಕೃಷ್ಣನೆಂಬ ಸೂರ್ಯನೇ ಮುಳುಗಿದ ಮೇಲೆ ಕಾಲವೆಂಬ ಹೆಬ್ಬಾವಿಗೆ ಬಾಯಿಗೆ ಸಿಲುಕಿರುವ ಯಾದವರ ಕುಶಲವಾರ್ತೆಯನ್ನು? ಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮನ ನಿರ್ಯಾಣವಾಗುವುದೆಂದು ಅಷ್ಟು ಚಿಂತೆ ಇಲ್ಲ ನೋಡು! ಅವನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಮೀನಗಳು ಹಡಗವನ್ನು ಕಂಡು ಇದೂ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮೀನು ಎಂದು ತಿಳಿದಂತೆ, ದುಸ್ತರ ಸಂಸಾರ ತಾರಕನಾದ ಕೃಷ್ಣನೂ ನಮ್ಮಂತೆ ಮನುಷ್ಯನೆಂದು ತಿಳಿದ ಈ ಲೋಕದ ಜನರೂ ಹಾಗೂ ಯಾದವರೂ ಎಷ್ಟು ನಿರ್ಬಾಗ್ಯರೋ! ಎಲ್ಲರೂ ಇಂಗಿತಜ್ಞರೇ! ಶರೀರಾಬಿಮಾನ ಬರಿತರೇ! ಕೇವಲ ಕ್ರೀಡಾಲೋಲರೇ! ಹೀಗಾಗಿ ಯಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿವಂದ್ಯನೆಂದರಿಯಲಾರದೆ ಏಸೋ ಕೆಲ ಯಾದವರೊಡನೆಯನೆಂದು ಅಪಗಣನೆ ಮಾಡಿದರಲ್ಲಾ! ಭಗವಂತನ ಬಂದಕ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಮೋಹಿತರಾಗಿ ವಿಷಯಾಬಿರತರಾದ ಅಂತಹ ಮೂಢರ ವಾಕ್ಯಜಾಲದಿಂದ ಜ್ಞಾನಿಗಳೆಂದಿಗೂ ಬುದ್ದಿಗೆಡುವುದಿಲ್ಲ ವಿದುರಾ!

ಈ ಜನ್ಮದಿ ತಪವರಿಯೆವು, ವ್ರತವರಿಯೆವು. ಯಾವ ಜನ್ಮದ ಪುಣ್ಯಫಲವೋ ಎಷ್ಟು ನೋಡಿದರೂ ತೃಪ್ತರಾಗದಂತೆ ತನ್ನ ಸುಂದರ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನಮಗೆ ತೋರಿಸಿ ಜನರಂಜನವನ್ನು ಗೈದು ಇಷ್ಟರಲ್ಲೆ ಅಂತರ್ಧಾನವನ್ನು ಪೊಂದುವ ಕೃಷ್ಣಲೀಲೆಗೇನೆಂಬೆ! ಸ್ವರೂಪಭೂತವಾದ ಇಚ್ಛಾಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿಸಿಬಿಡುವೆನೆಂಬಂತೆ ಕೈಕೊಂಡ ಆ ಸೌಂದರ್ಯಸಾರರೂಪಶರೀರದಿಂದ, ಮನುಜರಂತೆ ಬಾಲ್ಯಕೌಮಾರ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು ತನ್ನ ಶರೀರ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ರಮೆ ಅಂತಿರಲಿ, ತಾನೇ ವಿಸ್ಮಯವನ್ನು ವಹಿಸಿದನು ಅಂತಹ ಸ್ವಾಮಿಯು ಬೂಷಣಗಳಿಗೆ ತಾನೇ ಬೂಷಣನಾದನು ದರ್ಮಜನ ರಾಜಸೂಯದಲ್ಲಿ ಕೂತಿದ್ದ ಗೋವಿಂದನ ನೇತ್ರಾನಂದಕರ ಸುಂದರರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಂತಿರಲಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಕೂಡ ವಿದಾತನ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಪಾಕ ನೈಪುಣ್ಯವಿದೆಂದು ತಿಳಿದರು. ಎಂತಹ ಆಶ್ಚರ್ಯವು! ಆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅನುರಾಗಪೂರ್ಣ ಮಂದಹಾಸ, ರಾಸಲೀಲಾ ವೈಭವ, ಲೀಲಾವಲೋಕನಗಳಿಂದ ಸನ್ಮಾನಿತರಾದ ಗೋಪಿಕೆಯರು ಅವನಲ್ಲಿ ನೆಲಿಸಿದ ಮನದಿಂದ ಮನೆಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮರೆತು ನಿಂತುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಾತ್ವಿಕರಾದ ಸುರಸಜ್ಜನರಿಗೆ ರಾಜಸ ತಾಮಸರಾದ ದುರ್ಜನ ರಾಕ್ಷಸರಿಂದೊದಗಿದ ಪೀಡೆಯನ್ನು ಕಂಡು ದಯೆಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಪ್ರಾರ್ಥಿತನಾಗಿ ಜನ್ಮರಹಿತನಾದರೂ ದಾರುವಿನಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಪ್ರಾದುರ್ಬೂತನಾದನು ವಸುದೇವಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದಂತೆ ಜನ್ಮದೂರನಾದ ಅಜ! ಶತ್ರುಬಯದಿಂದ ಮಧುರೆಯ ಬಿಟ್ಟು ಪೋದನಂತೆ, ಅನಂತವೀರ್ಯನಾದ ಹರಿ!ತಾಯ್ತಂದೆಯರನ್ನು ಸೆರೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ, ಪಾದಗಳಿಗಬಿವಂದಿಸಿ, "ತಾತ! ಅಂಬ! ಕಂಸನಿಂದ ನಾನಾಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟ ನಿಮ್ಮ ಬವಣೆಯ ಬಿಡಿಸಿ, ಸೇವಿಸಲಾರದ ನಮ್ಮನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ" ಎಂದು ಬೇಡಿದ ಆ ಕೃಷ್ಣನ ಮನುಜಾನುಕರಣವನ್ನು ನೋಡಿ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳ ಬಗವದ್ವಿಷಯಕಜ್ಞಾನವೇ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಾರ್ಕನಂತೆ ಚಲಿಸುವಾಗ ಇನ್ನು ನಮ್ಮ ಪಾಡೇನೆಂದು ಖೇದವಾಗುತ್ತದೆ ಒಂದು ಸಲ ಗೋವಿಂದನ ಪಾದಾರವಿಂದ ರೇಣುವನ್ನು ಬಜಿಸಿ ಸುಖಿಸಿದ ರಸಿಕನು ಪುನಃ ಅವನನ್ನು ಹೇಗೆ ಮರೆತಾನು? ಒಂದೇ ಬ್ರೂಬಂಗದಿಂದ ಬೂಬಾರವನ್ನಿಳುಹಿದ ಅನಂತಕೃತಾಂತೋಪಮನ ಶೌರ್ಯವಾದರೂ ಎಂತಹದು! ಯೋಗಿಗಳು ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಬೇಡುವ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ತನ್ನನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದ ಶಿಶುಪಾಲನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಕೃಷ್ಣನ ಕರುಣೆಯನ್ನು ರಾಜಸೂಯದಲ್ಲಿ ನೀವೆಲ್ಲ ನೋಡಿದಿರಲ್ಲವೇ? ಕರ್ಣಾದಿ ಮಹಾವೀರರು ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿಯ ಮುಖಾರವಿಂದಮಕರಂದಪಾನವನ್ನು ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಾ ಮೈಮರೆತು ಪಾರ್ಥರ ಅಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮೃತರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಶುದ್ಧರಾಗಿ ಸ್ವಯೋಗ್ಯಮಾದ ಪುಣ್ಯಲೋಕಗಳನ್ನೇ ಪೊಂದಿದರು. ತಾನೋ ಸಮಾನಾಧಿಕ ರಹಿತನು, ಸ್ವರೂಪಾನಂದಬರಿತನು, ಆಪ್ತಸಮಸ್ತಕಾಮನು ಕಪ್ಪಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಲು ಬಂದ ಬೃಂದಾರಕೇಂದ್ರರ ಕಿರೀಟಕೋಟಿಘಟ್ಟಿತ ಪಾದಪೀಠನು ಅಂತಹ ಪ್ರಬುವು ಉಗ್ರಸೇನನ ಮುಂದೆ ಕೈಕಟ್ಟಿ ನಿಂತು 'ದೇವ! ಅವದಾರು!' ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಾ ಮಾಡಿದ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ನಾವು ಅಜ್ಞಾನಮಗ್ನರಾದೆವಲ್ಲ! ಎಂದು ಮನ ನೋಯುತ್ತಿದೆ.

ನರಬಕ್ಷಕಿಯಾದ ಪೂತನೆಯೆಂಬ ಪಾಪಿಯು ಸ್ತನಕಾಲಕೂಟವನ್ನುಣಿಸಲು ಅವಳಿಗೆ ದಾದಿಗೆ ತಕ್ಕ ಸುಗತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪೂತನಾಪಶಳಾದ ಊರ್ವಸಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣನಂತಹ ದಯಾಸಮುದ್ರನನ್ನು ಇನ್ನೆಲ್ಲಿ ಕಾಣುವೆವು? ಅವನಲ್ಲದಿನ್ನಾರೆಮ್ಮ ಗತಿ? ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ ಚಕ್ರಾಯುಧನಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮೇಲೇರಿ ಬರುವ ಗರುಡವಾಹನನನ್ನು ನೋಡಿ ಮೊದಲು ದ್ವೇಷಸಂರಂಬದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನೆದುರಿಸಿ ನಿಂತರೂ ಸ್ವಬಾವಸಹಜ ವಾದ ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಚಿತ್ತವನ್ನವನಿಗರ್ಪಿಸಿದ ಅಸುರರನ್ನು ಕೂಡ ಬಾಗವತರೆಂದೇ ನಾನು ತಿಳಿದಿರುವೆನು

ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಪ್ರಾರ್ದಿತನಾಗಿ ಭೂಲೋಕಮಂಗಳವನ್ನು ಮಾಡಲು ವಸುದೇವನಿಂದ ದೇವಕಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಸನ ಕಾರಾಗಾರದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದನು. ಕಂಸನ ಬೀತಿಯಿಂದ ತಂದೆ ಕರೆ ದೊಯ್ಯಲು ನಂದವ್ರಜವ ನೇರಿ ಗೂಡಪ್ರಭಾವನಾಗಿ ಬಲರಾಮನಿಂದ ಕೂಡಿ ಹನ್ನೊಂದು ವರ್ಷ ಬೆಳೆದನು ಯಮುನೋಪವನಗಳಲ್ಲಿ ಗೋಪಬಾಲರಿಂದ ಕೂಡಿ ಕರುಗಳನ್ನು ಮೇಯಿಸುತ್ತಾ ಕಲಕಲನಾದವನ್ನು ಮಾಡುವ ಪಕ್ಷಿಗಣಸಂಕುಲ ವೃಕ್ಷಗಳ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಕೌಮಾರಕ್ರೀಡೆಗಳನ್ನಾಡಿದನು ನಗುತ್ತಾ, ಒಂದು ಸಲ ಅಳುತ್ತಾ, ಮತ್ತೊಂದು ಸಲ ದುಷ್ಟತನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ಬಾಲಸಿಂಹದಂತೆ ಕಾಣಿಸುವ ಕೃಷ್ಣನು ವ್ರಜವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯನಾಗಿ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನಾಡಿ ತೋರಿಸಿದನು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಿವಾಸವಾದ ವೃಂದಾವನ ದಲ್ಲಿ ಆಕಳುಗಳನ್ನು ಮೇಯಿಸಲು ತಿರುಗುತ್ತಾ, ವೇಣುಮದುರನಾದದಿಂದ ತನ್ನ ಅನುಚರರನ್ನು ಸಂತೈಸಿದನು. ಕಂಸನಿಂದ ತನ್ನ ಹಿಂಸಿಸಲು ಕಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕೆಟ್ಟ ಕಾಮರೂಪೀ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಹುಡುಗನು ಗೊಂಬೆಗಳಂ ಮುರಿದಂತೆ ಸುಲಬವಾಗಿ ಕೊಂದನು ಕಾಳಿಯ ನನ್ನು ಯಮುನಾಹ್ರದದಿಂದ ಹೊರಹಾಕಿ ಆ ವಿಷಕಲುಷಿತ ಜಲವನ್ನು ವಿಮಲೀಕರಿಸಿ ತನ್ನವರಿಗೂ ತನ್ನ ಗೋವೃಂದಕ್ಕೂ ಪಾನಯೋಗ್ಯವನ್ನಾಗಿಸಿದನು ಇಂದ್ರಯಾಗವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ನಂದನಿಂದ ಗೋಸವವನ್ನೂ ಗೋವರ್ದನೋತ್ಸವವನ್ನೂ ಮಾಡಿಸಿದನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಬಹುದನಾದಿದಾನಗಳಂ ಕೊಡಿಸಿ, ಕೂಡಿಟ್ಟ ಹಣವು ಸಾರ್ದಕವೆನಿಸಿದನು ಕೋಪದಿಂದ ಸುರೇಂದ್ರನು ಏಳುದಿನ ಮಳೆಗರೆಯಲು ವಿಹ್ವಲರಾಗಿ ಶರಣಾಗತರಾದ ಗೋಕುಲವ್ರಜರನ್ನೂ ಗೋಗಣವನ್ನೂ ಗೋವರ್ಧನಗಿರಿಯನ್ನೆತ್ತಿ ಕಾಪಾಡಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ದನು ಶರಚ್ಚಂದ್ರ ಚಂದ್ರಿಕಾಸುಂದರವಾದ ವೃಂದಾವನದಲ್ಲಿ ಯಮುನಾಪುಲಿನತಲಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀರತ್ನಮಂಡಲ ಬೂಷಣನಾಗಿ, ರಾಸಕ್ರೀಡೆಯಿಂದ ಅವರನ್ನು ರಮಿಸಿದನು.

೩. ಉದ್ಧವ ಕಥಿತ ಕೃಷ್ಣವಾರ್ತೆ

ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಬಲರಾಮನಿಂದ ಕೂಡಿ, ಮಧುರೆಗೆ ಬಂದು ಕಂಸನನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನದಿಂದ ಕೆಳನೆಳೆದು ಕೊಂದು ತಂದೆತಾಯಿಯರ ಮನೋಬಿಲಾಷೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿದನು. ಸಾಂದೀಪನ್ಯಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಗುರುಕುಲವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಏಕಪಾಠಾ ದ್ಯಯನದಿಂದ ಸಕಲವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕಲಿತನು ಅವರಿಗೆ ಮೃತಪುತ್ರನನ್ನು ಬದುಕಿಸಿ ತಂದು ಗುರುದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನಾಗಿ ಕೊಟ್ಟನು ಬೀಷ್ಮಕಕನ್ಯಾಸ್ವಯಂವರದಲ್ಲಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯರೆಂಬ ಕಾರಣ

ದಿಂದ ಆಕೆಯನ್ನು ಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಬಂದಿದ್ದ ಚೈದ್ಯಮಾಗಧಾದಿಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಗೆದ್ದು, ಅವರು ನೋಡುತ್ತಿರಲು ತನ್ನವಳಾದ ರುಕ್ಮಿಣಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ತಂದನು ಮುಗುದಾಣಿ ಇಲ್ಲದ ಏಳು ಗೂಳಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಬಸವರನ್ನಂತೆ ಕಟ್ಟಿ, ನೀಲಾದೇವಿಯನ್ನು ತರುವಾಗ ಕನ್ಯೇಚ್ಛುಗಳಾದ ಇತರ ರಾಜರು ಅವಮಾನಿತರಾಗಿ, ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಶಸ್ತ್ರಪಾಣಿಗಳಾಗಿ, ಮುತ್ತಲು, ಪ್ರತಿಶಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ತಾನು ಅಕ್ಷತನಾಗಿಯೇ ಬಂದನು. ವಿದುರಾ! ಗ್ರಾಮ್ಯಜನರು ಪತ್ನೀಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವಂತೆ ಸತ್ಯಭಾಮೆಗೋಸುಗ ಪಾರಿಜಾತವನ್ನು ತರುವಾಗ ಶಚೀವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿ ದರ್ಪದಿಂದ ಇಂದ್ರನು ಲೋಕಪಾಲಕರಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಯುದ್ಧಸನ್ನದ್ಧನಾಗಿ, ನರಕಾಸುರಬಾಧೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸೆಂದು ಯಾರನ್ನು ಬೇಡಿದ್ದನೋ ಅಂತಹ ಕೃಷ್ಣನ ಮೇಲೇರಿ ಬರಲು ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಸೋಲಿಸಿ, ಗರ್ವಾಪಹಾರ ಮಾಡಿದನು. ತನ್ನನ್ನು ನುಂಗಲು ಬಂದ ನರಕಾಸುರನನ್ನು ಚಕ್ರದಿಂದ ಕೊಂದು ಅವನ ಮಾತೆ ದರಾದೇವಿಯ ಮೊರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅವನ ಮಗನಾದ ಬಗದತ್ತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ರಕ್ಷಿಸಿ, ಅವನ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿದ್ದ ಹದಿನಾರು ಸಾವಿರ ರಾಜಕನ್ಯೆಯರ ಸೆರೆ ಬಿಡಿಸಿದನು ಅಂತಹ ಆರ್ತಬಂಧುವಾದ ಹರಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಮೇಲೆದ್ದು ನಿಂತು, ಸಂತೋಷಲಜ್ಜಾನುರಾಗಪೂರ್ಣ ಕಟಾಕ್ಷಗಳಿಂದ ಅವರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ತಮ್ಮ ಪತಿ ಎಂದು ಮನಸಾ ವರಿಸಿದರು ಅಷ್ಟು ಮಂದಿರಗಳಲ್ಲಷ್ಟು ತರುಣಿಯರನ್ನಷ್ಟು ರೂಪಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ವಿದಿವಿಹಿತವಾಗಿ ಒಂದೇ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯಾದನು ತನಗೆ ಕೆಲ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಕಿಂಚಿತ್ಸಮಾನರಾದ ಹತ್ತು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣನ್ನೂ ಪ್ರತಿ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಪಡೆದನು ಬಹುರೂಪನಾಗಿ ಅವರಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಿಸಿದನು ಕಾಲಯವನ ಜರಾಸಂದ ಸಾಲ್ವಾದಿಗಳು ಮದುರೆಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಲು ಮುಚುಕುಂದ ಬೀಮಸೇನಾದಿ ಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೊಲ್ಲಿಸಿದನು. ಶಂಬರಾದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನಿಂದಲೂ, ವಿವಿಧ ಪ್ರಲಂಬ ಬಲ್ವಲದೇನುಕಾದಿಗಳನ್ನು ಬಲರಾಮನಿಂದಲೂ ಕೂಲ್ಲಿಸಿ ಮುರ, ಶಿಶು ಪಾಲದಂತವಕ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಸ್ವಯಂ ತಾನೇ ಸಂಹರಿಸಿದನು

ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಕೌರವ ಪಾಂಡವ ಪಕ್ಷಗಳ ಪಹಿಸಿ ನಿಂತ ಹದಿನೆಂಟು ಅಕ್ಷೌಹಿಣೀ ಸೈನ್ಯ ಚಲನದಿಂದ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದ ಬೂಮಿಯು ಕಂಪಿಸಿತು ಕರ್ಣ, ದುಶ್ಶಾಸನ, ಶಕುನಿಗಳ ದುರ್ಮಂತ್ರವಶನಾಗಿ ಹತಶ್ರೀಕನು ಭಗವದ್ದ್ರೋಹದಿಂದ ಹತಾಯುಷ್ಯನೂ ಆದ ದುರ್ಯೋದನನ ಊರುದಂಡವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದ ಚಂಡವೀರ ಬೀಮಸೇನನ್ನು ಕಂಡು ಸಂತಸದಿಂದ ಕೊಂಡಾಡಿದನು "ದ್ರೋಣಬೀಷ್ಮಾರ್ಜುನಬೀಮ ಶಲ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಸಂಹರಿಸ ಲ್ಪಟ್ಟಿರು ಅಷ್ಟಾದಶಾಕ್ಷೌಹಿಣೀ ಸೈನ್ಯದಿಂದ ಎಷ್ಟು ಬೂಬಾರ ಇಳಿದೀತು? ನನ್ನ ತೇಜೋಪ ಬೃಂಹಿತವಾದ ಈ ಯದುಕುಲವು ಇನ್ನು ದುರ್ವಿಷಹವಾಗಿ ಬೂಬಾರವೆನಿಸಿದೆ ಮದುಪಾನ ದಿಂದ ಮತ್ತರಾಗಿ ಇವರು ಪರಸ್ಪರ ಕಾದಾಡಿ ಮಡಿಯುವುದೇ ಲೇಸು ಇದರ ಹೊರತಿನ್ನಾವ ಉಪಾಯದಿಂದಲೂ ಇವರಿಗೆ ನಾಶವಿಲ್ಲ. ನಾ ಕೈಯೆತ್ತಿ ಬಡಿದಾಗ ಮಡಿಯದೇ ಉಳಿಯು ವರಾದರೂ ಯಾರು?" ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗಸಮವೆನಿಸಿದ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ದರ್ಮಜನನ್ನು

ನಿಲ್ಲಿಸಿ ತಾನೂ ಲೋಕಸಂಗ್ರಹಾರ್ದವಾಗಿ ಸಾಧುಮಾರ್ಗದಿಂದ ನಡೆದು ನೋಡಿಸಿದನು. ಬಂದುಮಿತ್ರರನ್ನು ಸುಖಪಡಿಸಿದನು.

ಉತ್ತರೆಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಅಬಿಮನ್ಯುಸುತಪರೀಕ್ಷಿತನಿಂದ ಪೂರುವಂಶವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಅವನು ಜನಿಸಿದಾಗ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಹತನಾಗಲು ಪುನಃ ಬದುಕಿಸಿದನು ಧರ್ಮಸುತನ ಅಶ್ವಮೇದಯಾಗಗಳ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ವೀಕ್ಷಿಸಿ, ಅಕ್ಷಯಪಲಂಗಳಿತ್ತನು ಆಗ ದರ್ಮರಾಜನು ಕೃಷ್ಣಾನುವ್ರತನಾಗಿ, ತಮ್ಮಂದಿರಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಪ್ರಜಾರಂಜಕನಾಗಿ ಆಳಿದನು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಲೌಕಿಕ ವೈದಿಕ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಬಿಡದೆ ದ್ವಾರಾವತಿಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿ ಸಕಲ ಬೋಗಗಳನ್ನನುಬವಿಸಿದನು ತಾನು ಪೂರ್ಣನೆಂದು ತೋರಿಸಿದನು

ಆಹಾ! ವಿದುರಾ! ಎಂತಹ ಸ್ನಿಗ್ದವದನ ಅವಲೋಕನ! ಎಷ್ಟು ಅಮೃತದಾರೆ ಅವನ ವಚನ? ಏನವನ ನಿರ್ದೋಷ ಚರಿತೆ! ಅವನ ದೇಹವ ತುಂಬಿ ತುಳುಕಿದಳು ಲಾವಣ್ಯಮಯಿ ರಮೆ. ಈ ಲೋಕ ಸ್ವರ್ಗವೆರಡೂ ಅವನ ಸಂಚಾರದಿಂದ ಆನಂದಿತವಾದವು ಸುತರಾಂ ಯದುಗಳ ಆನಂದವಿನ್ನೇನೆಂಬೆ! ರುದ್ರಬಂಧುವಾದ ಆ ಸ್ಮರಕೋಟಿ ಸುಂದರನು ರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಗಣಬೂಷಿತನಾಗಿ ಚರಿಸಿದ ಯಮುನಾಪುಲಿನವಿನ್ನೆಷ್ಟು ದನ್ಯವೋ! ಲೋಕ ಶಿಕ್ಷಾರ್ದವಾಗಿ ಬಹುವರ್ಷ ಗೃಹಮೇದೀಯ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆದು ವಿರಾಗವನ್ನು ತಾಳಿದವನಂತೆ "ಕಾಮಗಳೆಲ್ಲಾ ದೈವಾದೀನವಾಗಿ, ಸ್ವಯಂ ಮನುಜನು ದೈವಾಧೀನನೇ ಆಗಿರುವಾಗ ಕಾಮದೇಹಾದಿಗಳು ನಿತ್ಯವೆಂದು ನಂಬಬೇಡಿ" ಎಂದು ಯೋಗೇಶ್ವರರ ಮಾರ್ಗವನ್ನುಪದೇಶಿಸಿದನು

ಇಂತು ಬಗವದಿಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ಬಂದ ದೂರ್ವಾಸಾದಿ ಮುನಿಗಳು ಪುರೋಪವನದಿ ಕ್ರೀಡಾರತರಾಗಿದ್ದ ಯದುಬಾಲಕರಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗಿ ಕೋಪಗೊಂಡು ಶಪಿಸಿ ಪೋದರು.

ಇನ್ನು ಮುಂದಿನ ಕದೆಯಂ ಕೇಳು—ಕೆಲವರ್ಷಕಾಲ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ವೃಷ್ಣಿ ಭೋಜಾಂಧ ಕಾದಿ ಯಾದವರೆಲ್ಲ ಪ್ರಬಾಸವನ್ನು ಸೇರಿ, ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ದೇವಋಷಿಪಿತೃ ತರ್ಪಣಗಳನ್ನಿತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕರೆದು ಮೃಷ್ಟಾನ್ನದಿಂದ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಿ, ಶ್ರೇಷ್ಠ ಗೋದಾನವನ್ನು ಮಾಡುವರು ಬಂಗಾರ, ಬೆಳ್ಳಿ, ಅಜಿನ, ಕಂಬಳಿಗಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡುವರು. ಕುದುರೆ, ರಧ, ಗಜ, ಕನ್ಯೆ, ಉರ್ವರಾಬೂಮಿ ಮೊದಲಾದುವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಗೋವಿಪ್ರರಕ್ಷಣ ದಕ್ಷರಾದ ಆ ವೀರರು ಅವರಿಗೆರಗುವರು.

೪. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಉದ್ದವನಿಗಾಜ್ಞಾಪಿಸಿದುದು

ಯಾದವರಾಮೇಲೆ ಭುಂಜಿಸಿ ವಾರುಣೀಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮೈಮರೆತು, ಪರಸ್ಪರ ನಿಂದಿಸಿ, ಕಾದಾಡುವರು. ಮೈರೇಯ ಮದುಪಾನದಿಂದ ಮತಿಗೆಟ್ಟು ಮಾರ್ತಾಂಡ ಮಂಡಲವು ಪಶ್ಚಿಮಗಿರಿಯನ್ನು ಸೇರುತ್ತಿರಲು, ಕಾದಾಡಿ ಅಸ್ತಮಿಸುವರು. ಅದನ್ನು ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯು'ಮೊದಲೇ ತಿಳಿದು ಸರಸ್ವತೀನದೀತೀರದ ಅಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷವನ್ನಾ

ಶ್ರಯಿಸಿ, ಕೂತಿರುವನು ಆಗ ನಾನು ಪುನಃ ಬದರಿಯಿಂದ ಅವನಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಬಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡಾಗ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುವನು

ಪ್ರಪನ್ನಾರ್ತಿಹರನಾದ ಹರಿಯಂ ಕಂಡು ವಂದಿಸಿದ ನನ್ನಾ ಸ್ವಾಮಿಯು ನೀನು ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಪೋಗೆಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿ, ಯದುಕುಲವನ್ನುಪಸಂಹರಿಸುವ ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು ಆದರೂ ಅವನನ್ನು ಬಿಡಲಾರದೆ ಹಿಂದೆ ಹಿಂದೆ ಪೋಗಿ ಸರಸ್ವತೀ ನದೀತೀರದ ಅಶ್ವತ್ಥಮೂಲದಲ್ಲಿ ಉಪಾಸೀನನಾದ ಅನನ್ಯಾಧಾರನಾದ ಶ್ರೀರಮಣನನ್ನು ಕಂಡು ಅವನ ಪಾದಾರವಿಂದ ವಿಯೋಗವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಗೋಳಾಡಿದೆನು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಆಗಿನ ಆ ಸೊಬಗೇನೆಂದು ವರ್ಣಿಸಲಿ! ರಾತ್ರಿಯ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಳಗುವ ದೇಹದಿಂದ ಆ ಹರಿಯು ಪ್ರಶಾಂತನಾಗಿದ್ದನು ನಿರ್ಮಲನು, ಅರುಣ ಕಮಲ ನೇತ್ರನು, ಚತುರ್ಬಾಹುಮಂಡಿತನು, ಪೀತಾಂಬರಧಾರಿಯು ಆದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಎಡ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ದಕ್ಷಿಣಪಾದವನ್ನಿಟ್ಟು ಶಯನಿಸಿದ್ದನು ಕರ್ಮಫಲಲೇಪವಿಲ್ಲದ ಆ ಸ್ವಾಮಿಯು ಅರ್ಭಕನಂತೆ ತರುಣ ಸುಂದರನಾಗಿದ್ದನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ವೇದವ್ಯಾಸರ ಸ್ನೇಹಿತನಾದ ಸಹಾಧ್ಯಾಯಿಯೂ ಆದ ಮೈತ್ರೇಯನೆಂಬ ಜ್ಞಾನಿಯು ಯದೃಚ್ಛೆಯಿಂದ ಲೋಕಸಂಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಕುಳಿತಿದ್ದನು ಭಕ್ತನಾದ ಆ ಮುನಿಯು ಕೇಳುತ್ತಿರಲು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅನುರಾಗದಿಂದ ಕಿರುನಗೆಯಂ ಬೀರಿ, ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಸಂಸಾರಕ್ಲೇಶವನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳೆದು ಆನಂದಸಮುದ್ರದಲ್ಲೋಲಾಡಿಸುತ್ತಾ ಇಂತೆಂದನು ಮೈತ್ರೇಯನಾದರೂ ಹರ್ಷೋದ್ರೇಕದಿಂದ ತಲೆಬಾಗಿ ವಿನಯಾದರಗಳಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದನು.

ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಪೇಳಿದನು—

ಉದ್ಧವಾ! ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಕೋರಿಕೆ ತಿಳಿದಿದೆ. ಅಭಕ್ತರಿಗೆ ದೊರಕಲಾರದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಿನಗೆ ಕೊಡುವೆನು. ಕೇಳು, ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನೀನು ವಿಶ್ವಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರಣರಾದ ದೇವತೆಗಳು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸತ್ರಯಾಗದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು, ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೋರಿ ಪೂಜಿಸಿದೆ. ಆ ಪುಣ್ಯಫಲವೀಗ ಸಿದ್ಧಿಸಿದೆ. ಈ ನಿನ್ನ ಜನ್ಮಪರಂಪರೆಯ ಕೊನೆಯಂ ಕಂಡಿರುವೆ. ಈ ಲೋಕವನ್ನು ಬಿಡಲುದ್ಯುಕ್ತನಾದ ನನ್ನ ದರ್ಶನವು ನಿನಗಾದುದು ಮದನುಗ್ರಹವೇ ಎಂದು ತಿಳಿ. ನಿನ್ನ ನಿರ್ದೋಷ ಸೇವೆಗೆ ಮೆಚ್ಚಿರುವೆನು

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಆದಿಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಾಭಿಕಮಲಜಾತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ನಾನು ಪೇಳಿದ ಜ್ಞಾನವು ನನ್ನ ಮಹಿಮಾನುವರ್ಣನಾತ್ಮಕವಾಗಿದ್ದು ಭಾಗವತವೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಆ ಭಗವದೇಕನಿಷ್ಠವಾದ ಭಾಗವತವನ್ನು ನಿನಗೆ ಪೇಳುವೆನು— ಎಂದಾಡಿದ ಆ ಪರಮಪುರುಷನ ಕಟಾಕ್ಷಸಂಸೂಚಿತ ಪರಮಾನುಗ್ರಹಪಾತ್ರನಾದ ನಾನು ಪ್ರೇಮಪುಲಕಿತಗಾತ್ರನು, ಆನಂದಬಾಷ್ಪಪೂರ್ಣ ನೇತ್ರನಾಗಿ ಅಂಜಲಿಬಂಧವಂ ಘಟಿಸಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡೆನು—

ಈಶ! ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದ ಸೇವಾತತ್ಪರರಿಗೆ ಸಿಗದ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಉಂಟೇ?

ಆದರೂ ನಿನ್ನ ಪಾದಪದ್ಮ ಸೇವೆಯಂ ಬಿಟ್ಟನ್ಯವಾವುದನ್ನೂ ನಾ ಬೇಡುವುದಿಲ್ಲ. ನೀನು ಫಲಸಂಗರಹಿತನಾಗಿದ್ದೂ ಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿದೆ, ಜನ್ಮರಹಿತನಾದರೂ ಪುಟ್ಟಿದೆ, ಕಾಲ ಮೂರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದೂ ಶತ್ರುಭಯದಿಂದ ದೂರದ ದುರ್ಗವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದೆ, ಓಡಿಪೋದೆ; ಸ್ವರತನಾದರೂ ತರುಣೀ ಸಹಸ್ರ ರಮಣನೆನಿಸಿದೆ. ಇಂತಹ ನಿನ್ನ ವಿಚಿತ್ರ ಲೀಲೆಯಂ ಕಂಡು ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಭ್ರಮವನ್ನು ಪೊಂದುವರು. ಜಡಾಮಿಶ್ರಪೂರ್ಣ ನಿರ್ದೋಷ ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಸ್ವರೂಪನಾದ ನೀನೆನ್ನನ್ನೂ ಅಕ್ರೂರಾದಿಗಳನ್ನೂ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಗೆಂದು ಕರೆದು ಅರಿಯದವನಂತೆ ಕರ್ತವ್ಯವೇನೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ ಅದರಂತೆ ನಡೆದೆ. ನಿನ್ನ ವಿಡಂಬನ ದಿಂದ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ತಿಳಿಯದೇ ಪೋದೆವು. ದೇವಾ! ನಿನ್ನ ಪರಮರಹಸ್ಯವಾದ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಪೇಳಿದೆ ಎಂದು ನುಡಿದೆ. ಆ ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯುತ್ತ ಮಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಉಪದಿಷ್ಟವಾದ ಜ್ಞಾನೈಕದೇಶವನ್ನು ನನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಹೇಳಿ ಸಂಸಾರ ದುಃಖನಿರ್ಮೂಲನವನ್ನು ಮಾಡು—

ಎಂದು ಹೃದಯವಂ ಬಿಚ್ಚಿ ನುಡಿದ ನನಗೆ ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ವನ್ನೂ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನೂ ಅನಾರೋಪಿತಾದ್ವಿತೀಯಾನಂದ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಇಂತು ಹರಿಪಾದ ಸೇವೆಯಿಂದ ಸಕಲವನ್ನು ತಿಳಿದು ಆ ವನಜನಾಭನ ಪಾದಗಳಿಗಭಿನಮಿಸಿ ವಿರಹಾತುರನಾಗಿ ಬಿಡಲಾರದೆ ಬಿಟ್ಟು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವೆನು. ಅವನಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸೇರಲು ಹೊರಟಿರುವೆನು. ಈಗ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನದಿಂದ ಆಹ್ಲಾದವಾಯಿತು. ಪ್ರಭುವಿಯೋಗಾರ್ತಿಯು ಬಿಡದೆ ಪೀಡಿಸುತ್ತಿದೆ. ನಾರಾಯಣ ದೇವನು ನರಮಹರ್ಷಿಯು ಲೋಕಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ತೀವ್ರಚಿರಕಾಲೀನ ತಪವಂ ಗೈಯುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿ ಹರಿವಿರಹವನ್ನು ಮರೆಯಲು ಯತ್ನಿಸುವೆನು.

ಶ್ರೀಶುಕನು ಪೇಳಿದನು—ಇಂತು ಉದ್ಧವನಿಂದ ಬಂಧುಗಳ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲೀನವಾದ ಪದರೂಪ ವಿಷಾದವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿ ಉಕ್ಕಿಬರುವ ಶೋಕವನ್ನು ಜ್ಞಾನಬಲದಿಂದ ತಡೆದು ವಿದುರನು ಹೊರಡಲುದ್ಯುಕ್ತನಾದ ಉದ್ಧವನನ್ನು ನೋಡಿ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಹೀಗೆಂದನು—

ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತಜನಸತ್ತಮ! ಉದ್ಧವ! ಪರಮರಹಸ್ಯವಾದ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಯೋಗೇ ಶ್ವರನಾದ ಕೃಷ್ಣನು ನಿನಗೆ ಪೇಳಿದನೆಂದೆ. ಅದನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳಬಾರದೇ? ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರು ತಮ್ಮನ್ನು ನಂಬಿದವರಿಗೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನುಪದೇಶಿಸಿ ಉದ್ಧರಿಸಲು ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವರಲ್ಲವೇ? ಎನ್ನಲು ಉದ್ಧವನಿಂತೆಂದನು—

ವಿದುರಾ! ಜ್ಞಾನಿಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಮೈತ್ರೇಯನಿಗೆ ಭಗವಂತನೇ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪೋಗುವಾಗ ಇಂತು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿರುವನು. 'ಮೈತ್ರೇಯಾ! ನಮ್ಮ ವಿದುರನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಬರುವನು. ಆಗ ನಾ ಪೇಳಿದ ಭಾಗವತ ತತ್ತ್ವವನ್ನವನಿಗೆ ಪೇಳು' ಎಂದು. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನಾ ಮೈತ್ರೇಯರನ್ನು ಕೇಳು ಎಂದು ಉದ್ಧವನು ನುಡಿದು ಕೃಷ್ಣಕಥಾಸುಧಾಪಾನದಿಂದ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಕ್ಷಣದಂತೆ ಕಳೆದು ಯಮುನಾಪುಲಿನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ತನ್ನ ಮುಖದಿಂದ

ಬಂದ ಗೋವಿಂದನ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ನೀರವನಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತಲಿದ್ದ ವಿದುರನಿಂದ ಅಪ್ಪಣೆಯಂ ಪಡೆದು ಹೊರಟುಹೋದನು.

ಆಗ ಪರೀಕ್ಷಿತನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು–"ಬ್ರಹ್ಮನ್! ಎಲ್ಲ ವೃಷ್ಣಿ ಭೋಜರು ಮೃತರಾದಾಗ ಬ್ರಹ್ಮಶಾಪವು ತಾಗಿ, ವೇದವೇದ್ಯನಾದ ಕೃಷ್ಣನೇ ತನ್ನ ಶರೀರದಂತೆ ಇರುವ ಪೃದಿವೀ ಲೋಕವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಪೋದಾಗ, ಅತಿರದಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಉದ್ಧವನು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದನೆಂತು?"

ಶುಕನು ಪೇಳಿದನು—ಬ್ರಹ್ಮಶಾಪನೆವದಿಂದ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನಾದ ಹರಿಯು ತನ್ನ ಕುಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಉಪಸಂಹರಿಸಿ, ತಾನೂ ಅಂತರ್ದಾನವಂ ಪೊಂಗಿ ಪೋಗುತ್ತಾ ಇಂತು ಚಿಂತಿಸಿದನು.

ನಾನೂ ಈ ಲೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪೋದನಂತರ ನನ್ನ ದಿವ್ಯ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಮರ್ದನೆಂದರೆ ಜ್ಞಾನಿಪರನಾದ ಉದ್ದವನೇ ಅವನ ಬಕ್ತ್ಯಾದಿಗುಣಗಳಿಂದ ನಾನೇ ಅವನ ವಶನಾಗಿರುವೆ ನನಗೆ ಸರಿಹೋಗುವವನೆಂದರೆ ಅವನೇ? ಆದ್ದರಿಂದ ಲೋಕ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಉದ್ದವನು ಉಳಿಯಲಿ! ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿ ಆ ತ್ರಿಲೋಕ ಗುರುವಾಜ್ಞಾಪನಲು ಉದ್ಧವನು ಬದರಿಕಾಶ್ರಮವ ನೇರಿ ವೇದೈಕ ವೇದ್ಯನಾದ ಹರಿಯನ್ನು ಅಖಂಡದ್ಯಾನದಿಂದ ಬಜಿಸಿದನು.

ವಿದುರನಾದರೂ ಉದ್ಧವನ ಮುಖದಿಂದ ಲೀಲಾಗೃಹಿತಮನುಜಶರೀರನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರಶಂಸನೀಯ ಚರಿತೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ದೀರರ ದೈರ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಹರಿಯ ನಿರ್ಯಾಣ ಕದೆಯನ್ನೂ ಆಕರ್ಣಿಸಿ, ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಸ್ವಾಮಿಯು ನೆನೆದುದನ್ನಾಲೋಚಿಸಿ ವಿಹ್ವಲನಾಗಿ ರೋದಿಸಿದನು ಪ್ರೇಮಬರದಿಂದ ಮೈಮರೆತು ಹರಿಯನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ, ಹರಿಬಕ್ತನಾದ ಉದ್ದವನು ಪೋದಮೇಲೆ ಕಾಳಿಂದೀತೀರವನ್ನು ಪಿಡಿದು ಹೊರಟನು ಕೆಲದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯಂ ಕಂಡು ಪಯಣಿಸಿ ಮೈತ್ರೇಯನಿದ್ದ ಹರಿದ್ವಾರವಂ ನೇರಿದನು

೫ ವಿದುರ ಮೈತ್ರೇಯ ಸಮಾಗಮ

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಪವಿತ್ರವಾದ ಗಂಗಾದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಕೌರವಶ್ರೇಷ್ಠನೂ, ಜ್ಞಾನಗ್ರಹಣ ಯೋಗ್ಯನೂ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಭಕ್ತನೂ, ಶುದ್ಧನೂ ಆದ ವಿದುರನು ಅಗಾದ ಬೋದ ಮೈತ್ರೇಯನನ್ನು ನೇರಿ ತನ್ನ ಸೌಶೀಲ್ಯಾದಿ ಗುಣಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿದನು—

ಲೋಕದ ಜನರು ಸುಖವು ಬರಲೆಂದು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಆದರೆ ಆ ಕರ್ಮದಿಂದ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಕರ್ಮಕರಣಕಷ್ಟವೊಂದುಳಿಯುವದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಮತ್ತೆ ದುಃಖವನ್ನೇ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ ಪೂಜ್ಯನೇ! ಸುಖಪ್ರಾಪ್ತಿ ದುಃಖನಿವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಉಪಾಯವು ಯಾವದು? ದಯಿಮಾಡಿ ತಿಳಿಸು. ತಮಗೆ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಬೋದಕರೂ ಸಿಗದೆ ಕೃಷ್ಣನಿಂದ ವಿಮುಖರಾಗಿರುವ ಜನರು ಅದರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ತತ್ಫಲರೂಪ ದುಃಖವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವರಿಗೆ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅನು

ಗ್ರಹಿಸಲು ಮಂಗಳಕರರಾದ ಜನಾರ್ದನನ ಬಕ್ತರು ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವರಲ್ಲವೇ? ಆದ್ದರಿಂದ ಬಗವಂತನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಹೃದಯಪದ್ಮದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೆಲಸಿ, ಬಕ್ತಿಗೆ ಪ್ರಸನ್ನ ನಾಗಿ, ತನ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗ್ರಾಹಕವೂ ಸಂಪ್ರದಾಯಾಗತವೂ ಆದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೊಡುವ ಶುಬಂ ಕರ ಮಾರ್ಗವಾವುದು? ಅವನ ಕರ್ಮಗಳಾವುವು! ಅವತಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ದುಷ್ಟಶಿಕ್ಷೆ ಶಿಷ್ಟರಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಸ್ವತಂತ್ರನು, ವೇದಪ್ರದಾನನು, ಅವ್ಯಾಹತ ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಇದನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದುದೆಂತು? ಪಾಲನೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡುವನು? ಲಯವನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವುದೆಂತು? ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ವಿರಮಿಸಿ ಜಗವನ್ನೆಲ್ಲ ಸ್ವೋದರದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಪ್ರಳಯೋದಕದಿ ವಟಪತ್ರಶಯನನಾಗುವನಂತೆ ಅದು ಹೇಗೆ? ಸನಕಾದಿ ಯೋಗಿಜನವಂದ್ಯರಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೂ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪುನಃ ಆ ಜಗವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲನುಪ್ರವಿಷ್ಟನಾಗಿ ಬಹುರೂಪನಾಗುವುದನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸು. ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವಿಜಗೋಸುರಾದಿ ಸುಜನರಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಸುಶ್ಲೋಕ ಮೌಳಿಯ ಚರಿತಾಮೃತವನ್ನೆಷ್ಟು ಕೇಳಿದರೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೃಪ್ತಿ ಯಾಗದು ದೇವಾಸುರನರತಿರ್ಯಗಾದಿ ಬೇದದಿಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಸಕಲಬೂತ ನಿಕಾಯ ನಿಲಯವಾದೀ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಮಹದಾದಿ ತತ್ತ್ವಗಳಿಂದ ರಚಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಬೂರಾದಿ ಲೋಕಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಸುತ್ತು ಒಂಬತ್ತಾವರಣಂಗಳಿಟ್ಟು, ಲೋಕಪಾಲಕನ್ನೇರ್ಪಡಿಸಿ ಸರ್ವಪ್ರೇರಕನಾಗಿ ವಿಹರಿಸುವ ಹರಿಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸು ಪ್ರಜರ ದೇಹವೈವಿದ್ಯ, ಅವರ ವಿವಿದ ಕರ್ಮ ಸ್ವಬಾವಗಳು, ರೂಪಗಳು, ನಾಮಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಜನಕನು ಸ್ವಸಂಬವನು ಆದ ನಾರಾಯಣನು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಕಾರವೇನು? ದೇವಮನುಜರಿಗಾಗಿ ಬಗವಂತನು ಮಾಡಿದ ಬಾರತಾದಿಗಳನ್ನು ನಾನು ಬಹುಸಲ ವ್ಯಾಸರ ಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಿರು ವೆನಾದರೆ ಕರ್ಣ ಸುಖಾವಹವು ಬವಹರವು ಆದ ಕೃಷ್ಣಕದಾಮೃತವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವ ನನಗೆ ಸಾಕೆನಿಸಿಲ್ಲ ಬಾರತದ ತಾತ್ಪರ್ಯಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಅದು ಗ್ರಾಮ್ಯಕದಾಕಲಾಪವೇ ಎನಿಸುವುದು ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ತಮ್ಮಂದವರು ಸತ್ರಯಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಗಾನಮಾಡುವ ಕೃಷ್ಣ ಕಥೆಯು ಯಾವ ರಸಜ್ಞನಿಗೆ ಸಾಕೆನಿಸುವುದು? ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕರ್ಣನಾಡಿಯಿಂದ ಹೃದಯ ಗುಹೆಯನ್ನು ಪೊಕ್ಕು ನೆಲಸಿ ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳುವವರ ಬಯಪ್ರದವಾದ ಸಂಸಾರ ರತಿಯನ್ನು ಕಡಿದುಬಿಡುವನಲ್ಲವೇ? ವ್ಯಾಸನಾದರೂ ನಿನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತನೇ! ಬಾರತವನ್ನು ಪೇಳುವಾಗ ಬಗವದ್ಗುಣಗಳ ವರ್ಣನೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಮನುಜರದನ್ನು ಕೌರವ ಪಾಂಡವ ಕಲಹಕದೆಯೆಂದೆಣಿಸಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಬೂತವಾದ ಬಗವದ್ಗುಣ ವರ್ಣನಾಪರ ವಿದೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾರದೆ ಇರುವರು. ತಾತ್ಪರ್ಯಜ್ಞಾನದಿಂದ ಬಾರತವನ್ನಭ್ಯಸಿಸಿದವರಿಗೆ ಹರಿಗುಣಗಳ ರತಿಯುಂಟಾಗದಿರಲಾರದು. ಆ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ವಿರಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚುವುದು ವಿಷಯ ಗಳು ದೂರಾಗುವವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸಂತೋಷಬರಿತ ನಾದವನಿಗೆ ದುಃಖವು ಸಮಸ್ತವು ನಾಶವಾಗುವುದು ಆದರೂ ಹರಿಕದೆಯಿಂದ ವಿಮುಖ ರಾದ ನರರು ವ್ಯಸನಾಕ್ರಾಂತರಾಗಿ ಅಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಬಹು

ವ್ಯದೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ ಕಾಲನಾಮಕ ಸ್ವಾಮಿಯು ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚದೆ ಪ್ರಮತ್ತರಾಗಿರುವ ಆ ಜನರನ್ನು ನುಂಗಿಬಿಡುತ್ತಿರುವನು ಅವರ ಆಯುಸ್ಸೆಲ್ಲಾ ವೃದಾ ವಾದಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆದು ಹೋಗುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಕರುಣೆಯಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆನು. ಮಂಗಳ ಪ್ರದನಾದ ಹರಿಯ ಪವಿತ್ರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಮಕರಂದವನ್ನಂತೆ ಉದ್ಧರಿಸಿ ನಮ್ಮ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸು ಎಲ್ಲ ಕದೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದಾ ಪರಮಪಾವನ ಹರಿಚರಿತೆಯೇ ಸರಿ! ವಿಶ್ವಜನ್ಮಸ್ಥಿತಿಲಯಂಗಳ ಮಾಡುವಾಗ ಅವತರಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಮಾಡಿದ ಲೋಕೋತ್ತರ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನನಗೆ ಪೇಳು" ಎಂದು ವಿದುರನು ಕೇಳಲು ಪೂಜ್ಯನಾದ ಕೌಷಾರವಿಯು ಸರ್ವಸಜ್ಜನರ ಮೋಕ್ಷಫಲಕ್ಕಾಗಿ ವಿದುರನನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದನು.

"ಸಾದೋ! ವಿದುರ! ಲೋಕಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಲೋಸುಗ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿರುವೆ. ಇದರಿಂದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹರಿಕೀರ್ತಿಯು ಹರಡುವದು. ನನಗೆ ನಿನಗೆ ಯಶಸ್ಕರವಾದ ಸ್ವಾಮೀ ಅಧೋಕ್ಷಜನ ಕದಾಕದನವಂ ಮಾಡುವೆನು

ಬಾದರಾಯಣಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಪುಟ್ಟಿದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ ವೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕ ಬಹುಮಾನದಿಂದ ಹರಿಯನ್ನು ಸದಾ ಪೂಜಿಸುವ ನೀನೇನು ಸಾಮಾನ್ಯನೇ? ಪ್ರಜಾಸಂಯಮನಾದ ಯಮರಾಜನೇ ಮಾಂಡವ್ಯನ ಶಾಪವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸಾತ್ಯವತೇಯನಿಂದ ದಾಸಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದನಲ್ಲವೇ? ಇಂತಹ ಬಕ್ತ ನಾದ ನೀನು ಸಾನುಚರನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗತ್ಯಂತ ಸಮ್ಮತನಾಗಿರುವೆ ವಿದುರಾ! ಆ ಸ್ವಾಮಿಯು ಪರಂಧಾಮವನ್ನೈದುವಾಗ ನಿನ್ನನ್ನು ನೆನೆಸಿದನು ನಿನಗೆ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುವಂತೆ ನನಗಾಜ್ಞಾಪಿಸಿರುವನು ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದರಿತು ಶ್ರೀಶನ ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿ ಕರ್ತೃತ್ವವನ್ನು ಅವನ ಸ್ವರೂಪ ಬೂತ ಮಹಾಯೋಗ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನಿನಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವೆನು "

೬. ಮೈತ್ರೇಯಕೃತ ಸೃಷ್ಟಿ ವರ್ಣನೆ

ಬಗವಂತನೊಬ್ಬನೆ ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಶಶ್ವದೇಕಪ್ರಕಾರನಾಗಿದ್ದನು ಜೀವರೆಲ್ಲ ಅವನಾ ದೀನರಾಗಿ ಉದರದಲ್ಲಿದ್ದರು ಆದಾನಾದಿಕರ್ತನೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಬರ್ತನಾದ ಹರಿಯು ನಾನಾ ಸಾದನಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಶಕ್ತವಾದವಂ ಮಾಡಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಶ್ರೀಹರಿಯ ಇಚ್ಛೆಗೇನೆಂಬೆ! ಆಗ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿತ್ತು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ರಮೆಯನ್ನು ಅತೀವ ರತಳನ್ನಾಗಿಸಿ ಲೀಲೆಯಿಂದ ಯೋಗನಿದ್ರಾಮುದ್ರಿತನಾಗಿ ಪೂರ್ಣ ಶಕ್ತನಾದರೂ ನಿರ್ವ್ಯಾಪಾರನಾಗಿ ಪ್ರಳಯ ಸಮುದ್ರಶಯನನಾಗಿದ್ದನು. ಆ ಸರ್ವಸಾಕ್ಷಿಯ ಮೂಲಶಕ್ತಿಯಾದ ಜಡಪ್ರಕೃತಿಯು ಸತ್, ಅಸತ್ ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿದ್ದು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಮಹದಾದಿ ಸರ್ವತತ್ವಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿತ್ತು. ಸರ್ವಪ್ರಧಾನನಾದ ವಿಷ್ಣುವೇ ಮಯನು ಅವನವಳಾದ ಮಾಯೆಯೇ ಶ್ರೀದೇವಿಯು ಆ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಪ್ರಬುವೀ

ಜಡಜಗತ್ತನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು ಜಡಪ್ರಕೃತ್ಯಬಿಮಾನಿಯಾದ ಮಾಯಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸುದೇವನು ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲ ಬಂದಾಗ ಎಚ್ಚತ್ತು ಮೂಲರೂಪದಿಂದ ಪುರುಷನೆನಿಸಿ, ಅವತರಿಸಿ, ತನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ವೀರ್ಯವನ್ನು ವಿಸೃಜಿಸಿದನು ಆಗ ಅವ್ಯಕ್ತತತ್ವದಿಂದ ಕಾಲಚೋದಿತವಾಗಿ ಮಹತ್ತತ್ತ್ವವು ಜನಿಸಿತು ವಿಜ್ಞಾನಾತ್ಮನಾದ ವಿರಿಂಚನಿಗದು ದೇಹವೆನಿಸಿತು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತಮಸ್ಸನ್ನು ನುಂಗಿದಮೇಲೆ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾಗಲು ಆ ಮಹತ್ತತ್ತ್ವವು ಜೀವ, ಗುಣ, ಕಾಲಗಳ ಅಬಿಮಾನ ಉಳ್ಳ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದಬಿಮನ್ಯಮಾನವಾಯಿತು ಆಗ ವಿರಿಂಚನು ಹರಿಕಟಾಕ್ಷವೀಕ್ಷಣಪಾತ್ರನಾಗಿ, ಮಹತ್ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಪಂಚ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಲೆಣಿಸಿ, ಪರಿಣಾಮೋನ್ಮುಖವನ್ನಾಗಿ ವಿಕಾರಗೊಳಿಸಿದನು. ಅದರಿಂದ ಅಹಂಕಾರತತ್ವವು, ತದಭಿಮಾನಿ ಗರುಡಾದಿಗಳುದ್ಭವಿಸಿದರು. ಅಹಂತತ್ತ್ವವು ಕಾರ್ಯವೆನಿಸುವ ಶರೀರಕ್ಕೂ, ಕಾರಣವೆನಿಸುವ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ, ಕರ್ತನೆನಿಸುವ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಮೂಲಕಾರಣವಾಗಿದೆ ಅದು ಮೂರು ವಿದವಾಯಿತು ವೈಕಾರಿಕಾಹಂಕಾರದಿಂದ ಮನವು, ದೇವದೇಹಗಳು ಪುಟ್ಟಿದವು. ತೈಜಸಾಹಂಕಾರದಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ತಾಮನಾಹಂಕಾರದಿಂದ ಆಕಾಶಾದಿ ಬೂತಗಳು ಪುಟ್ಟಿದವು. ವೈಕಾರಿಕರಾದ ದೇವತೆಗಳು ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಯಾಮಕರಾಗಿ ವಿಷಯಜ್ಞಾನ ಭೋಗಕಾರಣರಾಗಿರುವರು ತೈಜಸೇಂದ್ರಿಯಗಳೆರಡು ವಿದ–ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು. ತಾಮಸದಿಂದ ಮೊದಲು ಶಬ್ದಗುಣಕವಾದ ಆಕಾಶದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಆಗಿ ಅದರಂತೆ ಹರಿಯು ಕಾಣದಿದ್ದರೂ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿ ಸರ್ವತ್ರ ಇರುವನೆಂದು ತಿಳಿಯಲು ಪ್ರಮಾಣವೆನಿಸಿತು ಜೀವಾಭಿಮಾನೀ ವಿರಿಂಚ, ಕಾಲ, ಕರ್ಮಗಳ ಯೋಗದಿಂದ ಆಕಾಶವು ಭಗವಂತನ ಸೃಷ್ಟೀಚ್ಛಾಗೋಚರವಾಗಲು ತಮೋಗುಣದ ದೆಶೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದಾದ್ದರಿಂದ ವಿಕಾರಗೊಂಡು ಸ್ಪರ್ಶಗುಣಕವಾದ ವಾಯುತತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಆಕಾಶಬಲದಿಂದ ಕೂಡಿ ವಾಯುವು ಕೂಡ ವಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿ ರೂಪತನ್ಮಾತ್ರವಾದ ತೇಜಸ್ತತ್ವವನ್ನು ಲೋಕಪ್ರಕಾಶಕವಾಗುವಂತೆ ಪಡೆಯಿತು ಆ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ರಸಮಯವಾದ ಜಲತತ್ತ್ವವು ಪುಟ್ಟಿತು ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲ, ಪ್ರಕೃತಿ, ಜೀವ, ವಿರಿಂಚರಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ಜಲವು ವಿಕಾರಗೊಂಡು ಬಗವದಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ಗಂಧಗುಣಕವಾದ ಪೃಧ್ವೀತತ್ತ್ವವನ್ನು ಪುಟ್ಟಿಸಿತು. ಆಕಾಶಾದಿ ಬೂತಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮೂಲಭೂತ ತತ್ತ್ವಗಳ ಗುಣಗಳು ಕೂಡ ಬಂದವು. ಆಕಾಶವು ಶಬ್ದಗುಣವಾದರೆ ವಾಯುವು ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶ ಗುಣಗಳ ಪೊಂದಿತು ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶ ರೂಪಗಳು ತೇಜೋಗುಣಗಳು. ಶಬ್ದ ಸ್ಪರ್ಶ ರೂಪರಸಗಳು ಅಬ್ಲಕ್ಷಣಗಳು ಪೃದಿವಿಯು ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶ ರೂಪರಸಗಂದಗಳನ್ನೈದನ್ನೂ ಹೊಂದಿತು

ಇಂತು ಮಹದಾದಿ ತತ್ತ್ವಗಳ ಅಬಿಮಾನಿಗಳಾಗಿ, ಹರಿಯಿಂದ ನಿಯಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ತತ್ತ್ವದೇವತೆಗಳು, ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಬಿನ್ನಾಂಶರು ಕಾಲಾಬಿಮಾನಿ ಜೀವಾಭಿಮಾನಿ ಎಂಬ ಎರಡು ರೂಪದಿಂದ ವಿರಾಜಮಾನನಾದ ವಿರಿಂಚನಿಂದಲೂ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದಲೂ, ತಮ್ಮ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಪೊಂದಿ, ನಾನಾ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿದ್ದು ಸಂಶ್ಲೇಷರಾಗದೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ

ವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಅಸಮರ್ಥರಾಗಿದ್ದರು. ಪ್ರಾಂಜಲಿಪುಟರಾಗಿ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಭುವಾದ ಹರಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪೊಂದಲು ಕೋರಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು—

ದೇವ! ಪ್ರಪನ್ನಜನರ ತಾಪವನ್ನು ಕಳೆದುಬಿಡುವ, ಮತ್ತು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ಇಂದ್ರಿಯ ಜಯಶೀಲಿಗಳ ಸಂಸಾರದುಃಖವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವ ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದವನ್ನು ವಂದಿಸುವೆವು. ಯಾವ ನಿನ್ನ ಪಾದಚ್ಛಾಯೆಯೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ತಾಪತ್ರಯ ಪೀಡಿತರಾದ ಜೀವರು ಸುಖಶಾಂತಿಗಳನ್ನು ಪೊಂದಲಾರರೋ ಅಂತಹ ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದಚ್ಛಾಯೆಯೆನಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಸ್ವಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರ ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವೆವು. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ತಮ್ಮ ಮುಖಪದ್ಮಗಳೆಂಬ ಗೂಡಿನಲ್ಲಿರುವ ವೇದಗಳೆಂಬುವ ಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿದ್ದು ಯಾವ ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದವನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತಿಳಿಯುವರೋ, ಯಾವ ಪಾದವು ಸಕಲ ದುಃಖನಾಶಕವೋ, ಯಾವ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯು ಧರಾದೇವಿಯು ಪುಟ್ಟಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರೋ ಅಂತಹ ನಿನ್ನ ಪವಿತ್ರ ಪಾದವೇ ಎಮಗೆ ಗತಿ! ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಶ್ರವಣ ಮಾಡಿ ಭಕ್ತಿಭರದಿಂದ ಪೂತವಾದ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ಪಕ್ವಗೊಳಿಸಿ ಧೀರರು ನಿನ್ನ ಪಾದ ಸರೋಜ ಪೀಠವನ್ನು ಕಾಂಬುವರು. ಆ ಜಗಜ್ಜನ್ಮಕ್ಷೇಮ ಪ್ರಳಯ ರಚನಾಶೀಲವಪುಷ್ಕನಾದ ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಲು ಸಾಕು. ಭಕ್ತರು ಅಭಯವನ್ನು ಪೊಂದುವರು. ಹರೇ! ಪುತ್ರಾದಿ ಪರಿಕರಸಹಿತ ದೇಹದಲ್ಲಿ ನಾನೆಂದು ಅಹಂಕಾರವನ್ನು, ಧನಧಾನ್ಯಾದಿ ಸಹಿತವಾದ ಗೇಹದಲ್ಲಿ ನನ್ನದೆಂಬ ಮಮಕಾರವನ್ನೂ ಮಾಡಿ ಅಮಂಗಳಕರವಾದ ದೇಹ ಗೇಹಗಳಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟ ದುರಭಿಮಾನವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಅವರ ಹೃದಯದಲ್ಲೇ ಇದ್ದೂ ಗೋಚರವಾಗದೇ ಇರುವ ನಿನ್ನ ಪಾದಾಬ್ಜವನ್ನು ಭಜಿಸುವೆವು. ಅಂತಸ್ಥನಾದ ಪರೇಶನಾದ ನಿನ್ನಿಂದ ದೂರರಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಣದಿರಲು ಕೆಟ್ಟ ವಿಷಯಂಗಳ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ತಿರುಗುವ ದುಷ್ಟೇಂದ್ರಿಯಗಳೇ ಕಾರಣ ಇಂತು ನಿನ್ನ ಪಾದಪದ್ಮವಿಲಾಸ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕಾಣದೇ ಕುಜನರು ಕೆಡುವರು. ಆದರೆ ದೇವಾ! ನಿನ್ನ ಕಥಾಪೀಯೂಷ ಪಾನದಿಂದ ಪ್ರವೃದ್ಧವಾದ ಭಕ್ತಿಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಪೊಂದಿ ನಿರ್ಮಲ ಮನಸ್ಕರು ವೈರಾಗ್ಯಸಹಕೃತ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಅಕುಂಠಮಹಿಮನಾದ ನಿನ್ನ ಪ್ರಸಾದಪಾತ್ರರಾಗುವರು ವೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರ ಶ್ರವಣಾದಿ ಲಕ್ಷಣೋಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು. ಆದರೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಧೀರರು ಸಮಾಧಿಯೋಗ ಬಲದಿಂದ ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಬಂಧಕಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನಿನ್ನನುಗ್ರಹದಿಂದ ಗೆದ್ದು, ನಿನ್ನನ್ನೇ ಪೊಂದಿ ಸುಖಿಪರು. ನಿನ್ನ ಶ್ರವಣಾದಿರೂಪ ಸೇವೆಯೇ ಸುಲಭವು. ಕೇವಲ ಯೋಗದಿಂದ ನಿನ್ನ ಪೊಂದುವದು ಶ್ರಮಸಾಧ್ಯವೇ ಸರಿ! ಸ್ವಾಮಿನ್! ನೀನೆಮ್ಮನ್ನು ಲೋಕಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಲು ಸೃಜಿಸಿದೆ. ಕಾಲ, ಪ್ರಕೃತಿ, ಜೀವ ಎಂಬ ವಿರಿಂಚ-ರಮಾದೇವಿಯರಿಂದ ಸೃಷ್ಟವಾದ ದೇಹಾಂತಸ್ಥಿತರಾದ ನಾವು ಮಿಳಿತರಾಗದೆ ಇರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿನ್ನ ಕ್ರೀಡಾಂಗಣವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಸೃಜಿಸಲಾಗದೇ ಇರುವೆವು ನೀನೇ ಎಮ್ಮ ತಂದೆ, ನಮ್ಮ ಸಂತತಿಗೂ ನೀನೇ ಜನಕನಾಗಿರುವೆ. ಆದರೂ ನಿರ್ವಿಕಾರನಾಗಿ ಕೂಟಸ್ಥನೆನಿಸಿರುವೆ ಪುರಾಣಪುರುಷನಾದ

ನೀನು ನಿನ್ನಧೀನಳಾದ ಜನ್ಮರಹಿತಳಾದ ಪ್ರಕೃತ್ಯಭಿಮಾನಿನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ರೇತೋದಾನವಂ ಮಾಡಿದೆ. ಸರ್ವಜ್ಞನೂ, ಜನ್ಮರಹಿತನೂ ಆದ ನಾರಾಯಣನೇ! ಸತ್ತ್ವಾದಿ ಗುಣಗಳಿಗೂ ಕರ್ಮಫಲಗಳಿಗೂ ಕಾರಣಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನೇ ಮೊದಲಾದ ನಾವೆಲ್ಲ ಜನಿಸಿರುವೆವು ಈಗ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ ನಮ್ಮಿಂದ? ನಿನ್ನ ಸೇವೆ ಯನ್ನೆಂತು ಮಾಡುವೆವು? ಯಾವ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಸ್ವತಂತ್ರರಾದ ನಾವು ಅಶಕ್ತರಾಗಿರುವೆವೋ ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿನ್ನ ಸೇವಿಪ ಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ದಯಪಾಲಿಸು ಹರೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು.

೭. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಸೃಷ್ಟಿ

ಇಂತು ತನ್ನವರಾದ ಭಕ್ತರಾದ ತತ್ತ್ವದೇವತೆಗಳ ವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಲೋಕ ಸೃಷ್ಟ್ಯುಪಕರಣರೇ ಆದರೂ ತತ್ತಚ್ಛಕ್ತಿಯ ಆವಿರ್ಭಾವವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವ ಅಸ್ವತಂತ್ರರಾದ ಆ ಇಪ್ಪತ್ತುಮೂರು ತತ್ತ್ವದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಸಲ ಕಾಲನಿಯಾಮಕಳಾದ ಶ್ರೀದೇವಿಯಿಂ ದೊಡಗೂಡಿ ಇಪ್ಪತ್ತುಮೂರು ರೂಪಗಳಿಂದ ಉರುಕ್ರಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸ್ವೇಚ್ಛೆ ಯಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ತತ್ತ್ವಗಣವನ್ನು ಮಿಲನಮಾಡಿ ಪ್ರೇರಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಕಾರ್ಯಸಮರ್ಥವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು ಅದೃಷ್ಟಪ್ರೇರಕ ಹರಿಯ ಪ್ರೇರಣೆ ಯಿಂದ ಆ ತತ್ತ್ವದೇವರು ತಮ್ಮ ಗುಣಗಳ ಮಿಲನ ಮಾಡಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದರು. ಆಗ ತತ್ತ್ವಸಮೂಹವು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಾಕಾರವಾಗಿ ವಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಚರಾಚರ ಲೋಕಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾದವು.

ಜ್ಞಾನಾನಂದಸ್ವರೂಪನಾದ ಪುರುಷನಾಮಕ ಹರಿಯು ಎಲ್ಲ ನಿರ್ದೇಹಜೀವರನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಒಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಾಂತಸ್ತೋದಕದಲ್ಲಿ ಶೇಷ ಪರ್ಯಂಕದಲ್ಲಿ ಶಯಿತನಾಗಿದ್ದನು ಆ ಸರ್ವದೇವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವ ರಿಂದಲೂ ತತ್ತದನಾದಿಕರ್ಮಗಳಿಂದಲೂ, ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದಲೂ, ಸುಖದುಃಖಭೋಗಸಾಧನ ವಾದ ವಿವಿಧ ಶರೀರ ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೂ ಯುಕ್ತನಾಗಿದ್ದನು ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಬೇಕಾದಾಗ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ವಿರಾಟ್ ಎಂಬ ದೇಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಒಂದು, ಹತ್ತು, ಮೂರು ರೂಪಗಳಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾರ್ಯಪ್ರೇರಕನಾಗಿ ಭಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಂತನು. ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಂಶನಾದ ಪುರುಷನೇ ಮೊದಲನೆಯ ಅವತಾರವು ಈ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಸಕಲ ಭೂತಜಾಲವಿರುವದು ಬ್ರಹ್ಮನ ವಿರಾಟ್ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿ ನಿಯಾ ಮಕನಾದ ಪುರುಷನು ಸಾಧ್ಯಾತ್ಮ, ಸಾಧಿದೈವ ಸಾಧಿಭೂತನೆಂದು ಜೀವ, ಶರೀರ, ತತ್ತ್ವದೇವ, ಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಮೂರುವಿಧನಾಗಿರುವನು. ಈ ರೂಪ ಗಳು ನಿತ್ಯವು. ವಿಶೇಷ ರಾಜಮಾನನಾದ್ದರಿಂದ 'ವಿರಾಟ್' ನಾಮಕ ಹರಿಯು ದಶೇಂದ್ರಿಯ ಗಳಲ್ಲಿ ದಶರೂಪನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿಯೂ ಇದ್ದು ಪ್ರಕೃಷ್ಟ ಚೇಷ್ಟಕನಾದ್ದ ರಿಂದ ಪ್ರಾಣನೆನಿಸಿದನು. ಏಕರೂಪದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಹೃದಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಆಮೇಲೆ ತತ್ತ್ವದೇವರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದು ಆ ಬ್ರಹ್ಮನ ವಿರಾಟ್ ಶರೀರವನ್ನು

ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ತನ್ನ ತೇಜದಿಂದ ನೀರನ್ನು ಒಣಗಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದನು. ಆಗ ದೇವತೆಗಳ ಅದಿಷ್ಠಾನಗಳಾದ ಕೆಲವು ಅವಕಾಶಗಳಾದವು ಅವನ್ನು ಹೇಳುವೆ ಕೇಳು—ಮಾತಾಡಲು ಹೊರಟ ಬ್ರಹ್ಮಾಂತರ್ಯಾಮಿಯ ಮುಖವು ಮೊದಲೇರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅದನ್ನು ಅಗ್ನಿ ವಾಕ್ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಕೂಡಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಆಶ್ರಯಿಸಿದನು ತಾಲುವನ್ನು ವರುಣನು ಜಿಹ್ವಾಂಶದಿಂದ ಪೊಕ್ಕು ರಸಗಳನ್ನು ಹರಿಗರ್ಪಿಸಿದನು ನಾಸಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವದ್ವಯವು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಗಂದವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟರು ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಚಕ್ಷುರಿಂದ್ರಿಯದಿಂದ ರೂಪವನ್ನೊದಗಿಸಿದನು. ಚರ್ಮದಲ್ಲಿ ಆಹಂಕಾರಿಕ ಪ್ರಾಣನು ಸೇರಿ ಪ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಸ್ಪರ್ಶವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು ಕಿವಿಗಳು ನಿರ್ಬಿನ್ನವಾಗಲು ಸೋಮಾದಿ ದಿಗ್ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಶಬ್ದವನ್ನು ಪೂರೈಸಿದರು ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ಓಷದ್ಯಬಿಮಾನಿಗಳು ಪೊಕ್ಕು ರೋಮಗಳಿಂದ ಕಂಡೂತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು. ಮೇಢ್ರದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ರೇತೋಂಶದಿಂದ ಉಪಸ್ಥವೆಂಬ ಇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ಆನಂದವನ್ನರ್ಪಿಸಿದನು. ಗುದೇಂದ್ರಿಯವು ವಿರಾಟ್ ದೇಹದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಬಿನ್ನವಾಗಲು ಮಿತ್ರನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಪಾಯು ಎಂಬ ಇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ವಿಸರ್ಜನವಂ ಮಾಡಿ ಹರಿಸೇವೆಗೈದನು. ಕೈಗಳು ಪುಟ್ಟಲು ಸ್ವರ್ಗಪತಿ ಇಂದ್ರನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಹಸ್ತೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ನಡಿಸಿ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದನು ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಜಯಂತನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಪಾದೇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಗತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಅವನಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಯಜ್ಞನಾಮಕ ಹರಿಯು ಹೆಬ್ಬೆರಳ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಸರ್ವಾದಾರನಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸಿದನು.

ಹೃದಯವೇರ್ಪಡಲು ಚಂದ್ರನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಮನೋನಾಮಕೇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ವಿಕಾರ ಸಂಕಲ್ಪಗಳನ್ನು ಪೊಂದಿದನು ನಾಡಿಗಳು ಪುಟ್ಟಲು ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಪೊಕ್ಕು ಬುದ್ಧೀಂದ್ರಿಯದಿಂದ ಹರಿನಿಯತ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮನಾಡಿಯಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನವು ಬ್ರಹ್ಮನ ಅದೀನವಾದಂತೆ ಅಹಂನಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃತ್ವಜ್ಞಾನವು ಕೂಡ ಬ್ರಹ್ಮಾಧೀನವಾಗಿದೆ. ಆ ನಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಹರನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಕರ್ತವ್ಯಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕರ್ತನೆನಿಸಿ ಮಾಡಿ ಹರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದನು ಸತ್ವನಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತಾಂಶದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪೊಂದಿದನು ವಿರಾಟನ ತಲೆಯಿಂದ ದ್ಯುಲೋಕವು, ಪಾದಗಳಿಂದ ಬೂಲೋಕವು, ನಾಭಿಯಿಂದ ಆಕಾಶವು ಪುಟ್ಟಿದವು. ಅಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಸುರಾಸುರಾದಿಗಳು ಗುಣಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸುಖವನ್ನು, ಕರ್ಮವನ್ನು, ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಉಳ್ಳವರಾಗಿರುವರು. ಅದೆಂದದೆಂದರೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಸಾತ್ವಿಕರಾದ ದೇವತೆಗಳು ದೇವಲೋಕವನ್ನು, ರಾಜಸರಾದ ಮನುಜರು ಹಾನೋಪಾದಾನವ್ಯವಹಾರ ಉಳ್ಳವರಾಗಿ ಬೂಲೋಕವನ್ನು, ತಾಮಸರಾದ ಅಸುರರುದ್ರಪಾರ್ಶದಗಣಂಗಳು ದ್ಯಾಪಾ ಪೃದಿವಿಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಅಂತರಿಕ್ಷವನ್ನು ಪೊಂದಿದರು

ಬ್ರಹ್ಮಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಪುರುಷನ ಮುಖದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರ್ಣವು ತದಬಿಮಾನಿ

ಬೃಗು ಪುಟ್ಟಿದರು. ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಉನ್ಮುಖನಾಗಿ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದಾನದಿಂದ ಅಜ್ಞಾನದೋಷ ನಿಗರಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ವರ್ಣಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಗುರುವೆನಿಸಿದನು. ಬಾಹುಗಳಿಂದ ಕ್ಷತ್ರವರ್ಣವು ತದಭಿಮಾನಿ ಮನುರಾಜನು ಪುಟ್ಟಿದನು. ಇತರ ವರ್ಣದವರನ್ನು, ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಕಾಪಾಡುವುದೀ ವೀರರ ದರ್ಮವಾಯಿತು ತೊಡೆಗಳಿಂದ ವೈಶ್ಯವರ್ಣವು ತದಬಿಮಾನಿ ವಾಸ್ತು ವಾಯುಗಳು ಪುಟ್ಟಿ ಕೃಷಿ, ಗೋರಕ್ಷಾ, ವಾಣಿಜ್ಯವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಲೋಕಜೀವನಕರರಾದರು. ಶುಶ್ರೂಷಾಕರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಪುರುಷನ ಪಾದಗಳಿಂದ ಶೂದ್ರ ವರ್ಣವು ತದಬಿಮಾನಿ ಕೃತಿಯು ಪುಟ್ಟಿ ಹರಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸಿ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿತು ಇದು ಆದಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಾದುದು ವಿದುರಾ! ನಾನಾ ವರ್ಣದ ಜನರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ವದರ್ಮದಿಂದ ಸರ್ವಲೋಕಗುರುವಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಭಜಿಸಿ ತಮ್ಮ ಸ್ವಬಾವಕ್ಕನುಸರಿಸಿದ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ಪೂತರಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವರು.

ಇಂತು ಬಗವಂತನು ಅತೀತಾನಾಗತ ವರ್ತಮಾನಾನಂತ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ನಿರ್ಮಾತೃನಾಗಿರುವನು ದೇವತೆಗಳಲ್ಲದಿಕನಾದ್ದರಿಂದ ದೈವವೆನಿಸಿ, ಸರ್ವಮೂಲಕಾರಣನಾದ್ದರಿಂದ ಕರ್ಮನೆನಿಸಿ, ವ್ಯಾಪ್ತನಾದ್ದರಿಂದ ಆತ್ಮನೆನಿಸಿರುವನು. ಅವನ ಸ್ವರೂಪಭೂತ ಮಹಿಮೆಯು ಅನಂತವಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಪುರುಷಾಯುಷದಿಂದಲೂ ಎಣಿಸಿ ಮುಗಿಸಲಾಗುವದಿಲ್ಲ ಆದರೂ ಯಧಾಮತಿ ನಾನದ್ಯಯನ ಮಾಡಿದಂತೆ ಹರಿಕೀರ್ತಿಯ ವರ್ಣಿಸಿ ಲೋಕವಾರ್ತಾದುಷ್ಟವಾದೀ ನನ್ನ ವಾಣಿಯನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುವೆನು. ಭಗವನ್ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಸಾಮರ್ದ್ಯವಿಲ್ಲವಾದರೂ ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನವಿದೆ, ಆದಕಾರಣ ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆನು. ಪುರುಷನಿಗೆ ವಾಗಿಂದ್ರಿಯವಿದ್ದುದರ ಅವ್ಯಭಿಚರಿತ ಪುರುಷಾರ್ಧಫಲವು ಸುಶ್ಲೋಕಶಿಖಾಮಣಿಯ ಚರಿತೆಯನ್ನು ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೇಳುವುದೇ ಆಗಿದೆ ಶ್ರವಣೇಂದ್ರಿಯದ ಫಲವಾದರೂ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುವಾಗ ಶ್ರೀಹರಿಕದಾ ಸುಧಾಪಾನವೇ ಹೊರತನ್ಯವಲ್ಲ. ಚಕ್ಷುರಾದಿಗಳು ಅವನನ್ನು ಸೇವಿಸಿದರೇನೆ ಚರಿತಾರ್ಧವಾಗುವುವು. ಆದಿಕವಿಯಾದ ವಿರಿಂಚನು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಕಾಲ ಶಮದಮಾದ್ಯುಪಾಯಗಳಿಂದ ಪರಿಪಕ್ವವೂ ಸಕಲಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ದಾವದಾರಣ ಸಮರ್ದವಾದ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನವಂ ಪೊಂದಿದನೆಂದ ಮೇಲೆ ಆ ಸ್ವಾಮಿಯ ಮಹಿಮೆ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೂ ಬುದ್ಧಿಬ್ರಂಶಕರವಾಗಿದೆ ಆ ವಿರಿಂಚನು ಕೂಡ ಸಾಕಲ್ಯೇನ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ ಪರಮಾತ್ಮಜ್ಞಾನೋಪದೇಶಕಾಚಾರ್ಯನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಕೂಡ ಸಾಕಲ್ಯೇನ ತಿಳಿದಿಲ್ಲವೆಂದ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮಂತಹರೇನು ತಿಳಿಯುವೆವು? ಅನಂತ ವೇದಾಬಿಮಾನಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಅನಂತರೂಪಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಮನಸಾ ಗುಣಗಣವನ್ನೆಣಿಸುತ್ತಾ ಅದ್ಯಾಪಿ ಕೊನೆ ಕಂಡಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗಾಣಲು ಸಾದ್ಯವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ನಿತ್ಯ ಪರಿಚಿತ ಗುಣವರ್ಣನೆಯಿಂದಲೇ ಆನಂದಪಡುವಳು ಅಂದಮೇಲೆ ಅಹಂ ತತ್ತ್ವಮಾನಿ ರುದ್ರಾದಿಗಳೂ ಅನ್ಯದೇವರಾದ ಇಂದ್ರಾದಿಗಳೂ ಅವನ ಮಹಿಮೆಯ ಕೊನೆ ಕಂಡಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೇ? ಇಂತಹ ಅನಂತಗುಣಪೂರ್ಣನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿರುವೆನು

೮ ಹರಿಯ ಜೀವ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯ—ವಿದುರಪ್ರಶ್ನೆ

ಶ್ರೀಶುಕನು ಹೇಳಿದನು—

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಮೈತ್ರೇಯನು ಹರಿಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ಕೇಳಿ ಆನಂದಿಸಿ ದ್ವೈಪಾಯನಸುತನಾದ ವಿದುರನು, ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯಳಾದ ಭಾರತಿಯು ಪ್ರೇರಿಸಿದಂತೆ ಇಂತು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು—

ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯೇ! ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಯೆಯನ್ನು ಕೂಡಿ ಗುಣತ್ರಯಾತ್ಮಕ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಮಾಡಿದನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಶರೀರನಾದ, ನಿರ್ವಿಕಾರನಾದ, ಗುಣತ್ರಯಲೇಪರಹಿತನಾದ ಪರಮಪುರುಷನಿಗೆ ಸತ್ವಾದಿಗುಣ ಸ್ವೀಕಾರವು ಹೇಗೆ? ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಕರ್ಮವನ್ನೇಕೆ ಮಾಡಿದನು? ಲೀಲೆ ಎಂದರೆ ಯಾರಾದರೂ ಲೀಲೆಗೆಂದು ಮುಳ್ಳನ್ನು ತುಳಿವರೇ? ಇಲ್ಲ. ಅಂದಮೇಲೆ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಗಳು ಗುಣಸ್ವೀಕಾರಗಳು ಅವನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸಂಭವಿಸುವವು? ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡುವದು ಲೀಲೆ ಎಂದರೆ ಲೀಲೆಯಿಂದ ಸುಖವು ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಆ ಸುಖವು ಮೊದಲಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಅಪೂರ್ಣಸುಖವಾಗಬೇಕಾದೀತು! ಕ್ರೀಡೆಯು ಸ್ವಸಮಾನ ಪುರುಷಾಂತರಾಪೇಕ್ಷಕವಾಗಿದೆ ಸ್ವತಃ ಅಸಮಾನಾದಿಕನಾದ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಕ್ರೀಡೆ ಮಾಡಲು ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯೇ ಹುಟ್ಟಲಾರದು ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ ಅರತಿಯಿಂದ ಕ್ರೀಡೇಚ್ಛೆಯೆಂದರೆ ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯನಿಮಿತ್ತ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದೂರ ಮಾಡಿ ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ಆನಂದಸಮುದ್ರಮಗ್ನನಾಗಿ ಆನಂದರೂಪನಾದ ಹರಿಗೆ ಅರತಿ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರಬೇಕು? ಅಂತು ಕ್ರೀಡೆಯಿಂದ ಎಂದರೂ ಹರಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂದವು ಘಟಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಬಗವಂತನು ಸ್ವಾದೀನಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ರಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ಸತ್ವದಿಂದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ತಮಸ್ಸಿನಿಂದ ಲಯವನ್ನೂ ಮಾಡುವನೆಂದು ನೀನೇ ಹೇಳಿರುವೆ! ಅದು ಹೇಗೆ?

ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಶಯವಿದೆ. ಕೇಳು! ದೇಶದಿಂದಲೂ, ಕಾಲದಿಂದಲೂ, ಜಾಗ್ರದಾದ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಿಂದಲೂ, ತನ್ನಿಂದಾಗಲಿ, ಪರರಿಂದಾಗಲಿ, ಲೋಪವಾಗದ ನಿತ್ಯಜ್ಞಾನದೇಹನಲ್ಲವೇ ಹರಿ! ಅಂತಹವನಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂದವೇ ಕೂಡುವುದಿಲ್ಲ

ಬಗವಂತನು ಸರ್ವಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿಹನು ಸರಿ ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವ ದೇವದತ್ತಾದಿಗಳಿಗೆ ಐಶ್ವರ್ಯಾದಿ ಗುಣರಾಹಿತ್ಯ, ರಾಗದ್ವೇಷಜನ್ಯ ಸಂಸಾರದುಃಖಗಳು ಇದ್ದೇ ಇವೆ. ಅವರ ಸಂಸರ್ಗದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಗೂ ದುರ್ಭಗತ್ವಾದಿಗಳು ಬರುವವೇ? ಬಗವಂತನಾದ್ದರಿಂದ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಅದು ಹೇಗೆ?

ಜ್ಞಾನಿಗಳೇ! ಇಂದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಸಂಶಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ನಿಶ್ಚಯಾಭಾವದಿಂದ ಖೇದಪಡುತ್ತಿದೆ. ಈ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮಹಾದೋಷವನ್ನು ತಾವೇ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶದಿಂದ ಕಳೆದುದ್ಧರಿಸಬೇಕು.

ಶ್ರೀಶುಕರು ಹೇಳಿದರು—ರಾಜನ್! ತತ್ವಜಿಜ್ಞಾಸುವಾದ ವಿದುರನಿಂದ ಹೀಗೆ ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟು, ಮಂದಹಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಗತಾಹಂಕಾರನಾದ, ಮೈತ್ರೇಯನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು

ಚಿಂತಿಸಿ, ಇಂತೆಂದನು—

ವಿದುರಾ! ಇದೇ ಬಗವನ್ಮಹಿಮೆಯ ಅಗಾದತೆ! ಅದು ಸಂಶಯಕ್ಕೆಡೆಗೊಡುವುದೇನಾಶ್ಚರ್ಯ? ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರನ್ನು ಬೇಡುವ ದೈನ್ಯವೂ, ನಿತ್ಯಮುಕ್ತನಿಗೆ ಗುಣ ಬಂದನವೂ ಹೇಗೆ ಕೂಡುವದು? ನಿಜ ಆದರೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಎಲ್ಲವೂ ಕೂಡುವುದಾಗಿದೆ ನೋಡು ಸರ್ವಜ್ಞನಿಗೆ ಬಂದನವಿಲ್ಲ ಆನಂದಮಯನಿಗೆ ದೈನ್ಯವಿಲ್ಲ ಸರಿಯೇ? ಜ್ಞಾನಾನಂದನು ಹರಿ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಜೀವನಂತೆ ಅಲ್ಲದೇ ಜೀವವಿಲಕ್ಷಣನಾಗಿರುವನು.

ಪುರುಷನು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದೇಹಕ್ಕೆ ಅವಿದ್ಯಮಾನವಾದ ಸ್ವಶಿರಚ್ಛೇದನಾದಿಗಳನ್ನು ವಾಸನಾಬಲದಿಂದ ನೋಡುವನಲ್ಲವೇ. ಅದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಪರಾಧೀನನಾಗಿ ನೋಡುವಂತೆ ಜೀವನು ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧದಿಂದ ಬಂದ ದೇಹಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳನ್ನು ಪೊಂದಿ ಬ್ರಾಂತನಾಗಿ ಅದರಿಂದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಸತ್ತು ನರಳುತ್ತಿರುವನು. ಆದರೂ ಸ್ವಪ್ನವೂ ಮಿದ್ಯೆಯಲ್ಲ. ಅರ್ಥಕ್ರಿಯಾಕಾರಿಯಾಗಿ ಶ್ರೀಶೇಚ್ಛೆಯೇ ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣವು. ಜೀವ ಮನೋಗತ ವಾಸನೆಯೇ ಉಪಾದಾನ ಕಾರಣ ವಾಗಿ ಉಳ್ಳದ್ದಾದ್ದರಿಂದ ಸತ್ಯವೇ. ಅದರಂತೆ ಸಂಸಾರವು ಸತ್ಯವಾದರೂ ಹರಿಪ್ರಸಾದದಿಂದ ನಿವೃತ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಜಲದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಚಂದ್ರಪ್ರತಿಬಿಂಬವು ಜಲದಲ್ಲಿ ಚಲನ ವುಂಟಾಗಲು ಚಲಿಸಿದಂತೆ ತೋರುವದು. ನಿಜವಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವು ಕೂಡ ಚಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅಂತೆಯೇ ಸ್ವಬಾವದಿಂದ ಸ್ವಚ್ಛನಾದರೂ ಜಪಾಕುಸುಮ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಸ್ಪಟಿಕಮಣಿಗೆ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣ ಬಂದಂತೆ ಕಾಣುವ ಹಾಗೆಯೇ ಜೀವನು ದೇಹಾದ್ಯಬಿಮಾನದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದೆ, ಸತ್ತೆ, ಮಾಡಿದೆನೆಂದು ಬ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಆ ಬ್ರಾಂತಿಯು ನಿವಾರಿತವಾಗಲು ಶ್ರೀಹರಿಯ ದಯೆಯೇ ಕಾರಣವು. ದಯೆ ಪುಟ್ಟಲು ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮ ಸಹಕೃತ ಭಕ್ತಿಯೇ ಕಾರಣ ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಂಸಾರವು ಮೆಲ್ಲನೆ ನಿವೃತ್ತವಾಗುವದು ಗಾಢನಿದ್ರಾಮುದ್ರಿತನಾದ ಪುರುಷನ ಎಲ್ಲ ಕ್ಲೇಶಗಳು ದೂರವಾಗಿ ಪೋಗುವಂತೆ ಸಂಸಾರ ಕಾರಣ ದುರಿತ ದೂರೀಕರಣ ಸಮರ್ಥನಾದ ಹರಿಯ ಅಪರೋಕ್ಷವಾಗುತ್ತಿರಲು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಸೇರಿ ರಮಿಸಲು ಮುಕ್ತಪ್ರಾಯನಾಗುವನು. ಕ್ಲೇಶನಾಶವನ್ನೂ ಹೊಂದುವನು ಮುರವೈರಿಯ ಗುಣಾನುವಾದ ರೂಪ ಭಾಗವತದ ಶ್ರವಣವನ್ನು ಮಾಡು ವುದರಿಂದಲೇ ಸರ್ವಕ್ಲೇಶ ನಾಶವಾಗುವುದೆಂದಮೇಲೆ ಮುರಾರಿ ಚರಣಾರವಿಂದಪರಾಗ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಸಂತತರತಿಯು ಕ್ಲೇಶನಾಶಕವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೆ? ಎನ್ನಲು ಮೈತ್ರೇಯನನ್ನು ಕಂಡು ವಿದುರನು ಕೇಳಿದನು—

ಸ್ವಾಮಿ! ನಿನ್ನ ನಿಶಿತವಾಕ್ಯ ಖಡ್ಗದಿಂದ ನನ್ನ ಅನ್ಯದಾಜ್ಞಾನ ಪಾಶವು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಕಡಿದುಹೋಯಿತು. ಆದರೂ ದೇಹಾದ್ಯಹಂಮಮತಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹರಿಯು ಜೀವ ವಿಲಕ್ಷಣವೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದ ಎರಡು ವಿದ ಅನ್ಯದಾ ಜ್ಞಾನವು ನಶಿಸಿದರೂ ಇನ್ನೂ ಹೌದು ಅಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಸಂದೇಹವು ಪೀಡಿಸುತ್ತದೆ. ನೀನು ಸ್ವರೂಪಸಾಮರ್ಥ್ಯ

ದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿರುವೆ. ಆದರೂ ಪೂರ್ವಾದೃಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಾರಣವಾಗಲಾರದು. ದೇಹಾತ್ಮತ್ವಾದಿ ಬ್ರಾಂತಿಯು ಬರಲು ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಕಾರಣನು ಎಂದು ನಾನೇನು ತಿಳಿಯದೇ ಇಲ್ಲ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ನಿಶ್ಚಿಂತರಾಗಿ ಸುಖಿವರಾರೆಂದರೆ ಒಬ್ಬನು ಅತ್ಯಂತ ಜ್ಞಾನ ವಿವೇಕಶೂನ್ಯನು, ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಪ್ರಕೃತಿಗೂ ಮೀರಿದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿದ ಜ್ಞಾನಿಯು. ಆದರೆ ಮಧ್ಯಸ್ಥನಾದವನು ಸ್ವಪ್ನದರ್ಶಿಯಂತೆ ಕ್ಲೇಶಪಡುವನು ಅಂತೆಯೇ ಸಂಶಯಪೀಡಿತನಾದ ನಾನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವೆನು ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಚರಣಸೇವೆಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಜೀವಬಿನ್ನವಾದ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಅಹಂತ್ವ ಮಮತೆಗಳು ಮೋಹವೆಂದು ತಿಳಿದು ಜೀವಸ್ವರೂಪದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯಾಗದ ಆ ಎರಡು ವಿದ ಪ್ರತೀತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಪುರುಷಾರ್ಥೋಪಯೋಗಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದುವೆನು. ಹರಿಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಂಡ ನಿನ್ನಂತಹ ಜ್ಞಾನಿಜನ ಚರಣಸೇವೆಯಿಂದ ಅಂತಸ್ಥನಾದರೂ ನಿರ್ವಿಕಾರನಾದ ಮದುಸೂದನನ ಚರಣಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ ದೃಢವಾದ ಬಕ್ತಿಯು ಪುಟ್ಟಿ ಶೀಘ್ರವೇ ಸರ್ವಕ್ಲೇಶಗಳು ನಷ್ಟವಾಗುವವು ವೈಕುಂಠ ಮಾರ್ಗೋಪದೇಶಕರ ಸೇವೆ ಪೂರ್ವಸಂಚಿತ ಬಹುಪುಣ್ಯದಿಂದಲೇ ಸಿಗುವುದೇಕೆಂದರೆ ದೇವದೇವನಾದ, ಜನನ ಮರಣ ಬಯನಾಶಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನೇ ಅವರು ಪಾಡುತ್ತಿರುವರು. ಅಂತಹ ಸೇವೆ ದುರ್ಲಬವೇ ಸರಿ! ಮಹದಾದಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ವಿಕಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಪಡೆದು ಅದರಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರವೇಶವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪ್ತನಾದ ಹರಿಯು ಮಾಡಿದನೆಂದೆ. ಅನಂತ ಬಾಹೂರುಪಾದಶಿರಸ್ಕನಾದ ಆ ಹರಿಯನ್ನು ಪುರುಷನೆಂಬರು ಅವನಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಲೋಕಗಳು ಆಶ್ರಯಿಸಿದವು. ದಶವಿದಪ್ರಾಣರು, ಶಬ್ದಾದಿ ಇಂದ್ರಿಯಾರ್ದಗಳು, ಓಜಸ್ಸಹೋಬಲಗಳು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ವರ್ಣಗಳು ಅವನಿಂದ ಜನಿಸಿದವೆಂದೆ ಆ ವಿವರಗಳನ್ನು ಪೇಳು. ಪುತ್ರ ಪೌತ್ರ ಪ್ರಪೌತ್ರರಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬಿನ್ನವಾದ ಆಕಾರಗಳುಳ್ಳ ಪ್ರಜರೀ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಹರಿಯಿಂದ ಹೇಗೆ ಸೃಷ್ಟರಾದರು? ಸರ್ಗವೆಂದರೇನು? ಅನುಸರ್ಗವಾವುದು? ಮನ್ವಂತರಾದಿಪರಾದ ಮನುಗಳಾರು? ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳು ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯಗಳಾವುವು? ಮನುಗಳ ವಂಶವನ್ನು ವಂಶಾನುಚರಿತವನ್ನು ಪೇಳು. ಮೇಲಿರುವ ಲೋಕಗಳು, ಅದೋಲೋಕಗಳು, ಅವುಗಳ ಸ್ಥಿತಿ ಪ್ರಮಾಣ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಭೂಲೋಕದ ವಿಷಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸು. ತಿರ್ಯಙ್ಮನುಷ್ಯದೇವ ಸರ್ಪ ಪಕ್ಷಿ ಮತ್ಸ್ಯಾದಿಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಅಂಡಜಸ್ವೇದಜೋದ್ಭಿಜ್ಜಗಳ ಹುಟ್ಟನ್ನೂ ಹೇಳು ನಿತ್ಯಮುಕ್ತರಾದ ರಮಾ ಶ್ರೀನಿವಾಸರು ಪ್ರಪಂಚ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ಅವತರಿಸಿ ಆಚರಿಸಿದ ಮಹೋದಾರ ಚರಿತ್ರೆಗಳಾವುವು? ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ವಿಭಾಗವನ್ನು; ಅವರವರ ರೂಪ, ಗುಣ, ಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನು, ಋಷಿಗಳ ಜನ್ಮಕರ್ಮಗಳನ್ನು, ವೇದ ವಿಬಾಗವನ್ನು, ಯಜ್ಞಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನು, ಅಷ್ಟಾಂಗ ಯೋಗ ಸಾಧನವಾದ ಯಮಾದಿಗಳನ್ನು ಹೇಳು. ಮೋಕ್ಷಸಾದನವಾವುದು? ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವು ಹೇಗಾಗುವದು? ತಂತ್ರಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಬಗವತ್ಪೂಜೆ ಎಂತು? ಪಾಷಂಡ ಮತಗಳ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡು. ಗುಣ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಜೀವನಿ

ಗಾಗುವ ಗತಿಗಳಾವವು? ದರ್ಮಾರ್ದ ಕಾಮ ಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ಪುರುಷಾರ್ದಗಳಿಗೆ ನ್ಯಾಯ ಸಾದನೆಗಳಾವುವು? ವಾರ್ತೆ ಎಂದರೇನು? ದಂಡನೀತಿಯನ್ನು ವೇದಾದ್ಯಯನ ವಿಧಿಯನ್ನು ಪೇಳು. ಪಿತೃ-ದೇವ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಶ್ರಾದ್ಧವಿಧಾನವನ್ನು ವರ್ಣಿಸು. ಸೂರ್ಯಾದಿ ಗ್ರಹಗಳು, ಅಶ್ವಿನ್ಯಾದಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು, ಧ್ರುವಾದಿ ತಾರೆಗಳು, ಅಣು-ಮಹದಾದಿ ಕಾಲಾವಯವಗಳು, ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಪೇಳು ದಾನ, ತಪಸ್ಸು, ಇಷ್ಟಾಪೂರ್ತಗಳು, ಮಾಡುವ ವಿದಾನವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಕೊಡು. ಪ್ರವಾಸದರ್ಮ, ಆಪದ್ದರ್ಮ, ಅಂದರೇನು? ದರ್ಮಗಳನ್ನು ಲೋಕಸಂಗ್ರಹ ಕ್ಕೆಂದು ಬಗವಂತನಾಚರಿಸಿದನಲ್ಲವೇ? ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವವರನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಪ ವಿದವು ಹೇಗೆ? ದೀನವತ್ಸಲರಾದ ಗುರುಗಳು ಅನುವ್ರತರಾದ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ಪುತ್ರರಿಗೂ ಕೂಡ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ, ಅವರು ಕೇಳದ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೂಡ ಹೇಳಿಕೊಡುವದುಂಟು. ತತ್ತ್ವಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ, ಸೃಷ್ಟಿ, ಅವುಗಳ ಲಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು, ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ತತ್ತ್ವಗಳು ಉಳಿಯು ವವು, ಯಾವ ತತ್ತ್ವಗಳು ಲಯವನ್ನು ಪೊಂದುವವು, ಎಂಬುವ ವಿವರಗಳನ್ನು ಹೇಳು ಹರಿಯ ನಿಜಾವತಾರಗಳಾವವು? ಮುಕ್ತರ ಸ್ವರೂಪ ಎಂತಹದು? ವೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿವರ, ಗುರುಕೃತವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಪ್ರಯೋಜನ, ಶಿಷ್ಯಶ್ರವಣಜನ್ಯಜ್ಞಾನ, ವೇದವಿದರು ಪೇಳಿದ ಜ್ಞಾನಸಾಧನಗಳು, ಸಾಧಾಪೇಕ್ಷೆ ಇಲ್ಲದೆ ಸ್ವತಃ ಜ್ಞಾನ-ಬಕ್ತಿ-ವೈರಾಗ್ಯಗಳು ಪುಟ್ಟುವ ರೀತಿಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸು. ಕರ್ಮಜ್ಞಾನಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಿರುವೆನು. ಪುರುಷನು ಅಂದಕಾರದಿಂದ ಚಕ್ಷುಃಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಾಗ ಮಿತ್ರ(ಸೂರ್ಯ)ನು ಹೇಗೆ ಪ್ರಯೋ ಜಕನೋ ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಕೃತಿಬಂದದಿಂದ ಅಂದನಾದೆನಗೆ ನೀನು ಮಿತ್ರನಾಗಿ ಪರಮೋಪ ಕಾರಕನಾಗಿರುವೆ ಜೀವಾಬಯ ಹೇತುಜ್ಞಾನ ದಾನವಲದ ಕಲಾಬಾಗವನ್ನು ಸರ್ವವೇದ ಯಜ್ಞ ತಪೋದಾನಗಳ ಫಲವು ಮೀರಲಾರದು

ಇಂತು ಪುರಾಣ ವಿಷಯಂಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಕುರುಪ್ರಧಾನನಾದ ವಿದುರನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದು ದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮುನಿಪ್ರಧಾನನಾದ ಮೈತ್ರೇಯನು ಆ ವಿಷಯಂಗಳೆಲ್ಲ ಬಗವತ್ಕದಾಽವಿನಾ ಬೂತವಾದ್ದರಿಂದ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು ಇಂತು ಪರಿಹರಿಸಿ ಮಾತಾಡಿದನು.

೯. ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ ಸೃಷ್ಟಿವರ್ಣನೆ

ಆಹಾ! ವಿದುರಾ! ನೀನೇ ಧನ್ಯನು. ನಿನ್ನಂತಹ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಜ್ಞಾನಿಯು ಯಮಲೋಕಪಾಲನು ಪುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಪೂರುವಂಶವೇ ಸಜ್ಜನ ಪ್ರಶಂಸಾಪಾತ್ರವಾಗಿದೆ. ಈ ಲೋಕದಿ ಶ್ರೀಹರಿಕೀರ್ತಿಪುಷ್ಪಮಾಲೆಯನ್ನು ಹೊಸಹೊಸದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಯದಾಮತಿ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಪೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಅದರಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ನಾಜ್ಞೆಯಂ ಪಾಲಿಸಿದಂತೆಯೂ ಆಗುವದು.

ಮನುಜರು ಕ್ಷುಲ್ಲಕಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಬಹುದುಃಖವನ್ನು ಪಡುತ್ತಿರುವರು. ಅವರ ದುಃಖಶಮನವಾಗುವ ಕಾರಣವಾಗಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪೂಜ್ಯ ಶೇಷದೇವರು ಸನತ್ಕುಮಾರಾದಿ ಗಳಿಗೆ ಪೇಳಿದ ಬಾಗವತ ಪುರಾಣವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು

ಪಾತಾಳದಲ್ಲಾಸೀನರಾದ ಸನಕಾದಿಗಳಿಗಿಂತ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದ, ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸ್ತುತಿ ಮಾಡುತ್ತಾ ವಿರಾಜಿಸುವ, ಅಪ್ರತಿಬದ್ಧಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಯಾದ, ಶೇಷದೇವನನ್ನು ನೋಡಿದ ಸನಕಾದಿಗಳು ಅವನಿಂದ ಹರಿತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ತನಗೆ ಆದಾರ ಬೂತನಾದ, ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ, ವಾಸುದೇವಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಉಪಾಸಿಸುತ್ತ ಆ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಲ್ಲಿ ಲೀನವಾದ ಕಮಲನಯನಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಚ್ಚಿ ವಿಬುಧರಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಕಾಸಗೊಳಿಸುವ ಶೇಷನ ಪಾದಪದ್ಮವನ್ನು ನಾಗರಾಜಕುವರಿಯರು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ನಾನಾ ಪೂಜಾಸಾದನಗಳನ್ನು ತಂದು ಉತ್ತಮ ಬರ್ತೃಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆಂದು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಂದಾಕಿನೀ ದವಳವಾದ ಜಟಾಕಲಾಪಗಳಿಂದ ಆ ಶೇಷದೇವನ ಪಾದವನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಸನತ್ಕುಮಾರರು ಭಕ್ತಿಗದ್ಗದಿತ ಸ್ಖಲಿತಾಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಶೇಷಾವತಾರಕೃತ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಸಹಸ್ರ ಕಿರೀಟ ಮಣಿಗಣ ಪ್ರಕಾಶಿತೋದ್ದಾಮ ಫಣಾಸಹಸ್ರನಾದ ಆ ಬಗವಂತನಿಂದ ಬಾಗವತವನ್ನು ಶ್ರವಣ ಮಾಡಿದರು. ಪೂಜ್ಯತಮನಾದ ಶೇಷದೇವನು ತನಗೆ ಪೇಳಿದುದನ್ನು ನಿವೃತ್ತದರ್ಮರತನಾದ ಸನತ್ಕುಮಾರನು ಧೃತವ್ರತನಾದ ಸಾಂಖ್ಯಾಯನನಿಗೆ ಪೇಳಿದನು. ಪರಮಹಂಸಮುಖ್ಯನಾದ ಸಾಂಖ್ಯಾಯನನು ಬಗವನ್ಮಹಿಮಾವರ್ಣನ ಕುತುಕನಾಗಿ ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ಬಕ್ತ್ಯಾದಿ ಗುಣಬರಿತನಾದ ಪರಾಶರನಿಗೂ ಮತ್ತು ಬೃಹಸ್ಪತಿಗೂ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟನು. ನಮ್ಮ ದಯಾಳು ಗುರುಗಳು ಪರಹಿಂಸಾ ವಿಮುಖರಾದ್ದರಿಂದ ಪುಲಸ್ತ್ಯನು ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತರಾಗಿ ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣ ಪ್ರವಕ್ತನಾಗು ಎಂದು ಪರವಂಪಾಲಿಸಿದರು. ಅಂತಹ ಪರಾಶರನು ಪೇಳಿದ ಬಾಗವತವನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ಅನುವ್ರತನಾಗಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಿರುವ ನಿನಗೆ ಹೇಳುವೆನು.

ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರಳಯೋದದಿಯಲ್ಲಿ ಯೋಗನಿದ್ರಾ ಮುದ್ರಿತನಾಗಿ ಶೇಷತಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಸರ್ಗಾದಿ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಉಪರಮಿಸಿ, ಸ್ವಾತ್ಮರತನಾಗಿದ್ದನು. ಈ ವಿಶ್ವವೆಲ್ಲವೂ ಆ ಹರಿಯ ಉದರಗತವಾಗಿದ್ದಿತು. ಚರಾಚರ ಜಗತ್ತನ್ನು ಪ್ರಳಯಕಾಲಾತ್ಮಕಶಕ್ತಿಯಿಂದ ನುಂಗಿ ಆ ಪ್ರಳಯ ಜಲದಲ್ಲಿ, ದಾಹಕಶಕ್ತಿಯನ್ನಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ವಾಸ ಮಾಡಿದನು. ಸ್ವರಮಣನಾದರೂ ಪ್ರಳಯಕಾಲಾತ್ಮಿಕಳಾದ ರಮೆಯನ್ನು ಗಾಢಾಲಿಂಗನದಿ ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಚತುರ್ಯುಗಸಹಸ್ರವಾಗುತ್ತಿರಲು ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲಪ್ರೇರಕನು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಅದೃಷ್ಟ, ನಾದನಾದಿಗಳನ್ನು ಲೀಲೆಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಒಳಗಿದ್ದ ಸಕಲ ಚರಾಚರ ಜಗನ್ನಿರ್ಮಾಣಮಾಡಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಆಗ ಆಕಾಶಾದಿ ಭೂತಗಳು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಜೀವರು ಅವನ ಕಟಾಕ್ಷಪಾತ ಪಾತ್ರರಾದರು, ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲಾನುಗತವಾಗಿ ರಜೋಗುಣದಿಂದ ಕೂಡಿ ಗರ್ಬೋದಕವು ವಾಯುವಿನಿಂದ ಶುಷ್ಕವಾಗಿ, ನಾಭಿಯಿಂದ ಕಮಲರೂಪವಾಗಿ, ಹೊರ ಹೊಮ್ಮಿತು. ಕರ್ಮಫಲದಾನಸಮರ್ದವಾದ ಕಾಲಕರ್ಮಗಳಿಂದ ತತ್ಪ್ರೇರಕವಾದ ಹರೀಚ್ಛೆ ಮುಖ್ಯಕಾರಣವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಚತುರ್ಮುಖ ಬವನವಾದ ಲೋಕಪದ್ಮವು ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತಾ ವಿಶಾಲವಾದ ಪ್ರಳಯೋದಕ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸಿತು.

ಆಗ ಶ್ರೀಹರಿಯು ರೂಪಾಂತರದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಕನಾಗಿ ಆ ಪದ್ಮವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ

ದನು. ಪೃಥಿವೀಮಯವಾದ್ದರಿಂದ ಶಬ್ದಾದಿ ಸರ್ವಗುಣಪ್ರಕಾಶಕವಾದ ಆ ಪದ್ಮದಲ್ಲಿ ವೇದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಪ್ರಧಾನನು, ಸ್ವತಂತ್ರ ಪರಮಾತ್ಮಸಂಭೂತನಾದ್ದರಿಂದ ಸ್ವಯಂಭು ವೆನಿಸಿದ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನು ಉದಿಸಿಬಂದನು ಆ ಪದ್ಮಕರ್ಣಿಕಾಮಧ್ಯದಲ್ಲಾಸೀನನಾಗಿ ಯಾವ ಲೋಕವನ್ನೂ ಯಾರನ್ನೂ ಕಾಣದೆ ಕಣ್ಣರಳಿಸಿ ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿದಾಗ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಮುಖಗಳನ್ನು ಪಡೆದನು. ಪ್ರಲಯವಾಯುಪ್ರಕ್ಷುಬ್ದಮಹಾತರಂಗ ಮಂಡಲವಾದ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಪುಟ್ಟಿದ ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ಲೋಕನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರಣವಾದ ಪದ್ಮವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ತನ್ನನ್ನಾಗಲಿ ತನ್ನ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಆ ಚತುರ್ಮುಖನು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಿಸಿ ದೇವನನ್ನೂ ನೋಡಲಾರದ ಬ್ರಹ್ಮನಾಗ ಇಂತು ಚಿಂತಿಸಿದನು. "ಈ ಪದ್ಮದಲ್ಲಿರುವ ನಾನಾರು? ಈ ಪದ್ಮವೆಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು? ನೀರಿನಲ್ಲಿರುವ ಈ ಪದ್ಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ವಸ್ತುವು ನೀರಿನಲ್ಲೇ ಇರಬೇಕು! ಅದಾವುದು? ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿಗಳೇ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದಮೇಲೆ ಅದು ಸರ್ವಭೂತ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದದ್ದೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಅದಾದರೂ ನಿರ್ದೋಷ ಜ್ಞಾನಾನಂದಾದಿ ಅಪ್ರಾಕೃತ ಶರೀರಿಯೇ! ಹರಿಯೇ! ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿ ಆ ಪದ್ಮನಾಲರಂದ್ರದಿಂದ ಜಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ನಾಲೀಕಾಧಾರ ವಸ್ತು ವನ್ನು ನೋಡಲಾರದೆ ಸ್ವರೂಪಾಚ್ಛಾದಕವಾದ ಮಾಯಾಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಾರಣನಾದ ಹರಿಯನ್ನರಸುತ್ತಿರಲು ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯಗಳೆಂಬ ಮೂರು ನೇಮಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಂವತ್ಸರವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಅವ್ಯಕ್ತೈಕ ಸ್ವಭಾವನಾದ ಹರಿಯು ಸ್ವಪ್ರಸಾದವಿಲ್ಲದ ಪುರುಷ ವಾಯುವಿನಿಂದಲೂ ಕಾಣಸಿಗನೆಂದು ದೇಹಧಾರಣಮಾಡಿದ ಜೀವರಿಗೆ ಮರಣಭಯವನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡುವ ಜನಾರ್ದನನ ಕಾಲಚಕ್ರವನ್ನು ಕಂಡು ತಿಳಿದು ಸ್ವಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಗಳಿಸಲು, ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು. ಜಿತ ಶ್ವಾಸನೂ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೂ ಆಗಿ ಅಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತ ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರತೆಯನ್ನು ಪೊಂದಿ, ಪುರುಷಾ ವಾಯುವಿನಿಂದ ನೂರುವರ್ಷ ಕಾಲ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಪೊಂದುವ ಧ್ಯಾನಬಲದಿಂದ ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪೊಂದಿ, ತನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿತನಾದ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯ ಅಪೂರ್ವ ದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆದನು

ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ತಾವರೆಯ ನಾಳದಂತೆ ದವಳವಾದ ವಿಶಾಲ ಶೇಷಭೋಗಶಯನದಿ ಪವಡಿಸಿದ ಪುರುಷನನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಸಂಪರ್ಕರಹಿತ ಸಹಸ್ರ ಫಣಾಗ್ರಸ್ಥಿತ ಜಾತಿರತ್ನಕಾಂತಿಪ್ರಕಾಶಿತವಾದ ಪ್ರಳಯಜಲದಲ್ಲಿ ನೀಲಮಣಿಪರ್ವತದಂತೆ ಬೆಳಗುವ ಹರಿಯನ್ನು ಕಂಡನು ನೀಲಪರ್ವತವು ಸಂಧ್ಯಾಮೇಘದಿಂದಾವೃತವಾಗಿ ಬಂಗಾರದ ಕೋಡನ್ನು ಪೊಂದಿ ರತ್ನಾಕರನನ್ನು ಓಷದಿಗಳನ್ನು ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ದೇವತೆಗಳು ಮೇಲೆ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರಲು ವೇಣುಗುಲ್ಮ ವೃಕ್ಷಜಾಲಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತಾ ನೀಲಮೇಘ ಶ್ಯಾಮನು, ಪೀತಾಂಬರಧರನು, ಸುವರ್ಣಕಿರೀಟಾಲಂಕೃತನು, ಕೌಸ್ತುಭರತ್ನ ದರನು, ಪ್ರಣತಾರ್ತಿಹಾರಿ ಶ್ರೀಪಾದ ಪದ್ಮನು ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅಪ್ರಾಕೃತ ಮೂರ್ತಿ ಯನ್ನು ಕಂಡು ಆನಂದಭರಿತನಾದನು. ಲೋಕತ್ರಯವನ್ನೊಳಗೊಳ್ಳುವ ನ್ಯಗ್ರೋಧ

ಪರಿಮಂಡಲತ್ವಾದಿ ಸರ್ವಶುಭಲಕ್ಷಣ ಲಕ್ಷಿತ ದೇಹನಾಗಿ ವಿಚಿತ್ರದಿವ್ಯಾಭರಣ ವಸ್ತ್ರಗಳ ಪೂರ್ಣಶೋಭೆಯಿಂದೊಪ್ಪುವ ದಿವ್ಯವೇಷವನ್ನು ಕಂಡು ಸಂತೋಷಭರಿತನಾದನು.

ವೈದಿಕಾದಿ ವಿವಿದ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲೋಸುಗ ಶ್ರೀ ಹರಿಯನ್ನಭಿಮುಖೀಕರಿಸಲು ಪೂಜಿಸುವರಲ್ಲಿ ದಯೆಯಿಂದ ನಖಚಂದ್ರರಶ್ಮಿಗಳಿಂದೊಪ್ಪುವ, ಚಾರುಚರಣ ಕೋಮಲಾಂಗುಲೀ ಮನೋಹರವಾದ, ಸರ್ವಕಾಮಪ್ರದಾನ ಸಮರ್ದವಾದ ಲೋಕವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ತನ್ನ ಪಾದಪದ್ಮವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಹರಿಯನ್ನು ಕಂಡನು

ಆ ಲೋಕಾರ್ತಿಹರಣಕಾರಣ ಮಂದಹಾಸ, ಕುಂಡಲಮಂಡಿತ ಗಂಡಯುಗ್ಮ ಅದರ ಬಿಂಬ ಶೋಣಿಮಾ ಸುಷಮೆ, ಚಾರುಚಂಪಕ ನಾಸಿಕೆ, ಸ್ಮರಶರಾಸನಸಮಭ್ರೂಮಂಡಲ, ನಿತಂಬದಲ್ಲೊಪ್ಪುವ ಕದಂಬಕಿಂಜಲ್ಕ ಪಿಶಂಗ ವಸನ, ಮೇಖಲಾಮಣಿ ಮಯೂಖರಂಜಿತ ಜಘನ, ಅನಂತರತ್ನಖಚಿತ ಹಾರಶೋಭೆ, ಶ್ರೀವತ್ಸವಲ್ಲಭವಕ್ಷಸ್ಥಲ ವಿಸ್ತಾರತೆ, ಇವು ಗಳಿಂದೊಪ್ಪುವ ಅಪ್ಪನಂ ಕಂಡು ತುಷ್ಟಿಗೊಂಡನು

ಅನರ್ಘ್ಯ ಕೇಯೂರಮಣಿರಾಜರಾಜಮಾನ ದೋರ್ದಂಡ ಸಹಸ್ರಶಾಖಾಸಮೇತ ವಾಗಿ ಅವ್ಯಕ್ತಾನಂತಮೂಲವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸೇವಿತವಾಗಿ, ಚತುರ್ದಶಭುವನ ಸರ್ವಕಲ್ಪತರು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿ, ಪರಿವೀತವಲ್ಕಲಸದೃಶ ಶೇಷಭೋಗಮಾಗಿಪ್ಪ, ತರುರಾಜವೋ ಈ ಶ್ರೀಹರಿ!

ಚರಾಚರ ಸತ್ವನಿಷೇವಿತವು, ಸರ್ವಬಂದುವು, ಜಲನಿದಿಪರಿವೀತವು, ಕಿರೀಟಸಹಸ್ರ ಕನಕ ಶೃಂಗವು, ಕೌಸ್ತುಭಾಖ್ಯರತ್ನಗರ್ಭವು ಆದ ಪರ್ವತಶ್ರೇಷ್ಠವೋ ಈ ಶೌರಿ! ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ-ವೇದಮದುಕರ ಮಧುರಗಾನರಚಿತ ನಿಜಕೀರ್ತಿಪ್ರದಾನ ಪರಪಾಸನಾನವರತ ನವವನಮಾಲಿಕಾ ನಿವೀತನಾದ, ನಿತ್ಯತ್ರಿಧಾಮಸ್ಥಿತಿ ಮುಕ್ತ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರವಾಯುವಹ್ನಿ ಮುಖ ನಿಖಿಲಲೋಕಪಾಲ ಪರಿಸೇವಿತನಾದ, ಹರಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ ಮನೆಯಾದ ಕಮಲವು ಅವನ ನಾಬಿಸರೋವರದಿಂದ ಬಂದುದನ್ನು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರಳಯೋದಕವನ್ನು ಪ್ರಳಯವಾಯುವನ್ನು ಕಂಡನು. ಜಗದ್ವಿದಾತನಿಂತು ಮುಕ್ತರನ್ನಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯವನ್ನು ಕಾಣದೆ ನಿಂತು, ತನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯವು ಹರಿಯ ಅನುಗ್ರಹ ದಿಂದಲೇ ಎಂದರಿತು ಆ ಹರಿಶುಶ್ರೂಷೆ ಎಂತೆಂದು ಮನದಿ ಕಾತರತೆಯನ್ನು ತುಂಬಿ, ಹರಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲು ಆ ಸ್ವಯಂಭುವನು ಪ್ರಾರಂಬಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಅದೃಷ್ಟ ಕಾರಣವನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಂಜಿಸಿ ರಾಜಸಗುಣದಿಂದ ಉಪರಕ್ತನನ್ನಾಗಿಸಿ ಪ್ರಜರನ್ನು ತನ್ನಿಂದ ಸೃಜಿಸಲೆಣಿಸಿದ ಸರ್ವೇಶನ ಸಂಕಲ್ಪದಂತೆ ಅನೇಕವಿಧ ಸೃಷ್ಟ್ಯಬಿಮುಖನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲೇ ಮನವನ್ನಿಟ್ಟು ಇತರವೆಲ್ಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈ ರೀತಿ ಸ್ತುತಿಸಿದನು.

೧೦. ಬ್ರಹ್ಮಕೃತ ಸ್ತುತಿ—ಹರಿ ವರದಾನ

ಸ್ವಾಮಿನ್! ಶ್ರೀಹರೇ! ಇಂದು ನಿನ್ನರಿತೆನಯ್ಯಾ ಗೋವಿಂದ! ಎಷ್ಟುದಿನಕ್ಕೋ ಹರೇ! ನಿನ್ನ ಈ ದರುಶನ! ಅವ್ಯಕ್ತೈಕಸ್ವಬಾವನೇ ನಿಜ, ಆದರೂ ಬಕ್ತರ ಬಕ್ತಿಯ ಅನು ನಯಕ್ಕೆ ನೀ ಒಲಿವೆ. ಇದು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ ಆದರೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ವಸ್ವಾಮಿಭಾವದಿಂದ ತಿಳಿದವರೆ

ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಣುವರು. ಪಾಪಪ್ರತಿಬಂಧಕಬಂಧಿತರು ನಿನ್ನನ್ನೆಂತು ಕಾಣುವರು? ದ್ರವ್ಯಕರ್ಮ ಕಾಲಸ್ವಬಾವಜೀವರು ನಿನ್ನದೀನರು. ಅವರಿಗೆ ಸ್ವತಃ ಅಸ್ತಿತ್ವವೇ ಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಹೊರ ತೆಲ್ಲವೂ ಸದೋಷವು, ಅಸ್ವತಂತ್ರವು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸತ್ವಾದಿಗುಣರಚಿತ ಮಹದಾದಿ ವಿಕಾರಸೃಷ್ಟ ಶರೀರರವರು. ನೀನು ನಿರ್ಗುಣನು, ಅಪ್ರಾಕೃತನು ಅವರಿಗೆ ನೀನು ಪ್ರೇರಕ. ನಿನಗೆ ಪ್ರೇರಕರಾರಿಲ್ಲ. ಅವತಾರಂಗಳ ವಹಿಸಿದಾಗಲೂ ಸ್ಥಾನಬೇದದಿಂದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಬೇದವಾಗಲಿ ಬೇದಾಬೇದವಾಗಲಿ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಸರ್ವರಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ನಿನಗೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಬೇದವೆಲ್ಲಿಯದು?

ನಿನ್ನ ನಾಬಿಪದ್ಮಬವನದಿಂದ ಪ್ರಭವಿಸಿ ನಾ ಬಂದೆನು ಆ ನಿನ್ನ ಪದ್ಮನಾಬರೂಪವು ನಿನ್ನ ಅನಂತಾವತಾರಗಳಿಗೆ ಮೂಲಬೂತವಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಪದು. ಜ್ಞಾನರಸಪೂರ್ಣನು, ನಿತ್ಯನಿರಸ್ತ ಪ್ರಕೃತಿಪ್ರಾಕೃತಸಂಬಂದನು ಸಜ್ಜನಾನುಗ್ರಹದಿಂದವತರಿಸಿ ಪೊರೆವನು, ನಿರ್ದೋಷನು ಆದ ನಿನಗೆ ನಮಿಪೆನು.

ಆನಂದೈಕರಸನಾದ್ದರಿಂದ ಷಡ್ವಿಕಾರರಹಿತನು ಅಪ್ರತಿಹತ ಪ್ರಕಾಶ ಸ್ವರೂಪನು ಆದ ರಮಾಪತಿಯೇ! ನಿನ್ನ ಹೊರತು ನಿರ್ಗುಣರಿನ್ನಾರು? ವಿಶ್ವಸೃಷ್ಟನಾದರೂ ನಿನಗೆ ಸೃಜಕರಿಲ್ಲ ಪ್ರಪಂಚ ವಿಲಕ್ಷಣನಾದರೂ ಪ್ರಪಂಚ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿರುವೆ. ಆದಿಭೂತ ನಾದರೂ ಬೂತೇಂದ್ರಿಯ ಮನೋನಿಯಾಮಕನಾಗಿ ಅಂತಸ್ಥನೆನಿಸಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವೆನು. ನಿನ್ನ ಹೊರತನ್ಯಶರಣಜನ ಕರುಣಾಪರಣಾಲಯರನ್ನು ಕಾಣೆನು

ನಾನು ಕಂಡ ನಿನ್ನ ಬುವನಮಂಗಳ ಮಂಗಳರೂಪವನ್ನು ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯೋ ಪಾಸನೆಯಿಂದ ದ್ಯಾನಾನುಗುಣವಾಗಿ ತೋರಿಸಿ, ಪೊರೆವ ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನನೇ! ನಮೋನಮಃ! ಇಂತಹ ನಿನ್ನನ್ನು ತಮೋಯೋಗ್ಯರಾದ ಪಾಪಿಗಳೆಂತು ಬಜಿಪರು? ನರಕವನ್ನು ಪೊಂದುವ ದುಷ್ಟಸಂಗದೂಷಿತರೆಂತಾದರಿವರು? ಆದರೆ ಕೃಷ್ಣಾ! ಅಂತರಂಗ ದಲ್ಲಿ ಹರಿಯ ಕಾಣುವ ಸುಜನರು ಗುರುಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಿ ಉಪನಿಷದುಕ್ತಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಉಪಾಸಿಸಿ, ನಿನ್ನ ಚರಣಾಂಬುಜಗಂದವನ್ನು ವಾಯುಸಮಾನೀತವಾಗುತ್ತಿರಲು ಸೇವಿಸಿ, ಶ್ವೇತದ್ವೀಪಾದಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ನಿನ್ನ ಮೂಲರೂಪವನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಕೊಂಡಾಡುವರು ಅವರ ಹೃದಯವನ್ನೆಂದಿಗೂ ಬಿಡದೆ ನಿಂತು ಸಂತೈಸುವಿಯೋ ದೇವಾ! ಎಂದಿನವರೆಗೂ ನಿನ್ನ ಅಬಯಾಖ್ಯ ಪಾದಪದ್ಮವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸು ವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂದಿನವರೆವಿಗೀ ಜನರಿಗೆ ಧನವಸನ ನಿವಸನ ಪುತ್ರಕಳತ್ರಮಿತ್ರ ನಿಮಿತ್ತ ಶೋಕ, ಆಶೆ, ಪರಿಬವ, ದೀನತೆ, ಮಹಾಲೋಬಗಳು, ನಾನು ನನ್ನದೆಂಬ ದುರಭಿಮಾನ ಜನ್ಯದುಃಖಗಳು ಪೀಡಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುವವು. ಸರ್ವಪಾಪಶಮನವಾದ ನಿನ್ನ ಮಂಗಳಕರಕದಾ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ನಿನ್ನಿಂದ ವಿಮುಖರಾಗಿ, ಬೇಡಿದ ಸುಖಲೇಶ ಕ್ಕಾಗಿ ದೀನರಾಗಿ, ಕಂಡವರನ್ನು ಬೇಡಿ, ದನವನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ, ತಾವೂ ಸುಖಿಸದೆ ಸದ್ವ್ಯಯ ವನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ನಿರಂತರ ಪಾಪಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯಿಂದ ನರಕವನ್ನೋ ತಮಸ್ಸನ್ನೋ ಪೊಂದುವ ಇಂದ್ರಿಯಾರಾಮರೆಂದಿಗೂ ನಿನ್ನ ಚರಣವನ್ನು ಕಾಣಲಾರರು. ಈ ತ್ರಿವಿಧ

ಜೀವರು ಹಸಿವೆ, ನೀರಡಿಕೆ, ಪಿತ್ತ ಶ್ಲೇಷ್ಮಗಳೆಂಬ ತ್ರಿದಾತುಗಳು, ಚಳಿ ಬಿಸಿಲು ಗಾಳಿ ಮಳೆ, ಪರಸ್ಪರ ಕಲಹ, ಕಾಮಾಗ್ನಿ ತಡೆಯಲಾಗದ ಸಿಟ್ಟು, ಇವುಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತರಾಗಿರುವರು ಇವರನ್ನು ಕಂಡು ನನ್ನ ಮನ ನೊಂದಿದೆ.

ಮುಕ್ತಿಯೋಗ್ಯರು ನಾನು ನನ್ನದೆನ್ನದೆ ದ್ಯಾನ ದರ್ಶನ ಬೋಜನ ಬೋಗಾದೀಂದ್ರಿಯ ವಿವಿದ ವ್ಯಾಪಾರವು ಶ್ರೀಹರೀಚ್ಛಾಪ್ರಣೀತವೆಂದು ತಿಳಿವರು. ಅವರು ಅದೇ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು. ಅಂದೇ ಆತ್ಯಂತಿಕ ಪ್ರಯೋಜನಶೂನ್ಯವಾದರೂ ಯಜ್ಞಾದಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಫಲವಾದ ಸುಖದುಃಖಪರಂಪರಾಪಾದಕವಾದ ಸಂಸ್ಸೃತಿಯು ನಾಶ ಹೊಂದುವದು

ನಿತ್ಯ ಸಂಸಾರಿಗಳಂತೂ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ ನಿಶ್ಚಯವಿಲ್ಲದೆ ಅಜ್ಞಾನನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿ ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯಸಕ್ತೇಂದ್ರಿಯವಶರಾಗಿ, ಮನೋರದವನ್ನೇರಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ದನಲೋಬದಿಂದ ನಿದ್ರೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಲಾರದೆ, ಅದೃಷ್ಟ ಪ್ರೇರಕನಾದ ನಿನ್ನಿಂದ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ದಂಗಳು ಕೈಗೂಡದೆ ಕೆಡುತ್ತಿರಲು ಪಾಪಿಗಳಾಗಿ, ಏನು ಪೇಳಲಿ! ಋಷಿಕುಲಪ್ರಸೂತರೆನಿಸಿದವರು ಕೂಡ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳಲೊಲ್ಲದೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲೇ ನರಳುತ್ತಿರುವರು ನಿತ್ಯ ಲುಪ್ತಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನರಾಗಿ ತ್ರಿದಿವನಿರಯಭೂಗೋಚರರಾಗಿ ಗೋಳಾಡುತ್ತಿರುವರು.

ಪುರುಷೋತ್ತಮ! ಲೋಕಮಾನ್ಯರಾದ ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಶ್ರವಣ ಮಾಡಿ ವಿಷ್ಣುಬಕ್ತಿಪರಿಶುದ್ಧಾಂತಃಕರಣರಾದ ಮುಕ್ತಿಯೋಗ್ಯ ಜನರು ಸ್ವಯೋಗ್ಯವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಜ್ಞಾನಾನಂದಾದಿ ಗುಣಗಳನ್ನು ದ್ಯಾನಿಸಲು ಅವರಲ್ಲಿ ಪರಮಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿ ಉರುಗಾಯನಾದ ನೀನು ನಿನ್ನ ಅನಂತರೂಪವನ್ನೇ ಅವರಿಗೆ ತೋರಿಸುವೆ. ನಾನಾಜನರಲ್ಲಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಸರ್ವಬೂತಗಳಲ್ಲಿ ದಯೆಯಿಂದ ಆರಾದಿಸಿ ಮೆಚ್ಚಿಸಿ ದುರ್ಬಗ ಶರೀರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ನಿರ್ದೋಷನೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅನಿಮಿತ್ತಬಂಧುವೆಂದು ನಂಬಿದ ಸುರಪ್ರಕೃತಿ ಜನರಲ್ಲಿ ಅತಿಪ್ರಸನ್ನನಾದಂತೆ, ಅಸುರಸ್ವಬಾವದವರು ಅತ್ಯುಪಚಾರ ವೈಬವಗಳಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಮಬೀಜಾಂಕುರವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿರುವ ಅವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನೀ ಕೈಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ, ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವದು ದೂರತೋಪಾಸ್ತವೇ ಸರಿ!

ಪುರುಷರು ವಿವಿದ ಕರ್ಮವನ್ನಾಚರಿಸುವರು. ದಾನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವರು ತಪವನ್ನು ಮಾಡುವರು, ವ್ರತಗಳನ್ನಾಚರಿಸುವರು, ಅದೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಸತ್ಕಾರದಿಂದ ಪುಟ್ಟುವ ಅದೃಷ್ಟವೆಂಬ ಪ್ರಯೋಜನದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೂ ನಿನಗೆ ಸಮರ್ಪಿತವಾಗದಿದ್ದರೆ ಬರೀ ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮವು ಕೂಡ ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತಿಸಾದನವಾಗಲಾರದು. ಶಶ್ವದೇಕಪ್ರಕಾರವಾದ ಸ್ವರೂಪಬೂತ ಜ್ಞಾನಬಲದಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬೇದವಿಷಯಕ ಮೋಹವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿರುವ, ಅಪ್ರಾಕೃತಜ್ಞಾನ ರೂಪಬುದ್ಧಿಪ್ರಕಾಶನಾದ, ಪ್ರಕೃತಿಕೃತದೇಹಜನನ ಮರಣಾದ್ಯುಪದ್ರವ ದೂರನಾದ, ಕರ್ಮಬದ್ಧ ಜೀವವಿಲಕ್ಷಣನಾದ, ಜಗಜ್ಜನ್ಮಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರ ನಿಯಮನಾದಿ ನಿಮಿತ್ತ ಸ್ವತಂತ್ರಕಾರಣನಾದ, ಲೀಲೆಗೋಸುಗ ಜೀವರಿಗೆ ಜನ್ಮಪ್ರಬೃತಿ ಮೋಕ್ಷಪರ್ಯಂತ ಸಮರ್ಪಕ ಕ್ರೀಡಾರಾಮಬೂತಪ್ರಪಂಚನಾದ, ಈಶ್ವರನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾ ಅನಾದಿಯಿಂದ ದಾಸನಾಗಿ ಬಂದಿರುವೆನು.

ಪ್ರಾಣಪ್ರಯಾಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಕ್ತಿವಿವಶರಾಗಿ ನಿನ್ನ ಗುಣಕರ್ಮ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ನಿನ್ನ ಪವಿತ್ರನಮಗಳನ್ನು ನುಡಿವ ಸುಜನರು ಅನೇಕ ಜನ್ಮಸಂಚಿತಪಾಪಪಂಕಿಲವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರಳಯಾದಿ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಕಾರರಹಿತನೂ, ಮಾಯಾದಿ ಸರ್ವಾವರಣರಹಿತನೂ ಜನ್ಮಮುಖಪ್ರಾಕೃತದೋಷರಹಿತನೂ ಆದ ನಿನ್ನನ್ನು ಪೊಂದಿ ಸುಖಿಪರು 'ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಅನ್ಯರೂ ಪೂರ್ಣರು, ಅವನ ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಬೇದ ಉಂಟು, ಜೀವನೇ ಬ್ರಹ್ಮನು ವಿಷ್ಣುವೂ ಜೀವನೇ, ಜಡದಿಂದ ಜೀವ-ವಿಷ್ಣುಗಳಿಗೆ ಬೇದವಿಲ್ಲ. ಇವು ಬೇದಮೋಹವೀ ಅಜ್ಞಾನವು ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಉಪಾಸಿಸಿದವರಿಗೆ ಬೇದಮೋಹವು ಪುಟ್ಟಲಾರದು. ಅನಂತಾಸನ ವೈಕುಂಠ ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ತ್ರಿಪಾತ್ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ನೀನೇ ಮೂರು ರೂಪನಾದೆ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ವಿರಿಂಚನೆಂಬ ರೂಪದಿಂದಲೂ, ಗಿರೀಶನಲ್ಲಿ ಶಿವನೆಂಬ ರೂಪದಿಂದಲೂ, ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಸೃಷ್ಟಿಲಯಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಾ ನೀನೇ ಸ್ವಯಂ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ ಒಂದಿದ್ದು ಮೂರಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಬಗವತ್ಕಲ್ಪದ್ರುಮನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಲೋಕದ ಜನರು ಶ್ರೀಹರೇ! ಪಾಪನಿರತರು, ಪುಣ್ಯಮಾಡುವದನ್ನು ಮರೆತರು. ನೀನೇ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಪೇಳಿದ ನಿನ್ನ ಸೇವಾದರ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಅನ್ಯ ಲೌಕಿಕ ಕರ್ಮನಿರತರಾಗಿರುವಾಗ ಅವರು ಬದುಕಬೇಕೆಂಬ ಆಶಾಪಾಶವನ್ನು ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚದೆ ನಿತ್ಯಕಾಲವೀಕ್ಷಕನಾದ ನೀನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಕ್ಷಣಾರ್ದದಲ್ಲಿ ಛೇದಿಸಿಬಿಡುವೆ. ಸಕಲ ಲೋಕದಿಂದ ನಮಸ್ಕೃತವಾದ ಸತ್ಯಲೋಕಪಾಲಕನೆನಿಸಿ ಪರಾಯುನಾಗಿರುವೆನಾದರೂ ಆ ದ್ವಿಪರಾರ್ದಗಳು ಮುಗಿಯುವಾಗ ನಾನೂ ನಿನಗೆ ಬಯಪಡುವೆನು ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆನಂದವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಪೊಂದಲು ಬಹುಕಾಲ ತಪವನ್ನೂ ಗೈಯುವೆನು ಇಂತಹ ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಹರಿಯೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು

ಇತರರಿಗೆ ವಿಜ್ಞಾನವಿಲೋಪ ಹೇತುಗಳಾದ ತಿರ್ಯಕ್, ಮನುಷ್ಯ ವಿಬುದಾದಿ ಜೀವಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ನೀನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ನಿರ್ಮಲಧರ್ಮ ಪರಿಪಾಲನೆಗೆಂದವತರಿಸಿ ನಿತ್ಯರತನಾದರೂ ನಿತ್ಯಾನಂದಮಹಾಂಬುದಿಯಾದರೂ ಅವರವರಿಗವರವರ ದರ್ಮವನ್ನು ನೋಡಿಸಲು ನಡೆಸಿದ ಪುರುಷೋತ್ತಮನೇ! ಬಗವನ್! ನಮಸ್ಕಾರ! ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ನಿನಗೆ ಅವಿದ್ಯಾಸಂಬಂದವೇ ಇಲ್ಲ ಪಾಂಚಪರ್ವಣಿಯಾದ ಅವಿದ್ಯೆಯಿಂದಾವೃತನೆಂದು ತೋರಿಸಿ, ಲೋಕಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಉಪರಮಿಸಿ, ಸಮಸ್ತವನ್ನುದರದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಪ್ರಳಯೋದದಿಯಲ್ಲಿ ಮೃದುಶೇಷಪರ್ಯಂಕದಲ್ಲಿ ಯೋಗನಿದ್ರಾಮುದ್ರಿತನಾಗಿದ್ದೆ. ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲವೆಂದು ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರಲು ಸುಜನರು ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಲುಪಕ್ರಮಿಸಿದ ನಿನ್ನ ನಾಬಿಸರೋಜದಿಂದ ನಾ ಬಂದೆ ನಿನ್ನನುಗ್ರಹದಿಂದ ಲೋಕತ್ರಯಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಿಂದ ಅದಿಕೃತ ಸಾದನನೆನಿಸಿ ನಿಂದೆ. ರುದ್ರಾದಿ ಸಮಸ್ತ ಜೀವರನ್ನು ಪೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಯೋಗನಿದ್ರೆಯ ಮಾಡುತ್ತಾ ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲೋದಯವಾಗಲು ವಿಕಸಿತನಲಿನನಯನನಾಗಿ ವೀಕ್ಷಿಸುವ ವಿಬೋ! ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯಂ ಕೇಳು. ನೀನೆನ್ನ ಅನಿಮಿತ್ತಬಂದುವಾಗಿರುವೆ ಸಮಸ್ತಜಗಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವೆ ಪರಾಕ್ರಮಿಸಿ

ಮೆರೆಯುವ ಐಶ್ವರ್ಯದಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುವ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದೊಂದೇ! ಪ್ರಣತ ಪ್ರಿಯನಲ್ಲವೇ ನೀನು! ಪೂರ್ವದಂತೆ ಈ ಜಗವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನನಗೆ ದಯಪಾಲಿಸು.

ಪ್ರಪನ್ನಲೋಕವರದನು, ರಮಾಪ್ರಿಯನು ಆದ ನೀನಾಮಾತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಮಾಡುವ ಅವತಾರಗುಣಲೀಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಜಗನ್ನಿರ್ಮಾಣವ್ಯಾಪಾರರತನಾದೆನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಮರೆಯದೆ ಮಗ್ನವಾಗಲಿ! ಜ್ಞಾನಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಪಾಪಸ್ವರೂಪ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಸೃಜಿಸುವಾಗ ಪಾಪಲೇಪವಾಗದಿರಲಿ! ಪ್ರಳಯಸಮುದ್ರಶಾಯಿಯಾದ ಯಾವ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅನಂತಶಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನನಾಮಕ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ನಾನು ಬಿಸ್ನಾಂಶನಾಗಿ ಬಂದಿರುವೆನೋ—ಅಂತಹ ವಿಚಿತ್ರರೂಪನನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಕಾಪಾಡುವ ಪುರುಷೋತ್ತಮನೇ! ನಿನ್ನ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಜ್ಞಾನವೆನಗೆ ನದಾ ನಶಿಸದೇ ಜಾಗೃತವಾಗಿರಲಿ! ಇಂತಹ ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನದಾನಚಣನು, ಅತ್ಯಂತ ಕರುಣನು ಆದ ಶ್ರೀಶನು ಹೆಚ್ಚಳವಾದ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನಯನಪದ್ಮವನ್ನರಳಿಸಿ, ಮಂದಹಾಸದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ ಪರ್ಯಂಕದಿಂದೆದ್ದು ಪ್ರಪಂಚಜಯಶಾಲಿಯಾಗುವಂತೆ ನನ್ನ ಮನಃಖೇದವು ನಶಿಸಿ ಪೋಗುವಂತೆ ಮದುಮಧುರವಾಣಿಯಿಂದ 'ಎಲೌ ವೇದಗರ್ಬ! ಬಯ ಬೇಡ, ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡು!' ಎಂಬೀ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿ ನನ್ನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸಲಿ! ಎಂದು ಚತುರ್ಮುಖನು ಸ್ತುತಿಸಿದನು.

ಇಂತು ತಪೋವಿದ್ಯಾಸಮಾದಿಗಳಿಂದ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಸಂದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆದು ಶತಾನಂದನು ಮನಸಾ ವಚನಾ ಕೈಲಾದಷ್ಟು ಸ್ತುತಿಸಿ ಹರಿಗುಣಾನಂತ್ಯವಂ ಕಂಡು ಅಲಂಬುದ್ಧಿರಹಿತನಾದರೂ, ವಿರಮಿಸಿದನು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮನೋಬೀಷ್ಟವನ್ನು ತಿಳಿದು ಮದುಸೂದನನು ಪ್ರಳಯಜಲಮದ್ಯದಲ್ಲಿ ಲೋಕಗಳನ್ನಿಡುವ ವಿದದ ವಿಜ್ಞಾನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಲಂಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಖೇದಪಡುವ ಬ್ರಹ್ಮನ ಜ್ಞಾನಸಂಕಟವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ಅಗಾಧ ಗಂಭೀರ ವಚನಗಳಿಂದಿಂತೆಂದನು.

ವೇದಗರ್ಬ! ಖೇದವನ್ನು ಬಿಡು ಸರ್ಗಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡು. ಲೋಕಸಂಸ್ಥಾನ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ನೀನಪೇಕ್ಷಿಸಿದಾಗ ಆಗಲೇ ನಾನು 'ತಪ' ಎಂದು ಹೇಳಿದೆನಲ್ಲವೇ? ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣುವೆ ಆಗ ಬಕ್ತಿಯುಕ್ತಧ್ಯಾನಬಲದಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತನಾದ ನನ್ನನ್ನೂ ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸರ್ವಲೋಕಗಳನ್ನು ನೋಡುವೆ ದಾರುವಿನಲ್ಲಿ ನಿಸ್ಸಂಗನಾಗಿರುವ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಸರ್ವಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಿಕಾರನಾಗಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದ ಯೋಗ್ಯನು, ತನ್ನ ಪಾಪವನ್ನೆಲ್ಲಾ ತೊಡೆದು ಬಿಸುಟು, ಶುದ್ಧನಾಗುವನು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಕೇಳು, ಅಹಂ ಮಮಕಾರಗಳ ಬಿಟ್ಟು, ಭೂತೇಂದ್ರಿಯಮನೋ ಬುದ್ಧಿಪ್ರಮುಖ ಪ್ರಾಕೃತ ವಿಕಾರರಹಿತನೆಂದು ತಿಳಿದು, ಹೃದಯದಲ್ಲಿರುವ ಬಿಂಬಪಾದಾಬ್ಜಸೇವಕನಾದ ಜೀವಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಮುಕ್ತನೇ ಆಗುವನು ಅದೃಷ್ಟಫಲೋನ್ಮುಖವಾದ ನಾನಾಕರ್ಮವಿಪಾಕವನ್ನನುಸರಿಸಿ, ವಿವಿದ ಪ್ರಜರನ್ನು ಸೃಜಿಸುವಾಗ ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯು ನಶಿಸದೇ ಉಜ್ವಲವಾಗಲಿ! ಇದು

ನನ್ನ ಪರಮಾನುಗ್ರಹವೆಂದು ತಿಳಿ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಮನವಿಟ್ಟು ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಮಾಡುವಾಗ ಪಾಪ ಬಹುಳವಾದ ರಜೋಗುಣಲೇಪವು ನಿನಗೆ ನನ್ನ ನಂಬಿದ ಜ್ಞಾನಿಶ್ರೇಷ್ಠರಿಗೆ, ಆಗದಿರಲಿ! ಬೂತೇಂದ್ರಿಯಮನೋಗುಣ ಬುದ್ಧಿನಿಯಾಮಕನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರಭುವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ, ದೇಹಿಗಳಿಗೆ ದುರ್ಜ್ಞೇಯನಾದ ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಕಾಣಿಸಿರುವೆನು. ನನ್ನ ವಿಚಾರ ಚತುರನಾದ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಈ ರೂಪವು ಪುಷ್ಕರನಾಲದಿಂದ ಜಲಪೊಕ್ಕು ಹುಡುಕುವ ಸಮಯದಿ ದೃಗ್ಗೋಚರವಾಗಿದೆ ನನ್ನ ಮಹಿಮಾಂಕಿತವಾದ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿದೆ. ನನ್ನ ಕುರಿತು ತೀವ್ರ ತಪಸ್ಸನ್ನೂ ಗೈದೆ ಮನೋವಾಗ್ವ್ಯಾಪಾರಗಳೆರಡು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿತವಾಗುವದು ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ! ನಾನು ಪ್ರೀತನಾಗಿರುವೆನು. ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ! ಲೋಕಸೃಷ್ಟಿ ವಿಜಯೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಸತ್ವಾದಿಗುಣರಹಿತನಾದರೂ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ, ಸ್ವತಂತ್ರತ್ವ, ಸರ್ವೇಶತ್ವಾದಿಗುಣಬರಿತನಾದೆನ್ನ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿರುವೆ. ಅದಿಕಾರಿಯು ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ಬಜಿಸಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ನಾನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಸರ್ವಕಾಮಿತಪಲದಾತನಾಗುವೆನು. ಪೂರ್ತದಿಂದ, ತಪದಿಂದ, ಯಜ್ಞಗಳಿಂದ ತುಲಾಪುರುಷಾದಿ ದಾನಗಳಿಂದ, ಯೋಗಾಬ್ಯಾಸದಿಂದ, ಸಮಾದಿಯಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದದ್ದೆನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯೇ ಅನ್ಯವಲ್ಲ 'ನಿಃ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೆ ನನ್ನ ರಂಜನವೇ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ' ಎಂದು ತತ್ತ್ವವೇತ್ತೃಗಳು ತಿಳಿದಿರುವರು.

ನಾನೇ ಸರ್ವಬೂತಗಳ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವೆನಾದ್ದರಿಂದ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರ ವಿಷಯರಲ್ಲಿ ನಾನೇ ಅಬ್ಯರ್ಹಿತನೆನಿಸಿರುವೆನು ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಾನು ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡೆಂದು ನಿಯಮಿಸದ ಹೊರತು, ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರವಾಗಲಾರದ ದೇಹಾದಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೀತಿ ಯಂಕಿತ ಅನಂತಗುಣಿತವಾದ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕು. ನನ್ನಗೋಸುಗವೇ ದೇಹಾದಿಗಳು ಪ್ರೀತಿವಿಷಯಕವಾಗಿವೆ. ಬ್ರಹ್ಮನೇ! ಪ್ರಜಾಪತಿಯೇ! ನನ್ನಿಂದ ಪುಟ್ಟಿ ನನ್ನ ಬಕ್ತನಾದ ನೀನು ಈ ನಿನ್ನ ದೇಹದಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಜಾಗಣವನ್ನು ಪೂರ್ವಕಲ್ಪದಲ್ಲಂತೆ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡು. ಸರ್ವವೇದದಲ್ಲಿ ಖ್ಯಾತನಾದೆನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ನೀನೀ ಸೃಜನಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅದಿ ಕೃತನಾಗಿರುವೆಯಾದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಪೂಜೆಯೆಂದು ರುದ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡು

ಮೈತ್ರೇಯನು ಹೇಳಿದನು.

ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷರೊಡೆಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಧ್ಯಾನವಿಷಯವಾದ ತನ್ನ ರೂಪದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿ, ಉಪದೇಶಿಸಿ ಅಂತರ್ದಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

೧೧. ವಿರಿಂಚಕೃತ ನವವಿಧ ಸೃಷ್ಟಿ ವಿವರ

ವಿದುರ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು—

ಬಗವಂತನು ತಿರೋಹಿತನಾಗಲು ಲೋಕಪಿತಾಮಹನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ದೇಹದಿಂದ ಎಷ್ಟು ವಿದ ಪ್ರಜರನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದನು? ಬಗವನ್! ಬಹುಶ್ರುತನಾದ ನೀನು ನಾ ಕೇಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ದಯದಿಂದ ಕೊಟ್ಟು

ನನ್ನ ಸರ್ವ ಸಂಶಯಗಳನ್ನು ಕಳೆಯಬೇಕೆಂದು ಬೇಡುತ್ತಿರುವೆನು

ಎಂದು ವಿದುರನು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದನು ಕೌಷಾರವ ಮುನಿಯು ಪ್ರೀತನಾಗಿ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಮಾಧಾನ ಕೊಟ್ಟನು

"ವಿದುರಾ! ಕೇಳು, ವಿರಿಂಚನಾದರೂ ತನ್ನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ಮನಸಿಟ್ಟು ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ದಿವ್ಯವರ್ಷಶತಕಾಲದ ತಪಸ್ಸನ್ನಾ ಚರಿಸಿದನು.

ಆ ಪ್ರಳಯ ಜಲದಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ಅದಿಷ್ಠಾನವಾದ ಕಮಲವು ಜಲವು ಕೂಡ ಹರಿ ಪ್ರಬೋದಕಾಲವು ಬರಲು ಕಂಪಿತವಾದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ, ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ವಿವೃದ್ಧವಾದ ಹರಿನಿರತವಾದ ವಿಜ್ಞಾನಬಲದಿಂದ ನೀರನ್ನೂ ವಾಯುವನ್ನೂ ಸಹ ಕುಡಿದುಬಿಟ್ಟನು. ಸರ್ವಜೀವವಾಸ ವಿರೋದಿಯಾದ ಪ್ರಳಯಜಲವಾಯು ಪಾನವಂ ಗೈದು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದ ಕಮಲವನ್ನು ಕಂಡು ಇದರಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಲೀನವಾದೆಲ್ಲ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಮಿಸುವೆನೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದನು

ಜ್ಞಾನವೈರಾಗ್ಯಾದಿ ಗುಣಶಾಲಿಯಾದ ಚತುರ್ಮುಖನು ಚತುರ್ದಶ ಬುವನ ನಿರ್ಮಾಣ ನಿಮಿತ್ತವಾದ ಕರ್ಮದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ಶ್ರೀಹರೀಚ್ಛೆಯಂತೆ ಒಂದಾದ ಪದ್ಮವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಮೂರಾಗಿ, ಹದಿನಾಲ್ಕಾಗಿ ವಿಬಾಗಿಸಿದನು ಇದು ಲೋಕಸಂಸ್ಥಾ ವಿಬಾಗವು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಬ್ರಹ್ಮಾರ್ಪಣಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಮಾಡಿದ ಈ ಜಗನ್ನಿರ್ಮಾಣವು ವಿಶಿಷ್ಟ ಫಲದಾಯಕವೆಂದು ತಿಳಿ.

ವಿದುರನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು—

ಬಹುರೂಪನಾಗಿ ಅದ್ಭುತಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಕಾಲನಾಮಕ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಮಗೆ ವರ್ಣಿಸು

ಎನ್ನಲು ಮೈತ್ರೇಯನು ಹೇಳಿದನು—

ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲ ಬರಲು ಗುಣಗಳ ವಿಕಾರವಿಶೇಷವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಸೃಜಿಸುವ ನಿರ್ವಿಕಾರನು, ಅನನ್ಯಾದಾರನೂ, ಸಮಾದಿಕರಹಿತನೂ ಆದ ಶ್ರೀಶನು ಗುಣವೈಷಮ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರಣನನ್ನಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸೃಜಿಸಿ, ಮೂರು ರೂಪಗಳಿಂದ ಆವಿರ್ಭೂತನಾದನು. ಆ ರೂಪಗಳು ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣುಶಿವನೆಂಬವುಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರ ಗಳಿಗೋಸುಗ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂಬ ತನ್ನ ರೂಪದಿಂದ ನಿಂತು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸಿದನು. ಶಿವನಲ್ಲಿ ಕಾಲ-ಶಿವನೆಂಬ ತನ್ನ ರೂಪ ದಿಂದ ನಿಂತು ಶಿವನಿಂದ ಸಂಹಾರಮಾಡಿಸಿ ಶಿವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವನು

ಅನಾದ್ಯನಂತಕಾಲೀನವಾದ ಸರ್ವದೈಕಪ್ರಕಾರವಾದ ಈ ಜಗತ್ಪ್ರವಾಹವು ಸತ್ಯ ವಾದುದು ಮಿಥ್ಯೆಯೆಂದಿಗೂ ಅಲ್ಲ ಈಗ ಅರ್ಥಕ್ರಿಯಾಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಜಗತ್ತು ಸತ್ಯವು. ಅಂತೆಯೆ ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಮುಂದೆ ಪ್ರಳಯಾನಂತರದಲ್ಲಿಯೂ, ಜಗತ್ತು ಸರ್ವವೂ ಸತ್ಯವೆಂದೇ ತಿಳಿಯಲರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಒಂಬತ್ತು ವಿಧವಾಗಿದೆ ಪ್ರಾಕೃತ ಸರ್ಗವು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಹೊರಗೆ ಆದದ್ದು ಅದು ಆರು ವಿಧ. ವೈಕೃತಸರ್ಗವು

ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ನಿಂತಿರುತ್ತವೆ. ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಒಳಗೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪೊಂದಿರುತ್ತವೆ ಕಡಿದಕಡಿ ಒಣಗುತ್ತವೆ

ಎಂಟನೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಯು ತಿರ್ಯಕ್ ಸೃಷ್ಟಿಯು. ಇದು ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ವಿದ. ಜ್ಞಾನ ಶೂನ್ಯವಾದ ಇವು ಶರೀರಾಹಂಮಮಾಬಿಮಾನಬರಿತವು, ಆಹಾರನಿದ್ರಾರತವು, ಗಂದಜ್ಞಾನಿ ಗಳು, ಅಂತಃಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸುಖದುಃಖಾನುಭೂತಿ ಪಡೆಯುವದಾಗಿವೆ. ಗೋವು, ಮೇಕೆ, ಎಮ್ಮೆ, ಕೃಷ್ಣಮೃಗ, ಹಂದಿ, ಗವಯ, ರುರು, ಕುರಿ, ಒಂಟೆ, ಇವು ದ್ವಿಶವಗಳು ಕತ್ತೆ, ಕುದುರೆ, ಹೇಸರಕತ್ತೆ, ಗೌರಮೃಗ, ಶರಬ, ಚಮರೀಮೃಗ ಇವುಗಳು ಏಕಶಪವಶುಗಳು ನಾಯಿ, ನರಿ, ತೋಳ, ಹುಲಿ, ಬೆಕ್ಕು, ಮೊಲ, ಶಲ್ಯಮೃಗ, ಸಿಂಹ, ಕೋತಿ, ಆನೆ, ಆಮೆ, ಹಲ್ಲಿ, ಮೊಸಳೆ ಮೊದಲಾದವು ವಂಚನಖಿಗಳು. ಕಂಕ, ಹದ್ದು, ಬಕ, ಗಿಡಗ, ಬಾಸ, ವಲ್ಲೂರ, ನವಿಲು, ಹಂಸ, ಸಾರಸ, ಚಕ್ರವಾಕ, ಕಾಗೆ, ಗೂಬೆ, ಮೊದಲಾದವು ವಕ್ಷಿಗಳು.

ಒಂಬತ್ತನೆಯದು ಅರ್ವಾಕ್ ಸ್ರೋತಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ ಇದೊಂದೇ ವಿದವಾಗಿದೆ, ರಜೋಧಿಕರಾಗಿ ಕರ್ಮಪರರಾದ ಮನುಜರು ಮತ್ತು ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಸುಖಭ್ರಾಂತಿಯುಳ್ಳ ಅನ್ಯಥಾಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಅಸುರರು ಸ್ಥಾವರ ನರತಿರ್ಯಗ್ರೂಪ ಮೂರು ಸೃಷ್ಟಿಯು ವೈಕೃತವೇ ವೈಕಾರಿಕಾಹಂಕಾರದಿಂದ ದೇವಸೃಷ್ಟಿ ಪ್ರಾಕೃತವೆಂದು ಹೇಳಿದೆನಲ್ಲವೇ? ಆ ದೇವತೆಗಳು ಪುನಃ ಅಂಡದ ಒಳಗೆ ಸೃಷ್ಟರಾಗುವುದು ಕೌಮಾರಸರ್ಗವೆನಿಸುವುದು. ಇದು ಪ್ರಾಕೃತವೂ ಮತ್ತು ವೈಕೃತವೂ ಆಗಿದೆ, ಉಭಯಾತ್ಮಕವೆನಿಸಿದೆ.

ದೇವಸರ್ಗವು ಎಂಟು ವಿದ. ವಿಬುಧರು ಮುಖ್ಯಭೋಗಿಗಳೆನಿವರು. ಮಿಕ್ಕ ಏಳು ಗಣವನ್ನು ಕೇಳು. ಪಿತೃಗಳು 100 ಜನ, ಅಸುರರಲ್ಲಿ 30, ಗಂದರ್ವಾಪ್ಸರಸರಲ್ಲಿ 200, ಸಿದ್ಧರು 100, ಯಕ್ಷರಕ್ಷಸರಲ್ಲಿ 70, ಚಾರಣರು 30, ಭೂತಪ್ರೇತಪಿಶಾಚಾದಿಗಳು 70, ವಿದ್ಯಾಧರರು 70, ಕಿನ್ನರರು 70, ಇವೆಂಟು ವಿದವಲ್ಲದೆ, ಪ್ರಾಕೃತ ದೇವರು ವೈಕೃತ ದೇವರೆಂದು ಎರಡು ವಿದ ಮೊದಲೇ ಪೇಳಿದೆ. ಅಂತೂ ಹತ್ತುವಿಧ ದೇವನೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನು ಮಾಡಿದನು ಇವರು ಊರ್ದ್ವಸ್ರೋತಸರು.

ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನಿನಗೆ ವಂಶಾನುಚರಿತ ಮನ್ವಂತರಗಳನ್ನು ಪೇಳುವೆನು.

ವಿದುರಾ! ಇಂತು ಅಮೋಘಸಂಕಲ್ಪನು, ಸ್ವತಂತ್ರನು, ಅನ್ಯಸೃಷ್ಟ್ಯರಹಿತನು, ಸಕಲ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನೂ ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಕಲ್ಪಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ರಜೋಗುಣದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡುವನು ಇದು ಮೊದಲನೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಯೆಂದು ನಿಯಮವಿಲ್ಲ. ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಗುಣವ್ಯತ್ಯಯರೂಪ ಪ್ರಪಂಚಾರಂಬವು ಹರೀಚ್ಛಾ ನಿಯತವಾಗಿದೆ. ನದಿಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗು ತ್ತಿರುವ ಸುಳಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭ ಎಲ್ಲಿ ಕೊನೆ ಎಲ್ಲಿ ಎಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಅದರಂತೆ ಪ್ರಪಂಚವು ಪ್ರವಾಹತಃ ಸತ್ಯವಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದಿರುವರು ಈ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ದೇವಾಸುರಾದಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಮನ್ವಂತರಾಂತರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವರು ಜೀವರು ಬೇರೆ ಯಾಗಬಹುದು. ಪದವಿಗಳೊಂದೆ ಇಂದ್ರಾದಿ ನಾಮಗಳಿಂದ, ಶುಕ್ಲಕೃಷ್ಣಾದಿ ರೂಪ ಗಳಿಂದ, ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷಾದಿ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ, ಯುಕ್ತರಾಗಿಯೇ ಇರುವರು

೧೨. ಕಾಲನಾಮಕ ಹರಿ ಮಹಿಮೆ

ಮೈತ್ರೇಯನು ನುಡಿದನು—

"ವಿದುರನೇ! ಪರಮಾಣುಕಾಲಜ್ಞಾನವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಮೊದಲು ದ್ರವ್ಯ ಪರಮಾಣು ವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಅನೇಕಾವಯವ ಸಂಯುತವೇ ಆದ ಪಾರ್ಥಿವಾದಿ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಚರಮಾಂಶವು ಪರಮಾಣು ಎನಿಸುವದು. ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಮನುಜರು ಯಾವ ಅಂಶಾಂಶಿತ್ವವನ್ನು ಕಾಣಲಾರರೋ ಅದರಲ್ಲಿ ಅವಯವಗಳಿದ್ದರೂ ಕಾಣಲಾರರೋ ಅದೇ ಚರಮ ವಿಶೇಷವೆನಿಸುವದು ಅದನ್ನು ನೋಡಿ, ಕಣಾದಾದಿಗಳು ಒಂದೇ ಇದೆ, ಅವಯವ ಗಳಿಲ್ಲವೆಂದು ಐಕ್ಯಭ್ರಮವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪರಮಾಣುಪುಂಜವಾದಾದಿ ಅಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವರು. ನಿಜವಾದ ಪರಮಾಣುವೆಂದರೆ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ. ಅವನೇ ಮಹತ್ತಿಗೂ ಮಹತ್ತಾ ಗಿರುವನು. ಸ್ವಮಹಿಮಾರತನಾಗಿ ಅನ್ಯಾದಾರಾಪೇಕ್ಷೆ ಇಲ್ಲದೆ, ಸರ್ವ ಮಹದಾದಿ ಶಬ್ದಗಳ ಮುಖ್ಯವಾಚ್ಯನಾಗಿ, ಕೇವಲ ನಿರಪೇಕ್ಷನಾಗಿ, ಜಗದಾವರಣ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲುದಾಸೀನ ನಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಪರಮಮಹತ್ತೆನಿಸುವನು ಹೀಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಸ್ಥೂಲಗಳಾದ ಪದಾರ್ಥ ಗಳಂತೆ ಕಾಲವು ಕೂಡ ಅನಂತ ಅನಾದಿಯಾದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಪರಮಾಣುವಾಗಿ ಪರಮಾಣುಕಾಲನೆನಿಸುವನು. ಮಹತ್ತಾಗಿ ಮಹಾಕಾಲವೆನಿಸುವನು ಕೂಡ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ದೇವತಾಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಯಜ್ಞಕರ್ತನಾದ ಮನುಜನು ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಚಿಂತಿಸಿದಂತೆ ಕಲಾಕಾಷ್ಟ ಮುಹೂರ್ತೇತ್ಯಾದಿ ಕಾಲಾವಯವಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ ಕಾಲಾಂತ ರ್ಯಾಮಿ ಹರಿಯನ್ನೂ ತಿಳಿದು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಕಾಲದಿಂದ ದೇಶದಿಂದ ಗುಣದಿಂದಲೂ ಅನಂತನು ಎಂದು ಉಪಾಸಿಸುವುದೇ ಹರಿಪ್ರೀತಿಸಾಧನವಾಗಿದೆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತಾನು ಅವ್ಯಕ್ತನಾಗಿದ್ದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿ ರಕ್ಷಣ ಸಂಹರಣಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನು.

ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪರಮಾಣುರೂಪದಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿರುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪರಮಾಣು ಕಾಲವೆನ್ನುವರು. ನಿರಂತರವಾದ ಪರಮಾತ್ಮಭೋಗಕಾಲವು ಪರಮಮಹತ್ ಎನಿಸಿದೆ. ಪರಮಾಣುಗಳು ಎರಡಣುವೆನಿಸುವದು. ಅವು ಮೂರಾದರೆ ತ್ರಸರೇಣು ಇದು ಜಾಲಗತ ಸೂರ್ಯರಶ್ಮಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಾ ಜರುಗುವ ದ್ರವ್ಯಪರಿಮಿತಿಕಾಲ. ತ್ರಸರೇಣು ತ್ರಯವಾದರೆ ತ್ರುಟಿಯು. ಮೂರು ತ್ರುಟಿಗಳು ವೇಧ. ಅವು ಮೂರು ಲವವೆನ್ನುವರು. ಮೂರು ಲವಗಳು ಒಂದು ನಿಮಿಷ. ಅವು ಮೂರೊಂದು ಕ್ಷಣ. ಕ್ಷಣಗಳೈದರೊಂದು ಕಾಷ್ಠ. ಕಾಷ್ಠಗಳು ಹದಿನೈದು ಒಂದು ಲಘು. ಹದಿನೈದು ಲಘುಗಳಾದರೊಂದು ನಾಡಿಕಾ ನಾಡಿಕಾದ್ವಯವೇ ಮುಹೂರ್ತ. ಅವು ಆರಾದರೆ ಒಂದು ಯಾಮ. ಯಾಮಗಳು ನಾಲ್ಕು ಹಗಲೆನಿಸುವವು. ಅಷ್ಟೇ ರಾತ್ರಿಯ ಕಾಲಪರಿಮಿತಿಯು. ದಿನಗಳೈದು ಮತ್ತು ಹತ್ತಾದರೆ ಪಕ್ಷ, ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷ-ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷಗಳೆರಡು ಕಲೆತು ಮಾಸವು ಎರಡು ಮಾಸಗಳು ಋತುವು ಆಗುವುದು. ಮೂರು ಋತುಗಳಯನ. ಉತ್ತರ-ದಕ್ಷಿಣಾಯನಗಳೆರಡಾದರೆ ಸಂವತ್ಸರವಾಗುವುದು ಇದು ಮನುಷ್ಯಮಾನ. ಮನುಜರ ಆಯುರ್ಮಾನವು ಇಂತಹ ನೂರು ವರ್ಷಗಳು. ಗ್ರಹ

ನಕ್ಷತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಪರಮಾಣ್ವಾದಿ ಕಾಲಗಳನ್ನು ಸತತವೂ ನಡೆಯಿಸುವ ಸರ್ವ ಸಾಕ್ಷಿಯು ಸಂವತ್ಸರದಿಂದ ಕಾಲವನ್ನು ಅಳೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಕಾಲಚಕ್ರವನ್ನು ನಡೆಸು ತ್ತಿರುವನು. ವಿದುರಾ! ಮನುಷ್ಯರ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷವು ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ದಿನವು. ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷವೇ ಪಿತೃ ಲೋಕದಿ ರಾತ್ರಿ. ಇಂತು ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಮಾಸವು ಒಂದು ದಿನವೆನಿಸುವದು ಅಂತೆಯೇ ಉತ್ತರಾಯಣ ದಕ್ಷಿಣಾಯನಗಳೆರಡು ಅಹೋರಾತ್ರಿಗಳಾಗಿರುವ ಸಂವತ್ಸರವು ದೇವ ಲೋಕದ ದಿನವಾಗುವದು ಕಾಲವನ್ನಳೆಯುವ ನಾಡೀಯಂತ್ರವನ್ನು ಪೇಳುವೆ.

ಆರು ಪಲಗಳ ಪರಿಮಾಣವಿದ್ದ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಚತುರಂಗುಲ ದೀರ್ಘವಾದ ಸ್ವರ್ಣಮಾಷಗಳ ನಾಲ್ಕನ್ನು ನಾಲ್ಕು ರಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿಟ್ಟು ಪ್ರವಾಹಜಲವನ್ನೊ ಅಥವಾ ಪ್ರಯಾಗಜಲವನ್ನೋ ತುಂಬಿದರೆ ಆ ಜಲವು ಕೆಳಗಿನ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿದುಹೋಗುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನಾಡಿ ಎನ್ನುವರು. ಅತಿ ಶೀತಜಲ ಅದವಾ ಸಕಲಂಕ ಜಲವಾದರೆ ನಿಧಾನವಾಗು ವುದು. ಭಾರವಾದ ನೀರಾದರೆ ಬೇಗ ತುಂಬಿ ತಪ್ಪಾಗುವುದು ಆದ್ದರಿಂದ ವಸಂತಕಾಲದ ಸಮಶೀತೋಷ್ಣ ಜಲವನ್ನು ತುಂಬಬೇಕು

ಇಂತು ನಡೆಯುವ ಸಂವತ್ಸರವು ಐದು ವಿದವಾಗಿದೆ ಸೂರ್ಯನು ಹನ್ನೆರಡು ರಾಶಿಗಳಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುವ ಕಾಲ ಸಂವತ್ಸರವು. ಗುರುವು ಒಂದು ರಾಶಿಯಿಂದ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಸೇರುವ ಕಾಲ ಪರಿವತ್ಸರವು. ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಹನ್ನೆರಡು ಸಲ ತಿರುಗಿದರೆ ಇಡಾವತ್ಸರವೆನಿಸುವುದು ಚಂದ್ರನು ತಿದಿಗಳಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತಾ ಹನ್ನೆರಡು ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಆದರೆ ಅನುವತ್ಸರವು. ಎಣಿಸಲು ಮುನ್ನೂರಾ ಅರವತ್ತು ದಿನಗಳಾದರೆ ವತ್ಸರವು. ಯಾವ ಶ್ರೀರಮಣನು ತನ್ನವಳಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ವಿಜೃಂಬಿತಳನ್ನಾಗಿ ರಮಿಸಿ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಲೋಕವನ್ನು ಸೃಜಿಸಿ, ಜನರ ಭ್ರಮನಿರಸನೆಗಾಗಿ ವಿವಿದಜ್ಞಾನ ಜನಕನಾಗಿ ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿದ್ದು ಕಾಲವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವನೋ ವತ್ಸರ ಪಂಚಕದಲ್ಲಿ ತತ್ತನಾಮ ನಾಗಿ ನಿಂತು ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಸುತಿಪ್ಪನೋ ಆ ಕಾಲನಾಮಕ ನಾದ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಸಕಲ ಪೂಜೆಯು ಸಲ್ಲಿಸಲ್ಪಡಲಿ!

ಎಂದು ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಲು ವಿದುರನು ಪುನಃ ಕೇಳಿದನು—

ಪೂಜ್ಯನೇ! ಪಿತೃ-ದೇವ-ಮನುಜರ ಆಯುಃಪರಿಮಿತಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದೆ ಮಹರಾದಿ ಲೋಕಗತರಾದರು ಕಲ್ಪಾದ್ಬಹಿಸ್ಥಿತರಲ್ಲವೇ? ಅವರ ಸ್ಥಿತಿ ಎಂತು? ಬಗ ವಂತನು ಕಾಲಚಕ್ರವನ್ನು ವೇಗದಿಂದ ನಡೆಸುವ ಪರಾಕ್ರಮದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅಷ್ಟಾಂಗ ಯೋಗ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ನೀನು ತಿಳಿದಿರುವೆ.

ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು

ಕೃತ, ತ್ರೇತಾ, ದ್ವಾಪರ, ಕಲಿ ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ಯುಗಗಳು ಕಲೆತು ದೇವವರ್ಷಗಳಿಂದ ಹನ್ನೆರಡು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಾಗುವವು ಇದು ಮಹಾಯುಗವೆನಿಸುವದು ಕೃತವು ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ, ತ್ರೇತೆಯು ಮೂರು ಸಾವಿರ, ದ್ವಾಪರವು ಎರಡು, ಕಲಿಯು ಒಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷ ಪರಿಮಿತವಾಗಿವೆ ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ 400, 300, 200,

100, ಒಟ್ಟು ಸಾವಿರ ಪೂರ್ವಸಂದ್ಯೆಗಳು, ಮತ್ತು ಸಾವಿರ ಅಪರ ಸಂದ್ಯೆಗಳಿಂತು ದ್ವಾದಶ ಸಹಸ್ರ ವರ್ಷವಾಗುವುದು ಸಂದ್ಯಾಂಶಗಳ ಮದ್ಯಕಾಲವು ಯುಗಮಾನವೆಂದು ಯುಗಜ್ಞಾನಿಗಳು ಪೇಳುವರಲ್ಲಿ ಯುಗದರ್ಮಗಳ ವಿದಾನವನ್ನೂ ಮಾಡುವರು ದರ್ಮವು ಮನುಜರನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ, ಕೃತಯುಗದಿ ತಪ, ಸತ್ಯ, ದಯಾ, ಶೌಚವೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ ತ್ರೇತಾದಲ್ಲಿ ಆ ನಾಲ್ಕರಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೊಂದು ಪಾದ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ತ್ರಿಪಾದಗಳುಳಿಯುವವು ಹೀಗೆಯೇ ಅದರ್ಮದ ಪಾದಗಳಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ, ದ್ವಾಪರದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪಾದಗಳು, ಕಲಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಪಾದ ಸತ್ಯ ದಯಾ ತಪ ಶೌಚಗಳುಳಿಯುವವು. ಬೂಃ ಬುವಃ ಸ್ವಃ ಎಂಬ ಮೇಲಿನ ಮಾನ ಉಳ್ಳ ಮೂರು ಲೋಕಗಳು ದಾಟಿ ಮಹರ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದಿನದಿಂದ ಕಾಲಮಾನವೆಣಿಸಲ್ಪಡುವದು ಚತುರ್ಯುಗ ಸಹಸ್ರವಾದರೆ ಬ್ರಹ್ಮದಿನ. ರಾತ್ರಿ ಮತ್ತೆ ಸಾವಿರ ಮಹಾ ಯುಗಗಳು ಆಗ ವಿರಿಂಚನು ನಿದ್ರಿಸಿ ನಿಶಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಕಲ್ಪಾಂತರವನ್ನಾರಂಬಿಸಿ, ಸೃಜಿಸುವನು ಒಂದು ಬ್ರಹ್ಮದಿನದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮನುಗಳು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ರಾಜರಾಜೇಶ್ವರರೂಪೀ ಹರಿಯ ಸನ್ನಿದಾನದಿಂದ 71 ಮಹಾಯುಗಗಳು 18 ½ ಲಕ್ಷವರ್ಷ ಕಾಲವಿದ್ದು ಮನ್ವಂತರವೆನಿಸುವ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ಇಂದ್ರ, ದೇವತೆಗಳು, ಋಷಿಗಳು, ಸ್ವವಂಶೀಯರು ಮೊದಲಾದವರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪದವಿಗಳಲ್ಲಿರುವರು ಇದು ಬ್ರಹ್ಮನು ಮಾಡುವ ದೈನಂದಿನ ಸರ್ಗವು-ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸಿ, ಸಂಹರಿಸಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವ ಕಾಲವು. ದಿನ ದಿನದ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಾನುರೂಪವಾಗಿ ತಿರ್ಯಕ್ ಪಿತೃದೇವ ಮನುಜಾದಿಗಳು ಪುಟ್ಟುವರು.

ಮನ್ವಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಬಗವಂತನು ಅವತರಿಸಿ, ಮತ್ತು ಮನುಗಳಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿ ಈ ಜಗವನ್ನತ್ಯಂತ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾಗಿ ಪರಿಪಾಲಿಸುವನು ಬ್ರಹ್ಮದಿನವು ಮುಗಿಯಲು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸಂಕರ್ಷಣ ಕಾಲರುದ್ರಾದಿ ರೂಪಗಳಿಂದ ಜಗವನ್ನು ತಮೋಗುಣೋದ್ರೇಕಗೊಳಿಸಿ ಸಂಹರಿಸಿ ಕಾಲನಾಮಕ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಕಲ್ಪಪ್ರಳಯೋದಕದಲ್ಲಿ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಉಪರಮಿಸಿ ಮಲಗಿರುವನು ಆಗ ಬೂಃ ಬುವಃ ಸ್ವಃ ಎನ್ನುವ ಮೂರು ಲೋಕಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸೇರಿ ಲಯವನ್ನು ಪೊಂದುವವು ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ಕಳೆಯುವವರೆವಿಗೂ ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯರಿರುವುದಿಲ್ಲ ಸಂಕರ್ಷಣಮುಖಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳು ಸುಟ್ಟು ಪೋಗಲು ಆ ಬೇಗೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಋಭ್ವಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಮಹರ್ಲೋಕವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಜನೋಲೋಕವನ್ನೈದುವರು ಆಗ ಸಂಕರ್ಷಣಮುಖ ವಿಷಮಿಶ್ರಿತ ಸಪ್ತಸಮುದ್ರಗಳು ಉಕ್ಕೇರಿ ಚಂಡಪ್ರಲಯ ವಾತಪ್ರೇರಿತವಾಗಿ ಬಯಂಕರತರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಲೋಕಗಳನ್ನು ನುಂಗಿಬಿಡುವವು. ಆಗ ಹರಿಯು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗಾಗಿ ನಿದ್ರಿಸಿದಂತೆ ಪ್ರಳೋಯದಕದ ಅನಂತಾಸನದಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನಿರುವನು! ಜನೋಲೋಕದವರು ಅವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಇಂತು ವರ್ಣಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಅಹೋರಾತ್ರಿಗಳಿಂದ ಆಗುವ ನೂರು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಪರವೆಂತಲೂ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಪರಾಯುನೆಂತಲೂ ಪೆಸರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವ ಪರಾರ್ದವು ಕಳೆದಿದೆ

ದ್ವಿತೀಯ ಪರಾರ್ದವೀಗ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ

ಪ್ರದಮ ಪರಾರ್ಧದ ಕೊನೆಯ ಕಲ್ಪವೇ ಪಾದ್ಮಕಲ್ಪವು. ಆಗಲೇ ಶ್ರೀಹರಿಯ ನಾಭಿಸರದಿಂದ ಲೋಕಮಯ ಪದ್ಮವು ಪುಟ್ಟಿದುದು ವಿದುರಾ! ದ್ವಿತೀಯ ಪರಾರ್ದದ ಮೊದಲನೆಯ ಕಲ್ಪವು ಶ್ವೇತವಾರಾಹ ಕಲ್ಪವು ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಶನು ಸೂಕರಾವತಾರವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಚಂಡ ದೈತ್ಯನಾದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದನು

ದ್ವಿಪರಾರ್ದಗಳ ಬ್ರಹ್ಮಾಯು ಪರಿಮಿತ ಕಾಲವು ಶ್ರೀಹರಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಮೇಷವೆಂದು ನಮಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಉಪಚರಿತವಾಗಿ ಪೇಳುವೆನು ಅವನು ಅವ್ಯಾಕೃತನು ಕಾಲಾತೀತನು. ಅನಂತನು. ಜಗತ್ಪ್ರಭುವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಕಾಲವು ದೇಶವೂ ಬಾದಕವಾಗಲಾರದು

ಪರಮಾಣುವಿನಿಂದ ದ್ವಿಪರಾರ್ದದವರೆವಿಗೂ ಇರುವ ಕಾಲವನ್ನು ನಿನಗೆ ಪೇಳಿದೆನು. ಲೋಕಾದಿಪತಿಗಳಾಗಿ ನಾನು ನನ್ನದೆಂಬುವರನ್ನು ನುಂಗಿಬಿಡುವ ಕಾಲವು ಶ್ರೀಹರಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತದಧೀನವಾಗಿ ತನ್ನಿಯತವಾಗಿದೆ. ಯಮ, ಸುದರ್ಶನ, ರುದ್ರ, ಬ್ರಹ್ಮ ಇವರೂ ಕಾಲರೇ, ಆದರೆ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ದುರ್ಗಾದೀನರು ಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಾ ರೂಪಿಣೀ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಚಕ್ರರೂಪಿಣಿಯಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅದೀನಳಾಗಿರುವಳು. ದುರ್ಗಾಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀಶನನ್ನು ಕಾಲವೇನೂ ಮಾಡಲಾರದು

ಷೋಡಶಕಲಾಯುಕ್ತವಾಗಿ, ಪೃದಿವ್ಯಾದ್ಯಾವರಣ ಸಹಿತವಾದೀ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವು ಪಂಚಾಶತ್ಕೋಟಿ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಮೇಲೆ ಪೃದಿವ್ಯಪ್ತೇಜೋವಾಯ್ವಾಕಾಶ ಅಹಂಕಾರ ಮಹತ್ ಪ್ರಕೃತಿನಾಮಕ ಅಷ್ಟಾವರಣದಿಂದ ದಶೋತ್ತರ ಪರಿಮಾಣ ವೃದ್ಧಿಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ. ಇದು ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವಿಷ್ಟವಾದಾಗ ಪರಮಾಣುವಿನಂತೆ ಕಾಣುವದು ಅನ್ಯ ಕೋಟಿಗಟ್ಟಲೆ ಅಂಡರಾಶಿಗಳು ಕೂಡ ಅವನಲ್ಲಿವೆ ಅಂದಮೇಲೆ ಪರಮಾಣುವೂ ಅವನೇ, ಪರಮಮಹತ್ತೂ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಕಾರಣನಾದ ನಾಶರಹಿತನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಜೀವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಪುರುಷನೆನಿಸಿ, ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಬುವಾದ ಕಾರಣ ಮಹಾತ್ಮನೆನಿಸಿ, ಕಾಲರೂಪನಾಗಿಯೂ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವನು. ಅಂತಹ ಸ್ವಾಮಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಅಂಡಕೋಶವು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ರೋಮಕೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದರಿಂದ ಬಹುಕೋಶಗಳಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಕಂಡನು ಅಂತಹ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪ್ತನಾದ ಶ್ರೀರಮಣನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು!

೧೩. ಸೃಷ್ಟಿ ಪ್ರಕಾರವು; ಮನುರಾಜೋದಯವು

ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು—

ವಿದುರಾ! ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಾಲರೂಪದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನಿನಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದೆನು. ಇನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನು ಮಾಡಿದ ಸರ್ಗವಿವರವನ್ನು ಕೇಳು. ಮೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮನು ತಮ, ಮೋಹ, ಮಹಾಮೋಹ, ತಾಮಿಸ್ರ, ಅಂಧತಾಮಿಸ್ರವೆಂಬ ಐದು ವಿದ ಅವಿದ್ಯಾಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು

ಮಾಡಿದನು ತಮಸ್ಸೆಂದರೆ ಅಜ್ಞಾನ ಮೋಹವೆಂದರೆ ಅನ್ಯದಾಜ್ಞಾನ. ಅದರಲ್ಲಾಗ್ರಹವೇ ಮಹಾಮೋಹವು ಕ್ರೋಧವೇ ತಾಮಿಸ್ರ ಮರಣವೇ ಅಂಧತಾಮಿಸ್ರವು. ಈ ಐದು ಅಜ್ಞಾನಮೂಲವಾದ ಪಾಪಿ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಬ್ರಹ್ಮನು ಸಂತಸಪಡಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ವಾಗಿ ಬಗವಂತನನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿ ಪುನಃ ಮನಸಾ ಸನಕ ಸನಂದನ ಸನಾತನ ಸನತ್ಕುಮಾರ ರೆಂಬುವ ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದನು ಅವರು ಊರ್ಧ್ವರೇತಸ್ಕರು, ಪರಮ ಹಂಸರಾದರು. ಆಗ ಆ ಪುತ್ರರಂ ಕಂಡು ಬ್ರಹ್ಮನು 'ಪುತ್ರರೇ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸೃಜಿಸಿ' ಎಂದಾಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು ಆಗ ಅವರು ವಾಸುದೇವ ಪರಾಯಣರು, ನಿವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗನಿರತರಾದ್ದರಿಂದ ಒಲ್ಲೆವೆಂದರು ತನ್ನಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸದಿರಲು ಬ್ರಹ್ಮನು ಅವಮಾನಿತನಾಗಿ, ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಂತೆ ಆಗಲು, ನಿಯಂತ್ರಿಸಿ ಶಾಂತನಾದನು. ಬುದ್ಧಿಬಲದಿಂದ ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ದರೂ ಆ ಮನ್ಯು ಸ್ವರೂಪವು ಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಹುಬ್ಬಿನ ದೆಶೆಯಿಂದ ಉಕ್ಕಿ ಬಂದು ಸದ್ಯೋಜಾತನೆನಿಸಿದ ರುದ್ರನಾಗಿ ನಿಂತಿತು ಶೀರ್ಷವು ಕಪ್ಪಾಗಿ ನೇತ್ರಗಳು ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ನೀಲಲೋಹಿತನೆಂದು ಖ್ಯಾತನಾದ ಬಗವಾನ್ ಶಿವನೇ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಪುಟ್ಟಿದನು ಪುಟ್ಟುತ್ತಲೇ ರೋದಿಸಿ, ರುದ್ರನೆಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದನು ಆಗ ತಂದೆಯಂ ಕಂಡು 'ದಾತಃ! ಜಗದ್ಗುರೋ! ನಾನಿರಲು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸು ಮತ್ತು ನನಗೆ ನಾಮಗಳನ್ನು ಪೇಳು ನನ್ನ ಪತ್ನಿ ಯಾರು?' ಎನ್ನಲು ಅವನ ಮಾತನ್ನು ಲಾಲಿಸಿ, ಬ್ರಹ್ಮನು ಮಂಗಳಕರವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ 'ವತ್ಸಾ! ಅಳಬೇಡ! ನಿನ್ನ ಕೋರಿಕೆಗಳನ್ನೀಡೇರಿಸುವೆನು. ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠ! ಬಾಲಕನಂತೆ ರೋದನವನ್ನು ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಪ್ರಜರು ನಿನ್ನನ್ನು ರುದ್ರನೆನ್ನು ವರು ಮನಸ್ಸು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಪ್ರಾಣ, ಆಕಾಶ ವಾಯು ವಹ್ನಿ ಜಲ ಬೂಮಿಗಳು, ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರು, ತಪಸ್ಸುಗಳೆಂಬ ಈ ಹನ್ನೊಂದು ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡು ಮನ್ಯು, ಮನು, ಮಹಾನಸ, ಮಹಾನ್, ಶಿವ, ಋತಧ್ವಜ, ಮರುರೇತ, ಬಪ, ಕಾಲ, ವಾಮದೇವ, ದೃತವ್ರತನೆಂಬ ಹನ್ನೊಂದು ಪೆಸರನ್ನು ಪಡೆದು, ಧೀ, ವೃತ್ತಿ, ಅಶಲೋಮಾ, ನಿತ್ಯಾ, ಉತ್ಸರ್ಪಿ, ಇಲಾ, ಅಂಬಿಕಾ, ಇರಾವತೀ, ಸುದಾ, ದೀಕ್ಷಾ, ರುದ್ರಾಣೀ ಎಂಬ ಏಕಾದಶ ಪತ್ನಿಯರಿಂದ ಕೂಡಿ ಬಹು ಪ್ರಜರನ್ನು ಸೃಜಿಸು ಪ್ರಜಾಪತಿಯಲ್ಲವೇ ನೀನು' ಎಂದು ಆಜ್ಞಪ್ತನಾಗಿ, ವೈರಾಗ್ಯಬಾಗ್ಯಭರಿತನಾದ ನೀಲಲೋಹಿತನು ಬಲವೀರ್ಯ ಬ್ರಾಜಮಾನನಾಗಿ, ಪ್ರಜರನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದನು. ರುದ್ರನ ಉಗ್ರಸ್ವಬಾವವನ್ನು ಪೊಂದಿದ ಆ ಪ್ರಜರು ಉಗ್ರಗುಣರಾಗಿ, ಜಗವನ್ನೇ ನುಂಗಲುದ್ಯುಕ್ತರಾದರು. ಆಗ ಆ ಪ್ರಮದಗಣವನ್ನು ಕಂಡು ಚಕಿತನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ರುದ್ರನನ್ನು ಕರೆದು 'ವತ್ಸ! ಸಾಕೀ ನಿನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿ. ಕೆಂಡಗಣ್ಣಿನಿಂದ ಜಗವನ್ನೇ ಸುಡುವ ಇವರನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸು ಮತ್ತೆ ತಪವನ್ನು ಮಾಡು ನಿನಗೆ ಶುಬವಾಗಲಿ! ಸರ್ವಬೂತಗಳಿಗೆ ಸುಖಾವಹಪೂದ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ, ಹಿಂದೆ ನೀ ಸೃಜಿಸಿದಂತೆ ಈಗಲೂ ಹರಿಧ್ಯಾನ ಬಲದಿಂದ ಜಗವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸು ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಸೂರ್ಯಾದ್ಯಮಿತ ತೇಜಸ್ಕನು, ಇಂದ್ರಿಯದೂರನು, ಸರ್ವಬೂತಗುಹಾವಾಸಿಯು, ಆದ ಬಗವಂತನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರೀತನಾಗಿ ಸರ್ವೇಷ್ಟಪ್ರದನಾಗುವನು' ಎಂದಾಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು.

ಮೈತ್ರೇಯನು ಹೇಳಿದನು—

ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಆಜ್ಞಪ್ತನಾಗಿ, ತಂದೆಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣವನ್ನು ಮಾಡಿ ವಂದಿಸಿ 'ಹಾಗೆ ಮಾಡುವೆ'ನೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು, ತಪವನ್ನು ಮಾಡಲು ರುದ್ರನು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರಿದನು.

ಪುನಃ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸೃಜನವಿದಾನದ್ಯಾನರತನಾಗಲು ಬಗವಚ್ಛಕ್ತಿಯುಕ್ತನಾದ ಆ ವಿರಿಂಚನ ಅಂಗಗಳಿಂದ ಹತ್ತು ಮಕ್ಕಳು ಪುಟ್ಟಿದರು. ಮರೀಚ್ಯಾದಿಗಳೊಂಬತ್ತು ಜನ. ನಾರದನೊಬ್ಬ, ಬ್ರಹ್ಮನ ಉತ್ಸಂಗದಿಂದ ನಾರದನು ಪುಟ್ಟಿದನು. ಅಂಗುಷ್ಠದಿಂದ ದಕ್ಷನು, ಪ್ರಾಣದಿಂದ ವಶಿಷ್ಠನು, ಚರ್ಮದಲ್ಲಿ ಬೃಗುವು, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕ್ರತುವು, ನಾಬಿಯಿಂದ ಪುಲಹನು, ಕರ್ಣಗಳಿಂದ ಪುಲಸ್ತ್ಯನು, ಮುಖದಿಂದ ಅಂಗಿರಸನು, ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ರಿಯು, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮರೀಚಿಯು, ಪುಟ್ಟಿ ನವ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳೆನಿಸಿದರು

ದಕ್ಷಿಣಸ್ತನದಿಂದ ದರ್ಮನು ಪುಟ್ಟಿದನು. ಇವನಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾಚ್ಛ್ರೀಹರಿಯು ಹರಿ, ನರನಾಮಕ ಶೇಷಸ್ಥ ನರನಾಮಕ ಶುಕ್ಲಕೇಶ ಹರಿ (ಒಂಪಿ ರೂಪ) ನಾರಾಯಣ, ಕೃಷ್ಣ ನೆಂದು, ನಾಲ್ಕುರೂಪದಿ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಜನಿಸಿದನು ಬೆನ್ನಿನಿಂದ ಅದರ್ಮನು ಹುಟ್ಟಿದನು ಅವನ ಮಗನೇ ದೇಹವಿಯೋಗ ಲಕ್ಷಣ ಬಯಂಕರ ಮೃತ್ಯುವು. ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಕಾಮನು, ಹುಬ್ಬಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರೋದನು, ಅದರದಿಂದ ಲೋಬನು, ಪುಟ್ಟಿದರು. ಬಾಯಿಯಿಂದ ಮಾನುಷೀ ವಾಕ್ ಪುಟ್ಟಿದಳು ಮೇಢ್ರದಿಂದ ಸಮುದ್ರಗಳು, ಪಾಯುವಿನಿಂದ ದುಃಖಾದ್ಯಬಿಮಾನಿ ಯಾದ ನಿರ್ಋತಿಯು ಪುಟ್ಟಿದರು.

ಬ್ರಹ್ಮನ ನೆರಳಿನಿಂದ ದೇವಹೂತಿಪತಿಯಾದ ಕರ್ದಮಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಪುಟ್ಟಿದನು ಇಂತು ಸ್ವಯಂಭುವಿನ ಮಾನಸ ಮತ್ತು ದೈಹಿಕವಾದ ಪ್ರಜಾಸಂತತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದೆನು.

ವಿದುರಾ! ಬಗವದ್ಭಕ್ತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ದುಷ್ಟಜನಮೋಹನವನ್ನು ಮಾಡಲು ನಡೆಸಿದ ವಿಡಂಬನವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಮಾನುಷೀ ವಾಗ್ದೇವಿ ಪುಟ್ಟಲು ಶೃಂಗಾರ ರಸಬರಿತಳಾದ ಅಕುತ್ಸಿತಳಾದ ಮನೋಹರಳಾದ ಆ ತರುಣಿಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನು ಕಾಮಿಸಿದನೆಂದು ಕೆಲ ಕದೆ ಗಳಿವೆ. ಅದು ತಥ್ಯವಲ್ಲ! ಕೇಳಾ ವಿಚಿತ್ರ. ಅಂತಹ ಅದರ್ಮದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ತಂದೆಯನ್ನು ಕಂಡು, ಮರೀಚಿಮುಖ್ಯರು ಪ್ರತಿಷೇಧಿಸಿ ಇಂತೆಂದರಂತೆ 'ತಂದೆಯೇ ಜಗದ್ಗುರುವಾದ ನಿನಗಿದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ. ಹಿಂದಿನವರಾಗಲಿ ಮುಂದೆ ಬರುವ ಯಾರಾಗಲಿ ತಮ್ಮ ಮಗಳ ಕೈಯನ್ನೇ ತಾವು ಪಿಡಿಯುವರೇ? ಕಾಮನನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲು ಸಮರ್ಥನಾಗು! ನೀನು ತೇಜೋಮಹಿಮನೇ! ನಿಜ, ಆದರೂ ನಿನಗಿದು ಸಲ್ಲದು. ಶ್ರೇಷ್ಠರಂತೆ ನಡೆದಲ್ಲವೇ ಲೋಕದ ಜನರು ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಕಾಣುವರು? ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಜಗವನ್ನೆಲ್ಲ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಸೃಜಿಸಿದ ಮಹದೈಶ್ವರ್ಯಶಾಲಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಪುತ್ರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸು ತ್ತಿರುವೆವು. ತಾವೇ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ದರ್ಮವನ್ನು ತಾವೇ ಸಂರಕ್ಷಕರಾಗಿ ಕಾಪಾಡಬೇಕು!' ಎಂದು ಮಕ್ಕಳ ವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರಜಾಪತಿಪ್ರಬುವಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಲಜ್ಜಿತನಾದಂತೆ ಆ ತನ್ವಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿಬಿಟ್ಟನು ಆ ವಾಕ್ಕನ್ನು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಜನರು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು ಅವಳು

ನೀಹಾರವೆಂಬುವ ತಮಸ್ಸಿಗೆ ಅಭಿಮಾನಿಯಾಗಿರುವಳು ಚತುರ್ಮುಖನು ಒಂದು ಸಲ ದ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರಲು ವೇದಗಳು ತದಬಿಮಾನಿಗಳು ಪುಟ್ಟಿದರು ವೇದಗಳಿಗೆ ಶಬ್ದತಃ ಅರ್ದತಃ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಇಲ್ಲ. ಅವು ನಿತ್ಯಗಳು. ವೇದಗಳಿಗೆ ಅಬಿವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ಆಗಲಿ ಸೃಷ್ಟಿ ಇಲ್ಲ.

ಪೂರ್ವದಂತೆ ಲೋಕಗಳೆಂತು ಉಪಪನ್ನವಾಗುವವು? ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಚಾತುರ್ಹೋತ್ರ ಮುಂತಾದ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ತಂತ್ರಶಾಸ್ತ್ರ ಸ್ಮೃತಿಗಳು ನೀತಿತರ್ಕಗಳು ಮುಂತಾದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸೃಜಿಸಿದನು ನಾಲ್ಕು ದರ್ಮಪಾದಗಳನ್ನು ನಾಲ್ಕಾಶ್ರಮ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು.

ವಿದುರನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು—"ಸ್ವಾಮೀ! ಆ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನು ಯಾವ ಯಾವ ಮುಖಾದಿ ಅಂಗಗಳಿಂದ ಯಾವ ವೇದಾದಿಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದನು? ಪೇಳಿ" ಎನ್ನಲು ಮೈತ್ರೇಯನು ನುಡಿದನು-

ಪೂರ್ವಮುಖದಿಂದ ಋಗ್ವೇದವು, ದಕ್ಷಿಣ ಮುಖದಿಂದ ಯಜುರ್ವೇದವು, ಪಶ್ಚಿಮ ಮುಖದಿಂದ ಸಾಮವೇದ, ಉತ್ತರ ಮುಖದಿಂದ ಅಥರ್ವವೇದವನ್ನು ಅಬಿವ್ಯಕ್ತ ಮಾಡಿದನು ಹಾಗೆಯೇ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಂತ್ರಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಸ್ತುತಿಸ್ತೋಮ ಸಾಮಗಳು, ಇಜ್ಯಾ ಯಜುರ್ಮಂತ್ರಗಳು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಾದಿ ಕರ್ಮಕಾಂಡವನ್ನು, ಆಯುರ್ವೇದ, ದನುರ್ವೇದ, ಗಾಂದರ್ವ, ತಕ್ಷಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಪೂರ್ವಾದಿ ಮುಖಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿದನು ಸರ್ವಜ್ಞನೂ ಶಾಸ್ತ್ರಮೂಲನಾದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಇತಿಹಾಸಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಶಬ್ದತಃ ಮಾತ್ರ ನಿರ್ಮಿಸಿದನು ಹರಿಯಿಂದ ಶ್ರವಣಮಾಡಿ ಪಂಚಮವೇದವಾದ ಬಾರತಾದಿಗಳನ್ನು ಶಬ್ದತಃ ರಚಿಸಿದನು. ಯಜ್ಞವಿಶೇಷಗಳಾದ ಷೋಡಶ್ಯುಕ್ಥಗಳು ಪೂರ್ವ ಮುಖದಿಂದ, ಪುರೀಷ್ಯಗ್ನಿ ಷ್ಟುತಗಳು ದಕ್ಷಿಣ ಮುಖದಿಂದ, ಆಪ್ತೋರ್ಯಾಮ ಅತಿರಾತ್ರಗಳು ಪಶ್ಚಿಮ ಮುಖದಿಂದ, ವಾಜಪೇಯ ಗೋಸವಗಳು ಉತ್ತರ ಮುಖದಿಂದಲೂ ನಿರ್ಮಿಸಿದನು ಹಾಗೆಯೇ ಕ್ರಮ ವಾಗಿ ತಪಶೌಚದಯಾಸತ್ಯಗಳೆಂಬುವ ದರ್ಮಪಾದಗಳನ್ನು ಚತುರಾಶ್ರಮಗಳನ್ನು ತತ್ತದ್ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಮಿಸಿದನು ದ್ವಾದಶವರ್ಷ ಗುರುಕುಲವಾಸ ವೇದಾಧ್ಯಯನವು ಸಾವಿತ್ರಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವು. ಏಕಭಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಾರ್ತವಕಾಲಗಮನವು ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮ ಚರ್ಯವು ಯಾವದ್ವಿವಾಹಾದ್ಯಯನವು ಬ್ರಾಹ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವು ಯಾವಜ್ಜೀವ ನೈಷ್ಠಿಕವು ಬ್ರಹದ್ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವು ಇಂತು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳಿಗೂ ಈ ನಾಲ್ಕು ವಿದ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿತ್ವವಿದೆ. ವಾರ್ತೆ ಎಂದರೆ ಬೈಕ್ಷ್ಯಚರ್ಯೆ ಅಸಂಚಯವೆಂದರೆ—ಅಂದಿನ ದಾನ್ಯ ವನ್ನಂದೇ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿ ಮುಗಿಸುವುದು. ಶಾಲೀನವೆಂದರೆ—ವತ್ಸರ ಪರ್ಯಂತ ಜೀವನ ಹೇತು ದಾನ್ಯಸಂಗ್ರಹವು. ವ್ರೀಹಿಸಸ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಗಲಿತವಾದ ದಾನ್ಯವನ್ನು ತಂದು ದೇಹ ಯಾತ್ರೆಯು ಶಿಲೋಂಛವೆನಿಸುವುದು ಇವು ಗೃಹಸ್ಥರ ವೃತ್ತಿಗಳು ವಾನಪ್ರಸ್ಥರು ಮೂಲಾದಿ ಬಕ್ಷಣ ಮಾಡುವ ವಾಲಖಿಲ್ಯರು, ಸರ್ವಭಕ್ಷಕರಾದ ವಾಲಖಿಲ್ಯರು, ಫಲಜೀವನರಾದ ಉದುಂಬರರು, ವತ್ಸಫೇನಪಾನ ಮಾಡುವ ಫೇನಪರು ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ವಿದ ಕುಟಿಯಲ್ಲಿ ವಸಿಸುತ್ತಾ ಪುತ್ರಾದಿಗಳು ಕೊಡುವ ಅನ್ನಾದಿಗಳಿಂದ ಜೀವಿಸುವವರು ಕುಟೀಚಕರು ತೀರ್ದಗಳನ್ನು ಸಂಚಾರ ಸ್ನಾನಗೈಯುವ ಬಹೂದಕರೆಂಬುವ ತ್ರಿದಂಡಿ

ಗಳು, ಹಂಸ ಪರಮಹಂಸರು ಏಕದಂಡಿಗಳು ಹಿಂಸಾದಿಕ್ರಿಯಾದೂರರು ಎಂದು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ನಾಲ್ಕು ವಿದವಾಗಿರುವವರು ವೇದಾನುಸಾರಿ ತಂತ್ರವಿದ್ಯೆಯಾದ ಆನ್ವೀಕ್ಷಕೀ, ಮೂರು ವೇದಗಳು, ವಾಣಿಜ್ಯಾದಿ ವೈಶ್ಯವೃತ್ತಿ, ದಂಡನೀತಿ ಮೊದಲಾದ ರಾಜಧರ್ಮ, ವ್ಯಾಹೃತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪ್ರಣವ ಇವೆಲ್ಲ ಬ್ರಹ್ಮನ ಪೂರ್ವಾದಿ ಮುಖಗಳಿಂದ ಜನಿಸಿದವು. ಓಂ ಪೂರ್ವ ಮುಖದಿಂದಲೂ, ಭೂಃ ದಕ್ಷಿಣ ಮುಖದಿಂದಲೂ, ಭುವಃ ಪಶ್ಚಿಮ ಮುಖದಿಂದಲೂ, ಸ್ವಃ ಉತ್ತರ ಮುಖದಿಂದಲೂ ಅಬಿವ್ಯಕ್ತವಾದವು. ಆತನ ರೋಮಗಳಿಂದ ಉಷ್ಣಿಕ್ ಛಂದವು, ತ್ವಚದಿಂದ ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದವು, ಮಾಂಸದಿಂದ ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್, ರಕ್ತದಿಂದ ಅನುಷ್ಟುಪ್, ಅಸ್ತಿಯಿಂದ ಜಗತೀ ಛಂದವು, ಮಜ್ಜಾದಲ್ಲಿ ಪಂಕ್ತಿ ಛಂದವು, ಬೃಹತೀ ಪ್ರಾಣದಿಂದಲೂ, ಇಂತು ಸಪ್ತ ಛಂದಗಳು ಪುಟ್ಟಿದವು ಆ ಬ್ರಹ್ಮಜೀವಚೈತನ್ಯದಿಂದ ಕ, ಮೊದಲು ಮ, ಪರಿಪಿಗಿರುವ 25 ಅಕ್ಷರಗಳು ಸ್ಪರ್ಶಗಳೆನಿಸಿ ಅಬಿವ್ಯಕ್ತವಾದವು. ಸ್ವರಗಳು ಅ, ಮೊದಲು ಐ, ಪರಿಪಿಗೂ ಇರುವ ವರ್ಣಗಳು ದೇಹದಿಂದ ಉದ್ಭೃತವಾದವು ಶ, ಷ, ಸ, ಹ, ಎಂಬ ಊಷ್ಮ ವರ್ಣಗಳು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದಲೂ, ಯ, ರ, ಲ, ವ, ಎನ್ನುವ ಅಂತಸ್ಥಗಳು ಬಲದಿಂದಲೂ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾದವು, ಸರ್ವ ಶಬ್ದಾಭಿಧೇಯನಾದುದರಿಂದಲೂ ವ್ಯಕ್ತನೆನಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕ್ಕೂ, ಅವ್ಯಕ್ತವೆನಿಸಿದ ಮಹದಾದಿಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ನಿಯಾಮಕನಾದ್ದರಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತನಾದುದರಿಂದಲೂ, ಸಮರ್ಥನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ ಶರೀರ ವಿಹಾರಗಳಿಂದ ನಿಷಾದ, ಋಷಭ, ಗಾಂದಾರ, ಷಡ್ಜ ಮದ್ಯಮ, ದೈವತ, ಪಂಚಮವೆಂಬ ಸಪ್ತಸ್ವರಗಳನ್ನೂ ಸೃಜಿಸಿದನು (ಸ, ನಿ, ದ, ಪ, ಮ, ಗ, ರಿ.)

ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅನುಗ್ರಹಾಮೃತಪೂರ್ಣನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂತು ಅನೇಕ ವಿದ ಸೃಷ್ಟಿ ಶಕ್ತಿಯುತನಾಗಿ ಸೃಜಿಸಿ, ಸಾಲದೆ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷಕಾರಣ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸೃಜಿಸಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು.

ಭೂರಿ ವೀರ್ಯರಾದ ಮರೀಚ್ಯಾದಿ ಋಷಿಗಳು ಮಾಡಿರುವ ಸೃಷ್ಟಿಯು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಚಿಂತಿಸಿ ಇಂತೆಂದು ಅಂದುಕೊಂಡನು 'ಏನಿದಾಶ್ಚರ್ಯವು' ನಿತ್ಯವೂ ಪ್ರಯತ್ನಶೀಲನಾಗಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಈ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆಯದೆ ಇದೆ. ನಿಜವಾಗಿ ದೈವಾನುಗ್ರಹವಿದ್ದರೇನೆ ಕಾರ್ಯಗಳು ಕೈಗೂಡುವವು' ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿ ಹರಿದ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿರುವಾಗ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪವು ಎರಡಾದವು ಕ, ಎಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಅಯ, ಎಂದರೆ ಪೊಂದಿದ್ದರಿಂದ ಅದು ಕಾಯವೆನಿಸಿತು. ಆ ಎರಡು ರೂಪಗಳಿಂದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ ಸ್ವಾಯಂಬುವ ಮನುವು, ಅವನ ಮಹಿಷಿಯಾದ ಶತರೂಪಾದೇವಿಯು ಪುಟ್ಟಿದರು ಅಂದಿನಿಂದ ಮೈದುನಧರ್ಮಾವಲಂಬಿಗಳಾಗಿ ಪ್ರಜರು ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿದರು.

ಮನುರಾಜನು ಶತರೂಪೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಿಯವ್ರತೋತ್ತಾನಪಾದರೆಂಬ ಪುತ್ರರನ್ನು, ಆಕೂತಿ, ದೇವಹೂತಿ, ಪ್ರಸೂತಿ ಎಂಬ ಪುತ್ರಿಯರನ್ನು ಪಡೆದನು ಆಕೂತಿಯನ್ನು ರುಚಿ ಪ್ರಜಾಪತಿಗೂ, ದೇವಹೂತಿಯನ್ನು ಕರ್ದಮನಿಗೂ, ಪ್ರಸೂತಿಯನ್ನು ದಕ್ಷನಿಗೂ ಕೊಟ್ಟನು. ಪ್ರಸೂತಿಸಂತಾನಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಈ ಜಗವೇ ತುಂಬಿನಿಂತಿತು ಎಂದು

ಮೈತ್ರೇಯನು ವಿದುರನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು

೧೪. ವರಾಹಾವತಾರ ಕಥಾ

ಶ್ರೀಶುಕನು ಹೇಳುವನು

ಮೈತ್ರೇಯನು ಹೇಳಿದ ಪುಣ್ಯಮಯ ಚರಿತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ವಾಸುದೇವಕಥಾಸಕ್ತ ಚಿತ್ತನಾದ ವಿದುರನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು—

ಮುನೇ! ಬ್ರಹ್ಮನ ಪ್ರಿಯಪುತ್ರನಾದ ಮನುರಾಜನು ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಮುಂದೇನು ಮಾಡಿದನು? ಸಜ್ಜನಶಿಖಾಮಣಿಯೇ! ಆದಿರಾಜನಾದ ಆ ರಾಜರ್ಷಿಯು ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನಲ್ಲವೇ! ಅವನ ಕಥೆಯನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳುವೆನು ಹೇಳು. ಬಹುಕಾಲ ವೇದಾದಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸವನ್ನತಿಕಷ್ಟದಿಂದ ಮಾಡಿದುದರ ಮುಖ್ಯಫಲವು, ಮುಕುಂದ ಪಾದಾರವಿಂದರತಚಿತ್ತರಾದ ಭಕ್ತಜನರ ಮುಖದಿಂದ ಹರಿಕಥಾಮೃತಪಾನವನ್ನು ಗೈಯು ವದೇ ಹೊರತನ್ಯವಲ್ಲ. ಭಕ್ತಸತ್ತಮರ ಚರಿತೆಯು ಭಗವತ್ಕಥಾಮೃತದಿಂದ ಅವಿನಾಭೂತ ವಾಗಿಯೇ ಇರುವದು—ಎಂದು ಕೇಳಲು ವಿನೀತನು ಸಹಸ್ರಶಿರಸ್ಕ ಶ್ರೀಹರಿಚರಣಾಂಬುಜ ಪಾದಪೀಠಾಯಿತಶಿರಸ್ಕನು ಆದ ವಿದುರನನ್ನು ಕಂಡು ಆನಂದಪುಲಕಿತಗಾತ್ರನಾಗಿ ಮೈತ್ರೇಯನು ಚಿತ್ರಹರಿಕಥಾವರ್ಣನಾಚತುರನಾಗಿ ಇಂತೆಂದನು—

ವಿದುರಾ! ಸ್ವಾಯಂಭುವನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ವೇದಗರ್ಭನಾದ ತಂದೆಗಭಿ ವಂದಿಸಿ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನುಡಿದನು—

ಸ್ವಾಮೀ! ನೀನೇ ಸರ್ವಪ್ರಜಾನೀಕದ ತಂದೆ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ಮ ನಮ್ಮ ಸೇವೆ ನಿನಗೆ ಸಲ್ಲುವದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸು. ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಕರ್ಮ ಗಳನ್ನು ಪೂಜಾ ಯಜ್ಞಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ, ನಿನ್ನ ಸೇವೆಯಿಂದ ಇಹದಿ ಯಶವು ಪರದಿ ಸದ್ಗತಿಯು ಸಿಗುವಂತೆ ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವಾವುದು—ಎನ್ನಲು ಬ್ರಹ್ಮನು ಇಂತೆಂದನು—

ವತ್ಸಾ! ಆದಿರಾಜ! ಪ್ರೀತನಾದೆ. ನಿಮಗೆ ಶುಭವಾಗಲಿ! 'ಆಜ್ಞಾಪಿಸು' ಎಂದು ಕಾಪಟ್ಯರಹಿತನಾಗಿ ಸ್ವಯಂ ನೀನಾಗಿ ನಿನ್ನ ಸರ್ವವನ್ನೆನಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದೆ. ಮತ್ಸರವಿಲ್ಲದೆ ಅಪ್ರಮತ್ತರಾಗಿ ತಂದೆಯ ಶಾಸನವನ್ನು ಯಥಾಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪಾಲಿಸುವುದೇ ಮಕ್ಕಳು ಮಾಡಲರ್ಹವಾದ ಗುರುಪೂಜೆ. ನೀನಾದರೂ ಶತರೂಪೆಯಲ್ಲಿ ಗುಣಸದೃಶರಾದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದು, ಧರ್ಮದಿಂದ ಭೂಲೋಕವನ್ನು ಪಾಲಿಸು. ಯಜ್ಞಾದಿಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪೂಜಿಸು. ಪ್ರಜಾರಕ್ಷಣವೇ ಎನ್ನ ಸೇವೆ ಪ್ರಜಾರಂಜಕನಾದರೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಹೃಷೀಕೇಶನು ಪ್ರೀತನಾಗುವನು ಯಾರು ಶ್ರಮೆಯಿಂದ ಯಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ, ಅಭಕ್ತರಾದ್ದರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರೀತನಾಗದಿರುವನೋ ಅಂತಹರು ಸರ್ವ ಶ್ರೇಯೋದೂರರಾಗುವರು. ಅನುಷ್ಠಾನಾದ್ಯಾಯಾಸವೇ ಅವರಿಗೆ ಉಳಿಯುವ ಫಲವು" ಎನ್ನಲು ಮನುರಾಜನಿಂತೆಂದನು—

ಪೂಜ್ಯನೇ! ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ ನಡೆಸುವೆನು. ಆದರೆ ಕಾಮಾದಿ ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕನಾದ ಪ್ರಭೋ! ನನಗೂ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಪ್ರಜರಿಗೂ ಇರಲು ಸ್ಥಾನವಾವುದು ನೋಡಿಸು! ಪಿಪೀಲಿಕಾದಿ ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಾವಾಸ ಸ್ಥಾನವಾದ ಮಹೀಮಂಡಲವು ಪ್ರಲಯಜಲದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನವಾಗಿದೆ. ಈ ಭೂದೇವಿಯನ್ನುದ್ಧರಿಸುವ ಯತ್ನವನ್ನೂ ಮಾಡಿ ರಕ್ಷಿಸು

ಆಗ ಪರಮೇಷ್ಠಿಯು ಮನುರಾಜ ಹೇಳಿದಂತೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಹೇಗಿದನ್ನು ಮೇಲೆ ತರುವುದೆಂದು ಬಹಳವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿದನು 'ಮೊದಲೇ ನಾನೀ ಜಲವನ್ನು ಕುಡಿದು ದೇವಾಸುರ ಪಿತೃಮನುಜ ಪಶುಪಕ್ಷಿಸರ್ಪನಾಗ ಪ್ರಮುಖ ಭೂತಗಳನ್ನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದೆ. ಆದರೂ ಮತ್ತೆ ಭೂಮಿಯು ಜಲದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಲು ಕಾರಣವೇನು? ನಿಶ್ಶೇಷವಾಗಿ ಜಲವನ್ನು ನಾನು ಪಾನಗೈದಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತೆ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನುಪಕ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ, ಭೂಮಿಯು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿತು ಇನ್ನೆಂತು ಸರ್ಗಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುವೆವು? ಈ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಹರ್ಯಾಜ್ಞಾಪಾಲನವೆಂತಾಗುವದು? ಯಾವ ಸ್ವಾಮಿಯ ದೆಶೆಯಿಂದ ನಾ ಬಂದೆನೋ ಆ ಪ್ರಿಯತಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ನಮಗೆ ಗತಿ' ಎಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರಲು ಬ್ರಹ್ಮನ ನಾಸಾವಿವರದಿಂದ ಅಂಗುಷ್ಠಪರಿಮಿತ ಗಾತ್ರವಾದ ವರಾಹ ಕಿಶೋರವು ಹೊರಬಂದು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಿಂದು, ಒಂದೇ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಆನೆಯಷ್ಟಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತರಾಗಿ ಸರ್ವರೂ ನೋಡುತ್ತಿರಲು ಗಂಡಶಿಲೆಯಷ್ಟಾಯಿತು ಮರೀಚಿಮುಖ್ಯಋಷಿಗಳು ಸನಕಾದಿಗಳು ಮನುರಾಜನು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು ಬ್ರಹ್ಮನು 'ಅಹೋ ಮುನಿಗಳಿರಾ! ಏನಿದು ಸೂಕರರೂಪದಿಂದ ಕಾಣುವ ಮಹಾಭೂತವು? ನನ್ನ ನಾಸಾಪುಟದಿಂದಲೇ ಬಂತಲ್ಲವೇ? ಅಂಗುಷ್ಠಮಾತ್ರವಿದ್ದ ರೂಪವು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗಂಡಶಿಲೋಪಮವಾಗಿದೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗಿಂತು ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಈ ಪುಟ್ಟವರಾಹವು ಯಜ್ಞಮೂರ್ತಿ ಭಗವಂತನೇ ಇರಬಹುದು' ಎಂದು ನಂದನರಿಂದ ಕೂಡಿ ಚಿಂತಿಸುವ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಗಂಭೀರ ಗರ್ಜನೆಯಿಂದ ಸಂತೈಸಿ ಆ ವರಾಹಮೂರ್ತಿಯು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದನು ಆ ಹರಿಯ ಗರ್ಜನವು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸಿತು ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ವರಾಹರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿಬಂದ ಗೋವಿಂದನೆಂದು ತಿಳಿದು, ಸಕಲ ಶಂಕಾತಂಕಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಜನಲೋಕ ತಪೋಲೋಕ ಸತ್ಯಲೋಕನಿವಾಸಿ ಮುನಿಜನರು ಆ ಪ್ರಭುವನ್ನು ಪವಿತ್ರ ವೇದತ್ರಯದಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿದರು ಅವರು ಮಾಡಿದ ನಿಜಗುಣಾನುವಾದವನ್ನಾಲಿಸಿ ವೇದವೇದ್ಯನಾದ ಆದಿಸೂಕರನು ಸರ್ವಸುಜನಾರ್ತಿಸಂಹರ್ತನಾಗಿ ಪುನಃ ಮುರ್ಘುರಧ್ವಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಗಜರಾಜನ ಸೊಬಗಂ ಸೂರೆಗೊಂಡು ಸುಂದರನಾಗಿ, ಪ್ರಳಯೋದದಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ತತ್ತದ್ಯೋನಿಜ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸುವಂತೆ, ಬಾಲವನ್ನೆತ್ತಿ, ಕಠೋರ ಕೇಸರಗಳನ್ನು ಕೊಡಹಿ, ಖುರಗಳಿಂದ ಮೇಘಗಳನ್ನು ಕೆದರುತ್ತಾ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದ ಆ ಅಧ್ವರಾಂಗನು ಧವಳ ದಂಷ್ಟ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಖರರೋಮಶರೀರದಿಂದಲೂ

ಕೂಡಿ, ಕಣ್ಣುಗಳ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಬೀರುತ್ತಾ, ಉನ್ನತ ಕಪೋಲವು, ಕರಿಣಲತಾ ಕಂಪನ ಕರವು, ಪಿಚುಮಂದಾದಿವೃಕ್ಷಪರುಷ ತ್ವಚವು, ಸಂತಾಡಿತ ಮೇಘವು, ದವಳ ಶೃಂಗವು, ದಾವಾಗ್ನಿ ಪ್ರಕಾಶವು ಆದ ಪರ್ವತರಾಜನಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿದನು ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಮೂಸಿನೋಡಿ, ಹುಡುಕುವ ಆ ಯಜ್ಞವರಾಹನು ಕರಾಳದಂಷ್ಟ್ರಾವೀಕ್ಷಣನಾಗಿ, ಸ್ತುತಿ ಯನ್ನು ಮಾಡುವ ವಿಪ್ರರು ನೋಡುತ್ತಿರಲು, ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು.

ಆ ವಜ್ರಕೂಟಾಂಗ ವರಾಹನ ವಾತವೇಗದಿಂದ ತನ್ನ ಮಧ್ಯಬಾಗವು ಘೂರ್ಣಿತ ವಾಗಿ, ಕ್ಷೋಭೆಯನ್ನು ಪೊಂದಿದ ಸಮುದ್ರನು ದೀರ್ಘ ತರಂಗ ಹಸ್ತಗಳನ್ನೆತ್ತಿ 'ಯಜ್ಞೇಶ್ವರ! ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡು' ಎಂದು ಮೊರೆಯಿಡುವಂತೆ ಆಕ್ರೋಶವನ್ನು ಮಾಡಿ, ನಮಿಸಿದನು ಅರ್ದಚಂದ್ರಾಕಾರವಾದ ಖುರಗಳಿಂದ ನೀರನ್ನು ಸೀಳಿಕೊಂಡು ತ್ರಿವೇದಮಯನು ರಸಾತಲ ದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕಂಡನು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನಿದ್ರಾಮುದ್ರಿತನಾಗಿದ್ದ ತಾನೇ ಆ ಭೂಮಿ ಯನ್ನು ಜೀವದಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ, ಜಲೋಪರಿ ಭಾಗದಲ್ಲಿಟ್ಟು ತ್ರಿಯುಗಹೂತಿಯು, ಪುನಃ ತನ್ನ ಕೋರೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ವಹಿಸಿ, ರಸಾತಲದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದನು ಆಗ ಆ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನೆಂಬ ಬ್ರಹ್ಮಜನಾದ ಆದಿ ದೈತ್ಯನು ಗದೆಯನ್ನು ಪಿಡಿದೆದು ರಿಸಲು ಚಕ್ರದಂತೆ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವ ಕೋಪದಿಂದ ಅಸಹ್ಯ ವಿಕ್ರಮನಾಗಿ ವರಾಹವು—ಸಿಂಹವು ಆನೆಯನ್ನಂತೆ, ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ಕೋರೆಯಿಂದ ಹೊಡೆದು ಸಂಹರಿಸಿದನು ದಂತ ಪ್ರಹಾರ ದಿಂದ ತಟಭೂಮಿಯನ್ನೆತ್ತಿ ಎಸೆಯುತ್ತಾ ಪಂಕಾಂಕಿತತುಂಡಗಂಡನಾಗಿ ಶ್ರೀವರಾಹನು ಶೋಬಿಸಿದನು ತಮಾಲನೀಲಗಾತ್ರನು, ಸಿತದಂಷ್ಟ್ರಾಕೋಟಿನಿವಿಷ್ಟಧರಿತ್ರೀಮಂಡಲನು, ಗಜಲೀಲಾಗಮನ ಚಿತ್ರನೂ, ಪರಮಪವಿತ್ರನಾದ ವರಾಹನನ್ನು ಕಂಡು ಆನಂದದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಅನುವಾಕಗಳಿಂದ ಪೊಗಳಿದರು

ಲೋಕಮಂಗಲಕರ ವರಾಹನೇ! ನೀನು ಜಯಶಾಲಿಯಾಗಿರುವಿ! ನಿನಗೆ ಸರ್ವದಾ ಜಯವಾಗಲಿ! ಯಜ್ಞಾಂಗಪದಾರ್ದಜನನಭೂಮಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಯಜ್ಞವರಾಹ ದೇಹದ ರೋಮಕೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರಗಳಡಗಿದ್ದು, ನಿನ್ನ ಶರೀರವು ಕಂಪಿಸುತ್ತಿರಲು ಹೊರಬರು ತ್ತಿವೆ ದೇವ! ಈ ನಿನ್ನ ರೂಪವು ಪಾಪಿಗಳಿಗೆ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ ವೇದವೇದ್ಯನಾದ ನಿನ್ನ ಅವಯವಗಳಿಂದ ಯಜ್ಞಸಾದನಗಳು ಜನಿಸಿ ಬಂದಿವೆ

ನಿನ್ನ ತ್ವಚದಿಂದ ವೇದಗಳು, ರೋಮಗಳಿಂದ ದರ್ಭೆಗಳು, ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಆಜ್ಯವು ಪುಟ್ಟಿವೆ. ಪಾದಗಳೇ ಚಾತುರ್ಹೋತ್ರಗಳ ಜನನ ಸ್ಥಲ ತುಂಡದಿಂದ ಸ್ರುಕ್, ನಾಸಿಕೆಯಿಂದ ಸ್ರುವವು, ಉದರದಿಂದ ಇಡಾಪಾತ್ರವು, ಕರ್ಣದಲ್ಲಿ ಚಮಸಪಾತ್ರೆ, ಆಸ್ಯದಿಂದ ಪುರೋಡಾಶ, ರಸನದಲ್ಲಿ ದ್ವಾದಶ ಸೋಮರಸಗಳು ಪುಟ್ಟಿವೆ ನಿನ್ನ ಚರ್ವಣಕ್ರಿಯೆಯೇ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ, ತವಾವತಾರ ಜನನವೇ ದೀಕ್ಷೆ, ನಿನ್ನ ಶಿರದಲ್ಲಿ ಉಪಸದವೆಂಬ ಯಜ್ಞಗಳು, ಉಪಕ್ರಮಾಪ ಸಾನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಪ್ರಾಯಣೀಯೋದಯನೀಯ ಕರ್ಮಗಳು, ಮತ್ತು ದಂಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಗಬದ್ರಾದಿ ನದಿಗಳು, ಪುಟ್ಟಿವೆ. ಜಿಹ್ವೆಯಿಂದ ಪ್ರವರ್ಗ್ಯವು, ನಡುನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಕಲ್ಪವು, ಪ್ರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಸಭ್ಯಾಪಸದ್ಯಗಳು, ಅಗ್ನಿಚಿತಿನಾಮಕ ಇಷ್ಟಕಗಳು, ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಬಂದಿವೆ

ನೀನು ನಿಶ್ಚಲನಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವುದೇ ಸವನ ರೇತಸ್ಸಿನಿಂದ ಸೋಮಲತೆಯನ್ನು ಪಡೆದೆ ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮಾದಿ ಸಪ್ತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನಿನ್ನ ದಾತುಗಳಿಂದ ಸರ್ವಸತ್ರಯಾಗಗಳು ಶರೀರ ಸಂಧಿಗಳಿಂದ ಬಂದವು ನಿನ್ನ ದೇಹಬಂಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪದಾದಿ ತಿದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಇಷ್ಟಿಕರ್ಮ ಜನಿಸಿದೆ ಸರ್ವ ಮಂತ್ರತಂತ್ರ ದೇವತಾ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ ನೀನೇ ಸತ್ತಾಪ್ರದನು ಸರ್ವ ಯಜ್ಞಕರ್ತನೂ ಪ್ರೇರಕನೂ ನೀನೇ ಬಕ್ತಿವೈರಾಗ್ಯಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಲ ಮನಸ್ಕರಾದವರಿಗೆ ಜ್ಞಾನಪ್ರದನು. ವೇದಾದಿ ಪರವಿದ್ಯೋಪದೇಶಕನೂ ಆದ ನಿನಗೆ ನಮೋ ನಮಃ ಹೇ ಬಗವನ್! ಬೂರಮಣ! ನಿನ್ನ ದಂಷ್ಟ್ರಾಕೋಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟ ಪರ್ವತಯುಕ್ತ ಬೂಮಂಡಲವು ವನದಿಂದ ಬರುತ್ತಿರುವ ಗಜರಾಜನ ಕೋರೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಪತ್ರಸಹಿತ ಪದ್ಮಿನಿಯಂತೆ ಪಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದೆ. ಕುಲಾಚಲದ ಕೋಡಿನಲ್ಲಿರುವ ಮೇಘದ ಸೊಬಗನ್ನು ಪಹಿಸಿ ನಿನ್ನ ಕೋರೆಯ ಮೇಲಿರುವ ಬೂಮಿಯು ಶೋಬಿಸುತ್ತಿರುವಳು ಸ್ಥಾವರ ಜಂಗಮ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ವಾಸವಾಗಿ ಬರಿಸುವ ಈ ಬೂಮಾತೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸು ತಂದೆಯೇ! ನಿನ್ನ ತೇಜವನ್ನು ಅರಣಿಯಲ್ಲಗ್ನಿಯನ್ನಿಟ್ಟಂತೆ ಈ ತಾಯಿಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿರುವೆ. ಲೋಕಜನನೀ-ಜನಕರೇ! ನಿಮಗೆ ನಮಿಸುವೆವು ಇಂತು ಭೂಮಿಯನ್ನು ರಸಾತಲದಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸಿ ತರುವುದಿನ್ನೊಬ್ಬನಿಂದ ಸಾದ್ಯವೇ! ನಾರಾಯಣಾ! ಸರ್ವಾಶ್ಚರ್ಯಮಯನಾದ ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ನಿನಗಿದೇನಾಶ್ಚರ್ಯ! ಜಗವನ್ನೆಲ್ಲ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದು ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲವೇ! ಈ ನಿನ್ನ ವೇದಮಯ ಶರೀರವನ್ನು ಕಂಪಿಸುತ್ತಿರಲು ಶಿಖಾಕೇಸರಧೂತ ಮಂಗಲ ಜಲಬಿಂದುಗಳಿಂದ ಆಪ್ಲಾವಿತರಾಗಿ ಜನಸ್ತಪಸ್ಸತ್ಯಲೋಕವಾಸಿಗಳಾದ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಪುನೀತರಾಗಿರುವೆವು ವಾಚಾ ಸ್ತುತಿಸಿ, ಮನಸಾ ಸ್ಮರಿಸಿ, ಅಂತರ್ಬಾಹ್ಯ ಪಾವಿತರಾದೆವು. ಅನಂತವಿಕ್ರಮನಾದ ನಿನ್ನ ಬೂಮ್ಯುದ್ಧರಣಾದಿ ಪಾವನ ಚರಿತೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಲಾರದ ಪಾಪಿಯು ನರಕಬಾಗಿಯೇ ಸರಿ! ನಿನ್ನ ಬಂಧಕಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಬ್ರಷ್ಟಮನಸ್ಕರಾಗಿ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದಿಂದ ದೂರಾಗುವ ಗತಿ ಎಮಗೆ ಬೇಡ ಈಶ! ಜ್ಞಾನಸಾಧ್ಯವಾದ ನಿನ್ನ ಲೋಕವನ್ನೇ ಕೊಡು!

ವಿದುರಾ! ಇಂತು ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಗಳಾದ ಮುನಿಗಳಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಬಕ್ತರನ್ನು ಸಲಹಿದನು ಪುನಃ ಅಲುಗಾಡದಂತೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಜಲದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ನಂತರ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅಂತರ್ದಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು.

ಕಥನಯೋಗ್ಯಸಾಮರ್ಥ್ಯನು, ಸಂಸಾರ ಸಂಹಾರಿ ಬುದ್ದಿದೈರ್ಯನು ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತನ್ನ ಈ ಸರ್ವಕಾಮದ ಕದೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದವರಿಗೂ ಹೇಳಿದವರಿಗೂ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಹೃದಯಪದ್ಮದಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿ ಪೊರೆವನು. ಸಕಲಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಸುಖದೊಡೆಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರಸನ್ನನಾದನೆಂದರೆ ಇನ್ನಾವುದು ದುರ್ಲಬವು? ಆದರೂ ನಶ್ವರ ಸುಖಗಳಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನವು? ವಿದುರಾ! ಅನನ್ಯ ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಬಜಿಪರಿಗೆ ಹೃದಯ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ತನ್ನನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುವ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನದಾಯಕನಾದ ಪರಮ ಪುರುಷನ ಕದಾಮೃತಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಲೊಲ್ಲದವನು ಮನುಜನೇ? ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುರುಷಾರ್ದಸಾರವೆನಿಸಿದ ಮುಕ್ತಿಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಯಸಿದವನು, ಪೂರ್ವಗಾದೆಗಳ

ಮದ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಹರಿಕಥಾಮೃತವನ್ನು ಕರ್ಣರಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಪುನಃ ಪುನಃ ಪಾನಮಾಡಿಯೂ ತೃಪ್ತನಾಗಲಾರನು. ಹಾಗೆ ನಾಕೆನಿಸಿದವನು ಮನುಜನಲ್ಲ ಪಶುವೇ ಸರಿ!

೧೫. ದಿತಿ-ಕಶ್ಯಪ ಸಂವಾದ

ಕುಷಾರವಸುತನು ಇಂತು ದೇವಕಾರ್ಯ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ವರಾಹನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ ಹರಿಯ ಕದೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ಕೇಳಿ ಮುದದಿಂದ 'ಹರಯೇ ನಮಃ' ಎಂದು ಬಕ್ತಿ ಪ್ರಣಾಮವನ್ನಾಚರಿಸಿ, ವಿದುರನು ಅತಿ ತೃಪ್ತನಾಗದೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು—

ಶ್ರೀಯಜ್ಞವರಾಹನು ಆದಿದೈತ್ಯನಾದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ರೂಪಾಂತರದಿ ಬಂದವ ನನ್ನಿಂನ್ನೊಂದುಸಲವೂ ಕೊಂದನೆಂದು ಕೇಳಿರುವೆವು ದಂಷ್ಟ್ರಾಗ್ರದಿ ಬೂಮಂಡಲವನ್ನೆತ್ತಿ ಕೊಂಡು ಬರುವ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನಿಗೂ ಆ ದೈತ್ಯನಿಗೂ ಕಲಹವಾಗಲು ಕಾರಣವೇನು? ಎಂದು ಕೇಳಲು ಮೈತ್ರೇಯನಿಂತೆಂದನು—

ಸಾಧು! ಹರಿಬಕ್ತವರ! ಮರ್ತ್ಯರಿಗೆ ಮೃತ್ಯುಪಾಶಮೋಚಕವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಕಥೆ ಯನ್ನು ಪೇಳೆಂದು ಕೇಳುವ ನೀನೇ ಧನ್ಯನು! ನೋಡು. ಧ್ರುವರಾಜನು ಐದುವರ್ಷದವ ನಿದ್ದಾಗಲೇ ನಾರದೋಪದೇಶದಿಂದ ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನರಿತು ಮೃತ್ಯುವಿನ ತಲೆ ತುಳಿದು ಧ್ರುವಪದವಿಯನ್ನೈದಿದನಲ್ಲವೇ? ದೇವತೆಗಳು ಕೇಳಲು ಬ್ರಹ್ಮನು ಪೇಳಿದ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಈಗ ನಿನಗೆ ಪೇಳುವೆನು ಕೇಳು.

ಒಂದು ಸಾಯಂ ಸಮಯದಿ ದಾಕ್ಷಾಯಣಿ ದಿತಿಯು ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಮರೀಚಿ ಪುತ್ರನನ್ನು ಕಾಮಪೀಡಿತಳಾಗಿ ಸಮೀಪಿಸಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೊಡೆಂದು ಬೇಡಿದಳು. ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ ದಲ್ಲಿ ಯಜುರ್ವೇದಗಣಮಂತ್ರಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಕ್ಷೀರಾದಿಗಳಿಂದ ಆಹುತಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತಮಾನಸಮಯದಿ ಶ್ರೀಹರಿಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಅಗ್ನ್ಯಾ ಗಾರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಕಶ್ಯಪನನ್ನು ಕಂಡು ದಿತಿಯು ನುಡಿದಳು—

"ನೋಡಿದೆಯಾ ಈ ಮನ್ಮದನ ಪೂಬಾಣಗಳ ಮಳೆಯನ್ನು? ಆನೆಯಿಂದ ಅಲು ಗಾಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಬಾಳೆಯಗಿಡದಂತೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಕಾಮಪೀಡಿತವಾಗಿದೆ. ದೀನಳಾಗಿರುವೆನು ನನ್ನ ಸವತಿಯರ ಪುತ್ರಾದಿ ಸಂಪತ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕುದಿಯುತ್ತಿರುವ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅನು ಗ್ರಹಿಸು, ನನ್ನನ್ನು ಸಲಹು ಪತಿಯ ಸನ್ಮಾನವನ್ನು ಪಡೆದ ಸತಿಯ ಕೀರ್ತಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಹರಡುವದು. ನಿನ್ನಂತಹ ಪತಿಯ ಪಡೆದ ನನಗೆ ಪ್ರಜಾಸಂಪತ್ತಿ ಉಳಿಯ ಬಾರದೇ? ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಪೂಜ್ಯ ದಕ್ಷನು 'ವತ್ಸೆಯರೇ! ಯಾರನ್ನು ನೀವು ಪತಿ ಯನ್ನಾಗಿ ವರಿಸುವಿರಿ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಆ ದುಹಿತೃವತ್ಸಲನಾದ ದಕ್ಷನು ನಿಮ್ಮನ್ನೇ ಮನದಿ ವರಿಸಿದ ನಮ್ಮ ಹಾರ್ದವನ್ನು ತಿಳಿದು, ನಿನಗೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುವ್ರತರಾದ ಹದಿ ಮೂರು ಜನ ಸುತೆಯರನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸುಂದರ! ನನ್ನಿಚ್ಛೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸು. ದೊಡ್ಡವರನ್ನು ಆಪ್ತರೆಂದು ತಿಳಿದು ಶರಣಾಗತರಾದವರ ಮನೋಬಿಲಾಷೆ ಪೂರೈಸದೇ

ವ್ಯರ್ದವಾಗುವುದೇ?"

ಇಂತು ಕೃಪಣಳಾಗಿ ಬಹುಮಾತನ್ನಾಡುವ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕಂಡು ದೀರನಾದ ಕಶ್ಯಪನು ಅವಳ ಕಾಮಕೃತ ಮನಃಕಶ್ಮಲವನ್ನು ತೊಡೆದುಹಾಕಲಿಚ್ಛಿಸಿ ಇಂತೆಂದನು—

ಭೀರು! ಈಗಲೇ ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆ ಕೈಗೂಡಿಸಿಕೊಡುವೆನು ತಡೆ ದರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮಗಳೆಂಬ ತ್ರಿವರ್ಗಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲು, ಸಾದನಗಳೆನಿಸಿದ ಸತಿಯ ಸರ್ವೇಷ್ಟಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವದು ಪತಿಯ ಕರ್ತವ್ಯವೇ ಸರಿ ಭಾರ್ಯಾಯುಕ್ತನೇ ಇತರ ಆಶ್ರಮದವರಿಗೆ ಆಶ್ರಯನಾಗಿ ಸಂಬಾವಿಸಿ, ನೌಕೆಯಿಂದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿದಂತೆ ಸತಿಯ ಸಹಾಯ ದಿಂದ ವ್ಯಸನಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿಬಿಡುವನು ಸತಿಯೆಂದರೆ ಅರ್ದಾಂಗಿಯೇ ಸರಿ! ಅವಳಿಗೆಲ್ಲವನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ ಪುರುಷನು ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿ ಸಂಚರಿಸಲು ಶಕ್ತನಾಗುವನು ಅವಳನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಇಂದ್ರಿಯಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕೂಡ, ದುರ್ಗಪತಿಯು ಹೊರಗಿನ ಕಳ್ಳರನ್ನು ಗೆದ್ದಂತೆ ಸುಲಬವಾಗಿ ಜಯಿಸಿ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೆನಿಸುವನು.

ಗೃಹಿಣಿ! ನೀನು ಮಾಡಿದ ಸೇವೆಗೆ ಪ್ರತಿಮಾಡಿ ತೀರಿಸಲು ನಮ್ಮ ಆಯುರ್ಮಾನವೇ ಸಾಲದು ಗುಣಲುಬ್ಧರಾದ ಪತಿಗಳಾರೇ ಆಗಲಿ ಸತಿಯ ಸೇವಾಋಣವನ್ನು ತೀರಿಸಲಾರರು ನಾನಾದರೂ ಪ್ರಜಾಕಾಮಳಾದ ನಿನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವೆನು ಲೋಕದವರು ನನ್ನನ್ನು ನಿಂದಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಡ. ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತಮಾತ್ರ ನಿಲ್ಲು. ಈ ಘೋರ ವೇಳೆಯನ್ನು ನೋಡು! ಘೋರರೂಪರಾದ ಭೂತೇಶಾನುಚರರು ಸಂಚರಿಪ ಸಂಧ್ಯೆ ಯೆಂದರಿತು ದಿಟ ಮಾಡು. ಸಾದ್ವಿ! ಬಗವಂತನಾದ ಬೂತಪತಿ ರುದ್ರನೀಗ ಪಾರ್ಷದ ಗಣದಿಂದ ಕೂಡಿ ಸಂಚರಿಪನಲ್ಲವೇ? ನೋಡಲ್ಲಿ! ನಿನ್ನ ಮೈದುನನೆಂದು ಅಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡಬೇಡ. ಸ್ಮಶಾನ ಚಕ್ರವಾತನೀತ ಧೂಳಿಧೂಸರ ವಿಕೀರ್ಣ ಜಟಾಕಲಾಪ ವಿಚಿತ್ರನೂ, ಭಸ್ಮೋದ್ಧೂಳಿತ ಶುಬ್ರಗಾತ್ರನೂ ಆದ ಮುಕ್ಕಣ್ಣನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ ನಂದಿ ಯನ್ನೇರಿ ಸುಂದರ ಸತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಬರುತಿಪ್ಪನು, ಅವನಿಗೆ ಅಪರಾದ ಪನ್ನೆಸಗಬಹುದೇ?

ಗರ್ಬಿಣೀಪದಾಪನೋದಕ್ಕೆಂದು, ಶ್ರೀಹರಿಯು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದಂತೆ ಪಿಶಾಚಚರ್ಯೆ ಯನ್ನು ನಡೆಸುವ ಮಹಾದೇವನಿಗಪ್ರಿಯವನ್ನು ಮಾಡುವದು ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅಪ್ರಿಯವನ್ನು ಮಾಡಿದಂತೆಯೇ ಎಂದು ತಿಳಿ

ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯೋ ಇವನು ನನಗೆ ಸ್ವಜನ, ಇವನಲ್ಲವೆಂದು ನಮ್ಮಂತೆ ಪ್ರಾಕೃತ ಸಂಬಂದದಿಂದ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನೂ ಅಪ್ರೀತಿಯನ್ನೂ ಮಾಡುವವನಲ್ಲ ನಾವು ಹರಿಪ್ರೀತಿಕರ ವ್ರತಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿ ಬೇಡುವ ಗೃಹ, ಕಳತ್ರ, ಪುತ್ರಾದಿರೂಪ ಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿ ಸ್ವಾಮಿನಿಯಾದ ಯಾವ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಕಟಾಕ್ಷಮಾತ್ರದಿಂದ ಪೊಂದುವೆವೋ ಆ ಶ್ರೀದೇವಿಯ ಪ್ರಕೃತಿಬಂಧವು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಚರಣವನ್ನೂ ಸ್ಪುಶಿಸಲಾರದು. ಅಂತಹ ಮಹಾ ಮಹಿಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪರಮೋದಾರ ಚರಿತೆಯನ್ನು ಸುಜನರು ತಮ್ಮ ಅವಿದ್ಯಾ ಪಟಲಪಾಟನಪಟುವೆಂದು ತಿಳಿದು ಶ್ರವಣ ಮಾಡುವರು. ಸಮಾನಾಧಿಕರಹಿತನಾದ

ಹರಿಯ ಆದೇಶವನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ, ದೇವೇಂದ್ರಾದಿ ವಂದ್ಯನಾದ ಚಂದ್ರಶೇಖರನು ಪಿಶಾಚ ಚರ್ಯೆಯನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿರುವನು ಸ್ವರಮಣನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣನ ವಿಡಂಬನಾ ಡಂಬರವನ್ನರಿಯದೆ ತಮೋಯೋಗ್ಯರು ನಗುತಿಪ್ಪರು ಶ್ವಾನಭೋಜನವೆನಿಸಿದ ಕುಣಪ ವನ್ನು ತಾವೆಂದು ತಿಳಿದು ವಸ್ತ್ರಮಾಲ್ಯಗಂದಗಳಿಂದ ಸಿಂಗರಿಸಿಕೊಂಡು ಮೆರೆವ ಜ್ಞಾನ ಹೀನರು ಅವನನ್ನೆಂತು ಬಲ್ಲರು? ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಮುಖಬಹಿರ್ಮುಖರವನ ಕಿಂಕರರು. ಅವನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣನಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದುದೀ ನಿಖಿಲಜಗವು. ಅಂತಹ ಮಹಾಪ್ರಬು ವಿನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ಮಹಾದೇವನೂ ಪಿಶಾಚಚರ್ಯೆಯನ್ನಡೆಸುವನಂತೆ! ಆಹಾ ಏನು ಪೇಳಲಿ ವನಜನಾಬನಾದ ಗುಣಪೂರ್ಣನ ಲೋಕಾನುಕಾರಿ ಚರಿತ್ರದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು! ಮಹಾ ದೇವಾದಿಗಳ ಚರಿತೆಯಾದರೂ ಅದ್ಭುತವಾದುದೇ ಸರಿ! ದೇವಾನುಕರಣವನ್ನು ನಾವು ಮಾಡಲಾಗದು.

ಎಂದು ಕಶ್ಯಪನು ನುಡಿಯಲು, ಆ ಮಡದಿಯು ಮನ್ಮಥ ಮಥಿತೇಂದ್ರಿಯಳಾಗಿ, ವೃಷಲಿಯಂತೆ ಲಜ್ಜೆಯಂ ಬಿಟ್ಟು, ಉಟ್ಟಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪಿಡಿದೆಳೆದಳು ದಿತಿಯ ನಿರ್ಬಂದವನ್ನರಿತು, ಗರ್ಹಿತಕರ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿದೂ, ಕರ್ಮಸಾಕ್ಷಿಯಾದ ಅದೃಷ್ಟ ನಿಯಾಮಕ ಹರಿಗೆ ವಂದಿಸಿ, ಕಶ್ಯಪನು ದಿತಿಯನ್ನು ಕೂಡಿ ರಹಸ್ಯದಲ್ಲಿ ವಸಿಸಿದನು.

ತತ್ಕ್ಷಣವೇ ಆಚಮಿಸಿ ಶುಚಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮೌನದಿಂದ ಓಂ ಎಂಬ ಪ್ರಣವ ಸಹಿತಮಾದ ಬ್ರಹ್ಮಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿ ಮುನಿಯು ಹರಿಧ್ಯಾನರತನಾಗಿದ್ದನು. ದಿತಿಯಾದರೂ ತಾನು ಆಚರಿಸಿದ ಪಾಪಕರ್ಮದಿಂದ ಲಜ್ಜಿತಳಾಗಿ, ಆ ವಿಪ್ರರ್ಷಿ ಮುಂದೆ ನಿಂದು, ಇಂತೆಂದಳು—

ಸಕಲ ಬೂತನಾದನಿಗೆ ನಾನಪರಾದವನ್ನು ಗೈದಿರುವೆನು ನಿಜ ಆದರೂ ಆ ಬೂತ ಪತಿಯು ನಾನೀಗ ದರಿಸಿರುವ ಗರ್ಬವನ್ನು ಕರುಣೆಯಿಂದ ವಧಿಸದಿರಲಿ! ರೋಗ ದ್ರಾವಣನು, ಮಹಾತ್ಮನು, ದೇವೇಶನು, ಉತ್ಪಥಗಂತೃ ಶಿಕ್ಷಕನು, ಹರಿಗುಣಮನನ ನಿರತನು, ನೃಸಿಂಹಕ್ರೋದಸಂಜಾತನು ಆದ ಶಿವನಿಗೆ ವಂದಿಸುತ್ತಿರುವೆನು ಬಯವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ಆ ಸ್ವಾಮಿಯು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲಿ! ನಮ್ಮನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಲಿ! ಕಟುಕ ನಿಗಾದರೂ ಕಾಂತೆಯರನ್ನು ಕಂಡು, ಕರುಣೆ ಪುಟ್ಟುವುದೆಂದಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಸತೀದೇವಿಗೆ ಪತಿಯಾದ ಪಶುಪತಿಯು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅನುಕಂಪಾವಿಶೇಷವನ್ನು ತೋರದಿರುವನೇ?

ಎಂದು ಸ್ವಗರ್ಬಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಬಯಸಿ ನುಡಿದು, ಕಂಪಿತಗಾತ್ರಳಾಗಿ ನಿಂತ ಕಾಂತೆಯನ್ನು ಕಂಡು, ಸಂದ್ಯಾದಿ ನಿಯತ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಬಂದ ಮುನಿಯು ಇಂತು ಮಾತಾಡಿದನು—

ನೀನಾದರೂ ಆತ್ಮನಿಗ್ರಹವಿಲ್ಲದೆ ನಡೆದೆ. ಮುಹೂರ್ತವೂ ದುಷ್ಟವಾದುದೇ ಇತ್ತು ನನ್ನ ಆದೇಶವನ್ನೂ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ದೇವತಾಹೇಲನವನ್ನಾಚರಿಸಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಬದ್ರಳೇ! ಕೇಳು ನಿನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಲೋಕೋಪದ್ರವ ಕಾರಣರು ಅಮಂಗಳರು ಆದ ಪುತ್ರರಿಬ್ಬರು ಪುಟ್ಟುವರು ಚಂಡಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ, ಲೋಕೇಶರನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿ, ನಿರಪರಾದಿ ಜನರ ಪೀಡಿಸಿ,

ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕೆಡಿಸಿ, ಹಿಂಸಾವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ನಡೆಸುವರು ಇಂತು ಭಗವದ್ಭಕ್ತರ ಜನರ ಕೋಪಕಾರಣರಾಗುತ್ತಿರಲು, ನಿನ್ನ ಪುತ್ರಾದಮರನ್ನು ವಿಶ್ವೇಶನು ಸುಜನಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣಾರ್ದವಾಗಿ ಅವತರಿಸಿ ಇಂದ್ರನು ವಜ್ರದಿಂದ ಪರ್ವತಗಳನ್ನು ಸೀಳಿದಂತೆ ಸೀಳಿ ಸಂಹರಿಸುವನು—ಎಂದು ನುಡಿದ ಪತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಸಮಾದಾನದ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ದಿತಿಯು "ಸ್ವಾಮಿನ್! ಚಕ್ರಪಾಣಿಯಿಂದ ನನ್ನ ಪುತ್ರರು ಸಂಹರಿಸಲ್ಪಡುವರೇ? ಒಳ್ಳೆಯದು. ಕ್ರುದ್ಧರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದಂತೂ ಅಲ್ಲವಲ್ಲ? ಯಾಕೆಂದರೆ ಭೂತಭಯ ಪ್ರದರಾಗಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದಂಡದಗ್ಧರಾಗಲಿ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ನರಳುವರು ಯಾವ ಯೋನಿ ಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದರೂ ಅವರಿಗೆ ಸುಖಲೇಶವೂ ಸದ್ಗತಿಯೂ ಸಿಗಲಾರದು" ಎಂದಳು

ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪತಪ್ತಳಾದ ಆ ಸತಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಕಶ್ಯಪನು ನುಡಿದನು—ಒಳ್ಳೆಯದು ನಿನಗೆ ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಾದ್ದರಿಂದಲೂ, ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದ ಗೌರವಾತಿಶಯದಿಂದಲೂ, ನನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಆದರದಿಂದಲೂ ಸಂತೋಷವಾಗಿದೆ ಕೇಳು ನಿನ್ನ ಪುತ್ರರಲ್ಲೊಬ್ಬರ್ವನ ಸುತನು ಸಜ್ಜನ ಸಮ್ಮತನಾಗುವನು. ಅವನ ಯಶವು ಭಗವದ್ಯಶೋ ಮಿಲಿತವಾಗಿ ಪವಿತ್ರವಾಗುವದರಿಂದ ಗೇಗೀಯಮಾನವಾಗುವದು. ಔಷಧಾ ದ್ಯುಪಾಯಗಳಿಂದ ದುರ್ವರ್ಣದ ಹದಿನೆಂಟು ದೋಷಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿ, ಸುವರ್ಣವನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವಂತೆ, ಯಥಾವಸ್ತುದರ್ಶನದಿಂದಲೂ, ಅನಾದಿಭಕ್ತಿಲಕ್ಷಣೌಷದದಿಂದಲೂ, ದುಃಸಂಗದೋಷಗಳನ್ನು ಕಳೆದು, ಸಚ್ಚೇತನನಿಗೆ ಸದ್ಗತಿಯಾಗಲು ಪುತ್ರಾದಿಗಳು ಕಾರಣರಾಗುವರು. ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಹ್ಲಾದನೆಂಬ ನಿನ್ನ ಪೌತ್ರನು ಪಿತೃಮುಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣನಾಗಿ ರಾರಾಜಿಸುವನು ಅವನನ್ನು ಕಂಡು ಸಾದುಗಳು ಶಮಾದಿಗುಣಗಳನ್ನು ಕಲಿಯಲಿಚ್ಛಿಸು ವರು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಜಗದಂತರ್ಯಾಮಿಯು, ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿಯು ಆಗಿರುವನು ಅವನು ಪ್ರಸನ್ನನಾದರೆ ಸಕಲ ಜಗವು ಸಂತಸಭರಿತವಾಗುವದು ಅಂತಹ ಶಶ್ವನ್ನಿರ್ವಿಕಾರ ಜ್ಞಾನ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಭಗವಂತನು ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಜ್ಞಾನದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಭಜಿಸುವ ನಿನ್ನ ಪೌತ್ರ ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತನಾಗಿ ಸಲಹುವನು. ಆ ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನೆಷ್ಟು ವರ್ಣಿಸಿದರೂ ಸಾಲದು ಮಹಾ ಭಾಗವತನು, ಮಹಾತ್ಮನಾದ ನಿನ್ನ ಪೌತ್ರನು ದೃಢಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶುದ್ಧವಾದ ಮನದಿ ಮಾದವನ ಚರಣಾರವಿಂದವನ್ನಿಟ್ಟು, ತದನ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಅಸಾರ, ಅನಿತ್ಯವೆಂದು ಬಿಟ್ಟು ಸಾಧುಜನಗೌರವಪಾತ್ರನೆನಿಸುವನು ವಿರಕ್ತನು, ಸಮಾಧಿಸಕ್ತನು, ಗುಣನಿಧಿಯು, ಪರಸುಖವರ್ಧನನು, ಪರದುಃಖ ದುಃಖಿತನು, ಅಜಾತಶತ್ರುವಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಚಂದ್ರಮ ನಂತೆ ಜಗಜ್ಜನರ ಶೋಕತಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುವನು. ಸ್ವಭಕ್ತರು ಭಜಿಸುವಂತೆ ರೂಪ ಗೊಂಡು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನು ಸ್ಫುರತ್ಕುಂಡಲಮಂಡಿತಗಂಡಸ್ಥಲನು, ಶ್ರೀಲಲನಾ ಸಮಾಶ್ರಿತ ವಕ್ಷೋವಿಶಾಲನು ಆಗಿ ನಿನ್ನ ಮೊಮ್ಮಗನಿಗೆ ದರ್ಶನವಿತ್ತು ಪೊರೆಯುವನು—

ಎಂದು ಕಶ್ಯಪರಾಡಲು ದಿತಿಯು ತನ್ನ ಪುತ್ರರನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸಂಹರಿಸಿ ಉದ್ಧರಿಪ ನೆಂಬ ಸಮಾಧಾನವನ್ನೂ ತನ್ನ ಪೌತ್ರನು ಮಹಾಭಾಗವತನೆಂಬ ಸಂತೋಷವನ್ನೂ ಪೊಂದಿದಳು

೧೬. ಜಯ ವಿಜಯ ಶಾಪ

ಮೈತ್ರೇಯನು ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿದನು—

ವಿದುರಾ! ಕಶ್ಯಪರಿಂದ ಗರ್ಭದರಿಸಿದ ದಿತಿಯು ಪರತೇಜೋಹರವಾದ ಗರ್ಭಗತ ಸುರವೈರಿತೇಜವನ್ನು ಸುರಾರಿಮರ್ದನನಾದ ಜನಾರ್ದನನ ಬಯದಿಂದ ಒಂದು ನೂರು ವರ್ಷ ಪ್ರಸವಿಸದೇ, ದರಿಸಿ ನಿಂತಳು. ಆ ಗರ್ಭತೇಜವು ತಮದಂತೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಲೋಕವೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣು ಕಾಣದೆ ತತ್ತರಿಸಲು ಉಪದ್ರವಕರವಾದಾ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲೆಂದು ಶತಾನಂದ ನಿಗೆ ವೃಂದಾರಕೇಂದ್ರರು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡರು

ದೇವತೆಗಳು 'ಪ್ರಬೋ! ಏನೀ ಕತ್ತಲು? ಇದರಿಂದ ದಿಕ್ಕು ತೋಚದಂತಾಗಿದೆ. ಕಾಲದಿಂದ ನಷ್ಟವಾಗದ ಜ್ಞಾನಪ್ರಕಾಶನು, ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದ್ದೇನಿದೆ? ದೇವ ದೇವ! ಲೋಕಪಾಲಕರಾದ ನಮಗೆಲ್ಲ ಒಡೆಯನೆನಿಸಿರುವೆ ಬೂತಬವಿಷ್ಯದ್ವರ್ತಮಾನ ಸರ್ವಜೀವಹೃದಯಜ್ಞನು ವಿಜ್ಞಾನವೀರ್ಯನು, ಶ್ರೀಹರಿಯ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಬಲದಿಂದ ಈ ವಿಶ್ವವನ್ನೆಲ್ಲ ಸತ್ವಾದಿಗುಣಗಳಿಂದ ಸೃಜಿಸಿದ ಪಿತಾಮಹನೇ! ಜೀವೋತ್ಪಾದಕನಾಗಿ ಚೇತನಾಚೇತನ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪ್ತನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಜಿಸುವ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾದ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ನೀನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಪರಾಭವ ರಹಿತರನ್ನಾಗಿಸಿ ಪೊರೆವೆ. ಯಾವ ನಿನ್ನ ಮುಖದಿಂದ ಬಂದ ವೇದಸಮಾನ ವಾಕ್ಪಾಶ ಸಂಚಾಲಿತರಾಗಿ, ಮುಗುದಾಣಿ ಯಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ ವೃಷಬಾದಿಗಳಂತೆ, ನಿನ್ನವಶರಾಗಿ ನಿನಗೆ ಪೂಜಾದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನರ್ಪಿಸು ವೆವು. ಜೀವೋತ್ತಮನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು! ತಮಸ್ಸಿನಿಂದ ದಾರಿಗಾಣದಿರುವ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ದಯಮಾಡು ಕರ್ಮಲೋಪದಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ದಿತಿಗರ್ಬದ ತೀಕ್ಷ್ಣತೆಯು, ಸಮಿದಾಧಾನದಿಂದುರಿದೇಳುವ ವಹ್ನಿಯಂತೆ, ಜಗವನ್ನು ಅಂದೀಬೂತ ವನ್ನಾಗಿಸಿ ಕಂಗೆಡಿಸಿದೆ' ಎಂದು ಮೊರೆಯಿಟ್ಟ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕಂಡು ನಗುತ್ತಾ, ರುಚಿರವಚನ ಗಳಿಂದ ಸಂತೈಸುತ್ತಾ ಸರಸ್ವತೀವಲ್ಲಬನಿಂತು ಮಾರ್ನುಡಿದನು.

ದೇವತೆಗಳಿರಾ! ಕೇಳಿ. ನಿಮಗೊಂದು ಪೂರ್ವಗಾಥೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವೆನು ನಿಮಗೂ ಮೊದಲಾಗಿ ನನ್ನ ಮನಸಾಜಾತರಾದ ಸನಕಾದಿ ಮುನಿಗಳು ಅಂತರಿಕ್ಷಾದಿ ಲೋಕ ಗಳಲ್ಲಿ ಯದೃಚ್ಛೆಯಿಂದ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ಒಂದು ಸಲ ನಿರ್ಮಲಚರಿತನಾದ ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠನ ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಸರ್ವಲೋಕಮನಸ್ಸ್ತುತವಾದ ಆ ವೈಕುಂಠದ ಅಮುಕ್ತ ಬೂಭಾಗ ವನ್ನು ಪೊಕ್ಕು ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ರಕ್ಷಿಸುವ ಬಲಜ್ಞಾನಸುಖಾತ್ಮಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಂದಿರ ವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರು ಅಲ್ಲಿ ನೈಶ್ರೇಯಸವೆಂಬ ಕಲ್ಪತರುಗಳ ವನವಿರುವದು. ಸರ್ವರ್ತು ಫಲಪುಷ್ಪಬರಿತಳಾದಾ ವನಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಮೋಕ್ಷವೇ ಮೂರ್ತೀಭವಿಸಿ ನಿಂತಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸು ವಳು ವಿಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮದೆಯರಿಂದ ಕೂಡಿ ಸಂಚರಿಸುವ ದೇವಪುರುಷರಾ ಪರಮ ಪುರುಷನ ಪಾಪಹರಣಶೀಲ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಪಾಡಿ ಪೊಗಳುತ್ತಿರುವರು. ಸರಸ್ತೀರಗಳಲ್ಲಿ, ವಿಕಸಿತವಾಸಂತೀಪುಷ್ಪಗಂದವನ್ನು ವಹಿಸಿ ತರುವ ಮಲಯಮರುತ್ಕಿಶೋರನಿಂದ ವಂಚಿತ ರಾಗದೆ ಮುಕ್ತ'ರು ನಿರ್ವಿಕಾರರಾಗಿಯೇ ಹರಿಗುಣಗಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು

ಅಮುಕ್ತರು ಗಂದಲುಬ್ಧರಾದರೂ ಕೃಷ್ಣಸಮರ್ಪಿತವನ್ನಾಗಿಸಿ ಸುಖಿಪರು. ಅನವದ್ಯವಾದ ಉದ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಪಾರಾವತ ಕೋಗಿಲೆಗಳು ಸಾರಸ ಚಕ್ರವಾಕಗಳು, ಹಂಸ ಶುಕಗಳು, ತಿತ್ತಿರಿ ಮಯೂರಗಳು ಮಾಡುವ ಕಲಕಲ ನಾದವನ್ನಡಗಿಸಿ ತಾರಸ್ವರದಿಂದ ಬೃಂಗರಾಜನು ಅಂಗಜಪಿತನ ನುತಿಯನ್ನು ಗಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು ಮಂದಾರಕುಂದ ಕುರವಕೋತ್ಪಲ ಚಂಪಕ ಕರವೀರನಾಗ ಪುನ್ನಾಗ ವಕುಲಾಂಬುಜ ಪಾರಿಜಾತಮುಖ ಸುಮಜಾತವು ತುಲಸಿ ಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಸಮರ್ಪಿತವಾದಾಗ, ತುಲಸಿಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಾಘ್ರಾಣಿಸಿ, ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಇತರ ಸುಮದೇವತೆಯರು ತುಲಸಿಯು ಮಾಡಿದ ತಪೋವಿಬವ ವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ, ಕೊಂಡಾಡುವರು ಹರಿಪದದಲ್ಲಿ ಎರಗುವದೇ ನಾಕೆಂದು ಪೇಳುವಂತೆ ಕಿರುಗಂಟೆಗಳ ನಾದದಿಂದೊಪ್ಪುವ ರತ್ನಖಚಿತಕನಕ ವಿಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕೂತು, ಮಂದಹಾಸ ಪೆಸ್ಸು ಬಿಡಿ, ವಿಲಾಸವನ್ನು ತೋರುವ ನಿತಂಬಿನಿಯರ ವಿಭ್ರಮವನ್ನು ಕಂಡು ಬ್ರಮೆ ಗೊಳ್ಳದೆ ಕೃಷ್ಣಬಕ್ತರು ಶಾಂತರಾಗಿರುವರು! ಆಹಾ! ಏನು ಪೇಳಲಿ! ಸೌಂದರ್ಯಸಾರ ಸರ್ವಸ್ವಳೆನಿಸಿದ ಶ್ರೀದೇವಿಯು ಚರಣಾರವಿಂದನೂಪುರ ಮಂಜುಲನಿಕ್ವಣನ ಮನೋಹರ ಳಾಗಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ನೀಲಲೀಲಾ ಕಮಲವನ್ನು ಪಿಡಿದು ಹರಿವರ ಮಂದಿರದಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರಲು ಆ ಸಮಸ್ತ ಜನನಾದಿ ದೋಷಮುಕ್ತಳಾದ ಜನನಿಯ ಸುವರ್ಣಖಚಿತ ಸ್ಫಾಟಿಕ ಕುಡ್ಯಗತ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವು, ಮಾಧವಮಂದಿರ ಮಾರ್ಜನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರುವುದು

ಆ ಲೋಕಜನನಿಯ ಕಟಾಕ್ಷಪಾತ್ರರಾಗಲು ನಾವು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವೆವು. ಆ ಸತೀ ಮಣಿಯೋ, ಸರ್ವದಾ ಸರ್ವೇಶರತರಾಗಿರುವಳೇನು ದನ್ಯಳೋ! ಲಕುಮಿ ಎಂತಹ ಮಾನ್ಯಳೋ!

ಕಮಲವನಮಧ್ಯದಿ ವಿದ್ರುಮತಟಾಲಂಕೃತವಾದ ವಾಪೀಸೋಪಾನದಿ, ಚೇಟೀಶತ ದಿಂದ ಕೂಡಿ ಕುಳಿತು, ತುಲಸೀದಳಗಳಿಂದ ನಿಜರಮಣನನ್ನರ್ಚಿಸುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಮೃತಾಮಲಜಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾದ ಅಲಕ ಸುಂದರವು ಕಿಂಚಿದುನ್ನದ ನಾಸಿಕವು ಆದ ಸ್ವಮುಖವನ್ನೇ ಕಂಡು ಶ್ರೀಹರಿಚುಂಬಿತಮಾಯಿತೇ ಆ ಮುಖವೆಂದು ತಿಳಿದು ನಾಚುವಳು.

ಪಾಪಹರಣಚರಣನಾದ ಹರಿಯ ಲೀಲಾ ಶ್ರವಣಕೀರ್ತನಗಳನ್ನರಿಯದವರು ಪುಣ್ಯಲೋಕವನ್ನೂ ಅರಿಯರು. ಯದಾರ್ಥಜ್ಞಾನ ನಾಶನಕಾರಣ ಕುಕದಾ ಪ್ರಸಂಗರತರಾದ ಅಸುರರಿನ್ನೆಂತು ಪೊಂದುವರು? ಭಕ್ತಿಬಾಗ್ಯರಹಿತರಾಗಿರುವ ಆ ಕುಜನರಿಗೆ ಪುನರುತ್ಥಾನ ರಹಿತವಾದ ತಮಸ್ಸೇ ಗತಿಯಲ್ಲವೇ? ಜ್ಞಾನಾದಿಪ್ರಾಪ್ತಿಯೋಗ್ಯವೆಂದು ನಾವೆಲ್ಲರಂತಿರುವ ಮನುಜಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿದರೂ, ಕೆಲವರು ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಸ್ವದರ್ಮವನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸದೆ ಹರಿಬಂಧಕ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಬ್ರಾಂತರಾಗಿ ಸ್ವಯಂ ಹರಿಯನ್ನಾರಾದಿಸುವದಿಲ್ಲ ಪರರಿಗುಪದೇಶವಂತೂ ದೂರವೇ ಸರಿ!

ಅನಿಮಿಷ ಋಷಬನಾದ ಹರಿಯ ಪರಮಪವಿತ್ರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಪೇಳಿ, ಸಂತೋಷದಿಂದ ನೇತ್ರಬಿಂದುಗಳಂ ತಂದು ಪುಲಕಾಂಕಿತ ಗಾತ್ರರಾಗಿ ಮೈಮರೆವ ಸುಜನರು

ಯಮರಾಜನನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸಿ, ನನ್ನ ಈ ಸತ್ಯಲೋಕವನ್ನೂ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಸೇರುವರಾ ವೈಕುಂಠವನ್ನು! ಅವರ ಸೌಶೀಲ್ಯವು ಸ್ಪೃಹಣೀಯವಲ್ಲವೇ?

ಅಂತಹ ಸರ್ವ ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತಾಧಾರನಾದ ಲೋಕಗುರುವರನ ಭುವನಜನ ವಂದ್ಯವು, ಅಪ್ರಾಕೃತವು, ವಿಚಿತ್ರದೇವತಾ ವಿಮಾನ ತೇಜೋವಿರಾಜಿತವು, ಅಪೂರ್ವವು ಆದ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಸನಕಾದಿ ಮುನಿಗಳು ಬಗವದಾರಾದನ ಲಬ್ಧಜ್ಞಾನಬಲದಿಂದ ಪೊಂದಿ ಪರಮಾನಂದಭರಿತರಾದರು

ಅವರು ಮಂದಿರದ ಆರು ದ್ವಾರಗಳಲ್ಲಿರುವ ದ್ವಾರಪಾಲರಿಂದ ನಿವಾರಿತರಾಗದೆ, ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಸಪ್ತಮದ್ವಾರದೇಶದಿ ನಿಂತಿರುವ ದ್ವಾರಪರನನ್ನಿಬ್ಬರನ್ನು ಕಂಡು ಅಬ್ಬುರದಿ ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಂತರು. ಗದಾಪಾಣಿಗಳು, ಕೇಯೂರ ಕಟಕಕುಂಡಲಕಿರೀಟಾಲಂಕೃತರೂ, ಬ್ರಮರಝುಂಕಾರಬರಿತವನಮಾಲಾಯುತರೂ, ಚತುರ್ಬುಜರು ನೀಲಶರೀರ ತೇಜರೂ ಆದ ಜಯವಿಜಯರು ಆ ಮುನಿಬಾಲರನ್ನು ಕಂಡು ಮುನಿದು, ಹುಬ್ಬನ್ನು ಮುರಿದು, ಕಣ್ಣಿಂದ ಕಿಡಿಗಳನ್ನು ಸುರಿದು, ದುಡುಕಿ, ಹಿಂದಿನ ದ್ವಾರಗಳಲ್ಲಂತೆ ಕೇಳದೇ ಪೋಗಲಿಚ್ಛಿಸುವ ಬಾಲಕರ ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು.

ವಜ್ರಖಚಿತ ಕವಾಟಿಕೆಯ ಪರಿಸರದಿ ನಿಂತು ಹರಿರತಮತಿಗಳಾದ ಆ ಪರಮಹಂಸರವರು ಬಯವಿಲ್ಲದೆ ಬೇಕಾದೆಡೆ ಸಂಚರಿಪ ತಮ್ಮನ್ನಿಂತು ತಡೆದ ದ್ವಾರಪರನ್ನು ಕುಡಿಗಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡಿದರು.

ದಿಗಂಬರರು ಪಂಚಶರದ್ವಯಸ್ಕರಂತೆ ಕಾಣುವ ಪೂರ್ವಜರು, ಪರಮಾತ್ಮ ಜ್ಞಾನ ನಿಧಿಗಳು ಆದ ಆ ಕುಮಾರರನ್ನು ಜಯ-ವಿಜಯರು ಪರಿಹಸಿಸಿ ಭಗವತ್ಪ್ರತಿಕೂಲ ಶೀಲರಾಗಿ ನಗುತ್ತಾ ಕರವೇತ್ರದಂಡಗಳಿಂದ ಒಳಗೆ ಬಿಡದೆ ನಿಷೇದಿಸಿದರು. ಪೂಜ್ಯತಮರಾದ ಕುಮಾರಾದಿಗಳನ್ನಿಂತು ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರು ನೋಡುತ್ತಿರಲು ತಡೆಯಲು ಮುನಿಗಳು ಪ್ರಿಯತಮ ಭಗವದ್ದರ್ಶನ ಬಂಗದಿಂದ ಕಿಂಚಿತ್ಕುಪಿತರಾಗಿ ಕುಡಿಗಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡಿ ಇಂತೆಂದರು—

ಏಸೋ ಜನುಮಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಶನಂ ಸೇವಿಸಿದ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಈ ವಾಸುದೇವನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಕಂಡುಕೂಡ ಆ ಭಗವಂತನ ಬಕ್ತರಾದ ಸಜ್ಜನರಲ್ಲಿ ಸಮರಾಗಿ ವರ್ತಿಸದೆ ಇರುವವರೂ ಉಂಟೇ? ಓಹೋ ಮಿಧ್ಯಾದೃಷ್ಟಿದೂಷಿತರಾದ ನಿಮ್ಮಂತೆ ಭಗವಂತನು ವಿರುದ್ಧ ಸ್ವಭಾವದವನೇ? ಪ್ರಕೃಷ್ಟಾನಂದ ಸ್ವರೂಪನು, ಅನುಪಹತೈಶ್ವರ್ಯಾದಿ ಷಡ್ಗುಣ ಪೂರ್ಣನು, ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯು, ಅಪ್ರತಿದ್ವಂದ್ವನೂ ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ವಿಷಮ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಶಂಕಿಸುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪ್ತನಾದ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಹರಿರೂಪಗಳಿಗೆಳ್ಳಷ್ಟೂ ಸ್ವಗತಭೇದವಿಲ್ಲ. ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವೇ ಹೀಗಿರುವಾಗ ನೀವು ಸುರವೇಷಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ಬೇದವನ್ನೇ ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವಿರಿ ನಿರ್ದೋಷನಾದ ಹರಿಯ ರೂಪಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಬೇದವನ್ನು ಕಾಣುವವನು ದುಃಖವನ್ನೇ ಪೊಂದುವನು. ನಮ್ಮಂತರ್ಯಾಮಿಯಿಂದ ಅಬಯನಾದ ಹರಿಗೆ ಬಯವೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ತೋರಿದಿರಿ

ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ವಿಕುಂಠನಾಥನ ಚರಣಸೇವಾಭಾಗ್ಯವು ಮಂದಬುದ್ಧಿಗಳಾದ ನಿಮಗೆ ಸಲ್ಲದು. ಅನ್ಯಥಾಜ್ಞಾನಯೋಗ್ಯವಾದ ಅಸುರಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿವೈರಿಗಳಾಗಿ ಮೂರು ಸಲ ಜನಿಸಿರಿ! ಎಂದು ಶಾಪವನ್ನಿತ್ತರು

ಮಹಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ವಾರಿಸಲಾಗದ ಬ್ರಹ್ಮದಂಡವನ್ನು ಘೋರಶಾಪರೂಪದಿ ಪೊಂದಿ ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ಆ ಹರಿಪಾರ್ಷದರೀರ್ವರು ಬಯದಿಂದ ಗಡಗಡನೆ ನಡುಗಿ ಕಾತರ ರಾಗಿ ಆ ಮುನಿಗಳ ಚರಣಗಳನ್ನು ಪಿಡಿದು ವಂದಿಸಿ 'ಹೇ ಚತುರ್ಥಾಶ್ರಮ ಶಿಖಾಮಣಿಗಳೇ! ನಾವಪರಾಧಿಗಳು ನಿಜ ನೀವು ವಿದಿಸಿದ ದಂಡವಾದರೂ ನಮ್ಮ ಸಕಲ ಸುರಹೇಲನರೂಪ ಪಾಪವನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳೆದುಬಿಡಲು ಸಮರ್ಥವೇ ಸರಿ! ಆದರೆ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೈಯೊಡ್ಡಿ ಬೇಡುವ ದೊಂದಿದೆ. ಅಮೋಘವಾದ ನಿಮ್ಮ ಶಾಪದಿಂದ ಅಧೋಲೋಕವನ್ನು ಅಂಶದಿಂದ ಪೊಂದುತ್ತಾ ಪೋಗುವಾಗ ಅಂಶಿಗಳಾಗಿರುವ ತಾವು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ಕನಿಕರಿಸಿ, ಪುನಃ ಬಗವದ್ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನನಾಶಕವಾದ ಮೋಹವು ನಮಗೆ ಪುಟ್ಟದಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು

ಆಗ ಅರವಿಂದನಾಬನು ತನ್ನವರು ಸಾಧುಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಅಪರಾದವನ್ನರಿತು ಪರಮಹಂಸಮಹರ್ಷಿಗಣಶರಣ ಚರಣನಲಿನಗಳಿಂದ ನಡೆದು, ದ್ವಾರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಂದು, ಇಂದಿರೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ನಿಂದು, ಸನಕಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಂದರ್ಶನ ಬಾಗ್ಯವನ್ನಿತ್ತನು. ಗೋವಿಂದನ ಹಿಂದೆ ಅರ್ಘ್ಯಪಾದ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪೊತ್ತು ಪರಿಚರರು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂತು ಸಮಾಧಿಗಮ್ಯ ನಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಶನು ಮುನಿದೃಗ್ಗೋಚರನಾದನು. ಬೀಸುವ ಚಾಮರಗಳೆರಡು ಹಂಸಗಳಂತೆ ಶೋಭಿಸಿದವು. ಚಂದ್ರನಂ ಪೋಲುವ ಶ್ವೇತಚ್ಛತ್ರ ವ್ಯಜನಗಳ ಶುಬವಾಯುವಿಗೆ ಕಂಪಿಸು ತ್ತಿರಲು ಅದರ ಮುತ್ತಿನ ಗೊಂಚಲಿನಿಂದ ಅಮೃತಶಿಶಿರಬಿಂದುಗಳುದುರುತ್ತಿದ್ದವು. ನೋಡ ಬೇಕೆನಿಸುವ ರೂಪ, ಅನುಗ್ರಹೋನ್ಮುಖ ಮುಖಪದ್ಮ ಪ್ರೇಮರಸಪೂರ್ಣ ಕಟಾಕ್ಷಗಳಿಂದ ಮನೋಜ್ಞನಾದ ಹರಿಯ ವಕ್ಷಸ್ಥಲದಿ ಶ್ರೀವತ್ಸವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು, ಕಂಠದಿ ಕೌಸ್ತುಭ ನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನು, ಚೂಡಾಮಣಿಯಾಗಿ ವಾಯುವು ಶೋಬಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪೀತಾಂಬರ ಪರಿವೀತಮಾದ ನಿತಂಬದಿ ಕಾಂಚೀಕಲಾಪವನ್ನಿಟ್ಟು, ವನಮಾಲೆಯ ಆಮೋದದಿಂದಾಕರ್ಷಿತವಾಗಿ ಬಂದ ಬ್ರಮರವೃಂದದ ಗಾನವನ್ನಾಲಿಸುತ್ತಾ, ಸುಂದರ ಹಸ್ತ ವನ್ನೊಂದನ್ನು ವಿನತಾನಂದದ ಭುಜದಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಇನ್ನೊಂದರಿಂದ ಲೀಲಾರವಿಂದವನ್ನಾಡಿ ಸುತ್ತಾ ಬಂದನು ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಹೊಳೆಯುವ ಮಕರಕುಂಡಲಗಳಿಂದ ಶೋಬಿಸುವ ಗಂಡ ಸ್ಥಲವು, ಉನ್ನತವಾದ ನಾಸಿಕೆಯು, ಮಣಿಖಚಿತ ಕಿರೀಟವು, ಭುಜದಂಡಮಧ್ಯಶೋಭಿ ಹಾರ ಸಮೂಹವು, ಕೌಸ್ತುಭ ಮಣಿಯು, ಒಪ್ಪುತ್ತಿರಲು ಬಂದ ಶ್ರೀಶನ ಮಂಗಳಾಂಗವ ನೋಡಿ ಇಂದಿರೆಯು ಪಾದಾದಿ ಕೇಶಪರ್ಯಂತವು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಮುಗಿಸಲಾರದೆ ಸರ್ವಾವ ಯವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ನಿಂತಳು ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಯದಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುವ ಅನಂತ ಸೌಂದರ್ಯಲಾವಣ್ಯ ಮಾಧುರ್ಯಾದಿ ಗುಣಪೂರ್ಣವಾದುದು, ನಾನು, ರುದ್ರನು, [illegible]ವು ಕಂಡಿರುವುದು ಆದ ಆ ಸ್ವಾಮಿಯ ಸುಂದರರೂಪವನ್ನು ಕಂಡು, ಮನದಿ ನೆಲೆಸಿದ

ಭಕ್ತಿರಸವು ಉಕ್ಕೇರಿ ಬರಲು ಸನಕಾದಿಗಳು ಸಾಷ್ಟಾಂಗವೆರಗಿ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಾ ತೃಪ್ತರಾಗದೆ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟರಾಗಿದ್ದರು. ಆ ಅರವಿಂದನಯನನ ಪಾದಾರವಿಂದಪರಾಗಪ್ರಸರ ಪವಿತ್ರ ತುಲಸೀದಲ ಮಕರಂದ ಮಿಲನ್ಮರುತವು, ಆ ಸನಕಾದಿಗಳ ನಾಸಿಕೆಯನ್ನು ಸೇರಿ ಮನೋ ಮೋದವಂ ಪೊಂದಿಸಿತು ಬಕ್ತಿತನ್ಮಯರಾಗಿ ಮೈಮರೆತ ಆ ಮುನಿಗಳು ಪುನಃ ಆ ನವಕೋಟಿ ಮನ್ಮದ ಸುಂದರತರಾಧರಬಿಂಬದಿಂದ ಸೂಸಿಬರುವ ಮಂದಹಾಸದಿಂದ ಶೋಬಿಪ ನೀಲಮುಖ ಪದ್ಮವನ್ನು ತಮ್ಮ ಮುಖವನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ನೋಡಿ ಕೃತಾರ್ಥ ರಾದರು. ಮತ್ತೆ ಮುಖವಂ ತಗ್ಗಿಸಿ ಭಕ್ತವತ್ಸಲನ ಪಾದಾರವಿಂದದ್ವಂದದ ನಖಾರುಣ ಮಣಿಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಸರ್ವಾಂಗ ಸುಂದರನಾದ ರಮಾರಮಣನ ಆ ದಿವ್ಯರೂಪವನ್ನು ತಮ್ಮ ಹೃದಯಗಳಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ತನ್ನನ್ನರಸುವರಿಗೆ ಗತಿಪ್ರದವು ಯೋಗಮಾರ್ಗದಿಂದ ಬರುವವರಿಗೆ ಧ್ಯಾನವಿಷಯವು, ಪೂರ್ಣಗುಣವು, ನಯನಮನೋ ಮೋಹನವು ಆದ ತಾನೇ ತನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿಸಿ ಸ್ವಾಬಾವಿಕವು ಇತರಾನನುಬೂತವು ಆದ ಅಣಿಮಾದ್ಯಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ನಿಂತ ರಮಾಕಾಂತನನ್ನು ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿದರು—

ಅನಂತಮಹಿಮನೇ! ಹೃದಯದಲ್ಲೇ ಇದ್ದೂ ದುರಾತ್ಮರಿಗೆ ನೀನು ಸಿಗದಿರುವೆ. ಇಂದು ನಮ್ಮ ನಯನಾನಂದಕರನಾಗಿ ನಿಂದಿರುವೆ. ನಿನ್ನ ಸುತನಾದ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯು, ಗೋಪ್ಯವಾಗಿ ನಮಗೆ ಪೇಳಿದ ಗುಣ, ರೂಪನಾಗಿ ನಮ್ಮ ಕರ್ಣವಿವರಗಳಿಂದ ಹೃದಯ ಗುಹೆಯಂ ಪೊಕ್ಕ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ಧನ್ಯರಾದೆವು. ಪರಮಾತ್ಮನೇ! ಸುಜನ ಸಂತೋಷಪ್ರದ ನಾದ ನಿನ್ನನ್ನಿಂತು ತಿಳಿದೆವು. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗದಿಂದ ಇತರ ವಿರಾಗವನ್ನು ತೊಟ್ಟು, ನಿನ್ನ ಮಹಿಮಾಜ್ಞಾನವನ್ನಾರ್ಜಿಸಿ ದೃಡವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಭಜಿಸಿ ಅಹಂಕಾರ, ಮಮಕಾರಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದವರೇ ನಿಜವಾದ ಸುಜನರು! ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡುವುದೇ ಸಾಕವರಿಗೆ, ಮುಕ್ತಿಯೂ ಬೇಡಾಗುವುದು. ನಿನ್ನ ಭ್ರೂಭಂಗ ಮಾತ್ರದಿಂದ ನಶಿಸಿ ಪೋಗುವ ಪಾರಮೇಷ್ಠ್ಯಾದಿ ಪದವಿಗಳನ್ನೂ ಫಲವಾಗಿ ಬಯಸರೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೇ? ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದವನ್ನು ನಂಬಿ ನಿನ್ನ ಅಮೃತಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಪವಿತ್ರ ಯಶೋಗಾನ ಕುಶಲರಾದ ಆ ರಸಜ್ಞರಿಗೆ ನೀನು ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಆನಂದೋದ್ರೇಕರೂಪ ಮಹಾಪಲವನ್ನು ಕೊಡುವೆ. ನಾವಾದರೂ ನಿನ್ನ ಚರಣೈಕಶರಣರು, ದೇವಾ! ಪುಟ್ಟಿಸು ನಮ್ಮನ್ನು ನಿನ್ನಿಚ್ಛೆ ಬಂದೊಡೆ ಪಶ್ವಾದಿ ನರಕಸಮ ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ! ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಮನೋಭ್ರಮರವೀ ಪದಪದ್ಮದಲ್ಲಿ ರಮಿಸಲಿ! ನಮ್ಮ ವಾಕ್ತುಲಸಿಯು ನಿನ್ನ ಚರಣಾರವಿಂದ ಶೋಬಾಕರ ವಾಗಲಿ! ನಮ್ಮ ಕರ್ಣರಂಧ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಗುಣರಸಾಯನವು ತುಂಬಿರಲಿ! ಇಷ್ಟೇ ನಾವು ಬೇಡುವದಿನ್ನೊಂದಲ್ಲ. ನೀನು ಕಲ್ಯಾಣತಮರೂಪವನ್ನು ತೋರಿದುದನ್ನು ಕಂಡು ನಮ್ಮ ನಯನಗಳಿಗತ್ಯಂತಾನಂದವಾಗಿದೆ ದುರಾತ್ಮರಿಗೆ ದುಷ್ಪ್ರಕಾಶನಾದ ಉರುಗಾಯನೇ! ನಿನಗಿದೋ ವಿನಯದಿಂದ ವಂದಿಸುವೆವು—ಎಂದು ಸಾಷ್ಟಾಂಗವೆರಗಿದರು.

೧೭. ಭಕ್ತಪರಾಧೀನ ಹರಿ ಮಹಿಮೆ

ಸನಕಾದಿಗಳ ಬಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತಸಪಟ್ಟು ವಿಕುಂಠನಿಲಯನಾದ ಪ್ರಭುವಿಂತೆಂದನು—

ಈ ನನ್ನ ದ್ವಾರಪ್ರಮುಖ್ಯರಾದ ಜಯವಿಜಯರು ನನ್ನನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ನಿಮಗೆ ಬಹುಲಾಪರಾದವನ್ನು ಗೈದಿರುವರು. ಇವರಿಗೆ ನೀವಿತ್ತ ದಂಡವನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸಿರುವೆನು ನನ್ನ ಬಕ್ತರಾದ ನೀವೂ ನಾನೂ ಏಕಮನಸ್ಕರಲ್ಲವೇ? ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಂದರೆ ಸರ್ವರಿಗೂ ದೈವಸಮವೆನಿಸಿರುವರು ಅವರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಭಕ್ತನಂತೂ ವಿಶೇಷಪೂಜ್ಯನಾಗಿರುವನು ಆದ್ದರಿಂದಲೂ ಸ್ವಕಿಂಕರರ ಅಪರಾದವು ಯಜಮಾನನನ್ನು ಪೊಂದುವುದರಿಂದಲೂ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬೃತ್ಯನು ಅಪರಾದವನ್ನೆಸಗಲು ಅವನ ಸ್ವಾಮಿಯ ಹೆಸರನ್ನೆತ್ತಿ ನಿಂದಿಸುವರು. ಆ ಅಪವಾದವವನ ಕೀರ್ತಿಚಂದ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಕುಷ್ಟವು ಚರ್ಮವನ್ನಂತೆ ಕೆಡಿಸಿಬಿಡುವುದು.

ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನನಗೆ ಪರಮ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರರು ಆಚಂಡಾಲಪಾದೀ ಜಗವನ್ನೆಲ್ಲಾ ತತ್‌ಕ್ಷಣದಿ ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುವುದು ಶ್ರವಣಗೋಚರವಾದ ನನ್ನ ಅಮೃತಾಮಲ ಯಶವು. ಆ ಪರಮಪಾವನ ಕೀರ್ತಿಯು ನಿಮ್ಮಿಂದ ವಿಸ್ತೃತವಾಗುತ್ತಿರುವದಂತಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೊಂದು ವೇಳೆ ಈ ನನ್ನ ಬಾಹುದಂಡವಪರಾದವಂ ಗೈದೊಡೆ ಅದನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಪರಶುದಾರೆಯಿಂದ ಕಡಿದುಬಿಡುವೆನು ಆ ಬಾಹುಜಾತರಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾರ ಪಾಡೇನು? ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಚರಣಪದ್ಮಪವಿತ್ರ ರೇಣುವನ್ನು ಸೇವಿಸಿ ಸಕಲ ಜನರ ಪಾಪರಾಶಿಯನ್ನು ಸುಡುವ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ ಶೋಬಿಪ ನನ್ನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾದೀತರ ದೇವತೆಗಳು, ನಿಯಮಗಳಿಂದ ತಪವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕರುಣಾಕಟಾಕ್ಷಪಾತವನ್ನರ್ದಿಸುವ ಶ್ರೀದೇವಿಯು ಬಿಡದೆ ಬಜಿಸುತ್ತಿರುವಳು ಅಂತಹ ನಾನೊಂದು ವೇಳೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ವಿಪ್ರರಿಗೆ ಪ್ರತೀಪವನ್ನು ಗೈದಿದರೆ ಅವರನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಿಬಿಡುವೆನು ನಾನು ಸ್ವರತನೇ ಸರಿ, ಆದರೂ ಶ್ರೀದೇವಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ನನಗೆ ಸರ್ವ ಕರ್ಮಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಿ ನಾ ಕೊಟ್ಟ ಪಲರೂಪ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ವಿಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ಅನುಬವಿಸುವ ವಿಪ್ರರು, ಕಬಳವನ್ನೆತ್ತಿ ಗೋವಿಂದಾ ಎಂದು, ನನ್ನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ, ನನಗರ್ಪಿಸಿ ಬುಜಿಸುವಾಗ ಪ್ರೀತನಾದಂತೆ ಯಜಮಾನನು ಉದಾರಾಜ್ಯಧಾರೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಹವಿರ್ಬಾಗವನ್ನು ಅಗ್ನಿಮುಖವನ್ನು ಮಾಡಿ ಉತ್ತಮ ಕಲ್ಪಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಾಗಲೂ ಪ್ರೀತನಾಗದಿರುವೆನು. ಅಖಂಡ ಯೋಗಮಾಯಾ ವೈಬವೋಪೇತನಾದ ನಾನು ಅವತರಿಸಿ, ಲೋಕಶಿಕ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ನಿರ್ಮಲಚರಣಧೂಳಿಯನ್ನು ಕಿರೀಟದಿ ದರಿಸುವೆನು ವಿಪ್ರರ ಪಾದೋದಕವು ಚಂದ್ರಲಲಾಮನೇ ಮೊದಲಾದ ಸಕಲ ದೇವ ಮಾನವರನ್ನು ಪಾವನ ಮಾಡುವುದು. ಅಂತಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸುವವನು ನೀಚನೇ ಸರಿ! ನನ್ನ ಪ್ರತಿಮಾಸ್ಥಾನರು, ನನ್ನ ಭಕ್ತರು ಆದ ದ್ವಿಜವರರಲ್ಲಿ ವಿರೋದ ಮಾಡಿ ದ್ರೋಹವೆಸಗಿದ ಪಾಪಾಂಧರು ನರಕವಂ ಸೇರಿ ದಂಡಪಾಣಿಯ ಚಂಡಶಾಸನಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವರು ಕೆಟ್ಟಗಣ್ಣಿನಿಂದ ವಿಪ್ರರನ್ನು ನೋಡಿದ ಅವರ ನೇತ್ರಗಳನ್ನು ಯಮನು

ಹದ್ದುಗಳಿಂದ ಕಿತ್ತಿಸುವನು. ಆದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕಂಡು ನಾನೇ ಆ ರೂಪದಿ ಬಂದೆನೆಂದು ತಿಳಿದು ಸಂತುಷ್ಟ ಹೃದಯರು ಮಂದಸ್ಮಿತಯುಕ್ತ ವಚನಾಮೃತರು, ಪದ್ಮಪ್ರಸನ್ನವದನರಾದ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಅಳಿಯನನ್ನಂತೆ ಸಂತೈಸಿ ಸತ್ಕರಿಸುವ ವಿವೇಕಿಗಳಿಗೆ ಅದರ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತು, ವಶನಾಗಿ, ನಿಲ್ಲುವೆನು ನಾನೂ ವಿಪ್ರರಲ್ಲಿ ಹಾಗೆಯೇ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾ, ಒಂದವತಾರದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಪ್ರಾಪಮಾನವನ್ನು ಮಾಡದಿರುವೆನು ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನರಿಯದೆ ನಿಮಗೆ ವಿರೋದವೆಸಗಿದ ಜಯವಿಜಯರು, ಮೂರು ಜನುಮಗಳಲ್ಲಿ ಸುರೇತರ ಕುಲಜಾತರಾಗಿ ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ಮರಳಿ ಬಂದು ನನ್ನ ಲೋಕವನ್ನು ಪೊಂದುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರುವೆನು. ಈ ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹ ವಿರದಿರೆ ಬಲವದ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶಾಪದಿಂದ ಎಂದಿಗೂ ಅವರಿಗೆ ಅಸುರಯೋನಿಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷವಿಲ್ಲದೆ ಹೋದೀತು! ಎಂದೇ ನಿಮ್ಮನ್ನೂ ವಿಶಾಪವನ್ನನುಮೋದಿಸಲು ಕೇಳಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆನು.

ವಿದ್ಯೋತಮಾನವು, ಸರ್ವಾಬೀಷ್ಟಪ್ರದವು, ವಿಪ್ರಸ್ತುತಿಪರವು, ಪವಿತ್ರವೂ ಆದ ಬಗವದ್ವಚನಾಮೃತವನ್ನಾಸ್ವಾದಿಸಿದ ಸನಕಾದಿಯೋಗಿಗಳ ಮನವು ಬಗವದ್ವಿದೃಕ್ಷಾಬಂಗಾ ಕುಲಿತ ಕೋಪತಾಪವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಶಾಂತವಾಯಿತು ಶಬ್ದತಃ ಲಘುವಾದರೂ ಅರ್ಥತಃ ಬಹ್ವರ್ದಗರ್ಭಿತವಾದ ಅತಲಸ್ಪರ್ಶಿಯಾದ ಬಗವದ್ವಚನಸಮುದ್ರದಿ ಮುಳುಗಿ ಅದರ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನರಿಯಲಾರದೆ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಲೋಕಸ್ಸೃಜನಮಹೋದಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಪುನಃ ವಂದಿಸಿ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ಕಂಪಿತಗಾತ್ರರಾಗಿ ನಿಂದು ಸಂತಸದಿಂತೆಂದರು—

ಬಗವನ್! ಏನು ಈ ನಿನ್ನ ಲೀಲೆ? ಏನಯ್ಯಾ ನಿನ್ನಾಟ! ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದಿರೆಂದೆಯಾ? ಅದ್ಯಕ್ಷಾ! ನಾವಾ, ನೀನಾ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವದು? ವಿಪ್ರರನ್ನು ತುತಿಸಿದ ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತವನ್ನರಿಯ ಲಾರದೆ ತತ್ತರಿಸುತ್ತಿರುವೆವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ದೇವನೇ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ನಿನಗೆ ದೇವರಂತೆ ಪೂಜಾರ್ಹರೆನಿಸಿದರೇ? ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ವಿಪ್ರರಿಗೂ ಕುಲದೇವತೆಯಾದ ನೀನು ಅವತರಿಸಿ ಸನಾತನ ಧರ್ಮವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವೆ ನೀನು ಸರ್ವಾದಾರನಾದ ವಾಯುವಿಗೂ ಅವನ ತಾಯಿ ಯಾದ ರಮೆಗೂ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿರುವೆ ನಿರ್ವಿಕಾರನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಆ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನೂ ನಾಕಲ್ಯೇನ ತಿಳಿಯಲಾರನು ಏಷ ಸರ್ವೇಶ್ವರ ಏಷ ಬೂತಪಾಲ ಇತ್ಯಾದಿ ವೇದವಚನ ಗಳಿಂದಲೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಯಧಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ ನಿವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನ ತತ್ಪರರು ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಮೃತ್ಯುಸಂಸಾರವನ್ನು ದಾಟುವಂತಹ ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತ ಜಗನ್ನಿಯಾಮಕನಾದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನಾವು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವುದೇ? ಇದು ವಿಪ್ರಸ್ತುತಿಯಲ್ಲವೇ? ಬಕ್ತ್ಯಾದಿ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕೋರಿ ತನ್ನನ್ನು ಬಜಿಸುವವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಶಿರದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಪಾದರೇಣುವನ್ನಿಟ್ಟು, ಶ್ರೀದೇವಿಯು ತುಲಸೀಸಪದಾಮ ಶೋಬಿತವಾದ ನಿನ್ನ ಪಾದಾರ ವಿಂದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಬ್ರಮರದಂತೆ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಪೊಂದುವಳು ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಫಲಾಪೇಕ್ಷಾ ರಹಿತರಾದ ಸಾರಗ್ರಹಣ ದುರೀಣ ಬಕ್ತ ಜನರಿಗೆ ಆ ಪಾದಪದ್ಮವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾವುದು ಗತಿ? ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕಾಂತೆಯು ಮಾಡುವ ಅನುಪಮ ಸೇವೆಯು ಅನಿತರಸಾದ್ಯ

ವಾದುದು. ಅದನ್ನೂ ಆದರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ, ವರಮ ಬಗವದ್ಭಕ್ತರ ಕರೆಗೆ ಓಗೊಟ್ಟು ಬರುವ, ಶ್ರೀವತ್ಸಾಂಕಿತವಕ್ಷನಾದ ನೀನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ವಾದರಜವನ್ನು ದರಿಸಿ 'ವಾವನನಾದೆ ಸೌಬಾಗ್ಯವಂ ವೊಂದಿದೆ' ಎಂಬುವುದೆಂತಹ ವಿಡಂಬನವು! ದರ್ಮಸ್ವರೂಪನೂ ತ್ರಿ [illegible] ಹೂತಿಯೂ ಆದ ನಿನ್ನ ರೂವಗಳು ಮೂರು ಅನಂತಾಸನ, ವೈಕುಂಠ, ಕ್ಷೀರ ಸಾಗರ ಶಯನನೆಂಬಾರೂವಗಳಿಂದ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದೀ ಜಗವನ್ನು ದೇವ ದ್ವಿಜ ಸುಜನ ಪ್ರಯೋಜನಾರ್ದವಾಗಿ ಸೃಜಿಸಿರುವೆ, ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳಿಂದ ಸತ್ತ್ವವು ಬಾದಿತವಾದಾಗ ಕಪಿಲಾದಿ ಜ್ಞಾನರೂವಗಳನ್ನು ರಾಮಾದಿ ಬಲರೂವಗಳನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಅಧರ್ಮವನ್ನು ತುಳಿದು, ಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಸುಜನರ ವೊರೆಯುವೆ

ವರಮೈಶ್ವರ್ಯವಾರಿದೇ! ನೀನೇ ಒಂದು ವೇಳೆ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮರನ್ನು ಸೂನೃತವಾಣಿ ಯಿಂದಲೂ ಲೋಕಮಾನ್ಯ ಸತ್ಕಾರದಿಂದಲೂ, ಗೌರವಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸದಿದ್ದರೆ ಆ ಕ್ಷಣವೇ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ ವಿಷಯಕ ಶುಬಮಾರ್ಗವು ಶಿಷ್ಟಾಚಾರವರಂವರೆಯು ನಷ್ಟವಾಗಿಹೋಗು ತ್ತಿತ್ತು ಧರ್ಮಪ್ರವೃತ್ತಿಸಮರ್ಥನಾದ ನೀನು ನಡೆದಂತೆ ಲೋಕವು ನಡೆಯುವುದಲ್ಲವೇ? ಧರ್ಮಮಾರ್ಗನಾಶವು ನಿಷೇಧವಿಷಯವಾದ್ದರಿಂದ ಅಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆ, ನಿನಗೆ ದುಃಖ ಕರವೆಂದಲ್ಲ. ಸ್ವರೂಪಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿ ಸುಜನಕ್ಷೇಮವನ್ನು ತಂದು ಕೊಡಲು ಸಮರ್ದನಾದ ನೀನು ನಮಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಮಾನಬಂಗವೆನಿಸು ವುದಿಲ್ಲ. ವೇದವೇದ್ಯನು ಜಗತ್ಪಾಲಕನಾದ ನೀನೆಲ್ಲಿ? ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಚರಣದಾಸರಾದ ನಾವೆಲ್ಲಿ? ನಿನ್ನ ವಿಪ್ರಸ್ತುತಿನತಿಗಳು ಲೀಲಾವಿಲಾಸವೇ ಸರಿ! ಮಹಾಪ್ರಬೋ! ಈ ಜಯವಿಜಯರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನೇ ಕೊಡುವಿಯೋ, ಕ್ಷಮಿಸಿ ಇಲ್ಲೇ ಇಡುವಿಯೋ ನಿನ್ನಿಷ್ಟದಂತೆ ಮಾಡು ನಿಷ್ಕಪಟಚಿತ್ತದಿಂದ ಅದನ್ನು ನಾವು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವೆವು ಸ್ವಬಾವದಿಂದ ನಿರ್ದೋಷರಾದ ನಿನ್ನ ವಾರ್ಷದರಲ್ಲಿ ಶಾವವನ್ನರ್ಪಿಸಿದ ವಾವವನ್ನೆಸಗಿದ ನಮ್ಮನ್ನಾದರೂ ದಂಡಿಸು— ಎಂದು ಬೇಡಿದ ಮುನಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಬಗವಂತನು "ಒಳ್ಳೆಯದು! ಇವರು ಅಸುರಯೋನಿ ಯಲ್ಲಿ ವುಟ್ಟಿ ದ್ವೇಷಸಂವಾದಿತ ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ವುಟ್ಟಿದ ಬಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದ, ಅಸುರಾವೇಶವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ವುನಃ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲಿ! ವಿಪ್ರರೇ! ನೀವು ಶಾವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟೆವೆಂದು ಚಿಂತಿಸಲು ಕಾರಣವಿಲ್ಲ ಹಿಂದೆ ಇಂದಿರೆಯಿಂದ ಈ ಶಾವವು ಯೋಜಿತ ವಾದದ್ದೇ ಆಗಿದೆ" ಎಂದು ಇಂದಿರೇಶನು ನುಡಿಯಲು ಆ ನಯನಾನಂದಕಂದನಾದ ಗೋವಿಂದನನ್ನು, ಅವನ ಸುಂದರ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ನೋಡಿ ಕೃತಾರ್ಥರಾದ ಸನಕಾದಿಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ವ್ರದಕ್ಷಿಣ, ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸಿರಿಯನ್ನು, ಅವನರಸಿ ಸಿರಿಯನ್ನು ವೊಗಳುತ್ತಾ ಆನಂದದಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದರು

ಆಗ ಭಗವಂತನು ಜಯವಿಜಯರನ್ನು ನೋಡಿ "ನಡೆಯಿರಿಲ್ಲಿಂದ. ಬಯವಡ ಬೇಡಿ ಸುಖವಾದೀತು! ಬ್ರಹ್ಮಶಾವವನ್ನು ವಿಪಲಗೊಳಿಸಲು ಸಮರ್ದನಾಗಿರುವೆನಾದರೂ ಅದೂ ನನ್ನಿಚ್ಛೆಯೇ ಆಗಿದೆ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ರಮೆಯನ್ನು ಹಿಂದೊಂದು ದಿನ ನೀವು ವಾರಿಸಿದಿರಿ ಆಗ ಕ್ರುದ್ಧಳಾದ ರಮೆಯು ಶಪಿಸಿದ್ದಳು ಅದೇ ಈಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಮುಖ ನಿಃಸೃತವಾಯಿತು! ಬ್ರಹ್ಮಹೇಲನ ವಾವವನ್ನು ದ್ವೇಷ ಸಂರಂಬದಿಂದ ವ್ರಾರಂಬಿಸಿ,

ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಕಳೆದುಕೊಂಡಾಕ್ಷಣವೇ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಶೀಘ್ರವೇ ಬರುವಿರಿ" ಎಂದು ಬಗವಂತನವರನ್ನು ಸಾಂತ್ವನಗೊಳಿಸಿ ವಿಮಾನಗಣಸಂಕುಲನಾದ ತನ್ನ ಸರ್ವಸೌಬಾಗ್ಯಯುತ ಮಂದಿರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು

ಆ ದೇವವಾರ್ಷದ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದರೋ ದುಸ್ತರವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಶಾಪದಿಂದ ಗತಮದರೂ ಹರಿಲೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿಸ್ತೇಜಸ್ಕರೂ ಆದರು ವೈಕುಂಠದಿಂದ ಪತನವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಬೂಮಿಗಿಳಿಯುವ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ವಿಮಾನಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಪ ಸುರರು ಹಾಹಾಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

ಆ ಹರಿದ್ವಾರಪರೇ ಈಗ ಕಾಶ್ಯಪವೀರ್ಯವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ದಿತಿಯ ಗರ್ಬದಲ್ಲಿ ಬಯಂಕರ ತೇಜದಿ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವರು. ಅಸುರಾವೇಶದಿಂದ ಕೂಡಿ ಅವರ ತೇಜದಿಂದಲೇ ನಿಮಗೆ ಈಗ ಕಷ್ಟವೆನಿಸಿದೆ ಬಗವಂತನು ನಿಮ್ಮ ಸಂಕಟವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವನು.

ದೇವತೆಗಳಿರಾ! ಸಕಲ ಜಗಜ್ಜನ್ಮ ಸ್ಥಿತಿ ಲಯ ಕಾರಣನು, ಸನಕಾದಿ ಯೋಗೇಶ್ವರಾಗಮ್ಯ ಮಹಾಮಹಿಮನು, ವೇದವೇದ್ಯನು, ಅನವದ್ಯನು ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ನಮಗೆ ರಕ್ಷಕನಾಗಿರುವಾಗ ನಮ್ಮ ಕ್ಷೇಮಪ್ರಯತ್ನದಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನ? ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ರಕ್ಷಿಸುವನು.

ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮನು ಪೇಳಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು

೧೮. ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪು ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ ಜನನ

ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು—ಆಗ ದೇವತೆಗಳು ಭಯಕಾರಣವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ತಿಳಿದು ನಿರ್ಬಯರಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿದರು

ಕಶ್ಯಪನ ವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಗರ್ಭವನ್ನು ಹರಿಬಯದಿಂದ ಪ್ರಸವಿಸದೇ ಇದ್ದ ದಿತಿಯು ನೂರು ವರ್ಷ ತುಂಬಲು ಮಕ್ಕಳನ್ನೀರ್ವರನ್ನು ಪಡೆದಳು ಅವರು ಪುಟ್ಟುವಾಗ ಆದ ಉತ್ಪಾತಗಳನ್ನು ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಪೇಳಲಿ! ವಿದುರಾ! ಭೂಮಿಯು ಕಂಪಿಸಿತು. ದಿಕ್ಕುಗಳು ಉರಿಯುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಂಡವು ಆಕಾಶದಿಂದ ಸಿಡಿಲು ಕೊಳ್ಳಿಗಳುದುರಿದವು ಧೂಮಕೇತುವು ದುಃಖಸೂಚಕವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿತು ವಾಯುವು ಪಟ್‌ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಿರುಸಾಗಿ ಬೀಸಿತು. ಗಿಡಗಳು ಸುಡಿಗಾಳಿಗೆ ಬೇರುಸಹಿತ ಕಿತ್ತಿ ಬಿದ್ದವು. ಮೇಘಾಡಂಬರದಿಂದ ಕತ್ತಲು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಕಣ್ಣು ಕಾಣದಂತೆ ಆಯಿತು ಸಮುದ್ರ ಉಕ್ಕೇರಿ ತೀರವನ್ನು ದಾಟಿ ಆಕ್ರೋಶಿಸಿತು ನದೀಸರೋವರಗಳು ಅಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲವಾದವು. ಕಮಲಗಳು ಬಾಡಿದವು. ಶಶಿಸೂರ್ಯರಿಗೆ ಗೂಡು ಕಟ್ಟಿತು. ನರಿಗಳು ಮುಖದಿಂದ ಕೆಂಡವನ್ನು ಕಾರುತ್ತಾ ಗ್ರಾಮಮಧ್ಯದಿ ಪೊಕ್ಕು ಅಮಂಗಳ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಕತ್ತೆತ್ತಿ ಕೂಗಿದವು. ನಾಯಿಗಳತ್ತವು. ಕತ್ತೆಗಳು ಖಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಓಡಿದವು ಗೋಷ್ಠದಲ್ಲಿ ಪಶುಗಳು ಬಯದಿಂದ ಶಕೃನ್ಮೂತ್ರಗಳ ವಿಸರ್ಜಿಸಿದವು ಆಕಳು ಕರೆದರೆ ರಕ್ತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿತು ಮೇಘದಿಂದ ಪೂಯವರ್ಷವು ಬಂತು. ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಮೆಗಳತ್ತಂತೆ ತೋರಿದವು ಗಾಳಿ ಇಲ್ಲದೆ ಗಿಡ

ಗಳ್ ಬಿದ್ದವು. ಪುಣ್ಯಗ್ರಹಗಳಿಗೆ ಪಾಪಗ್ರಹದಿಂದ ಅತಿಚಾರ ದೋಷವು ತಗುಲಿತು ಗ್ರಹ ಯುದ್ಧವು ಬಯಂಕರವಾಯಿತು ವಕ್ರಗತಿಯಿಂದ ನಡೆದ ಗ್ರಹಗಳು ಶುಬಫಲಗಳನ್ನು ಕೆಡಿಸಿದವು.

ಈ ಮಹೋತ್ಪಾತಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವರು ಸನಕಾದಿಗಳು ಬಿಟ್ಟನ್ಯರು ಪ್ರಳಯವೇ ಬಂದಿತೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಯಪಟ್ಟರು ಆ ಆದಿದೈತ್ಯರಿಂತು ಪುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಬಯಂಕರ ಶರೀರರಾದರು ಆ ವಜ್ರಕಾಯರು ಬಲಪರಾಕ್ರಮಗಳಿಂದ ಲೋಕ ಪೀಡಾಕರರಾಗಿ ಕಿರೀಟಾಂಗದಗಳಿಂದ ಸೂಸಿಬರುವ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ದುರ್ನಿರೀಕ್ಷ್ಯರಾಗಿ ಬೂಮಿಯು ನಡುಗುವಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಚಂಡತೇಜರಾಗಿ, ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಭಯಪ್ರದರಾದರು.

ಕಶ್ಯಪರು ಅವರಲ್ಲಿ ಜ್ಯೇಷ್ಠನಿಗೆ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವೆಂದೂ ದ್ವಿತೀಯನಿಗೆ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ ನೆಂದು ನಾಮಕರಣವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪು ತಪವಂ ಗೈದು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ವರವನ್ನು ಪಡೆದು, ದರ್ಪಿತನಾಗಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು, ಒಳಹೊರಗೆ ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಕಾಣದೆ ಮದವೇರಿ ಮೆರೆದನು.

ಅವನ ತಮ್ಮನಾದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನು ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಪ್ರೀತ್ಯಾಸ್ಪದನಾಗಿದ್ದನು. ಒಂದು ಸಲ ಗದಾಪಾಣಿಯಾದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನು ಯುದ್ಧಾಕಾಂಕ್ಷಿಯಾಗಿ ದೇವಲೋಕವನ್ನೈದಿದನು ಗಲುಗಲು ನಾದವನ್ನು ಮಾಡುವ ನೂಪುರವನ್ನು ದರಿಸಿ ಮಹಾವೇಗದಿ ಬರುವ ಇಚ್ಛಾ ಪದ್ವೀರ್ಯನು, ದುರ್ಮದನು, ವೈಜಯಂತೀಮಾಲಾದರನು, ಬಯರಹಿತನು ಆದ ದೈತ್ಯ ನನ್ನು ಕಂಡು ಬೀತರಾಗಿ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಗರುಡನನ್ನು ಕಂಡ ನಾಗಗಳಂತೆ, ಅಡಗಿ ಕೊಂಡು ಕಾಣದಾದರು ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವಗಣವು ನಿರ್ವೀರ್ಯವೆಂದು ನಕ್ಕು, ದೈತ್ಯರಾಜನು ಸಿಂಹಗರ್ಜನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಹಿಂದಿರುಗಿದನು ಕ್ರೀಡಾರತನಾಗಿ ಬರುತ್ತಾ ಆ ಮಹಾಬಲನು ಗಂಭೀರವಾದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡಿ ಒಳಹೊಕ್ಕನು ವರುಣನ ಸೈನಿಕರು ಅವನನ್ನು ಕಂಡು ಬೀತಿಗೊಂಡು ದೂರ ಓಡಿಹೋದರು ಜಲಜಂತುಗಳು ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಗೊಂಡವು. ಎಷ್ಟೋ ವರುಷಪರೀತಿಯಾಗಿ ಭೀತಿಗಾಣದೆ ಗದೆಯಿಂದ ತರಂಗಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದು ಅಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲವನ್ನು ಮಾಡಿ, ವರುಣಪುರಿಯಾದ ವಿಬಾವರಿಯನ್ನು ಸೇರಿದನು ಅಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರಾಜನು ವರುಣನನ್ನು ಕಂಡು ಅಟ್ಟಹಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಒಂದು ಕೈಯೆತ್ತಿ ವಂದಿಸಿ "ಓಹೋ ವರುಣರಾಜ! ಯುದ್ಧವನ್ನಾಡಲು ಬಾ, ನೀನು ಲೋಕಾಧಿಪನಲ್ಲವೇ? ಶಿಖಾಮಣಿಗಳಲ್ಲಿ ದುರ್ಮದರನ್ನು ಗೆದ್ದು ದೈತ್ಯದಾನವರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ರಾಜಸೂಯವನ್ನು ಮಾಡಿದೆಯಂತೆ! ನೋಡುವೆ ನಿನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು" ಎಂದು ದರ್ಪದಿ ನುಡಿದನು

ಆ ದುರ್ಮದ ದೈತ್ಯನ ನೀಚವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಪೂಜ್ಯ ವರುಣನು ಉಕ್ಕಿ ಬಂದ ರೋಷವನ್ನು ಬುದ್ಧಿವೈಭವದಿಂದ ನುಂಗಿಕೊಂಡು "ಸರೇ! ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷಾ! ನಾವೀಗ ವಿರಾಗಿ ಗಳಾಗಿರುವೆವು. ಪುರಾಣ ಪುರುಷನೊಬ್ಬನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿನ್ನಂತಹ ರಣರಂಗ ಕೋವಿದನಿಂದ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ ದರ್ಪನಾಶವನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಮರ್ದನಿನ್ನೊಬ್ಬನ ನಾ ಕಾಣೆನು ನಿನ್ನಂತಹ

ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರಿ ವೀರರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ಅವನು ಪಾತ್ರನಾಗಿರುವನು ಆದ್ದರಿಂದ ಬೇಗನೇ ಅವನನ್ನು ನೇರಪೋಗು ನಿನ್ನಂತಹ ದುಷ್ಟರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಲೆಂದೇ ಅವನು ಅನೇಕ ರೂಪ ದಿಂದವತರಿಸಿ ಸುಜನರನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವನು ಅಚಿರಕಾಲದಲ್ಲೇ ವೀರಶಯನದಿ ನರಿ ನಾಯಿಗಳಿಗಾಹಾರನಾಗಿ ಬಿದ್ದ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಲೋಕವು ಸಂತೋಷಿಸಲಿ! ಎಂದು ನುಡಿದಟ್ಟಿದನು.

೧೮ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ ಪರಾಕ್ರಮ

ವರುಣವಚನವನ್ನಾ ಅವಿವೇಕಿಯು, ಗರ್ವಿಯು ಆದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಮುಂದೆ ಪೋಗಿ ನಾರದರಿಂದ ಹರಿಯಿರುವ ಗುರಿ ತಿಳಿದು, ತ್ವರೆಯಿಂದ ರಸಾತಲವನ್ನು ಸೇರಿದನು ಅಲ್ಲಿ ಅಜೇಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ವರಾಹರೂಪದಿಂದ ತನ್ನ ಕೋರೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪೊತ್ತು ಮೇಲೆ ತರುತ್ತಿರುವದನ್ನು ಕಂಡನು. ನಯನಾಂಬುಜ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕಮಲದ ಸೊಬಗನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಕ್ಷಸನು 'ಆಹಾ! ಏನೀ ವನಗೋಚರವಾದ ಮೃಗವು? ಇದು ಹರಿಯೇ?' ಎಂದು ಅಚ್ಚರಿಪಟ್ಟು, ಅಚ್ಯುತನನ್ನು ನೋಡಿ 'ಎಲೋ ಅವಿವೇಕಿಯೇ! ಬಿಡು ಬೂಮಂಡಲವನ್ನು, ಇದು ರಸಾತಲದಲ್ಲಿರುವ ನಮಗಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಸೃಷ್ಟವಾದದ್ದು. ಸುರಾದಮ! ಸೂಕರಾ ಕಾರನೇ! ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಮೇಲೆ ನಿನಗೆ ಕ್ಷೇಮವಿಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ಜಯಿಸಲು ಕೈಲಾಗದೇ ನಿನ್ನ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸೂಕರಾದಿ ಮಾಯಾರೂಪಗಳಿಂದ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಲೆಕ್ಕಿಸೆನು ಮರೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ನಮ್ಮನ್ನು ಮುರಿಯುವ ಯೋಗಮಾಯಾಬಲವೇ ಹೊರತು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಪೌರುಷವೆಲ್ಲಿಯದು? ಇಂತಹ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಂದು ನಮ್ಮವರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ದುಃಖವನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳೆದುಬಿಡುವೆನು

ನನ್ನ ಗದಾಪಾತದಿಂದ ತಲೆಯೊಡೆದು ನೀನು ಬಿದ್ದಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ನಿನ್ನ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ಋಷಿಗಳು, ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಬೇರಿಲ್ಲದ ಗಿಡದಂತೆ ನಷ್ಟವಾಗಿಹೋಗುವರು' ಎಂದು ಪರುಷವಚನವನ್ನಾಡಿದನು.

ಆಗ ವರಾಹಮೂರ್ತಿಯು ಆ ದುರ್ವಚನನಾರಾಚಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗಿ, ತನ್ನ ದಂಷ್ಟ್ರಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ನಡುಗುತ್ತಿರುವ ಬೂದೇವಿಯನ್ನು ಸಾಂತ್ವನಗೊಳಿಸಿ, ಮಕರಿಯಿಂದ ತಿವಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಕರೇಣುಸಹಿತ ಭದ್ರಗಜದಂತೆ, ನೀರಿನಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೇರಿ ಬಂದನು. ಆಗ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನು ಹಲ್ಲನ್ನು ಕಡಿಯುತ್ತಾ ಗುಡುಗಿನಂತೆ ಗರ್ಜನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಹರಿಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದನು ವರಾಹನು ಆಗ ಬೂಮಿಯನ್ನು ಸಲಿಲಸಮೀಪದಲ್ಲೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಸ್ಥೈರ್ಯಧೈರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಆಕಾಶದಿಂದ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳು ಪ್ರಸೂನ ವರ್ಷವನ್ನು ಸುರಿಸಿ ಸ್ತುತಿಸಿದರು. ಆಗ ಹರಿಯು ದೇವದ್ವೇಷಿಯನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ನೋಡಿ ದನು ಬಂಗಾರದಿಂದ ಚಿತ್ರಿತವಾದ ಮಹಾಗದೆಯನ್ನು ಪಿಡಿದು, ಸ್ವರ್ಣಾಭರಣಗಳಂ ತೊಟ್ಟು, ಮರ್ಮಪೀಡಕ ದುರ್ವಚನಗಳನ್ನು ಆಡುತ್ತಾ ಬರುವ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ನೋಡಿ,

ಪ್ರಚಂಡ ಕೋಪವನ್ನು ಪೊಂದಿಯೂ, ಸಹಿಸಿ ನಗುತ್ತಾ, ಶ್ರೀಹರಿಯು ಇಂತು ನುಡಿದನು-

ನಿಜ ನಿಜ! ನಾನು ಮೃಗವೂ ಅಹುದು ನನ್ನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಬರುವರಿಗೆ, ವನ ಗೋಚರನೂ ಅಹುದು. ಜಲದಲ್ಲೇ ನಾ ಮಲಗಿರುವೆನು. ವನಮೃಗನಾದ ನಾನು ಗ್ರಾಮ ಸಿಂಹನಾದ ನಿನಗೋಸ್ಕರ ಕಾದಿದ್ದೆ ಯಮನ ಪಾಶವು ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿರುವ ನಿನ್ನ ಪ್ರಲಾಪ ವನ್ನು ಯಾರೂ ಲೆಕ್ಕಿಸರು ನೀನೇನೆಂದೆ? ನಾನು ನಿಮ್ಮದಾದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕದ್ದವನೋ? ನನಗೆ ಲಜ್ಜೆ ಇಲ್ಲವೋ? ನಿನ್ನ ಗದೆಯಿಂದ ಬಯಪೊಂದಿ ಓಡಿ ಬಂದೆನೇ? ಏನಾಗಲೀ ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವೆನು? ಯುದ್ಧವು ನೀನು ಬಿಡುವಂತಿಲ್ಲ! ನಿನ್ನಂತಹ ಬಲವಂತನಿಂದ ವೈರವನ್ನು ಮಾಡಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಾದರೂ ಎಲ್ಲಿ? ನನ್ನನ್ನು ಕೊಂದು ನಿಮ್ಮ ವರ ಕುಂದು ಕಳೆ ಕಣ್ಣೀರನ್ನೊರೆಸು ನೋಡು! ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಪಾಲಿಸದಿರುವವನು ನಿಂದನೀಯನೇ ಸರಿ!

ಎಂದು ಭಗವಂತನಿಂದ ಅಧಿಕ್ಷಿಪ್ತನಾಗಿ ತುಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಸಾಗಸರ್ಪದಂತೆ ಕಿಡಿಕಿಡಿಯಾಗಿ ರೋಷದಿಂದ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾ ಮೈಯೆಲ್ಲವೂ ನಡುಗುತ್ತಿರಲು, ಆ ದೈತ್ಯನು ವೇಗವೇಗವಾಗಿ ಬಂದು ಗೋವಿಂದನನ್ನು ಗದೆಯಿಂದ ಹೊಡೆದನು. ವರಾಹ ನಾದರೂ ಯೋಗಾರೂಡನು. ಮೃತ್ಯುವಿನನ್ನಂತೆ ಆ ಗದಾಘಾತವು ತನ್ನ ಎದೆಗೆ ತಾಗದಂತೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಗದೆಯನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತಾ, ಕೋಪದಿಂದ ತುಟಿಯನ್ನು ಕಡಿದು ರಕ್ಕಸನ ಮೇಲೆರಗಿದನು ದಿತಿಜನ ದಕ್ಷಿಣ ಬುಜವನ್ನು ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಹೊಡೆದನು. ಗದಾಯುದ್ಧ ಕೋವಿದನಾದ ದೈತ್ಯನದನ್ನು ತನ್ನ ಗದೆಯಿಂದ ಹೊಡೆದು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡನು. ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ-ಹರಿಗಳಿಂತು ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಜಯೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಗದಾಯುದ್ಧವನ್ನು ಭಯಂಕರ ವಾಗಿ ಮಾಡಿದರು ರಕ್ತವನ್ನು ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಕಂಡು ವಿಜೃಂಬಿಸಿ, ವಿಚಿತ್ರ ಚಲನಗಳಿಂದ ಗದಾಯುದ್ಧ ಮಾಡುವ ಅವರು ಎರಡು ಗೂಳಿಗಳಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿ ಪರಾಕ್ರಮಿಸಿದರು. ಆಗ ಯಜ್ಞರಕ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ, ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ವರಾಹನಾದ ಮಹಾಪ್ರಭುವಿಗೂ ಆದಿದೈತ್ಯನ ಆವೇಶದಿ ಸಾಹಸಿಸುವ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನಿಗೂ ನಡೆದ ಯುದ್ಧವನ್ನು ನೋಡಲು, ಬ್ರಹ್ಮನು ಮರೀಚ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಬಂದು ಆಕಾಶದಿ ನಿಂದನು. ಪರಾಕ್ರಮಪಟುವಾಗಿ ಭಯ ವಿಲ್ಲದೆ, ಹಗೆಯಿಂದ ಪರ್ವತದಂತೆ ಮೇಲೆ ಬೀಳುವ ದೈತ್ಯರಾಜನನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನಾ ಕಲ್ಪಜನನಾಯಕನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಆದಿಸೂಕರನಿಗೆ ಇಂತು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು—

ಸ್ವಾಮೀ! ನಿನ್ನ ಪಾದವನ್ನು ನಂಬಿದ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ, ಗೋಗಳಿಗೂ, ನಿರಪರಾದಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಭಯಪ್ರದನಾದ ಈ ಪಾಪಿಯನ್ನು ಏಕೆ ಉಪೇಕ್ಷಿಸುವೆ? ನನ್ನಿಂದ ವರವನ್ನು ಪೊಂದಿ, ಎದುರಿಲ್ಲದೆ, ಲೋಕೋಪದ್ರವಕರನಾಗಿ ತಿರುಗುತಿರುವ ಈ ಮಾಯಾವಿಯನ್ನು ಕೊಂದುಬಿಡು. ದುರಹಂಕಾರಿಯು, ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರನು ಆದ ಈ ದುರ್ಮಾರ್ಗನಿಂದ ಆಟವೇತಕ್ಕೆ? ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿದ ನಾಗರಹಾವನ್ನು ಹಿಡಿದಾಡು ವರೇ? ಅಪರಾಹ್ಣವಾಗುತ್ತಿದೆ ಸಾಯಾಹ್ನವಾಗುವ ಮುಂಚೆ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಇವನ ಉಕ್ಕನ್ನಡಗಿಸಿ ಸಂಹಾರ ಮಾಡು. ನೋಡೀ ಘೋರ ಸಂಧ್ಯಾ ಸಮಯವನ್ನು, ಸರ್ವಲೋಕ

ಬಕ್ಷಣವನ್ನು ಮಾಡಲು ಬರುವಂತೆ ಅಂಧಕಾರವು ಕರಗಳನ್ನು ಚಾಚಿ ಬರುತ್ತಿದೆ! ಪ್ರಭೋ! ಸುರರಿಗೆ ಜಯವನ್ನು ಕೊಡು! ಈಗ ಸದ್ಯ ಅಭಿಜಿದ್ವೇಳೆಯು. ಈ ಶುಭ ಮುಹೂರ್ತದಿ ಈ ದುರ್ಮಾರ್ಗನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ನಿನ್ನವರಾದ ನಮಗೆ ಶುಭವನ್ನು ಮಾಡು! ಇವನು ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ವಧ್ಯನೆಂದು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದೇ? ಸರ್ವೇಶಾ! ನಾಶಮಾಡು ದೈತ್ಯನನ್ನು. ಪೋಷಿಸು ನಿನ್ನ ಬಕ್ತರನ್ನು ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸಿದನು

೨೦. ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ ವಧೆ

ಮೈತ್ರೇಯನು ಹೇಳಿದನು—

ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಸತ್ಯ ನಿಷ್ಕಪಟ ವಚನವನ್ನು ಲಾಲಿಸಿ, ವರಾಹನು ಮಂದಹಾಸ ಸುಂದರ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ಣ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸಂತಸಪಡಿಸಿ, ನಿರ್ಭಯನಾಗಿ ಪ್ರಚಂಡ ವೇಗದಿಂದ ಬರುವ ಶತ್ರುವಿಗೆ ಅಭಿಮುಖನಾದನು ಮತ್ತು ಗದೆಯನ್ನೆತ್ತಿ ಕಪೋಲ ದಲ್ಲಿ ಹೊಡೆದನು. ಆ ಗದೆಯು ಶ್ರೀದೇವನ ಕೈಯಿಂದ ಜಾರಿ ಉಲ್ಕಾಖಂಡದಂತೆ ಉರಿ ಯುತ್ತಾ ಕೆಳಗೆ ಬಿತ್ತು. ನಿರಾಯುಧನಾಗಿ ನಿಂತ ಹರಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಯುದ್ಧರಂಗ ದರ್ಮ ವನ್ನರಿತು ದೈತ್ಯನು ಪರಾಕ್ರಮಿಸದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತನು. ಗದೆ ಜಾರಿಬೀಳಲು ದೇವತೆಗಳು ಹಾಹಾಕಾರವನ್ನೆಸಗಿ ಕ್ಷುಬಿತರಾದರು.

ಶ್ರೀಹರಿಯು ದಿತಿಜನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಚಕ್ರವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದನು ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ಬಂದ ಚಕ್ರವು ವಿಜಯನಲ್ಲಿದ್ದ ದೈತ್ಯನ ಸಂಹಾರ ಮಾಡುವೆನೆಂದು ಹೇಳುವಂತೆ ಗಿರಗಿರನೆ ತಿರುಗುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಖೇಚರರು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪೊಗಳುತ್ತಾ, 'ಸ್ವಸ್ತಿ, ಜಯ, ಕೊಲ್ಲೀ ದೈತ್ಯನನ್ನು' ಎಂದು ನಾನಾ ರೀತಿಯಾಗಿ ನುಡಿದರು ಆ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳಿ ಚಕ್ರಪಾಣಿಯಾಗಿ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿರುವ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನನ್ನೂ ಕಂಡು ದೈತ್ಯನು ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಕಿಡಿಯನ್ನುದುರಿಸಿ, ತುಟಿಯನ್ನು ಕಚ್ಚಿ, ಕೆಚ್ಚಿನ ಬರದಿಂದ ಬುಸುಗುಟ್ಟುತ್ತಾ ಸುಡುವಂತೆ ನೋಡಿ, ಗದೆಯನ್ನೆತ್ತಿ 'ಸತ್ತೆ, ಆಯಿತು ನಿನ್ನ ಕೆಲಸ'ವೆನ್ನುತ್ತಾ ಹೊಡೆದನು. ವಾಯುವೇಗದಿಂದ ಬರುವ ಆ ಗದೆಯನ್ನು ಎಡಗಾಲಿನಿಂದ ಒದೆದು ಕೆಡವಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು 'ತೊಗೋ ಗದೆಯನ್ನು ಬಾ ಸಂಗರಕ್ಕೆ! ಗೆಲ್ಲುವಿಯಂತೆ' ಎಂದನು ಆ ಚುಚ್ಚಾಡಿದ ಮಾತನ್ನು ಗಮನಿಸದೆ ದೈತ್ಯನು ಗದೆಯನ್ನೆತ್ತಿ ಮತ್ತೆ ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡಿ ಹೊಡೆದನು. ಭಗವಂತನು ಕದಲದೆ ಆ ಬರುವ ಗದೆಯನ್ನು ಗರುಡನು ನಾಗಿನಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಂತೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಕೈಯಿಂದ ಪಿಡಿದು ಬಿಸಾಟಿದನು

ನಿಜಪೌರುಷವು ಕೆಟ್ಟು ದೈತ್ಯನಾಗ ಹರಿ ಕೊಟ್ಟ ಗದೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸದೆ, ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ತ್ರಿಶೂಲವನ್ನು, ವಿಪ್ರನ ಮೇಲೆ ಕಳಿಸುವ ಕೃತ್ಯೆಯನ್ನಂತೆ, ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋ ಗಿಸಿದನು. ತ್ರಿಶೂಲವು ದಗದಗನೆ ಉರಿಯುತ್ತಾ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಬರುವಾಗ ಚಕ್ರವು ಶ್ರೀಹರಿ ಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿ ಬಂದು, ಇಂದ್ರಿ ವಜ್ರಾಯುದವು ಗರುಡನ ಪಕ್ಕವನ್ನಂತೆ ಲೀಲೆಯಾಗಿ ತುಂಡರಿಸಿ ಶ್ರೀಹರಿಕರವನ್ನು ಸೇರಿತು

ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನದನ್ನು ಕಂಡು ಕೆಂಡವಾಗಿ ಉರಿದೆದ್ದು ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಾ ಕಠೋರವಾದ ಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಕ್ಷನ ಎದೆಯನ್ನು ಗುದ್ದಿದನು ಆಗಲೂ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಹೂಮಾಲೆ ಯಿಂದ ತಾಡಿತವಾದ ಆನೆಯಂತೆ ನಿಂತನು ದೈತ್ಯನಂತರ್ದಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅಸುರ ಮಾಯೆಯನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದನು ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಪ್ರಜರು ಜಗತ್ಪ್ರಳಯವೇ ಬಂದೊದಗಿತೆಂದು ಬಯಕಂಪಿತರಾದರು

ಬಿರುಗಾಳಿ ಬೀಸಿತು ಧೂಳಿ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಡರಿತು. ದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದ ದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆಗಳು ದುರಿದವು ಮೇವಾಡಂಬರವು ಹೆಚ್ಚಿ ಕತ್ತಲು ಕವಿಯಿತು ಮಿಂಚು ಗುಡುಗುಗಳು ಬಯಂಕರವಾಗಿ ತೋರಿದವು ಆಕಾಶದಿಂದ ಕೀವು, ರಕ್ತ, ಕೇಶ, ವಿಣ್ಮೂತ್ರಗಳ ಮಳೆಗರೆ ಯಿತು. ಬೆಟ್ಟಗಳಿಂದ ನಾನಾವಿದ ಆಯುದಗಳು ಹಾರಿ ಬಂದುವು ರಾಕ್ಷಸಿಯರು ನಗ್ನರಾಗಿ ಶೂಲಗಳ ಪಿಡಿದು ನೃತ್ಯ ಮಾಡಿದರು. ಚತುರಂಗಬಲಾಹಿತವಾಗಿ ಬಂದ ಯಕ್ಷರಾಕ್ಷಸರ ವರುಷ ಹೇಯ ವಚನಗಳು ಕರ್ಣಕಠೋರವಾಯಿತು ಇಂತು ತೋರಿದ ಅಸುರ ಮಾಯೆ ಯನ್ನು ನಾಶಮಾಡಲು ಶ್ರೀಶನು ಸುದರ್ಶನವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು ಅಮೃತ, ಕ್ಷೇಮ, ಅಭಯವೆಂಬ ಮೂರು ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದಾಗ ದಿತಿಯ ಸ್ತನಗಳಿಂದ ರಕ್ತವು ಹರಿಯಿತು. ಅವಳ ಗುಂಡಿಗೆ ನಡುಗಿತು. ಕಶ್ಯಪರ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ನೆನೆದು ಹರೀಚ್ಛೆಗೆ ನಮಿಸಿದಳು.

ಇಂತು ತನ್ನ ಮಾಯೆ ಕೆಡಲು ದೈತ್ಯನು ಓಡಿಬಂದು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಚುಕಿ ಕೊಲ್ಲುವೆ ನೆಂದು ಬಗೆದು ಹರಿಯನ್ನು ಬಾಹುಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದನು ಆದರೆ ಕೇಶವನು ಸಿಗದೇ ಹೊರಗೇ ಇರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ಪಿಡಿಗಳಿಂದ ಗುದ್ದಲಾರಂಬಿಸಿದನು ಆಗ ಇಂದ್ರನು ವೃತ್ರಾಸುರ ನನ್ನಂತೆ, ವರಾಹನು ಸುರಾರಿಯನ್ನು ಕರ್ಣಮೂಲಬಾಗದಿ ಗುದ್ದಿ ಕೆಡಹಿ ನಿರಾಯಾಸದಿಂದ ಕೊಂದನು ದೈತ್ಯನು ಗರಗರ ತಿರುಗಿ ಕಣ್ಣುಗುಡ್ಡೆಗಳು ಹೊರಬರಲು ಕೈಕಾಲು ಜಾಡಿ ಸುತ್ತಾ, ಬಿರುಗಾಳಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಗಿಡದಂತೆ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಸತ್ತನು

ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯು, ಕರಾಲದಂಷ್ಟ್ರನು, ತುಟಿ ಕಚ್ಚಿರುವನು ಆಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ದೈತ್ಯನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ವೀಕ್ಷಿಸಿ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದರು. 'ಅಹೋ! ಎಂತಹ ದುರ್ಲಬವಾದ ಮರಣವಿವನಿಗೆ ದೊರಕಿತು! ಅಮಂಗಲ ಲಿಂಗಶರೀರದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಬೇಡಿ ಸಮಾದಿಯನ್ನು ಕೂಡಿ, ಹರಿಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಯೋಗಿಜನರಿಗೂ, ಇವನಂತೆ ಹರಿ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ, ದೇಹತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡುವ ಸುಯೋಗ ಸಿಗುವುದೇ? ಹರಿಕರ ತಾಡನದಿಂದ ಮೃತನಾದ ಈ ವಿಜಯನು ಮುನಿಶಾಪದಿ ಅಸುರಾವೇಶದಿಂದ ಕೂಡಿ ಹರಿ ಯಿಂದ ಕಾದಾಡಿ ಮಡಿದನು ಕೆಲ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯಸಾದನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ವೈಕುಂಠ ವನ್ನೇ ಸೇರುವನು. ಶ್ರೀಹರೇ! ಯಜ್ಞರಕ್ಷಕ! ಜ್ಞಾನಾನಂದಮಯ ವರಾಹಾವತಾರದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿದೆ ನಮ್ಮನ್ನು! ನಮ್ಮ ಸುದೈವದಿಂದ ಲೋಕಭಯಂಕರನಾದ ದೈತ್ಯನು ಮಡಿದನು ನಿನ್ನ ಪಾದಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಆನಂದಭರಿತರಾಗಿರುವೆವು!'' ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸಿ ಹರಿಗೆ ನಮಿಸಿದರು

ಇಂತು ಆದಿಸೂಕರನು ಮಹಾವೀರನಾದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ನಿಸ್ಸಹಾಯಕನು

ನಿರಾಯುದನಾಗಿ ಸಂಹರಿಸಿ ಕಮಲಗರ್ಬಾದಿ ವೃಂದಾರಕರ ನುತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ, ನಿತ್ಯೋತ್ಸವವಾದ ತನ್ನ ಮಂಗಲ ಮಂದಿರವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು

ಮಹಾವೀರನಾದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನೊಂದು ಗೊಂಬಿಯನ್ನಂತೆ ಕೊಂದ ಶ್ರೀ ಯಜ್ಞ ವರಾಹಮೂರ್ತಿಯ ಉದಾರಚರಿತೆಯನ್ನು ವಿದುರಾ! ನಾನು ನಿನಗೆ ಯಥಾಮತಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವೆನು—ಎಂದು ಮೈತ್ರೇಯನು ಹೇಳಿದನು.

ಶುಕನು ನುಡಿದನು—ರಾಜನ್!

ಮೈತ್ರೇಯನು ಹೇಳಿದ ಬಗವತ್ಕದೆಯನ್ನಾಲಿಸಿ, ಮಹಾಬಾಗವತನಾದ ವಿದುರನು ಆನಂದತುಂದಿಲನಾದನು ಉದಾರ ಯಶಸ್ಕರಾದ ಪುಣ್ಯವಂತರ ಚರಿತೆಯನ್ನು ಕೇಳಲಾ ನಂದವಾಗುವುದೆಂದಮೇಲೆ ಶ್ರೀವತ್ಸವಕ್ಷಸ್ಕನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯ ಕದೆಯನ್ನು ಕೇಳಲು ಆನಂದವು ಹೆಚ್ಚುವುದೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೇ!

ಮಕರಿ ಪಿಡಿದು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸೆಳೆವಾಗ ಪತ್ನಿಯರು ಹೋ ಎಂದು ಅಳುತ್ತಿರಲು ಯಾರನ್ನೂ ರಕ್ಷಕರನ್ನು ಕಾಣದೆ ತನ್ನ ಚರಣಾರವಿಂದವನ್ನೇ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕ ಕರಿರಾಜನ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಕಳೆದ, ಕರುಣಾಸಮುದ್ರನಲ್ಲವೇ ನಮ್ಮ ಹರಿ! ನೀನೇ ಗತಿ, ಎಂದು ನಂಬಿ ನಿಷ್ಕಪಟವಾಗಿ ಬಜಿಸುವ ಸುಜನರಿಗೆ ಒಲಿದು ಬರುವ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಯಾರು ಸೇವಿಸದಿರುವರು? ಅಸಾದುಗಳೆಷ್ಟು ಬಜಿಸಿದರೂ ಹರಿಯು ಅವರಿಗೆ ಸಿಗನು.

ಬೂಮ್ಯುದ್ಧರಣಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆಂದು ಆದಿಸೂಕರನಾದ ಹರಿಯ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ ವದರೂಪ ಪವಿತ್ರ ಕದೆಯನ್ನು ಕೇಳುವವರು, ಪೇಳುವವರು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನುಮೋದಿಸು ವವರು ಆದ ಬಕ್ತರು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತರಾಗಿ ಸಂಸಾರ ಸಾಗರದ ಪಾರವನ್ನು ಕಂಡು, ಹರಿಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುವರು. ಈ ಕದೆಯು ಪುಣ್ಯಪ್ರದವು. ಪವಿತ್ರವು. ದನಯಶಃಪ್ರದವು ಸಮಸ್ತ ದೀರ್ಘಾಯುರಾದ್ಯಬೀಷ್ಟದಾನ ಸಮರ್ಥವು. ಪ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯ ಜಯಸಾದಕವು ಶ್ರವಣಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮನನ ಧ್ಯಾನಶಕ್ತಿ ಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಜ್ಞಾನಸಾದನ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿರಿಸಿದವರನ್ನು ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನು ತನ್ನ ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಮುಕ್ತರನ್ನು ಮಾಡುವನು.

೨೧. ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರಪಂಚನವು

ರಾಜನು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು—

ಬ್ರಹ್ಮನ್! ಶ್ರೀ ವರಾಹನಿಂದ ಬೂಮಿಯು ಸ್ಥಿರವಾದ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನುವು ಯಾವ ಸೃಷ್ಟಿಸಾಧಕ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ಆಮೇಲಿನ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನೆಂತು ಮಾಡಿದನು? ಸಂಸಾರಗಿರಿಚೂರ್ಣನದಕ್ಷನಾದ ವಿದುರನು ಮಹಾಭಾಗವತನು ಶ್ರೀಹರಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಜ್ಞಾನಿಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ದ್ರೋಹವನ್ನು ಬಗೆದನೆಂದು ಅಣ್ಣನನ್ನು ಅವನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೂಡ ಬಿಟ್ಟನು ಆ ಮಹಾನುಭಾವನು ವ್ಯಾಸಪುತ್ರನಲ್ಲವೇ? ವಾಸಿಷ್ಠ ಯಾದವ ಕೃಷ್ಣರನ್ನು ಸರ್ವಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಆಶ್ರಯಿಸಿದನು. ಮತ್ತು ಹರಿಬಕ್ತರ ಸ್ನೇಹಿತನು

ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿಷ್ಪಾಪನಾದ ಆ ವಿದುರನು ಪವಿತ್ರಹರಿದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಮೈತ್ರೇಯನನ್ನು ಏನು ಕೇಳಿದನು? ಅವರೀರ್ವರ ಸಂವಾದವು ಪವಿತ್ರ ವಾದ ಗಂಗೆಯಂತೆ ಹರಿಪಾದಾಶ್ರಯವಾಗಿ ಪಾಪಪರಿಹಾರ ಮಾಡುವದಲ್ಲವೇ? ಆದ್ದರಿಂದ ಕೀರ್ತನೀಯ ಚರಿತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನಮಗೆ ಪೇಳು ನಿನಗೆ ಮಂಗಲನಾದ ಹರಿಯು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಲಿ! ಹರಿಲೀಲಾಮೃತಪಾನವನ್ನು ಮಾಡುವ ರಸಜ್ಞರಿಗೆ ಅದು ಸಾಕೆನಿಸುವುದೇ?

ಸೂತನು ಹೇಳಿದನು—

ಶೌನಕಾ! ಇಂತು ಪರೀಕ್ಷಿತನ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಬಾದರಾಯಣಿಯು ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯ ಪ್ರೇರಕನಾದ ಹರಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಕೇಳು ಎಂದು ಪೇಳಲಾರಂಭಿಸಿದನು ಲೀಲೆಯಿಂದ ದೈತ್ಯನಂ ಕೊಂದು ರಸಾತಲದಿಂದ ಭೂಮ್ಯುದ್ಧಾರ ಮಾಡಿದ ವರಾಹಶುಭ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಆನಂದಭರಿತನಾಗಿ ವಿದುರನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು—

ಮೈತ್ರೇಯನೇ! ಮನುರಾಜನು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಹಾಭಕ್ತನು. ಜ್ಞಾನಿಯು. ಅವನು ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ನಡೆಸಿದ ಕಾರ್ಯಗಳಾವವು? ಮರೀಚ್ಯಾದಿ ಪ್ರಜೇಶರು ಮನುರಾಜರು ಮಾಡಿದ ಸೃಷ್ಟಿವಿವರವೇನು? ಕರ್ಮಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ವಿವಿಧ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನ ಆಜ್ಞೆ ಯಂತೆ ಸೃಜಿಸುವಾಗ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಸೃಜಿಸಿದರೋ ಅದವಾ ಭಾರ್ಯಾದ್ವಿತೀಯರಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ಪಡೆದರೋ? ಅದವಾ ಎಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿ ಪ್ರದಾನವನ್ನಂತೆ ಸೃಜಿಸಿದರೋ ಪೇಳು

ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು—

ಅಪ್ರಮೇಯನು ಮಹಿಮನು, ಶಶ್ವದೇಕ ಪ್ರಕಾರನು, ಸರ್ವೋತ್ತಮನು, ವಿವಿದ ಜೀವರ ಅದೃಷ್ಟೋದ್ಬೋದಕನು, ಕರ್ಮಫಲಪ್ರದನು ಆದ ಸ್ವಾಮಿಯು ತ್ರಿಗುಣಗಳಿಂದ ಮಹತ್ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಿದೆನಷ್ಟೆ? ರಜಃಪ್ರದಾನವಾದ ಮಹತ್ತಿನಿಂದ ತ್ರಿವಿಧಾಹಂಕಾರತತ್ತ್ವವು ಪುಟ್ಟಿತು ಅದರಿಂದ ಗರುಡ ಶೇಷ ರುದ್ರ ಇಂದ್ರ ಕಾಮರು ಸಭಾರ್ಯರಾಗಿ ಜನಿಸಿದರು ವೈಕಾರಿಕ ಮನದಿಂದ ಚಂದ್ರಾನಿರುದ್ಧರು, ಅನ್ಯ ದೇವತೆಗಳು ಪುಟ್ಟಿದರು ತೈಜಸದಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ತಾಮಸದಿಂದ ಆಕಾಶಾದಿ ಭೂತಗಳು ಜನಿಸಿ ದವು ಆ ಇಪ್ಪತ್ತುಮೂರು ತತ್ತ್ವದೇವರು ಹರಿಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಕಲೆತು ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು ಆ ಹೇಮಮಯಾಂಡವು ಒಳಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪ್ರವೇಶವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಅವ್ಯಕ್ತ ಹರಿರೂಪವಾಗಿ ಪ್ರಳಯೋದಕದಲ್ಲಿ ಸಾವಿರವರ್ಷ ನೆನೆಯುತ್ತಾ ಇತ್ತು. ಆಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಪುರುಷರೂಪದಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು ಅವನ ನಾಭಿಸರದಿಂದ ಸೂರ್ಯಸಹಸ್ರ ಪ್ರಭವಾದ ಪದ್ಮವು ಜನಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಪುಟ್ಟಿದನು ಶ್ರೀಮಯ ಪರ್ಯಂಕದಲ್ಲಿ ಕಾಲಾಖ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಮಲಗಿದ ಗರ್ಭೋದಕಶಾಯಿಯ ನಾಭಿಜಾತ ವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವು ಸಕಲಜೀವನಿಕಾಯ ನಿಲಯವೆನಿಸಿತು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಕೊಟ್ಟ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಹಿಂದಿನ ಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಂತೆಯೇ ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು

ಬ್ರಹ್ಮನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ವಿವಿದ ದೇಹಗಳು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ಸೃಷ್ಟಿ, ವಿಸ್ತಾರ,

ತತ್ತದ್ದೇಹತ್ಯಾಗ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ಪೇಳುವೆನು. ವಿದುರಾ! ಈ ದೇಹಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನ ನಿಜದೇಹ ಗಳಲ್ಲ. ಬಾಹ್ಯದೇಹಗಳೆಂದು ತಿಳಿ.

ರಾತ್ರಿ ಎಂಬ ಶರೀರದಿಂದ ಪಂಚವಿದವಾದ ತಾಮಿಸ್ರ, ಅಂದತಾಮಿಸ್ರ, ತಮ, ಮೋಹ, ಮಹಾಮೋಹವೆಂಬ ನಾಮವುಳ್ಳ ಅವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅದನ್ನು ಅಂದಕಾರ ಅಜ್ಞಾನಮಯವೆಂದು ನೋಡಿ ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿದನು. ಯಕ್ಷರಕ್ಷಸರು ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. ಅವರ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಹಸಿವು ನೀರಡಿಕೆಗಳು ಪುಟ್ಟಿದವು ಹಸಿವೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಆ ಯಕ್ಷರಕ್ಷರು ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನೇ ತಿನ್ನಲು ದಾವಿಸಿಬಂದರು 'ಬಿಡಬೇಡಿ! ತಿಂದುಬಿಡಿ ಈ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು!" ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಾ ಬರುವವರನ್ನು ಕಂಡು 'ಎಲವೋ ತಿನ್ನಬೇಡಿ! ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬ್ರಹ್ಮನು 'ನೀವು ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳು, ಪಿತೃಬಕ್ಷಣ ಮಾಡುವಿರಾ? ಏನು ನಿಮ್ಮ ಅಜ್ಞಾನ? ಮಾ ರಕ್ಷತ! ಜಕ್ಷತ! ಎನ್ನುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಿರಾದ್ದರಿಂದ ನಿಮಗೆ ಯಕ್ಷರಕ್ಷರೆಂದು ಹೆಸರಾಗಲಿ' ಎಂದು ಕಳುಹಿಸಿದನು.

ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮನು ಪ್ರಕಾಶನ ಪರವಾದ ವಿವಿದ ವಿದ್ಯಾದೆಹದಿಂದ ಸರ್ವಜೀವ ಪ್ರದಾನರಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದನು ಅವರು ಪ್ರಬಾದೇಹವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಕ್ರೀಡಾದಿ ಗುಣ ವಿಶಿಷ್ಟರಾದರು. ಅದೇ ಹಗಲು ಎಂದು ಖ್ಯಾತವಾಯಿತು

ಬ್ರಹ್ಮನು ಜಘನ ಎಂಬ ದೇಹದಿಂದ ಅಸುರರನ್ನು ಕೀರ್ತಿಲೋಲುಪರನ್ನಾಗಿ ಸೃಜಿಸಿದನು. ಅವರು ಇಂದ್ರಿಯಲೌಲ್ಯದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಮೈಥುನ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಡೆಸಲು ಓಡಿಬಂದರು ಲಜ್ಜಾರಹಿತರಾದ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ನಕ್ಕು ಕ್ರೋದವನ್ನು ಬಯವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮನು ಶರಣಾಗತ ದುಃಖತ್ರಾಣನಾದ ನಾರಾಯಣ ನನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಯೋಗ್ಯತಾಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತೋರಗೊಡಿಸಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವ ಪ್ರಬುವನ್ನು 'ಪರಮಾತ್ಮಾ! ನಿನ್ನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡುವಾಗ ಈ ಅಸುರರು ಪುಟ್ಟಿ ನನ್ನನ್ನೇ ಕೂಡಲು ಬರುತ್ತಿರುವರು ಈ ಪಾಪಿಗಳನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ ಪೊರೆ. ಸರ್ವಸುಜನಕ್ಲೇಶನಾಶಕನು, ಭವಚ್ಚರಣಾರವಿಂದದಿಂದ ದೂರರಾದ ಕುಜನರಿಗೆ ಕ್ಲೇಶ ದಾಯಕನು ನೀನೇ ಆಗಿರುವಿ. ರಕ್ಷಿಸು' ಎಂದು ಶರಣಾಗತನಾದನು ಆ ಬ್ರಹ್ಮನ ಕಾರ್ಪಣ್ಯ ವನ್ನು ಕಂಡು ಅಶೇಷ ವಿಶೇಷ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾದ ಹರಿಯು 'ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು ಆ ಶರೀರವನ್ನು' ಎನ್ನಲು, ಹರಿಪ್ರೀತಿಯೇ ಪರಮೋದ್ದೇಶವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಬ್ರಹ್ಮನು ಆ ಜಘನಾಖ್ಯ ಬಾಹ್ಯಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿಬಿಟ್ಟನು

ಆ ತನುವು ಸಂಧ್ಯಾ ಎಂಬ ಸ್ತ್ರೀರೂಪವಾದದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಅಸುರರು ಮೋಹಿತ ರಾದರು. ಮದತುಂಬಿದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ, ಕಾಲಿನ ಪೈಜಣಿಯ ನಾದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ಪಟ್ಟೆಪೀತಾಂಬರವನ್ನುಟ್ಟು, ಒಡ್ಯಾಣವನ್ನು ತೊಟ್ಟು ಬರುವ ಸುಂದರಿಯನ್ನು ಅಸುರರು ನೋಡಿದರು. ನಾಸಿಕೆಯೋ ಕೇತಕೀ ಕುಸುಮವೋ, ದಂತವೋ ದಾಡಿಮೀ ಬೀಜಗಳೋ, ಮಂದಹಾಸವು ಚಂದ್ರಿಕೆಯೋ ಎಂಬ ಭ್ರಮೆಯನ್ನು ಪೊಂದಿ ಮೋಹಕಟಾಕ್ಷ ವನ್ನು ಬೀರುವ ಅಲಕ ನೀಲಮಣಿ ಶೋಬಿತಳಾಗಿ ಬರುವ ತರುಣಿಯ ಸಮೀಪದಿ ನಾರಿ

'ಏನು ರೂಪ! ಏನು ಕಾಂತಿ! ಏನು ಧೈರ್ಯ! ಎಂತಹ ನೂತನ ತಾರುಣ್ಯ! ನಾವಿಷ್ಟು ಕಾಮಾತುರರಾಗಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿರಲು ನೋಡದೆ ಪೋಗುತ್ತಿರುವಳಲ್ಲ!' ಎಂದುಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾ ಬಂದು ಆ ಕುಬುದ್ಧಿಗಳು ನಂಬುಗೆಯಿಂದ ಆ ಸಂಧ್ಯಾಂಗನೆಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು 'ಯಾರು ನೀನು? ಯಾರವಳೇ ಸುಂದರಿ! ಏನು ಕೆಲಸವಿಲ್ಲಿ? ನಿನ್ನ ಸಂಗಭಾಗ್ಯರಹಿತರಾದ ನಾವು ವಿರೂಪರಾಗಿರುವೆವು ಆದ್ದರಿಂದ ರೂಪದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ನೊಂದಿರುವೆವು. ಇರಲಿ ಯಾರಾದರೇನು ನಮಗೆ? ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಅದೃಷ್ಟವಂತರಾಗಿರುವೆವು. ಚೆಂಡಾಡುವ ನಿನ್ನ ನೊಬಗಿನಿಂದ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಚೆಂಡಾಗಿ ಕುಣಿಯುತ್ತಿದೆ. ಎಲೇ! ಮೇಲಕ್ಕೆ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬೀಳುವ ಕಂದುಕವನ್ನು ನೀನು ಕೈಯಿಂದ ಆಡುತ್ತಿರಲು ಜಾರಿ ಪಾದಪದ್ಮವನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತಿದೆ. ಸ್ತನಭಾರದಿಂದ ಭೀತವಾಗಿ ನಡುವು ನಡುಗುತ್ತದೆ ಬಿಳಿಗಣ್ಣು ಶ್ರಾಂತವಾಗಿ ಅರ ಮುಚ್ಚಿದೆ. ವೇಣೀಬಾರವು ಬಿಚ್ಚಿ ಹಾರಾಡುತ್ತಿದೆ ಏನು ಚೆಂದವಾಗಿರುವೆ! ಬಲಾ!' ಎನ್ನುತ್ತಾ ಮದಕಾರಿಣಿಯಾದ ಆ ಸಂಧ್ಯೆಯಿಂದ ಮೋಹಿತರಾಗಿ ಸಂಧ್ಯಾಶರೀರವನ್ನೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು.

ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮನು ಬಾವಗಂಭೀರವಾಗಿ ನಕ್ಕು ಕಾಂತಿ ಎಂಬ ತನುವಿನಿಂದ ಮೂಸಿ ನೋಡುವುದರಿಂದಲೇ ಗಂದರ್ವಾಪ್ಸರೆಯರನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದನು. ಆ ಕಾಂತಿಮಚ್ಛರೀರವೇ ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೆಯಾಗಲು ವಿಶ್ವಾವಸು ಮೊದಲಾದ ಗಂದರ್ವರು ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು ಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ ಸೋಮಾರಿತನದಿಂದ ಬೂತ ಪಿಶಾಚಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸಿ ದಿಗಂಬರರು ಮುಕ್ತ ಕೇಶರಾದ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡನು ಆಗ ಜೃಂಬಣವೆಂಬ ಶರೀರವನ್ನು ಅವರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು ಇದರ ವ್ಯಾಪಾರಗಳೇ ನಿದ್ರೆ, ಇಂದ್ರಿಯ ವೈಕ್ಲವ್ಯಗಳು ಆ ಶರೀರದಿಂದ ಪಿಶಾಚಾದಿಗಳು ಇತರರಲ್ಲಿ ಆವಡಿಸುವರು ಆಗ ಉನ್ಮಾದಪ್ರದರಾಗುವರು ಸಾರಾನ್ನವನ್ನು ಬೇಡಿ ಪರೋಕ್ಷವೆಂಬ ದೇಹದಿಂದ ಸಾಧ್ಯರನ್ನು ಪಿತೃಗಳನ್ನೂ ಸೃಜಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಆ ಅನ್ನನಾಮಕ ಶರೀರವನ್ನವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಜ್ಞಾನಿಜನರು ಬಲಿಹರಣಾದಿಗಳಿಂದ ಸಾಧ್ಯರನ್ನು, ಶ್ರಾದ್ಧಾದಿಗಳಿಂದ ಪಿತೃಗಳನ್ನು, ಸಾರಾನ್ನವನ್ನು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಸಂತೈಸುವರು. ಸಿದ್ಧ ವಿದ್ಯಾದರರನ್ನು ತಿರೋದಾನ ದೇಹದಿಂದ ಸೃಜಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಅಂತರ್ಧಾನ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು.

ಬ್ರಹ್ಮನು ಗಂಧ ಪುಷ್ಪಾದಿಗಳಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ತಾನಲಂಕರಿಸಿಕೊಂಡು ದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ, ಕಿನ್ನರ, ಕಿಂಪುರುಷ ಗಣವನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದನು ಇದೇ ರೀತಿಯಾಗಿಯೇ ನಡೆದ ಸೃಷ್ಟಿಪ್ರಕಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿ. ವಿದುರಾ! ಆಗ ಕಿನ್ನರಾದಿಗಳಾ ಶರೀರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಉಷಃಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಗಾನ ಮಾಡುತ್ತಾ ಉಪಭೋಗಿಸುತ್ತಿರುವರು ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಮಲಗಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ಸೃಷ್ಟಿಯು ವೃದ್ಧಿಯಾಗಲಿಲ್ಲವೇ ಎಂದು ಕ್ರೋದಗೊಂಡು ಬ್ರಹ್ಮನ ಕ್ರೋಧಶರೀರದಿಂದ ಉದುರಿದ ರೋಮಗಳಿಂದ ವಿವಿದ ಸರ್ಪಗಳು ಕ್ರೂರಸ್ವಬಾವ, ದೀರ್ಘದೇಹ, ದೊಡ್ಡಹೆಡೆ ಉಳ್ಳವುಗಳಾಗಿ ಪುಟ್ಟಿದವು

ಇಂತು ಸೃಜಿಸಿ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದೆನೆಂದು ಚಿಂತಿಸುವ ಮನೋನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಮನು

ಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸಿ ವಿರಿಂಚನು ಆ ಮನೋದೇಹವನ್ನವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಎಲ್ಲಾ ಸೃಷ್ಟಿಗಿಂತಲೂ ಈ ಮಾನವಸೃಷ್ಟಿಯು ಉತ್ಕೃಷ್ಟವೆಂದರಿತು ದೇವತೆಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು 'ಅಹೋ! ಬ್ರಹ್ಮನ ಈ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ!ಯಾಗಾದಿ ಸರ್ವ ಕರ್ಮಾದಿಕ್ಕವು, ಉಪಕಾರಕವು ಆದ ಈ ಮಾನವಸೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹವಿರಾದ್ಯನ್ನವನ್ನೂ ಪೊಂದಿ ಸುಖಿಪೆವು, ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಜಾದನವೃದ್ಧಿಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುವೆವು' ಎಂದು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದರು. ಬ್ರಹ್ಮಾಂತರ್ಯಾಮೀ ಶ್ರೀಹೃಷೀಕೇಶನು ಮೊದಲೆ ಋಷಿಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನ ವಿದ್ಯಾಶಮದಮ ತಪ ಆದಿ ಶರೀರ ಗಳಿಂದ ಸೃಜಿಸಿದ್ದನೋ ಅಂತೆಯೇ ಈ ಮೇಲೆ ನಾನು ವರ್ಣಿಸಿದ ಸೃಷ್ಟಿ ಎಲ್ಲವೂ ಹರಿಸನ್ನಿ ದಾನಯುಕ್ತ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದಲೇ ಎಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿ ತಿಳಿ

೨೨. ಕರ್ದಮ ಚರಿತೆ (ತಪಸ್ಸು)

ವಿದುರನು ಪುನಃ 'ಮೈತ್ರೇಯನೇ! ಮನುರಾಜನ ವಂಶವು ಬಕ್ತಜನಸಮ್ಮತ ವಲ್ಲವೇ! ಅಲ್ಲಿ ಮೈಥುನಧರ್ಮವನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ಪ್ರಜಾವೃದ್ಧಿಯು ಆಯಿತೆಂದು ಕೇಳಿದೆನು. ಸ್ವಾಯಂಭುವನು ಪ್ರಿಯವ್ರತೋತ್ತಾನಪಾದರೆಂಬುವ ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದು, ಸಪ್ತದ್ವೀಪವತೀಭೂಮಿಯನ್ನವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನಂತೆ ಅವರೆಂತು ಪಾಲಿಸಿದರು? ಮನುರಾಜನ ಮಗಳಾದ ದೇವಹೂತಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ದಮಪ್ರಜೇಶನಿಂದ ಮಹಾಯೋಗಿ ವಂದ್ಯನಾದ ಕಪಿಲ ನಾಮಕ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅವತರಿಸಿದನಂತೆ. ಮತ್ತಿನ್ನೆಷ್ಟು ಸಂತಾನವು ಆ ಪುಣ್ಯಋಷಿ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ? ಆಕೂತೀಪತಿಯಾದ ರುಚಿಪ್ರಜೇಶನ ಮಕ್ಕಳಾರು? ದಕ್ಷನು ಮನುಪುತ್ರಿ ಯಾದ ಪ್ರಸೂತಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿ ಪ್ರಜಾಸೃಜನ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದುದರ ವಿವರ ವೇನು?' ಎಂದು ಕೇಳಲು ಮೈತ್ರೇಯನು ಹೇಳಿದನು

ಪ್ರಜರನ್ನು ಸೃಜಿಸೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕರ್ದಮನು, ಸರಸ್ವತೀ ತೀರದಲ್ಲಿ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ವರ್ಷ ತೀವ್ರ ತಪವನ್ನು ಗೈದನು. ಸಕಲ ವೈದಿಕಕರ್ಮವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಚರಿಸಿ, ತತ್ಫಲವನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಗರ್ಪಿಸಿ, ಸಮಾದಿಯಿಂದ ಪ್ರಪನ್ನವರದನಾದ ಹರಿಯ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಅಷ್ಟು ಕಾಲ ಕಳೆಯಲು ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ವೇದವೇದ್ಯವಾದ ಗುಣಪೂರ್ಣ ಶುಕ್ಲನಾಮಕ ರೂಪದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದನು ಆಗ ಕೃತಯುಗವು ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು.

ನಿರ್ಮಲನು, ಸೂರ್ಯತೇಜನು, ಧವಳಪದ್ಮಮಾಲಾಧರನು, ಸ್ನಿಗ್ಧನೀಲಕುಟಿಲಾ ವೃತ ಮುಖ ಪಂಕಜನು, ಪೀತಾಂಬರನು, ಕಿರೀಟಕುಂಡಲಾದಿ ಬೂಷಣಯುಕ್ತನು, ಕ್ರೀಡಾಧೃತ ಶ್ವೇತೋತ್ಪಲನು, ಹೃದಯಂಗಮ ಮಂದಹಾಸನು, ಕರುಣಾಕಟಾಕ್ಷನು, ಗರುಡಭುಜನಿಹಿತ ಪಾದಪದ್ಮನು, ಶ್ರೀವತ್ಸವಕ್ಷಸ್ಕನು, ಕೌಸ್ತುಭಕಂಧರನು ಆಗಿ ಆಕಾಶದಿ ನಿಂದ ಹರಿಯ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಕರ್ದಮನು ಹರ್ಷೋತ್ಕರ್ಷದಿಂದೆದ್ದು ದಂಡಾ ಕಾರವಾಗಿ ನಮಿಸಿ ಹರಿದರ್ಶನದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣಮನೋರದನಾಗಿ ಶುಕ್ಲನಲ್ಲೇ ಮನ ಇರಿಸಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿದನು—

ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನಾನಂದ ನಿಧೇ! ನಿನ್ನ ದರ್ಶನದಿಂದ ನನ್ನ ತಪಸ್ಸು ಫಲಿಸಿತು ಹರೇ! ನನ್ನ ಜನ್ಮವೇ ಧನ್ಯವಾಯಿತು ಸಮಾಧಿನಿರತರಾದ ಯೋಗೀಂದ್ರರು ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ, ನೋಡಲಿಚ್ಛಿಸುವ ಈ ನಿನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣತಮರೂಪವನ್ನು ಕಂಡೆ ನಿನ್ನ ಬಂಧಕಶಕ್ತಿಗೊಳಗಾಗಿ ನಾನು ನನ್ನದೆನ್ನುತ್ತಾ, ಸಂಸಾರ ಸಾಗರ ತಾರಕವಾದ ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದವನ್ನು ಭಜಿಸಿಯೂ, ಕಾಮಗಳನ್ನು ಬೇಡುವರು! ಆಹಾ! ನರಕ ಸದೃಶ ತಿರ್ಯಗ್ಯೋನಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಿಗುವ ಸುಖಲೇಶವನ್ನು ಕೊಡೆಂದು ಬೇಡುವ ಕುಮತಿಗಳಿಗೆ, ಐಶ್ವರ್ಯವಾರಿಧಿಯಾದ ನೀನು ಆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಖವನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುವೆ ನನಗೆ ಲಜ್ಜೆಯಾಗಿದೆ ಏಕೆಂದರೆ ನಾನೂ ಅದನ್ನೇ ಬೇಡುತ್ತಿರುವೆನು ಸ್ವಾಮೀ! ಗೃಹಮೇಧ ಸುಖದಾಯಿನಿಯಾದ ಸಮಾನಶೀಲ ಪತ್ನಿಯು ಸಿಗಲೆಂದು ನನಗೂ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಾಗಿದೆ ಅಪೇಕ್ಷಿತ ಸರ್ವಪುರುಷಾರ್ಥ ಕಾರಣನಾದ ನಿನ್ನ ಪಾದಮೂಲವನ್ನು ಪೊಂದಿಯು ಇದನ್ನು ಬೇಡಿದುದೂ ನಿನ್ನಿಚ್ಛೆಯಂತೆಯೇ! ಪ್ರಭೋ! ಪ್ರಜಾಪತಿಯಾದ ನಿನ್ನ ವಿಧಿನಿಷೇಧರೂಪ ವೇದವಾಕ್ಪಾಶದಿಂದ ಬದ್ಧವಾಗಿ, ಲೋಕವೆಲ್ಲಾ ಕಾಮಗಳನ್ನು ನಿನ್ನಿಂದ ಬೇಡುತ್ತಾ ನಿನ್ನ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ ನಾನೂ ಅಂತೇ ಶುಕ್ಲನಾದ ನಿನಗೆ ಶರಣಾಗತನಾಗಿರುವೆನು ಜಡ ಶರೀರವನ್ನೂ ತದ್ಗತೇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳನ್ನೂ ನಿನ್ನದೀನವೆಂದು ತಿಳಿದು, ವಿರಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಚರಣಛತ್ರದ ನೆರಳನ್ನು ನಂಬಿ ನಿನ್ನ ಗುಣವರ್ಣನಾಮೃತಪಾನದಿಂದ ಜನನ ಮರಣರೂಪ ದೇಹಧರ್ಮದಿಂದ ದೂರರಾಗಿ ಮುಕ್ತರಾಗುವ ಸುಜನರಿನ್ನೆಷ್ಟು ಕುಶಲರೋ! ಅಜರಾಕ್ಷ! ಅಧಿಕಮಾಸ ಸಹಿತ ದ್ವಾದಶ ಮಾಸಗಳೇ ದಳಗಳಾಗಿ, ಮೂರುನೂರ ಅರವತ್ತು ದಿನಗಳೇ ಪರ್ವಗಳಾಗಿ, ಆರು ಋತುಗಳೇ ನೇಮಿಗಳಾಗಿ, ಪರಮಾಣ್ವಾದಿ ಛಿದ್ರಗಳೇ ಅನಂತಾಪಯವಗಳಾಗಿ, ಮೂರು ಚಾತುರ್ಮಾಸಗಳೇ ನಾಭಿಯಾಗಿ, ಅತಿವೇಗದಿಂದ ಜರಾರಹಿತ ನಾಭಿದ್ವಾರದಂತಿರುವ ನಿನ್ನ ಆಧಾರದಿಂದ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಸುದರ್ಶನ ಕಾಲಚಕ್ರವು ಆ ಸುಜನರ ಆಯುಸ್ಸನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವುದಿಲ್ಲ ನಾನು ಗೃಹಾಶ್ರಮಿಯಾದರೂ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಹೊರಳಿಯಾಡದೆ ನಿವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗನಿರತನಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಪೊಂದಲು ಯತ್ನಿಸುವೆನು

ನೀನು ನಿನ್ನವಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಸ್ವೋದರ ಸಮರ್ಪಿತವಾದ ಜಡ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಈ ಜಗವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿರುವೆ. ರಕ್ಷಿಸುವವನು ನೀನೇ ಊರ್ಣನಾಭಿಯಂತೆ ಸೃಜಿಸಿದ್ದನ್ನು ಪುನಃ ನುಂಗಿ ಮತ್ಸ್ಯಾದ್ಯವತಾರಗಳಿಂದ ಕ್ರೀಡಿಸುವವನು ನೀನೇ ನೀನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಸ್ಥೂಲರೂಪವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವು ಪ್ರಕೃತಿ ನಿರ್ಮಿತವು ಅದರಿಂದ ನೀನತ್ಯಂತಭಿನ್ನನಾಗಿರುವೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಜಡಜೀವ ವಿಲಕ್ಷಣನೆಂದು ತಿಳಿದವರು ಮುಕ್ತರಾಗುವರು. ಅಭೇದದಿಂದ ತಿಳಿದವರು ತಮೋದುಃಖವನ್ನು ಪೊಂದುವರು ತುಲಸೀಮಾಲೆಯಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿ ಲಕ್ಷಿತನಾದಂತೆ ಧ್ಯಾನಾನುರೂಪವಾಗಿ, ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಅನುಕಂಪಾತಿಶಯದಿಂದ, ಸ್ಥೂಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪಗಳ ಚಿಂತನೆಗಾಗಿ ಹಾಗೇ ತೋರಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸು ಸ್ವರೂಪಸುಖಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ದೇಹಾದಿ ಕರ್ಮಫಲಗಳಂಟದಂತೆ ಇರುವ ಉಪನಿಷದಭೀಷ್ಟ, ದಿವ್ಯರೂಪನಾದ ನೀನೀ ಲೋಕಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿನ್ನಿಚ್ಛೆಯಿಂದ

ನಿರ್ವಹಿಸುವೆ. ಅಲ್ಪನಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಕಾಮಪೂರಣವನ್ನು ಮಾಡಲು ಬಂದ ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳಿಗೆ ಪುನಃ ಪುನಃ ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆವು.

ಎಂದು ವಂದಿಸಿದ ಅಮಾಯಿಕನಾದ ಕರ್ದಮನನ್ನು ಕಂಡು ಗರುಡವಾಹನನು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ನಸುನಕ್ಕು ಭ್ರೂಭಂಗದಿಂದ ಭೂರಿದಯೆಯನ್ನು ತೋರಿ ಮದುರವಚನ ಗಳಿಂದಿಂತೆಂದನು—

ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ನನಗೆ ಗೊತ್ತು ನನ್ನ ಪ್ರೇರಣಾನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ನಿಯಮಾನುಷ್ಠಾನ ತಪವನ್ನು ಮಾಡಿ ನನ್ನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿದೆ ನನ್ನ ಪೂಜೆ ಅಲ್ಪವಾದರೂ ಎಂದಿಗೂ ವ್ಯರ್ದವಾಗಲಾರದು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿತಸರ್ವಕರ್ಮಫಲರಾದ ನಿನ್ನಂತಹರ ಪೂಜೆ ಯಂತೂ ಹೇಳಲೇಕೆ? ಪ್ರಖ್ಯಾತಚರಿತನಾದ ಮನುಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಸಪ್ತಸಮುದ್ರಮುದ್ರಿತ ಸರ್ವ ಸರ್ವಂಸಹಾ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಾವರ್ತದಲ್ಲಿರುವನು. ಶತರೂಪೆ ಎಂಬ ಪತ್ನೀಸಮೇತನಾಗಿ ಆ ರಾಜರ್ಷಿಯು ನಾಳಿದ್ದು ದರ್ಮಮರ್ಮಜ್ಞನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಲು ಬರುವನು. ಕೇಳು! ಆ ರಾಜನು ಸುಂದರಿಯಾದ, ವಯೋರೂಪಗುಣಭೂಷಣ ಳಾದ, ಪತಿಕಾಂಕ್ಷಿಣಿಯಾದ ದೇವಹೂತಿ ಎಂಬ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಯೋಗ್ಯನಾದ ನಿನಗೆ ಕೊಡಲು ಬರುವನು. ಅನುಕೂಲವತಿಯಾದ ಸತಿಗಾಗಿ ಮಾಡಿದ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸವಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಹಿತವಾಗಿ, ಆ ರಾಜಕುಮಾರಿಯು ತಾಪಸನಾದರೂ ನಿನ್ನನ್ನೇ ವರಿಸಿ ಬರುವಳು. ನಿನಗೆ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಕನ್ಯಾರತ್ನನವಕವು ಜನಿಸುವುದು ಆಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ತಪಃ ಫಲರೂಪನೆನಿಸಿ ನಾನೇ ನಿನಗೆ ಮಗನಾಗುವೆನು ಮರೀಚ್ಯಾದಿ ನವಪ್ರಜೇಶರಿಗೆ ನಿನ್ನ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಕೊಡು. ಅದರಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿ ವೃದ್ಧಿಯು ಆಗುವದು. ಇಂತು ನನ್ನಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸಿ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸರ್ವಕರ್ಮವನ್ನರ್ಪಿಸಿ, ನನ್ನ ಲೋಕವನ್ನೇ ಸೇರುವೆ. ಸರ್ವಜೀವರಿಗಭಯವನ್ನು ನನಗೆ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಸನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿ ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪ್ತನಾದ ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನಲ್ಲೇ ಹೃದಯೇಶನಾಗಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ಮುಕ್ತನಾಗುವೆ. ನನ್ನಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ನಿನ್ನ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಸೇರದೆ ಅದರಿಂದ ಕೂಡಿ ದೇವಹೂತಿಯ ಗರ್ಭವನ್ನು ಪೊಕ್ಕು ನಾನು ಕಪಿಲನೆಂದು ಪುಟ್ಟಿ ಸಾಂಖ್ಯತತ್ತ್ವಸಂಹಿತೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿ ಉಪದೇಶಿಸುವೆನು— ಎಂದು ಹೇಳಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನ ವಿಷಯನಾಗಿ ಕರ್ದಮನ ಹೃದಯದಿ ನೆಲೆಸಿ, ಸರಸ್ವತೀ ನದಿಯ ತೀರದ ಬಿಂದು ಸರೋವರವನ್ನು ತನ್ನ ನೇತ್ರಾನಂದ ಜಲಬಿಂದು ವಿನಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಪೊರಟನು. ಗರುಡಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದ ಮದುರವಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿತವಾಗುವ ಸಾಮಗಾನವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಸ್ತುತನು, ಸನಕಾದಿ ಸಿದ್ಧಜನಾನ್ವೇಷಿತ ಚರಣನು ಆದ ಶುಕ್ಲನು ಕರ್ದಮನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅಂತರ್ಧಾನ ಪೊಂದಿದನು. ಕರ್ದಮ ನಾದರೂ ಬಿಂದುಸರಸ್ತೀರದಲ್ಲಿ ಹರಿಯಾಜ್ಞೆಯಂ ಪಾಲಿಸುತ್ತಾ ಮನುರಾಜನ ಆಗಮನ ವನ್ನು ಕಾದು ಕುಳಿತನು ಅಂತೆಯೇ ಬಂಗಾರದ ರದವನ್ನೇರಿ ಮಗಳನ್ನು ಮಡದಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಮಹೀಮಂಡಲವನ್ನು ಸುತ್ತಿ, ಬಗವಂತನು ಹೇಳಿದಂದೇ ಪ್ರಾತಃ ಕಾಲವಾಗುತ್ತಿರಲು ಮನುರಾಜನು ಕರ್ದಮಾಶ್ರಮ ಪದವನ್ನು ಸೇರಿದನು ಪ್ರಪನ್ನನಾದ

ಕರ್ದಮನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಆನಂದ ಉಕ್ಕೇರಿಬಂತೆಂಬುವಂತೆ ನೇತ್ರಬಿಂದುಗಳನ್ನು ಸುರಿಸಿದ ಸುಖಸಮುದ್ರನ ಕೃಪೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಆನಂದದಿಂದ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಪೊಕ್ಕನು

ಮಹರ್ಷಿಗಳಾ ಸರಸ್ವತಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ವಿವಿದಾಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ವಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ದ್ರುಮಲತೆಗಳು ಸರ್ವರ್ತುವಲಪುಷ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದವು ಮೃಗಪಕ್ಷಿಗಳ ರುತವು ಕಿವಿಗಿಂಪಾಗಿ ಕೇಳಿಸಿತು ಮದಿಸಿದ ಮದುಕರಗಳ ಝುಂಕಾರವನ್ನು ಶ್ರುತಿಗೈದು ಕೋಗಿಲೆಗಳು ಪಂಚಮಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಅಂಚಿತಗಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದವು ಕದಂಬ ಚಂಪಕಾಶೋಕ ಪಕುಲಕುಂದ ಮಂದಾರ ಕುಟಜಾದಿ ಪುಷ್ಪಸೌರಭ್ಯವು ಮಂದಮಾರುತನೀತವಾಗಿ ಸೂಸಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು ಕಾರಂಡವ ಬಕಹಂಸ ಕುರರ ಕುಕ್ಕುಟ ಸಾರಸ ಚಕ್ರವಾಕ ಚಕೋರಾದಿ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಕಲಕಲ ನಾದವು ರೋದಸೀ ಕುಹರವನ್ನು ತುಂಬಿತ್ತು. ಶಶಕಹರಿಣ ಕ್ರೋಡ ಶ್ವಾನ ಗವಯ ಕುಂಜರಾದಿ ವನಮೃಗಗಳು ಸಂಚರಿಸುವುದು ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಚಮರೀ ಸಿಂಹ ವನಮಾರ್ಜಾರ ಮೃಗನಾಬಿಗಳೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತಾ ದೂರ ಸರಿದವು.

ಆದಿರಾಜನಾ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಅನುಚರರಿಂದ ಪೊಕ್ಕು ಅಲ್ಲಿ ಹುತಹುತಾಶನನಾಗಿ ಕುಳಿತ ಮುನಿವರನನ್ನು ಕಂಡನು ತೀಕ್ಷ್ಣ ಚಿರಕಾಲೀನ ತಪೋವಿಭವದಿಂದ ಬೆಳಗುವ ಕರ್ದಮನು ಬಗವಂತನ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ಣ ಕಟಾಕ್ಷಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದು ಅಷ್ಟೇನು ಕೃಶನಾಗದೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ವಚನಾಮೃತಪಾನದಿಂದ ಸುಂದರನಾಗಿಯೇ ತೋರಿದನು. ಪದ್ಮಲೋಚನನು, ಜಟಾಧಾರನು, ಚೀರವಸನನು, ಉನ್ನತ ಶರೀರನಾದ ಋಷಿವರನು ಅನಲಂಕೃತನಾದರೂ ಮನೋಹರನಾಗಿದ್ದನು.

ಮುನಿಯು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಾಮ್ರಾಟನ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸುಸ್ವಾಗತವಂ ಬಯಸಿ ಸುಖಾಸೀನನನ್ನಾಗಿಸಿ ಸಪರ್ಯೆಯಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಿದನು ಬಗವಂತನ ಆದೇಶವನ್ನು ಮನಸಾ ಸ್ಮರಿಸಿ ಮದುಮದುರವಾಗಿಂತು ನುಡಿದನು—

ದೇವ! ನಿನ್ನ ಸಂಚಾರವು ಸಜ್ಜನ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿಯೇ ಅಲ್ಲವೇ? ದುಷ್ಟರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವುದೂ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪಾಲನಶಕ್ತಿಯ ಸನ್ನಿಧಾನ ಉಳ್ಳವನಿಗೆ ಧರ್ಮವೇ ಆಗಿದೆ. ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಪ್ರಕಾಶ, ಚಂದ್ರನಿಂದ ಆಹ್ಲಾದಕತ್ವ, ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಅಧೃಷ್ಯತೆ, ಇಂದ್ರನಿಂದ ಐಶ್ವರ್ಯ, ವಾಯುವಿನಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠತ್ವ, ಯಮನಿಂದ ದುಷ್ಟದಮನ, ವರುಣನಿಂದ ಗಾಂಭೀರ್ಯ, ದರ್ಮದಿಂದ ಪುಣ್ಯಪಾಪ ವಿವೇಕವೆಂಬ ಲೋಕಪಾಲಕಾಂಶದಿಂದ ರಾರಾಜಿಸುವೆ. ಶುಕ್ಲನಾಮಕ ಹರಿಸನ್ನಿದಾನ ವಿಶೇಷಯುತನಾದ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಮಣಿಗಣಖಚಿತವಾದೀ ನಿನ್ನ ಜೈತ್ರರದವನ್ನಾರೋಹಿಸಿ ಚಂಡಕೋದಂಡ ಜ್ಯಾಘೋಷ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಪಾಪಿಗಳಿಗೆ ಭೀಷಣನಾಗಿ ನೀ ಚರಿಸಿದರೆ ಭೂಮಂಡಲವು ನಡುಗುವಂತೆ ನಿನ್ನ ಮಹಾಸೈನ್ಯವು ಬರುತ್ತಿರಲು ಅದರ ಅಗ್ರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚಂಡಕಿರಣನಂತೆ ನೀ ಕಾಣದಿರೆ ಆಗಲೇ ಕಳ್ಳಕಾಕರು ಬಗವದ್ರಚಿತ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾಚಾರ ನಿಬಂಧನಗಳನ್ನು ಮುರಿದು ದರ್ಮಸೇತುವನ್ನು ಕೆಡಹಿಬಿಡದಿರುವರೇ? ನಿರಂಕುಶರಾದ ನೃಪಶುಗಳಿಂದ ಅಧರ್ಮವು ಹೆಚ್ಚದಿರುವುದೇ? ನೀನೇ ಉಪೇಕ್ಷಿಸಲು ಈ ಲೋಕವೆಲ್ಲಾ ದುರಾತ್ಮರ ಕೈಸಿಕ್ಕು

ನಾಶವಾದೀತು! ಇರಲಿ! ವೀರ! ನೀನೇಕೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ನನ್ನ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಪಾವನ ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಂದೆ ಎಂದು ಕೇಳಬಹುದೇ? ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನಿಷ್ಕಪಟನಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತಿರುವೆನು, ಪೇಳು.

೨೩. ಕರ್ದಮ ವಿವಾಹ

ಇಂತು ನುಡಿಯಲು ಆ ಮುನಿಗಣಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಹರಿರತನಾಗಿ ಸುಮ್ಮನಾದ ಕರ್ದಮನೊಡನೆ ಮನುರಾಜನಿಂತು ಮಾತನಾಡಿದನು—

ಬ್ರಹ್ಮನು ಕ್ಷತ್ರಿಯರಾದ ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ವಿಪ್ರರನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದನು. ವೇದವನ್ನು ನಂಬಿದವರು, ತಪಸ್ಸು, ವಿದ್ಯೆ, ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸ, ಬಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಾಲಂಕೃತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಲಂಪಟರಾಗದೆ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾಗಿ ಜ್ಞಾನಸಮುಪಾರ್ಜನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರಲು ಅವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲೋಸುಗ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಭುಜದಿಂದ ಸೃಷ್ಟರಾಗಿಲ್ಲವೇ? ಶ್ರೀಶನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಕುಲವತಿಪ್ರಿಯಕರವು ಕ್ಷತ್ರವೂ ಅಂಗವಾಗಿ ಪ್ರಿಯವೇ ಆಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಷತ್ರಿಯಾದಿ ಕುಲಗಳು ಅನ್ಯೋನ್ಯರಕ್ಷಕವಾಗಿವೆ. ಕಾರ್ಯಕಾರಣ ವ್ಯಾಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸರ್ವಕುಲ ರಕ್ಷಕನಾಗಿರುವನು, ನಿಜ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಮನದ ಸಂಶಯವು ನಷ್ಟವಾಗಿದೆ ಪೂಜ್ಯ ಮುನಿವರನೇ! ರಕ್ಷಾಪರನಾದ ಅಧೋಕ್ಷಜನ ದರ್ಮವನ್ನೆನಗೆ ಪೇಳಿರುವೆ ಮಧುರವಾದ ನಿನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಅದೃಷ್ಟದಿಂದ ನಾ ಕಂಡೆ. ಮಂಗಳಕರವಾದ ನಿನ್ನ ಪಾದ ರಜವನ್ನೆನ್ನ ಶಿರದಿ ಮುಡಿದು ಧನ್ಯನಾದೆ. ನಿನ್ನ ಅನುಶಾಸನವನ್ನಾಲಿಸಿದೆ ಮಹದನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆ ಮಧುರವಾದ ನಿನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕಿವಿಗೊಟ್ಟಾಲಿಸಿದೆ ಪುನೀತನಾದೆ ಬ್ರಹ್ಮನ್! ನನ್ನದು ಒಂದು ಬಿನ್ನಪವಿದೆ. ಮಗಳ ಮೇಲಿನ ಮಮತೆಯಿಂದ ಮಾತನಾಡುವುದನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಕೇಳು. ಇವಳೆಮ್ಮ ಮಗಳು ದೇವಹೂತಿ ಎನ್ನುವಳು. ಪ್ರಿಯವ್ರತೋತ್ತಾನಪಾದರ ತಂಗಿ ವಯಃ ಶೀಲ ಗುಣಗಳಿಂದ ಅನುರೂಪನಾದ ಪತಿಯನ್ನು ಕೋರಿ ಬಂದಿರುವಳು ನಾರದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಶೀಲ ವಿದ್ಯೆ ವಯಸ್ಸೌಷ್ಟವ, ಗುಣಗಣಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ನಿನ್ನನ್ನೇ ವರಿಸಿರುವಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮ! ಶ್ರದ್ದೆಯಿಂದ ಕನ್ಯಾದಾನ ಮಾಡುವೆ. ಪ್ರತಿಗ್ರಹಿಸಿ ಗೃಹಮೇದಿಯ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಹದರ್ಮಚಾರಿಣಿಯನ್ನಾಗಿಸಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸು ನೀನು ಮದುವೆಗೆ ಸುಮುಖನೇ ಎಂದು ಕೇಳಿರುವೆನು. ಬದಲಾಡಬೇಡ. ನಿರ್ಮುಕ್ತ ದುಷ್ಟ ವಿಷಯನಾದವನಿಗೆ ವಿವಾಹವನ್ನು ವರ್ಜಿಸುವದು ವಿಹಿತವೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಯೋಗ್ಯ ಕಾಮಿತವು ತಾನಾಗಿ ಬಂದಿರೆ, ತೊರೆದು ಕದರ್ಯರನ್ನು ಸೇರಿ ಯಾಚಿಸುವದು ವಿಮಲ ಯಶೋಹಾನಿಯನ್ನು ಅವಮಾನವನ್ನು ಪೊಂದಿಸುವದಲ್ಲವೇ? ವೇದಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಗುರುಕುಲದಿಂದ ನಿವೃತ್ತನಾಗಿ ವಿವಾಹಕಾಮನಾಗಿರುವೆಯೆಂದು ಕೇಳಿಯೇ ನಾನು ಕನ್ಯಾದಾನ ಮಾಡಲು ಬಂದಿರುವೆನು. ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಕೃತಾರ್ದನನ್ನು ಮಾಡು' ಎಂದು ಬೇಡಿದನು

ಆಗ ಕರ್ದಮನಿಂತೆಂದನು—ನಿಜ! ನಾನಾದರೂ ಕನ್ಯಾಪೇಕ್ಷಿಯಾಗಿರುವೆನು. ನಿನ್ನ ಮಗಳಾದರೂ ಮಹಾರಾಜಾ! ವಿಷಯಾಸಕ್ತಳಾಗದೆ, ಧರ್ಮಾರ್ದಕಾಮಸಾದಕಳೆನಿಸಿ ಪತಿ

ಶುಶ್ರೂಷಾಸಾದರಳಾದರೆ ಸಾಕು. ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಈ ಮೊದಲನೆಯ ಬ್ರಾಹ್ಮವೈವಾಹಿಕ ವಿಧಿಯು ಅನುರೂಪವಾಗಿದೆ ಇಂದೇ ಮುಹೂರ್ತವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ವೇದವಿಹಿತವಾದ ದಶಪುತ್ರಾದಾನರೂಪ ಕಾಮವು ಪೂರ್ಣವಾಗಲಿ! ನಿನ್ನ ಮಗಳಾದರೂ ಕಮನೀಯಳಾಗಿರುವಳು ತನ್ನ ಸ್ವಾಬಾವಿಕ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಇತರ ತರುಣಿಯರನ್ನು ದಿಕ್ಕರಿಸುತ್ತಾ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂತಿರುವ ನಿನ್ನ ಕುವರಿಯನ್ನು ಯಾವ ವರನು ಆದರಿಸನು? ನಾನೂ ಕೇಳಿರುವೆನು ಇವಳು ಸೌಧಾಗ್ರಭಾಗದಿ ಕಂದುಕಖೇಲನ ನಿರತಳಾಗಿದ್ದಳಂತೆ! ಚೆಂಡಿನಂತೆ ಹಾರುವ ವಿಹ್ವಲನಯನನಲಿನಗಳಿಂದಲೂ, ರಣನ್ನೂಪುರನಿಕ್ವಣದಿಂದಲೂ, ಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯುವ ಇವಳನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ವಿಮಾನಚರನಾದ ವಿಶ್ವಾವಸು ಗಂದರ್ವರಾಜನು ಮೋಹಿತನಾಗಿ ಮೂರ್ಛೆ ಹೊಂದಿದನಂತೆ ನಿರ್ಬಾಗ್ಯರಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಚರಣಾರಾದನವನ್ನು ಮಾಡದವರಿಗೆ ಸಿಗದ ಈ ಲಲನಾಮಣಿಯನ್ನು ಯಾವ ಸದ್ವಂಶಜನು ಸ್ವೀಕರಿಸನು! ಅದಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನ ಮಗಳೂ ಪ್ರಿಯವ್ರತೋತ್ತಾನಪಾದರ ತಂಗಿಯೂ ಈ ಮಂಗಳಾಂಗಿ! ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನಾನು ಸಿದ್ಧನಿರುವೆನಾದರೆ ಒಂದು ನಿಬಂದನವಿದೆ ನನ್ನಿಂದ ಇವಳಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗುವವರೆವಿಗೂ ಮಾತ್ರ ಸಂಸಾರವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿ, ಅದಾದ ನಂತರ ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ಶುಕ್ಲನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಂತೆ ಅಹಿಂಸಾಪ್ರದಾನವಾದ ಪರಮಹಂಸ ದರ್ಮವನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸಲು ಹೊರಟುಹೋಗುವೆನು ವಿಚಿತ್ರಜಗನ್ನಿರ್ಮಾಣ ದುರೀಣನು, ಸಂರಕ್ಷಕನು, ಸಂಹಾರಕನು, ಪ್ರಜಾಪತಿವಲ್ಲಭನು ಆದ ಶ್ರೀಬಗವಂತನು ನನಗೀವಿಷಯದಿ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿರುವನು

ವಿದುರಾ! ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿ, ಕರ್ದಮನು ಅರವಿಂದನಾಬ ಪದಾರವಿಂದವನ್ನು ಹೃದಯಾರವಿಂದದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಸುಂದರ ಮಂದಸ್ಮಿತನಾದ ಕರ್ದಮನನ್ನು ನೋಡಿ ದೇವಹೂತಿಯು ಪ್ರೇಮಮುಗ್ಧಳಾದಳು. ಆಮೇಲೆ ಮನುರಾಜನು ಶತರೂಪಾದೇವಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಗಳ ಅಬಿಪ್ರಾಯವನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತು ಗುಣಗಣವರಿಷ್ಠನಾದ ಆ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠನಿಗೆ ಆ ಕನ್ಯಾಮಣಿಯನ್ನು ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನು ಮಹಾರಾಣಿ ಶತರೂಪೆಯು ಅನರ್ಘ್ಯವಾದ ಪರಿಬರ್ಹವನ್ನು, ಪಾನ, ವಸನ, ಬೂಷಣಗಳನ್ನು ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟು, ಸದೃಶನಾದ ವರನು ಮಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕನೆಂದು ನಿಶ್ಚಿಂತನಾದ ಮನುರಾಜನೊಡನೆ ಮಗಳನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟಳು

ಮನುರಾಜನು ಪ್ರಿಯ ಸುತೆಯನ್ನು ಕೈಗಳಿಂದ ಹತ್ತಿರ ತಂದು ಅವಳ ವಿರಹದಿಂದ ಮನವು ಮರುಗುತ್ತಿರಲು ಮಾತಾಡಲು ಬರದೆ 'ಅಮ್ಮಾ! ಮಗಳೇ!' ಎನ್ನುತ್ತಾ ಮಗಳ ಶಿರವನ್ನು ಕಣ್ಣೀರಿನಿಂದ ತೋಯಿಸಿದನು. ಋಷಿಯ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಬಾರ್ಯಾ ಪರಿವಾರಗಳು ಹಿಂಬಾಲಿಸಲು ರದಾರೂಢನಾಗಿ ನಿಜಪುರವನ್ನು ಸೇರಹೊರಟನು. ಋಷಿಪ್ರಿಯಳಾದ ಸರಸ್ವತೀ ನದಿಯ ಎರಡು ದಂಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವಸಿಸಿದ ಋಷಿವರ್ಯರ ಶಾಂತ ವಿಮಲಾಶ್ರಮ ಪದಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಪೋಗುತ್ತಿದ್ದನು ಬ್ರಹ್ಮಾವರ್ತದಿಂದ ಬಂದ ಮನುರಾಜನನ್ನು ಗೀತಸ್ತುತಿ, ವಾದ್ಯಗಳಿಂದ ಪ್ರಜರು ಸತ್ಕರಿಸಿದರು. ಯಜ್ಞವರಾಹ

ಮೂರ್ತಿಯ ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಲಕ್ಷಣ ರೋಮಗಳು ಉದುರಿದ ಪವಿತ್ರಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದ ಬರ್ಹಿಷ್ಮತೀ ಎಂಬ ತನ್ನ ಪುರವನ್ನು ಮನುರಾಜನು ಸೇರಿದನು. ಶ್ರೀವರಾಹನ ರೋಮಗಳಿಂದ ದರ್ಭಗಳು ಬೆಳೆದವು, ಅವು ಹರಿತ ಕೋಮಲಕಾಂತಿಯಿಂದ ಶೋಬಿಸಿ ದವು. ಋಷಿಗಳವುಗಳಿಂದ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ರಾಕ್ಷಸಪೀಡೆಯನ್ನಡಗಿಸಿ ಯಜ್ಞಫಲವನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಗರ್ಪಿಸಿದರು ಅಲ್ಲೇ ಮನುರಾಜನಾದರೂ ಕುಶಾಸ್ತರಣವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಾದವ ನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು ಅದರಿಂದ ಶಾಶ್ವತ ಪುಣ್ಯಲೋಕವನ್ನೂ ಪಡೆದನು.

ಅಂತಹ ಬರ್ಹಿಷ್ಮತೀ ನಗರವು ಸರ್ವಸಂಪತ್ಸಮೃದ್ಧವೂ ತಾಪತ್ರಯನಾಶಕವೂ ಆಗಿತ್ತು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ದಿವ್ಯ ರಾಜಬವನದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಮನುರಾಜನು ಶತರೂಪಾದೇವಿ ಯಿಂದಲೂ ಸ್ವಸಂತಾನದಿಂದಲೂ ಯುತನಾಗಿ ದರ್ಮಾವಿರುದ್ಧವಾದ ಸಕಲ ಬೋಗ ಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು ಆದಿರಾಜನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಸುರಗಾಯಕರು ರಮಣೀಜನ ಸಮೇತರಾಗಿ ಪಾಡಿ ಕೊಂಡಾಡಿದರು.

ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಿ ಪ್ರಭುವರನು ರಮಣೀಯ ರಮಾರಮಣನ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ, ಅಣಿಮಾದ್ಯೈಶ್ವರ್ಯಗಳನ್ನು ಪೊಂದಿದವನಾಗಿಯೂ ಬೋಗಾಸಕ್ತನಾಗದೆ, ಬಗವತ್ಪರ ಜೀವನವನ್ನು ಚರಿತಾರ್ದಗೊಳಿಸಿದನು. ಜಾವಜಾವದಿ ಹರಿಕಥೆಯ ಕೇಳುತ್ತಾ, ಹೇಳುತ್ತಾ, ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ, ಹರಿಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆದನು. ಪ್ರಜಾರಂಜಕನಾಗಿ ದರ್ಮದಿಂದಾಳಿದುದಲ್ಲದೆ ವಾಸುದೇವಕದಾಪ್ರಸಂಗದಿಂದ ತಿರ್ಯಗ್ಯಾತನಾ ನರಕ ತಮಸ್ಸುಗಳೆಂಬುವ ತ್ರಿವಿದ ದುರ್ಗತಿಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ಸುಖಿಯಾದನು ಮನುಜ ನಾಗಿದ್ದರೂ ಹರಿಸಂಶ್ರಯ ಸೌಬಾಗ್ಯಶಾಲಿಯನ್ನು ಶಾರೀರ ಮಾನಸಿಕ ದೈವಿಕ ಬೌತಿಕ ಕ್ಲೇಶಗಳು ಬಾಧಿಸುವವೇ?

ಮನುರಾಜನು ಮುನಿಗಳಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟು ನಾನಾ ವಿದ ಶುಬದರ್ಮವನ್ನೂ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾಚಾರ ವಿಧಿಗಳನ್ನೂ ಸರ್ವಭೂತ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ರಚಿಸಿ ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ಅದನ್ನೇ ಮನುಸ್ಮೃತಿ ಎಂಬುವರು. ವಿದುರಾ! ಇಂತು ಅದ್ಭುತವಾದ ಆದಿರಾಜನ ಕದೆಯನ್ನು ನಿನಗೆ ವಿವರಿಸಿದೆನು ಇನ್ನು ಅವನ ಮಗಳ ಮಂಗಳಕದೆಯನ್ನು ಕೇಳು

೨೪. ಕರ್ದಮಚರಿತೆ (ಐಶ್ವರ್ಯಭೋಗ)

ತಾಯಿತಂದೆಯರು ಹೊರಟನಂತರ ದೇವಹೂತಿಯು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಪತಿಯಾದ ಕರ್ದಮನನ್ನು ಬವಾನಿಯು ಭವನನನ್ನಂತೆ, ಚಿತ್ತವನ್ನರಿತು ಸೇವಿಸಿದಳು ವಿದುರಾ! ಅವಳ ವಿಶ್ವಾಸ, ಮನಃಶುದ್ದಿ, ಗೌರವ, ಇಂದ್ರಿಯಜಯ, ಅನಿಮಿತ್ತಸೇವಾ, ಮದುರ ವಚನ ಮುಂತಾದ ಸುಗುಣಗಳಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿದ ಕರ್ದಮನು ಸಂತೋಷಿಸುವಂತೆ ನಡೆದು ಕೊಂಡಳು ವಿಷಯಲಾಂಪಟ್ಯ, ಮದ, ದಂಭ, ದ್ವೇಷ, ಲೋಬ, ಪಾಪಬುದ್ದಿಗಳನ್ನು ಸುತರಾಂ ದೂರ ಸರಿಸಿ ಅಪ್ರಮತ್ತತೆಯಿಂದ ಅನುವ್ರತಳಾದ ಮನುಪುತ್ರಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಕರ್ದಮನು ಅವಳ ಮನಸ್ಸನ್ನರಿತನು. ದೈವಕೃಪೆಯಿಂದ ಇಂತಹ ಮಹನೀಯನಾದ ಪತಿ

ಯನ್ನು ಪೊಂದಿ ಅವನಿಂದ ಪುತ್ರಾದಿ ಸಂಪದವನ್ನಬಿಲಷಿಸಿ, ಬಹುಕಾಲ ವ್ರತಚರ್ಯೆದಿಂದ ಕ್ಷಾಮಕರ್ಷಿತಳಾಗಿದ್ದಳಾ ಸಾದ್ವಿ ಕರ್ದಮನು ಅವಳನ್ನು ಕಂಡು ಪ್ರೇಮಗದ್ಗದಿತ ಕಂಠನಾಗಿ ದಯೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಇಂತು ಮಾತಾಡಿದನು—

ಮಾನಿನೀಮಣಿ! ನೀನು ಮಾಡಿದ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾದ ಶುಶ್ರೂಷೆಯಿಂದ ಪ್ರೀತನಾಗಿರುವೆನು. ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ದೇಹದಾರಿಗಳಿಗತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವಾದ ದೇಹವನ್ನೂ ಲಕ್ಷಿಸದೆ, ಸಮುಚಿತ ಸ್ನಾನಾಲಂಕಾರ ಭೋಜನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಬಗವತ್ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಸ್ವದರ್ಮನಿರತನಾದ ನಾನು ತಪಸ್ಸಮಾಧಿ ವಿದ್ಯಾಯೋಗಗಳನ್ನನುಷ್ಠಿಸಿ ಸಮುಪಾರ್ಜಿಸಿದ ವಿದ್ಯಾಜ್ಞಾನ ಬಲವನ್ನಾದರೂ ನೋಡು ನಿನಗೆ ದುಃಖ ಬಯನಾಶಕವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯವು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ವಿಷಯಭೋಗ ಚಮತ್ಕಾರಗಳು ಉರುಕ್ರಮನಾದ ಬಗವಂತನ ಬ್ರೂಬಂಗಮಾತ್ರದಿಂದ ಒಂದೇ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗುವುವಾದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವೇ ಸಂಪಾದಿಸಲರ್ಹವಾಗಿದೆ ವಿಷಯಬೋಗಗಳು ಅವನ ಅನುಗ್ರಹವು ಒಂದಿದ್ದರೆ ತಾವಾಗಿಯೇ ಬರುವವು. ಸಕಲ ಪುರುಷಾರ್ಥಯೋಗ್ಯಳಾಗಿರುವ ನಿನಗೆ ಅಶ್ವಮೇದಾದಿ ವಿಶಿಷ್ಟಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಸಿಗಲಾರದ ದಿವ್ಯ ಬೋಗಗಳನ್ನು ನಿನ್ನ ಪಾವಿತ್ರ್ಯಾದಿ ದರ್ಮಗಳಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ, ಈಗಲೇ ಒದಗಿಸುವೆನು

ಮೈತ್ರೇಯನು ಹೇಳಿದನು—ಅಣಿಮಾದಿ ಸಕಲ ಯೋಗ ಸಿದ್ಧಿಯುತನಾದ ಪತಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ದೇವಹೂತಿಯು ಚಿಂತೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮರೆತು ವಿನಯ ನಯ ಪ್ರಿಯ ವಚನಗಳಿಂದ, ಮದುರ ಮಂದಹಾಸಯುಕ್ತಳಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದಳು—

ದ್ವಿಜವೃಷಭ! ಅಮೋಘಯೋಗ ಬಲ ವೈಬವನಾದ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆ. ಪ್ರಭೋ! ನೀನೇ ಪೇಳಿದಂತೆ ಸಕೃದಂಗಸಂಗವನ್ನರ್ಥಿಸುವೆನು ಸಹಜವಾದ ಪುತ್ರಪ್ರಸವ ಕಾಮನವು ತಪ್ಪಲ್ಲವಷ್ಟೇ? ಬವನ್ನಿಮಿತ್ತಕಾಮದಿಂದ ತಪ್ತಳಾಗಿ ರಮಣನಾದ ನಿನ್ನಿಂದ ನಾನು ಶಾಸ್ತ್ರಾತಿಕ್ರಮಣ ನಡೆಸದಂತೆ ವರ್ತಿಸಲನುವಾದ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶವನ್ನು ಪೊಂದುವೆನು ಕೃಶವಾದೀ ಶರೀರದಿಂದ ತಪದಿಂದ ನಿನಗೆ ದೂರಾಗಿ ನೊಂದ ಈ ಮನದಿಂದ, ಕಾಮಸಿದ್ಧಿಯಾದರೂ ಹೇಗಾಗುವದು? ರಾಜಪುತ್ರಿಯಾದೆನಗೆ ತಕ್ಕ ಬವನವನ್ನೂ ಪ್ರಸಾದಿಸು. ಕೃಪೆಮಾಡು

ಎಂದು ಬೇಡಿದ ಪ್ರಿಯಳ ವಚನವನ್ನು ಲಾಲಿಸಿ ಕರ್ದಮನು ತಪೋಬಲದಿಂದ ದಿವ್ಯವಾದ ಕಾಮುಗಮನ ವಿಮಾನವನ್ನು ರಚಿಸಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಅದು ಸರ್ವಕಾಮಿತ ಪದಾರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ, ರತ್ನಾಡ್ಯವಾಗಿ ರಾರಾಜಿಸಿತು ಅದರ ಸಂಪತ್ಸಮೃದ್ಧಿಗೆ ಮಣಿಸ್ತಂಭಗಳು, ಕನಕಮಯ ಪಾತ್ರೆಗಳು, ವಿಚಿತ್ರ ಪತಾಕೆಗಳು, ಪೂಮಾಲೆಗಳು, ತೋರಣಗಳು, ನಾನಾ ಶಿಲ್ಪಗಳು, ವಿದ್ರುಮವೇದಿಗಳು, ಮರಕತ ಕುಟ್ಟಿಮಗಳು, ಮೊದಲಾದುವೇ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದ್ದವು ಪೂಮಾಲೆಗಳ ಸುಗಂಧ, ಗಂದಾಕರ್ಷಿತವಾದ ಬ್ರಮರಗಳು, ಬ್ರಮರಗಳ ಝುಂಕಾರಗಳು, ಝುಂಕಾರವನ್ನು ಶ್ರುತಿಯನ್ನಾಗಿಸಿ ಪಾಡುವ ಲಲನೆಯರು, ಲಲನಾರತ್ನ ಸಂಕುಲವಾದ ವಿಶಾಲಗೃಹ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಮಂಡಿತವಾದ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಹಂಸತೂಲಿಕಾ

ತಲ್ಪಗಳೇನು, ದುಕೂಲ ಪಟ್ಟವಸ್ತ್ರಗಳೇನು, ನಾನಾ ಆಭರಣಗಳೇನು, ಬೋಗದ್ರವ್ಯ ನಿಚಯವೇನು, ಯಾವ ಕೊರತೆಯೂ ಇಲ್ಲದೇ ಇದ್ದವು. ವಜ್ರಕವಾಟಗಳಿಗೆ ವಿದ್ರುಮ ದೇಹಲಿಗಳು, ಇಂದ್ರನೀಲ ಶಿಖರಗಳಿಗೆ ಹೇಮಕುಂಭಗಳು, ಸ್ಪಟಿಕಕುಡ್ಯಗಳಿಗೆ ಪದ್ಮರಾಗ ಲತೆಗಳು, ವಿಚಿತ್ರ ವಿತಾನಗಳಿಗೆ ಹೇಮತೋರಣಗಳಲಂಕಾರವಾಗಿರೆ, ಆ ಸಕಲ ಶೋಬಾಕರ ವಾದ ವಿಮಾನವು ವಿಹಾರಭವನ, ಶಯನಶಾಲೆ, ಸ್ಥಿತಿಮಂದಿರ, ಪ್ರಾಂಗಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಕೃತ್ರಿಮ ಹಂಸಪಾರಾವತಗಳನ್ನು ನಿಜವಾದ ಸಜಾತೀಯ ದ್ವಿಜಗಳು ನಿಜವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಬಂದು ಬದಿಗೆ ಕೂತು, ರತಿಗೆ ಕರೆಯುವಂತೆ ಕಲಕಲ ರವವನ್ನು ಗೈಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಇಂತಹ ಸುಂದರ ಮಂದಿರವನ್ನು ಕಂಡೂ ಆನಂದಪಡದಿರುವ ಮಡದಿಯ ಮನದಿಂಗಿತವನ್ನರಿತು ಕರ್ದಮನು 'ಬೀರು! ಈ ಶುಕ್ಲಕೃತ ಬಿಂದು ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡು ಈ ವಿಮಾನವನ್ನದಿರೋಹಿಸು ನಿನ್ನ ಸರ್ವಕಾಮಗಳೀಡೇರುವವು' ಎಂದನು. ಆ ಕಮಲಲೋಚನೆಯು ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ತಾ ನೋಡಿಕೊಂಡಳು.

ಉಟ್ಟವಸನವು ಧೂಳಿಧೂಸರವಾಗಿತ್ತು, ಕೂದಲು ಜಡೆಗಟ್ಟಿದ್ದವು. ಶರೀರವೋ ಕಲ್ಮಷಾಕುಲವಾಗಿತ್ತು, ಸ್ತನಗಳು ಕೃಷ್ಣಪಾಂಡರಗಳಾಗಿದ್ದವು, ನೋಡಿ ನಾಚಿದ ದೇವ ಹೂತಿಯು ಸರಸ್ವತೀ ತೀರದ ಶುಬಹ್ರದದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದಳು ಅಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರು ವರ್ಷದ ಸುರಸುಂದರಿಯರು ಉತ್ಪಲ ಗಂದವನ್ನು ಬೀರುತ್ತಾ ಬಂದು, ದಿವ್ಯಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಯನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದರು 'ರಾಜಪುತ್ರಿ! ನಾವೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ದಾಸಿಯರು ಆಜ್ಞಾಪಿಸು' ಎಂದು ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತರು. ಪ್ರಸನ್ನಳಾದ ದೇವಹೂತಿಗೆ ಕೆಲವರು ಪನ್ನೀರಿನ ಜಲಕವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರು. ಕೆಲವರು ನೂತನ ಕನಕ ದುಕೂಲದ್ವಯವನ್ನು ತಂದುಡಿಸಿದರು ಕಾಂತಿ ಮದ್ಭೂಷಣರಾಜಿಯನ್ನು ತೊಡಿಸಿದರು ಅಮೃತಾಸವದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಚತುರ್ವಿದಾನ್ನ ವನ್ನು ತಂದು ಮುಂದಿಟ್ಟರು ನಿಲುವುಗನ್ನಡಿಯ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ಸರ್ವಾಲಂಕಾರಬರಿತ ವಾದ ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ನೋಡಿ ಚಕಿತಳಾದಳು ಪೂಮಾಲೆ ಹಾಕಿ, ದಿವ್ಯವಸನವನ್ನುಟ್ಟು, ಕಾಸಿನ ಸರ, ಕಾಂಚನ ನೂಪುರ, ರತ್ನಪೂರಿತ ಕಾಂಚೀಕಲಾಪ, ನರಿಗಿ ಮೊದಲಾದಾ ಭರಣಗಳಿಂದ ಬೂಷಿತಳಾದ ತಾನು ದಿವ್ಯಸುಂದರಿಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ನಾಚಿದಳು. ಮದನಬಾಣಗಳನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸುವ ಕಡೆಗಣ್ಣಿನ ನೋಟ, ಪದ್ಮವನ್ನು ನಾಚು ವಂತೆ ಮಾಡುವ ಮುಖ, ನೀಲರತನಗಳನ್ನು ಹಾರಿಸುವ ಹುಬ್ಬು! 'ಸರಿಯಾಗಲಿ! ಪತಿ ಇಲ್ಲದಿವು ಗಳಿಂದೇನೆ'ಂದು ಸ್ಮರಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ, ತನ್ನ ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ ಬಂದು ನಿಂತ ಕರ್ದಮ ಪ್ರಜೇಶನನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಸಾವಿರ ದಾಸಿಯರ ಕಡೆಯೂ ನೋಡಿದಳು ಸ್ನಾತಬೂಷಿತಳಾದ ರುಚಿರಾಂಗಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ವ್ಯವಾಯಲೀಲಾರಂಬದಿಂದ ಕೂಡಿ, ಕರ್ದಮನು ಕಾಂತೆ ಯಿಂದ ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿದನು ಅದೋಷನು ಹರಿಗುಣಾಮೃತಪಾನದಿಂದ ಚತುರನಾಗಿದ್ದ ಕರ್ದಮನು ದೋಷಾರತನು ಅದರಾಮೃತ ಪಾನ ಚತುರನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿಯೂ ವಿಕಾರ ರಹಿತನಾಗಿದ್ದನು ಮನ್ಮದ ಸಖನಾದ ಮಲಯಮಾರುತನು ಸಂಚರಿಸುವ ಮಂದಾಕಿನೀ ಜಲಪಾತರುತಸಹಿತ ಸುಂದರ ಕುಲಾಚಲ ಕಂದರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಮಾನಾರೂಡನಾಗಿ ದೇವಹೂತಿ

ಯಿಂದ ರಮಿಸುತ್ತಾ ವೈಸ್ರಂಬಕ ನಂದನವುಷ್ಪಬದ್ರ ಮಾನಸ ಚೈತ್ರರದಾದಿ ದಿವ್ಯಸ್ಥಲಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಿಸಿದನು ವಾಯುವಿನಂತೆ ಕಾಮಗಮನವಾದ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕೂತು ಲೋಕಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಕರ್ದಮನು ವೈಮಾನಿಕ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಮೀರಿ ಸುಖಿಸಿದನು.

ವಿದುರಾ! ಸರ್ವವ್ಯಸನ ನಾಶಕರನಾದ ತೀರ್ದವಾದನ ಚರಣವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದ ಉದಾರ ಮನಸ್ಕರಿಗೆ ಅಲಬ್ಯವೂ ಉಂಟೇ?

ಇಂತು ಯೋಗಬಲದಿಂದ ಬೂಗೋಲವನ್ನೇ ನೋಡಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಸ್ವಾಶ್ರಮವನ್ನು ನೇರಿ ಕರ್ದಮನು ಪ್ರಾರಬ್ದಕ್ಷಯವೆಂತು? ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿ ತಾನು ನವರೂವನಾದನು ದೇವಹೂತಿಯು ನವರೂವಳಾದಳು ಬಹುಕಾಲ ರತಿಮಗ್ನರಾದ ಆ ನವದಂಪತಿಗಳು ಕಾಮಲಾಲಸರಂತೆ ನೂರುವರ್ಷವನ್ನೊಂದು ಕ್ಷಣದಂತೆ ಕಳೆದರು. ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಪ್ರೇರಣೆಯಂತೆ ನವರೂವಳಾದ ದೇವಹೂತಿಯಲ್ಲಿ ತಾವದ್ರೂವ ಕರ್ದಮನು ರೇತೋದಾನವ ಮಾಡಿದನು. ಸದ್ಯಃ ದೇವಹೂತಿಯು ಉತ್ಪಲಗಂದಿಯರು ಸುಂದರಾಂಗಿ ಯರಾದ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನೊಂಭತ್ತು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪ್ರಸವಿಸಿದಳು.

ತತ್ಕ್ಷಣವೇ ಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲುವಕ್ರಮಿಸುವ ವತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಭೀತಿ ಯಿಂದಲೂ ಲಜ್ಜೆಯಿಂದಲೂ ವಿನಮ್ರಳಾಗಿ ನಖಮಣಿಕಾಂತಿಯಿಂದ ಬೂಮಿಯನ್ನುಲ್ಲಿ ಖಿಸುತ್ತಾ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಿರಲು ತಡೆದು ಲಲಿತ ವಚೋವಿಲಾಸದಿ ನುಡಿದಳು—

ಪೂಜ್ಯನೇ! ನೀನು ಹೇಳಿದುದೆಲ್ಲವೂ ನಡೆಸಿಕೊಟ್ಟೆ. ಧನ್ಯಳಾದೆ. ಆದರೂ ದೀನ ಳಾದೆನಗೆ ಅಬಯವನ್ನು ಕೊಡು. ಹರಿಯೇ ನಮಗೆ ಪುತ್ರನಾದರಲ್ಲವೇ ಸರ್ವ ಬಯ ವರಿಹಾರವನ್ನು ಕಾಣುವುದು? ಸ್ವಾಮೀ! ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಲ್ಲವಲ್ಲ! ನೀನು ವನಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಲು ನನಗಾ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಹರಿಯು ಗತಿಯಾಗುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು! ಕಾಮತೃಪ್ತಿಕಾಣದ ಕಾತರಳೆಂದು ಕಡೆಗಣಿಸಬೇಡ! ಇಂದ್ರಿಯ ಲೋಲುವಳಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿ ಯನ್ನು ಮರೆತು ಇಷ್ಟುಕಾಲವು ಕಳೆದುದೇ ಸಾಕು! ಆದರೂ ವಿಷಯಾಶೆಯಿಂದ ಅಜ್ಞಾನಿ ಯಾದೆನಗೆ ಪೂರ್ವವುಣ್ಯದಿಂದ ನಿನ್ನ ಸಂಗವು ಲಬಿಸಿತು ಅದು ನನಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವೇ ಆಯಿತು ಅಸಜ್ಜನಸಂಯೋಗವೇ ಸಂಸಾರವತನ ಕಾರಣವು ಸಾದುಸಂಗವಂತಲ್ಲ ಸಾಧು ಗಳು ದೋಷಹರಣಶೀಲರು. ಬಾರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮವೇ ದರ್ಮಸಾಧನವು. ವೈರಾಗ್ಯಜನಕವೂ ಆಗುವದು ಇಲ್ಲಿ ವುಟ್ಟಿಯೂ ವವಿತ್ರತೀರ್ದವಾದನ ಸೇವೆ ಗೈಯ ದವರು ಜೀವನ್ಮೃತರೇ ಸರಿ! ನಾನು ಬಗವನ್ಮಾಯೆಯಿಂದ ವಂಚಿತಳಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಕೊಡಿಸುವ ನಿನ್ನಂತಹ ವತಿಯನ್ನು ವೊಂದಿಯೂ ಸಂಸಾರದಲ್ಲೇ ನರಳಲಿಚ್ಚಿಸುವೆನು. ಶ್ರೀಹರಿಯ ಬಂಧಕಶಕ್ತಿಯು ಅನುಲ್ಲಂಘನೀಯವಾಗಿದೆ ಅವನಿಗೆ ನಿಮಗೂ ನಮಿವೆನು— ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸುಮ್ಮನಾದಳು

೨೫. ಕಪಿಲಾವತಾರ

ಮನುವುತ್ರಿಯು ನುಡಿದ ದೀನವಚನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ದಯಾಲುವಾದ ಕರ್ದಮನು ಶುಕ್ಲನನ್ನು ತದುಕ್ತ ಸುಮದುರ ಸಂದೇಶವನ್ನೂ ಸ್ಮರಿಸಿ, ನಮಿಸಿ, ಅವಳಿಗಿಂತೆಂದನು—

ರಾಜಪುತ್ರಿ! ವ್ಯಸನವನ್ನು ಬಿಡು, ಅಚಿರದಲ್ಲಿಯೇ ಅಕ್ಷರನು ನಿನ್ನ ಕುಕ್ಷಿಗತ ನಾಗುವನು. ಯಮನಿಯಮಗಳಿಂದ ಧೃತವ್ರತಳಾಗು. ತಪಃಶ್ರದ್ಧಾದಾನಗಳಿಂದ ಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸು ಆ ಶುಕ್ಲನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತನಾಗಿ ನಿನ್ನ ನನ್ನ ಯಶೋವಿಸ್ತಾರನು ಸಂಸಾರ ಸಾಗರ ತಾರಕನೂ ಆಗಿ ಜನಿಸುವನು. ನಿನ್ನ ಮಗನೆನಿಸಿ, ನಿನ್ನ ಅಹಂ ಮಮಕಾರರೂಪವಾದ ಹೃದಯ ಬಂದನವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ, ಗುಣಪೂರ್ಣ ನಿಜಸ್ವರೂಪೋಪದೇಶದಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸು ವನು—ಎನ್ನಲು ದೇವಹೂತಿಯು ಗೌರವದಿಂದ ಆ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ, ನಿರ್ವಿಕಾರನಾದ ಹರಿಯನ್ನು ಭಜಿಸಿದಳು. ಹತ್ತು ತಿಂಗಳಾಗುತ್ತಿರಲು ಕರ್ದಮನಿಂದ ಆಹಿತನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯು ದೇವಹೂತಿಯಲ್ಲಿಂದ ಕಾಷ್ಟದಿಂದ ಬರುವ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಪ್ರಾದುರ್ಭವಿಸಿ ದನು. ಮೇಘಗಳು ಮಂದ್ರಮಂದ್ರವಾಗಿ ಗರ್ಜಿಸಿದವು. ಗಂಧರ್ವರು ಪಾಡಿದರು ಅಪ್ಸರೆ ಯರು ಆಡಿದರು. ದೇವಜನವು ದುಂದುಭಿಗಳನ್ನು ಬಾರಿಸಿ ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸುರಿಸಿದರು. ಆಶ್ರಮಗಳು ಸರೋವರಗಳು ಸುಜನರ ಮನಗಳು ಪ್ರಸನ್ನವಾದವು.

ಆಗ ಸರಸ್ವತೀ ತೀರದ ಕರ್ದಮಾಶ್ರಮವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನು ಮರೀಚ್ಯಾದಿ ಋಷಿಗಳಿಂದ ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿದನು ಮಹಾಗುಣಪೂರ್ಣನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಸಾಂಖ್ಯವನ್ನುಪದೇಶಿಸಲು ಅವತರಿಸುವನೆಂದು ತಿಳಿದ ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಶ್ರೀಹರಿಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮನಸಾ ಮೆಚ್ಚಿ, ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಪ್ರೀತಿಯುತನಾಗಿ ಕರ್ದಮನನ್ನು ನೋಡಿ ನುಡಿದನು—

ಕರ್ದಮಾ! ತಾತ! ನಿಷ್ಕಪಟನಾಗಿ ನನ್ನ ಸೇವೆಯಂ ಗೈದೆ. ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಪಾಲಿಸಿದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನಾನು ಪ್ರೀತನಾಗಿರುವೆನು. ತಂದೆಯ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಹಾಗೇ ಮಾಡುವೆನೆಂದು ಅನುಮೋದಿಸುವುದರಿಂದಲೇ ನಂದನನು ಪಿತೃಶುಶ್ರೂಷಾಫಲ ವನ್ನು ಪೊಂದುವನು. ಈ ನಿನ್ನ ಪುತ್ರಿಯರ ವಿವಾಹವನ್ನು ಮಾಡು ಅವಶಿಷ್ಟ ಸರ್ಗ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಆ ನವ ಪ್ರಜೇಶರು ಪೂರೈಸುವರು ಆ ಋಷಿಮುಖ್ಯರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯರಾದ ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೊಡು. ಇಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನೂ ಪರತ್ರ ಸುಖವನ್ನೂ ಪೊಂದು ವಿವಿದ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಸಾಧನ ನಿಧಿಯಾದ ಪರಮಪುರುಷನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಕಪಿಲನಾಗಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಪುಟ್ಟುವನೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವೆನು. ನೀನೂ ಹಾಗೆಯೇ ತಿಳಿ. ಕಾಲದಿಂದ ನಷ್ಟ ವಾಗಿರುವ ಸಾಂಖ್ಯತತ್ತ್ವವನ್ನು ಆಸುರಿ ಎಂಬ ಮುನಿಯನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಉಪದೇಶಿಸುವನು. ಜ್ಞಾನವಿಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಕರ್ಮವಿಧಾನವನ್ನೂ ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುವನು. ಹಿರಣ್ಯಕೇಶನಾದ ಪರಮಾನಂದ ಮೂರ್ತಿಯು ಪದ್ಮಧ್ವಜಾದಿ ಚಿಹ್ನಿತ ಪದಪದ್ಮದಿಂದ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಸಂಚರಿಸಿ ಸಕಲರನ್ನು ಪಾವನಗೊಳಿಸುವನು.

ಅಮ್ಮಾ! ದೇವಹೂತಿ! ಈ ನಿನ್ನ ಗರ್ಭಗತನಾಗಿರುವವನು ಕೈಟಬಾರಿಯೇ ನೋಡು. ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಶಯವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುತ್ತಾ ಸಕಲಲೋಕ ಶರಣ್ಯವಾದ ಪಾದ ವನ್ನು ತೋರಿ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತಿರುಗುವನು. ಮುಕ್ತರೊಡೆಯನಾದ ಶ್ರೀಶನು ಸಾಂಖ್ಯಾ ಚಾರ್ಯ ಸಮ್ಮತನಾಗಿ ಕಪಿಲನೆಂದು ಖ್ಯಾತಿ ಪಡೆಯುವನು. ನಿನ್ನ ಯಶೋವರ್ಧನ ನಾಗುವನು—ಎಂದು ಆ ಋಷಿದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಸಮಾಶ್ವಸಿಸಿ, ಸನಕಾದಿಗಳಿಂದಲೂ

ನಾರದಸಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಹಂಸಯಾನನು ಸತ್ಯಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿದನು

ಆಗ ಕರ್ದಮನು ಬ್ರಹ್ಮನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ತನ್ನ ಸುತೆಯರನ್ನು ನವಪ್ರಜೇಶರಿಗರ್ಪಿಸಿದನು ಕಲಾದೇವಿಯನ್ನು ಮರೀಚಿಗೆ, ಅನಸೂಯೆಯನ್ನತ್ರಿಗೆ, ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನಂಗಿರಸನಿಗೆ, ಹವಿರ್ಭುವಳನ್ನು ಪುಲಸ್ತ್ಯನಿಗೆ, ಗತಿಯನ್ನು ಪುಲಹನಿಗೆ, ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕ್ರತುನಿಗೆ, ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಭೃಗುವಿಗೆ, ಅರುಂಧತಿಯನ್ನು ವಸಿಷ್ಠನಿಗೆ, ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಅಥರ್ವಣನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅಳಿಯಂದಿರನ್ನು ಧನ ಮಾನಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದನು ಆ ಋಷಿಗಳು ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯರಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಆನಂದದಿಂದ ಕರ್ದಮ ದೇವಹೂತಿಯರು ಬೀಳ್ಕೊಡಲು, ಸ್ವಾಶ್ರಮಗಳನ್ನು ಸೇರಪೋದರು ವಿದುರಾ! ಈಗ ಕಪಿಲ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವವನ್ನು ಕೇಳು.

ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅವತರಿಸುವನೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮವಚನದಿಂದ ತಿಳಿದು ಕರ್ದಮನು ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡನು—

ಅಹೋ! ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನರಳುತ್ತಾ ಅಮಂಗಲ ವಿಷಯಮಗ್ನರಾದ ನನ್ನಂತಹವರಲ್ಲಿಯೂ ಬಹುಕಾಲ ಸೇವೆಯಿಂದ ತತ್ತ್ವದೇವತೆಗಳು ತತ್ತ್ವೇಶನು ಪ್ರಸನ್ನರಾಗುವದುಂಟು! ಬಹುಜನ್ಮಪರಿಪಾಕದಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾದ ವೈರಾಗ್ಯಶಾಲಿ ಸುಜನರು ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಅಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತ ಸಮಾಧಿಯೋಗಬಲದಿಂದ ನೋಡಲು ಯತ್ನಿಸುವ ಈ ನಿನ್ನ ಪದಪದ್ಮದಿಂದ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಾಡಲು ಬಂದೆಯಾ ತಂದೇ? ನಾವು ನಿನ್ನನ್ನು ಪುತ್ರನೆಂದು ತಿಳಿದು ಕಡೆಗಾಣಿಸಿದರೂ ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಪೊರೆವ ನಿನ್ನ ಸ್ವಭಕ್ತಪಕ್ಷರಕ್ಷಾದೀಕ್ಷೆಗೇನೆಂಬೆ! ನೀನಿಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಿರುವುದು ನಿನ್ನ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಸತ್ಯವಾಗಿಸಬೇಕೆಂದಲ್ಲದೇ ನಮ್ಮಂತಹ ಪಾಮರರು ಆ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯಲರ್ಹರೇ? ನಮಗೇನೋ ಮಂಗಳವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅಪ್ರಾಕೃತನಾದ ನೀನು ಭಕ್ತರು ಕೋರಿದಂತೆ ಪ್ರಿಯಕರ ರೂಪಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ, ಮೆರೆವೆ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ತವ ದಾಸರನ್ನು ಪೊರೆವೆ. ತ್ರಿಯುಗನೇ! ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನೇಚ್ಛುಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಸೂರಿಜನರು ಮುಟ್ಟಿ ಭಜಿಸುವ ಪದಪದ್ಮನು, ಐಶ್ವರ್ಯ ವೈರಾಗ್ಯ ಯಶೋ ಜ್ಞಾನ ವೀರ್ಯ ಕಾಂತಿಪ್ರಮುಖ ಗುಣಸ್ವರೂಪನು ಆದ ನಿನಗೆ ಶರಣಾಗತನಾಗಿರುವೆನು ಪೂರ್ಣನು, ಜಗದಾಧಾರನು ರಮಾವಲ್ಲಭನು, ಸದಾಗಮನ ಶೀಲನು, ಸರ್ವಜ್ಞನು, ಸರ್ವಕಾಮದನು, ಸರ್ವ ಸಂಹಾರಕನು, ವೇದವೇದ್ಯನು, ಸರ್ವಲೋಕೇಶನು, ಸ್ವಗತಪರಗತಾವಿಶೇಷ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನು, ಸ್ವತಂತ್ರನು, ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರ ಪಾಲಕನು ಆದ ಕಪಿಲನೇ! ನಿನ್ನನ್ನೇ ನಂಬಿರುವೆನು. ನಿನ್ನ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದೇ ಆಪ್ತಕಾಮನಾದ ನಾನು ನಿನ್ನಪ್ಪಣೆಯಿಂದ ಪಾರಿವ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪೊಂದಿ, ಗ್ರಾಮೈಕರಾತ್ರವಿಧಿಯಿಂದ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ನಿನ್ನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ, ವಿಶೋಕನಾಗುವೆನು—ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು ಭಗವಂತನಿಂತು ನುಡಿದನು—

ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾ ಪೇಳಿರುವುದೇ ಸರ್ವಲೋಕ ಜನರಿಗೆ ಪ್ರಮಾಣವಾಗುವುದು. ನಾನೇ ಆಪ್ತತಮನು. ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಗಳೂ ಆಪ್ತರೇ! ನಿನ್ನ ಮಗನಾಗುವೆನೆಂದೆನು ಆ ಮಾತನ್ನು ಸತ್ಯವನ್ನಾಗಿಸಲು ಅವತರಿಸಿರುವೆನು ಸಂಸಾರಭಯದಿಂದ

ಮೋಕ್ಷಕಾಮರಿಗೆ ಚತುರ್ವಿಂಶತಿ ತತ್ತ್ವಸಂಖ್ಯಾನವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದೇ ನನ್ನ ಅವತಾರೋದ್ದೇಶ್ಯವಾಗಿದೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಸಾಂಖ್ಯ ತತ್ತ್ವವು ಬಹುಕಾಲವಾಗಿ ತಿರೋಹಿತವಾಗಿದೆ ಅದನ್ನು ಪುನಃ ಪ್ರವರ್ತಿಸಲು ಈ ದೇಹವನ್ನು ದರಿಸಿ ಬಂದಿಹೆನು ನೀನೇ ಕೇಳಿದಂತೆ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವೆನು. ಸರ್ವ ಕರ್ಮ ಫಲವನ್ನೆನಗರ್ಪಿಸಿ, ಸನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿ ಪೋಗು ಇಂದ್ರಿಯಗ್ರಾಮವು ದುರ್ಜಯವು. ಅದನ್ನು ಜಯಿಸಿ, ಮೋಕ್ಷೇಶನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಬಜಿಸು ಆದಾನಾದಿ ಕರ್ತನು ಸ್ವಪ್ರಕಾಶನಾದ ನಾನು ಸರ್ವಬೂತ ಹೃದಯ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿರುವೆನು ಅಂತೇ ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೂ ಲಿಂಗಶರೀರ ಭಿನ್ನನು, ಜೀವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯು, ಆಗಿರುವೆನು ಚಿದಾನಂದಸ್ವರೂಪನಾದ ನನ್ನನ್ನು ನಿತ್ಯ ಕೈಂಕರ್ಯದಿಂದ ಸೇವಿಸು ಶೋಕಬಯದೂರನಾಗಿ ಮುಕ್ತನಾಗುವೆ ವಿಶ್ವವೆಲ್ಲವೂ ಅಸಾರವು, ಅನಿತ್ಯವು ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ನಾನು ನಿತ್ಯನು, ಆನಂದಪೂರ್ಣನೆಂದು ತಿಳಿದ ಜ್ಞಾನಿಯು ದುಃಖಾಜ್ಞಾನಬಯಶೋಕಾದ್ಯುಪದ್ರವಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಷೋಡಶಕಲಾಯುಕ್ತ ಲಿಂಗಶರೀರಕಾರ್ಯೋಪರಮವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ಸರ್ವದುಷ್ಕರ್ಮಪಲನಾಶಕವಾದ ಆದ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನನ್ನ ಮಾತೆಗೆ ಹೇಳುವೆನು, ಅವಳ ಚಿಂತೆ ಬಿಡು ಅದರಿಂದವಳು ಸಂಸಾರ ಕ್ಲೇಶವನ್ನು ದಾಟಿ, ನನ್ನ ಲೋಕವನ್ನು ಪೊಂದುವಳು

ಮೈತ್ರೇಯನು ಪೇಳಿದನು—

ವಿದುರಾ! ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕಪಿಲನು ಪೇಳಲು ಕರ್ದಮನು ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿ, ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣವನ್ನು ಮಾಡಿ ವಂದಿಸಿ ವನಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದನು, ಮೌನ ವ್ರತವನ್ನವಲಂಬಿಸಿದನು, ಹರಿಯೇ ರಕ್ಷಕನೆಂದು ನಂಬಿದನು ಹರಿಗುಣಮನನವನ್ನು ಮಾಡಿ ದುಸ್ಸಂಗದೂರನಾಗಿ, ಕ್ಷೋಣೀಮಂಡಲದಿ ಸಂಚರಿಸಿದನು ಅಗ್ನಿಗಳನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲೇ ಆರೋಪಿಸಿಕೊಂಡು ಗುಣಪೂರ್ಣನಾದ ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟನು. ಆಶ್ರಮಾದಿ ವಸತಿ ಗಳಿಲ್ಲದೆ ತಿರುಗುತ್ತಾ, ಮೂರ್ತಾಮೂರ್ತ ಪ್ರಪಂಚ ವಿಲಕ್ಷಣನಾದ ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋ ತ್ತಮನೆಂದು ನಂಬಿ, ಬಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಶುದ್ಧನಾದನು. ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಶೀತೋಷ್ಣ ಸುಖದುಃಖಾದಿ ದ್ವಂದ್ವಸಹಿಷ್ಣುನಾದನು. ಯಧಾಸ್ಥಿತ ವಸ್ತು ದರ್ಶಿಯು ಸ್ವತಂತ್ರಹರಿಜ್ಞಾನಿಯು, ಅಂತರ್ಯಾಮಿರತನು, ಶಾಂತನು, ನಿಶ್ಚಲಬಕ್ತಿ ಯುಕ್ತನು ಆಗಿ ಅಲೆಗಳೇಳದ ಕಡಲಿನಂತೆ ಶೋಬಿಸಿದನು. ಸರ್ವಭೂತಸ್ಥನಾದ ಸ್ವಾಮಿ ಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವಬೂತಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಅಂತರ್ಯಾಮಿಗೂ, ಸರ್ವಗತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ರೂಪಗಳಿಗೂ, ಅಬೇದವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಕರಿಸಿದನು ಸ್ವಬಿಂಬನಾದ ಕೃಷ್ಣನು ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿ ಕಾರಣನು ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯು, ಸರ್ವಜ್ಞನು ಎಂದು ಬಕ್ತಿಬರದಿಂದ ಬಜಿಸಿ, ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪೊಂದಿ, ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನಾದನು ನಿಷಿದ್ಧಗಳಲ್ಲಿಚ್ಛೆ, ಮತ್ತು ವೈಷ್ಣವ ರಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷ ಇಲ್ಲದೆ, ಸರ್ವತ್ರ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯು ನೆಲೆಸಿರುವನೆಂದು ಕಂಡು ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿ

ಯಿಂದ ಭಾಗವತರು ಸೇರುವ ಹರಿಲೋಕವನ್ನೈದಿ ಸುಖಿಸಿದನು.

೨೬. ಕಪಿಲ ದೇವಹೂತೀ ಸಂವಾದವು

ಶ್ರೀಶುಕನು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಜನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು—ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ತನ್ನಿಚ್ಛೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನವನ್ನು ಜನರಿಗುಪದೇಶಿಸಲು ಕಪಿಲನಾಗಿ, ಅವತರಿಸಿ ತತ್ತ್ವಸಂಖ್ಯಾನವನ್ನು ರಚಿಸಿದನೆಂದು ಕೇಳಿದೆನು. ನಿವೃತ್ತಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನರತ ರಿಂದ ಮಾನ್ಯನಾದ, ಸನಕಾದಿ ಸರ್ವಯೋಗಿಗುರುತಮನಾದ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾದಿ ಗುಣವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿ ಪೊಗಳಲ್ಪಟ್ಟ, ಆ ಕಪಿಲನ ಗುಣಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರಲು ನನ್ನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲ ಪರಮಾನಂದವನ್ನು ಪೊಂದುತ್ತಿವೆ. ಶ್ರೀಹರಿಯು ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯ ಸಂಪನ್ನನು, ಸ್ವತಂತ್ರನು, ಕೀರ್ತನೀಯ ಸತ್ಕಥನು, ನಾನವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳುವೆನು ಹೇಳು.

ಶ್ರೀಶುಕನು-ರಾಜನ್! ವ್ಯಾಸಸಖನಾದ ಮೈತ್ರೇಯನು ತತ್ತ್ವವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆ ಯಿಂದ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ ವಿದುರನಿಗೆ ಹೇಳಿದುದನ್ನು ಕೇಳು. ಅದೇ ನಿನಗೂ ಸಮಾಧಾನ ವಾಗುವುದು

ಭಗವಂತನಾದ ಕಪಿಲನು ತಂದೆ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಸೇರಪೋದ ಮೇಲೆ ತಾಯಿಯ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಅಲ್ಲೇ ಬಿಂದುಸರಸ್ತೀರದಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲ ವಸಿಸಿದನು. ಒಂದುದಿನ ನಿಶ್ಚಲ ಬುದ್ಧಿರೂಪನಾದ ಕಪಿಲನು ಕೂತಿರಲು, ದೇವಹೂತಿಯು ಆ ಸಮಯವನ್ನರಿತು ತನ್ನ ಮಗನಾದ್ದರಿಂದ ಆಪ್ತನು, ತತ್ತ್ವಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಗುರುವರನಾದ್ದರಿಂದ ವಿವಕ್ಷಿತಾರ್ಥ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಯೂ ಆದ ಕಪಿಲನ ಸಮೀಪದಿ ಬಂದು ವಂದಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮವಚನವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ ಇಂತೆಂದಳು—

ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಸಂಭಾವಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ, ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ ದೂರಳಾದೆ. ಆ ಇಂದ್ರಿಯ ತೃಪ್ತಿಯೂ ಆಗುವದು ಸುಳ್ಳು. ಅಮಂಗಲವಾದೀ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತ ಳಾಗಿರುವೆನು. ಎಷ್ಟೋ ಜನ್ಮಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಈಗ ಈ ಚರಮ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ದಾಟಲಶಕ್ಯವಾದ ಅಂದಂತಮವನ್ನು ದಾಟಿಸುವ ಕಣ್ಣಂತಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಪಡೆದೆನು. ನನ್ನ ಪುಣ್ಯವು ಅಗಣ್ಯವೇ ಸರಿ! ನೀನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಭಗವಂತನಲ್ಲವೇ? ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಕತ್ತಲಿನಲ್ಲಿ ತತ್ತರಿಸುವ ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಕಣ್ತೆರೆಸುವ, ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ, ನಿನ್ನನ್ನು ನನ್ನ ಅಜ್ಞಾನ ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಲು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆನು. ಈ ಶರೀರದಿ ಮಾಡುವ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳನ್ನು ನೀನೇ ಜೋಡಿಸಿರುವೆ. ಈಗ ನೀನೇ ಬಿಡಿಸು, ಸ್ವಭಕ್ತರ ಸಂಸಾರವಿಷವೃಕ್ಷ ಕುಠಾರನಲ್ಲವೇ ನೀನು? ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷರ ವಿವೇಕವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸು. ಶ್ರೀನಾರಾಯಣಾದಿ ಪುರುಷರು, ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾದಿ ಪ್ರಕೃತಿಗಳು, ಜಡಪ್ರಕೃತಿ ಅಂತು ಜೀವ ಜಡೇಶರೂಪ ತ್ರಿವಿದ ವಸ್ತುವಿಷಯಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು ಸದ್ಧರ್ಮ ವೇತೃಜನವರಿಷ್ಠನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ನಂಬಿ ಬಂದಿರುವೆನು, ಕೃಪೆಮಾಡು

ಎಂಬುವ ತಾಯಿಯ ಮಾತು ನಿರ್ದೋಷವೂ, ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರಿಯೂ, ಪುರುಷ

ರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷಸಾದನವೂ ಆಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ಮನಸಾ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ಮಂದಸ್ಮಿತ ಸುಂದರವದನಾರವಿಂದನಾದ ಕಪಿಲನು ಮಾತಾಡಿದನು—

ಅಮ್ಮಾ! ಈ ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ ತತ್ತ್ವಗಳ ಸ್ವರೂಪವಿಷಯಕ ಯದಾರ್ದಜ್ಞಾನವು ಜೀವರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವಾಗಲೆಂದು ನಾನೇ ನಿರೂಪಿಸಿರುವೆನು. ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಕೃತ ಸುಖ ದುಃಖಗಳೆರಡೂ ಇಲ್ಲ. ಸ್ವರೂಪಾನಂದದಿಂದ ಇರುವ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವ ಸಾಂಖ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹಿಂದೆ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಋಷಿಗಳು ಕೇಳಲು ಯಮನಿಯಮಾದಿ ಸಾದನಸಹಿತವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದೆನು. ಅದನ್ನೇ ನಿನಗೂ ಪೇಳುವೆನು ಸಾರಬೂತವಾದ ನನ್ನ ಅಬಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕೇಳು ಜೀವನಿಗೆ ಮನಸ್ಸೇ ಬಂದಕವು, ಅದೇ ಮೋಚಕವೂ ಆಗಿದೆ ಪ್ರದಮಸಾದನ ವಾಗಿರುವ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಶಬ್ದಾದಿ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಟ್ಟರೆ ಸಂಸಾರಬಂದವು ಬರುವುದು ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟರೆ ಮುಕ್ತಿಸಿಗುವುದು. ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳಿಂದ ಕಾಮಲೋಬ ಮದಾದಿಗಳು ಪುಟ್ಟುವವು ಅವೇ ಮನೋಮಲವೆನಿಸುವವು ಕಾಮಲೋಬಾದಿಗಳನ್ನು ಬಿಡಲು ಮನಸ್ಸು ಶುದ್ಧವಾಗುವದು ಆಗ ಚಿನ್ಮನಸ್ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಪರತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವಾಗಿ ಬಾಹ್ಯ ಶಬ್ದಾದಿ ಸುಖಗಳಲ್ಲಿ ಇಚ್ಛೆಯೇ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ದುಃಖವಂತೂ ಮುಟ್ಟಿದರೆ ತಾನೇ! ಆದ್ದರಿಂದ ಮನವು ಸುಖದುಃಖ ಸಮವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಲವಾಗುವುದು. ಆಗ ಜೀವನು ಪ್ರಾಣ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಸ್ವಗತಬೇದ ವಿವರ್ಜಿತನೂ ಪ್ರಕೃತಿ ವಿಲಕ್ಷಣನೂ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೂ, ಸ್ವಸಮಾದಿಕ ರಹಿತನು, ಸ್ವಪ್ರಕಾಶನು, ಪೂರ್ಣಗುಣನೂ ಆದ ಸ್ವಬಿಂಬನನ್ನು ಚಿನ್ಮನಸ್ಸಿ ನಿಂದ ನೋಡುವನು. ಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನವಿರಕ್ತಿಗಳೇ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅಪರೋಕ್ಷ ಸಾದನಗಳು. ಆಗ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಬಂದಕ ಶಕ್ತಿಯು ಸಡಲಿ ಬೀಳುವುದು. ಹರಿಸ್ವರೂಪ ಬಂದಕ ಶಕ್ತಿಯು ಸರಿಹೋಗಿ ಹರಿಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಹರಿದರ್ಶನವಾಗುವುದು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ಬಗವಂತನನ್ನು ಪೊಂದಲು ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಬಕ್ತಿಯಂತಹ ಸುಖಕರಮಾರ್ಗವಿನ್ನೊಂದಿಲ್ಲ ಆ ಬಗವಂತನ ಜ್ಞಾನವಾಗದಂತೆ ಮಾಡುವ ದುಷ್ಟಸಂಗವು ಬಂಧಕವೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಪೇಳುವರು ಅದೇ ಸಂಗವನ್ನು ಸಜ್ಜನರಲ್ಲಿ ಮಾಡಲು ಮೋಕ್ಷವು ಕರತಲಾಮಲಕವಾಗುವುದು ಸಾದು ಸಂಗವೇ ತಾರಕವು.

ಸಾದುಗಳ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೇಳು ಅವರು ದುಃಖಸಹನಶೀಲರು, ಕರುಣಾಯುಕ್ತರು, ಸರ್ವಸುಜನಬಂದುಗಳು, ಕಾಮಲೋಭಾದಿಗಳೇ ಅವರಿಗೆ ಶತ್ರುಗಳನ್ನರಲ್ಲ ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಗವಂತನ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಪೊಂದಿ, ಸರ್ವೋತ್ತಮನು ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ಮರಣಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಮರೆಯದೆ ಪ್ರೇಮಿಸುವರು. ನನಗಾಗಿ ಸರ್ವಕರ್ಮಫಲ ವನ್ನರ್ಪಿಸಿ ಬಿಡುವರು. ಸ್ವಜನರಾರು? ಬಂದುಗಳಾರು? ಅವರಿಗೆ ನಾನಾರು? ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಪೈಷ್ಣವರೇ ಎನ್ನ ಬಂದುಗಳೆಂಬುವರು. ಪ್ರಿಯಪಾನ್ನದಂತೆ ನನ್ನ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಪೇಳಿ ಸುಖಿವರು. ಉಪನಿಷತ್ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಾದ ನನ್ನ ಶ್ರವಣಮನನರೂಪ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ 'ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನು ಅನ್ಯರಲ್ಲ, ಸರ್ವವೂ ಅವನಧೀನ'ವೆಂಬ ಜ್ಞಾನದಾರ್ಢ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವರು. ಸಾಧ್ವಿ! ಇಂತಹರು ಸಾದುಗಳು. ದುಷ್ಟಸಂಗವನ್ನು ಅವರೆಂದೂ

ಮಾಡರು ಸರ್ವದುಸ್ಸಂಗಜನಿತ ದೋಷಗಳನ್ನು ಹರಿಸುವ ಅಂತಹ ಹರಿಭಕ್ತರ ಸಂಗವನ್ನು ಬೇಡು ಬಿಡಬೇಡ ಸಜ್ಜನರಿದ್ದೆಡೆ ಸರ್ವದಾ ಶ್ರವಣ ಮನೋಹರವಾದ ನನ್ನ ವೀರ್ಯಾದಿ ಗುಣವರ್ಣನೆಯೇ ನಡೆಯುವದು ಅದನ್ನು ಸೇವಿಸುವರಿಗೆ ಅಚಿರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷ ಮಾರ್ಗ ಸಾದನವೆನಿಸಿದ ಬಕ್ತಿಯು ಅಂಕುರಿಸಿ, ದೃಢವಾಗುವದು. ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಪೋಗುವ ಬಕ್ತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಇತರ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತಿಯು ಹೆಚ್ಚಿ ಕಂಡ ಬೂಲೋಕ ಸುಖ, ಕೇಳಿದ ಸ್ವರ್ಗಸುಖಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಾಕೃತ, ಸದುಃಖ, ಅನಿತ್ಯ, ಅಸಾರವೆಂದು ದಾರಾಪುತ್ರಾದಿ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವನು, ಉತ್ತಮರು ನೋಡಿದ, ಅವರು ಕೇಳಿದ, ಹೃದಯ ನಿದಾನನಾದ ಹರಿಯ ಸತತ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ವಿಷಯಗಳು ತಾವಾಗಿ ದೂರ ವಾಗುವವರಿಗೂ ಅಭ್ಯಸಿಸುವನು ಯಮಾದಿ ಯೋಗಮಾರ್ಗಗಳಿಂದ ಕ್ಲೇಶವಿಲ್ಲದಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿ ತಾರತಮ್ಯಜ್ಞಾನವನ್ನಾರ್ಜಿಸುವನು ವೈರಾಗ್ಯವು ಪದೇ ಪದೇ ವಿಜೃಂಬಿತ ವಾಗಲು, ನನ್ನನ್ನೆ ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಜಿಸಿ, ಸ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಬ್ದನಾಶವಾದಾಗ ಅದೇ ಜನ್ಮದಲ್ಲೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನೆನಿಸುವನು

ದೇವಹೂತಿ ಕೇಳಿದಳು—

ಬಕ್ತಿ ಎಂದರೇನು? ಅದು ದೃಢವಾಗುವುದೆಂತು? ಅಂತಹ ಬಕ್ತಿ ನನಗೆ ಲಬಿಸುವ ಸಾದನವೇನು? ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲವೇ ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯ ನಿತ್ಯ ಸುಖಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದು ಸಂಸಾರದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುವುದು? ಆನಂದಮೂರ್ತೇ! ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ ಸಾದನವಾದ ಯೋಗ ವೆಷ್ಟು ವಿದ? ಅದರ ಅಂಗಗಳಾವುವು? ಅಂತಹ ಬಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಡು ನಾನೋ ಮಂದಬುದ್ದಿಯು, ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ತ್ರೀಯು, ಜ್ಞೇಯ ವಿಷಯವೋ ದುರ್ಬೋದವು! ಸುಖವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಪೇಳಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸು!

ಮೈತ್ರೇಯನು ಹೇಳಿದನು—

ಕಪಿಲನು ತಾಯಿಯ ಹಾರ್ದವನ್ನರಿತನು ಅವಳಿಂದ ಅವತರಿಸಿದೆನು ನಂದನನೆನಿಸಿ ದೆನು ಈಗ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವೆನೆಂದನು ಬಕ್ತಿವಿಸ್ತರ ಪ್ರಶಸ್ತನಾದ ಸಾಂಖ್ಯಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಆಕೆಗೆ ಪೇಳಲುಪಕ್ರಮಿಸಿದನು—

ಅಂಬ! ಸಾತ್ವಿಕಾದಿ ಗುಣಬೇದದಿಂದ ಬಕ್ತಿಯು ಅನೇಕವಿದವೆನಿಸುವದು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವೇ ಬಕ್ತಿಯಲ್ಲವೇ? ನನ್ನಲ್ಲಿ ಏಕಾಗ್ರವಾದ ಮನದಿಂದ ಸರ್ವೋತ್ತಮನು ಸರ್ವ ಗುಣಪೂರ್ಣನೆಂದು ದ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಕರ್ಮಫಲ ಸಂಕಲ್ಪರಹಿತರಾಗಿ, ಗಂಗಾಪ್ರವಾಹದಂತೆ ನಿರಂತರ ಸರ್ವಾಧಿಕ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಮಾಡುವ ತತ್ತ್ವಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳ ಬಕ್ತಿಯು ಸಾತ್ವಿಕ ಬಕ್ತಿ ಎನಿಸುವದು ಅವರು ವೇದೋಕ್ತ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುವರು ತದ್ವಿರುದ್ಧ ವನ್ನಾಚರಿಸರು ಅಂತೆಯೇ ಹರಿದತ್ತಪದರಾಗಿ, ಶಬ್ದಾದಿ ಜ್ಞಾಪಕರಾಗಿ, ಉತ್ತಮಾದಿಕಾರಿ ಗಳೆನಿಸಿರುವರು. ಅಸುರರು ಕೂಡ ತತ್ತ್ವಮಾನಿಗಳೇ, ಏಕಾಗ್ರಮನದಿಂದ ಹರಿಯನ್ನು ಚಿಂತಿಪರೇ ಆದರೆ ಅವರ ಚಿಂತನೆ ದ್ವೇಷದೋಷದೂಷಿತವು ಮತ್ತು ಅವರು ವೇದೋಕ್ತ ವಿರುದ್ಧಾಚರಣೋತ್ಸುಕರಂತೆಯೇ ಅವರಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯೆಂದರೆ ಅಂದಂತಮದಲ್ಲಿ ದುಃಖ

ಸ್ವರೂಪಾವಿರ್ಭಾವನವೇ ಆಗಿದೆ ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅಪೂರ್ಣಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಸುಖವಾಗಲಾರದು ಅಂತಹ ಮುಕ್ತಿಗಿಂತಲೂ ಅವರಿಗೆ ಇಲ್ಲೇ ಪೂರ್ಣಭಕ್ತಿ ಯಿಂದ ಸುಖವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಿಗುವುದು. ಇಂತಹ ಭಕ್ತಿಯು ಅಗ್ನಿಯು ಕಾಷ್ಠವನ್ನಂತೆ ಲಿಂಗಶರೀರವನ್ನು ಸಮೂಲವಾಗಿ ನಾಶಮಾಡುವುದು.

ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಏಕಾಗ್ರಮನಸ್ಕರು ದೇವತೆಗಳು. ತತ್ತ್ವದೇವತೆಗಳು ವಿಶೇಷ ಭಕ್ತರು, ನಿಷಿದ್ಧಾಚರಣ ರಹಿತರು, ಸಾಮಾನ್ಯಭಕ್ತರು. ಸಹಜನಿರಂತರ ಭಕ್ತಿಯು, ಅದಮಾದಿಕಾರಿ ಗಳದು ಭಕ್ತಿಯು ಫಲಾಪೇಕ್ಷಾರಹಿತ ಮತ್ತು ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವ ಭಾವಯುತವಾಗಿರದಿರೆ ಅದು ಭಕ್ತ್ಯಾಭಾಸವೇ ಸರಿ!

ಕೆಲವರು ಭಕ್ತರು ಕಲೆತು ಕೂತು ನನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಹಾಡಿ ಕೊಂಡಾಡು ವರು. ಹೇಳಿ ಕೇಳಿ ಸಂತಸದಿಂದ ಮೈಮರೆವರು ನನ್ನ ಪಾದಸೇವೆಯೇ ಪೂರ್ಣಾನಂದ ಹೇತುವಾಗಿದೆ ಎಂದು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸರ್ವಕರ್ಮಫಲವರ್ಪಿಸಿದವರಿಗೆ ನಾ ಒಲಿದು ಬಂದು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೂ ಬೇಡರು. ನನ್ನಾಜ್ಞೆ ಎಂದಾಗ ವಿಧಿಯಿಲ್ಲದೇ ಸ್ವೀಕರಿಸುವರು ಅಂತಹವರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಆನಂದವು ಹೆಚ್ಚಾಗುವುದು ಭಕ್ತಿಯ ಫಲವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವೂ ಬೇಡವೆಂಬ ಈ ಸುಜನರು ದಿವ್ಯ ಮನೋಹರವಾದ ಪ್ರಸನ್ನ ಸುಂದರಮುಖ ಮಂದಹಾಸ ಯುಕ್ತ ಕಟಾಕ್ಷ ರುಚಿರಾವಯವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ, ನನ್ನ ರೂಪಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡು ವರು ಮತ್ತು ಮಧುರವಚನಗಳಿಂದ ಮಾತಾಡುವರು ನನ್ನ ದರ್ಶನ ಸಲ್ಲಾಪಗಳ ಹೊರತು ಅನ್ಯಸುಖಹೇತುವನ್ನರಿಯದೆ ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಚೇಷ್ಟೆಗಳನ್ನು ಮರೆತು, ಭಕ್ತಿರಸಭರಿತ ಹೃದಯರಾದ ಅಂತಹ ನನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಸಾಯುಜ್ಯಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸಲಹುವೆನು. ನನ್ನಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಧ್ವಜ ಛತ್ರ ವ್ಯಜನ ಭೋಜನಾದ್ಯೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ, ಅಣಿಮಾದಿ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರ ಗೋಗಜತುರಗಾದಿ ಸಂಪದವನ್ನಾಗಲಿ, ಬೇಡದಿದ್ದ ಕಾರಣ ನನ್ನ ಆನಂದಮಯ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯೋಗ್ಯ ಶುಭವನ್ನೇ ಭುಂಜಿಸುತ್ತಾ ಆನಂದದಿಂದಿರುವರು. ಅಥವಾ ನನ್ನ ವೈಕುಂಠಾದಿ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖದಿಂದ ದುಃಖ ಲೇಶವಿಲ್ಲದೆ ವಾಸಿಸುವರು ನೀನೂ ಅಂತೆಯೇ ಭಜಿಸು. ಇಂತಹ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿನಗೂ ವೈಕುಂಠವು ದೊರೆಯುವುದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಆನಂದರೂಪರಾಗಿರುವ ನನ್ನ ಭಕ್ತರು ಎಂದಿಗೂ ನಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಕಾಲಚಕ್ರವು ಆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ನಾಶಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸದೆ ಇರುವುದು ಅವನಿಗೆ ನಾನೇ ಪ್ರಿಯನು. ನಾನೇ ತಂದೆ, ನಾನೇ ಸುತ, ನಾನೇ ಸಖ, ಗುರು, ದೈವ, ಸರ್ವವೂ ನಾನೇ ಆಗಿರುವೆನು ಈ ಜೀವನು ಲೋಕದ್ವಯ ಸಂಚಾರಿ ಯಾದ್ದರಿಂದ ಪಶು ಮಿತ್ರ ಪುತ್ರ ಕಳತ್ರ ಗೃಹಾರಾಮಾದಿಗಳು ನಿತ್ಯವಲ್ಲವೆಂದರಿತು, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿಬಿಟ್ಟು, ನನ್ನನ್ನೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು ಅನನ್ಯಭಕ್ತಿ ಯಿಂದ ಭಜಿಪರನ್ನು, ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ತುತ್ತಾಗದಂತೆ ಸಂಸಾರಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟಿಸಿ ನನ್ನ ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿಸುವೆನು. ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿರಿಂಚರಿಗೂ ಒಡೆಯನಾದ ನನ್ನಿಂದ ಹೊರತನ್ಯ ರಿಂದ ಈ ಮೃತ್ಯುಭಯವು ಪೋಗಲಾರದು. ನನ್ನ ಭಯದಿಂದ ವಾಯುವು ಬೀಸುತ್ತಿದೆ,

ನನ್ನ ಬಯದಿಂದ ಸೂರ್ಯನು ತಪಿಸುವನು, ನನ್ನ ಭಯದಿಂದ ಇಂದ್ರನು ಮಳೆಗರೆವನು, ಅಗ್ನಿಯು ಸುಡುವನು. ನನಗಂಜಿ ಮೃತ್ಯುವು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾ ಓಡುವಳು. ನನಗಾರ ಭಯವೂ ಇಲ್ಲ. ವಾಯ್ವಾದಿ ನಿಯಾಮಕನಾದ ನಾನೇ ಮುಕ್ತಿದನು, ಅನ್ಯರಲ್ಲ. ಜ್ಞಾನಿಗಳು ವೈರಾಗ್ಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ಜ್ಞಾನಬಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಬಜಿಸಲು ಅವರಿಗೆ ಸರ್ವತಃ ಬಯರಹಿತವಾದ ನನ್ನ ಪಾದ ಮೂಲವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ, ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಕೊಡುವೆನು. ತೀವ್ರವಾದ ಬಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಮನವಿರಿಸಿ, ಚಲಿಸದೆ ಬಜಿಸುವುದೊಂದೇ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವು, ಅನ್ಯವಿಲ್ಲ ಅಂಬ! ನನ್ನ ಭಕ್ತಳಾಗು. ಬಕ್ತಿಯೇ ತಾರಕವು.

೨೭ ತತ್ತ್ವಲಕ್ಷಣ ನಿರೂಪಣವು

ಈಗ ನಿನಗೆ ತತ್ತ್ವಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವೆನು ಪ್ರಾಕೃತ ಗುಣಗಳಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಡಬೇಕಾದರೆ, ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷರ ವಿವೇಕವನ್ನೂ ತಿಳಿಯಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಪರಮಾತ್ಮಜ್ಞಾನವೇ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನವು. ಸಂಸಾರ ಪಾಶಚ್ಛೇದಕವಾಗಿದೆ ಪರಮಪುರುಷನು ಅನಾದಿ, ವ್ಯಾಪ್ತನು, ಪ್ರಕೃತಿಗುಣರಹಿತನು, ಚೇತನಾಚೇತನ ವಿಲಕ್ಷಣನು, ಹೃದಯಪದ್ಮ ನಿಲಯನು, ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶನು ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ದೇಹದಿಂದಲೂ ಜನನ ಮರಣಾದಿಗಳಿಲ್ಲ. ದೇಹಾದಿಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟುವವನು ಸಾಯುವವನು ಜೀವನೇ ಅವನಿಗೂ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಜನನಾದಿಗಳಿಲ್ಲ. ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚೆತ್ತು ನೆನೆಸಿದಂತೆ ಅಹಂಕಾರ ದಿಂದ ಜನನ ಮೃತಿಗಳನ್ನು ಪೊಂದುವ ಜೀವನು ಅಭಿಮಾನ ಬದ್ಧನಾಗಿ ಸಂಸಾರದಿ ನರಳುತ್ತಿರುವನು ಅಬಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಡಲು ದ್ವಂದ್ವಾತೀತನಾಗಿ ಸುಖಿಸುವನು

ಅನಾದಿನಿತ್ಯನು, ಜನ್ಮಾದಿ ಮಜ್ಜೀವ ವಿಲಕ್ಷಣನು ಆದ ಹರಿಯು ತನ್ನಿಚ್ಛೆಯಿಂದ, ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕಳಾಗಿ ಚಿತ್ಪ್ರಕೃತಿ ಎನಿಸಿ ಸದಾ ತನ್ನನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀದೇವಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿ, ಆಕೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನವು ಲೇಶವು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ರಮಾ-ನಾರಾಯಣರು, ಜೀವರ ಸ್ವರೂಪೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ, ಲೀಲೆ ಗಳನ್ನಾಡಿ, ವಿವಿದ ಪ್ರಜಾ ಸೃಜನ ಮಾಡಿದರು. ಅವರೂ ತಮ್ಮಂತೆ ರೂಪವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಕರಚರಣಾದ್ಯವಯವಗಳಿಂದ ವಿರಾಜಿಸಿದರು. ಆ ಜೀವರನ್ನು ತ್ರಿಗುಣಮಯ ಶರೀರ ದಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರ ಬದ್ಧರನ್ನಾಗಿರಿಸಿದನು. ಇಂತು ಲಿಂಗಶರೀರವನ್ನು ಬಿಡಿಸಲು ವಿವಿಧ ಪ್ರಕೃತಿ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಮೇಲೆ ಹೊದಿಸಿದಾಗ ಜೀವನು ಅಬಿಮಾನದಿಂದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ನಾನೇ ಕರ್ತನೆಂದು ತಿಳಿದು, ಸಂಸಾರಬದ್ಧನಾಗುವನು. ಅದೇ ಜನನಮರಣರೂಪ ಸಂಸಾರಬಂಧವು. ಅಕ್ಲಿಷ್ಟಕಾರಿಯು, ಸರ್ವಸಾಕ್ಷಿಯು, ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಹರಿಗೆ ಈ ಬಂಧವು ಹೇಗೆ ಬರುವದು ನೋಡು! ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಸ್ವಾಮಿ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಬಂಧವು, ಅವನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಬಂಧಮೋಕ್ಷವೂ ಕೂಡ ಆಗುವುದು ಜೀವನಿಗೆ ಇವನ ಶರೀರವು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಮನಸ್ಸು ಇವುಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಳು ಪ್ರಕೃತಿ ಸ್ವಾಮಿನಿಯಾದ ಶ್ರೀದೇವಿಯು ಜೀವರಿಗೆ ಸುಖದುಃಖಾದಿ ಬೋಕ್ತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಕಾರಣನು

ಪರಮಪುರುಷನೆಂದು ತಿಳಿ!

ಆಗ ದೇವಹೂತಿಯು ಕೇಳಿದಳು—

ಪುರುಷೋತ್ತಮ! ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮತ್ತು ಪುರುಷನ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೇಳು. ಇವರೇ ಅಲ್ಲವೇ ಸ್ಥೂಲ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತರಾಗಿ, ನಿಯಮನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು? ಎನ್ನಲು ಬಗವಂತನು ಹೇಳುವನು—

ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕವಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮವು ಅವಿನಾಶಿಯು, ವ್ಯಕ್ತಾವ್ಯಕ್ತವೆಂದು ವಿಭಕ್ತವು ಆದ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖವಾಗದಿರಲು ಅವ್ಯಕ್ತವೆಂದೂ ಉಪಾದಾನರೂಪವಾದಾಗ ವ್ಯಕ್ತಾವ್ಯಕ್ತವೆಂದೂ, ಮಹದಾದಿ ಕಾರ್ಯಯುತವಾದಾಗ ವ್ಯಕ್ತವೆಂದೂ, ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುವುದು, ಹೀಗೆಯೇ ತತ್ತದಬಿಮಾನಿನಿ ಶ್ರೀದೇವಿಯೂ ಕೂಡ ತ್ರಿರೂಪಳಾಗಿರುವಳು.

ಪಂಚಬೂತಗಳು, ಪಂಚತನ್ಮಾತ್ರಗಳು, ದಶೇಂದ್ರಿಯಂಗಳು ಮನೋಹಂಕಾರ ಬುದ್ಧಿ ಮಹತ್ತು ಅಂತು ಇಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕು ತತ್ತ್ವಗಳು ಪ್ರದಾನಕಾರ್ಯವೆನಿಸುವವು. ಬೂಮಿ, ಜಲ, ಅಗ್ನಿ, ವಾಯು, ಆಕಾಶಗಳು ಪಂಚಬೂತಗಳು ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶರೂಪರಸಗಂದಗಳು ಪಂಚತನ್ಮಾತ್ರಗಳು ಶ್ರೋತ್ರ, ತ್ವಕ್, ದೃಕ್, ರಸನ, ನಾಸಿಕ, ವಾಕ್, ಕರ, ಚರಣ, ಪಾಯು, ಮೇಢ್ರವೆಂಬುವವು ದಶೇಂದ್ರಿಯಗಳು. ಮನಸ್ಸು, ಬುದ್ಧಿ, ಅಹಂಕಾರ, ಚಿತ್ತವೆಂಬುವು ಅಂತಃಕರಣ ಚತುಷ್ಟಯವು ಶ್ರೀಕೇಶವರ ಸಂಸ್ಥಾನ ವಿಶೇಷವಾದವು ಈ ಇಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕು ತತ್ತ್ವಗಳು ಕಾಲಾತ್ಮಕನಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅನನ್ಯಾಧೀನನಾಗಿರುವನು. ಅವನನ್ನು ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ತತ್ತ್ವವೆಂಬುವರು ಪ್ರಕೃತಿಬದ್ಧನಾಗಿ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರ ಗಳಿಂದ, ಮಿದ್ಯಾಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಜೀವನಿಗೆ ಹೃದಯದಲ್ಲಿದ್ದು, ಪುರುಷನಾಗಿ, ಹೊರಗೆ ಜನನ ಮರಣ ಬಯಪ್ರದನಾಗಿರುವ ಹರಿಯು ರುದ್ರಾಂತರ್ಗತನಾಗಿರುವನು. ಅವನನ್ನೇ ಕಾಲನೆಂಬುವರು ಕಾರ್ಯೋದಾಸೀನಳಾಗಿರುವ ಪ್ರಳಯಾವಸ್ಥಾವಿಶಿಷ್ಟಳಾದ ಮೂಲ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ಶ್ರೀಬೂದುರ್ಗಾರೂಪಗಳಿಂದ ಕ್ರೀಡೇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಪುಟ್ಟಿಸಿ, ಸೃಷ್ಟ್ಯಬಿಮುಖಿಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವವನೇ ಕಾಲನು ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಪುರುಷರೂಪನಿಗೆ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿ ಬಹಿಃಸ್ಥಿತನಾದ ಕಾಲರೂಪನಿಗೂ ಏನೂ ಭೇದವಿಲ್ಲ. ಸಿಸೃಕ್ಷಾಯುಕ್ತನಾದ ಮೂಲರೂಪಿ ನಾರಾಯಣನು ತನ್ನವಳಾದ ಶ್ರೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ವೀರ್ಯಾದಾನವನ್ನು ಮಾಡಲು ಹಿರಣ್ಮಯವಾದ ಮಹತ್ತತ್ತ್ವವು ಉದ್ಭವಿಸಿತು. ತಾನೂ ವಾಸುದೇವನೆಂದು ಪ್ರಾದುರ್ಭೂತನಾದನು. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಸರ್ವಜೀವರಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಿಶ್ವವನ್ನು ತನ್ನುದರದಿಂದ ಸೃಜಿಸುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಜಗದಂಕರಮಣಶೀಲನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತನ್ನ ಯೋಗ ನಿದ್ರಾಕಾರಣವಾದ ನಿಬಿಡತಮವನ್ನು ಸ್ವರೂಪಪ್ರಬೆಯಿಂದ ಕುಡಿದು ನಾಶಮಾಡಿದನು ಪೂರ್ಣಾನಂದಾದಿ ಗುಣನು, ಅಕಲಂಕನು ಆದ ವಾಸುದೇವನೇ ಮಹತ್ತತ್ತ್ವನಿಯಾಮಕನು. ಅವನಿಂದ ಮಾಯಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಮಹತ್ತತ್ತ್ವಾಬಿಮಾನಿಯಾಗಿ ಜನಿಸಿದನು ಆತನೇ ಸ್ಮರಣಶೀಲವಾದ ಚಿತ್ತಾಬಿಮಾನಿಯು ವಿಕಾರಾಲ್ಪತೆ, ಸ್ವಚ್ಛತೆ ಇವು ಚಿತ್ತಲಕ್ಷಣವಾಗಿವೆ ಉಪಾದಿಗಳಿಲ್ಲದ ಅಪ್ ತತ್ತ್ವದಂತೆ ದವಲವೂ ಆಗಿ ಜ್ಞಾನಪ್ರದಾನವಾದ ಮಹತ್ತತ್ತ್ವದಿಂದ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ

ಎನಿಸಿದ ಅಹಂಕಾರತತ್ತ್ವವು ಜನಿಸಿತು ಅದು ಮೂರು ವಿಧವು ಶಾಂತ, ಘೋರ, ಮೂಢವೆಂಬವು ಆ ಪ್ರಬೇದಗಳು ಕರ್ತೃತ್ವ ಬ್ರಮೆಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಮನಸ್ಸು, ಕರ್ಮ ಜ್ಞಾನಕಾರಣಗಳಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಜನಿಸುವ ದೇಹವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ವೈಕಾರಿಕ, ತೈಜಸ, ತಾಮಸವೆಂಬ ತ್ರಿವಿದಾಹಂಕಾರದಿಂದ ಜನಿಸಿದವು.

ಸತ್ವಾಂಶ ಪ್ರಚುರವು ಭಗವನ್ನಿಷ್ಠಾನಹಿತವು ಆದ ವೈಕಾರಿಕವು ಶಾಂತವೆನಿಸುವುದು ಇದರಿಂದ ದೇವ ಪಿತೃ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಮನುಃಸೃಷ್ಟಿಯೂ ಆಗಿದೆ.

ಸತ್ವರಜೋಂಶ ಪ್ರಚುರವು, ಘೋರ ವಿಷಯಜ್ಞಾನ ಜನಕವು, ಘೋರತರಕಾರ್ಯ ಕಾರಣವಾದ ತೈಜಸವು ಘೋರವೆನಿಸಿದೆ ಇದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ ಯಾಗಿದೆ

ತಮೋಂಶಪ್ರಚುರವಾಗಿ ಅಷ್ಟು ಜ್ಞಾನಜನಕವಾಗದಿರುವ ತಾಮಸವು ಮೂಢ ವೆನಿಸುವುದು ಇದರಿಂದ ಪಂಚಬೂತಗಳ ಮತ್ತು ತದ್ವಿಕಾರ ದೇಹಂಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯೂ ಆಗಿದೆ

ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಂಕಲ್ಪ ವಿಕಲ್ಪಗಳು ಸ್ವಬಾವವು. ನಾನಾ ವಿದ ಕಾಮಗಳಿಗದು ಮನೆ. ಸ್ಥೂಲ ಮನಸ್ಸಿನ ನಿಯಾಮಕ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನರೂಪದಿಂದ ಅಬಿವ್ಯಕ್ತನಾದ ಅನಿರುದ್ಧನೇ ತನ್ನಿಯಾಮಕನು ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯ ಪ್ರೇರಕನಾದ ಈ ಸ್ವಾಮಿಯು ಶರತ್ಕಾಲೀನ ನೀಲೋತ್ಪಲ ನೀಲನು ಪರಮಬಕ್ತರಾದ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಚತುರರಿಗೆ ಅವ್ಯಗ್ರವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಆರಾದಿಸಲು ವಶನಾಗಿ ಒಲಿಯುವನು. ಅವರೇ ಮನೋಜಯಶಾಲಿ ಗಳೆನಿವರು

ತೈಜಸಾಹಂಕಾರದಿಂದ ಬುದ್ದಿತತ್ತ್ವವು ಜನಿಸಿತು. ಕಾಚಕಾಮಲಾದಿ ದೋಷರಹಿತ ವಾದ ಚಕ್ಷುರಾದೀಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಸ್ಫುರಣದಿಂದ ವಿಶೇಷ ಜ್ಞಾನವಾಗುವುದು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವೃತ್ತಿಗಳಿಂದ ಬರುವ ಸ್ಥಿರಸಂಶಯ, ಮಿಥ್ಯಾಜ್ಞಾನ, ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನ, ಸ್ಮೃತಿ, ಅಜ್ಞಾನ ಎನ್ನುವವು ಬುದ್ದಿ ಲಕ್ಷಣವೆನಿಸಿವೆ. ಬುದ್ದಿಯ ಸ್ಮೃತಿಯು ಚಂಚಲವು ಆದರೆ ಚಿತ್ತದ ಸ್ಮೃತಿಯು ಸ್ಥಿರ

ತೈಜಸವಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂದು ಎರಡು ವಿದ. ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಕನು ಅಹಂಕಾರಿಕ ಪ್ರಾಣನು. ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ ಪ್ರೇರಕಳು ಉಮಾದೇವಿಯು

ಭಗವತ್ಪ್ರಬಾವಪ್ರೇರಿತವಾದ ತಾಮಸಾಹಂಕಾರದಿಂದ ಶಬ್ದಗುಣವು, ಅದರಿಂದ ಆಕಾಶತತ್ತ್ವವೂ ಶ್ರೋತ್ರೇಂದ್ರಿಯವೂ ಪುಟ್ಟಿದವು. ಶಬ್ದದ ಅಭಿಧೇಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇರುವಿಕೆ, ಶಬ್ದಗುಣತ್ವ, ಸರ್ವಜ್ಞನ ಜ್ಞಾಪಕತ್ವ ಇವು ಆಕಾಶಲಕ್ಷಣಗಳು. ಶ್ರೀಹರಿಯು ಆಕಾಶದಂತೆ ಶಬ್ದದಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯಲರ್ಹನಾಗಿರುವನು. ಜೀವರಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಡುವನು, ಒಳಹೊರಗೆ, ದಿಗಾದಿರೂಪವಾಗಿರುನು ಪ್ರಾಣಾಪಾನಾದಿಗಳಿಗೆ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ, ಜೀವ ರಿಗೆ ಆವಾಸವಾಗಿರುವದು ಕೂಡ ಆಕಾಶವೇ

ಆಕಾಶದಿಂದ ಸ್ಪರ್ಶಗುಣವು, ಅದರಿಂದ ವಾಯುತತ್ತ್ವವು, ಸ್ಪರ್ಶಜ್ಞಾನಜನಕವಾದ ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯವು ಜನಿಸಿದವು ಮಹತ್ವ, ಕಠಿಣತ್ವ, ಶೈತ್ಯ, ಉಷ್ಣತ್ವ ಮೊದಲಾದವು ಸ್ಪರ್ಶ ವೇದ್ಯವಾಗಿವೆ. ಚಾಲನ, ಏಕೀಕರಣ, ಸರ್ವವಸ್ತುವ್ಯಾಪ್ತಿ, ವರ್ಣಾದಿ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಶಬ್ದ ವರ್ಣಗಳನ್ನು ದೇಶಾಂತರಕ್ಕೆ ತೆಗೆದೊಯ್ಯುವದೆಂಬವು ವಾಯುವೃತ್ತಿಗಳು ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯ ಸ್ವಾಮಿಯು ವಾಯುವೇ ಇದಿಲ್ಲದೆ ಅವುಗಳ ವ್ಯಾಪಾರವೇ ನಡೆಯಲಾರದು

ವಾಯುವಿನಿಂದ ದೈವಪ್ರೇರಿತವಾಗಿ, ರೂಪಗುಣವು ಅದರಿಂದ ತೇಜಸ್ತತ್ತ್ವವು ಚಕ್ಷುರಿಂದ್ರಿಯವು ಪುಟ್ಟಿದವು ದ್ರವ್ಯಗಳ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಪ್ರಕಾಶ, ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರು ಪುದು, ಉಗ್ರತೆ ಇವು ತೇಜಸ್ಸಿನ ಸ್ವಭಾವಲಕ್ಷಣವೆನಿಸಿವೆ ಇನ್ನು ತೇಜಸ್ಸಿನ ಕರ್ಮವೆಂದರೆ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪಾಕಕರಣ, ಪಾನ, ಭಕ್ಷಣ, ಹಿಮನಿವಾರಕತ್ವ, ಶುಷ್ಕೀಕರಣ, ಹಸಿವೆ ನೀರಡಿಕೆ ಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದೆಂಬುವ ಇವೇ ಆಗಿವೆ

ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ರಸಗುಣವು, ಅದರಿಂದ ಜಲತತ್ತ್ವವು ಜಿಹ್ವೇಂದ್ರಿಯವು ಜನಿಸಿದವು. ಒಂದೇ ರಸವು ಭೌತಿಕವಿಕಾರದಿಂದ ಕಷಾಯ, ಮಧುರ, ತಿಕ್ತ, ಕಟು, ಆಮ್ಲ, ಲವಣ ವೆಂದು ಆರು ವಿಧವಾಗಿದೆ ತೋಯಿಸುವುದು, ಮುದ್ದೆಯಾಗಿಸುವುದು ಅಲಂಬುದ್ಧಿ ಜನಕತ್ವ, ಪ್ರಾಣನ, ಅಪ್ಯಾಯನ, ಬಿಂದುರೂಪತ್ವ, ತಾಪನಿವಾರಕತ್ವಗಳು ಜಲಸ್ವರೂಪ ಲಕ್ಷಣಗಳಾಗಿವೆ. ಇತರ ಭೂತಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದೂ ಜಲಲಕ್ಷಣವೇ

ಜಲದಿಂದ ದೈವಚೋದಿತವಾಗಿ ಗಂದಗುಣವು, ಅದರಿಂದ ಭೂತತ್ತ್ವವು ಗಂದ ಗ್ರಹಣ ಸಮರ್ಥವಾದ ನಾಸಿಕೇಂದ್ರಿಯವು ಪುಟ್ಟಿದವು ಒಂದೇ ಗಂದವು ಇತರ ದ್ರವ್ಯಾಂಶ ಗಳಿಂದ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಕರಂಬ, ಪೂತಿ, ಸೌರಭ್ಯ, ಶಾಂತ, ಉಗ್ರ, ಆಮ್ಲವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವುದು ಉತ್ಪಾದಕತ್ವ, ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ಥೂಲಪ್ರತಿಮೆ ಎನಿಸಿರುವುದು. ಮೂರ್ತದ್ರವ್ಯಗಳ ದಾರಣೆ, ಅತಿಶಯ ವ್ಯಕ್ತಿಮತ್ವ, ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಶರೀರಗತಗುಣವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಇವು ಪೃದಿವೀ ಸ್ವರೂಪವೃತ್ತಿಗಳಾಗಿವೆ ಶಬ್ದವಿಷಯವು ಶ್ರೋತ್ರವು, ಸ್ಪರ್ಶವಿಷಯವು ತ್ವಕ್ ಎಂಬ ಇಂದ್ರಿಯವು. ಚಕ್ಷುಸ್ಸೇ ರೂಪವಿಷಯವು ಜಲವು ರಸಗುಣ ವಿಷಯವು. ಪೃದಿವಿಯು ಗಂದವಿಷಯವೆನಿಸಿದೆ ಆದರೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಶಬ್ದವು ವಿಶೇಷ ಗುಣವಾದರೆ ವಾಯುವಿಗೆ ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶಗಳು, ತೇಜಸ್ಸಿಗೆ ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶರೂಪಗಳು, ಜಲಕ್ಕೆ ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶ ರೂಪರಸಗಳು, ಪೃಧ್ವಿಗೆ ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶರೂಪರಸಗಂದಗಳು ಪರಾನ್ವಯದಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಂಕ್ರಮಿಸಿ ಬರುವವು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಆಕಾಶಾದಿಗಳ ಗುಣಗಳು ಪೃಧ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವವು

ಮಹದಾದಿ ತತ್ತ್ವಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನೂ ವಿರಾಟ್‌ಪುರುಷ ಶರೀರವನ್ನೂ ಸೃಜಿಸಲು ಸ್ವತಃ ಸಂಯೋಜನಶಕ್ತಿಯು ಇಲ್ಲದೆ ಅಚೇತನವಾಗಿ, ಬೇರೆಯಾಗಿರಲು, ಕರ್ಮಗುಣೋಪೇತನಾದ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನು ಆ ತತ್ತ್ವದೇವತೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿತನಾಗಿ, ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು ಶ್ರೀದೇವಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಪ್ರೇರಿಸಿದ ಕೂಡಲೇ, ಆ ತತ್ತ್ವಗಳು ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ದವು ಅದರಲ್ಲಿ ಅಚೇತನವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪುರುಷರೂಪದಿಂದ

ಬ್ರಹ್ಮಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾದುರ್ಭವಿಸಿದನು ವಿಶೇಷಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನು ವಿರಾಟ್ ಎನಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಮಾನಿಯಾದನು. ಹತ್ತರಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುವ ತೋಯಾದ್ಯಾವರಣಗಳಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟವು, ಮೇಲೆ ತ್ರಿಗುಣ ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಆವೃತವು, ಒಳಗೆ ಚತುರ್ದಶ ಬುವನ ವಿಶಿಷ್ಟವು ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವು ವಿಶೇಷ ವೆನಿಸಿದೆ ಹರಿಸನ್ನಿದಾನ ವಿಶಿಷ್ಟವೂ ಆಗಿ ಪ್ರತಿಮೆಯಂತೆ ಇದೆ, ಆದ್ದರಿಂದಲೂ ವಿಶೇಷ ವೆನಿಸಿದೆ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದ ಹಿರಣ್ಮಯಾಂಡಕೋಶವನ್ನು ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಹರಿಯು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆಂಬ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಲ್ಲಿ ಮುಖಾದಿ ವಿವರಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತವನ್ನಾಗಿಸಿದನು ಇಂತು ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಮುಖದಲ್ಲಿ ವಾಕ್ಕು, ತದಬಿಮಾನಿ, ವಹ್ನಿಯು ಜನಿಸಿದರು ಒಂದೊಂದು ಸಲ ತದಬಿಮಾನಿ ದೇವನು, ಆ ದೇವನ ದೇಹವು ತದಂತರ್ಗತ ಹರಿಯು, ಪುಟ್ಟಿದವೆಂದು ತಿಳಿ. ನಾಸಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವು ತದಬಿಮಾನಿ ನಾಸಿಕ್ಯವಾಯುವು, ಪ್ರಾಣದಿಂದ ಪ್ರಾಣಶಕ್ತಿಯು ಪ್ರಾಣದೇವನು, ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಚಕ್ಷುಸ್ಸೂರ್ಯರೂ, ಕಿವಿಗಳಿಂದ ಶ್ರೋತ್ರ ದಿಗ್ದೇವತೆಗಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮನ ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯದಿಂದ ರೋಮಾದಿಗಳು ಸ್ಪರ್ಶಪ್ರಾಣರೂ, ಓಷದಿಗಳೂ ಪುಟ್ಟಿದರು ಶಿಶ್ನದಿಂದ ರೇತಸ್ಸೂ ಜಲಗಳೂ, ಗುದೇಂದ್ರಿಯದಿ ಅಪಾನ, ಮೃತ್ಯುಗಳೂ, ಹಸ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಬಲವು ಇಂದ್ರನು, ಪಾದಗಳಿಂದ ಗಮನವು ಯಜ್ಞನು, ಯಜ್ಞಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಹರಿಯು ಜನಿಸಿದರು ಬ್ರಹ್ಮ ಶರೀರ ನಾಡಿಗಳಿಂದ ರಕ್ತವು ನದಿಗಳು, ಉದರವೇರ್ಪಡಲು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಸಿವೆ ನೀರಡಿಕೆಗಳು, ಸಮುದ್ರವು, ಹೃದಯದಿಂದ ಮನಸ್ಸು, ಚಂದ್ರಮನು, ಚಿತ್ತದಿಂದ ವಿರಿಂಚನು ಪುಟ್ಟಿದರು. ಚೈತನ್ಯವೆಂಬ ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಚೈತ್ಯನೆಂಬ ಹರಿಯು ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವನು ಈ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಪುರುಷಶರೀರವನ್ನು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೇ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿ ಗೋಲಕಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಮೇಲಕ್ಕೆಬ್ಬಿಸಿ ನಿಲ್ಲಿಸಲು ಶಕ್ತರಾಗಲಿಲ್ಲ

ವಹ್ನಿ ಮಾತಾಡಿಸಲು, ನಾಸಿಕ್ಯವಾಯುವು ಮೂಸಿನೋಡಲು, ಸೂರ್ಯನು ನೋಡಲು, ದಿಗ್ದೇವರು ಕೇಳಲು, ಓಷಧೀ ದೇವನು ಮುಟ್ಟಲು, ಜಲವು ಶಿಶ್ನದಿಂದ ಪುಟ್ಟಿಸಲು, ಮೃತ್ಯುವು ಸಾಯಿಸಲು, ಇಂದ್ರನು ಬಲನೋಡಿಸಲು, ವಿಷ್ಣುವು ಬೇಕಾಗಿ ಜಯಂತಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ನಡೆಯಲು, ನದೀದೇವರು ಹರಿಯಲು, ಸಮುದ್ರವು ನೀರಡಿಕೆ ಪುಟ್ಟಿಸಲು, ಚಂದ್ರನು ಮನದಿ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಲು, ಗುರುವು ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನಿಶ್ಚಯಿಸಲು, ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ರುದ್ರನು ಅಭಿಮಾನ ಪುಟ್ಟಿಸಲು, ಕೈಲಾಗದೆ ನಿರ್ವಿಣ್ಣರಾಗಿ ನಿಂತರು.

ಆಗ ಚೈತನ್ಯನಾಮಕ ಹರಿಸನ್ನಿಧಾನವಿಶಿಷ್ಟ ಬ್ರಹ್ಮನು ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ವಿರಾಟ್ ಶರೀರವು ಸಲಿಲದಿಂದ ಎದ್ದುನಿಂತಿತು. ಪಾದಮಾನೀ ವಿಷ್ಣುವು ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಗಳ ಜೀವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟು ತತ್ತ್ವಗಳ ಯದಾರ್ಥಜ್ಞಾನವಾಗಲೆಂದು ತಾನಾಗಿ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನಾದ ಆ ಹರಿಯೇ ನಿಲ್ಲದಿರೆ, ಪ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯ ಮನೋಬುದ್ಧಿ ನಿಯಾಮಕರು ಆಯಾ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಸಲಾರದೇ ಇದ್ದು

ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂತರ್ಯಾಮಿಯ ಪ್ರವೇಶವಾದ ಮೇಲೆ ಸ್ವಸ್ವವ್ಯಾಪಾರ ದುರೀಣರಾದರೋ ಅಂತಹ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನೆನಿಸಿ ಇರುವನೆಂದು ಜ್ಞಾನ, ಬಕ್ತಿ, ವೈರಾಗ್ಯಗಳಿಂದ ಉಪಾಸಿಸಿದವನೇ ಜ್ಞಾನಿಯು. ಆ ಶ್ರೀಹರಿದಾಸನೇ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು.

೨೮. ಪರತತ್ತ್ವಪ್ರಾಪ್ತಿ ಸಾದನ; ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷ ವಿವೇಕ

ಶ್ರೀ ಕಪಿಲನು ಹೇಳಿದನು—

ಜೀವಪರಮಾತ್ಮರು ಒಂದೇ ಶರೀರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಜೀವನಿಗೆ ಇರುವಂತೆ ತದ್ಗತ ದುಃಖಾದಿ ಭೋಗವು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಇಲ್ಲ. ಅವನು ಪೂರ್ಣನು ಸತ್ವಾದಿ ಗುಣರಹಿತನಾದ ಕಾರಣ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಸುಖದುಃಖಗಳಾಗಲೀ, ಜನನಮರಣಾದಿಗಳಾಗಲಿ, ಈಶನಿಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಜೀವನು ಶರೀರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ನಾನೇ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕರ್ತನೆಂದು ತಿಳಿಯುವನು. ಶ್ರೀಶನು ಸ್ವತಂತ್ರಕರ್ತನಾಗಿರುವನೆಂಬ ಸತ್ಯವನ್ನೇ ಮರೆತುಬಿಡುವನು. ಆಗ ಅವನಿಗೆ ದುಃಖಾದಿ ಭೋಗವಾಗುವುದು. ಅಭಿಮಾನವು ಮನಸ್ಸಿನ ಕಾರ್ಯ, ಜೀವನು ಅಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಂತೆ ವಿಷಯಾಸಕ್ತನಾಗಿ ಕರ್ಮಫಲವಾಗಿ ಬಂದ ದೇವದಾನವಮಾನವಬೇದಭಿನ್ನವಾದ ವಿವಿದ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಆನಂದರಹಿತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ನಾನು ಸುಖಿ, ನಾನು ದುಃಖಿ, ಎಂಬ ಅನುಭವವು ಜೀವನದಲ್ಲ. ಆದರೂ ವಿಷಯದ್ಯಾನದಿಂದ ಆಸಕ್ತನಾಗಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ತತ್ಫಲರೂಪ ಸಂಸಾರವನ್ನು, ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಗರ್ದಭಾರೋಹವನ್ನಂತೆ ಪೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಸ್ವಪ್ನ ನಿದ್ರೆಗಳಿಂದ ಎಚ್ಚೆತ್ತವನಂತೆ ಕಂಡ ವಿಷಯಗಳು ನಿಷ್ಫಲವು ಮತ್ತು ಅನಿತ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಆ ವಿಷಯದ್ಯಾನವನ್ನು ಬಿಡಲು, ವಿಷಯಗಳನ್ನು, ಅವನೊಡ್ಡುವ ಸಂಸಾರವನ್ನು, ಅದರಿಂದ ಬರುವ ಮರಣಾದ್ಯನರ್ದಾಗಮವನ್ನು, ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಮೆಲ್ಲಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸಿ, ತೀವ್ರವಾದ ವಿರಕ್ತಿಯನ್ನು ವಹಿಸಿ, ಹರಿಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಜೀವನು ಮನೋಜಯವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಯಮಾದಿ ಯೋಗಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಾ ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರಣವದಿಂದ ಜಪಿಸಿ ದ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಬೂತಹಿತವಾದ ಸತ್ಯವನ್ನು ನುಡಿಯಬೇಕು. ನನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು. ವಿಷ್ಣು ವೈಷ್ಣವದ್ವೇಷವನ್ನು ಮಾಡದೆ, ಹರಿಯು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಇರುವನೆಂದು ತಿಳಿದು, ಆಯಾ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಯೋಗ್ಯತಾನುಕೂಲವಾಗಿಯೇ ನೋಡಿ ನಡೆಯಬೇಕು. ಸ್ವಧರ್ಮದಲ್ಲಿದ್ದು ವಿಷಯಸಂಗಿಸಂಗವನ್ನು ಮಾಡದೆ ಯೋಗ್ಯೋಪಾಸನೆಯನ್ನು ಗೈಯುತ್ತಾ ಹರಿರತನಾಗಬೇಕು. ದೈವದಿಂದ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ತೃಪ್ತಿಪೊಂದಿ, ಮಿತಹಿತಬೋಜಿಯಾಗಿ, ವಿವೇಕಿಗಳ ಒಡನಾಡುತ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರಮನನಶೀಲನು ಮದ್ಭಕ್ತನು ಆಗಬೇಕು. ಸಜ್ಜನರಿಗಾಪತ್ತು ಬಂದಾಗ ಅವರನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ಪೊರೆಯಬೇಕು. ಮಿತ್ರದೇವತಾಕ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಸಜ್ಜನರಲ್ಲಿ ಕೃಪೆತೋರಬೇಕು. ಮನಸ್ಸನ್ನು ವಶದಲ್ಲಿಡಬೇಕು. ಪುತ್ರಾದ್ಯನುಬಂಧ ಸಹಿತ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ನನ್ನದು

ನಾನು ಎಂಬ ದುರಭಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಯದಾವನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷರ ವಿವೇಕವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕು. ದೂರೀಭೂತವಿಷಯನು, ದುಶ್ಯಾನ್ಯಕಲಂಕರಹಿತನು ಆಗಿ ಬಿಂಬನಾದ ಹರಿಯನ್ನು ಸ್ವರೂಪಾಂತಃಕರಣದಿಂದ, ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಕಣ್ಣಿಂದ ನೋಡಿ ದಂತೆ, ತಿಳಿದು ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕು. ಪ್ರಾಣಾದಿ ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರಸಾದವೂ ಸಂಪಾದ್ಯವೇ ಸರಿ! ಆಗ ಜೀವನು ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮ ಒಂದುಳಿದು, ಅದೂ ನಷ್ಟವಾದ ಮೇಲೆ ದೇವಯಾನದಿಂದ ವಿರಿಂಚಲೋಕವನ್ನು ಸೇರುವನು. ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಲಯ ವಾದಾಗ, ಅನಿರುದ್ಧನ ದ್ವಾರಾ ವಿರಿಂಚನನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಕೂಡಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಬಂಧುವಾದ ಸರ್ವ ನಿಜರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಸಮನಾದ, ಸಮಾಧಿಕರಹಿತನಾದ, ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ, ವ್ಯಾಪ್ತನಾದ, ಸರ್ವಾಧಾರನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸುಖಿಸುವನು ಇಂತು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾದಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗಳು ಬಿಂಬರೂಪೀ ಹರಿಯನ್ನು ನೋಡಿಸುವುದನ್ನು ಕೇಳಿರುವೆ ಅಂಬ! ಈಗ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗಳು ಬಿಂಬನೆಂತು ನೋಡಿಸುವುವೋ ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಜಲದಿ ಮೂಡಿದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವು ನೋಡಿ ಸ್ಥಲದಿ ನಿಂತ ಪುರುಷಮುಖವು ಜಲ ದಲ್ಲಿದ್ದ ನಿಜಾಭಾಸದಿಂದ ದಿವಿಸ್ಥಿತ ಸೂರ್ಯನು ಜ್ಞಾಪ್ಯವಾಗುವಂತೆ, ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ದರ್ಶನ ದಿಂದ ಬಿಂಬಜ್ಞಾನವಾಗುವುದು ಪ್ರತಿಬಿಂಬವು ಬಿಂಬಸದೃಶವು, ತದಧೀನವು, ಆದರೂ ತದ್ಭಿನ್ನವೇ ನೋಡು ಭೂತೇಂದ್ರಿಯ ಮನೋನಿಯಾಮಕರಾದ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವರು ಅಹಂಕಾರಾತ್ಮಕ ಶೇಷನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬರು ಶೇಷನು ಪ್ರಾಣಪ್ರತಿಬಿಂಬನು. ಪ್ರಾಣನು ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯ ಪ್ರತಿಬಿಂಬನು. ಹರಿಯು ಸರ್ವಬಿಂಬನು ಮತ್ತು ಸರ್ವೇಶನಾಗಿರುವನು

ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವ ಭೂತಸೂಕ್ಷ್ಮೇಂದ್ರಿಯಮನೋ ಬುದ್ಧಿಗಳು ನಿದ್ರಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡದಿರುವಾಗಲೂ, ಉತ್ಫುಲ್ಲಕಮಲ ಲೋಚನನಾಗಿರುವ ಸಾಕ್ಷಿಯೇ ಸರ್ವಜ್ಞನು. ಅವನಿಗೆ ಅಜ್ಞಾನವು ಎಂದೂ ಸಂಭವಿಸುವು ದಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಭಿನ್ನಶರೀರವಿಲ್ಲ ತತ್ಕೃತ ಅಹಂಕಾರವೂ ಇಲ್ಲ ಜೀವನಾದರೋ ಹಾಗಲ್ಲ; ನಷ್ಟವಾಗದಿದ್ದರೂ ನಷ್ಟವಿತ್ತನಂತೆ ಆತುರನಾಗಿ, ಮನೋವ್ಯಾಪಾರವಾದ ಅಹಂಕಾರ ನಶಿಸಿರಲು, ತಾನು ಇಲ್ಲದವನಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಅಂತೆಯೇ ಅಲ್ಪಜ್ಞನೆನಿಸು ತ್ತಾನೆ. ಜೀವ-ಪರಮಾತ್ಮರ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವನ್ನಿಂತು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ವಿಷ್ಣುವಾದ ಮೂಲವನ್ನು ನಂಬಿ, ಶರಣಾಗತನಾಗಲು ನಾನು ನಾನೆಂಬ ಅಹಂಕಾರ ಉಳ್ಳ ಜೀವನ ಸ್ಥಿತಿ ಹೇತುಭೂತನು ಅಂತಹ ಪ್ರತೀತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವವನು ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ದಯಪಾಲಿಸುವವನಾಗುವನು

ಎಂದು ಹೇಳಲು ದೇವಹೂತಿಯು ಕಪಿಲನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡಳು—

ಪಾಪ ಪುಣ್ಯ ರೂಪ ಉಭಯ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವ ಪುರುಷನನ್ನು ತ್ರಿಗುಣ ಪ್ರಕೃತಿ ಎಂದಿಗೂ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುವುದು. ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷನು ನಿತ್ಯರು ಮತ್ತು ಅನ್ಯೋನ್ಯಾಶ್ರಯರು. ಶರೀರವಿಲ್ಲದ ಜೀವನು ಚೇಷ್ಟಾಮಾತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಲಾರನು ಜೀವನವಿಲ್ಲದ ಪ್ರಕೃತಿಮಯ ಶರೀರವು ಅಚೇತನವಾಗಿ ಬಿದ್ದಿಹುದು. ಗಂಧಗುಣವನ್ನು

ಬಿಟ್ಟು ಭೂಮಿಯು ಬೇರೆಯಿರುವುದೇ? ಇಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ಪ್ರಕೃತಿ ಜೀವರ ಸಂಬಂದವು ಅವಿನಾಭೂತವಾಗಿದೆ. ಪುರುಷನೋ ಅಸ್ವತಂತ್ರಕರ್ತನು. ಕರ್ಮಫಲ ರೂಪಸಂಸಾರವೋ ಪ್ರಕೃತಿಯದು. ಅಂದಮೇಲೆ ಈ ಜೀವನಿಗೆ ಬಂಧಮೋಕ್ಷವು ಹೇಗಾಗುವುದು? ನಿತ್ಯ ತತ್ತ್ವವಿಚಾರದಿಂದ ಬಂದ ಭಯವು ಒಂದು ಸಲ ಹೋದರೂ ಸಂಶಯರೂಪ ಮನೋ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಭಯವು ಪುನಃ ಬಂದೇ ಬರುತ್ತೆ ಅಲ್ಲವೇ?

ಎನ್ನಲು ಶ್ರೀ ಕಪಿಲನು ಹೇಳಿದನು—

ಅಂಬ! ಫಲಾಭಿಸಂಧಿರಹಿತವಾಗಿ, ನಿರಂತರವಾಗಿ, ಅನುಷ್ಠಿಸಿದ ಶುದ್ಧವಾದ ಧರ್ಮದಿಂದ ಮನಶ್ಶುದ್ಧಿಯಾಗುವುದು. ಚಿರಕಾಲೀನ ವೇದಾಂತ ಶ್ರವಣದಿಂದ ಭಕ್ತಿ ದೃಢವಾಗುವುದು. ಬಲಿಷ್ಠವಾದ ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ, ಅಷ್ಟಾಂಗ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನ ಏಕಾಗ್ರತೆ ಸಂಭವಿಸುವುದು. ಆಗ ಅಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ವಿಷ್ಣ್ವಾದಿ ದೇವತಾನುಗ್ರಹ ವಾಗುವುದು. ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಸುಡಲ್ಪಟ್ಟ ಕಟ್ಟಿಗೆ ತಾನೂ ಉರಿದು, ಸಮೂಲವಾಗಿ ನಷ್ಟವಾಗುವಂತೆ, ಜೀವನ ಪ್ರಕೃತಿಬಂದವು, ಅಹರ್ನಿಶವೂ ಬಿಡದೆ ಮಾಡಿದ ಶ್ರವಣಾದಿ ಸಾದನ ಜಾತದಿಂದ ಮೆಲ್ಲಗೆ ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗುವದು, ವಿಷಯಗಳ ಅನಿತ್ಯತ್ವ ಹೇಯತ್ವಾದಿ ದೋಷಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಸಾಕೆಂದೆನಿಸಿದಾಗ ನಷ್ಟವಾಗೇ ಆಗುವದು. ಇನ್ನು ಆನಂದಾತ್ಮಕನಾಗಿ, ಅಚ್ಛೇದ್ಯ ಅಕ್ಲೇದ್ಯಾದಿ ಸ್ವರೂಪ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ತನ್ನ ಬಿಂಬನಾದ ಶ್ರೀಹರಿ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಸಮರ್ದನಾದ ಜ್ಞಾನಿಜೀವನಿಗೆ ಬಂದವೆಂತಿರುವುದು? ಮಲಗಿ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುವವನಿಗೇ ವ್ಯಾಘ್ರ ಚೋರಾದಿ ಭಯವು! ಎಚ್ಚತ್ತಿರುವವನಿಗೆ ಆ ಬಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಸಾಮಾದಿಯೂ, ಮದಂತವೂ ಆದ ತತ್ತ್ವಗಳ ಯದಾರ್ಥಜ್ಞಾನ ದಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲೇ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟ ನನ್ನ ಬಕ್ತನಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಬಂದವು ಏನೂ ಮಾಡಲಾರದು. ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಯು ಬಹುಜನ್ಮಗಳ ಸಾದನೆ ಮಾಡಿ ಸತ್ಯಲೋಕಾದಿ ಸಮಸ್ತವು ಅಸಾರವು ಅನಿತ್ಯವೆಂದರಿತು, ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಉಪಾಸಿಸುವನು. ಚೆನ್ನಾಗಿ ನನ್ನ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಪೊಂದುವನು. ಆಗ ನನ್ನ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸಂಶಯಗಳಿಲ್ಲದೆ ವೈಕುಂಠಾದಿ ನನ್ನ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದುರ್ಭೂತ ನಿಜಸ್ವರೂಪ ನಾಗಿ ಸುಖಿಸುವನು. ಲಿಂಗ ಶರೀರವೇ ನಷ್ಟವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆಗ ಮುಕ್ತಜೀವನು ಮತ್ತೆ ಸಂಸಾರಬಯವನ್ನು ಪೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

ಇಂತು ಸಾದನ ಸಿದ್ಧನಾದವನು ಸಾನೇ ಕೊಡಲಾಗಿ, ಅಷ್ಟಾಂಗ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಬರುವ ಅಣಿಮಾದಿ ಸಿದ್ಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗದೆ, ನನ್ನನ್ನೇ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಜಿಸಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಕೊಡುವೆನು. ಪುನರಾವೃತ್ತಿ ಲಕ್ಷಣ ಮೃತ್ಯುಮುಖದಿಂದ ಅವನನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಬಿಡುವೆನು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಸಿದ್ಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾದರೂ ಮೋಕ್ಷವು ವಿಲಂಬಿತ ವಾಗುವುದು. ಅಷ್ಟೇ ಹೊರತು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಬಕ್ತಿ ಎಂದಿಗೂ ವ್ಯರ್ಥವಲ್ಲ.

೨೯. ವೈಷ್ಣವ ಯೋಗ

ಭಗವಾನ್ ಕಪಿಲನು ಹೇಳಿದನು—

ಮನಸ್ಸು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ನೋಡಲು ಸುಲಬವಾದ ಯೋಗವನ್ನು ಯೋಗವಲದನಾದ ನನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳು ಯೋಗವು ಜ್ಞಾನನಾದನವು. ಅದು ಸಿಗ ಬೇಕಾದರೆ ಸ್ವದರ್ಮಾಚರಣವನ್ನು ಯದಾಶಕ್ತಿ ಮಾಡುವುದು, ವಿರುದ್ಧ ಸರ್ವದರ್ಮ ಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದು, ಯದೃಚ್ಛಾಲಾಬಸಂತುಷ್ಟಿ, ಬಗವದ್‌ಜ್ಞಾನಿಜನರ ಸೇವೆ, ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮಪರಿತ್ಯಾಗ, ನಿವೃತ್ತಿದರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನ, ವಿಹಿತಮಿತಬೋಜನ, ಹರಿಕ್ಷೇತ್ರದರ್ಶನ, ಶಾಸ್ತ್ರನಿಷಿದ್ಧಹಿಂಸಾವರ್ಜನ, ಬೂತಹಿತಕದನ, ಚೌರ್ಯವರಿವರ್ಜನ, ಶರೀರಪೋಷಣ ಮಾತ್ರಪರ್ಯಾಪ್ತಅರ್ದಸಂಪಾದನ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ, ಉಪವಾಸ, ಶಾಸ್ತ್ರಪರ್ಯಾ ಲೋಚನ; ಆಂತರ್ಬಾಹ್ಯ ಶೌಚ, ಬ್ರಹ್ಮಯಜ್ಞ, ವೇದಾದ್ಯಯನ, ನಿತ್ಯಪೂಜಾ, ಮಂತ್ರ ಜಪ, ಆಸನಜಯ, ವೈಷ್ಣವಸಿದ್ಧಾಂತದೀಕ್ಷಾ, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ, ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರ, ಹರಿ ವಿಷಯ ಕೇಂದ್ರಿಯ ನಿರೂಢಿ, ಹರಿಪಾದಮಾರಭ್ಯ ಮಂದಹಾಸ ಪರ್ಯಂತ ಏಕೈಕಾವಯವ ಧಾರಣಾ, ಶ್ರೀಹರಿ ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿ ಕರ್ತೃತ್ವ ಚಿಂತನ, ಹರಿವಿವಶ ಮನನ್ಸು ಇವೇ ಮೊದಲಾದವು ಯೋಗಮಾರ್ಗಗಳು ಅಸಜ್ಜನ ಸಂಗದಿಂದ ದುಷ್ಟವಾದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಬುದ್ಧ್ಯದೀನವನ್ನಾಗಿಸಿ ಆಲಸ್ಯ ಪ್ರಮಾದಗಳಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರಾಣಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗವನ್ನು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು.

ಶುಚಿಯಾದ ದೇಹದಲ್ಲಿ, ಸ್ಥಿರವಾದ ಆಸನದಲ್ಲಿ, ಕೂತು ಸ್ವಸ್ತಿಕ ಪದ್ಮಾದಿ ಆಸನ ವನ್ನವಲಂಬಿಸಬೇಕು. ಋಜುಕಾಯನಾಗಿ ಯೋಗಾಬ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು ಇತರಾಲೋಚನೆ ಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಮನವು ಚಂಚಲವಾಗದೆ ಇರುವಂತೆ, ಪೂರಕ ಕುಂಬಕ ರೇಚಕಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿ ಜಿತಶ್ವಾಸನಾದ ಯೋಗಿಗೆ ಪ್ರಾಣಾನುಗ್ರಹವಾಗುವುದು ಆಗ ಅವನು ನಿಷ್ಪಾಪನಾಗುವನು ವಾಯು ವಹ್ನಿಗಳಲ್ಲಿಟ್ಟು ಊದಲು, ಸ್ವರ್ಣದಲ್ಲಿರುವ ತಾಮ್ರಾದಿಲೋಹ ಮಲವು ಸುಟ್ಟುಹೋಗುವಂತೆ, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದಿಂದ ರಾಗಾದಿ ದೋಷಗಳೂ, ದಾರಣದಿಂದ ಜನ್ಮಾಂತರಕೃತ ಪಾಪಗಳು, ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರದಿಂದ ದುಸ್ಸಂಗ ದುರಿತಗಳು, ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸತ್ವಾದಿ ಗುಣಗಳು ನಾಶ ಹೊಂದುವುವು. ಆಗ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಪ್ರಯತ್ನವಿಲ್ಲದೆ ಸಮಾಹಿತವಾಗಿ ಮನವು ಭಗವಂತನ ಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಕಂಡು ಆನಂದ ತುಂದಿಲವಾಗುವುದು

ಪ್ರಸನ್ನವದನಕಮಲನು, ಪದ್ಮನಯನನು, ನಿಲೋತ್ಪಲಶ್ಯಾಮನು, ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾ ದರನು, ಪಂಕಜಕಿಂಜಲ್ಕಪೀತದುಕೂಲನು, ವನಮಾಲನು, ಶ್ರೀವತ್ಸಾಂಕಿತವಕ್ಷನು, ತ್ರಿಜಗದದ್ಯಕ್ಷನು, ಕೌಸ್ತುಬಾಮುಕ್ತಕಂದರನು, ಪರಾರ್ಘ್ಯಹಾರಕಿರೀಟವನಮಾಲಾಂಗದ ನೂಪುರನು, ಕಾಂಚೀಕಲಾಪವಿಲಸನ್ನಿತಂಬನು, ಲಾಲಿತಜಗದಂಬನು, ಹೃದಯಕಮಲ ನಿಲಯನು, ದರ್ಶನೀಯನು, ಶಾಂತನು, ಮನಃಕಾಂತನು, ಸದಾಪೀಚ್ಯದರ್ಶನನು,

ಸರ್ವಲೋಕಪಾಪಕರ್ಶನನು, ಬಕ್ತನಮಸ್ಕೃತನು, ಯಶೋವಿಸ್ತೃತನು, ಅನುಗ್ರಹಕಾತರನು, ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕಶಿಖಾಮಣಿಯು ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ದ್ಯಾನಿಸು ಸಮಗ್ರಾಂಗದ್ಯಾನವು ಲಬಿಸುವವರೆವಿಗೂ ಏಕಾವಯವವನ್ನು ದ್ಯಾನಿಸು ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತನು, ಅನಂತಾಸನದಿ ಕೂತಿರುವನು, ಶ್ವೇತದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಹನೆಂದು ಅದಪಾ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ದರ್ಶನೀಯ ರೂಪದಿಂದ ದ್ಯಾನಿಸು. ಪಾದದಿಂದಾರಂಬಿಸಿ ಏಕೈಕಾವಯವ ದ್ಯಾನವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವೆನು.

ವಜ್ರಾಂಕುಶಧ್ವಜಪದ್ಮಾದಿ ಶುಭಲಾಂಚನದಿಂದ ಕೂಡಿ ಬಕ್ತರ ಹೃದಯಾಂದಕಾರ ವನ್ನು ಉತ್ತುಂಗರಕ್ತವಿಲಸನ್ನಖಚಂದ್ರಮಂಡಲ ಚಂದ್ರಿಕೆಯಿಂದ ದೂರಮಾಡುವ ಭಗವಚ್ಚರಣಾರವಿಂದವನ್ನು ದ್ಯಾನಮಾಡು!

ಅತಿಶಯ ಪಾವನವೆನಿಸಿದ ಯಾವನ ಪಾದದಿಂದ ಪುಟ್ಟಿಬಂದ ಪವಿತ್ರಮಂದಾಕಿನಿ ಯನ್ನು ದರಿಸಿ ಶಿವನು ಅತ್ಯಂತ ಪುಣ್ಯಬಾಜನನಾದನೋ ಅಂತಹ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಬಕ್ತಪಾಪ ಪರ್ವತವಜ್ರನೆನಿಸಿದ ಚರಣಾರವಿಂದವನ್ನು ಬಹುಕಾಲ ದ್ಯಾನಿಸು

ಸುವರ್ಣಭುಜವಿನ್ಯಸ್ತವು, ಬಲಪ್ರಶಸ್ತವು, ಅತಸಿಕಾಕುಸುಮ ಶೋಭಿಯು ಆದ ಹರಿಯ ಊರುದ್ವಯವನ್ನು ಪೀತಾಂಬರೋಪರಿದ್ಯತ ಕಾಂಚೀಕಲಾಪಶೋಬಿತನಿತಂಬ ವನ್ನೂ ದ್ಯಾನಿಸು.

ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕೋಶಾಧಾರವು, ಬ್ರಹ್ಮನಿವಾಸಿಲೋಕ ಕಮಲಜನ್ಮಬೂಮಿಯು ಆದ ನಾಬಿಸರವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರಹಾರಮಯೂಖಧವಲಿತ ಮಹೇಂದ್ರ ನೀಲಪ್ರಬಾಬಾಸಮಾನ ಪ್ರಶಸ್ತವಕ್ಷವನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ವಸಿಸಿ ಜನರ ಮನೋನಯನಾಬಿರಾಮಳಾಗಿ ಆನಂದಪ್ರದಳಾದ ಶ್ರೀದೇವಿಯ ಶ್ರೀವತ್ಸವನ್ನು ಕೌಸ್ತುಬಮಣಿಯನ್ನು ದ್ಯಾನಮಾಡು.

ಮಂದರಗಿರಿಮಥನಶೋಭಿತವು, ಅಂಗದಕಂಕಣಾಂಗುಲೀಯಕಾದಿ ಬೂಷಣ ಭೂಷಣವು, ಲೋಕಪಾಲರ ರಕ್ಷಣಚಣವು ಆದ ಹರಿಕರಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸು ಅಂಬ! ಅಸಹ್ಯವೀರ್ಯವಾದ ಸುದರ್ಶನವನ್ನು ಕರಸರೋರಾಜಹಂಸವೆನಿಸುವ ಪಾಂಚಜನ್ಯವನ್ನು ದಾನವಭಟರಕ್ತವಮನಕಾರಿ ಕೌಮೋದಕಿಯನ್ನು ಶ್ರೀದೇವಿಯೇ ನಿತ್ಯಸುಖರಕ್ತಳಾಗಿ ಆಲಿಂಗಿಪಳೆಂಬಂತಿರುವ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನೇ ತಂದೆಯ ಕಂಠಸೀಮಾವಲಂಬಿಯಾಗಿ ಬಿಡೆನೆಂಬಂತಿರುವ ಮಣಿಯನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿ ವಂದಿಸು

ಭಕ್ತರ ಸಮೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಅವರ ಆರ್ತಿಯನ್ನು ಹರಿಸಲು ಅವತರಿಸುವ ಶ್ರೀಶನ ವದನಾರವಿಂದವನ್ನು ವದನಾರವಿಂದಶೋಭಿ ಮಕರಕುಂಡಲಗಳನ್ನು ಸುಂದರ ಮಂದಹಾಸ ವನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡು.

ಸಾಕ್ಷಾಚ್ಛ್ರೀದೇವಿಯು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವ, ಮಂಗಲ ಕಟಾಕ್ಷಪ್ರಸರಕರುಣಾರಸ ಪೂರ್ಣವಾದ, ನೀಲಾಲಕಭ್ರಮರಸೇವಿತವಾದ, ಮತ್ಸ್ಯದ್ವಯಾಚ್ಛಶೋಭಾಜಯಶಾಲಿ ಯಾದ, ದ್ಯಾತೃಮನಃಸಂಕಲ್ಪ ವಿತರಣಕುಶಲ ಬ್ರೂಬಂಗಮಂಗಲವಾದ ನೇತ್ರದ್ವಂದ್ವವನ್ನು ಚಿಂತಿಸು.

ಅದಿಕ ಕೃಪಾಪರಿಪೂರ್ಣಕಟಾಕ್ಷವು, ಸಾಂಸಾರಿಕ ಘೋರತಾಪತ್ರಯ ನಿರ್ಮೂಲನ

ದಕ್ಷವು, ಮಂದಹಾಸಶೋಭಿಯು, ಪ್ರಸಾದಪರಿಸೂಚಕವೂ ಆದ ಸ್ವಾಮಿಯ ನೋಟವನ್ನು ಚಿರಧ್ಯಾನ ವಿಷಯವನ್ನಾಗಿಸಿ ಧನ್ಯಳಾಗು.

ಪ್ರಣತಲೋಕ ತೀವ್ರಶೋಕ ಸಾಗರ ಶೋಷಕವಾದ ಹಾಸವನ್ನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಮನ್ಮಥನನ್ನೂ ಮೋಹಿಸುವಂತೆ ರಚಿತವಾದ ಭ್ರೂಮಂಡಲವನ್ನು ಚಿಂತಿಸು ಅಧರ ಬಿಂಬ ರಕ್ತಿಮಾರಂಜಿತಸಿತಕುಂದ ಶೋಭಿದಂತ ಪಂಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಧ್ಯಾನಿಸು.

ಇಂತು ಅನ್ಯದನ್ನು ಚಿಂತಿಸದೆ, ಸ್ವಹೃದಯ ಪದ್ಮಕರ್ಣಿಕಾಧಿಷ್ಠಿತನಾದ ಹರಿಯ ಸುಂದರತಮ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿರಸಾರ್ದ್ರಚಿತ್ತದಿಂದೇಕಾಗ್ರಭಾವಮುಕ್ತಳಾಗಿ ಚಿಂತಿಸು. ಸಮಗ್ರಾಂಗಚಿಂತನಸಿದ್ಧಿ ಆಗಲು ಭಕ್ತಿರಸವು ಉಕ್ಕೇರಿ ಬಂದಂತೆ ಆನಂದಬಾಷ್ಪಗಳುದುರಿ, ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ಪುಲಕಿತವಾಗುವುದು ಆನಂದಭರ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಗದ್ಗದಿತನಾಗಿ ಅವಶ ನಾದಾಗ, ಚಿತ್ತವು ಹರಿಪದಾಯತ್ತವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಲವಾಗುವುದು ಸಂಸಾರ ಧರ್ಮಗಳಾದ ಶೋಕಮೋಹಗಳನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸಿ, ಕರಗತ ಕಂದುಕದಂತೆ ಕಾಣುವ ಕಮಲನಯನನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಪೊಂದುವನು ಪ್ರಾಕೃತಾಂತಃಕರಣವು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಸ್ಥೂಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರಾ ಭಿಮಾನವು ಅಳಿಸಿಹೋಗುವುದು ದೀಪವು ವರ್ತಿಗಳಿಲ್ಲದೆ ಆರಿದಂತೆ, ಬಾಹ್ಯ ಮನಸ್ಸಿನ ವ್ಯಾಪಾರವು ನಿಂತುಹೋಗುವುದು. ಜೀವಚಿನ್ಮನವು ನಿತ್ಯಮುಕ್ತ ಭಗವದ್ವಿಷಯವಾಗು ವುದು ಅಂತಹ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಹರಿಜ್ಞಾನಿಯು ಆಗ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನೆನಿಸುವನು.

ಇಂತು ಪ್ರಾಕೃತ ಮನೋನಾಶನಾಗಿ ಅಜ್ಞಾನಾದಿಗಳಿಲ್ಲದೇ ಪ್ರಕಾಶರೂಪನಾಗಿ, ತತ್ತ್ವನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನದಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುವ ಜೀವನಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ಸುಖದುಃಖಾದಿಗಳನ್ನುಂಟು ಮಾಡಲಾರದೆ ವಿರತವಾಗುವುದು. ಪರಮಾತ್ಮನ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯು ವುದು ಅದೇ ಚರಮದೇಹವೆನಿಸಿದಾಗ ಅಭಿಮಾನ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಬಂಧಕ ಜ್ಞಾನವು ಇರುವು ದಿಲ್ಲ ದೇಹವಿದೆಯೋ ಬಿದ್ದುಹೋಯಿತೋ ಎಂಬ ಅಭಿಮಾನವಿಲ್ಲದೆ ಹರಿಯನ್ನೇ ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನರಿತು ಅದೃಷ್ಟ ನಿಯಾಮಕ ಹರೀಚ್ಛೆ ಯಿಂದ ಬಂದ ಅಥವಾ ಬಿದ್ದ ದೇಹವನ್ನು ಮದಿರಾಮದಾಂಧನು ಉಟ್ಟಬಟ್ಟೆಯು ಇದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದರಿಯದೆ ಪೋಗುವಂತೆ, ಲಕ್ಷಿಸದೆ ಪ್ರಾರಬ್ಧದ ನಾಶವನ್ನು ಪ್ರತೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವನು ಸಚ್ಚಿದಾತ್ಮಕನಾರಾಯಣ ಸಂದರ್ಶನ ಸುಧಾಸಮುದ್ರಮಗ್ನನಾದ ಜ್ಞಾನಿಯು, ಕಪಾಲಮುಕ್ತ ನಾರಿಕೇಲಫಲದಂತೆ ದೇಹದ ಪೋಷಣಾದಿ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ಇಲ್ಲದಿರುವನು. ದೇಹವಾದರೂ ಪ್ರಾರಬ್ಧಾವಸಾನವಾದ ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ಬಿದ್ದುಹೋಗು ವುದಾಗ ಜ್ಞಾನಿಯು ಸಮಾಧಿಯೋಗಫಲವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವನಾದ್ದರಿಂದ ಪುನಃ ಸೇಂದ್ರಿಯ ಶರೀರಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಕಾಣದೆ ಮುಕ್ತಪ್ರಾಯನಾಗುವನು

ಈ ದೇಹವೇ ಮಗನಲ್ಲ, ದ್ರವ್ಯವಲ್ಲ, ಅಂತೆಯೇ ನಾನೆಂದು ತಿಳಿದ ದೇಹವೇ ಜೀವನೂ ಅಲ್ಲ ಕೊಳ್ಳಿಯಿಂದ, ಕಿಡಿಯಿಂದ, ಹೊಗೆಯಿಂದ, ಅಗ್ನಿ ಬೇರೆ ಇರುವಂತೆ ಭೂತೇಂದ್ರಿಯಾಂತಃಕರಣಯುತನಾದ ಜೀವನಿಂದ ಸರ್ವಜ್ಞನು, ಗುಣಪೂರ್ಣನಾದ ಹರಿಯು ಭಿನ್ನನಾಗಿಯೇ ಇದ್ದಾನೆ ಸರ್ವಭೂತಗಳ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ

ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಆದಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಜೀವರಿರುವರು ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಹರಿರೂಪಗಳಿಗೆ ಭೇದವಿಲ್ಲ. ಅವನೇ ಸರ್ವಜೀವರಿಗೆ ಆದಾನಾದಿ ಕರ್ತನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯು. ಆರ್ದ್ರ ಶುಷ್ಕ ಮುಖ ವಿವಿದ ಬೇದವುಳ್ಳ ಕಾಷ್ಠಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯು ಒಬ್ಬನೇ ಅಲ್ಲವೇ? ಅಂತೆಯೇ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಗತ ಬೇದ ವರ್ಜಿತನು ನಿರ್ದೋಷನಾಗಿಯೇ ಇರುವನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು ತಿಳಿಯಲು ಒಂದೇ ಕಾರಣವು ಸಾಕಾಗಿದೆ. ಅದೇನೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳೂ ಕೂಡ ಕಾರ್ಯಕಾರಣರೂಪಳಾದ ಪ್ರಕೃತಿಬಂದದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿರಲು, ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಒಡೆಯನಾಗಿ ನಿರ್ಲಿಪ್ತನಾಗಿರುವನು

ಹರಿಯು ಇತರರಿಲ್ಲದ ದೇಶಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಸರ್ವವನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸುವನು ಸರ್ವಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿರುವನು ಪ್ರಪಂಚವು ಹಾಗಲ್ಲ ಜೀವಜಡಾತ್ಮಕ ವಿಶ್ವವೆಲ್ಲ ತದದೀನವು ಸ್ವತಃ ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜನವು. ಅಶಾಶ್ವತವೆಂದು ನಿತ್ಯವೂ ಧ್ಯಾನಿಸು ವವನು ಹರಿಪ್ರಸಾದಪಾತ್ರನಾಗುವನು—ಎಂದು ಕಪಿಲನು ಹೇಳಿದನು.

೩೦. ಭಕ್ತಿಯೋಗ

ದೇವಹೂತಿಯು ಕೇಳಿದಳು—

ಮಹದಾದಿ ತತ್ತ್ವಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳೇನು? ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಪೇಳು. ಅವುಗಳ ಪಾರಮಾರ್ದಿಕ ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಾನು ಪೊಂದಲಿಚ್ಛಿಸಿ ಕೇಳುವೆನು. ನನಗೆ ಸಾಂಖ್ಯಶಾಸ್ತ್ರವು ನಿರೂಪಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಪೇಳು ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಮಾರ್ಗ ಪಾವುದು? ವಿರಾಗವಿಲ್ಲದೆ ಬಕ್ತಿಯು ಚಂಚಲವಾಗುವುದು. ಅಂತಹ ವೈರಾಗ್ಯವು ದೃಢ ವಾಗುವುದೆಂತು? ಜೀವನ ವಿವಿಧ ಗರ್ಬವಾಸಾದಿ ಕರ್ಮಪಲಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸು. ನಿನ್ನ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ನಿನ್ನ ಕಾಲಚಕ್ರಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳು ಸ್ತ್ರೀಮಾತ್ರಳಾದ ನಾನೂ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ವಿಶದವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಡು ಪ್ರಭೂ! ನಿನ್ನ ಕಾಲಭಯದಿಂದಲಾದರೂ ಜನರು ಕುಶಲಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಿ!

ಜ್ಞಾನಯೋಗ್ಯನು ಕೂಡ ದುಸ್ಸಂಗದಿಂದ ಅನ್ಯಥಾಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿರುವನು. ಅನಾದಿ ಅವಿದ್ಯೆ ಕಾಮಕರ್ಮಗಳ ಪೀಡೆಯೂ ಬಾಧಿಸುವುದು. ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಪುಣ್ಯಪಾಪ ಕರ್ಮಾಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ತತ್ಪಲರೂಪಸುಖದುಃಖಾನುಬವವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಹುಟ್ಟಿ ಸಾಯುತ್ತಿರುವ ಕಣ್ಣುಕಾಣದ ಈ ಸುಜೀವರಿಗೆ ನೀನು ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಯೋಗಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಬೀರಿ ಉದ್ಧರಿಸು—ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡಳು

ಆಗ ತಾಯಿಯ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕರುಣಾಪೂರ್ಣನಾದ ಕಪಿಲನಿಂತೆಂದನು—

ಬಾಮಿನಿ! ಬಕ್ತಿಯೋಗವು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಿಧವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ರಾಜಸಾದಿ ಗುಣಾನುಸಾರಿಯಾದ ಜನರ ಬಕ್ತಿಯು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿದವಾಗಿರುತ್ತದೆ

ಅಯದಾರ್ದಜ್ಞಾನಿಯಾದವನು ಹಿಂಸಾ ದಂಬ ಮಾತ್ಸರ್ಯಗಳನ್ನೊಳಗೆ ತುಂಬಿ ಕೊಂಡು ಗೂಡದ್ವೇಷಿಯಾಗಿ ಮಾಡುವ ಬಕ್ತಿಯು ತಾಮಸವೆನಿಸುವುದು. ಶಬ್ದಾದಿ

ವಿಷಯಾಬಿಲಾಷೆಯಿಂದ, ಕೀರ್ತಿಕಾಮನೆಯಿಂದ, ಅಥವಾ ಚತ್ರಚಾಮರಾದ್ಯೈಶ್ವರ್ಯ ಲಾಭಕ್ಕೆಂದು ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವನು, ನನ್ನ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಬೇದವೆಣಿಸುವವನು, ಕೇವಲ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪೂಜಿಸುವವನು ಮಾಡುವ ಭಕ್ತಿಯು ರಾಜಸವು ಪಾಪಕ್ಷಯ ವಾಗಲೆಂದು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸರ್ವಕರ್ಮಸಮರ್ಪಣ ಮಾಡಿ, ವಿಹಿತವಾಗಿದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದರಿತು, ಯಜ್ಞಾದಿ ಕರ್ಮ ಮಾಡುತ್ತಾ ನನ್ನ ರೂಪಗಳಲ್ಲಬೇದವನ್ನು ತಿಳಿದು ಮಾಡುವ ಬಕ್ತಿ ಸಾತ್ವಿಕವು ನನ್ನ ಗುಣಶ್ರವಣಮಾತ್ರದಿಂದ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಸೇರುವ ಗಂಗೆಯ ಪ್ರವಾಹದಂತೆ ಮಾಡುವ ನಿತ್ಯಬಕ್ತಿಯು ನಿರ್ಗುಣ ವೆನಿಸುವುದು ಅದು ಅವ್ಯವಹಿತವೂ ಮತ್ತು ಪಲಹೇತುರಹಿತವೂ ಆಗಿದೆ.

ಏಕಾಂತಬಕ್ತರು ನನ್ನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಬೇಡುವರಾಗಲಿ ಸೇವಾಪಲವಾಗಿ ಕೊಡುವ ಸಾಲೋಕ್ಯ, ಸಾಮೀಪ್ಯ, ಸಾರೂಪ್ಯ, ಸಾಯುಜ್ಯ ಮೋಕ್ಷಗಳನ್ನೂ ಬೇಡರು. ಅದೇ ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಪರಿಪಕ್ವದಶೆಯೆಂದು ತಿಳಿ ಇದರಿಂದಲೇ ಲಿಂಗಶರೀರವನ್ನು ಕಳೆದು ಕೊಂಡು ಜೀವನು ನನ್ನನ್ನು ಹೊಂದಲರ್ಹನಾಗುವನು

ಅಂತಹ ಬಕ್ತಿಗೆ ಸಾದನಗಳನ್ನು ಕೇಳು

ಶಕ್ತಿಗೆ ತಕ್ಕ ಹರಿಪೂಜೆ, ನಿಷ್ಕಾಮಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನ, ವೇದವಿಹಿತಸ್ವದರ್ಮ ರತಿ, ಪ್ರಾಣ್ಯುಪದ್ರವ ರಾಹಿತ್ಯ, ನನ್ನ ಮೂರ್ತಿದರ್ಶನ ಸ್ಪರ್ಶನ ಪೂಜಾ ಸ್ತುತಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಸಮರ್ಪಣ, ಸರ್ವಭೂತಗತ ಹರಿಮಾನನ, ದುಃಸಂಗವರ್ಜನ, ಸತ್ಯವಚನ, ಮಹಜ್ಜನ ಪೂಜಾ, ದೀನಜನಕೃಪಾ, ತುಲ್ಯಜನಮೈತ್ರಿ, ಯಮನಿಯಮಾನುಷ್ಠಾನ, ವೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರ ಶ್ರವಣ, ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನ, ಅವಕ್ರಬುದ್ಧಿ, ಸುಜನಸಂಗ, ಅಹಂಮಮತಾ ಪರಿತ್ಯಾಗ, ದ್ವಾದಶೋರ್ದ್ವಪುಂಡ್ರ ದಾರಣ ಮೊದಲಾದ ಸಾದನಗಳಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಶುದ್ಧವಾಗುವುದು. ಅಚಿರದಲ್ಲೇ ನನ್ನ ಗುಣಶ್ರವಣ ಮಾಡುವ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಪುಟ್ಟಿದ ಭಕ್ತ್ಯುದ್ರೇಕಬರ ನಾದವನು ನನ್ನನ್ನು ಪೊಂದುವನು.

ಹೇಗೆ ವಾಯುವಿನಿಂದ ತರಲ್ಪಟ್ಟ ಪುಷ್ಪಾದಿ ಸುಗಂದವು ನಾಸಿಕೆಯನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸು ವುದೋ, ಹಾಗೇ ಬಕ್ತಿರತವಾದ ಮನಸ್ಸು ವಿಷಯವಿಕಾರವನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ವಶೀಕರಿಸುವುದು

ಸರ್ವಜೀವರಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿದ್ದು ಆದಾನ ದಾನಗಳನ್ನು ನಾನೇ ಮಾಡುತ್ತಲಿರುವಾಗ ನನ್ನನ್ನು ಮರೆತು ಮನುಜನು ಪ್ರತಿಮಾಪೂಜೆ ಮಾಡಲು ಅಲ್ಲೇನಿಲ್ಲ ಸರ್ವಾಂತರ್ಗತನಾದ ನನ್ನ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಮೂಡನಾಗಿ ಕೇವಲ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಪೂಜಿಸು ವುದು ಬಸ್ಮದಲ್ಲಿ ಹೋಮ ಮಾಡಿದಂತೆಯೇ ಸರಿ! ಈ ರಾಜಸರಿಗೆ ಮಂತ್ರವಂತೂ ಉಚ್ಚರಿಸುವರಾದ್ದರಿಂದ, ಪಲವು ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಬರುವುದಾಗಲಿ ತಾಮಸರಿಗದೂ ಇಲ್ಲ ದುರಬಿಮಾನದಿಂದ ಇತರ ಸ್ವೋತ್ತಮರನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿ, ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ, ವೈಷ್ಣವ ದ್ವೇಷಿ ಯಾದ ತಾಮಸನೆಷ್ಟು ಪೂಜಾದಿಗಳ ಮಾಡಿದರೂ ನನ್ನ ಬಕ್ತನೆನಿಸಲಾರನು ಅನಘೇ! ಬೇಕಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಪೂಜಿಸಿದರೂ ಬೂತಾವಾಸಿಯಾದೆನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ

ಯಿಲ್ಲದ ಪ್ರತಿಮಾ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನಾನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ನನ್ನ ಭಕ್ತನ ಪ್ರತಿಮಾ ಪೂಜೆಯನ್ನು ವ್ಯರ್ಥವೆನ್ನುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನಾದರೂ ಹೃದಯವಾಸಿಯಾದ ನಾನೇ ಸರ್ವಭೂತ ಸ್ಥಿತನೆಂದು ನನ್ನ ಸರ್ವತ್ರೈಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನರಿಯುವವರಿಗೆ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನರ್ಚಿಸಲಿ ಆ ರೀತಿ ತಿಳಿಯದೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಬೇದವನ್ನು ತಿಳಿದ ಅನ್ಯದಾಜ್ಞಾನಿಯು ಅಂದಂತಮಸ್ಸನ್ನು ಪೊಂದುವನು ಶ್ರೀನೃಸಿಂಹನಿಂದ ತಮಃಪ್ರಾಪ್ತಿ ಪೊಂದಬಾರದಲ್ಲವೇ? ಅಂದಮೇಲೆ ಸರ್ವ ಸ್ವಾಮಿಯು ಹೃದಯಗುಹಾವಾಸಿಯು ಆದ ನನ್ನ ಕಡೆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಟ್ಟು ಪೂಜಾಸ್ಥಾನ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರವಾಗಿ ಗೌರವಿಸುವುದು ಲೇಸು. ದಾನ ಗೌರವಗಳು ಮೈತ್ರಿಯನ್ನು ನಡೆಸುವಾಗ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನರಿತಿರಬೇಕು. ನೋಡು

ಮುಕ್ತರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯ ಪೇಳುವೆನು. ಅವರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾವರರಕಿಂತ ಜಂಗಮರು ಉತ್ತಮರು. ಅವರಕಿಂತ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಚೇಷ್ಟಾವಂತರು, ಮನೋವ್ಯಾಪಾರ ಯುಕ್ತರು, ಇಂದ್ರಿಯವೃತ್ತಿವಂತರು, ಸ್ಪರ್ಶವೇದಿಗಳು, ರಸವೇದಿಗಳು, ಗಂಧವೇದಿಗಳು, ಶಬ್ದವೇದಿಗಳು, ರೂಪಭೇದ ವೇದಿಗಳು, ದಂತಯುಕ್ತರು ಶ್ರೇಷ್ಠರು. ಅಲ್ಲಿ ಬಹಪದ ರವರಿಗೆ ಚತುಷ್ಪದರ ನಂತರ ದ್ವಿಪದರು ಶ್ರೇಷ್ಠರು. ಅವರಲ್ಲಿ ವರ್ಣವಂತರು, ಆಶ್ರಮ ಯುತರವರಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಉತ್ತಮನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ವೇದಜ್ಞನಾದ ವಿಪ್ರನವನಿಗಿಂತ ಅರ್ಥಜ್ಞನಾದ ಋಷಿಯು, ಆಮೇಲೆ ಸಂಶಯಚ್ಛೇತ್ತನಾದ ದೇವತೆಯು, ಆ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರಹರಿಧರ್ಮರತನಾದ ಇಂದ್ರನು ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಆತ್ಮಕೃತ ಧರ್ಮಫಲವನ್ನು ಬಯಸದೆ ಮುಕ್ತ ಸಂಗನಾದ ಗರುಡನಿನ್ನೂ ಉತ್ತಮನವನಕಿಂತಲೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿತವಾದ ಸರ್ವಕರ್ಮನು ವಿಷ್ಣುರತನು ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ನಿರ್ದುಷ್ಟ ಬ್ರಹ್ಮ ಜ್ಞಾನಿಯು, ನನ್ನ ಬಕ್ತನು, ಕರ್ಮಫಲಾಸಕ್ತಿ ರಹಿತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಂತೆ ನನಗಿನ್ನಾರೂ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರರಿಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಯದಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರ ರಾಗಿರುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಮ್ಮಾ! ಸರ್ವಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಅನಿರುದ್ಧಾಖ್ಯ ಮದಂಶದಿಂದ ಜೀವನದಲ್ಲಿದ್ದು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವೆನಂದರಿತು ಮನಸಾ ಮನ್ನಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿರುವ ನನ್ನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಬೇಕು.

ಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನಯೋಗಗಳನ್ನೂ ಕರ್ಮಯೋಗವನ್ನೂ ಕೂಡ ಹೇಳಿದೆನು. ಜ್ಞಾನ ಬಕ್ತಿಗಳೇ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಸಾದನವು. ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಜ್ಞಾನವು, ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ಬಕ್ತಿಯು ಇರಲಾರದು. ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವ ಬಕ್ತಿಯು ಜ್ಞಾನರೂಪವೇ ಆಗಿದೆ.

ಕಾಲಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕೇಳು. ಅದು ಶ್ರೀಹರಿಯೇ. ಪೂರ್ಣನು ಸರ್ವಾಂತ ರ್ಯಾಮಿಯು ಬಾಗ್ಯನಿದಿಯು, ಬ್ರಹ್ಮವಂದ್ಯನು, ಸರ್ವದೇವೋತ್ತಮನು ಆದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದು ಸರ್ವಕರ್ಮಚೇಷ್ಟಕನು ಫಲಪ್ರದನೂ ಆಗಿರುವನು. ಶುಕ್ಲ ಕೃಷ್ಣಾದಿ ರೂಪಬೇದಾಸ್ಪದವು, ಅಪ್ರಾಕೃತವು, ಮಹದಾದಿ ಜೀವಭಯಜನಕವು ಆಗಿದೆ. ಕಾಲವು ಬೂತಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಭೂತಗಳಿಂದ ಬೂತರನ್ನು ತಿನ್ನುವನು. ಅಖಿಲಾಶ್ರಯನು, ಸಂಹಾರಕರ್ತೃ ರುದ್ರಾದಿ ಸಂಹಾರ ಸಮರ್ಥನು ಆದ ಕಾಲನಾಮಕ ವಿಷ್ಣುಮಹಿಮೆಯನ್ನು

ಸಾಕ್ಷಿಚೈತನ್ಯದಿಂದ ನೋಡಿ ತಿಳಿದು ಆನಂದಪಡು. ಅವನಿಗೆ ಯಾರು ಪ್ರೇಮವಿಷಯರು? ಯಾರು ದ್ವೇಷವಿಷಯರು? ಬಂದುಗಳಾರು? ಯೋಗ್ಯತಯಂತೆ ಪ್ರಿಯಾಪ್ರಿಯರಾಗಲಿ ಪಕ್ಷಪಾತದಿಂದಲ್ಲ. ಮಲಗಿ ಮೈಮರೆತವರನ್ನು ಮಲಗದೇ ನುಂಗುವನೀ ಕಾಲನಾಮಕ ಹರಿಯು. ಅವನ ಬಯದಿಂದ ಗಾಳಿ ಬೀಸುವುದು, ಸೂರ್ಯನು ತಪಿಸುವನು, ಇಂದ್ರನು ಮಳೆಗರೆವನವನ ಬಯದಿಂದ, ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಮಿನುಗುತ್ತವೆ, ವನಸ್ಪತಿ ಲತೌಷಧಿ ವೀರುದ ಗಳು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪಫಲಗಳ ಕೊಡುವುದು ಅವನಾಜ್ಞೆಯಿಂದಲೇ. ನದಿಗಳು ಹರಿಯು ವುದು, ಸಮುದ್ರವು ತೀರವಂ ದಾಟಿ ಬರದಿರುವುದೂ ಅವನ ಬಯದಿಂದ ಪರ್ವತಭಾರ ದಿಂದ ಭೂಮಿ ಜಲದಲ್ಲಿ ಪೋಗದಿರುವುದು, ಅಗ್ನಿ ಉರಿಯುವುದು, ಉಸುರಾಡಿಸಲು ಆಕಾಶವು ಮಾರ್ಗ ಕೊಡುವುದು, ಬ್ರಹ್ಮನು ಮಹದಾದಿ ಸಪ್ತತತ್ತ್ವಗಳೆಂಬ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ವಿವಿದ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸುವುದು, ರುದ್ರಾದಿಗಳು ಸಂಹರಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಎಲ್ಲವೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಅವನ ಬಯದಿಂದಲೇ. ಆ ಹರಿವಶವೇ ಎಲ್ಲವೂ

ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಮರಣವಿಲ್ಲ. ಇತರರಿಗೆ ಮರಣಾದಿ ಬಯಪ್ರದನವನೇ. ಜ್ಞಾನರೂಪಿ ಯಾದ ಶ್ರೀರಮಣನಿಗೆ ಜನ್ಮವಿಲ್ಲ ಇತರರು ಹುಟ್ಟುವುದವನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಪ್ರೇರಕ ನಾಗಿ ಜನನ ಮರಣ ಪ್ರಬುವಾದ ಕಾಲನಾಮಕ ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆ ತಿಳಿಯಿತೇ?—ಎಂದು ಕಪಿಲನು ನುಡಿದನು

೩೧. ಜೀವಕರ್ಮ ಸಂಸೃತಿ ನಿರೂಪಣಾವು

ಶ್ರೀ ಬಗವಂತನು ಪೇಳಿದನು—

ಅಂಬ! ಇಂತಹ ಸ್ವಾಮಿಯ ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನರಿಯದೆ ಅಜ್ಞಾನಮಗ್ನನಾದ ಜೀವನು ವಾಯುವಿನಿಂದ ಮೇಘಗಳು ಚೆಲ್ಲಾಚದರಾಗಿ ಪೋಗುವಂತೆ ಕಾಲನಾಮಕ ಹರಿಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿ ನಾನಾ ಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಜನಿಸಲು ಓಡುತ್ತಿರುವನು.

ಬಹಳ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಸುಖಸಾಧನವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವ ಪದಾರ್ದಗಳನ್ನು ಬಗವಂತನು ನಾಶಮಾಡಲು ಅಥವಾ ದೂರಮಾಡಲು ಜೀವನು ದುಃಖವನ್ನೆ ಪೊಂದು ವನು. ಈ ದೇಹವು ಅನಿತ್ಯವು, ಆದರೂ ಅಬಿಮಾನದಿಂದ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಗೃಹ ಕ್ಷೇತ್ರ ಧನಾದಿಗಳು ಶಾಶ್ವತವೆಂದು ತಿಳಿವನು ಯಾವ ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರೂ ಜೀವನಿಗೆ ದುಃಖವೇ ಹೊರತು ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ವೈರಾಗ್ಯವು ಪುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. ನರಕ ಸಮವಾದ ತಿರ್ಯಗ್ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರೂ ಅಲ್ಲಿ ವೈಷಯಿಕ ಸುಖ ಮೋಹಿತನಾಗಿ ಆ ಕೀಳು ದೇಹವನ್ನೂ ಜೀವನು ಬಿಡಲಿಚ್ಛಿಸುವುದಿಲ್ಲ ತಾನು, ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ, ಮಕ್ಕಳು, ಮನೆ, ಪಶುಗಳು, ದ್ರವ್ಯ, ಬಂದು ಮಿತ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಮತೆಯಿಂದ ಬೇರೂರಿದ ಅಬಿಮಾನ ಬಿಡಲಾರದೆ ತನ್ನ ಸಮಾನರಿಲ್ಲವೆಂದು ಮೆರೆಯುವನು. ಮತ್ತು ಅವರ ರಕ್ಷಣೆ ಗಾಗಿ ಹಗಲಿರುಳು ದುಡಿದು, ಮೈ ಬೆಂದು ಬೆಂಡಾಗಲು, ಬಿಡದೆ ಮೂಢನಾಗಿ ದ್ರವ್ಯಾಶೆ ಯಿಂದ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಬಿಡುವನು ಅಸತ್ತರುಣಿಯರ ಮಾಯೆಗೆ ಸಿಲುಕಿ ಇಂದ್ರಿಯ ಗಳು ಕುಣಿಸಿದಂತೆ ಕುಣಿದು ಹಾಳಾಗುವನು. ರಹಸ್ಯ ಸಲ್ಲಾಪಗಳು, ಶಿಶುಜನ ಕಲಬಾಷಣ

ಗಳು ಕೇಳುತ್ತಾ ವಿವಶನಾಗಿ ದುಃಖಿಸಾದನವಾಗಿ ವಂಚನಮಯವಾದ ಗೃಹದರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವನು. ದುಃಖವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಅದು ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ದುಃಖವನ್ನೇ ಸುಖವೆಂದು ತಿಳಿವನು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿ ತಿರುಗಿ ಮಹಾಕಷ್ಟದಿಂದ ಬಂದ ದನವನ್ನು ತಂದು, ಪರಿಜನ ಪೋಷಣ ಮಾಡುತ್ತಾ, ಅವರುಂಡು ಮಿಕ್ಕಿದ್ದನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಾ, ತಾನು ಕೊನೆಗೆ ಪಾಪದಿಂದ ನರಕವನ್ನು ಸೇರುವನು ಒಂದು ಜೀವಿಕೆ ನಶಿಸಲು ಇನ್ನೊಂ ದಾರಂಬಿಸಿ ಅದೂ ನಷ್ಟವಾಗಲು ಲೋಭದಿಂದ ಹಿಂದುಮುಂದು ನೋಡದೆ ಪರದ್ರವ್ಯ ವನ್ನು ಕದಿಯಲು ಆಶೆಪಡುವನು. ಕುಟುಂಬಪೋಷಣವನ್ನು ಹಿಂದಿನಂತೆ ದುಡಿದು ಮಾಡಲಾರದಾದಾಗ, ಪ್ರಯತ್ನಗಳೆಲ್ಲ ಕೆಟ್ಟು ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನಿಟ್ಟು ಶೋಕಪಡುವನು ಕಾಂತಿ ಕೆಡುವುದಲ್ಲದೆ ಕೈಲಿ ಧನವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಇವನಿಗೇನೋ ವೈರಾಗ್ಯವು ಆಗಲೂ ಪುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. ತಾನು ಪೋಷಿಸಿದವರೀಗ ತನ್ನನ್ನು ಪೋಷಿಪರು ಮೈಯಲ್ಲಿ ಮುಪ್ಪು ಮೂಡುವುದು. ರೂಪವೇ ಕೆಡುವುದು ಕೊನೆಗೆ ಮರಣವನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಾ ಅಳುತ್ತಾ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವನು. ರೋಗದಿಂದ ನರಳುತ್ತಿರುವನು. ಅಲಕ್ಷ್ಯದಿಂದ ಮಕ್ಕಳು ಮೊದಲಾದವರು ಕೊಡುವ ಅನ್ನವನ್ನು ತಿಂದು ನಾಯಿಯಂತೆ ಬಿದ್ದಿರುವನು ಅಲ್ಪಾ ಹಾರನು, ಅಲ್ಪಚೇಷ್ಟಿತನಾಗುವನು. ಆಸನ್ನಮರಣನಾದಾಗ ಕಪದಿಂದ ಉಸಿರಾಡದು. ಕಾಸಶ್ವಾಸಗಳಿಂದ ಆಯಾಸ ಪಡುತ್ತಾ ಕಣ್ಣುಗುಡ್ಡೆಗಳನ್ನು ತೇಲಿಬಿಡುವನು. ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಘುರ ಘುರ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಪುಟ್ಟುವುದು ಮಲಗಿ ಸಾಯುತ್ತಿರುವವನ ಸುತ್ತಲೂ ಬಂಧುಗಳು ನಿಂತು ಶೋಕಿಸುವರು, ಮಾತನಾಡಿಸುವರು, ಆದರೂ ಜೀವನಿಗೆ ಕಾಲಪಾಶವು ಸೆಳೆವಾಗ ಮಾತು ಬರದು. ತನ್ನವರು ಅಳುತ್ತಿರಲು, ಬಹು ವೇದನಾಮಯವಾದ ಮರಣವನ್ನೇ ಪೊಂದುವನು. ಇಂತು ಅಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಕುಟುಂಬ ಪೋಷಣಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಾಯುವನು. ಆಗ ಭಯಂಕರರು, ಕ್ರೂರ ವೀಕ್ಷಣರೂ ಆದ ಯಮದೂತರೀರ್ವರಿವನ ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ಬಂದಾಗ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ, ಗುಂಡಿಗೆ ಬೆಚ್ಚಿ, ಮಲಮೂತ್ರ ವಿಸರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನು

ಆಗ ಅವನಿಗೆ ಯಾತನಾ ದೇಹವನ್ನು ತೊಡಿಸಿ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಬಲವಾದ ಪಾಶಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ರಾಜಭಟರಪರಾದಿಯನ್ನಂತೆ, ಯಮಭಟರು ಅತಿದೂರದ ನರಕಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವರು. ತರ್ಜನ ಬರ್ಜನಗಳನ್ನು ಮಾಡುವರು. ಜೀವನು ಗದಗದ ನಡುಗುವನು. ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ನರಿನಾಯಿಗಳವನನ್ನು ಕಿತ್ತಿ ತಿನ್ನುವುವು. ತನ್ನ ಪಾಪವನ್ನು ನೆನೆದು ದುಃಖಿ ಸುತ್ತಾ ಹಸಿವೆ ನೀರಡಿಕೆಗಳಿಂದ ಬಾಧೆಪಡುತ್ತಾ ಕಾದ ಮರಳ ಮೇಲೆ ನಡೆದುಪೋಗು ವನು. ಮೇಲೆ ಸೂರ್ಯತಾಪವು ಸುಡುವುದು. ಸುತ್ತು ದಾವಾಗ್ನಿಯುರಿಯುತ್ತಾ ಬರುವುದು. ಬಿರುಗಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕು ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಾ ಹೋಗಲಾರದೆ ನಿಲ್ಲಲು, ಯಮಬಟರು ಕಶಾಘಾತ ಗಳಿಂದ ನೋಯಿಸುವರು ಹಾಗೇ ನಡೆಯುತ್ತಾ ನೆರಳಿಲ್ಲದೆ ನೀರು ಸಿಗದೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಎದ್ದು ಅಳುತ್ತಾ ಹೋಗಲೇಬೇಕಾಗುವುದು ಹೀಗೆ ಪಾಪದಿಂದ ನರಕವನ್ನು ಸೇರಿ ಮುಟ್ಟಲು ಎರಡು ಅದವಾ ಮೂರು ಮುಹೂರ್ತಗಳಾಗುವುದು. ಕೆಲವರು ಹತ್ತುದಿನ,

ವಕ್ಷ ಅದವಾ ಮಾನದಲ್ಲಿ ಸೇರುವರು ನರಕವು 99000 ಯೋಜನ ದೂರವಿರುವುದು

ನರಕದಲ್ಲಿ ಪಾಪಜೀವರಿಗೆ ಆಗುವ ಶಿಕ್ಷೆ ಬಯಂಕರವಾಗಿದೆ. ಕಾಲು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟೆಕಟ್ಟಿ ಸುಡುವರು ಮೇಲೆ ಕೊಳ್ಳಿಗಳ ಕಟ್ಟುವರು ಅವನ ಮಾಂಸವನ್ನು ಅವನಿಂದ ತಿನಿಸುವರು, ಪರರಿಂದಲೂ ತಿನಿಸುವರು ಯಾತನಾದೇಹಕ್ಕೆ ಮರಣವಿಲ್ಲ. ಜೀವನು ಬದುಕಿರುವಾಗಲೇ ಕರುಳನ್ನು ತೆಗೆಯುವರು ನಾಯಿಗಳು ಹದ್ದುಗಳು ಕರುಳನ್ನು ಕಿತ್ತು ತಿನ್ನುವುವು ಸರ್ಪವೃಶ್ಚಿಕ ಮಶಕಾದಿಗಳು ತಮಗವನು ಕೊಟ್ಟ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ನೆನೆದು ಕೋಪದಿಂದ ಬಂದು ಕಚ್ಚುವುವು, ಅಂಗಗಳನ್ನು ಕಡಿಯುವುವು ಆನೆಯಿಂದ ತುಳಿಸುವುದು, ಬೆಟ್ಟದ ಕೋಡಿನಿಂದ ಕೆಡಹುವುದು; ಬೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹೂತಿಡುವುದು ಮೊದಲಾದ ಹಿಂಸೆ ಯನ್ನು ಕೊಡುವರು. ನರನಾಗಲಿ, ನಾರಿಯಾಗಲಿ ದುಷ್ಟಸಂಗದಿಂದ ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡಿ ತತ್ಫಲವಾದ ತಾಮಿಸ್ರ, ಅಂಧತಾಮಿಸ್ರ, ರೌರವ, ಮಹಾರೌರವಾದಿ ನರಕಗಳನ್ನು ಅನು ಭವಿಸುವರು ಅಮ್ಮಾ! ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ ನರಕ ಸ್ವರ್ಗಗಳಿವೆ, ನೋಡು. ರಾಜಾದಿ ದಂಡಿತ ರಾಗಿ ಯಾತನೆಯನ್ನು ಪಡೆವದು, ರೋಗ ದಾರಿದ್ರ್ಯಾದಿಗಳು ಪಾಪಫಲಗಳಲ್ಲವೇ?

ಇಂತು ಕುಟುಂಬ ಪೋಷಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ ಮಾತ್ರ ಹೊರೆಯುವ ಪಾಪಿಯು ಆ ಕುಟುಂಬವನ್ನೂ ಆ ಉದರವನ್ನೂ ಇಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟು, ಆ ಪಾಪದ ಫಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉಣ್ಣಲು ನರಕ ಸೇರುವನು ತಾನೇ ಎಂದುಕೊಂಡ ಶರೀರವನ್ನು ಇಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟು ಭೂತದ್ರೋಹದಿಂದ ಬಂದ ಪಾಪದ ಮೂಟೆಯನ್ನು ಬುತ್ತಿಯಂತೆ ತಲೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಒಬ್ಬನೇ ನರಕಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋಗುವನು. ದೈವಾದೀನನಾಗಿ ಶ್ರೀಹರೀಚ್ಛೆ ಯಿಂದ ಪಾಪವು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬಿಡದೆ ಬರಲು, ನರಕದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನೇ ಉಣ್ಣುತ್ತಾನೆ ಇನ್ನು ಕೇವಲ ಅದರ್ಮದಿಂದ ಕುಟುಂಬಪೋಷಣಾರತನಾದವನು ಅಂದತಾಮಿಸ್ರವನ್ನು ಸೇರಿ, ಹಿಂದಿರುಗದೆ, ಅಲ್ಲೇ ದುಃಖಮಗ್ನನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ತಮೋಗರಲ್ಲದವರು ಈ ನರಕಲೋಕದ ಕೆಳಗಿರುವ ಯಾತನಾಮಯ ನರಕವನ್ನು ಅನುಬವಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಪಾಪಶೇಷಯುತವಾಗಿಯೇ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುವರು

೩೨. ಜೀವಸಂಸೃತಿ ನಿರೂಪಣ ಗರ್ಭವಾಸಾದಿ ದುಃಖ

ದೈವವಶನಾಗಿ ಕರ್ಮಫಲಾನುಬೋಗ ಮಾಡಲು, ಜೀವನು ತಂದೆಯ ರೇತಃ ಕಣವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ತಾಯಿಯ ಉದರಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಪೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಮೊದ ಲನೆಯ ರಾತ್ರಿಕಲಲಾಕಾರವಾಗಿದ್ದ ಪಿಂಡವು ಐದು ರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಬುದಾಕಾರವಾಗು ವುದು ಹತ್ತು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ಕಂದು ಫಲದಂತೆ ಆಗಿ ಆಮೇಲೆ ಪಕ್ಷಿಯ ಗುಡ್ಡಿನಂತೆ ಆಗುವುದು. ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಶಿರವೇರ್ಪಡುವುದು ಎರಡನೆಯ ತಿಂಗಳಾಗಲು ಕೈಕಾಲುಗಳು ಸೃಷ್ಟವಾಗುವುವು ಮೂರು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ನಖರೋಮಗಳು, ಅಸ್ಥಿಚರ್ಮಗಳು, ಲಿಂಗ ಬಿದ್ರಾದಿಗಳೇರ್ಪಟ್ಟು ನಾಲ್ಕರಲ್ಲಿ ಸಪ್ತಧಾತುಗಳು, ಐದರಲ್ಲಿ ಹಸಿವೆ ನೀರಡಿಕೆಗಳು ಪುಟ್ಟುವುವು. ಆರು ತಿಂಗಳು ತುಂಬಲು ಮಾಸವು ಮುಚ್ಚುವುದು ಕುಕ್ಷಿಯ ಬಲಗಡೆ

ತಿರುಗುತ್ತಿರುವುದು ತಾಯಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು ಏಳು ತಿಂಗಳಾಗಲು ಜ್ಞಾನಿಜೀವನಿಗೆ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮಕರ್ಮಗಳ ಸ್ಮರಣೆ ಬರುವುದು ಕರ್ಮಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಬಂಧಕಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಒದಗಿದ ಸಂಸಾರಬಂಧದಲ್ಲಿ ನರಳುವ ಆ ಜೀವನು ತಾಯಿಯು ಆಹಾರ ಪಾನಗಳಿಂದ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಶರೀರದಲ್ಲಿ, ರೋಗಿಯಂತೆ ವಿವಶನಾಗಿ, ವಿಣ್ಮೂತ್ರಗರ್ತದಲ್ಲಿ ಜಂತುಕ್ರಿಮಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ತಾನೂ ಹೊರಳಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಅವನನ್ನು ಆ ಕ್ರಿಮಿಗಳು, ಸುಕುಮಾರನಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಕಡಿಯುತ್ತಲೇ ಇರುವುವು. ಅವಕ್ಕೂ ಹಸಿವಾಗುವುದಲ್ಲವೇ? ಜೀವನೋ ಮೂರ್ಛೆ ಹೊಂದುವನು. ಮರೀಚಿ ಸರ್ಷಪಾದಿ ಕಟುತೀಕ್ಷ್ಣ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಉಷ್ಣಲವಣಕ್ಷಾರಾಮ್ಲಾದಿ ತೀವ್ರರಸವಸ್ತು ಗಳನ್ನೂ ತಾಯಿ ತಿನ್ನುವಳು ಅವುಗಳ ರಸವವನಿಗೆ ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ಹಚ್ಚಿದಂತಾಗಿ ದುಃಖ ಪಡುವನು. ಮೇಲೆ ಮಾಸವು ಮುತ್ತಿರುವುದು. ಅದರೊಳಗೆ ಕರುಳುಗಳವನ ಸುತ್ತಲೂ ಬಿಗಿಯುವವು ತಲೆಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿ ಮೊಣಕಾಲುಗಳ ನಡುವಿಟ್ಟು ಬೆನ್ನು ಬಾಗಿ ತನ್ನ ಶರೀರ ವನ್ನು ತಾನು ಅಲ್ಲಾಡಿಸಲು ಸಮರ್ಥನಾಗದೆ, ಪಂಜರದಿ ಸಿಕ್ಕ ಪಕ್ಷಿಯಂತಿರುವನು. ದೈವವಶಾತ್ ನೂರುಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯಪಾಪಕರ್ಮಗಳ ಸ್ಮೃತಿ ಬರು ವುದು. ಅವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೆನೆದು ನಿಟ್ಟುಸಿರಂ ಬಿಟ್ಟು ವ್ಯಸನಾಕ್ರಾಂತನಾಗುವನು. ಹೇಳು ತಾಯೇ! ಗರ್ಭವಾಸದಲ್ಲಿ ಏನು ಸುಖವಿರುವುದು? ಏಳನೇ ತಿಂಗಳಿಂದ ಹಿಂದಿನ ಜ್ಞಾನ ವಿದ್ದೂ ತತ್ತರಿಸುತ್ತಾ, ಏನಾಗುವುದೋ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಎಂಬ ಸಂಶಯಪೀಡಿತನಾಗಿ ಪ್ರಸೂತಿವಾತಗಳಿಂದ ಚಲಿಸುತ್ತಾ ಅಮೇಧ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಮಿಯಂತೆ ಹೊರಳಾಡುತ್ತಿರುವನು ನಿಜವಾದ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವು ದೇವಋಷಿಜೀವರಿಗೆ ಆಗುವುದು. ಆ ಜೀವನು ಭೀತನಾಗಿ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ ಮನೋಬುದ್ಧಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸೆಂದು ಯಾಚಿಸುತ್ತಾ, ದೈನ್ಯವಚನಗಳಿಂದ ಗರ್ಭವಾಸವಂ ಕೊಟ್ಟ ಪ್ರಭುವನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವನು.

ನನ್ನನ್ನೀ ಅಶುಭ ಗರ್ಭವಾಸದಲ್ಲಿ ತಂದಿಟ್ಟ ಶರಣಾಗತ ರಕ್ಷಕನಾ. ನಾರಾಯಣನ ದಿವ್ಯಚರಣಾರವಿಂದವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವೆನು ಸ್ವೇಚ್ಛಾವತಾರನಾದ . ಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿ ಕಾರಣನೇ! ನಿನ್ನ ನಂಬಿದ ನನಗೆ ಬಯ ಬರಬಹುದೇ? ಬೂತೇಂದ್ರಿಯಾಂತಃಕರಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಶ್ರೀಹರೀಚ್ಛೆಯಿಂದ, ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಬದ್ಧನಾದ ಜೀವನಂತೆ ಶರೀರಸ್ಥನಾದರೂ, ಜನನ ಮರಣರಹಿತನು, ಅಖಂಡ ಜ್ಞಾನಿಯು, ಸಾಕ್ಷಿಯು ಆಗಿರುವ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ನಮ ಸ್ಕರಿಸುವೆನು. ಅವನಿಗೆ ಭೌತಿಕ ಶರೀರದ ಸೋಂಕಿಲ್ಲ. ಅವನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬನೆನಿಸಿದ ನನಗೀ ತ್ರಿಗುಣ ದಶೇಂದ್ರಿಯ ಪಂಚಬೂತಗಳ ಬಂಧವು ಮರಣಬಯವು ಇರುವುದು. ಅವನ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಈ ಬಂದನಿವೃತ್ತಿ ಆಗುವುದು. ಅಂತಹ ಪೂರ್ಣಗುಣನಾದ ಪ್ರಕೃತಿಪುರುಷ ವಿಲಕ್ಷಣನಾದ, ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯನಿಧಿಯಾದ, ಶ್ರೀಶನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಆ ಪ್ರಭುವಿನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಬಂಧ, ಅದರಿಂದ ಸಂಸಾರಮಾರ್ಗ, ಆ ಮಾರ್ಗ ದಲ್ಲಿ ತಾಪತ್ರಯಗಳು, ಅವುಗಳಿಂದ ಸ್ಮೃತಿನಾಶವಾಗಿ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುವ ಜೀವನು ಹರೇ! ನೀನೆನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯೆಂದು ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ನಿನ್ನ ಪರಮಾನುಗ್ರಹ ಪೊಂದಿ ತರಿಸಬೇಕೇ

ಹೊರತು, ಅನ್ಯಮಾರ್ಗವಿನ್ನಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಸುಖನಿಧೇ! ನೀ ಕೊಟ್ಟದ್ದೀಜ್ಞಾನ ಸದಾ ಸ್ಥಿರಚರ ಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ನೀನೇ ಜೀವರಿಗೆ ಅವರ ಕರ್ಮವನ್ನುಣಿಸು ತ್ತಿರುವೆ. ನಮ್ಮ ತಾಪತ್ರಯವನ್ನು ಕಳೆ ನಿನ್ನ ಹೊರತು ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲ! ಕಾಪಾಡು! ನೋಡೀ ಅಸಹ್ಯ ವೇದನೆಯನ್ನು! ಪಂಜರದಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕವಿಲ್ಲದ ಪಕ್ಕಿಯಂತೆ ತನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಜೀವನು, ಇನ್ನೊಂದು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಅಲ್ಲಿಯ ಜಠರಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಬೆಂದು, ವಿಣ್ಮೂತ್ರ ಕೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊರಳಾಡುತ್ತಾ ದುಃಖಿತನಾಗಿರುವನು ತಿಂಗಳನ್ನೆಣಿಸುತ್ತಿರುವನಾಗಿ ಗರ್ಭ ವಾಸದಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವನು ಈ ಕೃಪಣನನ್ನೆಂದುದ್ಧರಿಸುವೆ ಪ್ರಭೂ! ಜ್ಞಾನವಿದೆ, ಆದರೆ ಗರ್ಭಗತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿದೆ. ಈ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಕರುಣಾಮಯಾ! ದೀನನಾದನಾದ ನೀನು ನಿನ್ನ ಲೀಲೆಯಿಂದ ಕಾಪಾಡಿ ಸಂತೋಷಪಡಿಸು! ನೀನೆನಗೆ ಮಾಡಿದುಪಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಮಾಡಲರ್ಹನೇ? ಕೈಜೋಡಿಸಿ ಮುಗಿವೆನಿದೇ ನಿನ್ನ ಸಂತೋಷಜನಕವಾಗಲಿ! ಶರೀರದಿಂದ ನಾನು ಬಿನ್ನನೆಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದೆ ಇದು ನಿನ್ನ ದಯೆ. ನೀನೇ ನನ್ನ ಬಂದವನ್ನು ಬಿಡಿಸುವ ಪ್ರಬುವೆಂದೂ ತಿಳಿದಿರುವೆನು ಇದು ನಿನ್ನನುಗ್ರಹ! ಜೀವಜಡಬೇದಜ್ಞಾನವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದ ಪುರಾಣಪುರುಷ ನೀನೇ, ಹೃದಯದಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಎನಿಸಿರುವೆ. ಹೊರಗೆ ಕಾಲನಾಗಿ, ವಿರಿಂಚನಿಯಾಮಕ ರೂಪದಿಂದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಜ್ಞಾನಗೋಚರನಾಗಿರುವೆ ವಿಬೋ! ಹೀಗೂ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಗರ್ಭವಾಸವು ಬಹುದುಃಖಪೂರ್ಣವು, ಆದರೂ ಇದರಿಂದ ನನಗೆ ಹೊರಗೆ ಬರಲು ಬೇಡವೆನ್ನಿಸುತ್ತಿದೆ. ಹೊರಗೆ ನನ್ನನ್ನು ನುಂಗಲು ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ತೋಳವು ಕಾದಿದೆ. ನಿನ್ನ ಬಂಧಕಶಕ್ತಿಯು ಅಹಂಕಾರವೆಂಬ ಬಲೆಯನ್ನೊಡ್ಡಿದೆ ಮಮಕಾರವೆಂಬ ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಯು ಮುತ್ತಿ ನಿಂತಿದೆ ಸಂಸಾರಸಾಗರವು ಉಕ್ಕೇರಿಬರುತ್ತಿದೆ ಆದರೂ ನಿನ್ನ ದಯೆ ಇರಲಿ ಸಾಕು ಮತ್ತೆಯೂ ವ್ಯಸನಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಬೀಳದಿರಲು, ಅನಿಮಿತ್ತಬಂದುವಾದ ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದವನ್ನು ಸೇವಿಸುವೆನು ಈ ಧೈರ್ಯವೆನಗೆ ಕೊಡು. ನನ್ನನ್ನು ನಾನುದ್ಧರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸುವೆನು.

ಕಪಿಲನು ಹೇಳಿದನು—

ಇಂತು ಮತಿಮಂತನಾದ ಈ ಜೀವವನ್ನು, ಹತ್ತು ತಿಂಗಳಾಗಲು, ಪ್ರಸವ ಪೊಂದಲು, ಸೂತಿಮಾರುತನು ಹರಿಯಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ತಲೆ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಮಾಡಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ತಳ್ಳುವನು. ದೇಹಾಬಿಮಾನವು ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ಹುಟ್ಟುವದು ಬಹು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಹೊರಬಂದು, ಉಸಿರಾಡದೆ ಮೂರ್ಛೆ ಹೊಂದಿದಂತೆ ಎಚ್ಚರತಪ್ಪುವುದು. ಬೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಮಲ, ರಕ್ತ, ಮೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹುಳದಂತೆ ಹೊರಳಾಡಿ ರೋದಿಸುವನು ವಿಪರೀತಜ್ಞಾನದಿಂದ ಹಿಂದೆ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದ ವಿಷಯವೆಲ್ಲ ನಷ್ಟವಾಗುವದು

ಇನ್ನು ಶೈಶವದಲ್ಲಾದರೂ ಸುಖವಿಲ್ಲ ಪರರಿವನನ್ನು ಬೆಳೆಸುವರು ಅವರಿಗೆ ಇವನ ಇಂಗಿತವು ತಿಳಿಯದು ಬೇಡದ್ದನ್ನು ಕೊಡುವರು. ಬೇಕಾದ್ದನ್ನು ಕೊಡರು. ಬೇಡ ವೆನ್ನಲು ಬಾಯಿಯು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಶುಚಿಯಾದ ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸುವರು. ತಿಗಣೆ

ದೋಮಾರಿಗಳು ಕಚ್ಚಿದಾಗ ತುರಿಸಲು ಬಾರದು. ಏಳಲಾರದೆ ಓಡಲಾರದೆ ಬಿದ್ದಿರುವ ಆ ಮಗುವನ್ನು ಚಂದವಾಗಿರುವನಿವ ಸಿಕ್ಕನೆಂದು ಮಶಕಾದಿ ಕೀಟಗಳು ಇನ್ನೊಂದು ಕೀಟವನ್ನಂತೆ ಕಚ್ಚಿ ನೋಯಿಸುವುವು. ಓ ಎಂದು ಅಳುತ್ತಾ ಶೈಶವವು ದಾಟಲು, ಪೌಗಂಡ ವಿನ್ನೊಂದ್ಯೆದು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ದುಃಖದಿಂದೇ ಕಳೆದುಹೋಗುವುದು. ತಾನು ಬೇಡಿದ್ದನ್ನು, ಬೇಡದಷ್ಟು, ಬೇಡಿದಾಗ ಕೊಡರು. ಸಿಟ್ಟುಬರಲು ಏನೂ ಮಾಡಲಾರದೆ ದುಃಖಪಡುವನು

ಆಗ ದೇಹವು ಬೆಳೆದಂತೆ ಕ್ರೋಧ ಲೋಭಗಳ ಗಣೆಯಾದ ಕಾಮವೂ ಬೆಳೆಯುವುದು. ಯೌವನವನ್ನು ಪೊಂದಿ, ಕಾಮಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ತಿರುಗುವನು ವಿಟರ ವಿರೋದದಿಂದ ಸಾಯುವುದೂ ಸಂಬವಿಸುವುದು.

ಪಂಚಬೂತಗಳು ಕೊಟ್ಟ ದೇಹವೆನ್ನದೆಂದೂ ನಾನೇ ಎಂದೂ ತಿಳಿದು ದುರ್ಮತಿಯಾಗಿ ಕುಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನು ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ಜನನ ಮರಣ ಚಕ್ರವಾದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲೇ ಬಿದ್ದು, ಕೊನೆಗೆ ವಿಷ್ಣು ವೈಷ್ಣವ ದ್ವೇಷವನ್ನೂ ಮಾಡಿದವನು ತಮಸ್ಸನ್ನೇ ಹೊಂದುವನು. ಅವಿದ್ಯಾ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬಂದ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಶ್ನೋದರ ಪರಾಯಣರ ಸಂಗವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ, ಮತ್ತು ಜೀವಾಬೇದವನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಪೇಳುವ ಅಸುರರನ್ನನುಸರಿಸಿದರೆ ಕೂಡ, ಅಂಧತಮಸ್ಸನ್ನೇ ಪೊಂದಿ ನಿತ್ಯದುಃಖಿಯಾಗಿರುವನು ಅಸಜ್ಜನ ಸಂಘವು ಬಹ್ವನರ್ದಕಾರಿಯಾದುದು. ಅದರಿಂದ ಸತ್ಯ, ಶೌಚ, ದಯಾ, ಮೌನ, ಪುರುಷಾರ್ದ ಬುದ್ಧಿ, ಭಕ್ತಿ, ಅಕಾರ್ಯಲಜ್ಜಾ, ಕೀರ್ತಿ, ಸುಜನವೈಷ್ಣವ ಕೃತಾಪರಾಧ ವಿಸ್ಮೃತಿ, ಅಂತರ್ಬಾಹ್ಯೇಂದ್ರಿಯಜಯ, ಐಶ್ವರ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಸುಗುಣಗಳೆಲ್ಲಾ ನಶಿಸಿ ಹೋಗುವುವು ಅಂತೆಯೇ ಶಾಂತಿಯಿಲ್ಲದೆ, 'ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವವನು ಜೀವನೊಬ್ಬನೇ ಹರಿಯೂ ಇಲ್ಲ, ಯಾರಿಲ್ಲ'ವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಜನ, ದಾಸರಾದ ಮೂಡರಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ದುಷ್ಟ ಸ್ತ್ರೀಸಂಗದಿಂದಲೂ, ತತ್ಸಂಗಿಸಂಗದಿಂದಲೂ ಆಗುವಷ್ಟು ಅನರ್ಥವಿನ್ನಾವುದರಿಂದಲೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮನು ಮಗಳನ್ನೇ ಮೋಹಿಸಿದನೆಂಬರು. ಮೃಗಿಯಾದ ಅವಳನ್ನು ಮೃಗರೂಪನಾಗಿ ಲಜ್ಜೆಯಂ ಬಿಟ್ಟು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದ ನೆಂಬರು. ಅವನ ಪಾಡೇ ಹಾಗಾದಮೇಲೆ ಅವನಿಂದ ಸೃಷ್ಟರಾದ ರುದ್ರ, ಮರೀಚ್ಯಾದಿಗಳ, ಅವರಿಂದ ಸೃಷ್ಟರಾದ ಇತರ ಜನರ ಲೆಕ್ಕವೇನು! ಒಬ್ಬ ನಾರಾಯಣ ಋಷಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಯೋಷಿನ್ಮಾಯೆಗೆ ಸಿಲುಕದವರಿಲ್ಲ! ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ನನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದಲೇ ನಾನೇ ಸೃಜಿಸಿದೆನು ಅವಳು ಹುಬ್ಬಾಡಿಸುವುದರಿಂದಲೇ ದಿಗ್ಜಯಿಗಳು ಕೂಡ ಅವಳ ಪದಾಕ್ರಾಂತರಾಗಿ ಬೀಳುವರು

ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಬಕ್ತಿಯೋಗದ ಪಾರವನ್ನು ಸೇರಲಿಚ್ಛಿಸಿದವನು, ನನ್ನ ಕದಾಶ್ರವಣ ಚಿಂತನ ಧ್ಯಾನಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಂಡು ಸುಖಪಡಬೇಕೇ ಹೊರತು ನರಕದ್ವಾರವೆನಿಸಿದ ಪ್ರಮದಾಜನಸಂಗವನ್ನೆಂದಿಗೂ ಹಾಸ್ಯಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಮಾಡಬಾರದು. ದೇವನಿರ್ಮಿತ ಮಾಯಾರೂಪವಳಾದ ದುಷ್ಟನಾರಿಯು ಭಾರ್ಯಳಾಗಿ ಹತ್ತಿರ ಬರಲು ಅವಳನ್ನು ಮೃತ್ಯುವಿನಂತೆ ಕಂಡು ತೃಣಾವೃತ ಕೂಪದಿಂದಂತೆ ತಾನೇ ದೂರ ಸರಿಯಬೇಕು. ಮದಿರೆ ಕುಡಿದ ಮೇಲೆ ಮದಕಾರಿಣಿಯಾದರೆ, ಪ್ರಮದೆ ನೋಟದಿಂದಲೇ ಮದಕಾರಿಣಿಯು.

ಸರ್ವಥಾ ಬಗವದ್ಭಕ್ತರಲ್ಲದ ದುಷ್ಟಸ್ತ್ರೀಸಂಗವನ್ನು ದುಷ್ಟಪುರುಷರ ಸಂಗದಂತೆಯೇ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕು. ಸ್ತ್ರೀಸಂಗದಲ್ಲಿ ಆಸೆಯಿಂದ ಪುರುಷನು ತನ್ನನ್ನು ಸೇರುವ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಪುರುಷರತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿ, ವಿತ್ತಾಪತ್ಯಗೃಹಪ್ರದಳಾಗಿ ಬಂದ ನನ್ನ ಮಾಯೆ ಎಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಬೃತ್ಯಾಪತ್ಯಗ್ರಹಪ್ರದನಾದರೂ ಗಂಡನು ಬಕ್ತನಲ್ಲದಿರೆ ಅವನನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಯು ಹರಿಣಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ಬೇಟೆಗಾರನ ಗಾನವನ್ನಂತೆ ಮೃತ್ಯುವೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು

ಜೀವನು ಕರ್ಮದಿಂದ ಬರುವ ಒಂದು ದೇಹದಿಂದ ಇತರ ದೇಹವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾ ಕರ್ಮವನ್ನು ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಾ, ಸಂಸಾರದಲ್ಲೇ ಸಿಕ್ಕಿಬೀಳು ವನು ಬೂತೇಂದ್ರಿಯ ಮನೋಮಯ ದೇಹದ ವಿಯೋಗವೇ ಮರಣವು, ಸಂಯೋಗವೇ ಜನನವು. ಜೀವನಿಗೆ ಜನನಮರಣಗಳು ದೇಹದಿಂದ ಹೊರತು ಶರೀರದಿಂದಲ್ಲ ಪಂಚ ಬೂತವಿರಚಿತವೀ ದೇಹ! ಇದರಲ್ಲಿ ಸತತವೂ ಬೂತಗಳು ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶರೂಪರಸಗಂದ ರೂಪವಾಗಿ ಸೇರುತ್ತಿರುವುವು. ಶರೀರ ಅವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲರ್ಹವಾಗದಿರುವುದೇ ಮರಣವು. ಶಬ್ದಾದಿಗಳನ್ನು ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುವದೇ ಸಂಬವವು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಮಲಾದಿ ದೋಷದಿಂದ ರೂಪದರ್ಶನ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ನಾಶವಾಗುವಂತೆಯೇ ಮತ್ತು ಚಕ್ಷುಸ್ಸಿನ ಯೋಗ್ಯತೆ ಚೆನ್ನಾಗಿರಲು ಜೀವನಿಗೆ ಚಕ್ಷುರ್ದ್ವಾರಾ ರೂಪದರ್ಶನವಾಗುವಂತೆಯೇ, ಶರೀರವು ದುಷ್ಟವಾದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಜೀವನಿರಲಾರನು. ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಶಬ್ದವು ಕಿವಿಯಿಂದ ರೂಪವು ಬರಲಾರದು. ಅಂದಮೇಲೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಬೇದವು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು ಅಂತೆಯೇ ಅವುಗಳಿಂದ ಜೀವನೂ ಬಿನ್ನನು, ಜೀವರೂ ಹರಿಯಿಂದ ಭಿನ್ನರು, ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಬಿನ್ನರು—ಎಂಬೀ ಜ್ಞಾನವೇ ಜೀವರ ಪುರುಷಾರ್ದಸಾದನವು ಸುಖ ದುಃಖಾದಿ ದ್ವಂದ್ವವು ಶ್ರೀಹರಿಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವುದೇ ಮೋಕ್ಷಸಾದನವು ಅಚೇತನವಾದ ದೇಹಾದಿಗಳಿಗೆ ಸುಖದುಃಖಾನುಭೂತಿಯು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಜೀವನೋ, ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಬಲಾನಂದ ಜ್ಞಾನರೂಪನೇ ಇರುವನು ಎಂದಮೇಲೆ ಅವನಿಗೂ ಸುಖದುಃಖಾನುಬೂತಿಯೂ, ದೇಹಾಬಿಮಾನದಿಂದ ಬರುವುದೇ ಹೊರತು, ಸ್ವರೂಪದಿಂದಲ್ಲ ಜೀವಸ್ವಾಮಿಯೂ, ಅವನ ಆನಂದರೂಪಾವಿರ್ಬೂತಿಗೆ ಅನುಗ್ರಾಹಕನೂ, ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಸುಖದುಃಖಗಳು ಎಂತು ಬರಬೇಕು? ಆದ್ದರಿಂದ ಅಬಿಮಾನ ಬಿಟ್ಟವನಿಗೆ ಬಯ ಕಾರ್ಪಣ್ಯ ಸಂಬ್ರಮಗಳಿಲ್ಲ ಜೀವನು ಸ್ವರ್ಗನರಕಬಾಜನನಾಗದಿರಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ತಿಳಿದು ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೇವಿಸಿ ಮುಕ್ತಸಂಗನಾಗಿ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನೆನಿಸುವನು, ಮತ್ತು ಶ್ರೀಹರೀಚ್ಛೆ ಯಿಂದ ಬಂದ ದೇಹವೆಂದು ತಿಳಿದು ಅಬಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರಾಕೃತ ಸುಖದುಃಖ ರಹಿತನಾಗಿರುವನು

೩೩. ಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿ ಮಾರ್ಗದ್ವಯ ಬಕ್ತಿ

ಪುರುಷನು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮರತನಾಗಿ, ದರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿ, ಪಲಪನ್ನಾಗಿ ಮತ್ತೆ ದರ್ಮ ಅರ್ಥ ಕಾಮಗಳೆಂಬ ತ್ರಿವರ್ಗವನ್ನೇ ಪೊಂದುತ್ತಿರುವನು ಅಂತೆಯೇ ತನ್ನ ಪುತ್ರಾದಿ

ಗಳಿಗೂ ಉಪದೇಶಿಸಿ, ಅರ್ದಕಾಮ ತತ್ಪರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವನು. ಸ್ರಕ್‌ಚಂದನವನಿತಾದಿ ಮಗ್ನನಾಗಿ, ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮುಖ್ಯ ಪುರುಷಾರ್ದವಾದ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಯಜ್ಞಗಳಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು, ಶ್ರದ್ದೆಯ ಶ್ರಾದ್ದದಿಂದ ಪಿತೃಗಳನ್ನು, ಸಂತೋಷ ಪಡಿಸಲು ಸಾಕೆಂದು ತಿಳಿದು ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಅವನು ಮೃತನಾಗಿ ಚಂದ್ರಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿ ಪುಣ್ಯಾನುಬವಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಪಾಪಾನುಬವಕ್ಕಾಗಿ ನರಕವನ್ನು ಸೇರುವನು. ಈಷದ್ಭಕ್ತನಾದರೆ ಸ್ವರ್ಗಕಾಮಗಳನ್ನು ಬಯಸಿ, ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೂ ಸೇರಿ, ಪುಣ್ಯ ಶೇಷದಿಂದ ಬೂಲೋಕವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಬಂದು ಸೇರುವನು. ಅಬಕ್ತನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗವಿಲ್ಲ. ಶೇಷಶಾಯಿಯಾಗಿ ಹರಿಯು ಮಲಗುತ್ತಲೇ ಪ್ರಳಯವು ಬಂದು ಈ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ದರ್ಮರತ ರಾದ ಪುರುಷರ ಲೋಕಗಳೆಲ್ಲ ಮುಳುಗಿ ನಷ್ಟವಾಗುವುವು.

ಬುದ್ದಿವಂತರಾದ ಬಗವದ್ಬಕ್ತರು ದರ್ಮಾಚರಣೆಯ ಫಲವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಫಲಸಂಗವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವರು. ಬಗವನ್ನಿಷ್ಠಾಬುದ್ದಿಯಿಂದ ಶುದ್ಧಾಂತಃ ಕರಣರಾಗಿ ನಿವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮವನ್ನೇ ಮಾಡುವರು. ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸು ವರು. ಸಾತ್ವಿಕಬಾವದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬಕ್ತರಾದ್ದರಿಂದ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಸೂರ್ಯ ನನ್ನು ಕೊನೆಗೆ ಮಾನವನಾಮಕ ಪುರುಷನನ್ನು ಸೇರಿ ಸರ್ವಜ್ಞನು ಮುಕ್ತಾ ಮುಕ್ತೇಶನು ಪ್ರಪಂಚ ಮೂಲಕಾರಣನು ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿನಿಮಿತ್ತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನ ದ್ವಾರಾ ಹೊಂದುವನು. ದ್ವಿಪರಾರ್ಧಗಳು ಮುಗಿಯುವವರೆವಿಗೂ ಶ್ರೀಹರಿಧ್ಯಾನ ರತನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಲೋಕದಲ್ಲಿದ್ದು ಅನಂತರ ಪ್ರಳಯವು ಬರಲಾಗ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಕೂಡಿ, ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸೇರುವರು. ಪಂಚಬೂತಗಳು, ದಶೇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಮನಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಲಿಂಗಶರೀರ ವನ್ನು ಬಿಡಲು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸುವನು. ಗುಣತ್ರಯಾದಾನದಿಂದ ತನ್ನ ಕಾಲವಾದ ದ್ವಿಪರಾರ್ದದ್ವಯವನ್ನನುಬವಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಪ್ರಳಯಕಾಲವು ಬರಲು ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣ ನನ್ನು ತ್ಯಕ್ತಲಿಂಗರಾದ ಜೀವರಿಂದ ಕೂಡಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು. ಇಂತು ಮುಕ್ತರಾದ ಜೀವರಿಗೆ ಲಿಂಗಶರೀರಬಂದವಿಲ್ಲ. ವಾಯುದೇವರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಮನೋಜಯವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಂದ ಕೂಡಿ, ಪುರಾಣಪುರುಷನು ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಪೊಂದಿ, ಜೀವರಾಗಿಯೇ ಸ್ವರೂಪನಾಶವಿಲ್ಲದೆ, ಸ್ವರೂಪಾನಂದಾವಿರ್ಭೂತಿಯಿಂದ ಸುಖಿಸು ತ್ತಿರುವರು. ಸ್ಥಾವರ ಜಂಗಮರಿಗೆ ಆದಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಗರುಡಶೇಷಮಾರ್ಗ ದ್ವಯ ದಿಂದ ಬಂದ ಸಾದನಸಾಮಗ್ರೀಮಂತರಾದ ಸನಕಾದಿಯೋಗೀಶ್ವರರು, ಋಷಿ, ದೇವರು, ಮನುಷ್ಯೋತ್ತಮರು ಮೊದಲಾದವರಿಂದ ಕೂಡಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸೇರುವನು. ಪಂಚಭೇದ ತಾರತಮ್ಯಜ್ಞಾನಿಗಳು ಸ್ವಯೋಗ್ಯಜ್ಞಾನಪೂರ್ಣರು, ಜ್ಞಾನೋತ್ತರಕಾಲೀನ ನಿವೃತ್ತಿಧರ್ಮ ನಿರತರು ಆದ ಜೀವರಿಂದ ಕೂಡಿ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದ್ಯಷ್ಟಕರ್ತನು, ಪರಮೈಶ್ವರ್ಯ ನಿದಿಯು ಕ್ಷರಾಕ್ಷರಪುರುಷಾತೀತನು, ಜ್ಞಾನಾನಂದಸಮುದ್ರನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ವೇತ ದ್ವೀಪ ದಲ್ಲಿದ್ದು ಬ್ರಹ್ಮನು ಪುನಃ ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಯದಾಪೂರ್ವವಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯಿಂದ ಜನಿಸಿ, ಸಂಸಾರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಶ್ರೀಹರಿಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವನು. ಅಂಬ! ಮುಕ್ತರು ಜ್ಞಾನದರ್ಮ

ಫಲವಾದ ಅಣಿಮಾದ್ಯೈಶ್ವರ್ಯಗಳನ್ನು ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಪೊಂದಿ ಸ್ವೋತ್ತಮದ್ವಾರಾ ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸುಖಿಸುತ್ತಾ, ಶ್ವೇತದ್ವೀಪಾದಿ ಮುಕ್ತಲೋಕದಲ್ಲಿರುವರು ಆದ್ದರಿಂದ ಜನನೀ! ಸರ್ವಭೂತಹೃದಯಗುಹಾವಾಸಿಯಾದ ಸ್ವಾಮಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದು ದಾಸ್ಯಭಾವದಿಂದ ಶರಣಾಗತಳಾಗು. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವನನ್ನೇ ಭಜಿಸು.

ಕರ್ಮಶ್ರದ್ಧೆಯುಳ್ಳ ಕೆಲವರು ನಿತ್ಯವೂ ವಿಹಿತಕರ್ಮವನ್ನೇ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವರು ಆದರೆ ರಜೋಗುಣಾದಿಕರಾದ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಐಹಿಕಾಮುಷ್ಮಿಕ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ದೂಷಿತವಾಗಿರುವುದು ಅವರಿಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಜಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ ಶ್ರೀಹರಿಗರ್ಪಿಸಿದ ಪಿತೃ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಗೃಹಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಚಡಪಡಿಸುವರು ಹರಿಯಿಂದ ವಿಮುಖರಾದ ಈ ತ್ರೈವರ್ಗಿಕರು ಮಧುಸೂದನನ ಮಧುಕರ ಶ್ರವಣೀಯ ಕಥಾಲಾಪವನ್ನು ಒಲ್ಲರು ದೈವಹತರಾಗಿ ಅಚ್ಯುತ ಕಥಾಮೃತಪಾನದಲ್ಲಿ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ತೋರದೆ, ಹಂದಿಯು ಅಮೇಧ್ಯವನ್ನು ಕೋರುವಂತೆ, ಕಾವ್ಯ ನಾಟಕಾದಿ ಹಾಳು ಕತೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವರು. ಇಂತಹವರು ಮುಕ್ತಿಯೋಗ್ಯರಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ನರಕವೇ ಆಗುವುದು ಅದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ

ನಿತ್ಯಸಂಸಾರಿಗಳು ದಕ್ಷಿಣಮಾರ್ಗದಿಂದ ಯಮಪುರವನ್ನು ಸೇರಿ, ನರಕಭೋಗಾನಂತರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮವರಲ್ಲಿ ಪುತ್ರಾದಿಗಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವರು. ಗರ್ಭಾಧಾನಾದಿ ಸ್ಮಶಾನಾಂತ್ಯ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಲ್ಪ ಭಕ್ತರಾದ್ದರಿಂದ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೂ ಸೇರಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಪುಣ್ಯಭೋಗಾನಂತರ ಪುನಃ ಈ ಲೋಕವನ್ನೇ ಹೊಂದುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಾತೇ! ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಭಜಿಸು. ಅವನ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವಾದಿ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳು. ವಾಸುದೇವನೇ ಭಜನೀಯನು. ಅವನ ಚರಣಾರವಿಂದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ವೈರಾಗ್ಯವು ದೃಢವಾಗುವುದು ಮತ್ತು ಪರಬ್ರಹ್ಮಾಪರೋಕ್ಷಜನಕವಾದ ಜ್ಞಾನವು ಪುಟ್ಟುವುದು ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಪ್ರಿಯವೇ ಸರಿ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಇವು ಪ್ರಿಯ, ಇವು ಪ್ರಿಯವಲ್ಲವೆಂದು ಅರಿಯದೆ ಮನಸ್ಸು ಸಮ, ಶಾಂತವಾದಾಗ ಭಕ್ತನ ಚಿನ್ಮನಸ್ಸು ವಿಕಸಿತವಾಗಿ, ನಿರ್ದೋಷಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾದ ಸ್ವಬಿಂಬನನ್ನು ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು ಅಪರೋಕ್ಷದಿಂದ ತಿಳಿಯುವನು

ಸೌಗತರು ಜ್ಞಾನೈಕರೂಪನೆಂಬುವರು. ವೇದಾಂತಿಗಳು ಪೂರ್ಣಗುಣನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂದು ತಿಳಿವರು. ಯೋಗಿಗಳು ಜೀವೇಶನೆಂಬರು ವೈಶೇಷಿಕರು ಈಶನ ಶೀಲನೆಂದು ಪೇಳುವರು. ಪಾಶುಪತರು ಪುಂಶಕ್ತಿ ಎನ್ನುವರು. ಸಾಂಖ್ಯರು ಪರಮಪುರುಷನೆಂದೆಣಿಸುವರು ಪೌರಾಣಿಕರು ಭಗವಂತನೆಂಬರು. ಎಲ್ಲ ನಾಮಧೇಯಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನೇ ನಿರೂಪಿಸುವುವು. ಅಷ್ಟಾಂಗೋಪೇತ ಭಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದ ಭಕ್ತನಿಗಾಗುವ ಪ್ರಯೋಜನವು, ಲಿಂಗಶರೀರವಿಯೋಗವು ಸ್ವರೂಪಾನಂದಾವಿರ್ಭೂತಿಯೇ ಆಗಿದೆ ಸರ್ವೋತ್ತಮನು ಸ್ವಗತಭೇದ ವರ್ಜಿತನಾದ ಅಪ್ರಾಕೃತ ಮತ್ಸ್ಯಾದಿರೂಪೀ ಹರಿಯು ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶಾದಿ ವಿಷಯಾಭಿಮಾನವುಳ್ಳ ಅಜ್ಞರಿಗೆ ಪ್ರಾಕೃತನಂತೆ ತೋರುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಅನ್ಯಥಾ ಜ್ಞಾನವು. ಇಂತು ತಿಳಿದರೆ ಅಂಧಂತಮಃಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು.

ಮಹತ್ತತ್ತ್ವವು ಬ್ರಹ್ಮಶರೀರವು ತ್ರಿವಿದಾಹಂಕಾರವು ರುದ್ರನು. ಬೂತಾಬಿಮಾನಿಯಾದ ಇಂದ್ರನು ಪಂಚವಿದ ಮನ ಆದಿ ಹನ್ನೊಂದಿಂದ್ರಿಯಗಳ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಇಂದ್ರನು ಏಕಾದಶವಿದನು ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅಜ್ಞಜನರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಪ್ರಾಕೃತ ಮಹತ್ತತ್ತ್ವಶರೀರನು ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರತೀತಿಯು ಪುಟ್ಟುವುದು ಅಂತೆಯೇ ಮತ್ಸ್ಯಾದಿ ರೂಪಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಭಗವಂತನು ಪ್ರಾಕೃತ ಮತ್ಸ್ಯಸದೃಶನೆಂದು ತಿಳಿಯುವವರು ಅಜ್ಞಾನಿಗಳೇ ಸರಿ! ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಶ್ರದ್ದೆಯಿಂದ, ಬಕ್ತಿಯಿಂದ, ನಿತ್ಯವೂ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿಡುವರು. ದುಷ್ಟಸಂಗವನ್ನು ಬಿಡುವರು ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ತೊಟ್ಟು ಶ್ರೀ ಮತ್ಸ್ಯಾದಿರೂಪೀ ಹರಿಯ ಜ್ಞಾನಾನಂದ ರೂಪವನ್ನು ಪರೋಕ್ಷದಿಂದ ನೋಡುವರು ಇಂತು ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷರ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮಹಾರಹಸ್ಯವಾದದ್ದಾದರೂ ಭಕ್ತಳಾದ ಕಾರಣ ನಿನಗೆ ನಾನು ಹೇಳಿದೆನು ಅಮ್ಮಾ! ಈ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಹರಿದರ್ಶನವು, ಈ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಸಂಸಾರ ನಿವೃತ್ತಿಯು ಪಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದ ಭಕ್ತಿಯು, ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವರೂಪವಾದ ನನ್ನ ಜ್ಞಾನವು, ಭಗವಂತನಾದ ನನ್ನ ಅತ್ಯರ್ಥಪ್ರಸಾದ ಕಾರಣವಾಗುವುವು. ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿಗಳಿಲ್ಲದೆ ಯಾರಿಗೂ ಮುಕ್ತಿಯಾಗಲಾರದು ಶಬ್ದಸ್ಪರ್ಶ ರೂಪ ರಸ ಗಂದ ಗುರುತ್ವಾದಿ ಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಒಂದೇ ಪದಾರ್ಥವು ಅನೇಕೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಅನೇಕವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟಂತೆ, ಭಗವಂತನೊಬ್ಬನೇ ಜ್ಞಾನಾನಂದ ದಯಾವೀರ್ಯೈಶ್ವರ್ಯಾದಿ ನಾನಾಸ್ವರೂಪ ಗುಣಗಳುಳ್ಳವನೆಂದು ಸಚ್ಛಾಸ್ತ್ರಗಳು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಿವೆ ಸಂದ್ಯಾದಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳು, ಯಜ್ಞದಾನ ತಪಸ್ಸ್ವಾದ್ಧ್ಯಾಯಗಳು, ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳು, ಇಂದ್ರಿಯ ಮನೋಜಯ, ತ್ಯಾಗ, ನಿಷಿದ್ಧವರ್ಜನ, ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗ, ಸತ್ತ್ವವೃತ್ತಿ, ಹಿಂಸಾದಿ ನಿವೃತ್ತಿಗಳು, ಪರಮಾತ್ಮಜ್ಞಾನ, ಹರಿಬಕ್ತಿ ಇವುಗಳಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ, ಶ್ರೀಹರಿಯು ಜ್ಞಾನವೂ ಅಪರೋಕ್ಷವೂ ಮುಕ್ತಿಯೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಆಗುವುವು.

ಮಾತೆ! ನಿನಗೆ ಚತುರ್ವಿದ ಬಕ್ತಿಯನ್ನು ಜೀವರಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಪಲಪ್ರದವಾಗಿ ಓಡುತ್ತಿರುವ ಕಾಲವನ್ನು ಅವಿದ್ಯಾಕಾಮಕರ್ಮಪ್ರಾಪ್ತ ಜೀವಸಂಸ್ಸೃತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದೆನು. ಅವಿದ್ಯಾಗ್ರಸ್ತನಾದ ಜೀವನು ತನ್ನ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ತಾನರಿಯದೆ, ಸಂಸರಿಸುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಪಡುವ ದುಃಖವನ್ನೂ ಜೀವಮೋಕ್ಷಪ್ರದವಾದ ಜ್ಞಾನಬಕ್ತಿವೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದೆನು. ಈ ನಾನು ಪೇಳಿದ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಇಂದ್ರಿಯಾರಾಮರಾಗಿ ವಿನಯಾದಿ ಗುಣರಹಿತರಿಗೆ ಗುರುದ್ರೋಹಿಗಳಿಗೆ ದಾಂಬಿಕರಿಗೆ ಅವೈಷ್ಣವರಿಗೆ ಗೃಹಾದಿನಿರೂಡಚಿತ್ತರಿಗೆ ಹೇಳಬೇಡ ನನ್ನ ಬಕ್ತನಲ್ಲದವನಿಗಂತೂ ಹೇಳಲೇಬೇಡ. ನನ್ನ ಬಕ್ತರ ದ್ವೇಷಿಗೂ ಹೇಳಬೇಡ.

ಶ್ರದ್ಧಾವಂತನಿಗೆ, ವಿನಯಾನ್ವಿತನಿಗೆ, ಅಸೂಯಾದಿ ದೋಷರಹಿತನಿಗೆ, ಬೂಹಿತನಿಗೆ, ಗುರುಸೇವಾರತನಿಗೆ, ನಿರ್ಮತ್ಸರನಿಗೆ, ಶುಚಿಗೆ, ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ವಿಷಯವಿರಕ್ತನಿಗೆ ಹೇಳು ಪುತ್ರಾದಿ ಸರ್ವ ಸಂಪತ್ತಿನಕಿಂತಲೂ, ಅವುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವ ನನ್ನ ಭಕ್ತನಿಗೆ ತಪ್ಪದೇ ಹೇಳಬೇಕು

ಅಂಬ! ಈ ನನ್ನ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ನನ್ನ ಬಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೇಳಿದವನು ಮತ್ತು ಶ್ರದ್ಧೆ

ಯಿಂದ ಕೇಳಿದವನೂ ಸುಕೃತಿಯಾಗಿ ನನ್ನ ಲೋಕವನ್ನು ಪೊಂದುವನು' ಎಂದು ಕಪಿಲ ಹರಿಯು ತನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದನು.

೩೪. ದೇವಹೂತಿಯ ಮುಕ್ತಿ

ಕರ್ದಮದಯಿತೆಯಾದ ದೇವಹೂತಿಯು ಮಗನಾದ ಕಪಿಲನ ವಚನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸಕಲಾಜ್ಞಾನವೂ ಧ್ವಸ್ತವಾಗಿ ಪೋಗಲು, ತತ್ತ್ವೇಶನು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿವಂದ್ಯನಾದ ಕಪಿಲನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಇಂತು ನುತಿಸಿದಳು—

ಭೂತೇಂದ್ರಿಯ ಮನೋನಿಯಾಮಕನಾಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಜಗವನ್ನು ಉದರದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಪ್ರಲಯೋದಧಿಯಲ್ಲಿ ಶಯನಿಸಿದ್ದ ನೀನು ಗುಣಪ್ರವರ್ತಕನಾಗಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಸತ್ಯವಾದ ಈ ಜಗವನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದೆ. ನಿನ್ನ ನಾಭಿಕಮಲಜಾತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ನಿನ್ನಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ಸಕಲ ಜೀವರನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದನು ಸೃಷ್ಟಿಸಂಹಾರಾದಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ನಡೆಯಲು ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವ ನೀನು ಸ್ವಗತಭೇದ ವಿವರ್ಜಿತನು. ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನಾದ ನಿನ್ನಿಚ್ಛಾ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಸಕಲ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ಕಾರ್ಯವು ನಡೆಯುವುದು. ಜೀವರೊಡೆಯನಾದ ನೀನು ಅಪ್ರಮೇಯ ಮಹಾಮಹಿಮನು. ಸಕಲಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟ ನೀನು ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗಿದ್ದೆ? ಪ್ರಳಯಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ವಟಪತ್ರಶಾಯಿಯಾದ ಶಿಶುವಾಗಿ ಪಾದಾಂಗುಷ್ಠಪಾನ ಮಾಡಿದ ನಿನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನ ಪ್ರೇರಣೆ ಇಲ್ಲದೆ ನಾಸಿವೆಯಷ್ಟು ಭಾರವನ್ನು ಹೊರಲಾರದವಳಾದ ನಾನು ಹೇಗೆ ಹೊತ್ತು, ಹೆತ್ತು, ಧನ್ಯಳಾದೆ? ನೀನಾಗಿ ನಿನ್ನಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿತನಾದೆ ಅಷ್ಟೆ! ಪಾಪಿಗಳ ನಾಶವನ್ನು ನಿನ್ನಾಜ್ಞಾಧಾರಕ ಭಕ್ತರ ಕ್ಷೇಮವನ್ನೂ ಬಯಸಿ, ಸೂಕರಾದಿ ರೂಪದಿಂದ ಅವತರಿಸುವ ನಿನ್ನ ಈ ಕಪಿಲರೂಪವು, ಜೀವರಿಗೆ ಜ್ಞಾನಪ್ರದವಾಗಿದೆ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ನಿನ್ನ ನಾಮಶ್ರವಣ, ನಿನ್ನ ಸಂಕೀರ್ತನ, ನಿನ್ನ ಸ್ತುತಿ ನತಿಗಳ, ಮಾಡಿದ ಚಂಡಾಲನಾದರೂ ಯಜ್ಞಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಜನಿಸುವನೆಂದ ಮೇಲೆ ನನಗೆ ಇನ್ನುಂಟೆ ಭವಭಯ? ನಿನ್ನ ದರ್ಶನದಿಂದ ಭವನ್ಮುಖನಿಃಸೃತೋಪದೇಶದಿಂದ ಧನ್ಯಳಾದೆನು ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಳಾಗಿ ಹರೇ! ಕೃಷ್ಣಾ! ಎಂದು ನಿನ್ನ ನಾಮವನ್ನುಚ್ಚರಿಸುವ ಚಂಡಾಲನೂ ಧನ್ಯನೇ ಸರಿ! ನಿನ್ನ ಭಕ್ತನಲ್ಲದ ಸೋಮಯಾಜಿ ಕಿಂತಲೂ ಅಂತಹ ಚಂಡಾಲನೇ ಲೇಸು! ನಿನ್ನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆ ಬರಬೇಕಾದರೆ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿರಬೇಕು ಸುರಾದಿಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ, ಯಜ್ಞನಾದ ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ, ಯಜ್ಞಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿರಬೇಕು ವೇದವನ್ನೂ ಓದಿರಬೇಕು. ನಿನ್ನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆ ತಪೋಯಜ್ಞ ವೇದಾ ಧ್ಯಯನ ಸಮವಲವಾಗಿದೆ. ನೀನು ಪೂರ್ಣಗುಣನಾದ ನಾರಾಯಣನೆಂಬ ಅರಿವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಯಿತು. ಪುರುಷೋತ್ತಮನೇ! ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಧ್ಯಾನವಿಷಯನಾದ ಸ್ವಮಹಿಮಾ ವಿಧ್ವಸ್ತಸಕಲಪ್ರಕೃತಿಬಂಧನಾದ ಸಾಕ್ಷಾದ್ವಿಷ್ಣುವಾದ ಕಪಿಲನೇ! ವೇದವೇದ್ಯನೇ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಶತವು! ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ—ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸಿದ ತಾಯಿಯ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಮಧುರ ಗಂಭೀರ ವಚನಗಳಿಂದ ಮಾತೃವತ್ಸಲನಾದ ಕಪಿಲನು ಮಾತಾಡಿದನು—

ಅಮ್ಮಾ! ನಾ ಪೇಳಿದ ಜ್ಞಾನಬಕ್ತಿಮಾರ್ಗವೇ ಕ್ಷೇಮಂಕರವು ಅಂತೆಯೆ ಅನುಸರಿಸಿ ವರ್ತಿಸು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲೇ ಆನಂದವೊಂದಿ ಮುಕ್ತಳಾಗುವೆ. ನನ್ನ ಪ್ರಸಾದಪಾತ್ರಳಾಗಿರುವೆ. ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಹೀಗೆಯೇ ಸೇವಿಸಿ ಮುಕ್ತರಾಗಿರುವರು ಈ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟವರು ನರಕವನ್ನೋ ತಮಸ್ಸನ್ನೋ ಹೊಂದುವರು ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಪಾಲಿಸು—ಎಂದು ಸಕಲಾಬೀಷ್ಟಪ್ರದವಾದ ಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕಪಿಲನು ತಾಯಿಯ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಹೊರಟುಹೋದನು

ದೇವಹೂತಿಯು ಮಗನ ಮಾತನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗ ತಂದು ವೈರಾಗ್ಯ, ಜ್ಞಾನ, ಬಕ್ತಿ ಬರಿತಳಾದಳು ಸರಸ್ವತೀ ತೀರದ ಕರ್ದಮಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ತಪವನ್ನು ಗೈದಳು. ತ್ರಿಷವಣ ಸ್ನಾನದಿಂದ ಕೇಶಗಳು ಜಡೆಗಟ್ಟಿ ಕೆಂಪಾದವು. ಅನಶನದಿಂದ ಶರೀರವು ಕೃಶವಾಯಿತು. ಚೀರವಸನವನ್ನುಟ್ಟು ಕರ್ದಮರ ತಪೋವೈಬವಸಂಪಾದಿತವು ವೈಮಾನಿಕ ದೇವಗಣ ಪ್ರಾರ್ದಿತಲರ್ಹವಾಗಿ ನಾಟಿ ಇಲ್ಲದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸರ್ವವನ್ನೂ ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿದಳು.

ಹಸುವಿನ ಹಾಲಿನ ಬುರುಗಿನಂತೆ ಮೆತ್ತನಾದ ಸುಖತಲ್ಪಗಳು, ದಂತದ ಮಂಚಗಳು, ಬಂಗಾರದ ಮಣಪೀಠಗಳು, ಆಸನಗಳು, ಸುಖಸ್ಪರ್ಶ ರತ್ನಕಂಬಳಿಗಳು, ಸ್ಪಟಿಕ ಮರಕತ ಕುಡ್ಯಗಳು, ರತ್ನದೀಪದಾರಿ ನಾರೀಪ್ರತಿಮೆಗಳು ಇವುಗಳಿಂದ ಸಮೃದ್ಧವಾದ ಸೌದಗಳು, ಸೌದಗಳ ಹಿಂದೆ ಪುಷ್ಪೋದ್ಯಾನಗಳು, ಉದ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅನವದ್ಯ ಸೌರಬಭರಿತ ಪುಷ್ಪಲತೆಗಳು, ಲತೆಗಳಲ್ಲಿ ಲತಾಂತಗಳ ತೆಗೆಯುವ ಲತಾಂಗಿಯರು, ಅವರ ಗಾನಕ್ಕೆ ಶ್ರುತಿಗೂಡಿಸುವ ಮಕರಂದಪಾನ ಚತುರ ಬ್ರಮರಗಳು, ಕಲಕಲರವ ಮನೋಹರ ಪಕ್ಷಿ ನಿವಹಗಳು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೆನೆದು, ದೇವಹೂತಿಯು ಕರ್ದಮನಿಂದ ಕೂಡಿ ತಾನಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಾ ರತಳಾಗಿದ್ದುದನ್ನು, ತಮ್ಮನ್ನು ಪಾಡಿ ಪೊಗಳುವ ಗಂದರ್ವಗಣಗಾನವನ್ನೂ, ಉತ್ಪಲ ಗಂದಿತ ಸರೋವರಾಚ್ಛಜಲದಿ ತಾವು ಮಾಡಿದ ಜಲಕ್ರೀಡೆಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಉಸಿರೆಳೆದಳು ದೇವೇಂದ್ರ ಬಾಮಿನಿಯರಿಗೂ ಸಿಗಲಾರದ ಆ ವೈಬವವೀಗ ಇಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ ದೇವಹೂತಿಯ ಶೋಕ! ಮಾದವನು ಮಗನಾಗಿ ಜನಿಸಿದನು, ಪತಿಯು ವನಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದನು, ಮಗನೋ ಸಾಮಾನ್ಯನೇ? ಸಕಲ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ತನಗೆ ದಯಪಾಲಿಸಿದ ದೀನನಾದನು. ಆ ರಮಾನಾದನನ್ನಗಲಿ ದೇವಹೂತಿಯು ನಿಟ್ಟುಸಿರಂ ಬಿಟ್ಟು, ಶೋಕಿಸಿ, ದೀನವದನಳಾದಳು ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ಹರಿಯು ಉಪದೇಶಿಸಿದುದನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ, ಕರುವನ್ನಗಲಿದ ಗೋವಿನಂತೆ ದುಃಖದಿಂದ ತಡೆಯಲಾಗದ ಕಣ್ಣೀರನ್ನೊರೆಸಿಕೊಂಡು ಧೀರಳಾದಳು. ಮಗನಾದ ಕಪಿಲನನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಾ ಸರ್ವಸಂಪದವನ್ನೂ ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿದಳು. ಏಕಾವಯವ ದ್ಯಾನಾನಂತರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಹರಿಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಶ್ರೀ ಕಪಿಲನು ಪೇಳಿದಂತೆ ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಪ್ರೇಮಪ್ರವಾಹ ವೇಗದಲ್ಲಿ ತೇಲಿಪೋದಳು. ದೃಡ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ತಾಳಿದಳು ಸಮೀಚೀನ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಕರಿಸಿ, ಅಪರೋಕ್ಷಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದಳು ಸಕಲದೋಷ ದೂರವಾದ ತನ್ನ ಚಿನ್ಮನದಿಂದ ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪ್ತನಾದ, ಸ್ವತಃ ಅನಾದಿತಃ ನಿರಸ್ತ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಕೃತಿವಿಕಾರನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ನೋಡಿದಳು. ಮನದಿ ಹರಿ ಎಂಬ

ರೂಪದಿ ವ್ಯಾಪ್ತನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದಭರಿತಳಾದಳು ಲಿಂಗಶರೀರದ ಕಾರ್ಯವವಳಲ್ಲಿ ನಿಂತುಹೋಯಿತು. ಸಕಲ ಕ್ಲೇಶಗಳು ನಶಿಸಿದವು ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದ ವಾಯಿತು ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತಾ ಸಂಸಾರ ದುಃಖವನ್ನು ಸುಖವೆಂದು ತಿಳಿಯುವ ಭ್ರಮಾದಿಗಳನ್ನು ದೂರ ಸರಿಸಿ ಎಚ್ಚರವಾದವನು ಸ್ವಪ್ನವನ್ನು ಮರೆಯುವಂತೆ ಪುನಃ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸದೆ, ನಿಶ್ಚಿಂತಳಾದಳು ಪೋಷಣವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮನೋನೈರ್ಮಲ್ಯ ಬಲದಿಂದ ಅವಳ ಅನಲಂಕೃತ ಮಲಿನ ದೇಹವು ಕೃಶವಾಗದೆ ಹೊಗೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ವಹ್ನಿಯಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸಿತು, ದಿಗಂಬರವಾಯಿತು ಆ ದೇಹ, ಕೇಶಗಳು ಹಾರಾಡಿ ಚೆದರಿದವು ತಪೋಯೋಗ ಬಲದಿಂದ ವಾಸುದೇವನಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನಿಟ್ಟ ದೇವಹೂತಿಯು ಒಂದನ್ನೂ ಲಕ್ಷಿಸದೆ, ದೇಹವನ್ನೇ ಮರೆತುಬಿಟ್ಟಳು ಪ್ರಾಣೋತ್ಕ್ರಮಣಪರ್ಯಂತವದು ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮ ಪ್ರೇರಕನಾದ ಭಗವಂತನಿಂದ ರಕ್ಷಿತವಾಗಿತ್ತು. ಸರ್ವಗತನಾಗಿರುವ ಹರಿಯನ್ನು ನಾನು ಬಿಟ್ಟೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ಪ್ರಕೃತಿ ಪ್ರಾಕೃತಶರೀರರಹಿತನಾದ ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣನ ಪಾದಮೂಲವನ್ನು ಹೊಂದಿದಳು.

ಬಿಂದುಸರವಿದ್ದ ಆ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವು ತ್ರಿಲೋಕ ವಿಶ್ರುತವು, ಅದನ್ನೇ ಸಿದ್ಧಪದ ವೆಂಬುವರು ಅಲ್ಲಿಯೇ ದೇವಹೂತಿಯು ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪೊಂದಿದಳಲ್ಲವೇ?

ವಿದುರಾ! ಯೋಗಪ್ರಬಾವದಿಂದ ಬಿಟ್ಟುಹೋದಮೇಲೆ ದೇವಹೂತಿಯ ಶರೀರವು ನದೀರೂಪವಾಗಿ ಹರಿದುಹೋಯಿತು ಆ ನದೀಶ್ರೇಷ್ಠವನ್ನೇ ಸಿದ್ಧಿದಾ ಎಂಬುವರು. ಇಂದೂ ಸಿದ್ಧರು ಅಲ್ಲಿದ್ದು ಆ ಜ್ಞಾನವಾಪಿಯನ್ನು ಸೇವಿಪರು.

ಕಪಿಲನು ಪಿತ್ರಾಶ್ರಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಾಯಿಯನ್ನೂ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟು ಈಶಾನ್ಯ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೊರಟನು. ಅಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಚಾರಣ ಗಂದರ್ವರಿಂದಲೂ, ಅಪ್ಸರೋಗಣದಿಂದಲೂ, ಸೇವಿತ ನಾಗಿ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ತತ್ತ್ವೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ, ಅದ್ಯಾಪಿ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಸಮುದ್ರರಾಜನೇ ಆತನಿಗೆ ಸ್ಥಾನವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಿದನು. ಯೋಗಾಸನಾಸೀನನಾದ ಶ್ರೀ ಕಪಿಲನನ್ನು ಸನಕಾದಿಗಳು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರುವರು. ತ್ರಿಲೋಕದ ಸುಜನರಿಗೆ ಕ್ಷೇಮ ವಾಗಲು ತಪವನ್ನು ಮಾಡಿ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀ ಕಪಿಲನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು

ಮೈತ್ರೇಯನು ಹೇಳಿದನು—

ವತ್ಸ ವಿದುರಾ! ನೀ ಕೇಳಿದಂತೆ ಕಪಿಲ ದೇವಹೂತಿ ಸಂವಾದವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿರು ವೆನು ಇದನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದ ಲೋಕವು ಪಾವನವಾಗುವುದು.

ಇದನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಹೇಳುವವನು ಕೇಳುವವನು ಕೂಡ, ಸುಪರ್ಣಾರೂಢನಾದ ಶ್ರೀಹರಿ ಪೇಳಿದ ಜ್ಞಾನೋಪಾಯವಾದ ಯೋಗಗಳನ್ನರಿತು ದಿಟವಾದ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಶುದ್ಧನಾಗಿ, ಬಗವತ್ಪಾದಾರವಿಂದವನ್ನು ಪೊಂದಿ ಸುಖಿಸುವನು

ತೃತೀಯಸ್ಕಂಧವು ಪೂರ್ಣವಾಯಿತು.

॥ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥